

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

71
9585

itized by Google

[Handwritten scribble]

THE HALL OF RECORDS

GENERAL INDEX TO THE RECORDS OF THE
U. S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR

ACTA
ERUDITORUM

ANNO
MDCC XXI

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.

&

THOMAM FRITSCHIUM.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
A. M DCC XXI.

Lectori Benevolo Salutem!

Anni jam abierunt quadraginta, ex quo B. OTTO MENCKENIUS, prolato in exteras oras litterarum commercio, Virorumque eruditissimorum Societate instituta, Acta Eruditorum condere singulisque Calendis in publicam lucem emittere cepit. Qua in re quantæ Viro optimo difficultates superandæ initio fuerint, non ignorant illi, quibus perspectus fuit illius temporis status litterarius tum in hac urbe, tum in Germaniâ prope univèrsa. Neque enim inficiantur librarii nostri, se tum primum de libris, qui extra Germaniam, in Italia nimirum, Gallia, Anglia, Belgio, prodierant, comparandis cœpissè cogitare, suaque adeo commoda debere Actis nostris, e quibus Germani demum, quid apud exteros præstaretur in re litteraria, didicerant. Multi tamen haud dubie Autores indicti nobis mansissent, quorum scripta nec publice prostabant, nec comparari ullo labore aut sumptu poterant, nisi curassent ipsi sedulo, ut illa ad nos mature transmitterentur. Cumque non ignoremus, fuisse, qui vel viam tutam omnino nullam invenire potuerint, vel invidis manibus crediderint libros, ad nos nunquam perlatos, non inconsultum duximus hoc loco publice monere, ut, si quis ad nos rectè curari optet sua scripta, is fasciculos, JOHANNI BURCHARDO MENCKENIO, O. F. Lipsiam inscriptos, Romæ tradi curet Pagliarino, Librario, Londini fratribus W. & J. Innys, pariter Librariis, & Amstelodami

Paulo Heeger, mercatori non incelebri, ut & Francofurti ad Moenium, quo libri in Gallia ac passim in Germania impressi commode advebuntur, Jo. Phil. Andrea, Librario; simulque non gravetur ea de re per publicos tabellarios monere MENCKENIUM nostrum. Sistimus vero heic Tomum Actorum quinquagesimum, si septem Supplementorum Tomos, Indicesque generales tres computaveris, tantumque abest, ut is antecedentibus Voluminibus vel librorum optimorum apparatus ac delectu, vel recensione, quod citra jactantiam dictum cupimus, concinnitate cedat, ut potius, auctis subinde & commerciis, & collegarum numero, non parum profecisse ac melius indices consiluisse rei litterariae videamur. Equidem factum est, nobis propemodum invidis ac repugnantibus, ut eristica quedam, Mathematicorum imprimis, scripta inserta fuerint huic Tomo; ast uti ab ejus generis litigiis jam pridem abhorremus, ita fidem publice nunc damus, minime nos passuros deinceps, ut acrius depugnantibus palestra in Actis nostris pateat, speramusque vicissim, ceteros Diariorum & Transactionum Autores non minus ob omni verborum acerbitate abhorrituros. Erunt forte etiam, qui Nova Litteraria, vitasque eruditorum parcius in his ultimis Tomis comparere, querantur: enimvero jam antea indicavimus, crescente indies & librorum & novorum litterariorum copia, consultius nobis visum esse, tum Calendis tum septimanis singulis Nova Litteraria, Latina, quibus exteris imprimis consulatur, & vernacula, ab illis quidem omnino diversa, sigillatim in lucem prodere. Quod institutum cum haecenus litteratis haud displicuerit, qui hac ratione rem eo a nobis deductam intelligunt, ut Acta nostra cum Novis Litterariis conferentibus nihil fere desideretur eorum, quae in Rep. Litteraria, qua patet, universa & aguntur & promittuntur; in eo strenue continuando nullis porro laboribus aut sumptibus parsuros nos esse pollicemur. Ceterum in eo nunc versamur, ut Quarti Decennii Actorum Erud. nec non Supplem. Tomi VI & VII Indicem generalem conficiamus, quem intra paucos Menses proditurum minime dubitamus. Vale. Dab. Lipsiae
Calendis Dec. MDCCXXI

No. I.

N. L.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsia
Calendis Januarii, Anno MDCCXXI.

Ost. Preussische Historie und Landes-
Verfassung.

i. e.

**HISTORIA FRISIÆ ORIENTALIS ET STA-
tus Regiminis Territorialis, II Tomis, jussu Ser.
Principis Ost - Frisia edita.**

Aurici, apud Samuelem Böttger, 1720, fol.
*Alph, 21 pl. 19.

Si in omni Historia eruenda optime versentur ii, quibus in-
tegrum est Archiva Principum excutere, non parum uti-
que debet orbis literatus Ill. Breuseisenio, Ser. Principis
Frisiæ Or. Cancellario, qui Principis sui jussu novam Histori-
am Frisiæ Orientalis ex ipsis tabulis publicis incredibili labo-
re ac studio concinnare aggressus est. Non desuere quidem
Autores, qui isto labore antehac sunt defuncti, inter quos im-
primis Ubbo Emmius celebre inter eruditos nomen adeptus.
Is postquam ab Edzardo II Scholæ Nordensi fuisset præfectus,
nactus est exemplum Chronici Frisiæ Orientalis, ab Eggeni
Beninga, Grimershusiano Nobili, lingua patria conscripti, & A.
1706 demum, pluribus licet vitis insperis, ab Antonio Mat-
thæo in Analectis publicati, quod Emmius idiomate Latino
donavit, eoque in exarandis *Decadibus de Robus Frisia* usus est,
quibus accessit postea *Tr. de Statu Reipublica Frisia Orientalis*.
Verum in eo opere, summo omnium plausu tunc accepto, igno-
rantiam Juris publici & vindictæ partiumque studium prodidit
Emmius, quandoquidem ob suspicionem dogmatum Calvinii
officio motus, Johannis Comitis, Edzardo inimicum adversi,

A

par-

partibus favet, & usurpatam ab Emdana civitate libertatem falsis argumentis extollit. Eadem cum ipso chorda oberrant Autores utriusque *Apologie* ab Emdanis promulgatae, ut & *Joannes Althusius*, Syndicus Emdanus, cujus impias de jure Imperantium opiniones satis confutavit *Huberus* libro *de jure Civitatis*. Maxime vero in eo culpandus est Althusius, quod Codicis Legum Frisiae Orientalis (*Ost-Friesisches Accords-Buch*) Partes duas priores, potioribus documentis truncatas, edidit, & partitionibus ineptis vel Notis in margine adfectis, sensum plane contrarium elicere conatus est. Quo factum, ut & alii horum verigiis insistentes, *Autor* nempe *Singularitatis Ost-Frisia*, & *exercitiam nonnulli*, turpudendos errores in Historia Frisorum, maximo Principum detrimento, commiserint, & turbæ hinc sæpius a subditis fuerint excitatae. Aliam viam ingreditur Illustris Autor noster, qui in hac Historia dextre & accurate versatur, quod vel iis patebit, qui indices locupleatissimos Operi præmissos evolverint. Sed ipsum librum, quantum licet, breviter perlustrabimus. Positis igitur ex noticia Imperii principis de gentino habitu Superioritatis Territorialis, *Autorem Singularitatis*

2. refellit, quod libertatem Frisiorum ex Diplomate Caroli M. deducat, ab Emmio jam falsitatis convicto, & Superioritatem a Dominis Frisiae usurpatione introductam tradat, quæ potius, sicut in aliis Germaniæ territoriis, paulatim invaluerit. Neque enim aliter se res habuit antiquissimis temporibus, si libertatem Frisorum, ab Emmio adeo jactatam, respicias, cum non Frisii soli, sed omnes Europæorum populi, a prima origine liberi, serius aliorum potestati se submiserint, sub Carolo-vingis vero Frisii non publicam libertatem, sive jus imperii, sed privatam tantum obtinuerint, ne scilicet mancipiorum loco haberentur; denique Privilegia Caroli M & Sigismundi Frisii parum sint gloriosa, cum pertinaciam illorum & animos rerum novarum cupidos prodant. Præterea quemadmodum summi Germaniæ Principes bonis patrimonialibus quondam contenti, reliqua Officialium nomine rexerunt, quorum terræ in exiguas dititione discriptæ in amplissima tandem territoria excreverunt, ita cum Præfecti Imperiales intestinis turbis

in po-

MENSIS JANUARI A. M DCC XXI.

impedirentur, nobilissimi Frisorum caput erigere, atque reli-
quos sibi subicere cœperunt, Grotio & Werduinio testantibus,
Hinc Frisia Orientalis in tres Civitates & octo Districtus est di-
visa, quorum Domini *Satrapæ* nominabantur, in Dominiis suis
Jura Belli & Pacis, Fœderum, Sequelæ, Collectandi, Telonii, Sa-
crorum, Protectionis in Clerum aliosque, propria autoritate
exercentes, subditis ad homagiâ præstandam obligatis, prout
ipsi Status Frisorum haud dissententur. Hi Satrapæ districtus
jure allodiali tenuerunt, quos venditione, testamento, vel do-
natione in alios transferre licebat: nemo illorum alteri subje-
ctus, quilibet juris dicendi potestatem absque populi consensu
Judici inferiori demandabat. Et hi omnes de rebus commu-
nibus in Conventu Provinciali consultabant, res Imperii vero
non singuli, sed universi curabant. Atque hæc est vera origo
Superioritatis territorialis Serenissimis Principibus hodiernum
competentis, in qua explicanda Emmius turpissime labitur, cu-
jus tamen figmenta turbulenti ingenii homines avide post-
ea exceperunt. Ista vero Satrapias & Civitates acquisiverunt
Principes Frisorum, antequam Comitum dignitate ornarentur,
quod non ex voluntaria subjectione Ulrico I facta, sed aliis
potissimum Juris titulis esse repetendum, ex sequentibus pate-
scet. Namque terræ Dominorum de Brœk ex conventionione
cum heredibus Focconis Ukenæ ad Dominos de Gretsyhl per-
venerunt, Emilio frustra suspectæ Tutelæ eos accusante. Em-
da jure belli Satrapis erepta, at universo populo applaudente
Gretsyhljanis subjecta est. Isti quoque pagum Mormerianum
virtute bellica a Brœckiiis sibi vindicarunt. Falderanum distri-
ctum jure uxorio acceperit Ulricus I, cui postmodum Imelus
pacis conciliandæ gratia Osterhusano cessit. Inter majores Sere-
nissimæ Domus primus eminuit Edzardus, cui rebus fortissi-
me gestis Dominium Gretsyhlæ, Nordenæ, Beruni, Aurici,
Stickhusenæ, Lehræ ut & Urbis Emdanæ obtigit. Hanc enim,
ab Hamburgensibus adjutus, dolo militari cepit, & ab iisdem ur-
bi præsidium imponi passus, haud multo post A. 1439, ex le-
gibus Conventionis cum illis initæ, eam prorsus in potesta-
tem suam redegit. Successit ipsi jure sanguinis, non electio-
nis,

C 152
S. I.
2.
3.
4.
5.
6.

ACTA ERUDITORUM

- nis, Frater Ulricus, qui binis matrimoniis Esensem Dynastiam aliasque cessionis jure ditionibus suis adjunxit, arcibus & pluribus ædificiis territorium ornavit, ejusdemque Regimen 1453 adeptus, anno sequenti a Friderico III Romano Imperatore Comitum dignitate decoratus est. Rejiciuntur hic Emmii commenta, quali Ulricus Frisios falso apud Cæsarem accusaverit, investituram clandestine impetraverit, & cum ausus non esset literas Imperatoris publice producere, necessum habuerit, alias, multo tamen restrictiores, Anno 1463 emendicare, quæ omnia ex Beninga, atque ipsis documentis hic subnexis facillime refutantur. Nec fidem merentur, quæ *Singularitatis Autor* narrat, Frisiam nempe Orientalem hodiernum esse liberriam, summam enim potestatem Ulrico fuisse delatam, *salvis tamen cuique juribus ac Privilegiis*, qua tamen formula non obstante, universas Superioritatis partes ipsum exercuisse, experientia, Imperii Procerum aliorum exemplis suffulta, testatur.
7. Ex quo facile liquet, ad successores Ulrici, Thedam, Ennonem I Edzardum I, Ennonem II, Annam, Edzardum II, sub quo motus intestini ceperunt, eadem jura memorata fuisse devoluta; quod Autor quidem, ut frivolis adversariorum objectionibus obviam ponat, IX Sectionibus sigillatim persequitur. Etenim ut a jure circa sacra ordiamur, hi soli juribus Reformandi, Leges & Judicia Ecclesiastica constituendi, Clerum ordinandi, visitandi, Scholas & Orphanotrophia condendi, iisdem de proventibus prospiciendi, aliisque, fatentibus adeo Emdanis, usi sunt.
8. Neque minus illis competebat suprema jurisdictio in causis Civilibus & Criminalibus, jus fisci, & quæ eo referri solent, jus item terras aggerum ope ab inundationibus tuendi, ut & pascua occupandi, gratiam faciendi delinquentibus, inæ immediatam Imperii affectandi, cui quidem Albertus Antimofus Saxoniz Dux ac Frisiorum Governator frustra se opposuerit.
- S. I
2. Hactenus dicta magis firmanur per homagium Comitibus præstitum, & successionem hereditariam ad Primogenitos restrictam, ut & tutelam testamentariam, Leges in territorio promulgatas, & officiales a Comitibus constitutos, Comititia item Provincetalia, jus tributis imponendi, Reverfalibus

non

MENSIS JANUARIII A: M DCC XXI

noti obstantibus, jura teloniorum, monetandi, Judæos recipiendi, veniam ætatis, Nundinas solennes, Privilegia non reliquis solum, sed etiam Emdanis concedendi, Collegia Opificum confirmandi, delectum militum ex subditis habendi, censuram librorum, ut alia nunc taceamus. Hinc progreditur Autor, atque publica documentorum fide demonstrat, Emdanos alioque Jura ista omni conatu inter turbas intestinas, ex disfidiiis fraternis Joannis & Edzardi II, litibus item Religionis causa motis, Belgarum motibus & Emdanorum figmentis sub finem Seculi XVI enatas, labefactare fuisse ausos, Serenissimos vero territorii Dominos exercitiùm Superioritatis in supremam quoque Curiam, vigore Decretorum Imperialium, illibatum retinuisse. Denique cum Eminus jurium Nobilium nullam mentionem fecerit, alii vero, posteaquam Emdani Dynastiis aliquot fuissent ditati, eadem nimirum evehant, Ill. Autor media via inaccessurus, omnia Jura Statibus Frisiz Provincialibus competentia iisdem omnino tribuit, eoque conditionem quoque eorum eandem ac reliquorum subditorum esse asserit. His ita expositis, Ill. Autor tractatus integros ab adversariis in lucem emissos, & documenta, quibus fides dictorum corroboratur, subjunxit. Deprehendimus inter ista scriptum de *Singularitate Frisiz Orientalis*, animadversionibus Autoris eidem subjunctis; documenta, quæ statum Frisiorum illustant, priusquam Domini territorii Comitum dignitate fuissent ornati; Acta de Constitutione Regiminis sub Ennone atque filiis Edzardo & Ulrico Comite, ut & sub Regimine tutelari Thedæ Comitissæ ac Filiorum Ennonis I & Edzardi I, item Ennonis II, Annæ & Edzardi II, quibus inserta *Gnaphæi Elegia de Frisiz Orientali*, ex qua Historia antiqua & media haud parum illustrari potest; *Constitutum* item *Brunneri de Nullitate Privilegii Frisici de non appellando*. Sequuntur documenta singularia, ex quibus Superioritas Comitissæ Annæ atque Edzardi II, maxime circa redditus publicos, tum in universo territorio, tum præcipue Emdæ, Nordenz, Aurici abunde comprobantur, præterea de causis intestinorum motuum Acta publica subnectuntur. In Tomo II exhibentur conventiones, leges publicæ & scripta, quæ imprimis

S. 7.
8.

9:

C. 10.

p. 237.

L. 2 p. 1.

L. 3 p. 49.

L. 4 p. 95.

L. 5 p. 148.

L. 6 p. 269.

L. 7 p. 329.

mis ob discordias Frisiorum sunt confecta, ut Jura Principi-
 bus competentia dilucide hanc appareant. Libro I sistuntur li-
 tes inter Edzardum II & Fratrem ejus Joannem; ut & Ennonem III ac Ordines Provinciales agitatae ab A. 1588 usque ad
 p. 128, 181. annum 1611, quo tempore maxima rerum conversio facta
 est; Concordata A. 1599; Ordinatio processus & Politica an-
 no 1545 promulgata, & 1599 de novo confirmata; Descriptio
 212. Ordinis sive Evtaxias in Ecclesia Emdana, cum aliis Legibus
 eo pertinentibus; Transactiones Hagae Comitum inter Ennonem III & Emdanos A. 1603, & Osterhaufz 1611 initae; Ru-
 303. dolphi II Diploma Primogeniturae A. 1595; quibus illa, quae
 344. ulterius sub Ennone III, ab A. 1611 usque ad annum 1620,
 407. acta fuerunt, Lib. II subnectuntur. Liber III complectitur acta
 inter Rudolphum Christianum, Ulricum II & Ennonem Ludovi-
 cum & Ordines Provinciales usque ad annum 1656; Lib. IV
 759. Documenta sub Georgio Christiano confecta, maxime Hagen-
 sis & Emdanae Transactio, cum Recessu Finali anno 1662 &
 1663; Lib. V Acta sub ejusdem viduae Christianae Carolae
 Regimine tutelari ad annum usque 1690, ex quibus elucet,
 931. quanta iniquitate Status territorii Serenissimae Tutrici insul-
 990. taverint, eique multa injuste extorsierint; Libro VI conti-
 nentur Acta inter Christianum Eberhardum & Georgium Al-
 bertum Principes atque status Frisicos, imprimis Transactio
 Hannoverana anno 1693 facta. Denique Lib. VII Appendix Do-
 cumentorum ad Edzardi II, Ennonis III, Ennonis Ludovici,
 & Georgii Christiani tempora pertinentium finem operi im-
 ponit, quibus omnibus annotationes ab III. Autore hinc inde
 insperguntur.

SINGULARIA AD LEGEM MAJESTATIS,
itemque de silentio in hoc crimine; accurate NICO-
LAO HIERONYMO GUNDLIN-
GIO, JCo. &c.

Halae, sumt. Novi Bibliopolii, 1721, 4.
 1 $\frac{1}{2}$ Alph.

III

Illustris Gundlingius, qui nunquam non in eo est occupatus, ut cum de omni eruditione, tum de Arte Boni & Equi, ut ipse Celsus Jus nostrum appellat, bene mereatur, nuper in animum induxit, de Lege Majestatis commentari, argumento amplo, ancipite, vario, quod quatuor capitibus ita præstitit, ut primo Historiam Legis Majestatis Romanæ usque ad Arcadium Imperatorem conderet, secundo ejusdem apud Germanos historiam erueret, tertio in facti quæstionem: An merum leges Gentium, Romanæ Germanicæque silentium puniverint in crimine læsæ Majestatis? inquireret, quarto de jure puniendi silentium dispiceret.

Legis Majestatis apud Romanos vestigia sub Regibus apparent, (in omni enim populo est majestas, & quod insignis sit hominum malitia, inter omnes gentes illius læsæ pervulgatum crimen) merito tamen differendi initium facit Vir Illustris a XII Tabulis, quarum verba, Tabula equidem IX, ita restituit J. Gothofredus: *Si qui perduellem conceit assit, civemve perdaelli transduit, capital esto.* Cautum etiam fuit de nocturnis cœtibus non agitandis, quod XII. Caput *Lex Gabinia* firmavit: *Qui cœtiones clandestinas in urbe constavisset, more majorum capitali supplicio multetur.* Reliquerat vocis suffragium in perduellione *Lex Cassia*, sed suffulit, & perduellionis etiam iudicio inavexit *Tabellas Lex Calpurnia*. Post *Apuleja* lata est, & pœna irrogata iis ex illa lege, qui minterant Majestatem. *Varia* successit, qua L. Varius, tribunus seditionis, jubebat quæri, quorum dolo malo socii ad arma ire coacti sint. Sed & hic *Cornelii Sulla* dictatoris nomen celebre est, qui varia ad Legem Majestatis pertinentia constituit, Tribunos, qui legum secundarum potestatem sibi sumerent, hujus criminis reos voluit, ne quis finito imperio post triginta dies maneat in provincia, ne educat exercitum, ne bellum sua sponte gerat, neve in regnum injusti populi aut Senatus accedat, statuit, ne proscriptorum liberi ad honores admitterentur, ut & mulierum in illa accusatione vox audiretur, servisque dominos deferre liceret, ut denique nulla dignitas seu fortuna a quæstionibus cruentis eximatur, quando majestas pulsata defenditur, si verisimiliter dicendum est, idem

C. I
§. 1 & 2

3.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

- §. 15. idem edixit. Corneliz Legi successit *Julia*, qua illa emendata
 16. & suppleta est. Quis vero ille Julius? num Cæsar, an Augu-
 stus, Cæsaris Filius? Sane ipse Cæsar, teste Cicerone Philippi-
 ca I cap. 9, ex quo loco discas simul, Cæsarem crimen, quod
 20. more majorum capitale erat, aqua & igni interdictione puniri
 voluisse, mortem enim ille ex suæ philosophiæ placitis æru-
 minarum requiem, non cruciatum habebat, ex quo colligas, se-
 veritatis istud fuisse, quod alii, qui hæc nasciunt, clementiæ Cæ-
 saris adscribent. In his Reipublicæ & Imperii confinis locum
 23. sortitur notabilis quaestio, an illa in crimen perduellionis &
 majestatis læsæ distinctio reipublicæ temporibus jam obtinu-
 erit? Negantium partes Celeberrimus Vir adversus Jacobum
 Meardum, doctissimum Balduini discipulum, egregie tuetur.
 Sed redemus ad temporis ordinem, qui nos ad Imperatores
 Romanos deducit, quos inter, prout aut boni fuerunt Princi-
 pes & indulgentes, aut mali & severi, varie fluctuavit & Lex &
 24. crimen. Augustus statim, stuprum in domum suam commis-
 25. sum, & libellos famulos hac lege complexus est, exemplo mi-
 26. nus laudabili. Sub Tiberio aperta est fenestra delatoribus, di-
 28. cta & facta quævis crimini data, juxta statuam Cæsaris servum
 cædere, vestem mutare, suam statuam alia Cæsaris altius locare,
 numum vel anulum principis imagine signatum latrinæ vel
 lupanari inferre, matellam eo ornatu apprehendere, post-
 quam sub Augusto semel receptum est, Majestatem per conse-
 30. quentiam lædi. Cæsar Tiberio atrocior hoc pœnæ per leges ad-
 31. didit, ut conjurati insepulti projicerentur. Benigniores f.ere
 Claudius, Vespasianique, Trajanus & Hadrianus, qui fere legun-
 tur, majestatis legem exerceri prohibuisse, quod tamen ita acci-
 33. piendum non est ac si illius criminis publica fuerit impunitas;
 34. minime vero, *crimen*, ut ait Modestinus de Alexandri Mammææ
 temporibus, *non in occasionem, sed in veritate habebatur, & ab
 hybridam lingua hominis non facile ad supplicium trahentan-
 tur*. Inter bonos tamen Marcus Antoninus Philosophus crimen
 40, 41. morte extingui noluit. Nolebat & Tiberius, mota semel accu-
 satione, dum rei viverent, extinctorumque morte vel naturali
 42. vel voluntaria bona publicabat. D. Pius heredes defunctum de-
 fen-

fensuros audiri voluit. Audiebat & Marcus, sed eosdem, accu-
 satione in dudum defunctos instituta, respondere pariter & de-
 fendere jubebat, si non defenderent, aut non satis, defunctos
 condemnari volebat, ex principiis philosophiæ Stoicæ. Cum
 enim Porticus scelestos homines diceret propria mente puni-
 tos jam & damnatos sibi ipsis jus dixisse, bona eorum merito
 fisco inferebantur, ad quem omnes damnatorum facultates an-
 tiquo jure pertinebant. Mitigavit hujus legis rigorem Perti-
 nax, qui sub sequentibus Principibus recruduit, ita ut Magnus An-
 toninus, qui Caracalla est, rescripserit: *ex quo quis tale crimen*
contraxisset, neque alienare, neque manumittere posse, nec ei sol-
vere jure debitorem, lege dura, quæ tamen scripta est. Severos
 Principes lenis secutus est Alexander Mammææ, qui judicem,
 contra constitutionem Alexandri pronunciantem, hac lege te-
 neri, & quod magis mireris, per genium Principis pejerantes
 in nostrum crimen incidere noluit. Quæ sequentium Princi-
 pum in talibus fuerit mens, dicere non licet deficiente histori-
 corum fide, nec fingere. De Claudio, optimo principe, nulla
 atrociter exercitiæ legis superest suspicio, admodum tamen tru-
 culentum Aurelianum, lenes & mites Tacitum & Probum novi-
 mus. Diocletianus etiam propensiori animo fuit in suos, se-
 veritatemque nostræ Legis imminuit. Servi iterum auditi in
 dominos sub Maxentio, testis etiam unus, & homines leves.
 In alia omnia abiit Constantinus M. delatoribus inprimis infen-
 sus. Magnentius etiam lege nostra abusus, nec sane lenior Con-
 stantius, a placidis Patris moribus prorsus alienus. Julianus nul-
 lam hoc quoque nomine maculam contraxit, a qua non im-
 munis est Valentinianus, qui præter alia sævitici indicia servos
 in dominos promiscue torqueri voluit, quod in nostro crimine
 etiam Gratiano placuit. Beatiorum morum fuit Theodosius
 Magnus, qui celeberrima constitutione maledicta in Imperato-
 rem confecta, non, quod aliqui volunt, impunita dimisit, sed
 ad se referri voluit, ut de venia aut poena ipse statuat. Theo-
 dosius filium habuit Arcadium, a quo celeberrimam legem:
Quisquis profectam esse, nemo ignorat. Vix quidpiam in ea
novi constitutum est, præter quasi perduellionis crimen, si Se-

§. 47, 48.

49.
50.

55.
57.

59.
61.
62.
64.
65.

69.
70.
73.
74.

78.
80.

84.

B

nator

nator principive militans occidatur, quod ab Eutropio, summo Imperii sub Arcadio Administro, & domini dominio, a Stilicone tamen & aliis malevolis sibi metuente, profluxisse, magna veri specie dicitur. De pœna, quam perduellionis liberis infligit Eutropius, docte & accurate doctissimus Vir, sed, quæ hic commemorare nihil attinet.

C. II.
 2. Hæc Romani constituerunt, quorum legem adoptasse videntur Visigothi, Episcopis, ut sancta sit Regis persona, annitentibus,
 3. & Ostrogothi, quorum Rex Theodoricus insidias Liberio Patrio suo structas gladio ultus est. Sed legibus quoque Germanicis crimen hoc fuit capitale, apud Longobardos lege Rotharidis, apud Francos Salica. Apud Bojos perduellis Regi ad supernam contemplationem damnabatur. Lex Ripuaria & Lex Saxonica pariter hujus criminis reos capitali sententia puniendos dicunt. Lex Alemannica ei, qui hostili animo in ducem aut rempublicam aliquid moliebatur, mortem, aut exilium injungit, quam pœnam etiam duci perduelli moribus statutam fuisse, celeberrimus Autor ex Eccardo de Casibus Monasterii S. Galli acute conjicit. Et secundum istas Germaniæ leges & mores sæpius fuisse judicatum, non sub Merovingis modo, aut Carolingicis Principibus, sed & sub reliquis diversarum gentium Imperatoribus, istorum temporum monumenta satis loquuntur. Ita sub Ottone M. Conradus Lotharingæ Dux, Guntramnus Alemanniæ Comes, sub Ottone III, Henricus Bavarus, sub Conrado Salico, Ernestus privignus, sub Henrico III, Conradus Bavarus, & Godefridus Lothariensis, sub Henrico IV, Otto Göttingensis & Ecbertus Saxonæ Marchio, sub Conrado III, Henricus Superbus, sub Friderico Ahenobarbo, Henricus Leo, sub Ottone IV, Otto Wittelspachus, sub Friderico II, Henricus Filius, tristia dedere exempla, quos tamen omnes pari jure, aut pari sententia damnatos nemo dixerit; hoc vult Consultissimus Vir, constare saltim ex tot exemplis, majestatis quæstionem nunquam non in Germania viguisse. Sed & Henricus VII Robertum Apuliæ Regem proscripsit, Ludovicus Bavarus Pontificis Romani de selectione sua iniquissima decreta probantes reos majestatis dixit, Carolus denique IV Legem Arcadii Aurea Bulla

læ inferuit. Causam ignorabunt, qui nesciunt, Pontificem isto tempore omnem movisse lapidem, ut Franciæ Metropolitanis, Dapiferis, Marschallis, Pincernis præcipuum illud eligendi jus eriperet, quibus moliminibus, ut iretur obviam, Carolus Aureæ Bullæ non modo insignia illa elogia, quibus corporis sui membra, luminaria magna, columnæ Imperii, intimioris admissio- nis consiliarii, appellantur, & quibus ornari, & a reliquis regni Baronibus segregari, & antea maximopere gavisi sunt, & tum vehementer gaudebant, inferuit, sed novo etiam munimine, Le- ge Arcadii ad ipsos, tanquam Germaniæ Senatores, prorogata, auctoritatem eorum firmavit. In reliquos equidem Germaniæ Principes læsæ non superioritatis, sed majestatis crimen com- mittitur, sed a suis, unice scelestæ factione coeuntibus, in Els- ctiores, non secus ac in ipsum Imperatorem a quibuscunque. Ce- terum, qui discernendum sit crimen fractæ pacis a crimine læ- sæ majestatis, num Carolus V in pœna perduellium immanior fuerit, quo perduellium bona pervenerint olim, quo nunc per- veniant, in sequentibus accurate docetur.

Nunc de silentio in hoc crimine, quod an gentes puniverint, facti quaestio est. Fecere id Macedones, lege majestatis durissima usi, fecere Spartani. An Romani? Ad Arcadii legem & vocem *consciōrum* in ea occurrentem nonnulli temere provocant, qui tamen monendi sunt, *consciōs* sæpissime *consociōs* significare, *adjuvas, participes*. Laudat tamen Themistius Theodosii clem- entiam, quod consciōs puniri noluerit, quod priores Princi- pes id fecisse arguit. Et de Valente Zosimus apertis verbis id tradit. Nec etiam mentem constitutionis *Quisquis* fuisse, Eu- tropii architecti ingenium satis indicat. Leo Magnus in Asparis filio fileatium punivit, Justinianus in consciōs *perpétrantes* inqui- sivit, Alexius Comnenus indicium criminis jurisjurandi for- mula complexus est. Idem apud Germanos factitatum est, quod varix veteresque formulæ: *Secundum meum favirum, quan- tum sciero & potuero*, &c. loquuntur. In Galliis Ludovicus XI de silentio puniendo legem tulit, an renovavit? Thuanus sane aristi documento comprobavit. Eodem jure usi sunt Florenti- ni, & Pontifex Maximus, Danicæ quoque Leges, Svecici mo- res,

§. 37.

38.

40.

41.

43.

44.

C. III.

§. 2.

4.

7.

8.

13.

14.

24.

26.

27.

29.

38.

40. seq.

res, Polonorum Senatorum jusjurandum eo tendunt, Angli puniunt silentium, quamvis mitius, & apud Belgas, quod mireris, Grœnefeldius capite plexus est, quod infidias Principi Mauritio a Stautenburgio fratre structas tacuerit.

C. IV.

S. 4.

Puniunt Gentes silentium, quo Jure? nullo, si plures audias magna specie ejusmodi supplicia oppugnantes. Themistii argumentum est, invitos nos audire, claudi posse ora & oculos, non aures; sed oratorium. Nec quisquam punitur, quod audiat, sed quod id, quod audit, non dicat. Baldus præsentem, nec consentientem, absentem fingit, sed fingit, nolle præsentis nihil detrahit. Alii amicitiae vincula urgent, sed quæ non debent fortiora esse patriæ amore, sine virtute etiam nulla sunt. Alii dicunt, ea præcipi hic a Jctis, quæ mortalium nemo consequi possit. Et fatendum est, hominibus quamvis vulgi auram & vagos rumufcalos denunciandi necessitatem non esse imponendam; videant tamen omnes, ne vagum vocent, quod est certum, aut levem autorem dicant, de quo judicare nequeunt, aut confcios sese negent, quod non credidissent. Ast, ais, ebrius fuit, summe iratus fuit; quid id ad te? Si taces, periculum tuum est. Sunt, qui tormenta allegant delatoribus ex Lege Constantini metuenda. Fidendum tamen potius judicis prudentis arbitrio, maxime cum nostri fori interpretatio ipsum reum, uno teste oppressum, quæstioni subicere videatur. Nec culpam dicimus silentium alicujus temporis, ut opes, consilia, machinæ perduellium detegantur. Metus potentis, calumniæ & inde proventuræ infamiæ non excusabit. Circumspectione omnino in talibus opus est & prudentia. Quid vero si Pater, si Filius, si Conjux accusandus? Nihil mutat celeberrimus Vir; Patriæ caritas omnes caritates superat. Quid Principem indulgentem hac in re deceat, alia quæstio est. Sed an scivisse crimen est? minime; sed id periculum, quod imminere sciebam, indicio meo non avertisse. Silentem intellectu errare, non peccare voluntate, sophisma est. Non errat qui ex proposito negligens est, sed peccat. At Deus peccata permittit: ille vero est ens liberimum, cui civem ad reipublicæ salutem tuendam obligatum inepte comparabis. Jure itaque damnatus Philotas, jure Thas-

nus,

mas, jure Groenfeldius, de quibus Illustris Vir prolixè tradit, & quid Principibus, si ad clementiam impellantur, quid Sacerdotibus, si perduellis crimen fateatur, faciendum sit, egregie & vere explicat.

Dedimus Epitomen singularium Gundlingianorum, in qua brevitatis studio, & pro instituti ratione quamplurima negleximus, quæ Lector variæ eruditionis amans sibi minime negligenda ducet, & inter ea nonnulla digna notatu, sed in hoc libro non facile quærenda. Si exemplis opus est, ea, quæ de Legibus Tabellariis, de pœnis diversi generis honestiorum humiliorumque, de frumentariis, & qui in horum locum successerunt, Agentibus in rebus, capite primo, de Udone Comite, de canis vocabulo in conviciis haberi solito, de Ecberto Frisæ Saxonizque Marchione, capite secundo, non ubivis obvia allata sunt, huc referimus.

GUIDI PANZIROLI, JCTI, DE CLARIS LEGUM Interpretibus Libri IV: accessere JO. FICHARDI Vita recent. Jctorum; MARCI MANTUÆ Epitome Vir. Ill. JO. BAPT. de GAZALUPISHist. Interpr. & Glossat. Juris; CATELLANI COTTÆ Recensio insignium Jur. Interpr. MATTH. GRIBALDI MOPHÆ Catal. Interpr. Jur. Civ. & ALBERICI GENTILIS de Juris Interpretibus dialogi VI; cura D. CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1721, 4.
Alph. 4.

Optimum consilium cepit Consultissimus Hoffmannus noster, quod, cum Panziroli opus de claris Legum Interpretibus, jam pridem in librariis frustra quæsitum, prelo denuo subjiceret, alios quoque Jureconsultorum Biographos, raro hodie proflantes, eodem fasciculo conjunxit. In Præfatione, quam præmisit (nam libros ipsos jam antea editos recensere supersedemus) ostendit Clariss. Editor, quantum intersit vitas

§. 27.
35.

C. I.
§. 6.
53.
64.
C. II.
§. 19.
20.
23.

res, Polonorum Senatorum jusjurandum eo tendunt, Angli puniunt silentium, quamvis mitius, & apud Belgas, quod mireris, Grœnefeldius capite plexus est, quod infidias Principi Mauritio a Stautenburgio fratre structas tacuerit.

- C. IV. Puniunt Gentes silentium, quo Jure? nullo, si plures audias
 §. 4. magna specie ejusmodi supplicia oppugnantes. Themistii argumentum est, invitos nos audire, claudi posse ora & oculos, non aures; sed oratorium. Nec quisquam punitur, quod audiat, sed quod id, quod audivit, non dicat. Baldus præsentem, nec consentientem, absentem fingit, sed fingit, nolle præsentis nihil detrahit. Alii amicitiae vincula urgent, sed quæ non debent fortiora esse patriæ amore, sine virtute etiam nulla sunt. Alii dicunt, ea præcipi hic a Jctis, quæ mortalium nemo consequi possit. Et fatendum est, hominibus quamvis vulgi auram & vagos rumufcalos denunciandi necessitatem non esse imponendam; videant tamen omnes, ne vagum vocent, quod est certum, aut levem autorem dicant, de quo judicare nequeunt, aut confcios sese negent, quod non credidissent. Ast, ais, ebrius fuit, summe iratus fuit; quid id ad te? Si taces, periculum tuum est. Sunt, qui tormenta allegant delatoribus ex Lege Constantini metuenda. Fidendum tamen potius judicis prudentis arbitrio, maxime cum nostri fori interpretatio ipsum reum, uno teste oppressum, quæstioni subicere videatur. Nec culpam dicimus silentium alicujus temporis, ut opes, consilia, machinæ perduellium detegantur. Metus potentis, calumniæ & inde proventuræ infamiæ non excusabit. Circumspectione omnino in talibus opus est & prudentia. Quid vero si Pater, si Filius, si Conjux accusandus? Nihil mutat celeberrimus Vir; Patriæ caritas omnes caritates superat. Quid Principem indulgentem hac in re deceat, alia quæstio est. Sed an scivisse crimen est? minime; sed id periculum, quod imminere sciebam, indicio meo non avertisse. Silentem intellectu errare, non peccare voluntate, sophisma est. Non errat qui ex proposito negligens est, sed peccat. At Deus peccata permittit: ille vero est ens liberimum, cui civem ad reipublicæ salutem tuendam obligatum inapte comparabis. Jure itaque damnatus Philotas, jure Thasius,

ius; jure Groenefeldius, de quibus Illustris Vir prolixè tradit, & quid Principibus, si ad clementiam impellantur, quid Sacerdotibus, si perduellis crimen fateatur, faciendum sit, egregie & vere explicat.

Dedimus Epitomen singularium Gundlingianorum, in qua brevitatis studio, & pro instituti ratione quamplurima negligimus, quæ Lector variæ eruditionis amans sibi minime negligenda ducet, & inter ea nonnulla digna notatu, sed in hoc libro non facile quærenda. Si exemplis opus est, ea, quæ de Legibus Tabellariis, de pœnis diversi generis honestiorum humiliorumque, de frumentariis, & qui in horum locum successerunt, Agentibus in rebus, capite primo, de Udone Comite, de canis vocabulo in conviciis haberi solito, de Ecberto Frisicæ Saxonicæque Marchione, capite secundo, non ubivis obvia allata sunt, huc referimus.

§. 27.
35.

C. I.
§. 6.
53.
64.
C. II.
§. 19.
20.
23.

GUIDI PANZIROLI, ACTI, DE CLARIS LEGUM Interpretibus Libri IV: accessere JO. FICHARDI Vita recent. Actorum; MARCI MANTUÆ Epitome Vir. Ill. JO. BAPT. de GAZALUPIS Hist. Interpr. & Glossat. Juris; CATELLANI COTTÆ Recensio insignium Jur. Interpr. MATTH. GRIBALDI MOPHÆ Catal. Interpr. Jur. Civ. & ALBERICI GENTILIS de Juris Interpretibus dialogi VI; cura D. CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1721, 4.
Alph. 4.

Optimum consilium cepit Consultissimus Hoffmannus noster, quod, cum Panzirolis opus de claris Legum Interpretibus, jam pridem in librariis frustra quæsitum, prelo denuo subjiceret, alios quoque Jureconsultorum Biographos, raro hodie prostantes, eodem fasciculo conjunxit. In Præfatione, quam præmisit (nam libros ipsos jam antea editos recensere supersedemus) ostendit Clariss. Editor, quantum interfit vitas

4 ACTA ERUDITORUM

- nis, Frater Ulricus, qui binis matrimoniis Esensem Dynastiam aliasque cessionis jure ditionibus suis adjunxit, arcibus & pluribus ædificiis territorium ornavit, ejusdemque Regimen 1453 adeptus, anno sequenti a Friderico III Romano Imperatore Comitum dignitate decoratus est. Rejiciuntur hic Emmit commenta, quali Ulricus Frisios falso apud Cæsarem accusaverit, investituram clandestine impetraverit, & cum ausus non esset literas Imperatoris publice producere, necessum habuerit, alias, multo tamen restrictiores, Anno 1463 emendicare, quæ omnia ex Beninga, atque ipsis documentis hic subnexis facillime refutantur. Nec fidem merentur, quæ *Singularitatis Autor* narrat, Frisiani nempe Orientalem hodiernum esse liberriam, summam enim potestatem Ulrico fuisse delatam, *salvis cuique juribus ac Privilegiis*, qua tamen formula non obstantè, universas Superioritatis partes ipsum exercuisse, experientia, Imperii Procerum aliorum exemplis suffulta, testatur.
7. Ex quo facile liquet, ad successores Ulrici, Thedam, Emmonem I Edzardum I, Emmonem II, Annam, Edzardum II, sub quo motus intestini cœperunt, eadem jura memorata fuisse devoluta; quod Autor quidem, ut frivolis adversariorum objectionibus obviam ponat, IX Sectionibus sigillatim persequitur. Etenim ut a jure circa sacra ordiamur, hi soli juribus Reformandi, Leges & Judicia Ecclesiastica constituendi, Clerum ordinandi, visitandi, Scholas & Orphanotrophia condendi, iisdem de proventibus prospiciendi, aliisque, fatentibus adeo Emdanis, usi sunt.
8. Neque minus illis competebat suprema jurisdictio in causis Civilibus & Criminalibus, jus fisci, & quæ eo referri solent, jus item terras aggerum ope ab inundationibus tuendi, ut & pascua occupandi, gratiam faciendi delinquentibus, imò immediatè Imperii affectandi, cui quidem Albertus Antimofus Saxoniz Dux ac Frisiorum Gubernator frustra se opposuerit. Hactenus dicta magis firmantur per homagium Comitibus præstitum, & successionem hereditariam ad Primogenitos restrictam, ut & tutelam testamentariam, Leges in territorio promulgatas, & officiales a Comitibus constitutos, Comitibus item Provincialia, jus tributæ imponendi, Reversalibus
- non

non obstantibus, jura teloniorum, monetandi, Judæos recipiendi, veniam ætatis, Nundinas solennes, Privilegia non reliquis solum, sed etiam Emdanis concedendi, Collegia Opificum confirmandi, delectum militum ex subditis habendi, censuram librorum, ut alia nunc taceamus. Hinc progreditur Autor, atque publica documentorum fide demonstrat, Emdanos aliosque Jura ista omni conatu inter turbas intestinas, ex disidiis fraternis Joannis & Edzardi II, litibus item Religionis causa motis, Belgarum motibus & Emdanorum figmentis sub finein Seculi XVI enatas, labefactare fuisse ausos, Serenissimos vero territorii Dominos exercitiũ Superioritatis in supream quoque Curiam, vigore Decretorum Imperialium, illibatum retinuisse. Denique cum Eminus jurium Nobilium nullam mentionem fecerit, alii vero, posteaquam Emdani Dynastiis aliquot fuissent ditati, eadem nimium evehant, Ill. Autor media via incessurus, omnia Jura Statibus Frisiz Provincialibus competentia iisdem omnino tribuit, eoque conditionem quoque eorum eandem ac reliquorum subditorum esse asserit. His ita expositis, Ill. Autor tractatus integros ab adversariis in lucem emissos, & documenta, quibus fides dictorum corroboratur, subjuxit. Deprehendimus inter ista scriptum de *Singularitate Frisiz Orientalis*, animadversionibus Autoris eidem subjunctis; documenta, quæ statum Frisiorum illustant, priusquam Domini territorii Comitum dignitate fuissent ornati; Acta de Constitutione Regiminis sub Ennone atque filiis Edzardo & Ulricho Comite, ut & sub Regimine tutelari Thedæ Comitissæ ac Filiorum Ennonis I & Edzardi I, item Ennonis II, Annæ & Edzardi II, quibus inserta *Gnaphæi Elegia de Frisiz Orientali*, ex qua Historia antiqua & media haud parum illustrari potest; *Constitutum* item *Brunneri de Nullitate Privilegii Frisici de non appellando*. Sequuntur documenta singularia, ex quibus Superioritas Comitissæ Annæ atque Edzardi II, maxime circa redditus publicos, tum in universo territorio, tum præcipue Emdæ, Nordenz, Aurici abunde comprobantur, præterea de causis intestinorum motuum Acta publica subnectuntur. In Tomo II exhibentur conventiones, leges publicæ & scripta, quæ imprimis

S. 7:
8.

9:

C. 10

p. 237.
L. 2 p. 1.

L. 3 p. 49.

L. 4 p. 95.

L. 5 p. 148.

L. 6 p. 169.

L. 7 p. 329.

mis ob discordias Frisionum sunt confecta, ut Jura Principi-
 bus competentia dilucide hinc appareant. Libro I sistuntur li-
 tes inter Edzardum II & Fratrem ejus Joannem; ut & Enno-
 nem III ac Ordines Provinciales agitatae ab A. 1588 usque ad
 annum 1611, quo tempore maxima rerum conversio facta
 p. 128, 181. est; Concordata A. 1599; Ordinatio processus & Politica an-
 no 1545 promulgata, & 1599 de novo confirmata; Descriptio
 212. Ordinis sive Eytaxias in Ecclesia Emdana, cum aliis Legibus
 eo pertinentibus; Transactiones Hagz Comitum inter Enno-
 nem III & Emdanos A. 1603, & Osterhusz 1611 inita; Ru-
 303. dolphi II Diploma Primogenituraz A. 1595; quibus illa, quaz
 344. ulterius sub Ennone III, ab A. 1611 usque ad annum 1620,
 407. acta fuerunt, Lib. II subnectuntur. Liber III complectitur acta
 inter Rudolphum Christianum, Ulricum II & Ennonem Ludovi-
 cum & Ordines Provinciales usque ad annum 1656; Lib. IV
 750. Documenta sub Georgio Christiano confecta, maxime Hagen-
 sis & Emdana, Transactio, cum Recessu Finali anno 1662 &
 1663; Lib. V Acta sub ejusdem viduz Christianaz Carolaz
 931. Regimine tutelari ad annum usque 1690, ex quibus elucet,
 990. quanta iniquitate Status territorii Serenissimaz Tutrici insul-
 taverint, eique multa injuste extorserint; Libro VI conti-
 nentur Acta inter Christianum Eberhardum & Georgium Al-
 bertum Principes atque status Frisicos, imprimis Transactio
 Hannoverana anno 1693 facta. Denique Lib. VII Appendix Do-
 cumentorum ad Edzardi II, Ennonis III, Ennonis Ludovici,
 & Georgii Christiani tempora pertinentium finem operi im-
 ponit, quibus omnibus annotationes ab Ill. Autore hinc inde
 inspergantur.

SINGULARIA AD LEGEM MAJESTATIS,
itemque de silentio in hoc crimine; accurrante NICO-
LAO HIERONYMO GUNDLIN-
GIO, JCo. &c.

Halaz, sumt. Novi Bibliopolii, 1721, 4.

1 $\frac{1}{2}$ Alph.

Illu.

Illustris Gundlingius, qui nunquam non in eo est occupatus, ut cum de omni eruditione, tum de Arte Boni & Aequi, ut ipse Celsus Jus nostrum appellat, bene mereatur, nuper in animum induxit, de Lege Majestatis commentari, argumento amplo, ancipite, vario, quod quatuor capitibus ita præstitit, ut primo Historiam Legis Majestatis Romanæ usque ad Arcadium Imperatorem conderet, secundo ejusdem apud Germanos historiam erueret, tertio in facti quæstionem: An merum leges Gentium, Romanæ Germanicæque silentium puniverint in crimine læsæ Majestatis? inquireret, quarto de jure puniendi silentium dispiceret.

Legis Majestatis apud Romanos vestigia sub Regibus apparent, (in omni enim populo est majestas, &, quod insignis sit hominum malitia, inter omnes gentes illius læsæ pervulgatum crimen) merito tamen differendi initium facit Vir Illustris a XII Tabulis, quarum verba, Tabula equidem IX, ita restituit J. Gothofredus: *Si qui perduellem concitasset, civemve perduelli tradidit, capital esto.* Cautum etiam fuit de nocturnis cœtibus non agitandis, quod XII. Caput *Lex Gabinia* firmavit: *Qui cœtiones clandestinas in urbe constavisset, more majorum capitali supplicio multetur.* Reliquerat vocis suffragium in perduellione *Lex Cassia*, sed sustulit, & perduellionis etiam iudicio inexit *Tabellas Lex Calpurnia*. Post *Apuleja* lata est, & poena irrogata iis ex illa lege, qui minuerant Majestatem. *Varia* successit, qua L. Varius, tribunus seditiosus, jubebat quæri, quorum dolo malo foculi ad arma ire coacti sint. Sed & hic *Cornelii Sullæ* dictatoris nomen celebre est, qui varia ad Legem Majestatis pertinentia constituit, Tribunos, qui legum secundarum potestatem sibi sumerent, hujus criminis reos voluit, ne quis finito imperio post triginta dies maneat in provincia, ne educat exercitum, ne bellum sua sponte gerat, neve in regnum injussu populi aut Senatus accedat, statuit, ne proscriptorum liberi ad honores admitterentur, ut & mulierum in illa accusatione vox audiretur, servisque dominos deferre liceret, ut denique nulla dignitas seu fortuna a quæstionibus cruentis eximatur, quando majestas pulsata defenditur; si verisimiliter dicendum est, idem

C. I
§. I & 2

3.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

- §. 15. idem edixit. Corneliz Legi successit *Julia*, qua illa emendata & suppleta est. Quis vero ille Julius? num Cæsar, an Augustus, Cæsaris Filius? Sane ipse Cæsar, teste Cicerone Philippica I cap. 9, ex quo loco discas simul, Cæsarem crimen, quod more majorum capitale erat, aqua & igni interdictione puniri voluisse, mortem enim ille ex suæ philosophiæ placitis ærumnarum requiem, non cruciatum habebat, ex quo colligas, severitatis istud fuisse, quod alii, qui hæc nasciunt, clementiæ Cæsaris adscribent. In his Reipublicæ & Imperii confiniis locum fortitur notabilis quæstio, an illa in crimen perduellionis & majestatis læsæ distinctio reipublicæ temporibus jam obtinuerit? Negantium partes Celeberrimus Vir adversus Jacobum Meuardum, doctissimum Balduini discipulum, egregie tuetur. Sed redeamus ad temporis ordinem, qui nos ad Imperatores Romanos deducit, quos inter, prout aut boni fuerunt Principes & indulgentes, aut mali & severi, varie fluctuavit & Lex & crimen. Augustus statim, stuprum in domum suam commissum, & libellos famulos hac lege complexus est, exemplo minus laudabili. Sub Tiberio aperta est fenestra delatoribus, dicta & facta quævis crimini data, juxta statuam Cæsaris servum cædere, vestem mutare, suam statuam alia Cæsaris altius locare, numum vel annulum principis imagine signatum latrinæ vel lupanari inferre, matellam eo ornatu apprehendere, postquam sub Augusto semel receptum est, Majestatem per consequentiam lædi. Cæsar Tiberio atrocior hoc pœnæ per leges addidit, ut conjurati insepulti projicerentur. Benigniores fere Claudius, Vespasianique, Trajanus & Hadrianus, qui fere leguntur, majestatis legem exerceri prohibuisse, quod tamen ita accipiendum non est ac si illius criminis publica fuerit impunitas; minime vero, *crimen*, ut ait Modestinus de Alexandri Mammææ temporibus, *non in occasionem, sed in veritate habebatur, & ob lubricam linguam homines non facile ad supplicium traherentur.* Inter bonos tamen Marcus Antoninus Philosophus crimen morte extingui noluit. Nolebat & Tiberius, mota semel accusatione, dum rei viverent, extinctorumque morte vel naturali vel voluntaria bona publicabat. D. Pius heredes defunctum de-
- fen-

fensuros audiri voluit. Audiebat & Marcus, sed eosdem, accu-
 satione in dudum defunctos instituta, respondere pariter & de-
 fendere jubebat, si non defenderent, aut non satis, defunctos
 condemnari volebat, ex principiis philosophiæ Stoicæ. Cum
 enim Porticus scelestos homines diceret propria mente puni-
 tos jam & damnatos sibi ipsis jus dixisse, bona eorum merito
 fisco inferebantur, ad quem omnes damnatorum facultates an-
 tiquo jure pertinebant. Mitigavit hujus legis rigorem Perti-
 nar, qui sub sequentibus Principibus resruduit, ita ut Magnus An-
 toninus, qui Caracalla est, rescriserit: *ex quo quis tale crimen*
contraxisset, neque alienare, neque manumittere posse, nec ei sol-
vere jure debitorem, lege dura, quæ tamen scripta est. Severos
 Principes lenis secutus est Alexander Mammææ, qui judicem,
 contra constitutionem Alexandri pronunciantem, hac lege te-
 neri, & quod magis mireris, per genium Principis pejerantes
 in nostrum crimen incidere noluit. Quæ sequentium Princi-
 pum in talibus fuerit mens, dicere non licet deficiente histori-
 corum fide, nec fingere. De Claudio, optimo principe, nulla
 atrociter exercitiæ legis superest suspicio, admodum tamen tru-
 culentum Aurelianum, lenes & mites Tacitum & Probum novi-
 mus. Diocletianus etiam propensiori animo fuit in suos, fe-
 veritatemque nostræ Legis imminuit. Servi iterum auditi in
 dominos sub Maxentio, testis etiam unus, & homines leves.
 In alia omnia abiit Constantinus M. delatoribus in primis infen-
 sus. Magnentius etiam lege nostra abusus, nec sane lenior Con-
 stantius, a placidis Patris moribus prorsus alienus. Julianus nul-
 lam hoc quoque nomine maculam contraxit, a qua non im-
 munis est Valentinianus, qui præter alia sævitici indicia servos
 in dominos promiscue torqueri voluit, quod in nostro crimine
 etiam Gratiano placuit. Beatiorum morum fuit Theodosius
 Magnus, qui celeberrima constitutione maledicta in Imperato-
 rem confecta, non, quod aliqui volunt, impunita dimisit, sed
 ad se referri voluit, ut de venia aut poena ipse statuat. Theo-
 dosius filium habuit Arcadium, a quo celeberrimam legem:
Quisquis profectam esse, nemo ignorat. Vix quidpiam in ea
novi constitutum est, præter quasi perduellionis crimen, si Se-

§. 47, 48.

49.
50.

55.
57.

59.
61.
62.
64.
65.

69.
70.
73.
74.

78.
80.

84.

nator principive militans occidatur, quod ab Eutropio, summo Imperii sub Arcadio Administro, & domini dominio, a Stilicone tamen & aliis malevolis sibi metuente, prostraxisse, magna veri specie dicitur. De poena, quam perduellionis liberis inflixit Eutropius, docte & accurate doctissimus Vir, sed, quæ hæc commemorare nihil attinet.

C. II. Hæc Romani constituerunt, quorum legem adoptasse videntur
 5. 2. Visigothi, Episcopis, ut sancta sit Regis persona, annitentibus,
 3. & Ostrogothi, quorum Rex Theodoricus insidias Liberio Patri-
 5. cio suo structas gladio ultus est. Sed legibus quoque Germa-
 6, 7. nicis crimen hoc fuit capitale, apud Longobardos lege Rotha-
 13. ridis, apud Francos Salica. Apud Bojos perduellis Regi ad su-
 16. pernam contemplationem damnabatur. Lex Ripuaria & Lex
 Saxonica pariter hujus criminis reos capitali sententia puni-
 endos dicunt. Lex Alemannica ei, qui hostili animo in ducem
 aut rempublicam aliquid moliebatur, mortem, aut exilium in-
 jungit, quam poenam etiam duci perduelli moribus statutam
 fuisse, celeberrimus Autor ex Eccardo de Casibus Monasterii S.
 Galli acute conjicit. Et secundum istas Germaniæ leges & mo-
 res sæpius fuisse judicatum, non sub Merovingis modo, aut Car-
 olingicis Principibus, sed & sub reliquis diversarum gentium
 17, 18. Imperatoribus, istorum temporum monumenta satis loquun-
 21. tur. Ita sub Ottone M. Conradus Lotharingæ Dux, Guntra-
 22. mnus Alemanniæ Comes, sub Ottone III, Henricus Bavarus, sub
 28. Conrado Salico, Ernestus privignus, sub Henrico III, Conradus
 26. Bavarus, & Godefridus Lothariensis, sub Henrico IV, Otto Göt-
 30. tingensis & Ecbertas Saxonie Marchio, sub Conrado III, Hen-
 ricus Superbus, sub Friderico Ahenobarbo, Henricus Leo, sub
 Ottone IV, Otto Wittelspachus, sub Friderico II, Henricus Fi-
 lius, tristia dedere exempla, quos tamen omnes pari jure, aut
 pari sententia damnatos nemo dixerit; hoc vult Consultissimus
 Vir, constare saltim ex tot exemplis, majestatis quæstionem
 34. nunquam non in Germania viguisse. Sed & Henricus VII Ro-
 35. bertum Apuliz Regem proscripsit, Ludovicus Bavarus Pontificis
 Romani de selectione sua iniquissima decreta probantes reos
 majestatis dixit, Carolus denique IV Legem Arcadii Aurea Bul-
 la

læ inferuit. Causam ignorabunt, qui nesciunt, Pontificem isto tempore omnem movisse lapidem, ut Franciæ Metropolitanis, Dapiferis, Mareſchallis, Pincernis præcipuum illud eligendi jus eriperet, quibus moliminibus, ut iretur obviam, Carolus Aureæ Bullæ non modo insignia illa elogia, quibus corporis sui membra, Luminaria magna, columnæ Imperii, intimioris admissio- nis consiliarii, appellantur, & quibus ornari, & a reliquis regni Baronibus segregari, & antea maximopere gavisi sunt, & tum vehementer gaudebant, inferuit, sed novo etiam munimine, Le- ge Arcadii ad ipsos, tanquam Germaniæ Senatores, prorogata, auctoritatem eorum firmavit. In reliquos equidem Germaniæ Principes læsæ non superioritatis, sed majestatis crimen com- mittitur, sed a suis, unice scelestæ factione coeuntibus, in Els- ctiores, non secus ac in ipsum Imperatorem a quibuscunque. Ce- terum, qui discernendum sit crimen fractæ pacis a crimine læ- sæ majestatis, num Carolus V in pœna perduellium immanior fuerit, quo perduellium bona pervenerint olim, quo nunc per- veniant, in sequentibus accurate docetur.

Nunc de silentio in hoc crimine, quod an gentes puniveriat, facti quæstio est. Fecere id Macedones, lege majestatis durissima usi, fecere Spartani. An Romani? Ad Arcadii legem & vocem *confiscorum* in ea occurrentem nonnulli temere provocant, qui tamen monendi sunt, *confiscos* sæpissime *confictos* significare, adjuvas, participes. Laudat tamen Themistius Theodosii clem- entiam, quod confiscos puniri noluerit, quod priores Princi- pes id fecisse arguit. Et de Valente Zosimus apertis verbis id tradit. Nec etiam mentem constitutionis *Quisquis* fuisse, Eu- tropii architecti ingenium satis indicat. Leo Magnus in Asparis filio silentium punivit, Justinianus in *confiscos amplexus*, inqui- sivit, Alexius Comænus indicium criminis jurisjurandi for- mula complexus est. Idem apud Germanos factitatum est, quod varix veteresque formulæ: *Secundum meum favirum, quan- tum sciero & potuero*, &c. loquuntur. In Galliis Ludovicus XI de silentio puniendo legem tulit, an renovavit? Thuanus sane Aristi documento comprobavit. Eodem jure usi sunt Floren- tini, & Pontifex Maximus, Danicæ quoque Leges, Svecici mo- res,

§. 37.

38.

40.

41.

43.

44.

C. III.

§. 2.

4.

7.

8.

13.

14.

21.

26.

27.

29.

38.

40. seq.

res, Polonorum Senatorum jusjurandum eo tendunt, Angli puniunt silentium, quamvis mitius, & apud Belgas, quod mireris, Grœnefeldius capite plexus est, quod insidias Principi Mauritio a Stautenburgio fratre structas tacuerit.

- C. IV. Puniunt Gentes silentium, quo Jure? nullo, si plures audias
 §. 4. magna specie ejusmodi supplicia oppugnantes. Themistii argumentum est, invitos nos audire, claudī posse ora & oculos, non aures; sed oratorium. Nec quisquam punitur, quod audiat, sed quod id, quod audivit, non dicat. Baldus præsentem, nec consentientem, absentem fingit, sed fingit, nolle præsentis nihil detrahit. Alii amicitiae vincula urgent, sed quæ non debent fortiora esse patriæ amore, sine virtute etiam nulla sunt. Alii dicunt, ea præcipi hic a Jctis, quæ mortalium nemo consequi possit. Et fatendum est, hominibus quamvis vulgi auram & vagos rumuscalos denunciandi necessitatem non esse imponendam; videant tamen omnes, ne vagum vocent, quod est certum, aut levem autorem dicant, de quo judicare nequeunt, aut confcios sese negent, quod non credidissent. Ast, ais, ebrius fuit, summe iratus fuit; quid id ad te? Si taces, periculum tuum est. Sunt, qui tormenta allegant delatoribus ex Lege Constantini metuenda. Fidendum tamen potius judicis prudentis arbitrio, maxime cum nostri fori interpretatio ipsum reum, uno teste oppressum, quæstioni subjicere videatur. Nec culpam dicimus silentium alicujus temporis, ut opes, confilia, machinæ perduellium detegantur. Metus potentis, calumniæ & inde proventuræ infamiæ non excusabit. Circumspectione omnino in talibus opus est & prudentis. Quid vero si Pater, si Filius, si Conjux accusandus? Nihil mutat celeberrimus Vir; Patriæ caritas omnes caritates superat. Quid Principem indulgentem hac in re deceat, alia quæstio est. Sed an scivisse crimen est? minime; sed id periculum, quod imminere sciebam, indicio meo non avertisse. Silentem intellectu errare, non peccare voluntate, sophisma est. Non errat qui ex proposito negligens est, sed peccat. At Deus peccata permittit: ille vero est ens liberimum, cui civem ad reipublicæ salutem tuendam obligatum inepte comparabis. Jure itaque damnatus Philotas, jure Thucydus,

mas, jure Groenfeldius, de quibus Illustris Vir prolixè tradit, & quid Principibus, si ad clementiam impellantur, quid Sacerdotibus, si perduellis crimen fateatur, faciendum sit, egregie & vere explicat.

Dedimus Epitomen singularium Gundlingianorum, in qua brevitatis studio, & pro instituti ratione quamplurima negligimus, quæ Lector variæ eruditionis amans sibi minime negligenda ducet, & inter ea nonnulla digna notatu, sed in hoc libro non facile querenda. Si exemplis opus est, ea, quæ de Legibus Tabellariis, de pœnis diversi generis honestiorum humiliorumque, de frumentariis, & qui in horum locum successerunt, Agentibus in rebus, capite primo, de Udone Comite, de canis vocabulo in conviciis haberi solito, de Ecberto Frisiz Saxonizque Marchione, capite secundo, non ubivis obvia allata sunt, huc referimus.

§. 27.
35.

C. I.
§. 6.
53.
64.
C. II.
§. 19.
20.
23.

GUIDI PANZIROLI, JCTI, DE CLARIS LEGUM Interpretibus Libri IV: accessere JO. FICHARDI Vita recent. Jctorum; MARCI MANTUÆ Epitome Vir. Ill. JO. BAPT. de GAZALUPIS Hist. Interpr. & Glossat. Juris; CATELLANI COTTÆ Recensio insignium Jur. Interpr. MATTH. GRIBALDI MOPHÆ Catal. Interpr. Jur. Civ. & ALBERICI GENTILIS de Juris Interpretibus dialogi VI; cura D. CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1721, 4.
Alph. 4.

Optimum consilium cepit Consultissimus Hoffmannus noster, quod, cum Panzirolis opus de claris Legum Interpretibus, jam pridem in librariis frustra quæsitum, prelo denuo subjiceret, alios quoque Jureconsultorum Biographos, raro hodie prostantes, eodem fasciculo conjunxit. In Præfatione, quam præmisit (nam libros ipsos jam antea editos recensere supersedemus) ostendit Clariss. Editor, quantum interfit vitas

JCtorum habere perspectas, cum jus sæpe non tam ex voluntate Legislatoris, quam ex *opinionibus* JCtorum, de quibus prolixius agit, æstimetur. De *Panzirolo*, quem ad editionem Venetam anni 1655 expressit, fatetur quidem, eum minime videri ultimam manum libro imposuisse, quod & styli inæqualitas asperitasque & hiatus ac repetitiones prodant, quibus accedit, quod ultimo Libro, quem de Academiis inscripsit, sitim Lectoris provocaverit magis, quam restinexerit; nihilominus tamen eximium ejus in historia Juris, præsertim recentiori, usum esse, luculenter demonstrat. Nec plura de Panzirolo addimus, nisi quod dolemus, sublatis licet pluribus sphalmatibus, quæ in antecedentem editionem irreperant, reata tamen nonnulla fuisse, quamvis illa emendanda aliorum potius judicio permittere, quam proprio genio & hæsiolationibus indulgere maluisse, Cl. Editor videatur. Succedunt *Jo. Fichardus*, Francosurtanus, qui jam ante Panzirolum *Vitas aliquot JCtorum* edidit Patavii 1565, & hoc multo inferior, *Marcus Mantua Benavidius*, JCtus Patavinus, qui quæ in rem suam putavit, e Glossatoribus vetustis & Juris Interpretibus excerptis & rudi stylo digessit, judicii aliquando eorum additis, quorum haud tuta fides. Pauciora sunt, quæ subjunxit Editor e *Jo. Baptista de Gazalupis*, seu *Caccialupi*, libro de *studendi methodo*, Lugd. 1543 edito, ejusque *Documento* quinto, quo de librorum lectione agit, excerpta. Nec multo prolixior est *Catellani Cotta*, JCti Mediolanensis, de *Juris peritis* tam antiquis Romanorum quam recentioribus tractatio, ex ejusdem *Memoraliis*, quæ Lugd. 1573 prodierunt, deprompta nec lectu indigna, quibus *Matthæi Gribaldi Mopba*, JCti Cheriani & Professoris Juris Ticinensis, *Catalogus aliquot Interpretum Juris*, qui judicia acuta de singulis, singulis distichis comprehensa, exhibet. Ultimus exstat *Albyricus Gentilis*, cujus dialogi de *juris Interpretibus* prodierunt Londini 1582. Nec indignus is videtur, qui in hac collectione locum inveniat: etsi enim humaniorum literarum & Critices, imo etiam Historiæ studium, JCto negligendum suadeat, nihil tamen serio egisse videtur, qui magnam ipse ubique in his literis doctrinam prodit, Ceterum spem facit Cons. Editor, se

vitae Jctorum, quae sigillatim subinde prodierunt, ceu palantes chartas, exemplo Frid. Jac. Leickheri, in eundem fasciculum congesturum, quo rem haud ingrati facturum esse literatis omnibus, praesertim Juris peritis, certissime persuasum fuit.

HISTOIRE DU DROIT RÔMAIN &c.

i. e.

CLAUDII JOSEPHI FERRERII, ADVOCATI
Parliamenti & Doctoris Facultatis Juridicae Parisiensis regentis, Historia Juris Romani, ejusdem originem, progressum, usum in Galliis, excellentiam, & discendi ordinem continens.

Parisius, apud Ant. Warinum, & L. A. Amanly, 1718, 8.

Alph. I pl. 16.

Eodem fere tempore, quo in Germania nostra Clarissimi Viri, Struvius, Hofmannus, alique in Juris Romani historia ornanda fuerunt occupati, de eadem in Galliis bene mereri voluit Consulentissimus Ferrerius, cujus libellum serius ad nos allatum scriptis nostratam, anno cdo. Idce. XIX. Mense Septembri exhibitis, nunc submittimus. Condidit autem Autor suam historiam secundum temporis ordinem, ut in talibus fieri assolet, & capitibus duobus & triginta, de diversis publici status apud Romanos speciebus, de Jurisprudencia Romana sub Regibus, de Republica Romana & Consulatum creatione, de Tribunis plebis, de Decemviris & XII Tabulis, de eo, quod XII Tabulas secutum est, de Legibus, de Plebiscitis, de Interpretatione prudentum, de Edictis Praetorum, de Jurisprudencia Romana sub Caesaribus, de successione Caesarum ad Justinianum usque, de Justiniano Imperatore, de Senatu Romano, de SCtis, de responsis prudentum, de Jctis celebrioribus, de collectionibus Legum ante Justinianum, de Codice Justiniani, de Pandectis, de Institutionibus, de Codice repetitae praelectionis, de Novellis, de Jurisprudencia in Oriente post Justinianum, de ejusdem fati in Occidente, de usu Juris Romani in Galliis, de vero sensu decretalis: *super specula*, de
Arti.

Articulo LXIX Constitutionis Blæsenfis, de excellentia Juris Romani, de celebrioribus Interpretibus Juris Romani, de requisitis illorum, qui juri Romano operam dare volunt, de metho- do discendi, de allegandi denique modis & scripturæ compen- diis, quibus JCTi uti solent, copiose & in multis sane bene dis- ferit; neque tamen diffitendum est, passim esse, ubi meliorem ordinem, majoremque curam & doctrinam desideres. Ne hoc absque causa dixisse videamur, exemplis nonnullis utendum erit. C. II traditur, Sextum Papirium, Tarquinio Superbo regnan- te, Leges Regias in unum volumen collegisse, ex Enchiridio, ut existimo, Pomponii, sed dudum est, quod Rupertus & alii Viri docti demonstraverint, non Sextum Papirium, sed sextum Pa- pirii librum a JCTo esse allegatum, ut ea nunc taceamus, quæ novissime Clar. Heineccius de Gajo Papirio, Juris Civilis autore, attulit. C. V, ubi de XII Tabulis sermo est, *Cicero*, L. I de Ora- tore, ait *Noster, dit a leur louange, qu'elles renferment tout ce qu'il y avoit de bon & d'utile dans les livres des Philosophes*, quod quam a mente Ciceronis sit alienum, ex ipsis eloquentissimi Romuli Nepotum verbis constat. *Bibliothecas*, ait hic, *meher- cule omnium philosophorum unus mihi videtur XII Tabb. Li- bellus, si quis legum fontes & capita viderit, & auctoritatis pon- dere & utilitatis ubertate superare*. De Successionibus & Plebi- scitis idem c. VI admodum confuse, illud vero c. X false, quod in maximo Prætorum numero duodecim quotannis illum ma- gistratum gesserint, cum vel ex Pomponio constet, Augustum constituisse sedecim, Divum Claudium duos fideicommissarios addidisse, detraxisse unum Titum, sed Nervam addidisse fisca- lem, decemque & octo Prætores in urbe jus dixisse. *Ædiles curules a curru appellatos esse, paucis persuadebit: nec satis ac- curate Breviarii, quod Aniani dicitur, Autorem facit ipsum A- nianum, cujus ille Vir Spectabilis modo recognitor fuit atque subscriptor.*

p. 172.

c. XXVI.

Ceterum non ubivis obvia sunt, quæ Consultissimus Autor in nonnullis capitibus de usu Juris Romani in Galliis commentatur. Amplissimum illud Regnum divisum est in Provincias Juris scri- pti (*les Pays de Droit Ecrit*) & in Provincias juris consuetudinarij

(les

(*les Pays Coutumiers*) sunt illæ Aquitania, Provincia, Delphinatus, aliæ, verbo omnes illæ, qui Parliamentis Tolosano, Burdegalesi, Gratianopolitano, Aquensi, & Palanò subſunt, & Lugdunensis ager, provincia Forensis, ager Bellojovienſis, & magna Arvernæ pars, quæ regiones Parlamento Pariſienſi parent. Sunt nempe Provinciz, quæ ab Italia propius abſunt, & cum antiquiſſimis temporibus, cum Francis ſubiicerentur, jure Romano uterentur, illud Regum beneficio ſervarunt, & hodieſum ſervant. Reliquæ conſuetudinibus ſuis reguntur, ita tamen, ut inſignis Juris Romani uſus ſit in iſdem, quod ex exemplis & ſuffragiis celeberrimorum Juris patrii Interpretum Coquillii, Mornacii, Loſavii, aliorum firmatur. Pauca enim ſunt capita in iſtis conſuetudinibus conſtituta atque decifa, in reliquis Judici & Advocatis ad rationis dictamina in Legge Romana, ut Noſter loqui amat, literis mandata eſt conſugiendum. Merentur tamen ea legi, quæ de controversia olim inter illuſtres Viros Petrum Lizetum & Chriſtoph. Thuanum enata aſſeruntur, quorum ille tacente conſuetudine legem Romanam loqui, hic prius vicinæ provinciæ aut Pariſiorum conſuetudinem audiri volebat: Immo ſunt in Galliis, qui ſibi perſuadent, tantum abeſſe, ut maxima & perpetua fuerit Juris Romani in Galliis autoritas, ut per aliquod ſæclem tempus & Pontifex & Rex illius doctrina ſuis interdixerint. Provocant hi partim ad decretalem Epistolam Honorii III, *Super Specula*, cujus fragmentum cap. XXVIII, X: de Privilegiis exſtat, & Pariſiis Jus Civile legi aut doceri prohibet, partim ad Conſtitutionis Bzelenſis A. 1579 editæ Articulum LXIX, qui, repetita decretalis illius prælectione ordinem Jctorum Pariſinum publicæ Jus Civile prælegere, & honores illius cauſa conferre vetat. Sed Conſultiſſimus Ferrerius ſui Collegii jura egregie hic tuetur, & illius decretalis fragmentum male decerptum perperam accipi, Clericis a Pontifice Romanarum legum ſtudio interdici, ne temere ſecularibus, quod ajunt, negociis immiſceantur, non Laicis idem injungi, Bzelenſem autem Articulum a Cancellario Chivernio in Aurelianenſium gratiam præter ſas, & inſciis ordinibus eſſe inſertam, nec, quod ſibi timore poſitum, unquam uſu invaliſſe,

p. 304

isse, sapientissimi potius Regis Ludovici XIV edicto, ordinis juridici jura denuo firmata esse atque munita, cum rationum pondere, tum exemplorum autoritate luculenter adstruit.

HISTOIRE DU DROIT CANONIQUE &c.

i. e.

*HISTORIA JURIS CANONICI ET REGIMINIS Ecclesiastici, per Dn. * Parliamenti Advocatum.*

Parisiis, apud Ant. Warinum & Gabr. Amaury, 1720, 8.
Alphab. I pl. II.

Duplex est argumentum Libelli, cujus titulum dedimus, eoque tendunt omnia, ut Juris Canonici studioso, de Juris illius maximam partem peregrini autoritate in Galliis, & de primis & evidentibus principiis juris circa sacra in illa liberrima gente regii constet; utrumque tam breviter, simul tam clare ac perspicue, tum etiam docte explicuit Consultissimus Autor, ut insignem omnino laudem mereatur. Ordo operis hic est, ut primum diversas collectiones, quæ Jus Canonicum constituunt, recensent, tum Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ & summa Capitula, quibus innititur, exponat, mox Juris Canonici definitionem & divisiones tradat, & ordine deinde de Juris Canonici fontibus V. Scriptura Sacra, Conciliis, Epistolis Paparum decretalibus, Opinionibus SS. Patrum, & Constitutionibus Principum, fontiumque illorum in Galliis autoritate & usu differat.

p. 3.

10.

17.

In Historia Juris Canonici quatuor veluti Epochas constituit Cl. Autor, & initio quidem a Sanctissimo nostro Servatore facto, primam habito Nicææ Concilio, alteram falsis Isidori Mercatoris decretalibus, tertiam Juris Canonici restauratione, quartam nostra ætate finiri asserit, ita ut prima Juris Canonici origines, secunda Jus verum & vetus, tertia hujus juris innovationem & depravationem, quarta illius veteris restitutionem contineat. Ex prima Epochâ exiguæ supersunt reliquæ, si Nostro credas, in Apostolorum Canonibus servatæ; in secunda confecti sunt Codices Ecclesiarum, Romanæ, Græcæ, Gallicæ, ad

ter-

tertiam pertinent quisquiliz Isidori Mercatoris, & collectiones reliquæ, hoc tamen luto conspurcatæ, Burcardi Wormatiensis, Ivonis Carnotensis, & Gratiani Clusini, decretales itidem Gregorii IX, Sextus Bonifacii VIII, Clementinz & Extravagantes cum Joannis XXII, tum communes, pariter omnes Isidori veneno infectæ; quartam denique exornant principum & gentium placita, quibus Juris Canonici deterioris attentatis obviam itum est, consultumque libertati Ecclesiarum, in Galliis equidem Pragmatica sanctione Ludovici IX, alia Bituricensi sub Carolo VII confecta, Concordatis a Leone IX cum Francisco I, initis, Ordinatione Blæsensi Henrico III regnante edita, qua Concilii Tridentini nonnulla, sed autoritate regia, sunt adoptata, Edicto Ludovici XIII A. 1637 promulgato, (*Edit pour le Controle des Benefices*) & alio Ludovici XIV A. 1646 de Insignationibus Ecclesiasticis emisso. Jucundissimus foret labor, omnium harum constitutionum historiam, uti a Viro rerum patriarum peritissimo hic tradita est, latino sermone explicare, sed instituti ratio, & alia, quæ dicenda, id vetant.

Libertas Ecclesie Gallicanæ his propugnaculis munita, & ab injuriis summi Pontificis egregie defensa, duo completi videtur: *Ingenuitatem*, & *Jura Communia*. *Ingenuitas* est jus sese a novo jure, quod veteri disciplinæ contrarium est, defendendi. Amissum est illud jus in orbis Christiani partibus, quæ obedientiam profitentur (*Le Pais d'Obedience*) sed in regionibus, quæ liberæ sunt, (*les Pais de Liberte*) summis duabus positionibus absolvitur: 1 *Obediendum esse legitimis pastoribus*, aliter enim ordo in ecclesia consistere nequit, 2 *lisdem non esse obediendum*, si ecclesie jura atque privilegia mutanda esse & violanda doceant. *Jura*, quæ hic vocantur *Communia*, (forte *Specialia* rectius appellares) ad tres potissimum classes sunt redigenda; vel enim pertinent ad distinctionem inter duas summas potestatis, sacram & civilem, sibi invicem non subiectas, supremum puta Regis Jus in temporalibus, summum ejus imperium in omnes, etiam in personas ecclesiasticas, Jus Regis omnes subjectos protegendis, & ab injuriis, etiam Ecclesiasticæ potestatis, defendendis, quæ omnia nec amitti nec præscribi pos-

P.27.

52

56.

61.

70.

85.

90.

92.

93.

93.

95.

possunt; vel ad res veteri jure Canonico constitutas & concessas, v. c. Jus Regis circa nominationes ad beneficia ecclesiastica, & alia jura omnia, quæ regi circa illos modos competunt, quibus Curia Romana ex diversis regnis tanta commoda, proventus tam insignes & lucra consequi, & in suam rem vertere solet, cujus generis jura omnino perdi possunt, sed a Francicis Regibus nunquam perditæ sunt, vel denique sunt privilegia varia, personis, ut apertius loquar, graduatis, aut universitatibus, singulis etiam personis aliis, & locis indulta, & similia, quæ ad Jura Regni & Ecclesie omnino pertinent, quod maximam partem sint vestigia veteris Juris Canonici, & suorum omnium causam tueri, Regii juris & officii sit. Habent nonnulla adversæ partes Patroni, quæ contra dicant, sed omnino talia, quæ facili negotio consultantur a nostro Autore, & dispelluntur.

p. 99.

112.

Nititur hæc Ecclesie libertas suis certis & indubitatis rationibus, quas a nostro Autore ad tria capita redactas videas, naturam Regiminis Ecclesiastici, diversitatem utriusque potestatis summe Sacre & Civilis, & Legum illarum qualitatem essentialem. Quod ad naturam Regiminis Ecclesiastici atinet, habet Ecclesia Regem unum & æternum Jesum Christum DEI Filium, habet Legem ab isto rege sibi traditam, habet & potestatem Clavium, jura ingens, sibi concredita, sed ita ut exercitium illius potestatis sit pene verbi ministros: inter hos Ministros est quidam ordo, illum appellant Hierarchiam, neque tamen ulli in alterum est quoddam dominium, *vos autem non sic*, nec, quod absurdum dicitur, in ipsam & universam Ecclesiam, partem in corpus, filio in matrem, hæc potius suis, hæc fidelibus, hæc Episcopis, hæc Episcopo ordine primo, Papæ Romano præest, judicat, & in iis, quæ sui juris sunt, dominatur. Sunt omnino, qui potestatem Petro datam urgent; sed Cl. Autor sententiæ Augustini subscribat: *claves non homo unum, sed unitas accepit Ecclesia*, & potius Gregorii VII, Pontificis Rom. vocem audiendam esse, ait, *Matrem & Dominam suam esse Ecclesiam*, quam Capetani, qui *Servam naturam respectu Papæ* dicere non erubuit. Ex natura itaque Ecclesiastici Regiminis

111.

129.

minis sunt, non pastorem quempiam, nedum peregrinum, sed Ecclesiam universam Ecclesie Gallicae praesere & dominari.

Jam ex discrimine, quod est inter duas potestates, Sacram & Civilem, Libertatem Ecclesie Gallicanae colligas. Uti enim potestas Ecclesiastica non solet seculari, ita nec secularis Ecclesiastica. Si ubique locorum in una eademque persona jura essent illae summae potestates, uti sunt Romae in Papa, nihil esset discordiarum, nec si unaquaeque suos limites nosset, & intra illos se contineret; sed cum Reges equidem & Principes facile a sacra potestate sese abstineant, idem tamen impetrari non potuit a Pontificibus Romanis in barbaris illis seculis; voluerunt hi Reges suae potestati in omnibus subicere, quorum adeo jura nunc contra sedis Apostolicae mancipia defendenda sunt. Facit hoc egregie post alios Consultissimus Auctor, & Bellarmino inprimis responderet, qui agmen ducit doctior reliquis & moderator. Iterum non licet ob prolixitatem haec ordine exponere, dabimus tamen specimen, & salivam movebitur lectori. Bellarminus ait, Principes & Reges subesse Pontifici Romano in temporalibus, saltem indirecte, idque ex eo colligi, quod Regibus & Principibus a summo Pontifice possit communicatione sacra interdici. Ad haec Noster: singas, posse Pontificem, poterit ideo quivis Episcopus, & quilibet Regum unigenitus suorum Antistitem, saltem indirecte, suberit, qua doctrina jura imperantium & parentium proflus confundi satis manifestum est. Mors moralis duplex est, alia civilis, alia, ut haec dicantur, spiritalis, quo facto ita mortuus ut membrum mortuum & putridum a reliquo Ecclesiae corpore abscinditur. Haec duae species sunt distinctissimae. Morte civili functus non ideo habetur pro excommunicato, & excommunicatus non amittit statum civilem. Qui itaque principes illum amitterent & imperantium jura, quae paganis etiam principibus facta tecta servantur. Et est societas alia naturalis, alia utilitatis, alia voluntatis & familiaritatis, ad hanc pertinent, quae habet Apostolus de excommunicatis, & hujus intuitu sint nobis ejusmodi homines, ut *ethnici & publicani*. Sed nunc videndum est, an Reges & Principes interdictis ecclesiasticis sint puniendi? Ne-

p. 131.

142.

149.

150.

151.

153

- gat hoc Consultissimus Autor fortiter, & quidem argumentis aliis sepositis ex triplici capite : 1) S. Augustinum clarissimis verbis id negare, si metus schismatis subsit, qui major esse non potest, quam si Regi sacris interdicendum est. 2) Excommunicationis Regum exemplum non extare ante Seculum IX quamvis sapientissimi Patres prioribus Seculis Ecclesie praeferunt, imperaverint autem Principes Constantius & Valens Arriani, Constantius Haereticus; , sacrilegus, fratricida, Leo Isaurus Iconomachus, alii, sane magis digni ejusmodi poena, quam omnes illi, quos deterior aetas vidit excommunicatos. 3) Fulmina ejusmodi Romana a temporibus Ludovici Pii ad Henrici IV aetatem in Gallis fuisse bruta, invalida, & ab universa Ecclesia spreta & rejecta.
170. Denique qualitas legum essentialis est, ut convenient illis, quibus dantur. Jam vero satis constat Ecclesiam fuisse unam, usam tamen nunquam non diversis ritibus & moribus. Alios alia decet, aliis alia placent. Haec bene posita mutare, nocivum est. Qui sibi mos ut geratur, vult, dominari videtur, qualem dominatum Ecclesiae, liberæ imprimis, respuunt. Non omnibus omnia conveniunt, qui hoc non obstante sibi obtemperari vult, injusta vult suæ libidinis causa, cujus tamen generis jugum Ecclesia sibi imponi nec passa est, nec pati potuit.
- Pio & prudenti zelo tanta jura sunt custodienda, cujus simul regulas satis egregias subministrat Clarissimus Autor. Ad nomen deinde Juris Canonici, definitionem & divisionem explicandam conversus, his traditis, fontes ejusdem juris accuratius intuetur, & ordine singulis capitibus, de Scriptura Sacra secundum placita suæ Ecclesiae, de Conciliis omnis generis, de Conciliorum generalium convocatione, de personis, qui Jus habent in illis comparandi, de Præsidio Conciliorum Generalium & ea habendi modo, de autoritate Conciliorum, & quod superiores sint Papa, quod argumentum amplissimum & maximi momenti duobus capitibus exponitur, quod Concilia generalia suam autoritatem immediate a Deo consequantur, de confirmatione Conciliorum generalium a Papa facienda, de Epistolis decretalibus summorum Pontificum, de Constitutionum Apostolicarum diver-
- P. 155.
157.
162.
175.
216, 219.
233.
245.
259.
296.
301.
315.
325.

diversis speciebus, de opinionibus SS. Ecclesiæ doctorum, de potestate Regum circa res Ecclesiasticas, de limitibus autoritatis Regiæ circa res Ecclesiasticas, de potestate denique Regum, qua Canonum sunt Protectores, docte, accurate, moderate, & prudenter differit. Non sine fructu legimus hæc omnia, quamvis plura hic differere non licet. Notabuntur hæc Romæ atro calculo, nec in omnibus satisficient iis, qui jura Principis circa sacra norunt, & quam nihil juris Romano Episcopo in alias Ecclesias concedendum sit, intelligunt. Ita tamen ex suæ Ecclesiæ placitis jura ecclesiastica defendit Consultissimus Advocatus, ut Institutiones Juris Canonici Gallici, quas in præfatione sperare jubet, quantocyus videre gestiamus.

p. 345.
349.
362.
385.

DISCOURSES HISTORIQUES, CRITIQUES, &c.

hoc est,

JACOBI SAURINI DISSERTATIONES Historicae, Criticae, Theologicae & Morales ad præcipuas V. & N. T. historias. T. I & II, ad Pentateuchum, una cum figuris æneis.

Amstelodami, apud Henr. du Sauzet, 1720, 8. maj.

Alph. 3 pl. 15.

AUtor jamdudum domi clarus ob singularem in sacra cathedra eloquentiam, quam & tribus Gallicè conscriptis voluminibus Christiano orbi probavit, bibliopolæ precibus permotus accinxit se ad erudite illustrandas universi sacri codicis historias. Tomis igitur his duobus (quorum prior editio augustissima formâ longèque pluribus ornata figuris æneis paucis mensibus ante prodierat in publicum,) explicandas suscepit præcipuas quinque librorum Mosis historias hac vsus methodo, ut præstantissimorum Interpretum sententias una cum ipsorum rationibus exhibeat, hisque accurate expensis vel eligat eam, quam satis clare demonstratam duxerit, vel doceat, nondam rem perductam esse ad liquidum, sed usurpandum vetus illud: **NON LIQVET.** Cumque complura hic loca occurrant, quibus Cl. Autor suum **N. L.** adscripsit, facile apparet, cum

eum vitare studuisse dogmaticorum interpretum temeritatem, lectoribusque commendare Scepticismum sive Pyrrhonismum exegeticum & criticum, eunique rationalem. Vid. ipse in *Indice subjecto v. Difficultez, Questions, & Pyrrhonismo*. Ut lectores nostri videant, quomodo conatus iste doctissimo Auctori successerit, aliquot utriusque Tomi Dissertationes perflustrabimus, earumque summam non indiligenter exponemus. Univerſarum Dissertationum (sunt autem septuaginta,) *prima est de creatione mundi*, eaque totum primum Geneseos caput perstringitur. Observat hic, a Mose non proditum esse memorie, utrum DEUS materiam hujus univerti creaverit primo die, an jamdudum antea; de luce *primæva* nullius Interpretis sententiam esse satis certam atque claram; nec de aquis supra cœlestibus certi quicquam definiri posse; probabile esse, stellas esse totidem Soles suis quemque mundis nobis incognitis destinatos; Mosem, dum Solem & Lunam vocat *duo magna luminaria*, satis perspicue iudicare, sibi non esse propositum, exactam tradere Physicam; incertum esse, an verba; *Deus dixit: Fiat lux*, capienda sint de verbo substantiali sive secunda Trinitatis persona; æque incertum esse, an per *spiritum super aquas motum* intelligatur tertia persona Trinitatis; tempus creationis angelorum definiri e sacris literis non posse, illud tamen certum esse, quod longo intervallo ante hunc visibilem mundum creari potuerint; utrum *vers. an autumnno*, creatus fuerit mundus, constitui non posse; scopum Mosis præcipuum esse in hoc capite primo, ut ethnicum dogma de æternitate mundi destruat, ac verum firmumque jaciat religionis fundamentum.

Dissert. V ad Genes. IV de cæde Caini verba Evæ non explicat de Messia, sed ita reddit: *acquisivi hominem a DEO*. Unde fratres primi sciverint, alterius oblationem Deo gratam esse, alterius ingratham, vix definiri posse putat, propendens tamen eorum in sententiam, qui credunt, ignem de cœlo missum consumuisse Abelis sacrificium. Nec, quo signo DEUS de securitate prospexerit Caino, definire audet. Cum vero Cain legitur metuisse homines, ipsius fratricidium ulturos, assentitur

titur iis, qui rationibus subductis colligunt, jam magnam hominum multitudinem exstitisse illo tempore. Nos ad hanc dissertationem pæce Cl. Autoris observamus, eum nobis dubitare debuisse videri, ubi certi quid definire sustinuit, & contra Septicismum exercuisse, ubi dubitatio tolli & certa vel saltem summe probabilis sententia proponi poterat. Scepticum scilicet agit in quæstione illa, unde Cain sciverit, sacrificium suum Deo displicere; e contrario pro certo statuit, Deum & ante & post fratris occisionem immediate allocutum esse Cainum. Fortasse ad utramque quæstionem respondisset aliter, si vulgo neglectum *Lutheri commentarium in Genesin* consuluisset. Is enim erudite observat, Deum in sacris literis dici *loqui cum aliquo*, cum per prophetam quempiam aliquid denunciat. Unde statuit, Deum per Adamum, quem divino spiritu agitatum fuisse vix dubitari potest, cum Caino locutum esse, & posita hac hypothesi totam de Caino historiam reddit lucidorem. Vid. Lutherus lib. cit. f. 64-72. Hinc jam clarum est, unde Cain sciverit, ingratum Deo esse suum sacrificium. Nam ex superiori hypothesi, quæ sane summe probabilis est, sequitur, Adamum tanquam prophetam nomine Dei filios suos esse allocutum, eosque docuisse, alterius pietatem sinceram sacrificio declaratam Deo valde probari, alterius vero hypocrisin Deo, qui non sacrificium, sed interiora animi respiciat, esse invisam maxime. Fortasse etiam Cl. Autor scepticismum exuisset in loco *de signo Caini*, si Cl. Ortlobii de hoc loco Disputationem hic Lipsiæ A. 1701 editam inspexisset. Is enim hanc suam paraphrasin: *Sed dixit illi Deus: Certe si quis interfecerit Cainum, is septuplo vindicabitur. Et dedit hoc Deus Caino in signum, quod nemo ipsum sit interfectorus*, id est, his verbis, fide quippe dignissimis, Caino satis clare confirmavit, ipsum a nullo interfectorum iri; tam docte illustrat, ut facile extorqueat assensum lectoribus. Sed missa posthac *inquiries* nostra, progredimur ad simplicem recensionem Dissertationis *decimæ*, quæ est *ad Genes. XI de turri Babelis & confusione linguarum*. Hic dubium e verbo secundo petitur, ubi homines in Chaldæam leguntur ivisse *ab oriente*, cum tamen Chaldæam ex Armenia petituris eundem

dum sit meridiem versus, ita solvit, ut, rejecta eorum opinione, qui τὸ *Kedem* habent pro nomine proprio regionis cujuspian, lectori liberum relinquat, utrum Bocharti an Drusii sententiam sequi velit, quarum utraque magna probabilitatis luce radiet. Hic enim verba Mosis ita interpretatur, quod homines exierint non ab oriente, sed versus orientem; ille docet, Geographos *Assyrios orientem* vocasse, quicquid terrarum trans Tigrim est, *occidentem*, quicquid cis Tigrim. Porro Mosem hoc loco eum in sensum Cl. Autor interpretatur, quod illo ævo una eademque lingua usi fuerint universi homines: eamque statuit primævam fuisse linguam, quæ facile conservata sit ob longævitatē hominum eorumque in una eademque regione cohabitationem. Ceterum hinc progressus ad quæstionem, an Hebraica sit primæva illa lingua, fatetur quidem, non solum Rabinos & Ecclesiæ Patres ita sentire, sed etiam summos criticos, Bochartum, Seldenum, Buxtorfium, ipse tamen censet, eorum argumenta haud difficulter posse refutari, docerique, linguam Hebræam non esse primævam illam, sed Cananzorum linguam. In sequentibus considerans scopum turrim Babelicam exædificantium, nil quidem certi statuit, videtur tamen non abhorre-
re a sententia Tenisonii, archiepiscopi Cantuariensis, qui in libro Anglico *de idololatria* contendit, turrim illam fuisse symbolum Solis, in cujus cultum, homines eam exstruxerint, eamque sententiam perdocte illustravit. Ad linguarum confusio-
nem quod attinet, Cl. Autor statuit, Mosem satis innuere, se enarrare miraculum, adeoque certum putat, homines defuisse se invicem loquentes intelligere.

Diff. XIII de Melchisedeco est ad Genes. XIV. Hic obiter perstrictis opinionibus de Melchisedeco manifesto falsis & ineptis, diutius immoratur duabus sententiis, quarum utraque sectatores habet haud sane gregarios. Alteri nimirum statuunt, Melchisedecum fuisse regem eundemque sacerdotem veri Dei; alteri, eum fuisse ipsum Christum. Exponit igitur Cl. Autor primo fundamenta eorum, qui priorem amplectantur sententiam, simulque recitat ipsorum responsiones, quas opponunt iis, qui istam sententiam ex Epistola ad Hebræos impugnant.

gnant. Producit etiam rationes, quibus inductus eorum sententiam censeat repudiandam, qui Semum vel Chamum crediderunt latere sub nomine Melchisedeci. Hinc fatetur, si solus Genesios locus superesset de Melchisedeco, se non dubitaturum, quin Melchisedecus fuerit Rex quidam urbis Salem. At cum iterum ejus mentio fiat in Epistola ad Hebræos, hinc objectiones adversus priorem sententiam exponit accurate, ostenditque, descriptiones Melchisedeci in ista epistola non videri convenire in merum hominem, sed solius Christi proprias esse. Jam recenset eorum fundamenta, qui putant, Melchisedecum fuisse ipsummet Christum, nec prætermittit silentio objectiones huic sententiæ oppositas ab aliis. Ad ultimum concludit, se non posse certi quid hic definire, cum utraque sententia sibi videatur laborare difficultatibus nondum perspicuis sublatis.

Diff. XVIII, de everfione Sodoma, Genes. XIX. Hic, ducem secutus Hakspanium, non audet affirmare, in verbis istis: *Deus pluit a Deo*, latere mysterium Trinitatis. Sententiam eorum, qui statuunt, Loti uxorem mutatam fuisse in statuam salinam, facile refelli posse censet. Hinc exhibet sententiam Clerici & Witfii una cum utriusque argumentis, concludens tandem, Witfium justo vehementiori zelo exarsisse in sententiam Clerici, non autem solide eam refutasse.

Diff. XLI ad Genes. XLIX de benedictione Jacobi ad filios. Nos præteritis cæteris hujus Dissertationis argumentis, solum de *Schilo* locum contemplaturi sumus. Varias igitur postquam attulit atque examinavit interpretationes vocis *Schilo*, e quibus omnibus nullam censet satis esse demonstratam; ipse tandem quatuor nixus hypothesibus, quas recitare longum nimis foret, istam exhibet illius loci paraphrasin: *Tribus Juda eminebit inter cæteras tribus & auctoritate præfulgebit, donec venerit Messias e patriarcharum semine nasciturus. Ex quo tempore venerit ille Messias, gloria tribus Juda erit illustris in universo orbe, quandoquidem Rex, (id est, Messias,) qui prodibit ex illa tribu, toti imperabit orbi.* Cum vero gravissima difficultas, quæ contra hanc paraphrasin objici possit, sit illa, quod tribus Juda-

non semper habuerit reges & legislatores usque ad adventum Christi, (quæ difficultas etiam Cl. Joncurtio visa est insuperabilis, cujus de h. l. Dissertationem recensuimus A. 1716 p. 445) respondet Noster, Jacobi prædictionem esse disjunctivam, ejusque hunc esse sensum, quod tribus Juda semper habitura sit aut potestatem regiam, aut potestatem legislativam. Atqui alterutram semper habuisse tribum Juda, demonstratum esse censet Cl. Autor a Martino Helvico, e cujus Dissertatione *de vaticinio Jacobi*, quæ T. VIII Bibl. Crit. Angl. existat, argumenta hic repetuntur. Hinc refutat aliorum interpretationes, cum Christianorum, & hos inter Joncurtii, tum Judæorum.

Diff. XLVI, de magorum miraculis, Exodi VII. Alii naturali solertiz & humanis artificiis tribuunt illa miracula; alii Diabolo. Autor noster utriusque partis fundamenta exhibet, rem ipse in medio relinquens, simul tamen ostendens, quot quantisque absurditatibus aditum aperiat opinio eorum, qui statuunt, Diabolum oculos tam fascinasse spectatorum, ut pro serpente haberent, quod serpens non erat. De cetero liberum cuique esse statuit, utram amplectetur opinionem, cum utroque modo miraculis Mosis sua constet autoritas, Mose quippe vincente Magos, illisque istam exprimente confessionem: *Hæc est digitus Dei.*

Diff. LIII, de vitulo aureo, Exod. XXXII. Hujus capitis verba quarto phrasibus occurrit ambigua, quæ potest significare cum *formavit aurum calo, tum colligavit aurum in marsupio.* Posteriorem defendit sensum Rochartus, priorem Jo. Clericus, uterque tam probabili ratione, ut iudice Nostro & hic locum habeat Scepticismus criticus. Idem Scepticismus Cl. Autori locum videtur habere in quæstione, quid causæ permoverit Aaronem, ut in symbolum Numinis eligeret vitulum sive juvenem. Repetit igitur hoc loco diversas Interpretum opiniones, sed expensis singulorum rationibus id ad ultimum hinc conficit, quod, quis veriora protulerit remque acu tetigerit, ignoretur. Interiectis quibusdam Cl. Autor delatus ad votum Mosis, quæ v. 31 & 32 optat *ejici e libro vita*, Placetti, quem singulari plane elogio ornat, subscribit paraphrasi, quæ hæc est; *Aut, mi Deus,*

Deus, ignosce populo Israelis, aut celeri morte rebus humanis me eripe, ne cogar audire ludibria inimicorum tuorum. Qua occasione docet, Mysticorum doctrinam de amore DEI commodum proprium non respicienti & S. Scripturæ & rationi rectæ proflus adversari. Quid? ne Eliæ quidem Saurini, (cujus exstat *de amore Dei* liber, recensitus nobis A. 1701 p. 507) statuentis, hominem tanto amore complecti Deum debere, ut paratus sit æterna excidere salute, si scilicet ea re amplificari queat Dei gloria, sententiam approbat, imo ostendit, hæc thesīm esse contradictoriam. Nam, inquit, hæc thesīs supponit, Deum esse ens adeo amabile, ut dignus sit, pro quo vel æternam nostram salutem impendamus. Atqui si Deus exigeret a nobis jacturam salutis æternæ, minime omnium foret ens amabile, sed ens barbarum & crudelissimum.

Diff. LIV longam continet tractationem de tabernaculo Mosaiico a p. 197-328. Hic singulas describit partes tabernaculi, & quæstiones ubique occurrentes diligentissime excutit doctissimeque. Nobis brevitatis studium vix unam permittit considerare quæstionem, postremam scilicet, qua Spenceri hypothesin expendit, statuentis, Denim construi tabernaculum jussisse ad similitudinem cærimoniarum Ægyptiarum, eaque re se genio Israelitarum accommodasse, quos alia ratione non potuerit avellere ab idololatria, cui in Ægypto degentes adjuverint. Initio itaque recitat rationes, quibus ductus Spencerus ita sensit. Deinde suam exponit de Spenceriana hypothesi judicium, decemque recitat rationes, quæ ipsum ire vetent in sententiam Spenceri. Ceterum ingenue agnoscit, Spencerum examina fuisse eruditione præditum, nec sine nota dimittit illos Theologos, qui Spencerianam hypothesin clamitant esse impiam & fundamenta labefactare religionis.

Diff. LXIII, de serpente aëeo, Num. XXI. Longius jam pro-
 vecti sumus in recessione hac nostrâ. Quare paucis indica-
 mus, Cl. Autorem in præsentī Dissertatione & præclare ostē-
 dere abusum Theologiæ typicæ circa istam serpentem, & eru-
 dite disquirere, an Mosi de serpente aëeo narratio lateat in
 fabula de Esculapio, quod quidem ipsi admodum probabile

videtur, eam ob causam uberius edifferenti, quæ in veterum monumentis leguntur de Æsculapio ejusque cultu.

Diff. LXX, de morte Moysi, Deut. XXXIV. Historiam de morte ac sepultura Moysi non ab ipso Mose spiritu prophetico perscriptam, sed diu postea a propheta quodam fuisse additam, inde manifestum esse putat, quod hic legitur, *neminem cognitum habere sepulcrum Moysi in hunc usque diem.* Sunt, qui non ab ipso Deo, sed a suis, volunt sepultum fuisse Moysen. Horum rationes lectoribus suis proponit Cl. Autor, iisque tacite subscribere videtur. Disputat etiam de loco Epistolæ Judæ v. 9, ubi Michael archangelus scribitur cum Diabolo contendisse de Moysi corpore. Alii literali sensu id capiunt, alii allegorico. Utrorumque rationes Cl. Autor recitat, & ceteris omnibus præfert sententiam Clerici annotationibus ad Hammondum insertam, quam tamen paulisper emendat. Totum hoc opus concluditur Elogio Moysi, quo cum fata viri hujus mirabilia, tum eximie virtutes, describantur scitissime.

*SPECIMEN THEORIÆ MAGNETICÆ, QUO
ex certis principiis magneticis ostenditur vera & universalis
methodus inveniendi longitudinem & latitudinem,
confectum a CHRISTOPH. EBERHARDO,*

*Londini Octobr. 31 A. 1718, nunc vero juris
publici factum a S. B. W.*

Lipsiæ, apud Jo. Christ. Martini, 1720, 4.

Plag. 8. cum figuris.

CUm post multos variosque aliorum labores, ad invenientiam, ope magnetis, longitudinem & latitudinem geographicam, animam appulisset Cl. Autor, id sibi imprimis agendum judicavit, ut observationes, si quas posset, colligeret, inter se compararet, sagacique ratione pertentaret, quas diversi celeberrimi homines, diversis in locis, diversisque temporibus, circa varias acus magneticæ directiones, fecissent ac memoriæ prodidissent. Istiusmodi igitur auspiciis usus, hæc fere sunt quæ de visceribus terræ hariolatus est: *reperiri ibi maximas cavi-*

cauitates; in iis præter alias res includi duos nucleos magneticos; horum alterum dici posse Europæo-Asiaticum, alterum Americanum; polum arcticum nuclei Europæi decem gradibus a polo terra arctico distare, & polum arcticum nuclei Americani octo gradibus; polum nuclei Asiatici antarcticum non excedere quadragesimum gradum latitudinis australis, & polum nuclei Americani antarcticum usque ad sexagesimum gradum pertingere; propter illam polorum posituram fieri non posse quin etiam equatores, ceterique circuli paralleli & meridiani istorum nucleorum, cum inter sese tum a circulis terra cognominibus discrepent, proportionem scitu perquam necessaria nec difficulter inveniendam; denique laudatos nucleos etiam motu differre & magnitudine, ita ut quantitas materiae nuclei Europæo-Asiatici, quem exempli causa proponit, integrum ferme semidiametrum terra adæquet, totaque ejusdem periodus 1332 annis motu circulari & regulari ab oriente in occidentem absolvatur. Diximus de Eberhardi nostri placitis: quæ quibus rationum conclusionibus approbet. si quis scire velit, hoc specimen ponemus: Non esse unum nucleum magneticum, sed duos, sic, inquit, demonstro: Si quis in mare pacificum veniat, habebit hoc tempore declinationem acus magneticae versus occidentem: si vero versus ortum pergat, in Brasiliam, acus declinabit orientem versus, & si ulterius in ortum pergat versus Caput bonæ spei, videbit acuum rursus deflectere occidentem versus, & si pergit per mare Indicum, deflectionem acus videbit esse orientalem: Sic etiam in America Septentrionali supra Californiam, acus orientem versus deflectet, e regione vero California prope Virginiam, Occidentem versus spectabit, & sic in Europa erit rursus occidentalis, in Asia vero Orientali: Hoc phaenomenon satis clare ostendit, aliud esse principium dirigens in America, & aliud in Europa & India Orientali: Hæc autem principia directiva nil aliud sunt, quam duo poli duorum nucleorum magneticorum. Hactenus Eberhardus noster, qui deinceps ex hypothefibus suis cum omnia acuum magneticarum phaenomena, tum ipsum illud problema princeps de longitudine & latitudine geographica, explicare instituit. Acus autem, quibus utitur, tres sunt; una declina-

clinatione virtutem exerit suam, duæ inclinatione: harum altera, more consueto, meridiam & septentrionem spectat, altera ortum & occasum. *Hæ acus tres sunt exploratores, inquit, qui si missi fuerint per orbem terrarum, reversi totum prodent mysterium magneticum.* Inprimis autem acum novissimam magni facit, cujus ope meridianos, seu circulos longitudinis magneticos, quam expeditissime reperiri posse contendit. *Hæ acus sub æquatore & tropicis, inquit, perfecte ostendit 360 gradus magneticos, & consequenter 360 gradus terrestres: extra tropicos circum non potest absolvere, hinc modo semiquadrantem, modo plus minusve absolvet, & sic cundo & redeundo determinabit, quot milliaria navis perfecit.* *Hæ acus, inquit porro, est certe donum Dei; nunquam enim hominibus in mentem venit, posse fieri acum, quæ orientem & occidentem spectet: grato itaque animo accipiamus ejus munus.* De cetero ut eo majorem hypothefibus suis verisimilitudinem Cl. Eberhardus conciliaret, duas paravit mappulas, in quibus eos terræ marisque tractus geographice descripsit, per quos cum iter secissent diligentissimi quidam & peritissimi viri, observatas acuum magneticarum directiones monumentis confignarunt: mappulas istas duabus ligneis, planis, & magnitudini mappularum respondentibus cistulis agglutinavit: cistulis inclusit magnetes: magnetes ita disposuit, ut ad quemcunque mappularum locum acus magnetica applicaretur, in eo eandem plane haberet directionem, quæ esset ab iter facientibus observata. Præterea totius globi terrestris parvum exemplar confecit, in quo itidem magnetes ea ratione inclusit ac disposuit, ut acus magnetica tertii generis, cum super globo illo minore sive intra tropicos sive extra promoveretur, eandem situs inclinati variationes subiret, quas subire, secundum placita Autoris, deberet, si consimili ratione super ipso globo nostro majore promoveretur. Exhibuit hæc sua instrumenta Russorum Imperatori, Principi inferioris Hassiæ, plurimisque in Belgio, Anglia, & Germania, principibus personis ac viris eruditissimis, quibus omnibus quam cumulativissime satisfactum esse, arbitratur S. B. W. qui opusculum Eberhardianum in linguam germanicam transtulit & præfatione auctum

actum juris publici fecit. Novissimis quibusdam ex nostro numero eadem ab Autore instrumenta demonstrata sunt, præfente Illustrissimo & in rebus Mathematicis mirifice versato Comite Wazdorffio, Jun. quem honoris causa nominamus: demonstrata autem ea lege sunt, ut interiores partes oculis usurpare fas non esset, quod facile patiebamur. Unum restat, quod paucissimis tangendum censeamus, Cl. Eberhardum iis dedicasse scriptum suum, quod *Senatus magna Britannie consulto censors constitutus sunt eorum auctorum, qui longitudini demonstranda operam navant.* Illi clarissimi gravissimique viri, cum ducenta ferre de re hæc ardua spectamina ipsis ad dijudicandum fuissent oblata, nullum tamen disquisitione sua, immo ne quidem aspectu dignum censuerunt, donec tandem Autor noster inventum ipsis suum exposuit, quod divina procul dubio providentia nostro ævo reservare voluit. Laudati Domini delegati Autorem ipsum de re proposita audire, ejusque demonstrationum perlustrare dignati, ad unum omnes acquieverunt, & plane nihil, quod alicujus vitæri possit momenti, exceperunt. Non nostræ hæc sunt voces ac sententiæ, sed ejus a quo editum esse opusculum Eberhardianum significavimus, qui etiam illud se *idoneis auctoribus relatum accepisse* commemorat, navem ex celebri portu aliquot abhinc jam mensibus profectam longumque iter ingressam esse, ad tentandam theoriam novam Cl. Eberhardi, novisque experientis confirmandam.

PROJECT DE LA RESOLUTION DU FAMEUX
Probleme touchant la Longitude sur Mer.

i. e.

TENTAMEN RESOLUTIONIS PROBLE-
matis decantati de Longitudine maris, Autore
LEONARDO CHRISTOPH,
STURMIO.

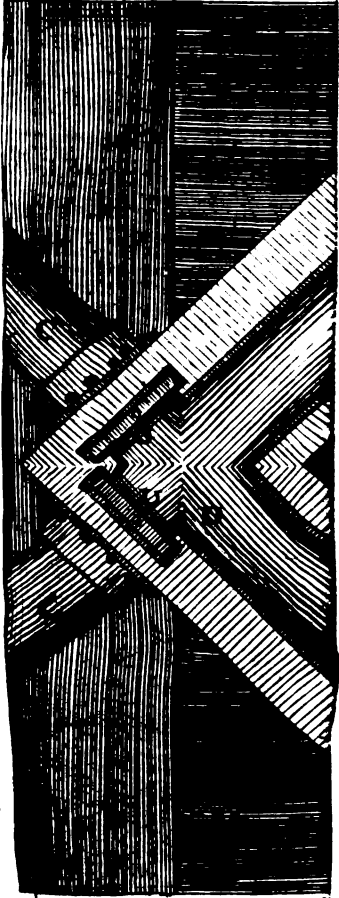
Norimbergæ, ap. Petr. Conrad. Monath, 1720, 4.
Pl. 6 Tab. XII, 1 maj.

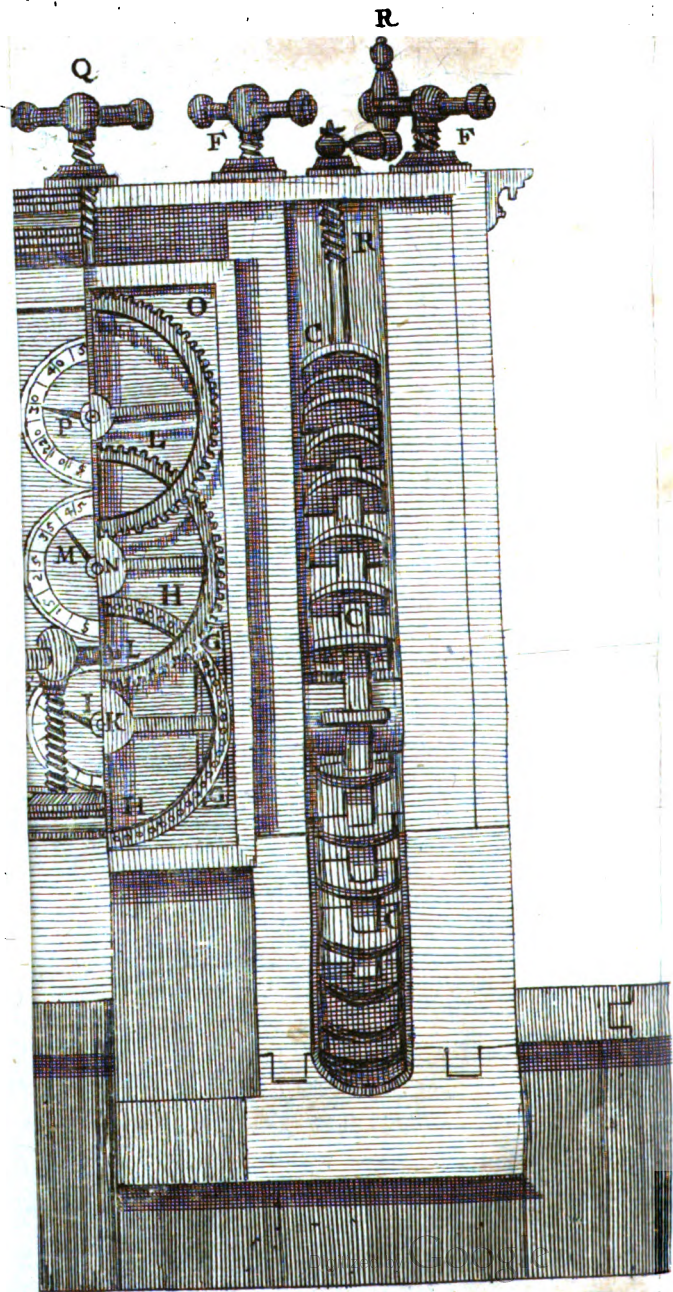
E

Notum

Notam est, ex quantitate itineris maritimi data inveniri posse longitudinem maris. Cum vero modus quo naucleri eandem æstimant, sit valde lubricus, jam olim *Vitruvius* machinam excogitavit, qua navi applicata accuratius determinetur itineris maritimi quantitas. Eandem aliquantisper variatam ante aliquot annos denuo commendavit *Conradus Mel*, sed successu parum felici : quemadmodum apparet ex Actis A. 1709 p. 281 sqq. Meliorem *Meliana* correctionem jam circa medium seculi decimi sexti tentaverat *Jacobus Bessonius* in Theatro Machinarum, quod etiam, ubi vix lucem aspexerat, in linguam Germanicam translatum fuit. Hujus correctionis ignarus *Sturmius*, si fidem asseveranti habemus, in eandem proprio Marte incidit, & a *Bessonio* obscurius indicatam clarissime descripsit. Nobis suffecerit in gratiam eorum, qui de invento judicaturi sunt, huc transcribere descriptionem, quam *Sturmius*, ante annum & quod excurrit vita defunctus, figuris æneis adjecit. Ita autem ille : Omnes fere naves ita construi solent, ut trabes, infimum spatium definientes, in eodem circumter plano jaceant, ad quod usque naves decenter oneratae mari immerguuntur. Unde fit, ut præsens machina in omnibus sine omni incommodo firmissime ac facillime construi possit, & tubi, quorum axis in eodem plano (nautis Belgicis eorum idiomate dicto *lastroock*) quam fieri potest exacte constitutus est, commodissima fulcra nanciscantur. Hi tubi aquam in prora per *bb* admissam ad latera puppis per *CC* iterum dimittunt. Mediante igitur aqua marina, navigii progressui resistente, per alterutrum tubum *b* rota pinnatis instructa *C* & *E* circumagitur, quarum altera tantum in subsidium addita. Utraque rota hæc *C* & *E* ut tanto minori frictione motui resistat, axiculis suis rotularum *X* paribus incumbit, quarum tendiculis *E* inserta sunt, hæc vero beneficio cochlearum *F* (Tab. 2) placide pro lubitu attollendæ, una secum dicta rotularum paria iisque incumbentem rotam pinnatam elevat, prout aquæ tubos magis minusve implent, ut huic eadem profunditate semper immergantur. Rota pinnata secum una circumducit tympanum *G*, quod unico de articulo extra suam

TAB. I.

suam rotunditatem extanti instructum est, eoque mediante rotam dentatam H centum denticulis distributam post quamvis sui conversionem integram unico ejus denticulorum intervallo protrudit. Hæc itaque per indicem I orbe in 100 partes æquales diviso rotæ pinnatæ revolutiones numerat, absoluteque orbe integro ope similis tympani K axi suo affixæ etiam rotam L centum itidem denticulorum, hæc denique alio simili tympano N tertiam O eodem plane modo lente provehit. Hoc modo altera rota singulos centum conversionum rotæ pinnatæ complexus ab uno ad centum, tertia singulas earundem conversionum myriades ab uno ad centum usque dinumerat. Rota pinnata ea magnitudine fieri potest, ut 1800 conversiones fiant, dum navis unicum milliare germanicum mediocre absolvit. Cavendum autem, quia rotæ dentatæ sibi mutuo non inferuntur, ne nuda navis concussione in motum cieri possint, sed immotæ semper consistant, nec nisi a solis tympanorum denticulis dimoveri se patiantur, quod vel sola axiculorum faberrime elaboratorum accuratissima in capsulas suas insertionem, aut, si tantæ dexteritatis artifex desit, ope elateris rotæ denticulos detinentis & postquam a denticulo tympani removente iterum dimissum est, confestim in sequens denticulorum intervallum relabentis, obtinetur. Hactenus Auctor. Adjicimus majoris perspicuitatis gratia brevem figurarum explicationem. Sunt itaque bb tubi anteriores, ubi aqua ingreditur, cc posteriores, per quos iterum dimittitur, C C rota pinnata, D canalis aquæ marinæ, E fulcrum harum rotarum, F cochlea ad elevandum & deprimendum rotas eadem, G tympanam unico denticulo instructum; H rota centum denticulis distributa, I index circuitus singulos rotæ pinnatæ numerans, K tympanum alterum, L rota altera centum denticulis instructa, M index singulos centum conversionum rotæ C complexus numerans; N tympanum tertium, O rota tertia, P index revolutionum rotæ O myriades numerans, Q cochlea ad thecam, cui rotæ dentatæ includuntur, elevandam aut deprimendam, prout usus tulerit; S cochlea ad afferem U elevandum vel deprimendum, T & U afferes, quo-

TAB. II.

TAB. I.

TAB. II.

TAB. III.

sum illo ingressus aquæ mariæ, hoc egressus impediri potest. Totam autem machinam in situ suo verticalem Tab. III exhibet. Obtulerat Sturmius præmium aucupaturus Magnæ Britanniz Regi, cum folium primum conscenderet, sed ubi spe exciderat, luci publicæ exponere decrevit inventum, cum fata duriora expertus, postquam sorte sua non contentus ex Academia in aulam discesserat, & summa inopia laborans, ob insignem animi mororem & ingenii vires & memoriam deficere sentiret, prout in præfatione ipsoque opere nimis ingenue fatetur.

Vernünftige Gedanken von der Menschen Thun
und Lassen etc.

h. e.

MEDITATIONES MORALES DE ACTIONIBUS HUMANIS, ad promovendam felicitatem generis humani editæ a CHRISTIANO WOLFIO, P. R.

Bor. Consil. aulico, Math. & Natur. P. P. O.

Societas. Reg. Brit. & Bor.

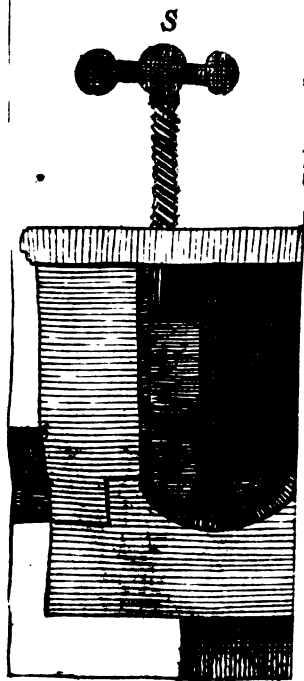
Sodali.

Hals Magdeburgicæ, sumptibus Rengerianis, 1720, 8.

Alph. 2.

Celeb. Autor opus dividit in quatuor partes, quarum prima philosophiam practicam universalem, secunda officia hominis erga se ipsum, tertia officia erga Deum, & quarta officia erga alios complectitur. Jungit theoriz praxin, ita ut præter scientiam morum una jus naturæ ethicum, actionum humanarum in statu naturali normam, explanet. Utramque ex principiis metaphysicis, quæ constanter citat, continuo nexu deducit, utriusque rationes sufficientes a priori reddens. Utitur enim eadem methodo, qua in Metaphysicis usum esse in Actis anni superioris p. 371 diximus. *Philosophia practica universalis* ideam dedimus in Actis A. 1719 p. 124, cum ejus rationes prælectionum recenseremus. Continentur in eadem fundamenta omnis theoriz, ac praxeos moralis. Theoriz fundamenta sternuntur cap. 1 & 2; praxeos vero c. 3 & 4. Capite nimirum primo

T

primo moralitas actionum liberarum, obligationis, legis, pœnz, præmii, beatitudinis seu summi boni, felicitatis, virtutis, vitii, infirmitatis humanæ notiones explicantur, & tum principium juris naturalis, tum generalia de summo bono, felicitate ac virtute, eorundemque oppositis principia demonstrantur. Actiones liberas varietate status interni pariter atque externi discernit, qui eas necessario, partim etiam contingenter subsequitur, atque inde ipsarum turpitudinem ac honestatem naturalem æstimat, quam ante decretum legislatoris habent, & quæ legislatorem sapientem ad ferendum leges determinat. Cum notissimum sit, voluntatem non appetere nisi bonum, nec averfari nisi malum; ex eodem fundamento demonstrat, cur fieri non possit, ut actiones per se honestas averfetur, qui eas distincte cognoscit, aut in casu simili per se turpes appetat. Obligationem definit per connexionem motivi cum actione, atque differentiam legum a diversitate obligationum arcescit. Nempe lex naturalis est, quatenus motivum cum actione connectitur ab ipsa rerum natura: lex divina, quatenus motivum naturali contradistinctum cum actione connectitur a DEO: lex denique humana, quatenus motivum cum eadem connectitur ab hominibus. Facile apparet, actionum per se honestarum vel turpium motiva esse, quæ eas in statu hominum sive interno, sive externo consequuntur bona, vel mala. Judicantur autem bona, quæ statum perficiunt, hoc est, consensum in eodem seu harmoniam conservant: est enim perfectio consensus in varietate. Mala e contrario reputantur, quæ statum imperfectiorem reddunt, hoc est, dissensum in eodem pariunt. Atque hinc intelligitur regula actionum normandarum generalis, quam in Actis A. 1719 p. 124 commemoravimus, quod actiones nostræ sint dirigendæ ad summam statum cum nostri, tum aliorum perfectionem. Lex Nostro est regula, juxta quam actiones nostras dirigere obligamur. Ut vero appareat, quomodo una eademque regula & lex naturalis, & divina, & humana esse possit, exemplo id edoceri consultum ducimus. E. gr. Ebrietatem esse vitandam, & lex naturalis est, & divina, & humana. Adest obligatio naturalis, quatenus eam plurima consequuntur

tur mala, five statum mentis, five corporis, five denique exter-
num spectes. Adest divina, quatenus Deus eum fecit ordinem
naturæ, ut fortunæ varias subinde adversitates experiantur ebri-
osi, & quatenus in sacro codice ventura post hanc vitam ipsis
comminatur mala. Adest denique civilis, quatenus ebrietati
multa decernitur a magistratu civili. Mala cum actionibus
connexa dicuntur pœnz: unde vi principiorum theologiz na-
turalis ostenditur, quomodo necessariz actionum humanarum
consequentiz, tum etiam fortuna adversa, in pœnarum nume-
ro locum habeant. Summum bonum constituitur in progres-
su non impedito ad majores indies perfectiones & felicitas de-
finitur per statum voluptatis constantis; voluptatis prædomi-
nium insigne gaudium est, ut nuper in recensione Metaphysicæ
jam monuimus. Habitus actiones legi naturali conformes e-
dendi virtus est; impotentia naturalis actiones legi naturali
conformandas infirmitatis humanæ fert nomen. Ad impo-
tentiam autem naturalem refertur, quicquid pro ratione cir-
cumstantiarum status nostri, quem natura nobis concessit, vires
nostras excedit. C. 2 doctrina de conscientia proponitur. Præ-
ter receptas conscientiz in rectam & erroneam, certam, proba-
bilem ac dubiam, antecedentem & consequentem, theoreticam
& practicam, theoreticæ practicam & practice practicam distin-
ctiones, quas perspicue explicat, conscientiam ulterius distinguit
in completam & incompletam, itemque in liberam & servam.
Incompleta locum habet, si non singulæ circumstantiæ singula-
res expenduntur: completa vero in loco opposito. Serva est, quæ
sensibus, imaginatione atque affectibus impeditur, libera vero in
statu opposito. Distinctionum usus apparet inter alia in deci-
denda quæstione, utrum homo contra conscientiam agere pos-
sit, nec ne. Ostenditur, fieri non posse, ut contra conscientiam
practice practicam agamus, si fuerit completa & libera, inter-
dum etiam si incompleta ac libera fuerit. Conscientiz ortum ad
rationem refert Autor atque adeo brutis eandem denegat, ut-
potè ratione carentibus. Inprimis etiam docet, quomodo lis di-
rimatur, quinam conscientiam habeat rectam. Explicat præ-
terea varias loquendi formulas, quæ de conscientia passim occur-
runt.

runt, v. gr. quid significetur, quando conscientia dicitur dormire, evigilare, sopiri, inordere, & ita porro, & hac occasione varia ad praxin tendentia tradit. Notatu quoque dignum est, quod peculiaris obligatio a conscientia derivetur, cujus intuitu lex naturæ *lex quoque conscientia* recte appelletur. C. 3 exponitur modus ad summum bonum perveniendi. Quænam hic problemata solvantur, in Actis A. 1719 p. 125 jam commemoravimus. Traduntur autem hic praxeos principia generalia, per quæ in casibus specialibus redditur ratio. Docet finem ultimum actionum humanarum esse perfectionem status nostri cum interni, tum externi, atque adeo nihil esse committendum, nec omitendum sine fine, fines verò particulares huic ultimo instar mediorum subordinari debere, nimirum ut propior continuo sit medium remotioris. Atque hinc in specie enascitur notio *perfectiõis vite humanae*. Nimirum (cum perfectio in genere dicat consensum in varietate, imperfectio dissensum; perfectio vitæ humanæ in actionum internarum & externarum, hoc est, perceptionum ac appetituum mentis & motuum corporis consensu; imperfectio in horum dissensu consistit. Unde verò consensus atque dissensus æstimetur, hic distinctius exponere non licet. Monstrat Autor, quanta ingenii ac judicii vis, quotnam aliarum animi dotes huc requirantur. Ubi de motivis agitur, inter alia docetur, quid sit cognitio viva, quid mortua. Viva nempe cognitio est, quæ sit motivam voluntatis, atque adeo vel convictione, vel persuasione minimum nititur: mortua e contrario est, quæ motivi vicem subire nequit, atque adeo convictione, vel persuasione, minimum plenaria, caret. Probatur hinc utilitas theoriarum morum demonstrativarum, quæ Autoris in præsentem libro scopus est. Commendatur exemplorum usus ad cognitionem vivam acquirendam, cumque ostendatur, ad virtutis exercitium vitiorumque fugam apprimè necessariam esse, ut propositi firmi memores, data agendi occasione, quoddam in ceremoniis momentum situm sit, docetur. Definiuntur ceremoniæ per signa eorum, quorum in proposito exequendo memores esse debemus: ex qua definitione tum methodus discernendi ceremonias rationales ab inutilibus atque absurdis, tum methodus illas inveniendi deducitur.

tur. Impedimenta vitæ honestæ a sensibus, imaginatione atque affectibus Autor derivat, atque inprimis operam dari debere monet, ut sensus, imaginatio atque affectus cum ratione ad eundem finem conspirent, nisi a veritatis tramite deflectere velimus. Ad exercitium, quo dominium in sensus, imaginationem atque affectus obtinetur, exempla & ceremoniarum commendantur. C. 4 regulæ generales conjectandi hominum mores occurrunt. Monet Autor, vim methodi a nonnullis, qui eam ex lectionibus MSC. publicare ac exemplis illustrare conati fuerunt, non satis fuisse perceptam. Nititur autem partim passionibus, partim actionibus observatis, ex quibus principia deducantur, unde unusquisque bonum ac malum discernere solet. Nimirum cum affectus ex confusa boni malique representatione orientur; objectum affectus loquitur, quomodo idem representetur, ac inde colligitur, quidnam bonum, quid malum judicetur. Et eodem modo se res habet cum actionibus. In utroque casu ad enthymema invenitur propositio major. Conclusio hæc est: Cajus hoc objectum vel hanc actionem judicat bonam vel malam. Minor vero: objectum vel actio est istiusmodi. Additur major: quod est istiusmodi, Cajus judicat bonum vel malum. Enimvero cum non modo affectus, verum etiam inprimis actiones simulare liceat, de simulationibus quoque agitur, & quomodo detegantur disquiritur. Physiognomiam firmo niti fundamento, ex harmonia, quæ inter mentem ac corpus intercedit, Autor probat: in dubio tamen relinquit regulas ab Autoribus traditas, cum non constet, quibusnam observationibus superstructæ fuerint. Monet autem, ex physiognomia tantum iudicium fieri posse de inclinationibus naturalibus, nequaquam autem de actionibus prævia educatione, institutione, consuetudine cum aliis, ex ratione profluentibus. Agit etiam hac occasione tam de vultu, quam de gestibus, ac inprimis discrimen inter liberos atque coactos intelligibili modo explicat, observans simul, esse aliquam scientiam, sed adhuc in desideratis, quæ harmoniam vultus ac gestuum cum inclinationibus naturalibus & quomodo coacti iis attemperantur, explicet. Quoniam bruta, ea præsertim, quæ in libertate naturali vivunt, inclinationes naturales

parum

parum mutant, istam physiognomix partem meliorem iudicat, quæ similitudine corporis humani cum brutis nititur, nisi ultra harmoniam vultus ac gestuum cum inclinationibus naturalibus progrediatur. Atque hinc etiam aliquid tribuit lineamentis faciei.

Part. 2 c. 1 de officiis erga se ipsum in genere differit, ubi inter alia inculcat, ea non esse disjungenda, nisi necessitas obstet: quo in casu docet, quomodo vi principiorum generalium Metaphysicæ, quæ alibi stabilivit, exceptio fieri debeat. Commendat etiam cognitionem sui aliorumque ad studium in officiis erga se atque alios proficiendi, & discrimen inter bona animi, corporis ac fortunæ iisdemque opposita mala explicat. C. 2 officia circa intellectum prolixè expendit & theoriarum praxes jungit. Occurrunt hic primum generalia de cognitione ac ignorantia, ubi & ostenditur, quomodo ad acumen & profunditatem perveniatur, sive cognitionem a priori, sive alteram, quæ sit a posteriori, spectes. Succedunt habitus intellectus practici, intelligentia, ars demonstrandi, scientia, ars inveniendi, ars observandi, ars experimentandi, ingenium, sapientia, prudentia, & ars in genere. In singulis differit Autor de mediis atque signis, & imprimis scientiam artis ab ipsa arte distinguit, illamque ad Philosophiam refert tanquam partem, etiam si artes ipsæ non nisi manuaris fuerint. C. 3 officia circa voluntatem enucleat. Primum hic a priori demonstrat, voluntatem non posse perfici nisi mediante intellectu, cum motiva, unde pendet, in cognitione viva boni malique consistant, & ad eam fabulas pariter atque exempla commendat. Cetera media, quibus in flectendis animis locus esse solet, qualia e. gr. sunt pœnæ ac castigations, non voluntatem perficere, sed actus tantummodo externos sufflaminare. Distinguit nimirum etiam respectu actionum bonarum statum libertatis a statu servitutis: illi convenire perseverantiam in bono, huic non item. Docet deinde, quomodo bona vera & apparentia discernantur, cur consuetudinum adeo difficilis sit mutatio, quæ nam sint voluntatis perficiendæ media, quomodo affectus regantur, quomodo sedentur, quomodo denique sub imperium

F ratio-

rationis subjungentur, ut fiant actionum bonarum committendarum & malarum omittendarum motiva. Tandem ostendit, quomodo ex perfectione voluntatis virtus enascatur & hinc porro felicitas consequatur. C. 4 officia circa corpus expendit. Inquiri sub initium in obligationem vitæ conservandæ atque varios casus autochiriz distinguens per motiva, in nullo eam licitam pronunciat. Ad corporis deinde perfectiones digreditur, in quarum numero sanitatem, integritatem membrorum & corporis ad varios motus positusque ac gestus aptitudinem esse contendit. Cumque corpus cibo ac potu conservetur, quænam in illo capiendo, in hoc hauriendo observari debeant, docet. Atque ita ad temperantiam eique opposita vitia delabitur. Primam hic habendam esse rationem sanitatis (quem in finem regulas quasdam generales commendat,) alteram appetitus, tertiam status. Atque his iisdem principiis utitur ad stabiliendas regulas circa vestitum & domicilium. Quod regulas attinet, quæ ad decorum referri solent, eas cum in hac materia, tum etiam in ceteris ex consensu vultus, sermonis ac gestuum cum interno statu mentis derivat, e. gr. quoniam in capiendo cibo ac potu temperantes esse debemus, ultima vultus ac gestuum ratio in temperantiam resolvi debet, & ita porro. Hæc quidem conformia sunt non modo notioni perfectionis vitæ humanæ, verum etiam principiis generalibus de rerum perfectionibus. Unde apparet, non novis opus esse principiis ad decorum stabiliendum, sed ex ipsis regulis honesti atque iusti regulas decori tanquam rivulos ex fontibus profluere. Progreditur Autor c. 5 ad statum externum, quo refert opes, honores & fortunam tam prosperam, quam adversam. Invenit itaque hoc loco, quæ de opibus parandis, conservandis ritæque administrandis, de divitiis ac paupertate, de labore, & otio, de avaritia, prodigalitate, parsimonia, sorditie, animo forte sua contento, oscitatione, diligentia, pigritia, honore, laude, vituperio, modestia, ambitione, humilitate, contumelia, calumnia, animo abiecto, patientia, impatientia, fortitudine, timiditate aliisque huc spectantibus virtutibus ac vitiis tenenda sunt.

Pars

Pars tertia officiis erga Deum destinatur, de quibus in genere Autor tractat c. 1. Sunt autem ista officia actiones, quorum motiva sunt perfectiones divinæ. Unde ante omnia agnitionem Dei inculcat & media naturalia, quæ ad eam conducunt, Philosophus describit. Pium sensu ecclesiastico vocat, quæ omnes suas actiones dirigit ad gloriam Dei: id quod fieri docet, quando earum motiva præter ea, quæ in status nostri mutatione inde consequuntur, fiunt attributa divina & quæcumque aliæ veritates theologiæ naturalis. Quodsi enim insuper accedant motiva ex theologia revelata ab opere redemptionis desumpta, virtus inde nascitur christiana, cujus adeo a philosophica differentia innotescit. Ex his fundamentis demonstrat, pietatem virtutes in universum omnes ad gradum subliorem evehere & eorum exercitium, cum angeat motiva, facilitare. Ostendit etiam præstantiam virtutis Deistæ præ virtute Athei, virtutis christianæ præ virtute philosophica. C. 2 in specie de amore Dei tractat, quæ in voluptate ex felicitate Numinis percipitur attributa innotescente percepta consistit. Ostendit autem, gradum amoris non tam a magnitudine, aut, si mavis, multitudine cognitionis, quam a certitudine ejusdem pendere: quo major assensus, eo flagrantior amor. Ad quæstionem, an Deus sit amandus, quia nobis benefacit? respondet; amorem Numinis ex agnitione beneficiorum necessario consequi, nec tamen ideo eum dici posse interessatum, cum beneficia sint amoris motiva, non finis. Amatur Deus, quia benefacit, non ut benefaciat: quod posterius tantum locum habet intuitu hominum; ubi simulare datur. Ex amore Dei c. 3 deducit timorem Dei filialem seu animi sollicitudinem nil quicquam admittendi voluntati ipsius adversum, itemque reverentiam ac venerationem Numinis. C. 4 fiduciam erga Deum delineat, quæ in lætitia de bono a Deo obtinendo consistit, & ex agnitione omniscientiæ, sapientiæ, omnipotentis ac bonitatis divinæ resultat: ubi dubis satisfacit, quæ de bonitate divina moveri solent. Huc etiam refert animum regimine divino contentum, qui a consideratione optimi nexus rerum in universo pendet. Atque hic præstantiam Christianismi præ religione naturali monstrat. C. 5 de in-

ACTA ERUDITORUM

invocatione Numinis & gratiarum actione more suo differit. In-
 vocationem ad statum mentis internum refert, cui exterius re-
 spondet oratio. Definit adeo istam per desiderium beneficio-
 rum divinatorum, ad quæ vi attributorum divinatorum adspiramus:
 unde liquet, invocationem Numinis oriri, ubi quis expendit in
 beneficiorum divinatorum numero haberi omnia bona animi,
 corporis ac fortunæ, immo ipsas etiam adversitates atque pœ-
 nas, quatenus vel medium boni obtinendi, vel remedium ad-
 versus malum avertendum existunt. Orationem vero definit
 per colloquium cum Deo de statu mentis nostræ ob beneficia di-
 vina vel accepta, vel obtinenda. Non sufficere invocationem,
 sed ei jungendam esse orationem, prolixè adstruit. Primum
 enim a priori ex natura mentis & corporis atque harmonia inter
 utramque substantiam intercedente demonstrat, fieri non posse,
 ut a sincera Numinis invocatione sejungatur oratio. Deinde
 ostendit, multos per orationem obtineri fructus, quos per invo-
 cationem solam consequi non licet. Etenim orans prodest alia
 suo exemplo, quo ad similem Numinis invocationem incitan-
 tur ac inflammantur; auget oratio devotionem, hoc est, atten-
 tionem ad objecta precum; incendit ardorem in precando, hoc
 est, affectuum cum precibus jungendorum vehementiam; lar-
 gitur usum affectuum salutarem in committendo bono & omit-
 tendo malo. Singula Philosophus ex natura mentis ac corporis
 physice declarat: neque enim alia in Philosophia locum ha-
 bent, nisi quæ per vires naturales mentis ac corporis fieri pos-
 sunt. Precum formulis hunc usum concedit, ut in memori-
 am revocent, quæ ad invocationem Numinis necessaria sunt,
 ut devotionem conservent & quandoque augeant, ut etiam sub-
 inde ardorem in precando inflamment. Atque hinc de formu-
 lis precum rite concipiendis & utendis regulas derivat. Pre-
 cum utilitates, quæ physice consequuntur, sunt pietas, animi
 tranquillitas, felicitas, confirmatio in bono: quæ singula de-
 mo ex ipsis rerum notionibus a priori demonstrantur. C. 6 de-
 nique de cultu Dei externo agit Autor, qui in actibus externis
 Dei gratia patris confisit. Refertur hæc oratio, institutio de re-
bus

bus divinis & lectio cum in finem instituta, cum ceremoniis, conventibus sacris aliisque huc spectantibus.

Parti tandem quartæ sive ultimæ officia erga alios cedunt. Autor c. 1 denuo exponit, quæ ad officia hæc in genere spectant, ubi imprimis amoris mutui indolem delineat. Nimirum cum in actionibus omnium hominum simul sumtis spectari debeat perfectio totius generis humani, ideo iuculcat, 1 nos non obligari ad succurrendum alteri in iis casibus, ubi ipsemet sibi sufficit; 2 obligari tamen, quandocunque in nostra potestate positumprehendimus, quod in sua non habet. Has regulas voluntati quoque divinæ conformes evincit, exemplis illustrat & quæ ad usum facilitandum conferunt, superaddit. Inter motiva amoris mutui potissimum refert, quod, eo vigente, felicitas generis humani vigeat floreatque. Cum in amore amicitia, in odio inimicitia fundetur, de utraque generalia tradit. Agit etiam de modestia, de superbia, de mansuetudine, de contemptu, de læsionibus ac damno alteri dato aliisque materiis agnatis. C. 2 de officiis erga amicos & inimicos ex professo tractat, ubi etiam de grato ac ingrato animo, de mansuetudine, de vindicta, de inculcata tutela, de magnanimitate, de crudelitate, de pace ac bello aliisque huc spectantibus tam theoretice, quam practice agit. Progreditur c. 3 ad dominia rerum, quorum necessitatem postquam sufficienter adstruxit, & indolem distincte explicavit, ea tradit, quæ furta, prædas & fraudes concernunt. Explicat deinde modos acquirendi & transferendi rerum dominia una cum legitimo eorum usu. Ubi de pecunia, de mercede, de permutatione, emtione & venditione, locatione & conductione, commodato, deposito, mutuo, pignore, hypotheca, fideiussionibus, donationibus, elemosyna, liberalitate, beneficentia, misericordia, & spectantibus huc aliis argumentis, tum quæ theoriam, tum quæ praxin attinent, exponuntur. Tandem c. 4 præcipit. Autor, quæ ad officia circa sermonem & pacta atque contractus referuntur. Invenias hic quæ de mendacio, falsiloquio, veracitate, taciturnitate, contestationibus, juramentis, promissionibus, pactis & contractibus quibuscunque in genere, at-

que de justitia tenenda sunt. Obstat prolixitas, quo minus speciminis loco quædam specialiora in medium afferamus, præsertim cum non commode recenseantur, quæ concinna brevitate inter se firmiter connectuntur.

REFLEXIONS CRITIQUES SUR LA POESIE
& sur la Peinture.

hoc est.

ANIMADVERSIONES CRITICÆ DE ARTE
Poetica & Pictoria.

Tomii II.

Parisiis, apud Joan. Mariette, 1719, 12 maj.

Alph. 2 pl. 6.

Autor suas de affinibus artibus, Poesi & Pictura, meditationes orbi propositurus, altissime repetit earum fundamenta, & initio operis per aliquot capita philosophatur de mentis humanæ commotionibus. Observat primo, tardiosissimum esse homini, nihil agere, eumque adeo gestire semper occupatum esse, sive externa sit illa occupatio, sive interna, cum scilicet libros legens vel secum aliquid meditans suum quoddam agit negotium. Hinc fieri censet, ut vulgo cupidissime videamus spectacula, quæ plurimum quasi negotii facessunt mentibus nostris, easque perpetuo in motu conservant; qualia sunt spectacula suppliciorum capitalium, ludorum gladiatorum, pugnarum cum bestiis, torneamentorum. Dum igitur poesis pariter & pictura imitatur ea objecta, quæ reales in nobis affectus excitare solent, utraque artificiales affectus in nobis ciet, vehementerque nos afficit. Et hæc ipsa causa est, ut Autor quidem noster *cap. V* arbitratur, cur Plato ejectos res. sua velit Postas, quia nimirum putabat, affectus sensuales carminibus nimium agitari, cum imperare debeat tranquilla ratio & omnes hominis actiones dirigere. Cum autem tragœdiæ circa ea versentur, quæ acriores in mentibus nostris excitant affectus, plusque motus in iis efficiunt, hinc causam esse ait manifestam, cur tragœdiis multo magis afficiantur spectatores, quam comœdiis. Id ipsum in causa fuisse docet, ut Poetæ in carminibus dogmaticis inper-

Cap. VII.

IX.

gen.

gendas ducentem imagines rerum nos majorem in modum permovendum: quem in modum Virgilius in Georgicis exposuit eadem Julii Cæsaris, historiam de Orpheo & Eurydice, felicem statum vitæ rusticæ, & similia. Cum autem certum sit, & picturam & poësin magnam habere vim commovendi animos, Autor instituta comparatione observat, poetam multa posse repræsentare, quæ pictor non potest; & vice versa, pictorem quædam describere posse, quæ non potest poeta. Poeta enim describere potest verba loquentis, & affectum ejus internum, & pluribus potest uti repræsentationibus ad permovendos lectores. Hæc quidem non sunt in potestate pictoris, sed contra pictor repræsentat faciem cujusque personæ, sexum, ætatem, staturam, temperamentum, vestitum: quæ oculis lectoris subijcere nullo modo potest poeta. Jam ad specialia descendit argumenta, ac, dum de tragœdiâ disputat, easque exhibere debere censet personas amabiles ac venerabiles, sed easdem ad ultimum infelices, largitur, etiam introduci posse personas sceleratas, sed eo duntaxat sine, ut tanquam personæ secundariæ auxilio veniant excitando eo magis affectui horroris & commiserationis a primaria persona movendo. Ceterum etsi non negat, amatorias quoque historias exhiberi posse in tragœdiis, quia affectus amoris omnium hominum est communis, tamen mallet, Gallos tragœdiarum scriptores parcius eas inseruisse: qua occasione etiam recenset & expendit censuram, quam ea de causa duo Angli in poetas Gallos evulgarunt. Hinc ad comœdias progressus, judicat, antiquiores historias esse debere objectum tragœdiæ, facta præsentis ævi objectum comœdiæ. Qua in re Mollerium, qui suæ nationis suique ævi facta moresque in scenam produxit, præfert Plauto & Terentio, Græcas historias repræsentantibus auditorio Romano. Interjecto deinde sermone de bucolicis & epicis poematibus, incidit in vulgarem Poetarum querelam, omnem artis poeticæ materiam esse sibi præreptam a majoribus. Ostendit igitur, satis multa superesse effingenda a Poetis comicis tragicisque, nec dum omnia exhausta esse ab antecedentibus. Instituta disputatione de eo, quod in poësi verosimile est, & disquirens, an tragici debeant veritatem sequi geographicam, historicam & chronologicam, affirmantium partibus accedit, nec dubitat Cornelium & Racinum, celebres Galliarum Poetas, reprehendere, quod hic sæpius peccarint. Non ita multo post exhibet caput longum idque lectu dignissimum, quo causas exponit, cur Poetæ, qui Latine scripserunt, plus consecuti sint, quam qui scripsere Gallicæ linguæ. Ostendit enim eleganter, Latino sermone pleraque omnia exprimi posse melius, accuratius & vividius. Doctè quoque philosophatur de rhythmicis versibus, quos vel ideo esse incommodos judicat, quod rhythmi causa sæpius & ingeniosæ cogitationes versu excludantur, & e contrario leviores meditationes versui inseri debeant. Observat præter-

C. XII.

XIV.

XVII.

XXIII, XIX.

XXI.

XXVII.

XXIX.

XXXV.
XXXVII.

XXXVI.

- ea, omnes nationes, apud quas in usu sint versus rhytmici, esse barbaras, vel saltem eo ævo barbaras fuisse & illiteratas, cum artem poeticam exercere cœperint. Addit, Latinos quoque versus Leoninos introductos fuisse seculo octavo, quo jam regnabat barbaries; eosdemque statim disparuisse, quamprimum lux literarum seculo XV oriretur. Redit hinc ad picturam, & cum Poetæ veteres, Græci pariter ac Romani, in arte sua antecellant recentioris ævi Poetis, e diverso animadvertit, pictores nostri ævi haud quaquam cedere præcis artificibus, in ejusque rei causas ingeniose inquirat. Concedit etiam picturæ istam prærogativam, quod magis afficiat mentes hominum, eo quod, ut Horatius ait, *segnis irritans animos demissa per aurem, quam qua sunt oculis subiecta fidelibus*, item alias ob causas, quas curiose persequitur. Differit etiam de recitatione, qua Poetæ olim usi gratiosiora conabantur reddere poemata sua, adjicientes iis vivam vocem, gestus, & doctam pronuntiationem, quæ singula valent affectum commovere acrius. Hac occasione progreditur ad perdoctam dissertationem de veterum modulatione scenica, sive de comicorum & tragicorum pronuntiatione cantui simili: in sequæque mentione instrumentorum musicorum in theatro adhiberi solitorum, etiam de saltatione & gesticulatione theatrica satis copiose agit, uberius simul describens, quicquid ipsi in antiquis monumentis occurrit de pantominis. Omittimus caput singulare de personis sive larvis (*masques*) comicis, ac paucis memoramus, tria capita ab Autore destinata esse Musicæ, quæ ad majorem poematibus conciliandam gratiam adhiberi solet: qua occasione non solum historia & facta Musicæ describuntur, sed & illorum error innuitur, qui Italos habent pro instauratoribus artis Musicæ ab eo tempore, quo instaurata fuere doctrinarum studia. Tandem totum hunc priorem Tomum doctissimus Autor concludit dissertatione de arte sculptoria.
- Secundum Tomum* brevius perstringemus. Ejus prioribus capitibus agit Autor de ingenio cum generatim, tum speciatim de ingenio poetico & pictorio. Ostendit vim ingenii, eaque occasione differit de furore & enthusiasmo poetico. Hinc inquirat causas morales progressus artium, & cur unum seculum habeat altero majorem artificum proventum. Deinde disputat de progressu artium & disciplinarum causis physicis, & de diversitate ingeniorum pro diversitate climatis: quod argumentum latius persequitur, ostendens, quantam vim aer habeat in corpus humanum, & quomodo hinc varient ingenia tot nationum. Tandem de justa poematum æstimatione disputans, statuit, judicium populi esse certissimum ac justissimum: minime vero judicium de poemate aliquo ferendum esse ex versione ejus, vel ex animadversionibus Criticorum.
- C. XXXVII.
XXXIX.
- XL.
- XLJ.
- XLII.
- XLIII.
- XLIV.
XLVII.
XLVIII.
- L.
- Cop. XII.
XIII.
- XIV. XIX.
XXI. XXX.
- XXXV.
XXXVIII.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Februarii Anno MDCC XXI.

BIBLIA HEBRAICA EX ALIQUOT MSS.
 & impressis Codicibus, Masora tam edita quam MSpta,
 aliisque Hebraeorum Criticis recensita; accedunt loca
 Scripturae parallela, verbalia & realia, brevesque anno-
 tationes & variantes Lectiones; cura D. JO. HEINR.
 MICHAELIS, S. Theol. & Gr. ac Or. Lingu.
 in Acad. Frid. P. P. Ord.

Halæ Magdeb. sumptibus Orphanotropei, 1720, 4 vel 8 max.
 Alph. 4 pl. 21.

Non infaustum temporis nostri signum est editio sacri
 Codicis Hebraici, haud magno annorum intervallò
 non semel, aut iterum, sed aliquoties repetita.
 Imus nempe eo in seculo, quo verbum DEI, maxime in
 testantes, neutiquam rarum est, sed assiduo ac frequenti do-
 centium discentiumque usu, non solum in versionibus, sed ipsis
 etiam fontibus & idiomate authentico, magis quam unquam,
 nec sine ingenti ecclesie fructu, per DEI gratiam excolitur.
 Tanto igitur sacrarum literarum in linguis originalibus stu-
 dio, quantum jam coepit vigere, non una aut altera sufficit He-
 braei textus editio, sed plures, & aliae post alias, adornandae fu-
 erunt a Celeberrimis Viris, *Leusdenio, Clodio, Jablonski, Hoog-
 thio, Opitio, Majo*: quarum aliquae non simplici, sed gemina
 forma, nec semel tantum, sed iterum impressae sunt. His jam
 accedit erudito orbi dudum desiderata non minus, quam pro-
 missa, sed variis impedimentis huc usque dilata, *Halensis Edi-
 tio,*

G

tio,

zio, a Viro Maxime Reverendo JO. HENRICO MICHAELIS, ejusque in hoc opere *συνεργῶς*, publico bono data. Triplici quidem forma, nempe octava & quarta majori, itemque in folio (quod ajunt) impressa est, sed tamen minor impressionis forma majoribus non alia re cedit, quum marginibus spatiosioribus. Cum autem Editio hæc non solum *textum* Hebraicum, ut alix Editiones, sed una etiam *adnotationes philologico-exegeticas*, sacrum textum illustrantes, exhibeat; dicendum nobis est primum de *textu* ipso, deinde vero de *adnotationibus*.

In *textu* ipso tum recensendo, tum imprimendo, fundamenti loco posuit maxime reverendus Editor Biblia Hebraica Celeberrimi *Jablonski*, Berol. 1699 edita, ejus editionis textum non ad verba solum & dictiones, sed ad singulas etiam syllabas, puncta, apices, cum codicibus tam MSis quam impressis diligenter collatum, a capite ad calcem usque recensuit, adjutoribus hac in re usus tredecim selectis & excitati ingenii juvenibus, iisque partim magistris, partim in theologia & philologia jam exercitatoribus studiosis, singulis Collegii Orientalis Theologici, anno 1702 a Ven. Viro, H. FRANKIO in Academia Fridericiana laudabiliter instituti, sociis atque alumnis. Quæ autem in Codicibus suis ab Editione Berolinensi discrepantia præprehendit, ea, modo non manifeste vitiosa essent, in variationum apparatus, quem sat magnum sibi sub manibus crevisse testatur, illico congeffit, ut, quæ in futuræ Editionis textum recipienda, quæque ad varias lectiones referenda, aut penitus omittenda essent, iteratis deinde curis, & adhibitis aliis subsidiis criticis, dispici posset. Hujus recensione suæ, ad singula puncta ac syllabas institutz, duplicem consequutus est fructum; primo quidem, ut menda, quæ recentiores Bibliorum Editores, Clarissimi Viri nec sua laude unquam privandi, ex Athiano exemplo minus provide retinuerant, facilius detegeret; deinde vero ut discrepantes Codicum lectiones tanto attentius ac diligentius observaret, nec illarum prætermitteret quidquam.

Codices autem *MSi*, quos contulit, fuere quinque, iique omnes

omnes membranacei fatis vetusti, quorum copiam ex bibliotheca venerabilis *Ministerii Evangelici Erfurtensis* sibi summa benevolentia factam esse, merito celebrat. Descripsit eos *Abrahamus Kallius* singulari Dissert. de *Codicibus MSs Biblico-Hebraicis, maxime Erfurtensibus*, anno 1706 sub maxime reverendi Editoris nostri præsidio habita. *Primus* eorum constat duobus grandioribus Voluminibus, cum Paraphrasi Chaldaica singulis versibus subjecta, & Masora, tum parva tum magna textuali. Ac meminimus, hunc ipsum esse Codicem, ex quo Cl. *Beckius*, Augustanus, Paraphrasin Chaldaicam utriusque libri Chronicorum, antea ineditam multumque desideratam, primus publici juris fecit Augustæ Vindel. A. 1680. *Alter* vero, præter integrum V. T. textum, itidem Masoram, cum Chaldaica Onkelosi in Pentateuchum Mosaicum Paraphrasi, uno volumine majori complexus est. *Tertius* in folio mediocri totius V. T. textum habet eum Masora, magna tamen lacuna a Jer. XLIV, 26 usque ad Ezech. VIII, 3 diminutus. *Quartus* ab initio mutilus, demum Gen. XXXIV, 5 incipit, & ad finem usque Pentateuchi singulis versibus Hebraicis Targum subjectum habet, cum aliqua Masora; præterea *Haphtaroth*, seu sectiones Propheticas, & *V Megilloth*, item *Jobi* librum in fine mutilatum, & posteriora quidem omnia sine Chaldaica versione, *Quintus* imperfectus incipit a libro Josuæ, & post Prophetas eum libro Psalmorum finiens, in Jeremiæ quoque vaticinio a c. XIV, 17 usque ad c. XXIV, 7 lacunam habet.

Impressi vero Codices, cum Berolinensi editione a Nostro collati, sunt 1) *Danielis Bombergii* Biblia Hebraica & Chaldaica, cum commentariis Rabinicis, & Præfatione *Felicitis Pratensis*, Venetiis 1517 in folio majori, 2) ejusdem Operis Editio quarta, Venetiis 1618, 3) *Jo. Buxtorffii* Biblia Hebræo-Chaldæa & Rabinica, Basileæ 1620, 4) *Danielis Bombergii* Biblia Hebraica, in forma quarta, Venetiis 1518, 5) *Roberti Stephani* Editio, in 4, Parisiis 1543, 6) Biblia regia *Antverpiensia* sive *Plantiniana*, in folio majori, 1571, 7) *Plantiniana*, in 4, Antverp. 1566, 8) *Franc. Vatabli*, in fol. majori, ex officina Sanctandreeana 1587, 9) *Elie Hutteri*, in fol. Hamb. 1587, 10) *Polyglotta*

Hyglotta Anglicana, Londini 1657, 11) *Biblia Hebr. cum interlineari versione Aria Montani*, fol. Lipsiæ 1657, 12) *Josephi Athiæ*, seu *Jo. Leusdenii*, in forma 8 majori, Amstelod. 1667, 13) *Dav. Clodii*, Francof. 1676, 14) *Rob. Stephani*, in 4, Parisiis 1546, 15) *Dan. Bombergii*, in 4, Venet. 1521, 16) *Biblia Hebr. in 4*, Venetiis apud *Jo. Bragadinum* 1614, 17) in 4, Venetiis 1678, ex officina *Bragadina*, 18) *Hartmanniana*, in 4, Francof. ad Oder. 1595, & 19) *Henr. Opitii*, in 4, Kilonii 1709.

Accessit ad hanc sacri textus recensitionem collatio *Masora*, labor quidem difficilis ac tædii plenissimus, sed tamen pro accuranda editione Bibliorum Hebraicorum summopere necessarius. Eam autem Noster cum sociis suis instituit non solum ex impressis exemplis Biblicis *Bombergii* atque *Buxtorffii*, sed etiam *MStis*, quæ habuit, universis, nec non *Masora* quaedam seorsim *MSta* eaque chartacea, Erfurtensis Ministerii Evangelici benevolentia itidem commodata, quam Cl. *Michaëlis* ob singularem *arsisææv* valde collaudat. Huic igitur labori vacans, animadvertit, *Masoram* impressam sæpius quidem mutilam esse, mendosam, & secum ipsa *אֲוֹסָאָר. v.* suppleri tamen emendarique posse ex libris *MStis*, ejusque collationem ad veram sacri Codicis lectionem vel restituendam, vel firmandam, magnopere sibi profuisse expertus est. Sic (ut exempla ejus rei aliqua ex Psalmis deprompta proferamus) Pf. XXXVII, 4 ultimam syllabam vocis *אֲוֹסָאָר* & Pf. XLV, 8 penultimam in *אֲוֹסָאָר*, pariterque Pf. XCI, 12 posteriorem in *אֲוֹסָאָר*, Pf. CXXXVII, 9 primam in *אֲוֹסָאָר*, Pf. CXXXIX, 22 primam in *אֲוֹסָאָר*, ac denique Pf. CXLIII, 9 mediam in *אֲוֹסָאָר*, singulas *defective* scriptas, hoc est, sine fulcris *Vau* & *Jod*; e contrario Pf. LXIV, 8 posteriorem syllabam in *אֲוֹסָאָר* Pf. LXV, 2 primam in *אֲוֹסָאָר*, Pf. LXVI, 15 priorem in *אֲוֹסָאָר*, Pf. LXXXVI, 3 priorem in *אֲוֹסָאָר*, Pf. LXXXIX, 11 primam in *אֲוֹסָאָר*, & Pf. CXXI, 4 priorem in *אֲוֹסָאָר*, singulas *plene* scriptas exhibet, manifesto id exigente *Masora*: quam si consulissent reliqui ex recentioribus Bibliorum Editoribus, Athias, Clodius, Jablonski, Opitius, Majus, dubium non est, quin & Codicum & *Masoræ* auctoritate adducti, pari modo scripturi fuissent.

Obser-

Observamus item, *Indicem* illum *Patacharum*, & per *Psk* emphaticum distinctarum vocum, qui *Bombergii* & *Buxtorffii* Bibliis post *Masorum* finalem subjectus est, in hac editione multo diligentius, quam in reliquis, etiam accuratioribus, collatum observatumque esse. Proinde rectius *Cel. Michaelis* Editio Pf. LXVIII, 9 סִיבִי, pariterque Pf. LXIX, 4 עִיבִי, Pf. CXXIX, 1 זַעֲוִי, Pf. CXXXI, 1 עִיבִי, & Pf. CXLIII, 1 אֲתַחֲבִי, singula per *Patach* scribit, non obstante pausa, quia & prædictus *Index* hoc exigit, & exemplaria complura sequuntur, licet recentiores, laude sua nequaquam privandæ, aliter & per *Kamets* legant. Rectius quoque eadem Pf. LXXVII, 8 vocibus יוֹחַ אֲרִי, Pf. LXXXV, 9 הָאֵל יוֹחַ, Pf. CXIII, 4 נֹדִים יִרֹחַ, & Pf. CXVI, 1 יִשְׁעֵי יִרְחֵי, *Psk* emphaticum, quod alii omisere, eadem de causa interponit.

Adhibitos insuper heic videmus non modo *R. Mosen Hammakedan*, & autorem *Catena Accentuum*, quorum dissertationes, ad rem Criticam V. Testamenti spectantes, *Buxtorffii* Opus Biblicum itidem post *finalem Masoram* exhibet, verum etiam *Eliam Levitam* in *Masoreth Hammasoreth*, *R. Salomonem ben Melech* in *Michal Jophi*, *R. Judam* in *Explicatione Misora* Amstelod. in 4, 1650, & qui præ ceteris in hoc genere laudari meretur, *R. Menachem de Lonzano* in egregio tractatu critico, *Or Thorab*, Amstelod. in 4, 1659.

Nec dubitamus, quin optima hæc Editio futura fuisset, si clarior expressiorque typus ei contigisset; cujus vero, & dageschatarum imprimis literarum, lubricitas tædiæ correctoribus multa peperit, & aliquibus in locis industriam illorum penitus delulit, donec meliori typo invento remedium huic malo paratum est. Laus certe tribuenda Cl. Editoribus, quod nihil unquam ingenio tantum suo confisi, solaque suffulti analogia, (utpote quæ aliquando imaginaria magis est, quam vera) in textu sacro mutaverunt, sed quod adhibitis insuper codicibus aliisque subsidiis criticis, quas rationes ubique secuti fuerint, in subjectis unicuique paginæ *vartii lectionibus* fideliter exposuerunt. Vellemusque, eundem tenuisset modum nuperrimus Editor, qui, quod miramur, in corrigendo textu aliquando

traiectione accentuum, ζ) ignorantia partim, partim vero perperam præsumta analogia consecutionis accentuum, η) similitudine vocum initialium atque finalium, & θ) ipsius Masoræ ambiguitate & confusione. Ceterum cum in confesso sit, varias existere in Codice Hebræo lectiones, omnino e re lectoris fuit, eas textui sacro subjungi, ne solius Editoris judicio standum sit; quod fieri oportet, cum una tantum exhibetur lectio, altera vero sine ullo indicio transmittitur. Sed & hoc laudabile habet præsens Editio, quod variationibus passim epicrasis aliqua adjicitur, qua vel vera lectio statuminatur, vel falsa convellitur, vel denique aliam alia præstare ostenditur.

Ad *Annotationes* quod attinet, quibus hæc Editio ab aliis imprimis distinguitur, in illis conscribendis prima cura data fuit *parallelismo*, eique tam *verbali*, quam *reali*; qui si cum attentata ipsius contextus consideratione adhibeatur, omnino certissimum ejus intelligendi medium est, & commentarius omniura optimus atque tutissimus. Deinde vero opera data est, ut quidquid esset, quod ex *Versionibus* Græca & Orientalibus sacri Codicis textum illustraret, margini ejus adjiceretur. Accesserunt porro *scholia*, seu breves *annotationes*, ad enodandum, sicubi difficilior esset, vim dictionis & sensum: ac sub Geneseos initium rariore quidem illæ ac tenuiores comparent, pleniores vero ac limatiores in reliquis libris; studiumque & attentio cum operis progressu in tantum crevit, ut, ubi Propheticos libros evolvimus, *annotationes* tam copiosas reperiamus, quæ commentarii loco queant esse. Unde cum tertia Hebræi Codicis parte, quæ Hagiographos libros continet, eadem *annotationes* multo copiosiores natæ essent, quam ut margo volumenque, intra quæ coarctandæ erant, eas caperet, ratio instituti eatenus immutanda fuit, ut Bibliorum Editioni breviter tantum adscriberentur *scholia*, diductior vero textus explicatio tribus voluminibus, quorum receptionem alio tempore instituendam iam nos recipimus, seorsim impressa daretur. Quemadmodum autem maxime reverendus Editor, *J. H. Michaelis* *annotationes* in majorem Codicis Hebræi partem conscripsit, ita ejus cognatus, *Cl. Christ. Benedictus Michaelis*, *Fridericianæ Academiæ Professor*,

fessor, præterquam quod Codicum Hebraicorum collationi tanquam collaborator adfuit, schedasque typographicas tertia vice correxit, non modo per totum Codicem *textum*, ubi id opus erat, emendavit, & selectum *variantium lectionum*, singulis columnis subjectum, consignavit; sed etiam *annotationes in Jeremiam, Amosum, Obadiam, Micheam, Zachariam, Proverbia Salomonis, Threnos Jeremiae & Danielelem*, elaboravit. Ut specimen quædam harum annotationum pro more nostro afferamus, ad Canticum illud Mosis, quod Deut. XXXII perscriptum est, ex *Brentio* annotatur, constare illud primum *Exordio*, in quo moveatur attentio, in testimonium citando cælum & terram, & precando, ut hæc concio & cantio fructum afferat; deinde vero *antithesi* quadam beneficiorum *Dei* & maleficiorum *Israelis*: post hæc recenseri *supplicium Israelis*, videlicet excœcationem & rejectionem ejus; ad extremum denique doceri *vocationem gentium*. Ad verba comminatis secundi monetur, *Schmidium* indicative illa vertisse, *desuet namque*, cetera; alios vero optative, *desuat* seu *stillet*, cetera: optare nempe Mosen, ut audiantur & audientium cordibus infigantur verba sua, tali effectu, qualis est pluvix, quæ fecundat terram, ut germina & plantas producat. Ejusdem capituli comma *quintum*, quod difficultate sua interpretibus multum negotii fecit, & contortis explicationibus modo in hanc, modo in illam sententiam distractum fuit, plano admodum ac facili sensu, quem accentus Hebraici maxime probant, ita exponitur: *Nam Deus corrumpit sibi, vel ipsi (Israelis)? Nequaquam! sed filii ipsius sunt labes sua* ipsorum. Atque ex Parallelismo Gen. VI, 12 ostenditur, ad complendum prioris membri constructionem, post verbum *corrumpit* subintelligi debere *vias suas*, quarum & præcedenti commate *quarto* mentio facta erat.

Porro singulis Prophetarum librorum præmissæ sunt *præfationes*, seu Dissertationes præliminares, in quibus de cujusque Prophetæ familia, patria, ætate, vatibusque coævis, fatis, indole, item historia temporum, quibus quisque vixit, librorum argumento, partibus, chronotaxi, stylo, aliisque momentis, magno studio agitur, ita ut lectoribus loco introductionis generalis

ralis in singulos hosce libros esse queant. Sic v. g. de *Jeremia* patre *Hiskia* observatur, eum ab Hebræis & Christianis quibusdam pro illo Pontifice haberi, qui decimo octavo Josiæ anno librum legis in templo reperit, 2 Reg. XXII, 3, 8, sed premi sententiam istam hac difficultate, quod Anathothæi, ex quorum utique numero Jeremias fuit, non videantur de *Pinebas* fuisse posteris, penes quos, inde a Salomonis regno ad captivitatem usque Babylonicam, in *Tsadoki* familia Pontificalis dignitas floruit, 1 Par. V, 38, sed potius de *Ibamari* familia, cui Pontificatum, Abjatharo ad patriam suam Anathothum relegato, Rex Salomo abrogavit, 1 Reg. II, 26. Ostenditur porro, Jeremiam initio non Hierosolymis, sed Anathothi, in patria sua, eo usque prophetasse videri, donec cives sui insidias vitæ ipsius struxissent, Jer. XI, 21, 22, XII, 5, 6, ac adeo verbum Christi Luc. IV, 24, *nullum Prophetam in patria sua acceptum esse*, ipsi exemplo suo comprobassent, idque vel exinde probabile fieri, quod Josias anno regni sui decimo octavo *Huldam* potius, quam Jeremiam, super reperto Legis Mosaicæ libro consuluit, 2 Reg. XXII, 14, quia hic apud Anathothæos tum adhuc egit, illa vero Hierosolymis præsens fuit. De ordine, quo prophetiæ Jeremianæ consignatæ sunt, observatur, eum quidem ab ipso esse Prophetam, nec tamen chronotaxi seu temporum rationibus accommodatum. Prius colligitur ex Jer. XXV, 3, posterius vero res ipsa loquitur, & vaticiniorum aliorum cum aliis collatio. Utut autem dispositionis illius qualiscunque ratio & nexus ex argumenti paritate inveniri quandoque possit, tamen alicubi difficilem, & præne *αδύνατον* videri. Laudaturque *Hieronymus*, qui in Comm. ad Jer. XXV, 1, *non cura erat Prophetis, inquit, tempora conservare, qua historia leges desiderant, sed scribere, utcumque audientibus atque lecturis utile noverant.* Quoniam vero ad intelligenda eo rectius vaticinia multum subinde chronotaxis valet, itaque ad leges illius singula capita ac prophetias hic digesta videas.

Toti operi præmissa est Præfatio generalis, quinque capitibus constans, quorum primo de historia hujus operis, altero de ipso Codice Hebræo, ejusque partibus & integritate, ter-

tio de variis lectionibus Codicis Hebræi, quarto de Masora & quinto de hac ipsa Editione & ad eam annotatis, differitur.

**SALOMONIS VAN TIL THEOL. D. ET
Prof. Lugdun. Opus Analyticum, comprehendens
Introductionem in S. Scripturam ad JO. HENR.
HEIDEGGERI Enchiridion ἱερομνη-
μονικὸν concinnatum.**

Tomi II.

Trajecti ad Rhenum, apud Jacobum van Poolsum, 1720, 4.
Alph. 9.

DEbet orbis eruditus præstantissimi hujus operis editionem Viro Cl. *Danieli Bedbero*, cui extremæ suæ voluntatis executionem commisit celeberrimus quondam Theologus *Salomo van Til*, quique illius antea discipulus, postea vero intimæ familiaritatis amicus, schedarum omnium Autoris, ubi vita ille defunctus esset, habuit potestatem. Diu scilicet, & ab annis statim Academicis interpres ille Scripturarum quondam sagacissimus analysi sacrorum librorum dederat operam, testibus iis, quæ in scriniis defuncti inventæ sunt, meditationibus in Epistolas Pauli, ante exactum Academiz cursum absolutis, in quibus fundamenta hujus operis licuit luculenta detegere. Ad Prophetieorum vero voluminum inquisitionem impulerant eum confabulationes, cum Coccejo, de scopo illarum visionum & occasione, qua cum populo Israelitico communicatæ fuerunt, habitæ. Cujus viri invitatione motus, operas subsivas huic labori addixit, suasque meditationes identidem relictas & expositas, amicis ac tironibus impertivit, eo quidem consilio, ut opus a se ipso totum aliquando ederetur. Verum, quum ipse huic operi, ac imprimis B. Pauli Epistolis, quas & vernaculo sermone constituerat edere, insudaret, morbo obrutus & quadriennio post vita privatus, ultimam ipsi manum non potuit admove-
re, sed schedas patre orbas, atque in unum corpus aut volumen nondum congestas, post se reliquit, Editor ergo Cl. jussu, ut
vide-

videtur, ipsius Autoris, post ejus obitum dictata illa, quæ Lugduni Batavorum ex ejus ore exceperat, sumsit ad manus, diversa tironum exemplaria contulit, adhibitis etiam in subsidium, quæ in scriniis Autoris extabant, quanquam minutis ac diversis schedis, atque sic ancipiti ac difficillimo sex annorum labore opus hoc ea facie, qua nunc in publicum prodire conspicitur, parturivit. In quo negotio ea ulius est fide pariter ac dexteritate, ut sublatis codicum mendis, omnibusque, quantum per tantas difficultates licuit, in æqualem & concinnam seriem adductis, sententiam Autoris magna cum religione referret.

Complectitur hoc opus universos V. & N. T. libros Canonicos, exceptis nonnullis, qui de industria fuere omitti. Scilicet non habentur heic *Canticum Moysi, Psalmorum, libri Habakuki & Malachia vaticinia*: ea enim singula, commentariis illustrata, Belgico sermone Autor ediderat. Deest quoque *Analysis cap. XXXI. Exod.* ac frustra omnes angulos rimatus est Editor, ut illud fragmentum detegeret. Data igitur opera Autorem istud caput transfusiisse existimat, ne (ut ipsi placuit hujus rei rationem reddere) ipso nolente alii prelo committerent, quæ ad privatos usus meditata ac tradita erant. Quamvis autem & *Evangelium Matthæi* separatim ante edidisset Autor, nihilominus tamen & illud, & *octo priora Geneseos capita* huic operi inserta voluit. Neque vero ad *Apocalypsin* quoque *Johannis* quicquam Lugduni dictitasse Autorem monetur, unde neque hic quicquam comparet: sed provocasse eum ad ea, quæ aliquando de hoc libro disseruerit. Adjecit igitur Editor *Dissertationem*, quam innui putavit, ejusdem *de sensu septem epistolarum Apocalypticarum mystico an literali*: & alteram paulo breviorum *de septem periodis N. T. in collatione ad septem periodos V. T.* Omissa vero fuerunt ea, quæ ad *Jesaiæ Danielis & Hoseæ vaticinia* quoad implementa ac usus, Dordraci tironibus dederat, tanquam a destinatione hujus operis aliena.

Ad ipsum hujus operis habitum & faciem interiorem quod attinet, ad Heideggeri *Enchiridion* compositum illud esse, ex ipsa ejus inscriptione edocemur; verum non in eum sensum accipienda hæc sunt, ac si heic non nisi commentarii aut ex-

plicationes quædam ad illum Heideggeri libellum exhiberentur. Per totum enim Tomum primum ne verbulo quidem ejus auctoris fit mentio, qui Tom. II p. 48 ad Ecclesiasten primum allegatur; neque videas ipsius labores fundamenti loco substratos, neque ordinem articulorum & materiarum in introductionibus adornandis servatum; ut adeo quoad totum illum Tomum priorem nihil aliud Heideggerus præstiterit Nostro, quam ut exemplum & instar operis longe majoris & perfectioris exstruendi suppeditaverit. Ceterum Autor omnia ex suo ingenio liberrime & sine ductu & auspiciis alienis expromit, in alia omnia frequentissime in ipsa imprimis Analyfi exhibenda ab Heideggero discedens, quam semper fere novam profus & ab Autoris sui analyfi diversissimam Noster exhibuit. Paulo tamen majorem ejus Tomo posteriori habet rationem, in quo non tantum ordinem articulorum in introductionibus, quem Heideggerus servaverat, sequitur, sed & totam ejus operam fundamenti loco substernit, lectamque supponit, antequam ad sua quis accedat, ipse vero, quæ ab illo dicta erant, aut confirmat amplius & majori luce donat, aut, quæ omissa erant, supplet, quæ vero perperam posita ipsi fuerunt visa, corrigit ac emendat, Analyfes tantum fere novas condens, quas tales deprehendimus, ut parum in iis Heideggero debere Noster voluisse videatur. Exhibet ergo Autor primum succinctam in singulos libros Biblicos introductionem. Nihil quidem de libris V. aut N. T. in genere agit Noster, sufficientia forte judicans ea, quæ apud Heideggerum hac de re habentur. Generaliorem tamen introductionem libris prophetis, quos priores vocant Hebræi, id est, historicis, a Josua ad Jesaiam usque, præmisit. Specialissimas autem præterea ad singulas Prophetarum conciones aut visiones suppeditat, in quibus ordinandis magnum studium posuisse Autor deprehenditur. Habentur vero in istis introductionibus ex methodo Heideggeriana breves aphorismi, aliquando tamen largioribus etiam observationibus, imprimis ubi Autorem aut supplet aut emendat, stipati, in quibus partim de librorum Biblicorum nominibus, ordine ac serie, autoribus item, quorum haud raro prolixior *περὶ τῶν προφητῶν* adjicitur, temporis

poris ratione & aliis circumstantiis externis, partim de interno habitu, occasione, scopo, argumento, methodo, autoritate divina & aliis id genus capitibus, pro exigentia cujusque scripti, visionem insuper propheticarum scena, succincte, sufficienter tamen, excussis nonnunquam & aliis virorum doctorum sententiis, agitur.

Succedit analysis, non frigida & in qualicumque partium determinatione subsistens, sed quæ scopum libri semel præfixum accurate respiciat, singularumque partium ad eum relationem & habitum luculenter ostendat. Præmittitur ergo generalis cujuscumque operis ac libri partitio, quam specialior partis cujuscumque, hanc vero specialissima demum per singula fere commata aut versus deducta subsequitur. Neque vero hæc omnia sine artificio, aut continente perpetuo linea, sed suis quasi disposita areolis, majoribus minoribusve partibus per signa literarum aut numerorum in tabula quadam sibi invicem subordinatis, exhibentur, diversis spatiis inchoantibus distincta, ut junctim quasi omnia, distinctionibus tamen suis aspectum ferientia, oculis exponantur.

Per universum tandem Tomi prioris decursum singulis fere Analyticos particulis subjungit Autor *exidesin* quandam observationibus varii generis iisdemque doctissimis passim refertam. Id vero imprimis in illa sui laboris parte egit Vir doctissimus, ut qua ratione ad scopum omnia collineent, amplius adhuc ostenderet, observationes insuper varias Theoretico-Practicas, selectas, & ad solidiorem sacri codicis notitiam pertinentes, perbreves quidem aliquando, sed quæ ad prolixam meditationem manuducunt, aliquando tamen latiores exhiberet. In iis factorum veritas historica luculenter evincitur, miraculorum divina origo & autoritas, prædictionum complementa & profluens ex his Prophetarum aliorumque ministrorum Dei fides & dignitas demonstratur, œconomia DEI, quatenus tum literaliter *beonparlav* V. T. tum mystice regnum N. T. spectat, evolvitur, & rationes ejus fini suo convenientes sollicitè indagantur. Relatio imprimis typica rerum præscarum ad N. T. operose nonnunquam investigatur, qua in re, si forte

omnia æque certa non videantur, neque enim heic singula in-
dubiam quandam ἀπόδειξιν suscipiunt, ingenium tamen ac
laborem solertissimum Nostri non destituisse, lectoris facile
patebit. Neque parcius indoles veræ ac falsæ Ecclesiæ & re-
ligionis, causaque fidei ac veritatis contra incredulitatem ac im-
pietatem asserta & vindicata divinitus, data quavis occasione,
ob oculos ponitur. Præterea non raro observationes philolo-
gicas & alia quædam ad sensum verborum & intelligentiam
rerum facientia, heic inspersa deprehendes, qualis est illa ex-
plicatio verborum Gen. XI, 4, *adificemus nobis urbem & tur-*
rim מִטִּישׁוּ בְּשָׁרֵי קוֹנֵנוּ quæ ita vertit Noster: *cujus extremitas sit*
loco cæli, seu habitaculi Dei, ut adeo heic habeatur consilium
humanum, secundum carnalis prudentiæ dictamina deliberans
de unitate & concordia servanda, tum per autoritatem huma-
nam & robur carnale, tum per alligationem Numinis certo
loco. Observat scilicet Autor, particulam בְּ aliquando indu-
ere significationem substitutionis, quam in rem allegat Dent.
XIX, 21, Cant. VIII, 7. Notatque præterea, rem hanc optime
consentire cum Herodoto, qui supremam turris partem in tem-
plum destinatum fuisse Autor est, ut ita præsentia Numinis al-
ligaretur certo loco. Existimat ergo Autor, Babylonem hac in
parte typum fuisse Babylonis spiritualis, quæ 1) principium
religionis mutaverit in nomen humanum 2) alligaverit Spi-
ritum palatio Vaticano, 3) brachium carnale & potentiam
coercendi assumerit, ut ita autoritatem gladio & igne facilius
defenderet. Ita pariter haud inelegantem de peccati *μολο-*
νοϊας indole disquisitionem invenes.

Jam vero & ex aliis capitibus hujus operis æque luculen-
ta & eruditionis & industriæ specimina possemus asserre, nisi
de doctrina Autoris nostri jam diu constaret inter eruditos, &
nos prolixitatem vereremur. In his attentionem nobis mere-
ri visa sunt, quæ de indole librorum Historicorum V. T. quos
403 seqq. Prophetas anteriores vocant Hebræi, docentur. Owendit scili-
cet Autor, contineri in istis libris selecta quædam capita histo-
riæ Ecclesiasticæ V. T. potissimos & extraordinarios imprimis
eventus & facta providentiæ complexa, quibus regimen suum
cau-

causamque Ecclesie sue Deus asseruit, divinitatemque religionis Mosaicæ, per miracula, eventus & complementa prædictionum, aliaque divinitatis vestigia luculenta demonstravit, ad omnimodam Ecclesie ac fidelium *πληροφориαν* excolendam, ut in viis Dei magno animo pergerent, perque illos typos reales, tanquam majorum operum divinatorum sub N. T. expectandorum specimina, ad Regnum Christi præpararentur. Inde jam facile redditur ratio, cur inter Prophetas sint habiti. Animadvertere enim fines singularium Dei factorum, exponere vias Dei secundum consilium ejus ex mente divina, documenta providentiæ extraordinariæ & fœderalis ab iis, quæ sunt ordinariæ, secernere, typos tandem rerum futurarum describere, eorundemque characteres exhibere, non fuit nisi eorum, qui viarum Dei gnari & præter *θεοπνευστιαν* cum aliis scriptoribus communem, in munere quoque Prophetico per totam vitam occupati essent. Unde & illorum librorum integritas evincitur. Excerptenda enim ex amplissimis annalium commentariis ea tantum fuerunt, quæ huic scopo inservirent, unde reliqua ad integritatem historię tantum facientia consulto omissa existimanda sunt, quæ adeo nullum integritati eorum, ex solo scopodimetiendæ, afferunt præjudicium.

Ceterum quemadmodum jamdixi constat, Autorem Coccejanas hypotheses de VII Periodis N. T. suas fecisse; ita & in hoc opere passim ejus rei vestigia licuit deprehendere. Et mirari forte quis possit, ubi proverbiorum librum ex hoc fundamento viderit explicatum. Illum vero proxime quidem insituendo filio suo Roboamo, cui dedicatus & commendatus prioribus IX Capitibus concipitur, scriptum esse a Salomone existimat; at vero & longius in eo prospici, regulasque exhiberi ad eludendas & effugiendas, quæ œconomix sapientiæ imminabant, tentationes. Cumque varia forent tentationum instrumenta, quibus abuteretur tentator ad Regni Christi subversionem, revocandas esse eas tentationes cum suis instrumentis ad certa capita, casusque exponendos, ex quibus ut eluctentur vocati, regulis hisce & axiomatibus instituantur & excitentur. Atque juxta hanc legem conatur Autor, quæ a cap. X. usque ad

p. 15 T. II.

ad XXIV occurrunt, adagia digerere; illud assumens pro hypothesis, ut concipiantur septem columnis domus sapientiae inscripta fuisse illa adagia, atque ita exhiberi monita prudentiae septem distinctis temporibus Ecclesiae N. T. observanda.

ARGUMENTS ET REFLEXIONS SUR LES
Livres, & sur les Chapitres de la sainte Bible.

h. e.

SUMMARIA SINGULORUM LIBRORUM,
& capitum Bibliorum Sacrorum, & in eadem Medita-
menta, una cum Dissertatione praevia de Lectione
Scripturae Sacrae.

Tomii II.

Neocomi, apud Joh. Dav. Griesser, Typographum, 1720, 4.
Alph. 5 pl. 6.

Quamvis eximium hoc opus recentissime in lucem editum sui Autoris nomen non praferat, constat tamen deberi diligentiae Viri plurimum Reverendi *Johannis Friderici Osterwald*, Ecclesiae Neocomensis vigilantissimi Pastoris, *Originibus corruptionis, Institutionibus Catecheticis, & Commentatione adversus Impuritatem*, jamdudum in orbe Christiano notissimi. Quam publici saporis haec scripta fuerint, intelligi potest ex eorum tum iteratis toties editionibus, tum in tot linguas editis translationibus. *Origo corruptionis* edita Gallice ter Amstelodami apud Henr. des Bordes annis 1698 & 1700 & eodem anno Neocomi apud Joh. Pistorium, Anglice ter etiam, bis apud Chiswel a 1700 & 1702, tertiae annum ignoramus. *Germanica* Interpretatio bina, altera a Viro plurimum Reverendo *Adamo Bernd*, Ecclesiae nostro, confecta, & Budissae typis exscripta A. 1713, altera sub ficto nomine *Sclintes* cum praefatione *Job. Frickii*, S. Theologiae P. P. Ordin. & verbi divini Ministri Ulmenensis, Francofurti & Lipsiae A. 1716, apud Joh. Reinhold. Dulspeeter; Belgica Lugduni Batawor. apud Bondwyk jam anno 1703 lucem adspexerat. *Institutio*.

tationes catechetica Gallico idiomate octies editæ, Genevæ a. 1702 & 1704, Amstelodami ap. Lombrail 1704, & P. Humbert 1712, Londini apud Noam Bouquel 1704, Neocomi ap. Pistorium 1708, Basileæ apud eundem annis 1713 & 1719: *Anglicano* ter, apud W. Fages 1704, apud Josephum Douving 1711; tertiz annus nobis itidem non constat: *Germanico* Francofurti apud Thomam Fritsch 1706, ut & *Belgico* Dordrechtii apud Hamelenberg 1716. *Commentatio adversus impuritatem bis Gallicæ*, Amstelodami apud Lombrail 1707 & Neocomi apud J. Pistorium anno sequenti, *Anglicæ* apud Chr. Bouvitre 1708, *Germanicæ* Hamburgi ap. Schillerum 1714. Procul dubio *Summaria & Meditamenta*, de quibus agimus, eandem, imo meliorem adhuc obtinebunt sortem, si rem pensatare velimus cum bonitate & usu operis, tum iis quæ jam nobis innotuere. Quum enim fieret ut illius manuscriptum exemplum in Angliam deferretur, mox in linguam Anglicam translatum Londini a. 1716 typis expressum fuit. Verum hæc editio, incio Autore emissa, parum æstimanda. Brevi tempore, si nondum prodiit, *Germanico* sermone vestitum opus Basileæ apud Joh. Brandmullerum, Typographum, prostabit, quippe quæ interpres vertit, absque mora prælo subjiciuntur. Audimus etiam Bibliopolam nostrum, *Theophilum Georgi* ejusdem editionem elegantiori stylo Germanico insignitam meditari. Nos interim hic operis faciem primum representabimus; scopum deinde & usum indicabimus, nonnullas tandem ejus particulas specimenis loco exhibebimus.

Proxime titulum sequitur sermo prævius, in quo, post nonnulla de opere ipso monita inferius adducenda, plurimum Rever. Autor duo sibi peragenda ratus est. *Primum* Christianos ad Bibliorum privatam lectionem adhortari, qua neglecta, ut hodie fieri vir maxime pius conqueritur, innumera in orbe Christiano mala necessario oriuntur; exilis admodum, aut falsa Religionis notitia habetur; Atheismus, Fanaticismus, dissolutique mores ubique grassantur. Privatæ lectioni varia simul tribuuntur commoda, quibus quæ sit in cœtu sacro, destituitur. *Secundo* exhibere methodum, cujus ope Scriptura Sacra

utiliter legi possit. Hic iterum viri celeberrimi daz sunt monitiones. *Altera* versatur circa Librorum Sacrorum utilitatem; *altera* circa modum quo legendi sunt.

Librorum V. Testamenti, quos in Historicos, Dogmaticos, & Ethicos, atque Propheticos distinguit, lectionis utilitatem pluribus firmat argumentis, quo studio emenso Librorum N. T. qui in Evangelia cum Actis Apostolicis, & Epistolas disperseantur, non ipsi difficile est usum stabilire. Modus quo sacer codex legendus, quinque regulis definitur. Fiat *1 assente*, & cum animo curis & affectibus vacuo, *2 assidue*, Scripturæ enim sacræ notitia & amor non nisi ejusdem frequenti lectione acquiruntur, *3 prudenter* & cum judicio, *tum* ad ejus genuinum sensum ope scopi a scriptore sacro intenti, totiusque orationis contextus, ac collationis cum locis parallelis eruendum, *tum* ad ejus doctrinas, præcepta, promissiones, minas propriis nostris usibus dextre accommodanda, *4 obedienter*, & cum firmæ fidei obsequio, absque quo frustra vel legitur vel auditur verbum divinum. Tandem *pie* ac religiose, ita ut & propositum nobis sit, voluntati divinæ in omnibus morem gerere, & animus sit Deo devotus, utque enixis ac humillimis precibus Spiritus Sancti auxilium a Patre luminum impetremus.

Ipsius operis facies ista est, unaqueque pagina duabus distinguitur columnis; characteres sunt ciceroniano paulo majores; numerus capitum juxta seriem librorum Biblicorum grandiori characterè indicatur, simulque apponuntur versiculorum exponendorum numeri. Deinde summarium sive totius capitum, sive duntaxat illius partis characterè Italico adfertur. Ut plurimum e regione summarii in margine exprimuntur numeri versiculorum, ad quos unaqueque pars ejusdem summarii refertur. Denique, omisso textu sacro e Bibliis, ne opus in annuam molem exeresceret, repetendo, summarium breve sequuntur meditamenta longiuscula. Excipiendæ tamen Apostolorum Epistolæ, quarum scopus atque contextus ut melius caperentur, summaria proximiora esse, & longitudine meditamenta sæpe æquare, quandoque etiam superare oportuit.

Horum

Horum scopum & usum docent *Dissertatio prævia, & Liturgia Ecclesiarum agri Neocomensis Basileæ A. 1713 edita.* In *Præfatione* illius *Liturgiæ* jam monuerat *Cl. Autor*, quum *lectio publica Scripturæ Sacræ in cultum divinum prædictarum Ecclesiarum* introduceretur, utile, quia etiam necessarium iudicatum fuisse, ut singulis *Veteris & Novi Testamenti capitibus* prælegerentur eorundem *summariæ, & subiungerentur pia cogitata, quibus eorum usus, in plebis Christianæ ad auditionem Bibliorum accurrentis gratiam, indicaretur.* Horum *summariarum, & meditamentorum conficiendorum* provincia plurimum *Rever. Autori* fuit demandata; quam quum ad umbilicum produxisset, totiusque *Presbyterii* sui expectationi plenissime respondisset, iussi sunt *singuli Pastores* utilissimi illius operis exemplar sibi exscribendum curare, & in cœtu sacro particulam illius ordine prælegere, quotiescunque ad *populum sacra concio* non haberetur. *Hæc lectio* maximo cum applausu accepta, non pœnitendos, *Deo adjuvante, fructus* jam protulit; *uberiores* vero ut afferat, opus suum toties manu exscriptum, variisque hinc inde vitis maculatum, sub *incudem* revocavit *Celeb. Autor, & perfectum ac perpolitum prælo* submitti permisit.

Præcipuus itaque scopus, ad quem collimavit, fuit, ut *oculos Christianorum* distincte simplicissimeque poneretur, quid *observatu maxime sit necessarium in singulis Scripturæ S. capitibus, ad eorum intelligentiam sibi comparandam, fructusque ex iis salutare percipiendos.* Hujusmodi propositum ut assequeretur, tria sibi in opere condendo præscripsit. *Primum*, ut quantum fieri posset *meditamenta sua in compendiosa* contraheret, ita ut nihil quidem *momentosi* omitteretur, *obscuritas* tamen prorsus exularet. *Diutius* de causis breviter hanc sectatus est, partim ne *cultus divinus* in nimiam protraheretur *longitudinem*; partim ut *populus Christianus prædictas* *pias cogitationes* facilius *memoria excipere* posset. Ob easdem rationes, quum *capita* fuere *longiora, aut nimia* *subjectorum* *multitudine prægnantia, in duas pluresve partes* ea divisit *Rever. Autor.* *Secundum*, ut, quandoquidem *Historia Regum*

Judæ in libris tum Regum, tum Paralipomenon exstat, libros illos non juxta seriem capitum exponeret, sed caput eligeret, quandoque e libris Regum, quandoque e Chronicorum, prout historiarum ordo requireret, & eventus accuratius in his vel in illis narrantur. Tertium, ut nonnulla capita Scripturæ Sacræ plane omitteret, qua in re varias Ecclesias, & in primis Ecclesiam Anglicanam, præeuntes habuit, cujus rationes non cognitu difficiles, verbi gratia, canticum canticorum omittitur, monetur tamen mutuum Christi & Ecclesiæ amorem in eo adumbrari. Apocalypseos septem priora capita expenduntur, capita 8--13 prætermittuntur. Rursus capituli 14 versus 1 ad 13 ponderantur, capita vero 16 ad 19 silentio prætereuntur. Tandem tria ultima capita 20, 21, 22 ad examen revocantur. Rationem hanc ipse reddit Celeb. Autor in præmio suo in Apocalypsum. *In hoc Libro, inquit, capita satis perspicua reperiuntur, sed & insunt visiones & Prophetia obscura, quia nondum impleta fuerunt.* Ea de causa varia hujus libri capita in publica lectione omitti possunt.

Patet igitur, non hic querenda quæ ad Criticam sacram, aut ad controversias Christianorum faciunt, sed ea solum, quæ plebi Christianæ ad totius Scripturæ intellectum & usum interire possunt. Id tamen dictum nollemus accipi, quasi peritiores nullum ex eo fructum decerpturos existimarem. Dum enim doctissimus Autor literalem sensum constituit, non parvam multis locis, vel obscuris, vel prave communiter intellectis lucem affundit; unde & eruditus Lector ansam habet profectus, & concionatores ducem viæ in concionibus suis dirigendis. Ut taceamus, quemvis Lectorem satis emolumenti inde reportaturum, si pondere rationum fidem nostram probantium, aut ad veram pietatem impellentium se permotum senserit. Utinam & nostrorum temporum homines, minus in scrutandis Bibliis curiositatis, plus vero desiderii in cognitione & amore rerum cælestium proficiendi adferrent!

Ut facilius autem concipiatur, quam presse & concise, quam dilucide & perspicue, quam consulte atque sapienter, quam nervose ac pie plurimum Reverendus Autor, longa experi-

perientia & usu rerum exercitatus, utpote qui annum ætatis jam 57 superavit, fuerit loquutus in opere e manibus Christianorum nunquam excutiendo, huc illius initium & finem transferemus.

Geneseos caput I.

Liber Geneseos, sic dictus fuit, quia in eo rerum omnium origines descriptæ. Incipit a creatione Mundi, & ad mortem usque Josephi provebitur. Spatium itaque annorum circiter bis mille quadringentorum complectitur.

Historia creationis primum occupat caput.

Meditamenta.

Primum Geneseos caput primam Religionis veritatem nos docet; nempe Deum dari, cæli, terræ, & omnium quæ iis infunt conditorem; omnibus creaturis naturæ qualitatam, quibus singulæ sunt præditæ, diribitorem, mirique ordinis in rerum universitate elucens, propria voluntate conservatorem. Inprimis ex hoc capite discimus, Deum condidisse hominem ad sui imaginem, illique dominium in ceteras creaturas, ut & animum spiritualem, immortalem, atque sui creatoris cognitionis & amoris capacem impertitum fuisse. Nostri ergo est officii agnoscere & adorare potentiam, magnitudinem, & sapientiam Dei, quæ in omnibus & singulis ejus operibus conspicuntur; bonitatem illius in nos celebrare, ipsique sine intermissione gratiarum actionem, amorem & obsequium tam juste debita tribuere.

Apocalypseos caput XXII.

S. Johannes pergit in describenda gloria & beatitudine Hierosolymæ cælestis. Veritatem Prophetiarum in hoc libro comprehensarum firmat, & eas promulgandi mandatum sibi ab Angelo datum refert. Afferit, Jesum Christum brevi venturum ad excipiendos in suam gloriam sanctos, malos vero penis debitis afficiendos, & exprimit ardorem, quo fideles ultimum hunc sui Servatoris adventum expectant.

I, 1-5.

II, 6-11.

III, 12-27.

Meditamenta.

Caput istud Apocalypseos, imo totius Scripturæ Sacræ ultimum, rerum omnium finem & consummationem nobis ob

oculos ponit. In eo perspicimus quanta futura sit gloria, quanta felicitas, quibus electi in æternum coram Deo, & Jesu Christo suo Salvatore gavisuri sunt. Ex eo etiam discimus, neminem ad hanc beatitudinem admittendum, præter eos qui ad eam aspirant, mandata Dei servando; impuros vero & quosvis malos eadem in sempiternum tempus excludendos. En sortem tam bonorum, quam malorum olim futuram! En quæ Deus in fine mundi peragenda sibi proposuit. Ea perpetuo attendamus, quandoquidem de iis verbis adeo liquidis nos admonere voluit. Recordemur hæc omnia certissima esse, Deum ea revelasse sancto Johanni, jussisseque ut in hoc libro conscriberentur, ad instituendam & ædificandam cujuscunque futuri seculi Ecclesiam. 2. Dicitur in hoc capite, quum sanctus Johannes ad pedes Angeli, qui ipsum fuerat allocutus, quemque procul dubio Dominum ipsum esse existimabat, se-
is provolvisset, Angelum ipsi dixisse, *cave ne facias, sum enim*
tuus, ut & tuorum fratrum conservus, Deum adora. Hinc colligere est, nunquam licere alium præter Deum adorare, quocunque id fiat modo, itaque cultum religiosum Angelis aut sanctis exhibitum, summo crimini vertendum fore. 3. Observandum est, Angelum Johanni dicere, veritatibus hujusce libri, homines non eadem ratione afficiendos; malos magis ac magis sese morum pravitati & impuritati addicturos, justos vero & sanctos magis ac magis sanctificandos. Id quotidie fieri videmus, sed in memoriam revocanda Domini hac de re admonitio, ejusque adventus ad judicandos tam bonos quam malos, uti ipse declarat in fine hujus libri, quum ita effatur, *ecce venio cito, & merces mea mecum est, ut reddam unicuique secundum sua opera.* Speremus continue hunc adventum. Expectemus eum, perseverantes in bonis operibus, & una cum sponsa, Ecclesia nempe, & cum omnibus ejus genuinis filiis dicentes: *Veni cito. Ita Domine Jesu, veni, Amen!* Hic finis est N. Testamenti. Det Dominus, ut, quicquid in eo vel legimus, vel audivimus, in rem nostram vertamus, meditemur, & actu proficiamus in Dei Patris nostri gloriam, & salutis nostræ promotionem! Ita fiat! *Gratia Domini nostri Jesu Christi sit nobiscum omnibus. Amen.*

Hunc

Hunc articulum oportune claudet elegantissimum Epigramma a Celeberrimo *Samuele Werenfelsio*, Basileensi Professore, Autoris nostri imagini ex ære excusæ subjectum, & a Cl. Ostervaldi filio & Basileensis Ecclesiæ Gallicæ Pastore nobiscum communicatum.

Hic Ostervaldi est levis umbra; o viva loquensque
 Illius effigies Pastor ubique foret!
 Desineret causas corrupti quærerere mundi
 Autor, forte suum supprimeretque librum.

COLLATIO CODICIS MS. QUINTILIANEI, qui in Bibliotheca Gothana asservatur, cum cap. IV lib. X editionis novissimæ, a Cl. PETRO BURMANNO adornatæ, instituta.

Fidem jam liberamus, exhibentes lectiones variantes Codicis Gothani Institutionum Oratoriarum Quintiliani, quas ex capite potissimum IV libri X nos excerpturos esse, nuperrime recepimus. Factum id a nobis tanta religione tantoque studio, ut verendum nobis sit, ne fluctus in sumptu movisse nonnullis & magno conatu parum egisse videamur. Sed, si alteratrum necesse est, eo nomine reprehendi, quam negligentia supina accusari malimus. Adpersimus hic illic observationes quasdam inter ipsum contendendi verba scripta & impressa labores natas, ne una ista ac perpetua vocum male coherentium recensio lectores ab his perlegendis deterreret. Plures subjungendi neque occasio deerat, neque facultas, sed tenendum putavimus modum, quod id non agebatur nunc, ut commentarium in Quintilianum scriberemus.

Reprehendere id collocandi genus) Plurimi Codd. præter rationem: *vel collocandi genus*. Sed Gothanus cum vetustis, quos Turnebus nominat, libris consentit, in quo est *id collocandi genus*.

Qui si id demum naturale) Goth. *Qui id demum naturale*, perinde ut Voss. sec. & mox simili ratione *tota his ars pro tota hac ars & subvertitur pro subvertetur*. Quæ scriptura ut in se nihil habet vitii, ita prioribus non satis apte coheret.

Necte-

Nectetur autem, si legas *quorum* vel *ex quibus, qui id d. n. Sc.* Neque tamen non præferenda lectio vulgata, si Codd. autoritate firmatur.

Neque enim loquuti sunt) Cod. Goth. *locuti sumus.*

Nec proœmiis præpare, docere expositione, argumentis probare, affectibus commovere scierunt) Ita ex ingenio restituit Regius, cum antea legeretur: *Nec proœmiis præparare, docere, exponere.* Expositione, inquit, vel refragantibus exemplaribus legatur hoc modo: *docere expositione.* Non refragatur Cod. Goth. sed prorsus consentit probatque, Regium utique rem acu tetigisse.

Nec domibus quidem casas &c.) Corrupte Goth. vt ceteri, *ne hominibus quidem casas aut vestes pellium tegmina, aut urbibus montes ac silvas mutari oportuit.*

Quid non cultu nitescit) Recte id prætulit Cl. Burmannus, tametsi, qui ita legeret, codicem nullum vidit. Nam quod nonnulli *innitescit* habent, unde lectionem suam clarissimus Vir tuetur, id ad scripturam *nitescit* propius accedit. Sed est in Cod. Gothano manifeste *nitescit*, unde de lectionis ejus veritate nulli dubitamus.

Fortius vero qui) Goth. *fortius vero quid.*

Nec si parvi pedes vim detrahant rebus) Ita & Gothan. sed literæ *a* posteriori in voce *retrahant*, puncto notatæ, delendæque adeo imposta est litera *u*. Recte, ut nobis videtur. Conjunctivus enim ille dubitantis est; at vero quis dubitet, parvos pedes vim rebus detrahere.

Galliamborum) Goth. Callimachorum. Mox & pro *quorundam* habet *quorum*,

Tanto quæ connexa est--) Primus vidit Regius, ita legendum esse, cum antea *tantoque* editum esset, nullo sensu. Goth. Codex: *tanto quæ* prorsus ut Regius restituit, cui & idem codex suffragatur, quando pro *fuerit, fuit* legendum contendit. Nam & eam ibi lectionem deprehendimus. Qui *furit* voluere scribi, eos similitudo vocum *fuerit* ac *furit* decipit.

Quando nec ulla res) Goth. *res nec ulla.* Mox & *comitatur* pro *comitetur*.

Quo

Quo certior manus, hoc est habitus ipse formosior) Goth. *q. c. manus, hoc & habitus ipse formosior.*

Jam in certamine armorum) Goth. *ita in certam. armorum.*

Quamvis compositione) Goth. addit *in* ut alii. Nec videtur idonea causa suppetere, cur ejicienda sit cum Regio hæc particula. *In compositione* est, dum compositioni operam damus. Dum enim per ea, quæ ex præscripto ejus observanda sunt, sententiæ, velut amentis nervisve intenduntur & concitantur, id quod docet Quintilianus.

Valere eam quam plurimum) deest pronomen *eam*. Mox & *in affectus*, pro *in affectum*.

Nec eosdem modos adhibent) Goth. *nec eodem modo adhibentur.*

Nec idem signorum concentus est procedente) Ita profus Goth. non *contentus*, neque *producendo*, ut nonnullis placuit.

In oratione est vehementissima) Goth. *in oratione eo vehementissima*. Paulo ante & *quædam tanta vis pro, quædam tacita vit.*

Solvat & turbet) Goth. sine copula : *solvat, turbet.*

Superarunt : Immuta-venalitiique) Omnissis posterioribus Goth. *superarunt & in sequentes deinceps periodos*. Mox & *quos*, pro *quas*.

Corrigit quæ a Graccho) Goth. *c. q. a græco.*

Nos hac sumus probatione contenti) Goth. *Nos hac sumus probatione contenti.*

Itaque ut confiteor pene ultimam) Goth. *itaque v. c. pene ultima ultimam*, vitio scribentis.

Quæ perfecta sit) Goth. *quam + perfecta sit*. Cl. Burmannus similem in Cod. Voss. lacunam ita supplet : *qua demum eloquentia (vel oratio) perfecta sit*. Sed duas has voces inagnitudo spatii in Cod. Goth. non capit.

In quantum adhuc profecerant) Goth. *profecerunt.*

Neque mihi) Goth. *Neque enim mihi.*

Quanquam & ii ipsi) Goth. *quanquam & bi ipsi*, in quo & mox *dissimiles fuerint* pro *dissim. fuerunt*.

Textum tenue atque rarum) Goth. *t. t. a. ratum.*

K

Quæ

Quæ in eo maxima) *Quæ in eo maxima etiam est* Goth. Sed signis quibusdam notatum est, *τὸ etiam ante τὸ maxima* legendum esse.

Quod ipsum compositio est) Quod ipsam compositionem.

Quæ currere debet ac ferri) *q. c. d. Ἔ ferri* Goth. ubi & mox *insistentes non intersistentes*, ut Regius vult, cujus emendationem cur in textum cooptarint viri docti, iniror, cum sensum aut eundem aut non multum diversum Codd. Mss. lectio *insistentes* gignat.

Habet eam jucunditatem &c.) Goth. *habet etiam jucunditatem, ut latentes in numeros complexa videantur*. Vitiosa lectio, ut in aliis Codd.

Oratio juncta) Goth. item *Oratio juncta*. Sed scribendi ductus in voce posteriori adeo similis est voci *vincta*, ut difficile sit discernere, utrum sit legendum. Litera enim i perpetuo caret puncto, nisi quod duplicatae unum imponitur, & literæ u in principio & mediis vocibus una eademque facies est.

Aut destitui) Goth. *aut destui* mendose. Mox pro *sermo Ἔ epistola* legitur *f. atque epistola*.

Nec coherrent) Goth. neque coherrent. In vocibus sequentibus: *nec verba de verbis trahunt* deest *de*.

Vincula quam nulla) *Vincula* Goth. integre, sed u puncto notatum est, ut legatur *vincla*.

Tria sunt necessaria) Goth. *tria sunt genera*.

Quæ diximus *ἀκούδεται*) Goth. *qua ἀκούδεται dicimus*.

Cavendum est) Goth. *omittit est*.

Aut latroni petulans) Goth. *ut latroni petulans*.

Nam si præcesserint) Goth. *singulari præcesserit*, quod prætulerim vulgatæ lectioni.

Nomina appositis & pronomibus rursus essent priora) Goth. *nomina apposita pronomibus esset priora*.

Nimiaz est superstitionis) In Goth. *est desideratur*.

Ut quæque sint tempore, ea facere etiam ordine priora) Goth. *Ut quæque sit ordine, ea facere etiam o. p.*

Non quin frequenter hoc fit melius) Recte ita Regius pro vulgato *non quia*. Nam ita & scriptum in Cod. Goth.

At

At si id asperum erit, cedat hæc ratio numeris) In Goth. & adversativa ut & pronomen hæc deest,

Quæ sunt virtutis) Goth. *virtutes*.

Quædam vero transgressionis & longe sunt nimis) Goth. *q. v. t. & longe sunt minus*.

Rubent plurima. Inter sacra) Goth. *Rubent: plurima inter sacra*. Sed hæc nota distinguendi, quæ una præter puncta in codice hoc occurrit, tametsi & ab initio commata hic illic reperiuntur a posteriori forte manu adscripta, sæpe alieno loco posita est, ita, ut multum ei tribui non possit.

Transiri intentione) Goth. *transire*.

Quale est illud Ciceronis) Goth. *quale illud est Ciceronis*.

Vomere postredie) Posterior vox abest.

Per se scædæ vomendi necessitati) in Goth. *per se facta vomendi necessitas*, perinde ut in aliis. Vulgata lectio, cujus præter codicum fidem retinendæ ego causam nullam video, Regii ingenio debetur.

Qui eos inhiberet, objiceret) Goth. *qui eos inhiberet & objiceret*.

Licet & juncta sit & apte cadens oratio, tamen merito composita dicatur) Goth. *licet & vinciat, ac sic aperte cadens oratio, tamen merito composita dicatur*.

Ea est in verbis) Goth. *Omissio pronominis: Est in verbis*. Vocem *ea* addidit Regius. Poterat & deleta distinctione majori scribi, *qua est in verbis*, vel etiam: *estque in verbis*. Poterat & pronomen præmitti voci *sequitur*, & legi: *Junctura, quæ sequitur, est in verbis &c*. Ita incerta sunt omnia, ubi nullo adjuti vetusto exemplari autores emendare aggredimur. Verisimillima mihi, si Codd. fide standum, videtur lectio Cod. Voss. *sec. Junctura sequitur & est in verbis*.

Quæ commissis inter se) Goth. *qua commissis inter se*.

Ex ultima prioris) Legebatur ante: *ex ultima sine prioris*.

Vocem *sine* expunxit Regius. Recte, si lectio Cod. Goth. qui eam non agnoscit, admittenda est.

E plenior litera est) Goth. *plenior l. e.*

Perinde asperiores erunt) Ita & Goth. qui hoc quoque loco conjecturæ Regii favet, *perinde pro proinde* rescribentis.

Ac nescio negligentia in hoc) Goth. *at nescio, u. i. b.*

Ad hanc partem) *In hanc partem* Goth.

Quæ *συναλοιφι* dicitur) Goth. *dicuntur.*

Etiā leniorem) Goth. *& leniorem.*

Pulchra oratione acta omnino jactare) Goth. *pulchra oratione acta oratio jactare.*

Velut optimæ syllabæ) Goth. velut optimæ syllabæ.

Quasi interfistatur) Goth. quasi infistatur, qui & ante *mediis temporibus*, pro medii temporis, quæ Regii emendatio est non admodum necessaria, quando & absque ea sensus sibi constat.

Ceterum consonantes quoque, exque) Goth. *Ceterum consonantes quoque earum precipue.*

Et s. ultima) Goth. *& s. litera.*

Ars studiorum) Goth. *vas studiorum.*

Quæ fuit causa & Servio) Prorsus ita Goth. Posset & minus attendentibus legi in codice eo: *quæ fuit causa & sermo*, prout In Voss. sec. est; Sed & major litera initialis Sobstat, & medix u & i satis distinctæ sunt.

Reprehendit Lauranius) Goth. *Lunarius.*

Serenu' fuit & dignu' loco) Goth. *Serenus fuit & dignus loco.*

Quin etiam Cicero) *Qd & Cicero.* Goth.

Pomeridiem) *Per meridiem* Goth.

Die' hanc) Goth. *Die: & hac.*

Ne syllabæ verbi prioris ultimæ sint primæ sequentis) Goth. singularem numerum servat, perinde ut alii Codd. Est enim: *ne syllaba verbi prioris ultima sit prima sequentis.* Quæ lectio cur sollicitanda sit, non equidem video. At, inquit Cl. Burmannus, supra jam de repetita syllaba una actum. Neutiquam vero rem ita habere, manifestum erit locum penitus considerantibus. Ibi enim de commissis inter se verbis duobus, ubi ex ultima prioris & prima sequentis syllaba deformis aliquod nomen efficitur, non vero de repetitione syllabarum

Fabius

Fabius præcipit, ut *ταυτολογία* proinde non sit metuenda, si lectio Codd. suo loco relinquatur. Quod vero ad exempla attinet, de priori non constat ex Codd. certo, quo pacto sit legendum: deinde non tam exemplorum instar hæc adducit Fabius, quam ut pateat, cur ad tam vulgaria se præcepta demittat. Causa nempe est, facilem in his lapsum esse: gravius etiam Ciceronem, tamen si compositionis studiosissimum, peccasse, qui duas syllabas, integram vocem efficientes, simili ratione ex voce antecedenti reperierit.

Etiam monosyllaba, si plura sunt) Goth. *Si plura absque sunt.*

Ex diverso quoque) Goth. *ex diverso etiam.*

Destinata multa jungantur) *Multa deest in Goth.*

Similiaque his continuari d.) Goth. *similia quoque b. c. d.*

Ante etiam paulo: *ne verba quidem* ut Voss. sec. cui per se consentit.

Tædium pariant) Goth. *patientur*, rursus ut est in Voss. sec. *Pariant* in textum intrusit Regius, invitis Codd. Sed emendationem audaciorẽm ut ei condonemus, facit conjectura felicissima, qua *varietatis* pro *veritatis* legit, ut est in Goth. Cod.

Non eo modo est observanda) Goth. *non eodem modo e. a.*

Quanquam & in his) Goth. *quanquam & in iis.*

Quæ quibus anteponas) Goth. *quæ quibus anteponom.*

Magis id insurgere) Goth. non habet pron. *id.*

Nam etsi plus est) Goth. perinde ut reliqui Codd. omittit vocem a Regio adoptatam *et si.*

Inest tamen compositioni decor) Goth. *Vicit tamen compositionis decor*, quæ lectio mihi non modo non displicet, sed & præferenda vulgaræ videtur.

Numeros *ῥυθμὸς* accipi volo) In Goth. a prima manu *ῥυθμὸς*, sed correxit nonnemo fecitque *ῥυθμοῖς*.

Non rythmi i. e. numeri) Goth. *rythmi in numero.*

ῥυθμὸς aut par est) Goth. *ῥυθμὸς est aut par*, favetque adeo duplici nomine Regio, primum, quod *τὸ* est agnoscit, quanquam alio loco, quam quo ille collocavit, deinde quod *τὸ* *rythmus* Græcis literis scriptum est, quod ille itidem malebat.

Aut fescuplex est) Goth. *aut fescuplum.*

Alio quoque modo tempora tria) Goth. *a. q. m. ut tempora tria.*

Nam est ex brevi & longa) Goth. *namest 3 brevi 3 longa.*

Rythmo indifferentis est, dactylusne ille priores habeat breves an sequentes. Tempus enim sonum metitur &c.) Goth. *Rythmo indifferentis, dactylus ille priores habet breves an sequentes. Tempus enim solum metitur.* Recte omnia nisi quod habet positum pro habeat. Puto enim indifferentis est noluisse dicere Fabium, quod est in voce interest, quæ proxime præcedit, latet. Ceterum male editum: *tempus solum metitur.* De rythmo enim sermo est, qui solum h. e. tantummodo tempus ejusque quantitati metitem.

Ad positionem iisdem sit spatii pedum. In versu pro dactylo) Goth. *Ad positionem iisdem spatiis. Proinde alia ad dimensionem versuum pro dactylo.*

Pæan eadem ratione) Goth. *penes eandem rationem.*

Quomodo ceperant) Goth. *q. ceperant.*

Transitum in aliud genus rythmi) Goth. *transitum. Id in aliud genus rythmi.* De μεταβολῆ vel transitu, consulendi scriptores rei Musicæ, unde vocem illam mutuati sunt Rhetores.

Ubi tempora etiam a. m.) Goth. *3 ubi t. e. a. m.*

Inde τετρασσημον, πεντασσημον) Goth. *inde τετρασσημεον, πεντασσημεον.*

Tempus est unum in compositione) Goth. *tempus est. Unde in compositione.*

Et contra nihil est prosa scriptum, quod non redigi possit in quædam versiculorum genera) Goth. *contra nihil quod prosa scriptum non redigi possit in quædam versiculorum genera vel in membra.*

Sed in adeo molestos) Goth. *sed tam immodestos.*

Lyricorum quædam carmina) Goth. *Lyricorum quorundam carmina.* Non necessaria videtur hic medela, quam Cl. Burmannus huic loco quærit. Nam potest & carmen lyricum a molesto Grammatico, versus modo extendente, modo contrahente, modo transponente etiam, in varias mensuras cogi.

Posi-

Positione ad finem usque decurrunt) Goth. *ad positionem usque decurrunt.*

Id quod Cicero) *Et qua Cicero Goth.*

Ut magis non ἀριθμῶ) Goth. *Ut magis non arithmum, quod esset inscitum atque agreste, quam rythmum &c.* Non puto vero consentaneam Regii conjecturam, qui ῥυθμῶν s. rythmo substituit ἐυρυθμῶν. Ἐυρυθμίαν in oratore non repudiat Fabius, qui & corporis decentem motum lib. I. c. 10. ἐυρυθμίαν appellat, eamque vel maxime requirit. Repudiat vero ῥυθμὸν h. e. numeri studium nimis apertum, quale poetæ præ se ferunt.

Esse nolumus, tamen esse nolumus) Utrobique Goth. *volumus.*

Ex pedibus) *E pedibus Goth.*

Quid sit igitur potius quam numerus & oratorius numerus) Goth. *Q. s. i. potius numerus & oratoris numerus.*

Ubicunque jam dixero) Goth. *ubicunque dixero.*

Jam probata & electa) Goth. *jam probata & edocta.*

Nam vel dura inter se commissa) *Nam velut dum inter commissa Goth.*

Sed & figuras mutare) In Goth. deest &.

Etiam sine numero) Goth. *Et sine numero.* Mox & distinctio major post vocem poscit. Ceterum exempla illa *vita-visse* vel *vitasse*, *deprehendere* vel *deprendere*, & coitum syllabarum complectuntur. Cur igitur Fabius mox tanquam novi quid allaturus: *coitus etiam Syllabarum non negabo?* An statuendum transposita illa esse? Quanquam & particula *nam* excidisse potest, ut per eam hæc connectantur superioribus. Miror id neglexisse Regium, rigidissimum ceteroqui textus censorem.

Aut eloquentiæ non nocebit) Goth. *elocutione elucebit*, ut Voss. Sec. & Vallæ liber, quod non esse de nihilo putat Cl. Burmannus. Nobis hæc lectio præferenda videtur alteri, in qua eloquentiæ vox prorsus alieno loco posita est, quando non de eloquentia universim, sed de elocutione Fabius disserit.

Quod quoque loco verbum) Goth. *quod quoque loco verborum.*

Orationis compositio nisi varia est & offendit) Goth. O. c. *nisi varia & offendit*. Ceterum ex hoc ipso loco, ubi Fabius versum sibi semper similem esse & una ratione decurrere, orationis compositionem variam esse debere contendit, manifestum est, non sana esse superiora: *Rythmi, ut dixi, neque finem habent certum, nec ullam in contextu varietatem, sed quæ cæperunt sublacione ac positione ad finem usque decurrunt*. Verba: *neque finem habent certum*, ad orationis compositionem haud dubie spectant; at de ea qui dici potest: *nullam habent in contextu varietatem, sed una eademque sublacione ac positione ad finem usque decurrunt*. Aut si id verum, cur variatam hoc loco compositionem postulat Fabius? Existimera igitur, rythmos eo loco opponi orationi, quam non descendere ad strepitum digitorum mox affirmat, & significare rythmos vel rythmum poeticum, unde & patet, cur *ῥυθμὸν* esse nolit compositionem in sequentibus. Hoc si ita sit, pro *neque* scribendum foret: *&*, ita ut legatur: *Rythmi ut dixi & finem habent certum nec ullam &c.* Certe alia ratione locus ille, quem commentatores intactum prætermisere, loco, de quo nunc agimus, vix satis conciliabitur. Sed hæc hæc hactenus, reliqua proxime Supplem. T. VII Sectioni XI inferentur.

JULII PONTEDERÆ, IN PATAVINO
Gymnasio Botanices Professoris, Antologia, accedunt ejusdem Dissertationes XI.

Patavii, apud Johannem Manfrè, 1720, 4.
 Alph. 3 plag: 18 Tab. æn. 12.

Vitzæ rationem Clarissimi Pontederæ, ordinemque, quo omnes plantas dividere solitus est, explicuimus in his Actis Anni 1719 Mense Januario pag. 25, ubi ejus Compendium Tabularum Botanicarum relatum dedimus. Postquam igitur haud vulgarem in rebus Botanicis peritiam, indefessamque industriam suam Augustissimo Senatui Patavino satis superque probavit, factum est, ut Anno 1719 ei Botanices in horto publico tradendæ munus fuerit decretum. Quam spartam, ut ex
 meri-

merito ornaret, publicis non solum lectionibus perfunctus, sed & Botánicas peregrinationes aggressus est, hasque per æstatem & autumnum usque ad brumam produxit, sed & subsequuta hyeme præsentem Anthologiam, illustribus Gymnasii Moderatoribus nuncupatam, conscripsit, prout in dedicatione ipse testatur.

Continet hæc Anthologia III Libros, in quorum I quæritur, quid sit flos, quæ ejus partes, & quis earum usus? in II quorundam philosophantium placita de plantarum fecundatione apicibus attributa sub examen vocantur, & in III ea, quæ in flore Botanicorum more tractanda sunt, & quò maxime modo floris figuram contemplantes in plantarum cognitionem adduci possint, exponuntur. Et quoniam in Tournefortiana methodo, cujus vis tota fere ex floribus pendet, multa deficere deprehendit, nonnulla addenda judicavit Autor Clarissimus, ante omnia, quid in singulis circa Botanici hujus sententiam monendum sit, non minus exponit, quam singula exemplis pluribus illustrat. Florem definit Noster, quod sit pars in planta, forma & natura cæteris dissimilis, embryoni semper, si tuba instructus sit flos, vel adhærens, vel quam proxime affixa, cujus usui inservit; si vero tuba careat (ut in sterilibus) nulli embryoni adhærens. De partibus dum loquitur, calicem ad fructum potius quam ad florem spectare dicit, & floris basin esse ac fulcimentum, suæque corporatura foliorum staminumque exortum fovere, quin & ipsorum progressum plerumque cooperire; cum Malpighio pronunciat. Hinc omnes plantas in quatuor distribuit classes, quarum prima eas complectitur, quarum calyces embryonibus subsunt, altera, quæ florem de summo embryone ferunt, tertia, quæ calyce gemino vel trigemino donantur, & quarta, quæ calyce privantur. Receptaculum corpus dicit quoddam figura dissimile, atque varium, cui stamina & petala semper adhærent, & in quod tum apicum, tum petalorum succus corrivari solet, qui a receptaculo sensim embryoni subministratur: illudque modo embryonem excipere, modo ipsi imponi perhibet. Quicquid enim inter embryonem & calycem, aut deficiente calice inter crassam & extremam caulis ramulorumque partem, quam

pag. 8.

17.

26.

thalamum nuncupat, reperitur in illis stirpibus, quæ de media & interiori floris parte fructum producant, & plerumque anulum refert, receptaculum vocat. Inque hujus naturam tam in floribus conglobatis, quam umbellatis seorsim atque sedulo investigat, ac liquoris conditionem manifestat, qui ex eo manans circa embryonem colligitur, huncque mollem servat, & inungit, quo facilius ejus partes explicentur atque distendantur. Pergit inde ad petalum, quod est folium, forma habituque insignis, constans utriculis & tenuissimis fibrillis, in quæ a peculiaribus vasculis succus partium exilitate nobilis, quæ in fecundis floribus primum embryonis colloquamentum inferunt, derivatur. Estque vel simplex, vel flosculosum; illud appellatur, quod vel planum est, vel, si complicetur, eo tamen extremo, quod complicatur, semper clausum remanet; hoc vero, quod tubulatum existit, utraque parte, si a receptaculo dividatur, apertum: illud florem polypetalum, hoc monopetalum constituit; illud nunquam solum florem format, hoc semper solum, si illos flores excipias, qui flore pleno dicuntur. Sequitur tuba, sive pistillum, quod est corpus quoddam oblongum, canaliculatum, summo utero affixum, cujus appendix est, quod altero extremo ad fructus cavitatem pertingit, altero multiformi extrinsecus patet. Hancque tubam Autor pro prima & præcipua floris parte habet, quia sine calyce, staminibus, apicibus, & petalis etiam semen nutritur, crescit, & maturitatem acquirit, verum sine tuba nequaquam, eumque in finem formatam dicit, ut per ipsam aer in fructus cavitatem delatus contentos succos in motum cieat, quo facilius complicati feminis partes subire valeant. Cui muneri in flosculosis tubis adhuc aliud accedit. Cum enim hæc in plures ramulos explicentur, (quod in illis floribus, qui petalis dotantur, non occurrit,) in hujusmodi tubarum parietibus succus, qualis in expanso petalo subigitur, & ad fructum defertur, colligitur. Explicata sic tubæ natura dividit florem in fecundum & sterilem, illum dicendo, qui tuba semper instruitur; hunc, qui tuba privatur, petalum autem misimum habet, hincque modo embryone penitus privatur, modo, si vel maxime talem possi-

possideat, ad maturitatem tamen nunquam perducit. Staminum natura cum varia & multiplex sit, idcirco quicquid apices sustinet, stamen dicendum esse videtur Clar. Autori. Apices vero vocantur utriculorum congeries, qui peculiarem succum excipiunt, & deinde per stamen ad receptaculum transmittunt, a quo embryoni porrigitur. Quemadmodum autem ingens naturæ solertia in staminum positione est deprædicanda, ita non minori laude artificium ejusdem celebrandum venit, quo apices in quamplurimis plantis ab externis injuriis defendit; quale etiam quoad fructum non minus in genere, quam in floribus papilionaceis & conglobatis seorsim admiratur Noster. Sed nec papporum usum intactum relinquit, qui flores partim, partim semina respicit. Floribus enim inserviunt, calycis loco eos suffulciendo, sustentandoque: tum ne alter cum altero conjungatur, ac ut facilius sese explicare & extendere queant, pressuram excipiendo; seminibus vero quamquam multifariam plurimum conferant, quicquid tamen præstant, ad hoc unum fere reducitur, ut semina facilius de thalamis egrediantur, atque seminentur. Monendum hic insimul, de florendi stirpium ratione diversa & modo quasdam adjicere conjecturas Clarissimum Pontederam, In Libro II primum de apicibus agit, examinataque circa illorum naturam Tournefortii sententia, illam ante omnia quæstionem, quæ hac ætate vel maxime celebratur, num liquor apicum ad embryonis fœcundationem necessarius sit, dirimit, & negando ad eam responderet; quatenus scilicet hi in nonnullis, qui fructum ferunt, non reperiuntur, & plurimæ plantæ, quibus innascuntur, steriles sunt & infructuosæ, ac denique, quia, quamvis adsint, non præstant id, quod præstare dicuntur. Hinc horum intuitu plantas in quatuor dispescit classes, quarum prima eas complectitur, quæ eidem receptaculo, cui & embryo, insidentes apices per stamina gignunt; secunda, quarum apices in eadem stirpe longe a fructu nascuntur; tertia, quarum aliæ in eodem genere stamina apicesque ferunt tantum, aliæ sine apicibus fructum; ultima, quæ, cum apicibus staminibusque careant, fructum tamen producant, nulla alia cognata apicum succum præbente.

pag. 67.

82.

99.

102.

108.

- In his itaque omnibus hoc agit, ut, sine apicum munere cre-
 pag. 142. scere & perfici fructum, clarissime ostendat. Et quoniam Pal-
 marum genus origo & fundamentum habetur, ex quo stirpes
 omnes per marium pulvisculum affici creditum fuit, ejus fœ-
 170. cundationem seorsim explanat, hancque hypothesin eo ipso
 destruit. Cumque caprificandi ratio tum ad floris naturam
 clarius explicandam spectet, tum ea, quæ de Palmis retulit, si-
 mili exemplo confirmet, uberius de hac disserit. Est autem ca-
 prificatio, cum caprifici, sive ficus sylvestris poma, quæ grossos
 vocant, sativis ficibus suspenduntur, ut culices, qui grossis innasci
 solent, ad sativarum poma delati iis se insinuent, & ad matu-
 ritatem cogant. Hancque tam ficus, quam palmæ caprificatio-
 nem ob peculiaris cujusdam regionis quidem, non autem ob
 178. stirpium naturam necessariam judicat Noster. Postquam igitur
 ostenderit, plantas apicibus carentes a cognatarum apici-
 bus nequaquam affici, tandem concludit, in illis succum a pe-
 cularibus vasculis ad embryonem deferri, cujus portiuncula
 per tubas diffundatur, & seminibus explicandis intersit. In
 188. Libro III duo florum genera constituit, quorum altero florem
 imperfectum, altero perfectum complectitur. Imperfectum
 illum vocat, qui tuba tantum plerumque constat, summo em-
 bryoni affixa, petalis autem, aliquando etiam staminibus apici-
 busque caret, semperque fœcundus est; perfectum vero, qui
 minimum vel petalis & tuba ornatus est, si fœcundus, vel pe-
 189. talis tantum, si sterilis fuerit. Imperfectum in filamentosum
 & apetalum ob tubæ discrimina distinguit, siquidem illius tu-
 ba filamentosa sive simplex, sive ramosa, hujus foliosa, aut in-
 star columellæ crassa existit. Perfectum vel monopetalum, vel
 polypetalum esse dicit; illum, cujus petalum unicum & tubi
 formam repræsentans, singulis floribus infidet, hunc, ubi plu-
 ra petala ad singulos flores disposita sunt; hocque signo unum
 233. ab altero distingui posse contendit, quod in monopetalis sta-
 mina affigantur petalis, in polypetalis soluta receptaculo in-
 238. fideant; hacque pariter ratione flos monopetalus ab imperfe-
 240. ctis floribus separatur. De cetero adhuc monet Autor, in
 generum distributione non sterilem, sed fœcundum florem esse
 attendendum. Dis-

Dissertationes huic libro adjectæ sunt ex illis, quas Clar. Pontedera in Horto Publico Patavino Anno 1719 habuit. In harum prima & secunda stirpium principia proponit, floris, fructusque partes, quibus Tournefortiana methodus innitur, diligentius explanando. In tertia ordinem, quo plantarum historiam traditurus erat, breviter commemorat, & quo plenius auditoribus suis satisfaciat, quantum ejus a Tournefortiana methodus distet, adjicit. In quarta multa de stirpium facultatibus disputat, & in septem reliquis floris flosculosi, quem conglobatum vocat, ceteri vero Botanici compositum, rationem exponit. Sub calce denique addidit generum Tournefortianis generibus adjunctorum, stirpium minus cognitarum, rerum magis notabilium Indices, & Tabularum explicationem.

Schlesien mit seinen unterirdischen Schätzen etc.

h. e.

GEORGII ANTONII VOLCKMANNI,
Phil. & Med. Doct. & Practici Lignicensis,
Silesia subterranea.

Lipfiz, apud Maurit. Georg. Weidmannum, 1720, 4.

Alphab. 2 Tab. zn. 54.

CUM a prima ætate singulari studio Autor ad investigationem rerum natura absconditarum ferretur, & a Patre Botanices peritia ab ætatis anno 15 imbutus esset, id consecutus est, ut Botanicum opus ab eodem patre affectum, & quinque voluminibus tunc constans, ad X tomos producere non dubitaverit, quibus omnia comprehendit, quæ ad penitiorem plantarum scientiam pertinent, nomina quippe singularum plantarum, notas generum & specierum, vires, & chymicorum operationes, & mechanicos usus explicans, & ut in nulla parte studiosos falleret, earum imagines, suo penicillo coloribus propriis depingens. Hoc vero exantlato labore, ad ingenium quasi suum propius rediit, & perquirendis terræ suæ intimis se totum dedit, & omnis generis fossilia Silesiæ summa indu-

stria inspexit & rimatus est, & septies non minus summos montes ascendit & emensus est, valles percurrit, & in fossas profundiores se demisit, non sine periculo & rei suæ detrimento: idque ideo, quoniam hæc talia plenius cognoscere, in primis ad medici partes facere credebat: qua vero industria, dum omnia propius contemplatus est, ut majorem laudem consecutus est, ita & certior fides auctori merito tribuitur, quando, aliorum motus exemplo, in suæ patriæ finibus consistit, ejusque thesauros altius defossos iusta opera eruit conspiciendosque exhibuit, quo de patria egregie meruit, & eruditos, harum rerum amantes, arctius sibi devinxit. Neque deterreri se passus, quod jam ante Schwenckfeldus fossilium Silesiæ catalogum confarcinasset, cum minima pars hic descriptorum & repertorum in eo compareat. Vernacula usus Auctor est, ut ab iis intelligeretur, quorum maxime interest, & quorum præcipue in gratiam calamum arripuit. Hunc vero in scribendo servat ordinem, ut capite I de gemmis agat, quæ, Auctoris sententia, ex duplici principio originem trahunt, ex alba cristallina terra, quæ corpus quasi constituit, & ex puro fixo sulphure, quod est vice animæ, quæ juxta eum exhalationibus mineralibus unitur corpori, unde colorum virtutumque est varietas. Singulas speciatim describit Cl. Auctor, & omnium feracem esse Silesiam prædicat, etsi pretio cum aliis non omnino contendi debeant. Caput II exhibet lapides vulgares, marmor, gypsum, calcarium lapidem, tophum & similes, quorum copia effoditur in Silesia, & imprimis jolithi, laudatæ virtutis, largus proventus est. Capite III recensentur lapides, qui vel ipsi figura sua aliquid externum referunt, vel quibus alieni corporis figura impressa est, qui magno numero, forma indoleque, varii ex Silesiæ fodinis proferuntur, & tanquam certa infinite perfecti auctoris, & universi diluvii, veritatis testimonia allegantur, diversæque eorum species recensentur, quorum pars non minima: quoniam vero in cryptis subterraneis formantur, Auctor occasione arrepta, Silesiacas cryptas describit amplius. Caput IV sistit ligna & vegetabilia reliqua, cum floribus & fructibus, petrefacta, quæ pariter ab universi diluvio omniumque colluvie deri-

derivat Noster, quanquam & singulares eluvies quandoque factas esse, & nostra ætate fieri, non plane inficias. Non exiguam autem copiam petrefactorum gremio suo concludit Silesia, quæ Autor laudanda industria collegit, & in varias classes per species digessit, quo pleraque vegetabilia, quæ lapides facta sunt, ex propriis notis, vel lignorum vel foliorum, vel florum, vel fructuum, dignoscantur, quod raræ Autoris diligentiz & Botanices non vulgaris peritiz argumentum est. Inter reliquas e terra effollas plantarum partes merito laudatur folium vel ramus opuntiz majoris, cujus descriptionem Autor §. 28 hujus capituli, & iconem tab. X num. 1 exhibet, quod omni parte integrum servatum in lapidem duratum est, & ex alia orbis remotiore parte in Silesiam delatum esse, Autor minus vane conjicit. Nec minorem attentionem videntis meretur medio diffusus lapis arenosus, non multum minor, cujus utriusque internæ superficiei inscripta est filix ramosa mas, pinnulis obtusius mucronatis, illa quidem integra cum caule & foliis, servato etiam subinde colore viridi, ea differentia, ut, quod alterius plani sulcis ereptum est, alteri adhzreat: describitur illa p. 107 fig. 2 tab. XI. Corallia vulgo ad vegetabilia referuntur, quod pariter ab Autore factum est & hæc non pauca numero ex fodinis Silesiæ egeruntur, & pro marinis per diluivium universi eo translatis, venditantur. Nec fructibus suis carent cryptæ Silesiæ, quod Autor hoc capite §. 16 p. 119 probatum dedit, & tabulæ XXII incidi curavit, ubi conus pinastri alpini reptentis & coni laricis icones & aurantii mali in primis notandæ sunt. Animalium partibus in lapides conversis dives est terra Silesia, quod capite V pluribus evincitur, atque inter cetera descriptæ exhibentur magnæ moles ossæ, quæ vulgo gigantium partes esse creduntur, sed, quod Autor putat, belluarum marinarum sunt reliquiæ; inde marinorum & aquatilium non exigua copia recensetur. Ad ossa animalium glossopetra, trochitz, entrochi, asteriz, belemnitz, similia referuntur & ab Autore describuntur, quæ, etsi hæctenus in Silesia rarius reperta sunt, Autor tamen certo credit, nihil inventendis deesse, nisi indagatorum industriam; conchitis vero, cum univalvibus

tum bivalvibus, universi diluvii testibus, abundat Silesia, quod Autor docet § 31 & sequentibus. Pars secunda sequitur, quæ agit de mineralibus & metallis Silesiæ, primo quidem capite de metallis & mineralibus generatim Autor disserit, atque mineralium Silesiacarum origines prodit. Secundum de auro est, quo dives olim admodum Silesia, oppidis & fodinis nomina indidit, nunc parcius effoditur & arena eluitur. In sequentibus capitibus metallorum, mineraliumque species recenset, & singulorum naturam explicat, atque suæ Silesiæ Autor vindicat, quæ in primis terræ sigillatæ varietate & abundantia luxuriat, neque mineralibus aquis thermisque suis caret; laudanturque capite XIV. Urnæ sepulchrales adnumerantur ab Autore subterraneis, & cap. XV describuntur, quales varii generis in Silesia magno numero effodiuntur, quod a doctis viris passim iam observatum est. Quæ vero in urnis vetustate insignibus sæpe reperiuntur filamenta, quæque ab eruditorum aliquibus habentur pro lineis filis ex linteis, quibus involuti cineres fuerint, majore veri specie Autor esse fibras natas judicat ex humore in ossa succo adhuc aliquantum madida infuso, quia in ossium conservatorum medio non modo reperiuntur, sed & urnarum lateribus firmiter adglutinata sunt, ut avelli integræ nequeant. Ex quibus dictis abunde cognoscitur, Cl. Autorem nostrum de sua Silesia non minus mereri bene, quam aliorum, qui suæ patriæ similem præstiterunt operam, illud saltem verendum est, ne, si alii eadem agere industria pergant, sæpius dicta iterum repetantur atque iterum.

RECUEIL DE DIVERSES PIÈCES SUR
la Philosophie &c.

hoc est,

COLLECTIO DIVERSARUM SCHEDARUM
de Philosophia, Religione naturali, Historia, Mathematicis &c. Autoribus LEIBNITIO, CLARKIO,
NEWTONO & aliis Viris celeberrimis.

Tomi II.

Anast.

Amstelodami, apud Du Villardum & Changuonium,

1720, 12 reg.

Tom. I plag. 24 Tom. II plag. 19.

Tomus prior idem est cum Collectione schedarum, quam Londini 1717 in 8 editam in Actis A. 1717 p. 440 & seqq. recensuimus, nisi quod schedarum Leibnitianarum textus authenticus & Clarkianarum versio Gallica tantum fuerint re-
renta, & scripta Anglica controversias de libertate continentia ac instar appendicis subijuncta in Gallicum itidem idioma trans-
lata. De versione illarum Germanica earumque per Cl. *Thümmigium* facta accessione diximus in Actis anni superioris p. 542 & seqq. Misso itaque Tomo primo, ad secundum properamus.

Tomus ergo posterior primo loco sistit literas contro-
versiam de inventione fluxionum & calculi differentialis con-
cernentes, a *Leibnitio* potissimum atque *Newtono* conscriptas,
quarum præcipue appendicis instar (*Newtoniana* quidem idio-
mate Anglicano exarata) jam subijunctæ fuerunt Historiæ fluxio-
num, quam parum elaboratam nec a studio partium alienam
Londini A. 1715 ediderat *Josephus Raphson*. Equidem cum lites
detestemur, præsertim si nimio cum fervore, qui viros inge-
nio ac prudentia pollentes dedecet, seruntur, controversiam a
Scoto quodam de primo inventore methodi fluxionum seu
calculi differentialis suscitatum silentio prorsus præterire de-
creveramus, atque adeo a recensendis Commercio epistolico D.
Johannis Collins & aliorum de Analyfi promota, jussu Socie-
tatis Regiæ in lucem edito Londini A. 1712 in 4, & modo com-
memorata Historiæ fluxionum, quæ, si titulo fidem habemus,
originem & progressum istius methodi brevissimo compendio
& quasi synoptice exhibet, consulto abstinuimus: fieri tamen
haudquaquam potuit, ut, vel nobis maxime invitis, multa huc
spectantia passim irreperirent. Quod si quis legere libuerit,
quæ eam in rem in Actis A. 1714 p. 133, A. 1716 p. 292 & seqq,
itemque p. 296 & seqq. A. 1718 p. 454 & seqq. A. 1719 p. 172,
173, p. 216 & seqq. p. 256 & seqq. tandemque A. 1720 p. 137 &
seqq. dicta sunt; plura de his altercationibus vix desiderabit.

M

Suffe-

Suffecerit itaque annotasse, Abbatem quendam Italum *de Conti*, Nobilem Venetum, de quo admiratione digna sibi præscripta esse ab *Hermanno* fatetur *Leibnitius*, cum ex Gallia in Angliam trajecisset, Mediatoris vices in se suscipere voluisse, atque literas *Newtoni* ad *Leibnitium* deferri curasse, *Leibnitianæ* cum *Newtono* communicasse. Maximum momentum responsionis *Leibnitiana* in eo situm est, quod nullo argumento hactenus probaverit *Newtonus* cum asseclis, se habuisse calculum differentialem, verum tantum ostenderit, se, invento ac publicato calculo differentiali & cum successu inexpectato ad problemata difficillima applicato, methodos suas in calculum differentialem tandem transformasse. Sane in Commercio epistolico, in quo omne robur collocant *Newtonus* & *Newtoniani*, de calculo differentiali ne verbulum quidem occurrere: unde non mirum, *Bernoullium* in his Actis professum esse, quod *Newtonianorum* argumentis persuaderi non posset, *Leibnitium* a *Newtono* hausisse calculum differentialem, etiamsi ipsemet Anglus esset. Desideravit *Leibnitius*, ut probet *Newtonus*, se habuisse veram characteristicam & algorithmum infinitesimalium, non quod habuerit methodum tangentium & quadraturarum, ad quam calculus differentialis & summatorius applicari potest: id quod hoc simili illustrat. Habuit olim *Apollonius* theoremata, quibus continentur æquationes curvarum; sed non ipsum calculum curvarum *Cartesii*, destitutus characteristicâ & algorithmo quantitatum seu magnitudinum. Similiter *Newtonus* habuit theoremata tangentium & quadraturarum generalia, sed non calculum genuinum pro iis, destitutus vera characteristicâ & algorithmo infinitesimalium. Idem adhuc nostro iudicio evidentius ostenditur, si calculum Surdorum antequam usitatum, qualis e. gr. apud *Clavius* occurrit, cum calculo moderno compares. Nimirum *Clavius* ignorans veram characteristicam irrationalium more tunc temporis adhuc usitato calculum surdorum arctioribus limitibus coarctavit quam par erat, & per ambages præstitit, quod veræ characteristicæ opemulto compendiosius obtineri poterat: atque similiter *Newtonus*, tandem veram characteristicam infinitesimalium adoptavit,

vit, & methodorum suarum limites produxit pariter atque ipsas methodos compendiosiores reddidit. Qui notionem artis characteristicae generalis & algorithmi distinctam habent, iis satis superque perspectum est, multum omnino momenti in characteristica suum esse, & idem a posteriori probat non modo Analysis Mathematicorum, verum ipsa etiam Arithmetica vulgaris. Enimvero per nos unusquisque statuatur, quod sibi visum fuerit, nec a nobis expectet, ut ferram contentionis cum ipso recipiamus. Excerptimus itaque alia potius, quae in iisdem literis notatu digna occurrunt. Taxat *Leibnitius* in prima ad Abbatem de *Conti* epistola *Newtonum*, in Philosophia gravitatem tanquam qualitatem occultam admittentem, neque agnoscit cum *Newtonianis* vacuum, gravitatem universalem & atomos, ab ipso demonstrata. Metaphysicam Anglorum valde limitatam, Mathesin communem ac superficiariam iudicat, etiam maximi faciat meditationes physico-mathematicas *Newtoni*. Discipulos *Newtoni* parum egregii praestitisse; non esse nisi repetitores, adeoque non assentitur Abbati, quod literae nunc magis floreat in Anglia, quam alias. *Whistonum* fuisse in bono tramite; sed perverso zelo in transversum fuisse abreptum. Ex Saeculo aureo Angliae solos superstites esse *Flamstedium* & *Newtonum*. Materiam esse ait non substantiam, sed substantiatum, phaenomenon bene fundatum, quod non fallat, si ratiocinantes observent leges ideales Arithmeticae, Geometriae & Dynamicarum.

Sequuntur literae *Leibnitii* maximam partem ad *Remondum*, fratrem *Remondi de Monmort*, Autoris Analyseos de ludis fortuitis, perscriptae, una cum aliis quibusdam opusculis, quae sunt Animadversiones ad *Lockii* Tentamen de intellectu humano, observationes ad Abbatem de *S. Petro* consilium de pace perpetua procuranda, examen principiorum *Malebranchii*, Animadversiones ad libellum Anglicum de enthusiasmo, Autore Comite de *Sbaftsbury*, iudicium de operibus ejusdem Autoris A. 1711 sub titulo *Characteristicks &c.* publicatis, Responsio ad animadversiones *Balii* in systema harmoniae praestabilitae, quae continentur in secunda Dictionarii ejus Autoris editione

tabimus hinc inde, quæ nobis notatu digna videntur. *Platonis* dogmata sublimia ac solida vocat *Leibnitius*. Se multum eidem debere fatetur, nec parum de genere humano meriturum, qui dogmata Platonica in systema redigat. Se demonstrare posse confidit veritates ab ipso nude propugnatas. *Cartesium* contra nimis festinanter progressum in dogmatum maxima parte, multumque obsuisse eidem ignorantiam verarum regularum motus ab *Hugenio* prius animadversarum, quamvis imperfecte, cum Metaphysicam aspernaretur. Monades solas pro veris substantiis habet; res materiales nonnisi pro phænomenis, sed bene fundatis & connexis. Compositionem continui fieri labyrinthum Philosophorum, propterea quod materiam & spatium tanquam substantias concipiant. Partes, in quantum non notantur in extensione per phænomena actualia, non consistere nisi in possibilitate, nec aliter inesse lineæ, nisi ut fractiones insunt in unitate. Quodsi vero omnia puncta possibilea tanquam actu existentia in toto concipiantur, (quod dicendum foret, si quidem totum esset aliquid substantiale ex omnibus suis ingredientibus compositum,) nos in labyrinthum inextricabilem necessario detrudi. Quemadmodum materia ipsi non est nisi phænomenon ex monadibus resultans, ita etiam ejus inertiam nonnisi pro phænomeno habet, utpote phænomeni illius proprietatem. Necessesse esse ut appareat, materiam esse rem motui resistantem, ne effectus sit potior causa, id est, ne in statu sequenti plus virium insit quam in antecedente. Si materia esset substantia, quemadmodum vulgo concipitur, sine miraculo, *Leibnitio* iudice, non posset observare regulas convenientiæ, & sibi relicta tantum observaret certas quasdam leges, brutas, a necessitate quadam mathematica dependentes. Si quis desideret integrum systema Metaphysicæ *Leibnitianæ*, illum cum Theodica conjungere debere, quæ in Actis Eruditorum, in Diariis eruditorum, Parisino, *Baliano* & *Barnagiano* leguntur. Cl. *Wolffium* adoptasse quædam ipsius placita, sed, cum parum aut nihil de Philosophia cum ipso communicaverit, non habere sententiarum suarum notitiam, nisi quatenus in publicum prostant. Apparet adeo, quando in Meditationibus suis Metaphysicis dogma-

dogmata *Leibnitiana* in clarior luce posuit, & alia multa ab iis non abhorrentia addidit, ac singulas veritates cum singulis conexas in systema geometrico simillimum redegit, id quidem ipsum de suo fecisse. Atque idem etiam *Wolffius* ipse jam publice professus est, quemadmodum monuimus in Actis A. 1720 p. 543. Cum *Leibnitius* Viennæ esset, in gratiam Serenissimi Principis *Eugenii*, Herois maximi, conscripsit discursum de Philosophia sua, cujus cum literis d. 26 Aug. A. 1714 datis participem fecit *Remondum*. Ejus, ut videtur, cura in Diario Gallico, quod sub titulo *Europæ Literatæ* in Batavia prodit, Mense Novembri A. 1718 lucem publicam adspexit sub titulo *Principiorum* de Natura & Gratiâ in Ratione fundatorum, & idem circa finem anni superioris à *Kablero* in Germanicum idioma ex Apographo Gallico, quod Viennæ a *Leibnitio* acceperat, translatus & *Monadologia* titulo insignitus. Quoniam *Leibnitius* confidit, hoc scriptum apprime facere ad Philosophiam suam seu Metaphysicam (reliquas enim Philosophiæ partes vix attingit) rectius intelligendam; id ipsum integrum his Actis inferere nulli dubitabimus. Mentionem injicit *Leibnitius* in literis ad *Remondum* cujusdam *Analyseos speciosa generalis*, quæ dubio procul eadem est cum *arte characteristica combinatoria*, cujus jam olim in literis ad *Oldenburgium* Tomi. 3 Operum *Wallisii* mentionem fecit. Hactenus præter nudum nomen nihil hujus artis dedit, sed se daturum eandem cõsultabat, si quidem fuisset minus distractus, aut magis juvenis, aut sociis non destitutus. Hujus artis notionem distinctius evolvit, quomodo sit invenienda aperuit, cur hactenus nondum sit in potestate & quæ ante sint detegenda docuit, leges quasdam generales monstravit, & plura se in opere Philosophico Latino de ea daturum promisit *Wolffius*, tum in Meditationibus suis Metaphysicis, tum in Ratione Prælectionum suarum, de quibus diximus in Actis A. 1720 p. 371 & A. 1719 p. 118. *Leibnitius* judicat, *Lockium* habuisse speciem quandam Metaphysicæ superficiariæ, sed methodum ignorasse Mathematicorum. Dolet, *Pascalium* ingenii mathematici pariter ac metaphysici, studiis theologicis & austeritate vitæ impeditum, quæ minus plura daret se & scientiæ digno. *Danielis Jesuitæ* iter

per mundum *Cartesii* ipsi non satisfacit. Opera *Suiffeti*, qui *Mathesin* ad Philosophiam Scholasticam applicavit, profunda vocat & lectione digna. Nihil se contemnere ait præter artes divinatorias, quas fraudes meras esse agnoscit. Se reperisse aliquid, quod æstimari debeat, in arte *Lullii*: quale vero id sit, non docet, nisi quod addat, Digestum Sapientiz P. *Ives* Capucini sibi valde placuisse, quod repererit medium generalia *Lullii* ad particularitates utiles applicandi. *Cartesium* præfert *Gassendo*, etsi hunc in omni eruditionis genere apprime versatum, non diffiteatur. Agnoscit, Ethicam cum Metaphysica sororis vinculo inter se connecti, quemadmodum Physica cum Mathesi connectitur: id quod re ipsa ostendit *Wolffius*, qui primus theoriam ac praxin moralem cum principiis metaphysicis arctissime connexam dedit, quemadmodum monuimus in Actis hujus anni p. 36 sequ. *Metempsychosin* rejecit, tanquam sine saltu, in ordine Naturæ haudquaquam admittendo, minime explicabilem. Operæ pretium judicat, si quis *Plinio* adderet a recentioribus detecta: cui labori imparem judicat *Harduinum*, parem vero *Fontenellium*. In *Cudworthi* systemate intellectuali desiderat meditationem tanto operi convenientem. Cum vacuo & atomis omnem Philosophiam *Newtoni* corruiere arbitratur, quamprimum principium rationis sufficientis conceditur. Equidem non deessent plura notatu digna, quæ recenseri mererentur: sed memores promissi proxima Sectione Supplem. subjungemus potius Principia philosophiæ *Leibnitiana*, quæ Vir summus summo cum studio literis mandavit, cum Viennæ esset, quemadmodum nos certiores fecit *Kæblerus*, testis oculatus, qui eadem patrio idiomate sub *Monadologia* nomine edidit, quemadmodum supra notatum est. Præmittemus autem nunc non nulla de hac eorundem versione.

Des Herrn Gottfried Wilhelm von Leibniz Vorgesage
über die Monadologie &c.

hoc est,

GODOFREDI GUILIELMI LEIBNITII
Theses de Monadologia; nec non existentia & attributis di-
vidis,

*vinis, mente item humana &c. una cum ultima defensione
Systematis Harmoniæ præstabilitæ adversus objectiones
Belii, ex Gallico in Germanicum versa ab HEN-*

RICO KOEHLERO, Philos. &

Juris Candidato.

Francos. & Lipsiæ, sumptibus viduæ Joh. Meyeri, 1720, 8.

Plag. 13.

Cum theses ipsas Supplem. T. VII Sectione XI proxime integras exhibituri simus, non opus est, ut summam de iisdem dicamus. Monet Cl. Interpres in præfatione, ad eas rectius intelligendas multum conducere Meditationes Metaphysicas *Wolffii*: Quod defensionem systematis harmoniæ præstabilitæ attinet, *Leibnitius* eandem A. 1714 suscepit, cum Viennæ esset. Continetur autem notis in textum *Balii*, qui ideo ex ipsius Dictionario ab interprete una exhibetur. Subjungitur epistola a *Leibnitio* ad *Augustum Rudolphum* Ducem Brunsvicensem & Lüneburgensem sub auspiciis A. 1697 perscripta, ubi creationem ex nihilo per arithmeticam dyadicam in nummo representari suadet.

Appendicis loco subnectit Cl. Interpres discursum de lumine naturæ, cujus ipse Autor est. In eo est, ut ostendat, veritates ex notionibus distinctis & principiis evidentibus aliis, non vero quaslibet promiscue opiniones ac hypotheses ad naturæ lumen referri debere: unde methodum mathematicam medium ad hoc lumen perveniendi esse prædicat. Esse autem lumen naturæ ex numero reliquiarum imaginis divinæ atq; adeo a Deo, idem cum detrimento religionis Christianæ contemni. Eidem non repugnare mysteria ipsius, etsi rationem transcendant; dari potius consensum luminis naturalis cum supernaturali. Supernaturali lumine adjutum magis proficere in naturali, quam isto destitutum.

M. CAROLI GOTTFREDI ENGELSCHALLI,
*Concion. Aul. Sax. Allocutio ad eruditos Epistolica, qua ipsius
consilium de nova Operum JOHANNIS DAL-*

LÆI editione exponit.

Budissæ,

Cum in firmandis fidei capitibus, quemadmodum inter omnes constat, Pontificii Patrum sanctiorisque Antiquitatis auctoritati nimium tribuant, magni omnino illa facienda sunt scripta, quibus, quodnam veterum Doctorum ex iustis lege statuendum sit pretium, quidve illi de doctrinis variis, aut ritibus, senserint & tradiderint, solide luculenterque demonstratur. Magnum autem hac in re præ ceteris nomen jam pridem est consecutus *Johannes Dallæus*; cujus quo utiliora sunt ad devin- cendos adversarios monumenta, eo laudabilius S. Reverendi Auctoris consilium est, quo singula ista, sparsa hucusque rariusque obvia, in unum redigere corpus, atque ex Bibliotheca sua instructissima communicare denuo cum eruditis sibi proposuit. Id quod institutum suum Allocutione hac Episcopica indicandum duxit, multa de meritis laudibusque incomparabilis Dallæi præfatus. Fatetur equidem, inclutum hanc Doctorem tum a fidei suæ fociis, Maresio, Beveregio, & aliis, ob vindicatam divinæ gratiæ universalitatem, tum a Papicolis, quibus funestam infixisse cladem videbatur, convitiis plaudis fuisse oneratum; cavillatoribus tamen istis sagaciorum æquiorumque elogia opposit, ac commentarium de usu Patrum, primum licet ingenii factum, reliquis omnibus palmam præripere ostendit. Consilium igitur eo tendit, ut singula Dallæi scripta latina, quorum indicem tradit, secundum annorum, quibus primum fuerunt edita, seriem, in unum compingat Volumen, Operique Præfationem de Vita & Scriptis illius præmittat. Ceterum varia quoque in hac Allocutione occurrunt notatu digna, Ita p. 8 in Martini Chemnitii laudes excurrit; p. 10 Joh. Gerhardum Doctorum encomiis cumulat; p. 12 judicia Eruditorum de A. Riveto affert; p. 13 de Chamiero; p. 18 de G. Beveregio; p. 20. de Canonibus Apostolicis; p. 21 de N. Alexandri Historia Ecclesiastica; p. 23 de L. Moræri, & p. 24 de P. Balii Dictionariis erudite commentatur; imprimis vero & Scrivenerji Maresique adversus Dallæum agitatae controversiæ describit.

Prostat Supplm. Tomi VII Sectio X.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Martii Anno MDCC XXI.

COMMENTARIUS IN LIBRUM PROPHE-
tiarum Esaiæ, Autore CAMPEGIO VITRINGA.

Pars posterior.

Leovardix, apud Fr. Halma, 1720, fol.

Alph. II pl. 7.

Cum operis hujus eruditi & ardui priorem partem recenseremus Supplem. Tomo VII Sect. X p. 427 sq. diligenter præfatum diximus Celeb. Autorem de instituto ejus & rationibus, simul de laboribus Interpretum clarissimorum in Esaiam, nec non de hujus aliarumque prophetiarum antiqui instrumenti interpretandarum vera methodo; & per easdem interpretationis vias, quas nuper iniverat & ut meliores probaverat, in hac quoque posteriori parte incessit. Ad grammaticam autem & historicam Scripturarum Prophetiarum interpretationem requiritur ex mente Autoris, ut hypotheses interpretandæ prophetiæ prudenter jacias, & adhibita *diagrammes* perspicias, ac demonstrates, cui subjecto, loco, tempori prædictio conveniat juxta sensum sancti Spiritus. Nam si in hypothesi prophetiæ fallaris, erras tota via, dum deflectis a scopo: hinc imprimis dispiciendum, num criteriâ prophetiæ omnia (attributa videlicet subjecti, *διακριτικά*) in eventu, cognoscendo ex historia, literaliter demonstrari queant, siquidem prophetiæ literale requirant implementum, imprimis cum Spiritus S. viros sanctos olim a se inspiratos sic fari fecerit de eventibus Ecclesiæ antiquæ, aut de populis quibusdam, aut re-

p. 6.

8. 14.

N

gnis

gnis ejus ætatis, ut lectori subjecerit cogitandum, exituras procedente tempore res alias, majores, augustiores, quæ oculo spiritali inspectæ attributa spiritualia earum rerum, de quibus vaticinatio fit, longe certius, perfectius & lucidius exhibituræ essent, quam corporalia olim conspicienda fuerint in subjectis typicis analogis, quæ sensui & primo intellectui obijciuntur. In utriusque generis subjectis prophetiæ suum oportet constare implementum: sed in his verum ac perfectum, in illis umbratile: in illis literale, in his mysticum: utrumque verum, a Spiritu S. intentum. Nec tamen id rursus temere de omnibus prædictionibus affirmandum esse Autor monet, cum sint aliæ, quarum intelligentia ad solum sensum literalem restringatur, sint iterum, quæ de rebus sub œconomia nova exituris, de Christo Jesu & de eventibus regni ejus, diserte, absque ullo involucro agant: quæ prædictionum genera ex characteribus suis discernere ad doctum interpretem pertineat. Cujus itidem peritiæ & sapientiæ sit, in prophetiis aspectus mystici non omnia attributa τῆ ὑποκειµένης sive *subjecti* cujusque prædictionis, veluti *Hierosolyma, Ægypti, Babylonis, Tyri, Edomi*, ad *subjectum* analogum antitypicum referre; sed primaria, extantiora, conspicua, quæ observaverit a Spiritu S. insignite demonstrari, & pinguioribus lineis pingi. Quo itidem pertinet, ut ad exponendas vaticinationes antiquas interpret æquum adferat animum, qui eventus temporum inter se contendens, non elevet magna & illustra documenta divinæ providentiæ præter ætatis, & gesta sui ac proximi ævi non nimis extollat, ut Prophetam de similibus eventibus sui aut proximi ævi, licet forte justa æstimatione minoribus, libentius vaticinari faciat, quam de gestis factisque antiqui temporis, quam præjudicatam opinionem doctos & prophetici verbi studiosos homines bene multos nostræ ætate occupare videas, cum tamen interpretem prophetiarum, recte functurum officio, universum complexum historiæ populi Dei animo suo objectum habere deceat, & momenta factorum æqua judicii lance ponderantem, antiqua perinde ac nova considerare, & sive retrorsum sive prorsum eundem sit, Spiritum S. sequi ducem.

p. 10.

Se-

Sequitur autem in hac posteriori parte Commentarii in
 Esaiam Pars tertia Prophetiarum, prout dispescuit eandem Cl.
 Autor, qua explicantur judicia Dei gravissima, tum in univer-
 sum gentibus & professis hostibus Ecclesie, tum Judæis immo-
 rigeris, a Deo decreta, & que ac beneficium singulare liberatio-
 nis veræ Ecclesie, ejusdemque post obtentam illam liberatio-
 nem status gloriosus. Constat hic liber prophetiarum ex ana-
 lyfi in priori parte a Dn. Vitringa tradita sermonibus majo-
 ribus tribus, ita in hoc libro digestis, ut prima & tertia par-
 maxime explicent judicia gentium: media vero pars judicia
 Judæorum & Ephraimitarum proponat, quod cui videri posset
 paradoxum, cum prophetie unius argumenti, prima & tertia
 parte comprehensæ, optime inter se conjungi videantur: nec
 tamen probabile Autori videtur, scribas sacros id fecisse abs-
 que gravi ratione, sive inspirationis & editionis ordinem se-
 cuti sint, si aliunde ejus notitia ad ipsos pervenerit, sive ipsius
 argumenti ratione moti fuerint, quod hic tuto affirmari posse
 Autor censet, cum in ipsis illis sermonibus, qui adversus Ju-
 dæos directi, similia judicia denuncientur hostibus Ecclesie &
 ejusdem generis beneficia afflictis promittantur, qualia prophe-
 tiis cognatis expressa sunt. Ut patet ex cap. XXIX, 20, XXX,
 23-33, XXXII, 15-20, XXX, 7-10, 17-24, coll. cum cap. XXIV, 21-
 23, XXVI, XXXV. Primus sermo partis tertiæ libri Prophe-
 tiarum Jesaiæ absolvitur Capp. XXIV-XXVII, declarans libe-
 rationem gloriosam & spem Ecclesie post antecedentia judicia
 gravissima, quibus Deus tum populum suum corruptum, tum
 præcipue Gentes Gentiumque Reges & Principes, populi sui
 persecutores, persecuturus sit. Distinguit hic Autor sensum li-
 teralem a sensu mystico, secundum priorem proponitur tum
 judicium Dei gravissimum exequendum in populum Judæum,
 vitis & hypocrisi corruptissimum, per Antiochum Epiphanem,
 Syriæque Reges alios, Ecclesie sævos persecutores, tum vindictæ
 promittuntur, quas Deus reliquiis electi populi, fuga dispersis
 aut latitantibus in antris, sit præstiturus per Maccabæos, cum
 severa punitione Hostium & Tyrannorum, Persecutorum Ec-
 clesie: secundum posteriorem autem, nimirum sensum my-
 sticum,

p. 6. sq.

.1

ficum describitur iudicium grave & generale a Deo immittendum in fine temporum Ecclesie Babylonem spirituales egresse, vitii & hypocrisi corrupte; quo facto postquam Ecclesia per afflictiones varii generis exercita purgataque fuerit, Deus electis populi sui reliquiis procuraturus sit liberationem & vindicationem a sævis persecutoribus, in gloriosum statum libertatis, pacis, prosperitatis, cum spectabilibus iudiciis in hostes, Ecclesie sue persecutores, & clarissima manifestatione regni Dei, omnia sua gloria se post hoc tempus ostentaturi. Hinc verba, quibus gloriosus exitus commemoratarum persecutionum describitur, cap. XXIV, 23, *Et pudore suffundetur Luna & pudebit Sol, ubi regnum capeverit Jehova exercituum &c.* ex mente Cl. Autoris itidem geminum ferunt sensum: primus est simplex & obvius; tempore illo vel post tempus illud, quo Deus vindictam sumeret de hostibus populi sui, Regnum ejus in Rep. & Ecclesia instaurata ac reformata gloriosius ac splendidius se ostentaturum esse, quam Solem & Lunam, lumina celestia, in suis orbibus, ubi vel maxime luminis sui decus, splendorem, majestatemque in oculos mortalium ingerunt. Alter sensus interior & reconditior est, illo tempore, quo Deus non typice sed vere capefferet regnum, futurum esse, ut Sol aliquis mysticus & Luna mystica obscurentur & splendere desinant. Intelligit autem Cl. Autor per Solem mysticum & Lunam mysticam regnante Jehova abolendam, in genere quidem Rectores politicos & factos, sive Reges ac Principes mundanos & Antistes Religionis in quaque gente, qui se opponunt Regno Dei, cujuscunque fuerint civitatis ac Reipubl. ut Reges passim stylo quoque gentium Soli comparantur; sed speciatim & mystice intelliguntur Rectores & Doctores sive Praefecti Ecclesie, (eorumque praefectorum aliquis summus, qui PONTIFEX MAXIMUS dicitur aut se dici patitur, & Rector Politicus eximius, quales sunt Reges aut Imperatores) qui loco Rectorum & Pastorum Ecclesie persecutores, imperium ac auctoritatem suam vertunt in tyrannidem, Ecclesiamque & populum Dei splendore & lumine suo non recreant, fovent, illuminant, sed pungunt ac feriunt, de quibus Vates facer Pl. CXXI, 6, *Sol*

P. 23.

11

is non punget, sive feriet de die, nec Luna de nocte, quorum Principum Politicorum & Ecclesiasticorum Imperium abolendum & subvertendum sit, ubi regnum Jehovæ se in omni vi sua exererit, de quo videnda, quæ ad Apoc. VI, 12 Autor pluribus disseruit. Ceterum inplementum typicum hujus prophetiæ p. 24. sqq. tempore Maccabæorum ex ipsa historia satis prolixè deducere ac confirmare Noster satagit; Mysticum autem sensum ex analogis prophetiis Novi Testamenti declarat, ac inprimis eundem convenire ait temporì Ecclesiæ sexto, cujus attributa Joanni exhibita sunt aperto sigillo sexto Apoc. VI, 12 sqq. quod visum Apocalypticum non ad tempora Constantini, sed ad tempus regni Christi Jesu, extrema periodo Ecclesiæ gloriose manifestandi, referendum esse, Noster persuasus est, idque vel exinde patere arbitratur, quod attributa omnia temporis & status Ecclesiæ, qui pingitur in viso sigilli sexti, in temporibus Constantini Magni non possint demonstrari, secundum veras lineas & ductus imaginum, quæ in illo viso exhibentur. Quamvis enim paganismus illo tempore plagam acceperit lethiferam; eundem tamen hætenus prostratum non fuisse, multo minus prostratum fuisse cum tam vehemènti commotione & concussione orbis terrarum, qualis describitur in viso sigilli sexti, quæ prolixius executus est Autor in Apoc. I. c. & hanc ipsam demonstrationem ex hæc prophetia Esaiz, ei mystice parallela, plurimum confirmari posse, hic uberius Autor edisserit, ita ut tandem concludat, perfectum magnarum illarum rerum, quæ hæc prophetia cum Apocalyptica comparata prædicuntur, complementum in futurum adhuc expectandum esse. Sectio altera hujus primi sermonis continet cap. XXV doxologiam, qua Ecclesia liberata canit ἐπὶ νίκῃν Deo Jehovæ pro insigni liberatione, quæ ipsi obtigerat oppressis perditisque hostibus, destructa urbe primaria, tyrannorum sede, manifestatoque regno Dei cum magna majestatis ejus significatione; ubi per urbem magnam destructam Autor primo literaliter designari credit urbem Babylonem, cum omni suo caractere, mystice vero adversariam Ecclesiæ urbem Romam, Babylonem illam mysticam, sedentem apud aquas multas, hoc est, gerentem imperi-

perium in plures populos; urbem munitam, qua in collibus fundatam, olim Capitolina, nunc Vaticana arce insignem, ad quam confluxus sit peregrinorum & exterorum, qui in verum populum Christi Jesu animo sunt infesto: quam urbem sive metropolin Imperii idololatrici, ut jam labi cœpit & lapsa est, sic plane abolendam destruendamque esse, tanquam quæ sedes fuerit scandalorum, impietatis & tyrannidis, cum omni imperio spiritali ei obnoxio; id quod diserte confirmet Apocalypsis, doceatque simul, hoc ipsum fore argumentum laudationis & celebrationis Ecclesiæ. Terribilia autem Dei judiciorum, quo ulturus sit varios Ecclesiæ suæ adversarios, Propheta c. XXVII novo & elegante emblemate belluarum marinarum ac terræ, Arium gladio Jehovæ interimendarum rursus proponit, ubi Autor post multas & varias sententias allegatas hanc probabilissimam esse judicat, nimirum per tres has belluas designari persecutores & adversarios Ecclesiæ, qui successu temporis in mundo existerent (non secundum individua sed secundum species suas) & in scena ejus suo quique tempore comparerent, per judicia divina prosternendi ac debellandi, donec regnum Dei in omni sua gloria se manifestum faceret, & de potestatibus omnibus adversariis triumpharet. Per Leviathanem igitur, serpentem rectum vel oblongum, intelligi posse illam speciem persecutorum Ecclesiæ, qui absque ambagibus ullis, aut obtentu falso & fucato, persecutionem publice intentant Ecclesiæ Dei in his terris, cujus generis fuerunt Antiochus Epiphanes & Imperatores Romani, qui de superstitione suorum temporum persuasi manifeste præ se tulerunt odium veræ religionis, avidissimi corporis piorum, quæ Plinii de Crocodilo loquentis phrasis sit, *Hist. Nat. l. VI c. 20*, & patulo oris rictu intenti degludiendis veræ religionis confessoribus. Per Leviathanem, serpentem tortuosum, id genus persecutorum Ecclesiæ indicari, quod sub falsa & fucata specie, per gyros & ambages, obtentu religionis ipsius tuendæ, eandem exerceat erga Ecclesiam tyrannidem, quin acriorem etiam & infestiorum quam aperti Ecclesiæ persecutores, quod *κατ'ήθειον* sit ejus societatis hominum, quam prophetia Apocalypctica Bestiam vocat, junctam.

Pseu-

p. 81.

Pseudopropheta, qui cornua habebat similia agno, sed loquitur ut Draco cum Regibus & Principibus illi obnoxiiis. Hanc esse Babylonem mysticam, Romam novam, titulo & nomine Christianam, doctrina & vitis corruptam, rubentem sanguine martyrum, quem large hausit, ejusque sitibundam: hujus imperium seculare Ecclesiasticum exhiberi sub emblemate serpentis tortuosi, cum nemo sit tam stupidæ mentis homo, qui oculos hic aperiens non videat hujus novæ Babylonis ejusque præsidum & Doctorum esse *καλῶν καὶ πειρίτων διασκευμένων, contorta loqui & facere*, per Draconem vero, qui est in mari, innui Principes & Imperatores potentissimos, qui fallæ religioni adhucdum patrocinantur, & in vasto mari gentium dominantur, Christianismo oblique adversantes, cujus generis sint imperia Turcorum Otmanidarum, Mogulensium & Tartarochinensium.

Secundus sermo hujus tertiz partis prophetiarum Esaiæ continet gravissimum Elenchum errorum & vitiorum consiliorumque carnalium Ephraimitarum vere vel mystice dictorum, cum denunciatione severi judicii, dum interim pios erigit promissis præstantium bonorum gratiz sub æconomia Messiz expectandorum. Initium habet hic sermo c. XXVIII & absolvitur c. XXX. Imprimis etiam accusantur sacerdotes & Propheta, (per quos Autor intelligit Theologos, scribas, interpretes legis divinæ publicos, Assessores judiciorum,) de corrupto sensu in re religionis, stupore mentis & consiliorum suorum vanitate ac stultitia, quos Autor ait hic describi ut mystice temulentos ac ebrios, hoc est, corruptam inculcantes doctrinam, qua caput gravatum impletumque habeant ebriorum instar, & tanquam ebrii circa inventa sua oberrent & vagentur suis cogitationibus & dictis; quin etiam iis superbiant, magnos capite suo colligentes fumos & vapores, qui faciant, ut alii omnes videant, esse illos plenos sui, alios contemnere, sibi sapere & placere sibi, suas cogitationes & *εὐσημίας* sola probare, laudare, de iis loqui, eaque commendare: dum interim tanquam ebrii judicio suo crasse errent & plaga cœlesti in stuporem acti insigniter ineptiant, tam in novis doctrinæ suæ inventis

p. 88.

107.

p. 108.

ventis quam consiliis publicis. Per mensas plenas vomitu stercoreo c. XXIX v. 8 intelligi Autor ait loca publica, in quibus publica professio sit doctrinæ religionis; ut sunt Scholæ illustres, Acroateria, Auditoria publicæ, in quibus Doctores auctoritate muniti doctrinas suas vulgant, exponunt, & ad usum presentibus auditoribus commendant. Quandoquidem Doctores, Sacerdotes, Procures populi, quorum erat tueri integritatem doctrinæ & consiliorum publicorum, adeo longe discesserint a tramite veri, ut plane inepti sint ad veram doctrinam salutis, fundatam in antiqua doctrina Patriarchali & Mosaica, recte percipiendam & digerendam, inprimis cum veram doctrinam & verbum gratiæ fastidiant, ac ejus loco amplectantur doctrinam ex pluribus non cohærentibus traditionibus compositam, quo spectant verba sequentia v. 10: *Quia præceptum ad præceptum; præceptum ad præceptum: canon ad canonem; canon ad canonem; parum hic parum illic*, quibus verbis innuitur; Doctores illius temporis arrogantiæ & fiducia meritorum atque eruditionis suæ turgidos, atque vere ebrios, ineptos esse ad doctrinam regni cælorum, cælestem, spirituale, n. masculam, qualis a Messia proponeretur, esse enim illos vere pueros; ad puerilis ingenii doctrinam (qualis erat τὸν παιδίον, versantium circa τὸ σοφία τὸ νόμος) accommodata habere ingenia; sublimiorum dogmatum, quæ ad veram naturam regni Messis pertineat, esse incapaces; proinde eos tanquam pueros, nuper admodum ablactatos a lacte & depulso ab uberibus, Messiam mysteria suæ scholæ docere non potuisse. Certe patere ex hoc loco judicat Autor, doctrinam mere literariam & verbalem, siue etiam pure theoreticam, non magni fieri in regno Dei, utpote quod non constet verbis sed virtute. Vivam fidem, solidam scientiam subnixam, solam vere disponere animum ad captum rerum spiritualium & cælestium. Qui non illuminatus ab ipso Dei Spiritu, veritates fidei nostræ & interiora religionis tantum perceperit ex libris aut institutionibus publicis, non ex gustu & sensu illarum veritatum, dñi posse eleganter (secundum sublimiorem adspectum hujus sententiæ) tenere *præceptum ad præceptum, canonem ad canonem, parum hic, parum illic*,

HO.

III.

illuc. Nolle scilicet talem, quid hic illic a præceptoribus suis audiverit; quid in hoc illo disciplinæ nostræ systemate legerit; quid in scriniis observatorum ad hunc illum locum adscriptum repositumque habeat: nosse igitur *præceptum ad præceptum, canonem ad canonem, parum hic, parum illic*: dum interea destituitur sensu & cognitione experimentalis earundem veritatum; quæ una plus conferat ad verum earum captum, quam intensissimi labores & studia, quæ literaria exercitatione, spiritu vacua, circumferantur.

Sermo tertius Partis tertie Libri prophetiarum Jesaie complectitur vaticinium grave adversus potestates mundi, adversarias Ecclesiæ, inque iis adversus Imperium aliquod sanguinarium, sub nomine Edomi propositum, cui æterna & horribilis vastatio graphice descripta denunciatur: quod severum Dei judicium proponitur ut argumentum gaudii & jubili Ecclesiæ veræ; post hoc exemplum vindictæ divinæ per orbem totum diffundendæ, cujus status felix, singularibus prærogativis divinæ gratiæ exuberans, sub elegantium emblematum figuris explicatur. Continetur hic sermo c. XXXIV & XXXV. Ubi quod ad subjectum hujus Prophetiæ attinet, Autoris sententia eo redit: per gentes omnes & Edomum a Deo judicandas non videri hac prophetia præcipue intelligendas esse Gentes & Idumæos antiqui temporis, licet Emblema inde petitum sit: sed potius Gentes adversarias regni Christi Jesu, earumque gentium populum aliquem & populi illius regionem ac metropolin, ROMAM, ebriam sive RUBRAM ex sanguine sanctorum & martyrum Jesu, quam propositionem bimembrem Autor fuse demonstrat, ubi, quod ad posterius membrum, præter traditionem Judaicam rationes petit ex prophetia Apocalyptica, in qua vastatio Babylonis magnæ sive Romæ, verbis ex hoc vaticinio desumptis describitur. Hoc vaticinium excipit Pars Historica libri prophetiarum Jesaie continens compendium quoddam historicum eventuum notabilium Regni & temporis Hiskiz, Achazi filii, quæ historia cum respiciat prophetias superiores: visum est scribis aut Jesaie ipsi (de quibus Autor p. c. & sqq. disputat) eandem sive a Propheta conscriptam, sive ex

p. 268.

273.

304.

O

Com.

p. 307.

Commentariis regis depromptam, tanquam ad prophetias superiores intelligendas plane necessariam, ipsi huic libro inferre: & quidem hoc potius quam alio loco, quod prophetiz, in quibus speciatim respiciebatur ad hunc casum & ad tempora Hiskiz, hic terminarentur. Ipsa Autoris sententia de hac re ita habet, Pericopam hanc Historicam totam esse a manu Jesaiz; Historicum autem Libri Regum id egisse, ut passim ductum ejus secutus, necessariis locis contractiorem hanc explanaverit, ut in historia morbi & curationis Hiskiz: ut quæ plus extant in Historia Regum, haberi debeant pro historia hujus interpretamentis & elucidationibus.

346.

Post Historicam partem sequitur Pars quarta libri prophetici Esaiz, Consolatorii maximam partem & Didascalici ac Elenchici argumenti; quam libri partem novem capitibus, a Cap. XL usque ad XLIX, per quatuor conciones dispartiens, Autor complectitur. Quamvis autem magna sit varietas materiz in hac quarta parte: præcipuum tamen ejus argumentum est explicare magnum mysterium manifestationis regni Dei & justitiz ejus in mundo per Messiam, ejus Præcursores & Apostolos, cum instauratione Ecclesiz electorum, ad exiguum numerum redactæ, cum signis ejus notabilioribus præcedentibus, & mediis, tanto operi gratiz subservituris. Inter signa autem ejus antecedentia cum illustre esset liberatio populi Dei ex Babylone per Cyrum, conjungenda cum ipsius Babylonis destructione, ut typo destructionis regni Satanæ h. e. idololatriæ & superstitionis in orbe terrarum; inter media autem cum necessarium & insigne medium esset convictio Judæorum & Gentium de vanitate Idolorum & idololatriæ & de veritate veri Dei ac religionis puræ ac spiritualis: observare est duobus hisce articulis explanandis maximam partem harum concionum absolvi, intermixtis ubique alloquijs consolatorijs ad Ecclesiam electorum Dei directis. Jam specialius quatuor hæc conciones hac quarta parte contentas recensere, supervacuum fore existimamus, cum argumentum, fatente Autore, affine sit & ejusdem fere generis. Restat igitur ut pauca adhuc de parte quinta libri præstantissimi Prophetæ, secundum

558.

dum partitionem ab Autore initio operis factam, dicamus, quam ultimam libri partem pondere rerum & *εργασια* dictionis utique eximiam, si comparatio locum habeat in partibus operis divini, merito dixeris, iudice Autore, excellentia matris & figurarum orationis scitissime fictarum varietate ceteris præstare. Propheta hic extra se raptus varias induit formas, modo enarrans, quid Deum aut filium ejus, modo quid chorum propheticum, loquentem audiverit; modo etiam ipse se partibus miscet, & quid sibi mandatum sit in usum Ecclesie enuncians, exponit: describens potissimum personam Messie, ejusque characteres, œconomiam status, regnum ejus fundandum inter gentes, Ecclesie electorum Judæorum accessuras, cum repudio majoris partis populi Judæi rebellis & immorigeri Evangelio: tum quoque fata illius regni & in his corruptionem in ipso Messie populo emerfuram cum tyrannide, & Ecclesie oppressæ ac humana ope destitutæ vindicias terminandas in glorioso illius statu; ad quem depingendum vates aliquoties tela a principio retexta recurrit. Id vero ita exequitur, ut subinde figuram rei figuratæ, typum antitypo miscere videatur, & cum vere loquatur de redemptione Messie & de fatis Ecclesie Christianæ tristibus aut prosperis, phrasas desumat a redemptione & exilio Babylonico & a corruptissimo statu Ecclesie, qualis esset circa tempora Antiochi Epiphani, ejusque Ecclesie vindictis & vindicata prosperitate. Unde patet, basin hujus prædictionis propheticæ esse argumenti Didascalici & Consolatorii, ita tamen ut vates hisce suis consolationibus intermiscet Elenchos asperrimos, quibus tum Judæos reprobos & verbo gratiæ immorigeros, tum etiam corruptum Christi Jesu populum valide refutat, iisque gravissima denunciat judicia pœnalia criminum meritis æquanda. Discrevit hanc materiam Autor in conciones quinque, quarum prima continetur cap. XLIX, altera cap. L, LI, tertia cap. LII-LX, quarta cap. LXI, LXII, quinta cap. LXIII-LXVI. Multa quidem hic egregia & notatu digna occurrunt, sed singulas hæc conciones recensere & multa ex iis excerpere tum nimis longum foret, tum vel propterea minus necessarium, quod in

hac quoque parte uti in superiori sermo Prophetæ usque ad finem libri absque ullis titulis aut inscriptionibus novis integer decurrat, ac si concio tota instar fluminis cujusdam ex pectore a Spiritu S. toto occupato & impleto circa eandem tempestatem effusa esset. Hoc unicum igitur adhuc commemorare liceat, quod huic Tomo adjunctus sit index locuples & accuratus tum locorum Scripturæ Sacræ, vocumque & phrasium Hebræarum & Græcarum, quæ per occasionem in Commentario exponuntur aut luce aliqua perfunduntur: tum rerum præcipuarum utroque Tomo contentarum, nec non Tabula Topographica antiquæ Moabitidis, ad prophetiam de hac gente libro hoc comprehensam rectius intelligendam concinnata.

JACOBI ELSNERI, OBSERVATIONES
sacræ in Novi Fæderis libros.

Tomus I,
libros historicos complexus.

Trajecti ad Rhenum, apud Jac. van Poolsum, 1720, 8.

Alph. I pl. 13.

Qui in Græcarum literarum monumentis solerter perlustrandis ea, qua decet, pietate versantur, omnem eruditionis copiam, ex Graiorum fontibus hausitam, ad libros Novi Fæderis haud perfunctorie illustrandos merito convertunt. Etenim modo Græcas dictiones & phrasas ex usu Autorum Græcorum rite interpretari, & quæ loquendi ratio vel puram Græcitatatem vel Hebraismum sapiat, accuratius dijudicare; modo sensum verborum ex historia antiqua penitius explicare; modo sententias historiasque sacras dictis factisque gentium quandantenus parallelis illustrare, atque hoc pacto plurimum lucis ex profanorum autorum lectione ipsis scriptoribus sacris affundere possunt. Cavendum tamen illis sedulo est, ne ex profano Autorum Græcorum sensu profani quippiam sacro textui immisceatur; ne fidei Christianæ mysteriis ex fabularum collatione fidem conciliari posse credatur; ne sensus verborum, paganis quidem usitatus, sacris scriptoribus affingatur, & quæ
sacris

sacris literis debetur reverentia, temerario novas opiniones excogitandi & artem criticam ostentandi pruritu violetur. Hosce scopulos sollicitè præternavigare studuit Autor clarissimus, qui in optimo ætatis flore ad literas Græcas exornandas, & sacras in primis sobrie tractandas animum peregre ap-
 plicuit. Ex hoc, quem cum orbe erudito nunc communicavit, *Observationum Sacrarum* Tomo primo satis liquet, in optimis Græcis Latinisque scriptoribus eum probe versatum, ac non minus felicem, quam sagacem, sacrarum literarum esse indagatorem, cui post Grotii, Pricæi, Olearii, Raphelii, aliorumque industriam uberrima seges relicta fuit. In *Præfatione* de usu, quem Autores Græci in explicandis Novi Fœderis libris præstant, Cl. Autor acute disputat, & instituti sui ratione exposita, notas MSStas, quas Stephanus Morinus aliique doctissimi viri ad marginem editionis Bezzæ adscripserunt, Observationibus suis admixtas esse indicat. In ipsis vero *Observationibus*, secundum ordinem librorum ac capitum dispositis, modo ex autoribus Græcis, nonnunquam etiam Latinis; modo ex LXX virali versione & Hebræorum placitis; modo ex artis criticæ conjecturis ac regulis, novam dictorum Scripturæ vel explicationem, vel, quæ utramque fere paginam facit, illustrationem affert, &, novis aliorum opinionibus subinde & quidem modestè refutatis, novas ipsemet interdum sententias æquis arbitris dijudicandas proponit. Ex Græcis Autoribus (ut *Observationes* nonnullas strictim delibemus,) Græcas dictiones & phrasas egregie exponit, & propriam illis vindicat significationem. Sic in ipso titulo Evangelii hæc verba: Τὸ κατὰ Ματθαῖον Ευαγγέλιον, non esse sic reddenda: *Evangelium secundum Mattheum*; sed *Evangelium Matthæi*, hoc est, a Matthæo scriptum, docet ex Polybio, Eliano, Tatiano & Juliano. Ad Marci V, 7 τὸ βασανίζαν Atticis significare *torquere, cruciare*, contra Suidam affirmat, idque Aristophanis, Demosthenis, Lysæ & Antiphonis testimoniis evincit. Quando Marci XIV, 72 verborum: καὶ ἐπιβαλὼν ἑαυτῷ, a nonnullis allatam versionem: *cum se foras proripuisset, sedit*, Cl. Raphelius ex Polybio confirmare voluit, Autor noster locis e Polybio adductis hanc τὸ ἐπιβάλλων significationem

tionem probari posse negat, & sententia Grotii, sic vertentis: *ὅς addens flevit*, itidem rejecta, cum Theophylacto, Casaubono, Salmasio, Duporto, Lamb. Bos, aliisque, τὸ ἐπιβαλὼν περὶ ἑγκαλυψάμενος interpretatur, ut sit: *opertus aut velatus flevit*, atque ex Plutarcho & Euripide flentes velari solitos fuisse tradit. Sic Luc. II, 19 συμβάλλειν ex usu Græcorum autorum vertit *mentem verborum probe affeque*; Luc. XII, 50 ἀπηλλάχθαι ἀπὸ τοῦ ἀσπίδους, ab actore placato dimitti; Joan. VIII, 37 ὁ λόγος ὁ ἐμὸς ἢ χωρεῖ ἐν ὑμῖν, sermo meus nihil proficit (aut, non procedit) in vobis: ubi τὸ χωρεῖν feliciter procedere apud Aristotelem, M. Antonium & Polybium significare probat; Act. XV, 29 εὖ πράξετε, non bene ageris, sed beati eritis, vertendum esse docet, Platonem, Plutarchum, & Aristophanem istae locutione hanc in sententiam vsos esse confirmans. Eadem opera permultas dictiones, de quarum puritate Gatakerus aliique, Hebraïsmos sollicitè inquirentes, dubitarunt, profanis scriptoribus in usu fuisse demonstrat, e. g. Matth. I, 18. συναλθεῖν de conjunctione tori; V, 6 χορτάζειν & χορτάζεσθαι de hominibus, XIX, 17 & 20 τηρεῖν & φυλάττειν νόμον de observantiæ legis; Marci V, 38 ἀλαλάζειν de luctu; Act. XXII, 28 κεφάλαιον de summa pecuniz. Sic Matth. III, 6 verbum ἐξομολογῆσθαι, quod Cl. Jensus negabat alibi, quam in sacris literis, occurrere, ostendit sæpius exstare in Plutarcho. Sæpius etiam locutiones ellipticas plene exponit, & quid subaudiendum sit, evidentissimis exemplis docet. E. g. Matth. IV, 8 ad phrasin: πρῶτον προσκύνησε subaudiendum est vel ἐπὶ γόνατα ex Theophrasto; vel ἐς τὴν γῆν ex Xiphilino; vel ἐπὶ πρόσωπον ex I Corinth. XIV, 25. Sic etiam Marci III, 11 ad verba: προσέπιπεν αὐτῷ subaudiendum vel πρὸς τοὺς πόδας, vel τοῖς γόνασι. Sic Luc. XIV, 18 ad verba: ἀπὸ μιᾶς, non ἄρας cum Fullero, nec ψυχῆς cum Drusio & Grotio, nec φωνῆς cum Lamb. Bos, nec γλώσσης cum Cl. Schoettgenio, sed cum Beza, quem passim sequitur ac maxime contra Cl. Hombergium vindicat, γνώμης subintelligit, ut sit uno consensu quasi de contracto rem gerere: plene enim Demosthenem dixisse ὁμοθυμαδὸν ἐκ μιᾶς γνώμης. Confert etiam ex Apoc. XVII, 13 phrasin: μιᾶν γνώμην

ἠνώματον ἔχεν, consentire, conspirare in scelus, quod Petrus Act. V, 9 *συμφωνεῖν* dixit. Neque minus *particulas* earumque usum accuratius respiciendo locis difficilioribus faculam accendit. Sic Luc. XIX, 9 verba; *ἄπερ πρὸς αὐτὸν*, non vult verti; *dixit ei*, vel *ad eum*, sed *de eo*, vel si mavis, *in ipsum*; atque hac significatione particulae *πρὸς* ex Luc. XX, 19, Hebr. I, 7, IV, 13, nec non ex *Æliano* confirmata, sequentia verba: *καθὼτι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι*, Christum digito quasi in Zacchæum intento ad alios protulisse, atque hoc modo omnem hujus loci difficultatem evanescere censet. Luc. XX, 3 *καὶ* vertit *age, agite*; & v. 13 *ἴσως* non *fortasse*, sed *certe, sine dubio*. Pari solertia non solum quamplurimas Philosophorum sententias, veritatem moralem in sermonibus Christi & Apostolorum expressam continentes, itemque historias e scriptoribus profanis desumptas, cum dictis ac historiis sacris quodammodo convenientes recenset, e. g. ad Matth. II, 9 stellas etiam a profanis viam interdum monstrasse perhiberi; ad III, 11 de lustratione per ignem; V, 9 de pura mente ex sententia Philosophorum sola *θεοπικῆ* sive Dei videndi capace; Luc XVI, 22 & 26 de Mercurio *ψυχοπομπῶ* & de *χάσματι*, quod profani quoque apud inferos ponunt; Joan. II, 9 de facultate aquas in vinum mutandi, Diis gentilium, Apollini & Baccho tributa; sed etiam ex gentilium historia antiqua, consuetudine ac ritibus nonnulla Scripturæ loca eleganter illustrat: e. g. quando Act. XXVII, 40 *πηδάλια* in plurali numero ponuntur, singularem Beza statuit pro plurali positum esse, ipse vero in antiquis navibus bina gubernacula fuisse, cum Grotio monet, idque ex *Æliano* aliisque probat. Ne vero LXXviralem versionem neglexisse videatur, ex hac quoque passim dicta novi Fœderis illustrat. Sic ad Matth. VI, 19 ex collatione *τῶν LXX Ἰησαυρῆς* de *frugum a-cervis*, & *βρωῶν* de *animalculo* fruges terræ corrumpente exponit. Conf. Amos VIII, 5, Malach. III, 11. Sic Matth. VI, 30 per *χόρτον τῆ ἀγρῆς*, cum LXX Interpretes aliquoties Hebræum *וְכָרְסֵן* reddiderint, (ut Jobi XIII, 25) cum Casaubono *stipulas* intelligit, quibus illis in regionibus furnos interdum calectos fuisse probabile est ex Exodi V, 12. Sic Lucæ XVI, 21

τὸ ἐπιθυμεῖν, quod LXX Interpretes habent pro Hebr. *וַיִּשְׁתַּחֲוֶה* Jesa. LVIII, 2, non desiderare vertit, sed bene secum actum putare, contentum esse, magni aestimare: & Actor. XIII, 17 τὸ ὑψῆν. ex usu τῶν ὁ εἰσφέρει, liberare. Nonnunquam Hebræorum quoque placita & ritus adducit, & v. g. Matth. III, 17 de *batb kol*; ad Act. XLV, 12 de synagogis ad fluminum ripas aut litora maris exstructis distulit, atque ultimo loco Martialis *ancibalum* de templo, quam vocem ex precedenti versu repetit, ad mare sito exponit. Ad artem criticam vero spectat, quando receptam lectionem tuetur ac vindicat, e. g. Marci IV, 21 ἔρχεται, pro quo nonnulli codices legunt καίεται; Luc. XXIV, 47 ἀρχομένον, quod recte cum κηρυχθῆναι construi posse docet, pro quo Millius legit ἀρχαμένον. Alicubi distinctiones mutat, ut Marci IV, 36. ubi verba communiter ita distinguuntur: παραλαμβάνουσιν αὐτὸν, ὡς ἦν, ἐν τῷ πλοίῳ, ipse vero post αὐτὸν punctum statuit, & verba ὡς ἦν conjungit cum sequentibus. E contrario Lucæ I, 64 post verba, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, cum τὸ ἀνεώχθη non nisi καταχρηστικῶς ad linguam referri posse videatur, punctum tollit, eademque cum sequentibus conjungit hoc modo: Ἡ lingua ejus etiam loquebatur laudans Deum. Sic interrogationem tollit Joan. VI, 70; verba, ὥστε ἡμέραι οὐκ ἔτι Luc. IX, 28 parenthesi includit; quam Joan. II, 9 incommode factam esse contendit, cum verba: καὶ ἐκ ἡδὲ πόθεν ἐστίν, vertenda essent; neque sciret, unde esset, & tum demum parenthesis locanda. Sic distinctiones capitum redarguit Luc. XXIV, 1. Denique accentum mutat, Luc. XVIII, 7, pro μακροθυμῶν legens μακροθύμων, atque adeo pro participio Deum respiciente genitivum substiuit pluralem, cum βοώντων coherentem & significantem electos patienter ferentes atque expectantes. Critici etiam partes exornat, quando non solum Autores profanos ab aliorum emendationibus vindicat, (e. g. p. 27 & 52) sed etiam novas nonnullorum Scripturæ S. interpretum opiniones refutat, e. g. Matth. V, 19, ubi εἰσαλεῖν λύειν a Cl. Hombergio exponitur per præceptum explicare. Ipse vero Cl. Autor novas quandoque affert expositiones, dignas omnino, quæ majori mentis contentione excutiantur. Nempe Matth. XI, 19 verba: ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων

τίθεναι αἰλίης, tanquam a Judæis in Christum dicta accipit, & ita vertit: *Et condemnata est doctrina ejus a discipulis suis.* Matth. XI, 5 2 per *παινὰ* (subintellecta voce *σκέυη*) regenitos & bonos, per *καλατὰ* itregenitos & malos intelligit, quos quemlibet doctorem in cœtu suo habere constat, ita ut semper bonis mali sint admixti. Matth. XXIII, 23 *τὰ βαρύτερα τῷ νόμῳ reddit præstantiora legis, eximia & majoris momenti ac pretii.* Matth. XV, 5 verba, in quibus apodosin Interpretes subaudiendam esse censent, ita explicat, ut priora: *ὅς ἂν ἄπῃ τῷ πατρὶ κ. τ. λ.* sint permittentium, licere scilicet patri aut matri dicere: *Deo devotum sit, quocumque juvari a me velles aut posses;* reliqua vero: *καὶ ἡ τιμὴ κ. τ. λ.* sint imperantium, repetita *ἀπὸ τῆ κοινῆ* voce *λέγετε*, prohibens scilicet Phariseos, ne quis honoret, id est, non reverentia solum, sed & beneficentia prosequatur patrem aut matrem. Matth. XVI, 18 *πύλας αἰῶν* interpretatur summa ac præsentissima pericula; Luc. VI, 35 *ἀπελπίζοντες μηδὲν* vertit *nihil desperantes.* Luc. XVII, 34 *ὁ εἰς παραλήθησεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφῆθησεται* sensu contrario accipit hoc modo: *unus comprehendetur sive captus tenebitur, alter dimittetur & in libertatem restituetur.* Luc. XXII, 51 verba: *εἴτε ἕως τέρας*, Christum non discipulis, sed militibus dixisse, arbitratur, ut sibi hominem a Petro vulneratum adeundi facultas detur, hoc sensu: *finite (me) ad istum*, subaudi *ἐλθεῖν.* Joan. X, 8 verba: *πάντες, ὅσοι πρὸ ἐμῆ ἤλθον*, ita explicat: *omnes, qui ante me tanquam januam ovis abierunt, & me prætereuntes* per aliam ingredi januam voluerunt. Joan. XXI, 25 nullam admittit hyperbolem, sed verba Joannis ita exponit: *quæ etiam si sigillatim conscriberentur, non tamen mundo impio ea accepta fore, aut ad fidem illum atque obsequium permotura.* Act. XXVIII, 2 ex eo, quod vipera ex manu Pauli pependerit, opinatur Melitenses coniecisse, ipsum homicidio esse contaminatum, cum homines puniri soleant per eadem, per quæ deliquissent. Id vero an Melitensibus in mentem venerit, dubitari omnino potest, quemadmodum dubium est, an Pharisæi puerorum acclamationem Matth. XXI, 15 ideo indigne tulerint, quod pueros Deo gratissimos esse crediderint;

P

item

Itemque an Luc. XV, 23 *θύειν* significet *sacrificare*, quia ethnici liberis vel recens natis vel ex improvise domum reversis sacrificia obtulisse perhibentur. Dura etiam videtur verborum trajectio, qua Act. I, 2. verba, *διὰ πνεύματος αγγέλων*, cum sequenti verbo *ἀνελήφθη* conjunguntur. Ceterum ex iis, quæ hæctenus allata fuerunt, abunde constat, Cl. Autorem prolixam ab orbe erudito initurum esse gratiam, si & alterum *Observationum sacrarum* Tomum quamprimum typis excubiri curaverit.

VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT
ex Historiæ Romanæ voluminibus duobus. Cum integris
Scholiis, Notis, variis Lectionibus, & Animadver-
sionibus doctorum. Curante PETRO
BURMANNO.

Lugd. Bat. apud Sam. Luchtman, 1719, 8.

Alph. I pl. II.

CL. Burmannus initio statim Præfationis se fatetur nihil minus, quam de Vellejo edendo, cogitantem, bibliopolaro rogatu novam hanc editionem adornasse. Nec enim magui unquam fecit hunc Autorem, imò miratur, tantillo post Augustum Cæs. tempore Velleji dictionem eousque abhortere a naturali ista simplicitate & munditie, ac tantopere acamina & sententiarum frigus affectare. Nec vero plane abjiciendum putat hunc Autorem, ideoque nec dedignatus est quanto fieri potuit studio in id incumbere, ut Vellejum orbi exhiberet luculentissimum. Hunc in finem perlustravit omnes, quas quidem nancisci potuit, ejus editiones, quarum Catalogum in Præfatione exhibet, de singulis quod existimet, libere exponens, nec solum pædagogicas Minellianorum editiones, sed & ipsam illam in usum Delphini paratam editionem admodum parvi faciens. Illud felicitati ejus tribuendum est, quod in exemplar quoddam incidit editionis ejus, quam Nic. Heinsius A. 1678 publicavit, cui exemplari ipse Heinsius adscripserat plures novas emendationes. Has igitur nunc publici juris facit Cl. Editor, lisque

isque adjecit notas omnium usque ad Heinsium interpretum integras & illibatas, solius Ruperti notas omittens, nimium quippe longas, etsi bonæ frugis & exquisitæ doctrinæ plenas. Ipse Cl. Burmannus Velleji verba ad primam illam Rhenani editionem exegit, & ubi tolerabilis ipsi lectio videbatur, non temere ab ea recessit. Ex sua quoque penu adjecit nonnihil annotationum, plura præstiturus, nisi ob alia negotia subscevis duntaxat horis operam hanc Vellejo navare coactus fuisset, toto quippe pectore incumbens in exactissimam editionem Quintilianii atque Ovidii. De Vellejo ipso, quis qualisque fuerit, ut constaret eruditis, præter Lipsii & Vossii Dissertationes, Annales Dodwelli Vellejanos (a nobis jam A. 1699 p. 114 recensitos,) adjunxit, imo nec præfationes omisit præcipuarum editionum. Adjecit porro Andréæ Schotti notas nondum editas in Vellejum Paterculum & Jul. Frontianum *de Coloniais*, ægmen claudente Bœcleri Indice plurimis locis amplificato. Subjunxit etiam Præfationi suæ elogia & judicia de Vellejo Bodini, Sigonii, Robortelli, Junii, Lipsii, Barthii, Berneggeri, Pofsevini, Nardini, & Broukhufii.

Nostrum erit, lectoribus nostris e Burmannianis annotationibus (nam, quæ jam olim fuerunt edita, recensere non solemus,) nonnihil proponere. Hæ igitur Cl. Viri notæ cum partim philologicæ sint, partim criticæ, ex prioribus p. 4 discimus, *Paterculi* cognomen, quod sæpius in Romanis lapidibus occurrit, videri ex joco habere originem, primumque ideo dictum esse *Paterculum*, quod vel exigua statura, vel ætate prima jam pater factus, vix *patris* nomen ferre mereretur. Ad lib. 1 cap. 3 n. 2 notat eos, qui Vellejum corrigere ausi sunt ob repetitionem ejusdem verbi, & exemplis probat, fieri idem solere ab aliis iisque præstantissimis scriptoribus. Ad cap. 7 lib. 1 n. 1 defendit hanc Velleji lectionem: *ne in id, quod Homerus, incidere*, ostendens pluribus exemplis, omitti haud raro solere præpositionem, subsequenti commati æque inferendam: inter quæ exempla eminet locus sacer *Actor. XIII, 2, εἰς τὸ ἕργον, ὃ, πρὸ εἰς ὃ, cetera*. Ad lib. 1 cap. 13 n. 5 defendit formulam *intantum*: quæ quidem argentei ævi Latinitati videtur adscribenda. Ad

lib. 1. cap. 18 n. 5 docte propugnat vulgatam hancce lectionem: *Alter ab altero videri nequivorint*. Nonnulli enim rescribentium duxerant *nequivorint*, inter quos Cl. Jo. Clericus, acerbius Ideo notatus jam in præfatione Editoris nostri. Hic igitur multis exemplis superiorem lectionem tuetur Cl. Editor, e quibus adducere libet unum illud Ovidii: *Alter in alterius jactantes lumina vultum*.

Accedimus ad notas Cl. Burmanni criticas, e quibus sequentes diligentius consideravimus. *Lib. I cap. 2 n. 2* ita Vellejus ait: *Eodem fene tempore Athenæ sub regibus esse deserunt, quarum ultimus Rex fuit Codrus*. Hic Cl. Burmannus pro *quarum* mallet *quorum*. Ac sane, si Vellejus dixisset: *quorum ultimus fuit Codrus*, rectissime dixisset. At an æque bene dici possit: *quorum* (regnum) *ultimus Rex fuit Codrus*, haud immerito dubitamus, adeoque malumus retinere vulgatam scripturam: *quarum* (Athenarum) *ultimus Rex fuit Codrus*. *Lib. I cap. 8 n. 2* hæc verba: *quo quidem in ludicro, omnisque generis certaminum, Hercules victor existit*; valde exercuere Lipsium, Gruterum, Vossium, Heinsium & Burmannum. Quid si legas: *omnisque genere certaminum*? Ad quem modum Quintilianus Dial. de caus. corr. eloq. Cap. XXIX, 7: *in omni genere studiorum exercitationes*. *Lib. eodem cap. 12 n. 5* in hisce verbis: *Eamque urbem, magis invidia imperii, quam ullis ejus temporis noxiis, invisam Romano nomini, funditus sustulit*, videtur Cl. Burmanno pro *invisam* reponendum esse *inimicam*. Sed nobis nil immutandum videtur. En verborum *ὀνείλας*: *Eamque urbem*, (Carthaginem, & Romano nomini (id est, Romanis) *invisam*, (id est, quam odio summo prosequabantur Romani,) & quidem *magis invidia imperii invisam, quam ullis ejus temporis noxiis*, cetera. Sunt enim ablativi causæ impulsivæ. Scilicet causa odii non erat damnum aliquod eo tempore a Pœnis illatum reip. Romanæ; sed invidia, qua tacti Romani remp. majestate parem vel superiorem ferre nolebant. *Lib. II cap. 17 n. 3* hæc exstant verba: *petensque Consulatam, pene omnium civium suffragiis factus est. Sed cum honorem undequingagesimo ætatis sue anno affectus esset*; Hic mire se torquent Critici. Acidalius *res-*
sur

factus mutatum vult in *aptus*; Gruterus & Vossius in *nactus*; Grævius & Munckerus, quibus subscribit Cl. Burmannus, vulgatam scripturam tuentur, dictum esse putantes *factus est* pro *Consul factus est*. Nos equidem non dubitamus sentire cum Heinsio, qui glossema subodoratus (quod credimus ortum esse ex his margini adscriptis verbis: *factus Cos.*) hunc rescribit in modum: *petensque -- suffragiis cum honorem, cetera*. Fortasse & glossema latet in istis verbis *lib. II cap. II n. 1: immodicus gloria, insatiabilis*. Cl. Burmannus quidem suspicatur, ita scribit oportere: *opum modicus, gloria insatiabilis*. At malimus credere, rō *insatiabilis* e margine irrepsisse in textum. *Lib. II cap. 35 n. 5* hæc verba: *Catilina fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, pralio reddidit*, hoc modo emendanda censet: *dimicans spiritum, quem supplicio debuerat, addidit*. Sed plane incorruptus nobis videtur iste locus, hoc sensu: *vitam, quam supplicio effundere debuerat, effudit in pralio*. Confirmat vulgatam scripturam alius locus *cap. 19* ita fluens: *Cæionius, autor deditiois, supplicio, quam pralio, mori maluit*. *Lib. II cap. 49 n. 1*. Cl. Burmannus felici verborum transpositione ita rescribit: *qui cum sine invidia floruisse, emittissentque sine periculo, in rep. quæta, aut certe non præcipitata fatali ante initium bellorum civilium morte functi sunt*. Antea par illud verborum, *in republica*, legebatur insertum post *invidia*. *Lib. II cap. 59 n. 4* reperiuntur hæc verba: *Apolloniam cum in studia miserat*. Hic non absurde suspicatur Cl. Burmannus, rō *in studia* intrusum fuisse a glossatore, cuius ævo *Academia* appellabantur *studia*. Ne pluribus rædium creemus lectoribus talium haud amantibus, illud ad extremum observamus, Cl. Editorem non uno loco fateri, adhuc superesse corrupta in Vellejo loca, adeoque nondum perfanatum esse hunc Autorem, sed aliquid relictum diligentiz posteritatis. E tot locis, quibus sanitatem reddere se posse ingenue negavit Editor doctissimus, unum adscribimus, quid nobis venerit in mentem, simul commemorantes. Occurrit is *Lib. II cap. 26 n. 3*, ubi hæc legimus: *Non perdit nobilissimi facti gloriam Calpurnia, Bostia filia, uxore Anstii; quæ jugulato (ut prædicantur,) viro, gladio*

se ipsam transfixit. Quantum hujus gloria fameque accessit? Nunc virtute eminent, patria latet. Valde hæc esse depravata, nemo, qui sapit, negaverit. Quanto studio in emendationem intenti fuerint Critici, patet ex editione, quam in manibus habemus. At nemini conatus ex voto successit. Fortasse nec nobis. Audemus tamen nostram emendationem publicæ luci exponere, quæ hæc est: Prope perdidit - - - transfixit. Quanta sum hujus gloria famaque! At nunc virtus femina in gloria latet.

JULII OBSEQUENTIS QUÆ SUPERSUNT
ex Libro de prodigiis; cum Supplementis **CONRADI**
LYCOSTHENIS & Animadversionibus JO.
SCHEFFERI, curante FRANCI-
SCO OUDENDORPIO.

Lugdunū Batav. apud Sam. Luchtmans, 1720. 8.

Plag. 21.

Qui operam suam in hanc Obsequentis editionem contulit Cl. Oudendorpius, eo strenue nisus est, ut ex politum &, quantum potuit, emendatum prodiret scriptum alioquin valde corruptum. Igitur præter Præfationes Lycosthenis & Schefferi, cujus utilia multa de Autore tradit, item excerpta ex Jac. Perizonii Animadvers. Historic. c. VIII, quod ad Julium nostrum pertinet, & doctorum virorum judicia, non tantum integras Schefferi animadversiones, sed & suas perpetuas notas, quæ laude doctrinæ non carent, adjunxit. Usus est Codicibus non quidem MSSis, impressis tamen aliquot vetustioribus, a quibus vero vix tantum auxilii illi fuit, quam ab istis, quos Scalliger & Heinsius viri doctissimi manu sua notaverant, quosque cum Cuperi & propriis ineditis adhuc observationibus communicavit Editori nostro insignis ille P. Burnmannus. Horum æpe & ingenio suo menda librorum sæpe tollit, & Schefferum, qui in hoc Autore divinationibus plerumque abusus est, castigat errantemque in viam reducit. Sic cap. LX, quo Schefferus

in

In verbis: *Tempeſtas ſigna cum columnis evertit*, ex Livio addendum cenſuerat, quibus *ſuperſtabant*; Oudendorpius contra ex c. 77 & 109 monſtrat, poſſe illa haud inconcinne abeſſe. Cap. LXXVI, ubi ille pro *Conſe arma in caelo volare viſa* ſcribere voluerat *Conſentia*; hic cum Heinſio & Buimanno legit *Coſe*. Recte. Error enim, ut hoc addamus, ex modo ſcribendi exitit, quo propter accentum veteres N interpoſuerunt in *thenſaurus*, ſuccendo apud Paullinum pro ſuccedo, *quotiens* & ſimilibus. Cap. LXXXII cum inſolens illi viſum, quod Ætna dicatur ignibus abundaſſe, pro ignes *evomiſſe*; hic teſtibus eam ſignificationem adſtruit. Cap. LXXXV ille verba, in *Numantia*, mutare voluit in *ad Numantiam*; hic vero docet ex Perizonio ad Ælianum (adde notata ad cap. 110) in *Numantia* idem notare, quod circa Numantiam. Cap. CXXX verba, *a meridiano ad ſeptentrionem*, non integra putabat ille & ſcribebat *a meridiana ora*; hic vero vulgatum non ſollicitandum, ſed idem eſſe comprobatur. Præterea nomina Conſulum, quæ Schefferus reliquerat fere intacta, ex Faſtis, Pighio ceteriſque monumentis commode corrigit. Neque tamen ita ſuccenſet erroribus Schefferi, ut etiam, ubi ille verum vidit, diſceſſionem faciat; conſentit potius cum illo adeo, ut emendationes ejus aliquot locis in textum receperit, v. gr. cap. 61, 62 aliis. Interim haud raro duces ſuos ſequendo a gradu ſuo depellitur. Sic Cap. LVI parum abſuit, quin *Luce* autoritate Heinſii in *Luca* urbis nomen mutaret, & Cap. LXXIII pro *crebro fulminavit* cum Viro Clariffimo mavult *ſereno fulminavit*: quaſi crebrior fulminatio prodigiū non eſſet. Sæpe incertus mire fluctuat, ut Cap. LVI, variis variorum conjecturis allatis, quæ reſtituerent locum veteratum: *In Umbria ſemimas duodecim ferme annorum natus*, nulli fidem tribuit; cum, niſi vulgatum defendi poteſt, certiffima ſit Broukhufii ad Propertium, qui legit *notus h. e. cognitus*. Cap. LXI *lanam* accipit pro *lanca vitta*, ut apud Horatium *purpura & oſtrum* pro veſtimentiſ inde confectis: at quæ amplius tentat, ſupervacua videntur. Eodem capite pro *in leſtibernio Jovis*, mavult nude *leſtibernio* abjecta præpoſitione, quam tamen in talibus formulis ſervant Cæſar, Salluſtius, reliqui.

qui. Audet vero istud propter unicum Livium; at illum Schef-fero patrocinari non permittit, dum loco *præferunt* ex illo *facere* voluisset *præferunt*. Eidem imputat Cap. LXX scribendum iudicasse, *e celo tacta*: cum potius operarum incuriæ & pro de obreperit, contra voluntatem doctissimi Viri, quam citatum ab ipso cap. 55 adductusque Virgilius satis manifestant. Cap. LXXV verba: *ob hac ipsa corrui*, varie mutat. Sed bene habent ac denotant per vel propter dissipata ædificia corruisse: quo sensu sæpius *ob hac* in Livio legitur. Cap. LXXXVII scripsit Obsequens: *quod Aricia lapidibus plueret, ita supplicatio habita*. Verum nec Schefferus, nec Oudendorpius *ro ite* possunt concoquere. At Cic. XIII Fam. ep. LXX post *quæ* etiã sic posuit, nec aliquis particulæ status controversiam movet. Proxime ista verba excipiens *quod* fuit causa turbarum, adeoque delendum. Cap. LXXXVII nomen *impensas* Scaliger accepit pro *ἐπιπένη* navis; Noster vero ipsum verbum Græcum ab Autore adhibitum esse autumat. Ad Cap. CIV multa obiter contulit de *Matre Idea*, *Matrem* nempe illam absolute, & *Matrem Deam* esse vocatam. Pariter alios Autores ita obiter passim voluit corrigere, vario, ut putamus, eventu. Meliora sunt, quæ ex Apollodoro & Pausania ad Cap. CX produxit de Tabulis, in quibus oracula consulentes visa sibi & audita perscripserint. Ex his igitur apparet, non inutiliter quidem laborasse Cl. Editorem; multa tamen relicta esse, in quibus alii animum exercere possent. Certe Cap. CIII (ubi Noster suspitioni sitæ addidit: *Meliora si quis adferat, gratam mihi rem præstabit*), nulla difficultas est scribendi: *Simulacrum in templo quod capite adaperto fuit, apertum inventum*. Nam variatio illa in *adaperto* & *apertum* nihil moratur, utpote quæ ex Aufonio, Claudiano & aliis defendi potest. Et Cap. CV *Fax ardens Tarquinis late visa*, si quid mutandum, *alte* pro *late* scribendum, quales literarum transpositiones ubivis obvix sunt. Hujusmodi plura possent afferri, quæ partim ex Historia, partim ex linguæ genio restituenda sunt. Nam Latinitas hujus Autoris, uti erat ætas ejusdem, non est optima eaque Criticis sæpe fucum fecit. Verba peregrina, nova, poetica usurpat: con-

stru-

structiones mutat, ut quando secundum & quantum casus pro-
 sexto ponit. Quæ omnia antea diligentius considerata sunt,
 quam ad mutationes deveniatur.

VETERUM MONUMENTORUM QUAR-
 ternio; edidit & notis illustravit JO. GEORG.
 ECCARD.

Hanoveræ, sumptibus Nic. Försteri, 1720. f.
 Plag. 18.

Celeberrimus Eccardus, quem in Legibus Salicis & Ripuarior-
 um illustrandis emendandisque laudabilem operam col-
 locasse, superiori anno indicavimus, eodem fere tempore hunc
 veterum monumentorum quaternionem, suis pariter notis ma-
 gnâ partem exornatum, in publicum edi curavit, cujus equidem
 consilii Autores ipsi fuere maxime RR. PP. Pezii, quorum bene-
 volentiz & alacri in his literis evahendis studio priora duo illius
 quaternionis monumenta, ponissimam totius operis partem,
 se debere fatetur. Primum locum occupat Hathumodæ, primæ
 Abbatissæ Gandersheimensis, Ludolpho Duce Saxoniz natæ, vi-
 ta, Autore Agio, Presbytero & Monacho corvo, cui accedit eju-
 dem Agii dialogus elegiaco versu scriptus de obitu Hathumo-
 dæ, quod utrumque scriptum Celeb. Eccardus suis illustravit
 notis, aliquando amplissimis; & ad ornandam firmandamque
 illius ætatis historiam facere, merito judicavit. Quis autem il-
 le Agius fuerit, nos penitus latet, nisi forte nostram facere ve-
 limus doctam Cl. Interpretis conjecturam, qua Wicbertum, A.
 880 ex Monacho Corbejensi factum Episcopum Hildesheimen-
 sem, & Agium nostrum eundem esse, sibi persuadet. Fuit ille
 Wicbertus, fide Chronici Hildesheimensis, medicæ artis perit-
 tissimus; ob eandem autem causam Agius moribundæ Hathu-
 modæ affuisse videtur: fuit Wicbertus Corbejensis; nec alterius
 familiz sacræ esse potuit Agius, hoc enim cœnobio aliud Gan-
 dershemio illa tempestate non fuit magis vicinum. Jam con-
 stat, eruditos, seculi præsertim noni, plerumque nomina, quæ
 habebant, Germanica in Latina aut Græca mutasse; & *wib*, no-
 bis

bis weibe, sacrum, *ἄγιον*, denotat. Rabanus, qui & ipse Maurus appellatus est: *Sacer uuib.* Kero: *Benedicat uuib.* Quid itaque vetat, quo minus *Wibonem* aut *Wigonem*, (ita enim Wiberri nomen contrahere solebant rudes majores) & *Agium* nostrum dicamus eundem. Monumentorum a Cl. Peziis erutorum alterum est incerti Autoris narratio de Electione Lotharii in Imperatorem Romanorum, Lotharii, puta, Saxonis, cui Imperii spem Fridericum Suevum reddidisse dubiam, nostri Annales, & hæc imprimis narratio a cozvo memoriz prodita factis loquuntur. His Cl. Eccardus e suo penu reliqua addidit, ex Codice Bibliothecæ Cantabrigiensi deprompta, fragmentum Poematis, ex hybridarum genere, in laudem Henrici Comitis Palatini ad Rhenum A. M. CC. IX ab Anonymo Lotharingo decantati, notis doctissimis explicatum, & Cantica aliquot Seculi XI, quorum I in tres Ottones; II & III in obitum Henrici II; IV in Conradum Salicum; V in ejusdem obitum; VI in Coronationem Henrici III vivo patre Conrado; VII de Herigero, Archiepiscopo Moguntino; VIII in Heribertum Archiepiscopum Coloniensem, luserunt pingua nonnulla istorum temporum ingenia.

P. 22.

Amamus hæc monumenta, faciunt enim, ut diximus, ad res patrias explicandas, & si non facerent, amaremus ea, quod tam egregie tam docte de variis Historiz & Antiquitatum Germanicarum capitibus commentandi occasionem celeberrimo Eccardo dederunt. Officium fecisse videbimur, si uno alterove specimine allato harum literarum studiosos de illarum præstantia monuerimus. Fuit Hathumodæ, quam Agius soluta & ligata oratione celebravit, Pater Ludolphus, qui Comes primum Saxonum *per Hludovicum magnum Francorum Regem*, (ita Pium describere videtur Hroswitha) constitutus, postea alterius *Ludovici* (Germanicum merito appellavit sequior ætas,) *dono suscepit primum propria gentis dominatum.* Notissimi Principis Pater hæctenus latuit; ab incertis enim recentiorum annalium rumoribus merito abstinemus. Genus ei fuisse ex Saxonum Principibus, constans est opinio, neque tamen per mares descendit ab Witehindo; non tacuissit illud Witehindus Histori-

storicus in Henrico Aucupe, qui hujus Conjugem Mathildem *de genere Witechindi Ducis fuisse refert*. Claruit illa tempestate inter Saxones Bruno Dux Angariorum, quem Witechindo conjunctum, Annales Loifeliani & alii memorant. Opportune Bodo in Chronico Picturato monet, Witechindum ex Geva Seyfridi Dani sorore suscepisse Filium Wipertum, & Filiam Hafsalam, nobili Saxoni, Bernoni, postea nuptam. Rectius ille Gisellam, & Brunonem dixisset. Gevæ nomen, quod matris fuit, non est diversum ab illo Gerbergæ, quæ Filia Ludolphi usa est, & Brunones in eadem familia plures occurrunt. Nec tamen Bruno potest dici Ludolphi Pater; temporum rationes id ventant. In Angaria sub initium seculi noni magna bona habuit, & in Francia Saxonique inclæruit Ecbertus, quem *Carolus M. cunctis Saxonibus, qui inter Rbenum & Visurgim maxima flumina inhabitant, ducem præfecisse*, narrat Autor translationis S. Pufinnæ. Huic Uxor fuit Ida, quæ sanctitatis post obitum fama innotuit, & vivens Marito perluafit, ut Hirtzfeldiæ ad Lupiam Basilicam lapideam opere polito in honorem S. Mariæ sanctique Germani construi faceret, ubi & sepulta colitur. Ex hoc matrimonio natus est Warinus Abbas Corbejæ novæ, auctore gravissimo, translationis S. Pufinnæ scriptore, qui & aliorum fratrum Warini, & sororis, & ex sorore neptis, Hadvigis Abbatisæ Herivordienfis meminit. Qui illi fratres? Egilmarus Episcopus Osnabrugensis in Quersla, cujus excerpta Ertwinus Erdmannus in Chron. Osnabrugensi servavit, Cobbonem nominat. Sed quis alter Fratrum? Autor translationis S. Pufinnæ, *Warini Fratres*, ait, *adaque clarissimos Viros, magnis dignitatibus illustres & apud exteros & apud domesticos enituisse*. Quis isto tempore clarior, quis excellentior Ludolpho Saxone? Ludolphus filiolum suum in Albis defunctum Hirtzfeldiæ in Ecclesia penes S. Idam sepelisse dicitur in Actis S. Idæ. Quid consuetius, quam sepultura liberorum apud Parentes vel Avos? Idem Autor Actorum indicat, *Hirtzfeldiam hereditaria successione post fata Egberti & Idæ ab aliis & inter hos a præclaro Cantate Ludolpho possessam fuisse*. Agius ipse in vita Hathumodæ narrat, venerabilem vitam ejus, quamvis jam grandæva fuerit,

fit, & senio confecta, indefesse morienti adstitisse. Titulus Venerabilis Episcopi, Abbatibus & Abbatissis proprius est. Soror itaque Ludolphi fuit Abbatissa. Nec aliud fuit tunc sanctimoniarum Monasterium quam Herivordense. Fuit adeo Abbatissa Herivordensis, & Addila quidem, Tetz defunctæ secundo loco surrogata, ast quam Egilmarus Warini & Cobbonis sororem fuisse claris verbis memoriz prodidit. Habes ita fratres Ludolphi, Cobbonem & Warinum, habes Patrem Ecbertum, Matrem S. Idam, Avum Brunonem, Aviam Giselam, Proavum Maternum Witechindum, Proaviam maternam Gevam, Sigfridi Dani Filiam, verbo, genus ordine longo, non clarissimis ubique scriptorum testimoniis, (qui enim hoc in talibus fieri potest?) sed quadam conjecturarum non pessimaram serie contextum.

p. 36.

Ita, dum Agius, fratrem Hathunodæ Regum neptem in matrimonio habuisse, scribit, docte admodum in origines Hadwigis Conjugis Ottonis Illustris, & Matris Henrici Aucupis inquiritur. De Brunone enim hic sermonem esse, negat Cl. Autor, quod scriptores id in morte ejus, quam pro patria A. 880 oppetit, non tacuisse. Regum adeo Neptis est Hedwigis, sive Hatui Ditmari, qui Chronico picturato Lucardam vel Luitgardam quandam laudanti omnino præferendus est. Sed qui? dicitur neptis aut sororis filia Regum, puta, Ludovici Germanici & Caroli Calvi, & sane fuit Gisela soror Caroli germana, Judithæ & Ludovici Pii filia, uxor Everhardi Comitis & Marchionis Foro-Julienfis, quam inter ceteros liberos filiam habuisse Heilwich, tabulæ testamenti Everhardi Comitis a Miræo in Codice donationum primum editæ affirmant. En Hathui, Conjugem Ottonis, nomine in istis Tabulis in Heilwich converso, quæ cum Berengarii Italiæ Regis Soror fuerit, stemma hujus Principis Francicum potius quam Longobardicum iterum hic assertitur & vindicatur.

DE POTU VINI CALIDI DISSERTATIO,
Autore JOHANNE BAPTISTA DAVINI,
Serenissimi RAYNALDI, Mutinæ, Regii, Miran-
dule &c. Ducis Medico. Mu-

Mutinæ, typis Antonii Capponi, Impressoris Episcop 1720, 4.

Plag. 10.

Inter Medicæ Artis difficultates & veluti fluctuationes, quas medicamentorum non minus magna copia, quam parva felicitas & fallax usus quotidie parit, semper sibi ante oculos positum esse illud Hippocratis: saltem ne noceras; fatetur Clarissimus Davini sub initio hujus Dissertationis, paucisque idcirco ait remediis se usum, iisque tutis, quantum fas fuit, & pompa nihil habentibus, seque beatissimum judicavit, quoties casu vel consilio in medicamenta inciderit, quibus præter innocentiam prærogativam insit domesticum & gratum cum natura commercium. Hujusque generis cum sit vinum calidum, ei commendando geminam allegat curationem. Prima concernit illustrem quendam Virum, Simonem Tamburinum, sævissimis ventriculi & intestinorum doloribus, iisque habitualibus sæpiusque recurrentibus, laborantem. Ultimi paroxysmi A. 1702 tempore autumnali & hyemali acerbis torserant eundem; cujus res cum, reliquis remediis frustra adhibitis, desperatas credidissent & Medici, & adstantes, Noster vini calidi usum, quo dolores ejusmodi aliquando apud Costæum consopitos legerat, proposuit, & observantem nactus ægrum observavit, eodem die, quo primum in prandio illo usus fuerat, dolorem quievisse, noctem secutam placidam, alvum, hætenus adstrictam, sua sponte paulatim laxatam, vires paucis diebus recreatas fuisse, oblitamque penitus malorum suorum naturam pristinam alacritatem vigoremque resumisse. A quo tempore summa fuit religio Illustri Viro a vino calido discedere, sive prandium sumserit, sive cœnulam, qua utitur tenuissima. Nec ulli hætenus dolori expositus idem, curis, quas pro bono publico dies noctesque suscipit, alacriter expediendis sufficit, octuagesimum annum jam supergressus. Altera historia respicit Illustrissimum ac Reverendissimum Stephanum Foliannum, antehac Archipresbyterum civitatis Carpi, nunc Episcopum Mutinensem. Hic a pueritia per intervalla asthma convulsivo, cum annis vires acquirenti, obnoxius, nunc sexagenarius factus tantam respirandi difficultatem passus fuit, ut ob eam

per plures menses lectum ingredi non ausus, certiore tabis motum quam recuperandæ sanitatis fiduciam ceperit, hinc instante autumno majorem mali atrocitatem veritus, Clarissimum Davini ad se accersi curavit. Cujus consilium de bibendo vino calido in prandio & cœna secutus, proximum autumnum & hyemem prospere transegit, & ab omni asthmatis insultu immunis hoc beneficium vino calido in acceptum retulit. Hujusque usu continuato factum est, ut, Antistite interim Mutinensi defuncto, ipse designatus urbis hujus Episcopus per ventos nivesque brumali tempore Romam iter feliciter absolvere, ibi per tres menses incolumis subsistere, Mutinamque reversus, magno animi robore curas Episcopatus absolvere potuerit. Cum igitur vinum calidum statim stomachi dolorem sanaverit, præcipuam hoc suam vim in istius visceris utilitatem conferre; & cum diuturno usu tum inhibuerit recidivam doloris, tum orthopnoeam extirpaverit, non dissolvendis tantummodo flatibus, & abstergendo favere stomacho, sed etiam chylosin emendare ac perficere hoc medicamentum, judicat Noster. Plura etiam allegat exempla respirandi difficultate, atrophiam ex catarrho, & hæmoptoe afflictorum, quibus vini calidi usus admodum cessit feliciter. Hinc in laudes excurrit *Σεμνοπόρος*, & cum veteres non sine causa vinum aqua calida miscuerint, atque nostratum Chocoladæ, nisi hauriatur præcalida, multum venustatis, energię atque salubritatis decedat, exinde discere nos debere docet, magis amicos esse naturæ nostræ potus calidos, quam frigidos, & vim ipsam potus calore excitatam explicare se uberius, amplioremque fieri ac validiorem. Digestionem ventriculi fotu caloris in animalibus calidis juvari, in propatulo est, & vini calore stomachum emendari, nec Hippocratem latuit; qui vinum meracum, non actu sed potentia calidum, commendavit. Quoniam vero hæc validiora vina, quæ in regione Hippocratis nascebantur, in quotidianum usum sine noxa trahi non possunt, vina Italica, quæ moderatis turgent spiritibus, nec naturæ vim faciunt, nec indolem habent acrem aut inflammantem, suavius & tutius prodesse, judicat Clariss. Davini, si actualis frigoris præjudicium eis detra-

destraxeris. Ut autem vini calidi usus expectationi respondeat, victus rationem admodum temperatam ineundam, vinumque ex uvis maturis expressum feligendum esse jubet, taleque; quod nec durum sit, nec indomitum, nec aquosum nimis, sed leniter generosum, quodque blande stomacho adaptetur, & facili ac molli lapsu subeat urinæ vias. Hocque non tepescere solum, sed ad eum usque gradum calefieri debere imperat, qui commode ferri possit; potum enim tepidum aut subvertere, aut debilitare ventriculum, roborare calidum. Præstare etiam nigrum, quam album, quia illud stomachi fibras magis firmat, & spiritibus fortiolem texturam conciliat. Nec ubertim nimis bibendum esse, sed pro ventriculi modulo, atque indigentia. De cetero nec corporis exercitationem negligendam, nec decedendum esse a potu calido, etiam post redditam sanitatem, monet.

**FLUIDI NERVEI HISTORIA, AUTORE
JOANNE HYACINTHO VOGLI,
Phil. & Med. Bononiensi.**

Bononiæ Studiorum, typis Julii Borzaghi, 1720, 8.
Plag. 6.

Quanquam ex recentioribus Medicis Willisius, Malpighius, Vieussenius, Ridleyus, Steno, aliique cerebri generisque nervosi anatomem curatius tradiderint, multum tamen relictum esse, usum harum partium si spectes, in quo posteri ingenii aciem exercent, existimat Clarissimus Vogli. Quemadmodum autem cerebri productum esse spiritus animales, plerique Medicorum credunt, ita Noster eorum elaborationem & munia explicaturus de liquorum secretionibus universim & summum agit. Ante omnia verò monendum, a spirituum nomine eum studio abhorreere, & fluidi nervei terminum eisdem substituere. Supponit igitur, nullum secretionis genus in corpore viventi animato reperiri, quod originem suam non habeat ab arterioso sanguine, si eam excipias, quæ in hepate contingit; inter arterias & venas dari anastomofin, illasque poris modo

amplioribus, modo angustioribus, diversaque figura prædictis, instructas esse, quibus certæ sanguinis particulæ respondeant. Contingere hinc putat, ut sanguinis heterogeneæ particulæ, quemcunque porum pro sui intromissione aptum reperiunt, eundem ingrediantur. Quanquam autem glandulæ officium peculiare humores secernendi non adimat, quando scilicet unus alterque porus ex arteria ad eas hiat, sine tamen glandularum apparatu pariter secretiones fieri posse, sibi persuasum habet. Quibus positis negat, cerebri corticem esse glandulosum, ob mollitiem, quæ tactui per universum cerebrum sese offert; ob sensus defectum, siquidem nulla in vulneribus & vomitibus cerebri creatur molestia; ob paucitatem arteriarum corticem lambentium; & ob quantitatem medullaris atque callosi corporis, cineræ substantiæ quantitatem multum superantem, cum alias tubuli excretorii quantitas & extensio glandulæ quantitate & extensione superetur. Concedit tamen, vasa aliquot sanguinea exilissima e piæ menynge expansionibus, cerebri ventriculos cooperientibus, in medullarem ejusdem cerebri substantiam quaquaversum protendi, ac derivari, in eum certe finem, ut, quo major eorundem vasorum extensio habeatur, eo major fluidi nervei segregatio & ejusdem in spinalem medullam & nervos impulsio possit obtineri. In pia menynge enim organum invenit fluidi nervei secretorium. Certum quippe est, nullum animal moveri, & ne momentum quidem temporis vivere posse, absque fluidi illius subtilissimi per nervos influxu. Jam non desunt exempla fœtuum, sine cerebro natorum, quale ipse notatu dignissimum superiori anno conspexit, qui certe fluidi nervei copia non destituti, hoc in cerebro non elaborari, satis evincunt. Putat itaque, in motu diastoles sanguinem indefinenter intrare & perfluere arterias, eas etiam minutissimas, quæ piam matrem ejusdemque expansiones præ majori parte constituunt, has vero arteriolas versus quamcunque directionem subtilissimæ diametri poros nancisci, & eo præsertim loci, ubi finiuntur, & in occurrentes venulas convertuntur; adeoque cum in systole vasa porro hæc constringantur, sanguinem ad quamcunque peripheriam appulsum,

ubi

ubi resistantiam non inveniet, ibi translabi; poros itaque illos subtilissimos proportionabili sanguinis succo, cui resistantiam tollunt, cribrum efficere; oscula vero venarum reliquo sanguini transitum concedere, hacque ratione sanguinis succum subtilissimum quidem præ subtilitate pororum a piæ menyngis vasorum furculis segregari. Et cum fluidum hoc pro majori parte æthereas secum vehat substantias, quæ motu suo elastico, ubi minorem resistantiam inveniunt, perpetuo percurrunt, ac celerrime invehuntur, consequenter fluidum spatium illud, ab absumto per medullam spinalem & nervos fluido necessario relictum, semper appetere & implere conari, existimat Noster. Credit pariter, fluidum nerveum in sinibus arteriarum illarum, quæ per membranaceas expansiones distribuuntur, æque commode posse secerni, quo tempore contrahuntur arteriæ, & in annexam cerebri substantiam deponi, ulteriusque protrudi, quo tempore dilatantur eadem. Inno ab hoc reciproco munere non excludit illas minimas arteriarum propagines, quæ medullarem cerebri portionem quaquaversus alteque perfodiunt. Quid? quod medulla spinalis & nervi omnes, cum extra calvariam quoque ad extremum usque corporis ambitum ubique membranæ cingantur, a binis menyngibus immediate productis, æque capaces sint ob eandem pororum configurationem fluidum nerveum producendi. Indeque est, quod in vulneribus cerebri cum deperdita substantia sensus & motus partium sæpe adhuc superstes observatur, quando scilicet ex medulla spinali atque nervis sufficiens ejus copia suppeditari potest. Quæ sententia ex eo etiam corroboratur, quod, qui sine cerebro nati sunt foetus, menyngibus tamen nunquam caruerint. Quamquam autem cum illis non consentiat Autor, qui præter subtile fluidum crassius etiam in nervis vehi, sibi persuadent, credit tamen, in plexu choroideo, in pituitaria pinealique glandula lympham quandam assatim continuoque secerni eamque per peculiaria vascula in venosum & refluxum sanguinem pergere, qui particulis suis energetice viduatus, in amplioraque sensim vasa se recipiens, motuque systoles & diastoles non amplius acceleratus, facillime conlisteret, incrassaretur, & canales

R

ob.

obstrueret, lymphæ vero ista diluuntur, & ad fluendum fit concitatio. Nervos porro pro productione, non corporis callosi, sed meningum habet; cerebri vero usum in eo collocat, ut sua mole depressioni piz matris resistat, molli sua superficie contactum membranarum non exasperet, fluidum nerveum a meningibus, earundemque productionibus jam separatam non modo colligat, sed & successiva per suam substantiam filtratione amplius depuret, & attenuet. Et quia fluidum hoc, tanquam subtilissimum, facillime etiam exhalare potest, ubique tam in cerebro quam in medulla spinali & nervis universis spongiosa & medullaris substantia præsto est, quæ illud detineat, coerceat, atque dirigat. Juxta hoc systema motum voluntarium ita explicat: Anima jubet meninges in loco determinato adæquate moveri, ut ita ad determinatas nervorum in appositos musculos tendentium propagines fluidum nerveum potentius, quam ordinario fieri solet, dirigatur. Sicut autem extremæ istæ propagines in membranam, substantiam musculi intus investientem, disperguntur, & aperiuntur, ita fit, ut, quando e vasculis nerveis exilissimis fluidum nerveum, hætenus coactum & compressum, in musculi rariorem & laxiorem substantiam protruditur, æthereæ elasticæ particulæ, quibus illud est refertissimum, a compressione liberatæ in musculo resiliant, & dilatentur, atque ita musculum inflantes tantundem eundem abbrevient, quantum se dilatant. Sensorium denique commune non admittit Auctor, existimans, impressiones omnes fluido nerveo quoquomodo communicatas in ipso sensorii externi limine dijudicare animam, tantumque abesse, ut hæc a fluidi nervei impulsionem ad reminiscendum & imaginandum determinetur, ut potius ad se tali modo movendum fluidum idem nerveum ab anima impellatur.

THE DOCTRINE OF CHANCES, OR A METHOD OF CALCULATING PROBABILITY OF EVENTS IN PLAY.

h. e.

DOCTRI-

MENSIS MARTII A. M DCC XXI. 131

DOCTRINA SORTIS, SEU METHODUS
computandi probabilitatem eventuum in ludis, Autore
ABRAHAMO DE MOIVRE,

R. S. S.

Londini, sumtibus Autoris, 1718, 4 reg.

Alph. 1.

CUM A. 1708 in Gallia prodiiisset tentamen analytico ad ludos eventus fortuiti applicata, suppresso Autoris *Reimondi de Monmort* nomine, (de quo vide Acta A. 1709 p. 462,) in Anglia *Franciscus Robartes* problemata quaedam proposuit *Abrahamo de Moivre*, quæ ad aleam spectantia ipsi difficiliora visa fuerant *Monmortianis*. Postquam Vir celeberrimus *Motvæus*, Analytico apprime gnarus, eadem feliciter solvisset, autor eidem fuit, ut addita methodo solutiones publicaret. Legerat tunc nonnisi *Hugensii* de ratiociniis in ludo aleæ tractatum, & libellum Anglicum *Hugensiana* repetentem; librum *Monmortianum* perfunctorie tantum percurrerat, propterea quod obiter inspicienti Autor unice methodo *Hugensiana* insistere visus fuerat. Quamvis autem ultro fateatur, se ex tractatu *Hugensiano* primas hujus doctrinæ notiones & modum arguendi in materiis istiusmodi hausisse; methodum tamen *Hugensianam* tanquam minus genuinam ac naturalem rejecit & eidem doctrinam combinationum, aliquando series infinitas substituit, quarum aliæ sponte abrumpuntur, aliæ exacte summantur, aliæ ad verum convergunt. Enatum hinc est specimen de mensura sortis seu de probabilitate eventuum in ludis a casu fortuito pendentibus, quod in Transactionibus Anglicanis N. 329 promensibus Januario, Februario & Martio A. 1711 prodiiit. Istud postea uberius illustravit & novis accessionibus auxit, atque sic tandem excrevit idem in præsens opus typis nitidissimis in charta augusta exscriptum. Dixerat *Motvæus* in præfatione ad specimen, *Monmortianum* variis exemplis regulas *Hugensianas* pulchre illustrasse, sed cum *Hugensio* non ea simplicitate ac generalitate usum fuisse, quam natura rei postulabat: dum enim plures quantitates incognitas usurpet, ut varias collusorum conditiones repræsentet, ipsum calculum suum nimis perple-

R 2

sum

tum reddidisse, dumque collusorum dexteritatem semper æqualem ponat, doctrinam hanc ludorum inter limites nimis arctos continuïsse. De hoc iudicio sæpius conquestus fuit *Monmortius*, cum in privatis ad amicos literis, tum etiã publice in præfatione ad editionem secundam tentaminis sui, quæ multo auctior, una cum Commercio epistolico Autoris cum *Joanne* & præsertim *Nicolao Bernoullis* Parisiis A. 1714 (in 4 reg. 2 Alph. II plag.) prædiit: ubi etiã ad singulas objectiones *Moisraan* respondet. Fatetur autem nunc in præfatione ad opus suum ipse *Moisraus*, si plus temporis ac studii in tentamine *Monmortiano* evolvendo posuisset, se ultro confessuram fuisse, quod non modo methodum *Hugenianam* exemplis selectissimis illustraverit, verum etiã varia curiosa a se inventa addiderit. Ait etiã, ipsum in secunda editione varia dedisse Specimina ingenii singularis atque capacitatis extraordinariæ.

Præmittit Autor brevem introductionem, in qua præcipuas Artis regulas methodo simplici ac plana exponit, ita ut his insitendo multa problemata ope Arithmeticæ vulgaris absque Algebra solvere liceat. Cum liber rarissimus in paucorum manibus versetur & ob idioma, quo conscriptus est, a paucissimis exterorum legi possit, regulas singulas recenseri consultum ducimus. Sumit itaque, probabilitatem eventus esse majorem vel minorem pro numero casuum, quibus contingere vel non contingere potest. Ex. gr. Si tres fuerint casus pro eventu, duo contra eundem; probabilitatem quod contingere possit, esse $\frac{2}{3}$, quod non contingere possit, $\frac{1}{3}$. Sumit porro, expectationem rei æstimandam esse per rei valorem ductum in probabilitatem eam obtinendi. Atque hinc deducit 1. si casus, quibus obtineri potest a , fuerint p , quibus perditur, fuerint q , expectationem seu fortem in priori casu fore pa : $(p+q)$ in posteriori aq : $(p+q)$. Supponitur hic, eventus ex se invicem pendere, ita ut alter collusorum *B* perdat, quando unus *A* lucretur. Quod si vero eventus ex se invicem minime pendeant, fueritque p numerus casuum, quibus eventus primus contingere potest, q numerus casuum, quibus idem non contingere potest, & r numerus casuum, quibus eventus secundus contingere potest, s numerus casuum, quibus idem non contingere potest; fore $(p+q)(r+s)$ seu

$$pr +$$

$pr + qr + ps + qs$ numerum omnium casuum, quibus eventus contingere & non contingere possunt. Quando itaque 2. A & B de his eventibus ita inter se certent, ut A contendat fore, ut alterque contingat, rationem sortium fore ut pr ad $qr + ps + qs$; si contendat fore, ut primus contingat, rationem sortium futuram ut ps ad $pr + qr + qs$; si contendat fore, ut alteruter contingat, rationem sortium futuram $pr + qr + qs$ ad qs . Eodem argumentandi genere utendum esse, si tres vel plures sint eventus, de quibus A & B certent. Quod si eventus omnes numero n habeant numerum casuum a , quibus aliquis contingere possit, & numerum casuum b , quibus non contingere possit; variationem omnium casuum fore $(a+b)^n$. Quamobrem si 3. A certet cum B ea conditione, ut vicerit A , ubi eventus unus vel plures contingant; B vero vicerit, ubi nullus contingat: rationem sortium fore ut $(a+b)^n - b^n$ ad b^n . Si vero A cum B certet ea conditione, ut, si eventus duo vel plures contigerint, A vicerit; sin nullus, vel unus, vicerit B : rationem sortium futuram esse ut $(a+b)^n - b^n - nab^{n-1}$ ad $b^n + nab^{n-1}$, & sic deinceps in ceteris.

Finita introductione, sequuntur solutiones problematum varii generis ex regulis ibi traditis deductæ. E. gr. Solutio problematis primi est corollarium regulæ ultimæ. Determinatur in eo ratio sortium, si A & B una tessera ludant ea conditione, ut, si A bis vel pluries octo jactibus tessere monadem jecerit, ipse A vincat; sin semel tantum vel non omnino, vincat B . Est nempe hic $a=1$, $b=5$, $n=8$, adeoque $(a+b)^n - b^n - nab^{n-1}$ ad $b^n + nab^{n-1}$ ut 663991 ad 1015625, hoc est, ut 2 ad 3 quam proxime. Sed quæ sequuntur problemata, plus habent difficultatis & plus ingenii requirunt. Inter ea quoque comparent, quæ ludos Gallis *Bassete* & *Pharaon* dictos illustrant. Utitur etiam subinde seriebus infinitis, veluti problemate quinto, ubi invenire docet, quotenis tentaminibus futurum sit probabile ut eventus aliquis contingat, si a sint casus, quibus primo tentamine contingere possit, & b casus, quibus possit non contingere, ita ut si A & B de eventu contendant, possint A & B æqua forte eventum affirmare & negare. Nimirum cum in hoc

casu, si x denotet numerum tentaminum, quibus eventus aliquis possit equali expectatione contingere vel non contingere, vi regularum ante traditarum sit $(a+b)^x - b^x = b^x$ seu $(a+b)^x = 2bx$,

ponendo $a:b=1:q$, erit $(1+\frac{1}{q})^x = 2$, hoc est, evahendo $1+\frac{1}{q}$ ad dignitatem x , $1 + \frac{x}{q} + \frac{x \cdot x - 1}{2} \frac{x-1}{q^2} \&c. = 2$, Si $q=1$,

erit $x=1$; si q infinita, erit x infinita. Ponatur x infinita, erit $\frac{1+x}{q} + \frac{x^2+x^3}{2q^2} \&c. = 2$. Ponatur $x=z$; erit $1 + z + \frac{1}{2}z^2 + \frac{1}{6}z^3 \&c. = 2$.

Quare cum series denotet numerum, cujus logarithmus hyperbolicus z ; erit $z = \log. 2$, consequenter $z = \frac{1}{2.718}$ quam proxime, cum logarithmus hyperbolicus ipsius $2 = \frac{1}{1.386}$ quam proxime. Quoniam vero doctrina inprimis combinationum utitur ad resolvenda problemata, ideo ejus regulas explicat & theoremata exhibet, quae problematibus fortis resolvendis inserviunt. Demonstrat itaque, si n fuerit numerus rerum,

probabilitatem sumendi a primo & b secundo loco fore $\frac{1}{n \cdot n-1}$ & numerum permutationum, si singulae binae sumantur, $n \cdot n-1$. Probabilitatem sumendi a primo, b secundo & c tertio loco, fore

$$\frac{1}{n} \cdot \frac{1}{n-1} \cdot \frac{1}{n-2} \& \text{ numerum permutationum sumtis ternis,}$$

$n \cdot n-1 \cdot n-2$. Et generatim si n sit numerus rerum, quarum prima p , secunda q , tertia r , quarta s &c. vicibus repetatur, fore numerum permutationum $n \cdot n-1 \cdot n-2 \cdot n-3 \cdot n-4 \&c.$ (donec numerus terminorum $= p+q+r$ five $n-1$) divisum per facta sequentia $p \cdot p-1 \cdot p-2 \&c. q \cdot q-1 \cdot q-2 \&c. r \cdot r-1 \cdot r-2 \&c.$ ubi primus factor continuatur, donec numerus terminorum fuerit p ; secundus, donec idem fuerit q ; tertius, donec idem fuerit r &c. Similiter ostendit, numerum combinatum rerum n ,

$$\text{si binae sumantur, fore } \frac{n}{1} \cdot \frac{n-1}{2}; \text{ si sumantur } p \text{ vicibus, } \frac{n \cdot n-1}{p \cdot p-1}$$

$$\frac{n-2 \cdot n-3 \cdot n-4}{p-2 \cdot p-3 \cdot p-4} \&c.$$

Atque

Atque his principiis aliunde jam notis utitur ad resolutionem variorum problematum, inprimis etiam eorum ope novam quandam Algebrae speciem eruit, per quam problemata ad combinationes spectantia subinde facilius solvuntur. Utitur novo quodam notationis genere, nempe $+a'$ denotat probabilitatem, quod a futurum fit in primo loco, $-a'$ probabilitatem, quod a non futurum fit in primo loco. Similiter $+b'$ denotat probabilitatem, quod b futurum fit in secundo loco, & $-b'$ probabilitatem, quod b non futurum fit in secundo, & ita porro. Hinc in compositis $a'+b'$ exprimit probabilitatem, quod a in primo & b in secundo loco futura sint: contra $a'-b'$ probabilitatem, quod, dum a futura est in loco primo, b non fit una futurum in secundo. Similiter $a'+b'+c'-d''-e'''$ denotat probabilitatem, quod, dum a futurum est in loco primo, b in secundo, c in tertio, d non fit una futurum in quarto, nec e in quinto & ita porro. Ad instituendum calculum sumit hoc axioma, quod numerus sortium, quod a futurum fit in primo loco, contineat numerum sortium, quod idem futurum fit in primo loco & b una in secundo. Unde infert 1. si a numero sortium, quod a futurum fit in primo loco, subtrahatur numerus sortium, quod a futurum fit in loco primo & b una in secundo, residuum fore numerum sortium, quod a futurum fit in primo, b autem non una in secundo. 2. Si a numero sortium, quod a futurum fit in loco primo, b in secundo, subtrahatur numerus sortium, quod a futurum fit in primo, b in secundo & c in tertio, residuum fore numerum sortium, quod a futurum fit in primo, b in secundo, c autem minime in tertio, atque sic porro.

Quodsi jam brevitatis causa dicatur $\frac{1}{n} = r, \frac{1}{n \cdot n - 1} = s, \frac{1}{n \cdot n - 1}$

$\frac{1}{n \cdot n - 2} = t, \frac{1}{n \cdot n - 1 \cdot n - 2 \cdot n - 3} = v$ &c. cum sit $a' = \frac{1}{n}, a' + b' =$

$\frac{1}{n \cdot n - 1}, a' + b' + c' = \frac{1}{n} \cdot \frac{1}{n - 1} \cdot \frac{1}{n - 2}$ &c. vi doctrinae permutatio-

num; inde deduct

$$\begin{array}{l} b' = r \\ b' + a' = s \\ \hline \end{array}$$

Ergo

$$\text{Ergo 1. } b^n - a' = r - s \text{ vi cor. 1. ax.}$$

$$c'' + b^n = r \text{ ob eandem rationem, quod } a' + b^n = r$$

$$c'' + b^n + a' = r$$

$$\text{Ergo 2. } c'' + b^n - a' = r - r$$

$$c'' - a' = r - r \text{ per concl. 1.}$$

$$c'' - a' + b^n = r - r \text{ per concl. 2.}$$

$$\text{Ergo 3. } c''' - a' - b^n = r - 2r + r$$

$$d'''' + c''' + b^n = r$$

$$d'''' + c''' + b^n + a' = r$$

$$\text{Ergo 4. } d'''' + c''' + b^n - a' = r - r$$

$$d'''' + c''' - a' = r - r \text{ per concl. 2.}$$

$$d'''' + c''' - a' + b^n = r - r \text{ per concl. 4.}$$

$$\text{Ergo 5. } d'''' + c''' - a' - b^n = r - 2r + r$$

$$d'''' - b^n - a' = r - 2r + r \text{ per concl. 3.}$$

$$d'''' - b^n - a' + c'' = r - 2r + r \text{ per concl. 5.}$$

$$\text{Ergo 6. } d'''' - b^n - a' - c'' = r - 3r + 3r - r$$

$$-a' = r - r \text{ quia } +a' \text{ \& } -a' \text{ junctim } = r \text{ \& } +a' = r$$

$$-a' + b^n = r - r \text{ per concl. 1.}$$

$$\text{Ergo 7. } -a' - b'' = r - 2r + r$$

$$-a' - b'' = r - 2r + r \text{ per concl. 7.}$$

$$-a' - b'' + c''' = r - 2r + r \text{ per concl. 7.}$$

$$\text{Ergo 8. } -a' - b'' - c''' = r - 3r + 3r - r$$

Problemate 30 methodo utitur singulari progressionem arithmeti-
 cam convertendi in geometricam, cujus ideam sibi venisse ab *Hallejo* fateatur, quo ab annis 25 amico utatur. Singularia
 etiam artificia occurrunt problemate 31, tum alibi; sed quæ
 singula sigillatim commemorari nimis prolixum foret. Ope-
 ræ pretium faceret Cl. Autor, si librum in exterorum gratiam
 idiomate Latino recudi curaret, eum in eo contineantur, quæ ad
 incrementum Analyseos faciunt.

Sequitur deinde problemata de duracione ludorum, ubi
 una dexteritatis collusorum habetur ratio, veluti si *A* & *B*, quo-
 rum dexteritates sunt ut *a* ad *b*, ea conditione ludant, ut, quo-
 ties *A* ludum unum vicerit, *B* tradat ipsi numum unum; quo-
 ties

ties vero *B* vicerit, *A* ipsi tradat nummum unum, & non primo ludo desistant, quam eorum alter nummos omnes alterius lucratus fuerit, determinarique jubeatur. expectatio spectatorum *R* & *S*, quorum ille affirmet, hic neget, certamen intra datum ludorum numerum finitum iri. Sit e. gr. numerus nummorum, quos uterque collatorum habeat, 2; sit etiam numerus, de quo *R* & *S* contendant, 2. Quia 2 numerus ludorum, de quo contenditur, jubet $a + b$ elevari ad potestatem secundam $aa + 2 ab + bb$. Cum terminus 2 *ab* ipsi *S* saveat, reliqui adversentur, expectationem ipsius esse concludit $2 ab : (a + b)^2$. Hæc adjicere libuit, ut quandam doctrinæ hujus ideam animo concipiant lectores.

Tandem in appendice seu colophonis loco ad melius excercendam artem exhibet solutionem nonnullorum problematum eos ludos concernentium, qui hodie maxime in usu sunt. Ceterum cum *Nicolaus Bernoulli* in præfatione ad Artem conjestandi, opus posthumum *Jacobi Bernoulli*, nostrum invitaverit ad mensuram fortis problematibus æconomicis atque politicis applicandi; ipse hunc laborem Dominis *Bernoullis*, præfertim *Joanni*, commendat.

ANALYSIS SPECIOSA TRIGONOMETRIÆ
Sphericæ, primo mobili, triangulis rectilineis, progressio-
ni arithmeticæ & geometricæ, aliisque variis problema-
tis applicatâ a R. P. JACOBO KRESA,
e Societate Jesu. Opus posthumum.

Pragæ, typis Universitatis Carolo Ferdinandæ, in Collegio Societatis Jesu ad S. Clementem, 1720, 4.

Alph. 2 Tab. zn. 1.

Postquam *Jacobus Kresa*, gente Moravus, in Brunensi Gymnasio literis politionibus animum excoluisset, Societati Jesu nomen dedit, in qua, confecto severiorum disciplinarum curriculo, Philosophiam primum, tum Mathesin, denique & Theologiam universam publice, nec sine maxima doctrinæ atque ingenii commendatione, defendit. His ille gravioribus curis

S lin-

linguarum studium adjunxit, eo profectum, ut post Bohemicam, quam veluti cum lacte suxerat, & post Latinam ac Germanicam, Hebraicæ, Græcæ, Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, Lusitanicæ peritus, novem linguis loqueretur. Quo apparatus instructus Hebræam linguam anno uno Professor Publ. docuit. Exinde partim in Academia Pragensi, partim in Olomucensi Mathematicas disciplinas triennio professus est. Cumque egregiam ejus scientiæ famam comparasset, in Hispaniam evocatus est, ubi pro Scholis Regiis Madriti ipsos annos quindecim Mathematicam cathedram moderatus est. Quo tempore adeo ad Autorem nostrum audiendum Hispana Nobilitas confluit, ut domesticum ejus cubiculum in auditorium publicum transiisse videretur, in quo ille succedentibus sibi aliis atque aliis Mathematicum studiosis diem totum dabat. A morte vero *Caroli II* Hispaniarum Regis reducens in Bohemiam Universitas Carolo-Ferdinanda Pragensis exorsit, & Doctoris Theologiæ insignibus auctum, biennio Controversiarum de Fide Quaestionum Professorem habuit: Illustrissimus etiam Comes *Herbertseinius* atque nonnulli alii e Societate in condiscenda Analyti speciosa privatim Magistrum. Unde liquet corrigendum esse *Augustinum Thomam a S. Josepho*, qui in una aliqua epistolarum suarum ad Illustrissimum *Herbertseinum* datarum existimavit, nullam Analyti speciosæ notitiam habitam in Bohemia, sed eam doctissimo illi Comiti e Belgio hausitam atque accersitam fuisse. Post hæc *Carolus III* Hispaniarum Rex (nunc etiam Augustissimus Romanorum Imperator) Autorem nostrum Viennam accitum Hispanicæ professionis socium sibi esse jussit. Itaque annos decem, per quos scilicet expeditio illa tenuit, inter prospera & adversa Regi Catholico indivisus comes adhæsit, eique ac Regiæ Catholicæ anni ferme spatio, Aulicis vero decennio a Confessionibus fuit. Reversum denum ex Hispania, & Brunæ commorantem (sibi enim reliquum statim sub cælo patrio egit) Cæsarea benevolentia iteratis clementissimi affectus testificationibus, mortuum quoque verbis his, nescio majoris dolore an elogio plenis, prosecuta est: *Es ist uns von Herzen leyd um den wackeren Mann.* Obiit *P. Jacobus Kresa* ætate & meritis gravis anno vulgaris æræ Chr. M DCC

M. DCC XV, ætatis anno 67, initæ Societatis 48, a nuncupatis votis quatuor solennibus 30. *Euclidem* in Hispanicam linguam transfudit & opus hoc posthumum reliquit, quod ex autographo Magistri sui eleganti caractere exscripsit R. P. *Carolus Slawickzet*, hodie Præco fidei Catholicæ Pekini apud Sinas, subrogatus R. P. *Francisco Tillisch*, Krefiano item antehac in *Analyfi speciosa Pragæ* discipulo.

Dividitur opus in tres libros. Liber primus continet isagogen ad *Analyfin speciosam*. In ea explicatur algorithmus speciosus cum in integris, tum in fractis, tum etiam in surdis seu irrationalibus more vulgari. Exprimuntur numeri quantum proportionalem per $\frac{ab}{c}$ & hanc quantitatem in factores v. gr. $\frac{c}{c}$

& b , item $\frac{b}{c}$ & a &c. resolvendo regulam trium variat. Similiter canones potestatum pro binomio ad extractiones radicum applicat, etiam cum *Vieta* ad potestates affectas. Explicat deinde analytice proprietates progressionis arithmeticæ & geometricæ & regula alligationis tradita varia problemata arithmetica subnectit, quæ inter unum est de anatocismo legibus prohibito.

Liber secundus exhibet *analyfin* triangulorum rectilinearum. Primum trigonometriam planam analytice exprimit, veluti si radius circuli r , sinus rectus x , quod cosinus sit $\sqrt{r^2 - x^2}$ & tangens $rx: \sqrt{r^2 - x^2}$. Deinde varia problemata de triangulis tam rectangulis, quam obliquangulis resolvit, quorum nullam ultra æquationes quadraticas affurgit. Plurima ex *Gobaldo* desumpta.

Liber tertius tractat de *analyfi* triangulorum sphericorum. Explicat hic primum problemata trigonometriæ sphericæ, atque analogiis istis utitur in resolvendis problematibus primi mobilis, ita ut subinde utatur expressionibus sinuum analyticis & valorem sinus quæsti investiget per extractionem radicum ex æquatione algebraica: quo ipso tamen calculus trigonometricus vulgo receptus non abbreviatus, quia potius prolixior redditur, præsertim cum logarithmis non sit locus.

Tenendum vero, Autorem uti artificii analyticis *Hugonis de Omerique*, qui in Analyfi Geometrica Gadibus 1698 edita æquationibus substituit analogias & per eatum transformationes tandem devenit ad analogiam problema resolventem, reducendo æquationes quadraticas affectas ad inventionem linearum reciprocarum.

JOANNIS NICOLAI FUNCCII DE ORIGINE Latine lingue Tractatus.

Giesæ & Francofurti, apud viduam Jo. Reinh. Vulpii, 1720, 4.
Pl. 16.

EJUSDEM DE PUERITIA LATINÆ lingue Tractatus.

Marpurgi, apud P. C. Mullerum, 1720, 4.
Pl. 18.

Duplex idque egregium industriz & eruditionis specimen hic exhibet doctissimus Autor, haud contentus perfunctoria Latinitatis cognitione, sed maximis Philologis ducibus in intimos istius lingue recessus penetrans & vel ipsam lingue Latine originem repetens altissime. Achuc quidem meditationi priorem dicavit libellum, cujus *primo* Capite, productis diversis de origine Latine lingue opinionibus, Dionysii Halicarnassensis, Quintiliani, Varronis, Jos. Scaligeri, Bocharti, Stiernhelmii, Inchoferi, Jac. Hugonis, Gotfridi Viterbiensis, Cellarii, Walchii, Becmanni, Gravinæ, ipse ad extremum statuit, avtam Latine lingue esse incertam, matrem vero esse linguam Celticam five Germanicam. Id ut luculentius efficiat, *Cap. 2* de lingua primæva disputat, quam cum alii velint esse Hebraicam, vel Chaldaicam, vel Syram, alii Belgicam, vel Suedicam, vel Gothicam, vel Græcam, vel Sinicam. Autor noster Cluverium, Grotium, Scaligerum, Huetium & Morhofium secutus duces, primævam linguam plane putat interiisse, hoc potissimum usus argumento, quod fieri non possit, ut lingua omni cultu & frequentia scriptorum destituta per 2500 annorum

riorum spatium maneat integra & incorrupta. Diluit simul eorum argumenta, qui Hebraicam linguam pro primæva defendendam susceperunt. Hinc *tertio Cap.* Babylonicam linguarum confusionem excutit, verba Mosis nequaquam interpretatis de miraculo, sed de discordia inter ædificantes exorta, quam migratio populorum, istamque diversitas linguarum secuta sit: ubi & causas naturales immutationis linguarum cognituros ablegat ad Borrichii libellum *de causis diversitatis Linguarum*. Jam *Cap. IV* ad antiquitatem linguæ Germanicæ, quam & Celticam atque Scythicam vocat, venit, ac docet, Aschenazem fuisse conditorem Celtarum, Scytharum & Germanorum, eumque ex Oriente delatum esse in Germaniam, ex eaque homines in Italiam transgressos primas ibi fixisse fedes. Sequi hinc ostendit *Cap. V*, linguam Germanicam esse Latinæ matrem. Neque solum firmiter credit, Germanos in vicinam transisse Italiam, sed nec dubitat, eos in ipsam Græciam progressos ibi sedes fixisse, iisque proinde assentitur, qui plurimorum Græcorum vocabulorum natales in Germanica lingua quaesierunt. Quod autem ad Latinam attinet linguam, ambabus manibus amplexatur sententiam Præschii, singulari libello (quem in his *Actis A. 1686 p. 325* recensuimus,) contendentis, Latinæ linguæ matrem esse Germanicam. Subnectit eum in finem alphabetico ordine magnam vocabulorum Latinorum farraginem, quæ ipsi mere Germanica videntur, e. g. *ager, Acker, ägmen, Meuge, angelus, Engel, arca, Kaste, butyrum, Butter, caballus, Saul, &c.* Ubi tamen, præterquam quod nonnullorum convenientia non satis est manifesta, etiam distinguendæ fuisse videntur ceteræ voces ab iis, quas Germani acceperunt occasione introductæ religionis Christianæ a Latina Ecclesia, e. g. *angelus, Engel*. *Sexto Cap. Cl.* Autor demonstrare conatur, Aborigines, antiquissimos Italiæ incolas, fuisse natione & ortu Germanos. Id probari posse putat inde, quod (1) Germani haud videntur neglecturi fuisse adeo propinquam & fertilem regionem, (2) Græci historici, dum non tradunt, primos Italiæ incolas e Græcia advenisse, hoc ipso confirmant, eos advenisse aliunde, (3) Aboriginum vitæ moresque admodum convenerunt cum Germanorum

moribus atque institutis; id quod uberius prosequitur fatigata docte. Omittimus cetera ejus argumenta, & ad *Cap. VII* nos convertimus, quo ostensum est Autor doctissimus, e Germania ortos esse Siculos, Umbros, Ligures, Ausones, Oscos, aliasque Italice gentes. Contra *Cap. VIII* docet, ex Græcia in Italiam trajecisse Pelasgos, Ænотrios, Tyrrhenos, aliosque novos colonos; imo & claro illo Hercule Thebano, Jovis & Alcmene filio, duce novam Græcorum coloniam statuit deductam fuisse in Italiam. *Cap. IX* Æneæ in Italiam adventum propugnat adversus Bocharum, Cluverium, & Grayinam, horumque argumenta refellit. Denique *Cap. X* paucis ostendit, Latinam linguam alijs linguis successu temporis permixtam fuisse, atque ita hoc opusculum concludit.

Transitus ad alterum librum, quem *de pueritia Latinae lingue* inscripsit Cl. Autor. Constat is quinque capitibus, quorum *primo* ostendit, esse quidem linguam Latinam ortu barbaram, sed Græcos colonos eam expolivisse, scripturamque & literas Græcas in Italiam invehisse. Qua occasione copiose disputat de scripturæ origine in universum; nihil tamen certi definit; simulque convenientiam Latinarum literarum cum Græcis sigillatim demonstrat atque illustrat. *Cap. 2* docet, Græcanicis literarum & disciplinarum studiis in Italiam invehitis, Latinam linguam perpolitam fuisse, ut adeo Italia lingue suæ culturam debeat Græciæ tanquam magistræ, ad cujus structuram excolta fuerit lingua Latina, quæ dimidiam partem Celto-Scythica, dimidiam Græca fuerit. Ut autem oculis curiosorum exponatur prisca temporis lingua Latina, veteris ævi reliquias a Philologis collectas Cl. Autor hic quoque producit & breviter illustrat, & quidem *Cap. 3* fragmenta legum Romuli & Numa, hymnorum Salariorum, & Annalium maximorum; *Cap. 4* fragmenta duodecim Tabularum; *Cap. 5* Tabulam rostratam Duilij, & aliam Scipionis. Ex his omnibus apparere censet, eo ævo linguam Latinam oppido rudem & incultam fuisse longeque remotam a nitore ætatis Ciceronianæ. Ut pro specimine nonnulla hinc proferamus, p. 88 *furtum lance licioque conceptum* ita interpretatur, quod a lictore, qui licio cinctus lancem sive patinam pro se ferebat,

bat, in domo aliena repertum fuerit; p. 95 *et cetera* cita exponit per *bona divisa*; p. 124 ex Plutarcho docet, literam G olim non fuisse in usu, sed circa annum V. C. 540 demum introductam a grammatico quodam, Spario Carvilio; p. 132 varias etymologias profert, cur veteres Romani elephantos vocarint *lucas boves*, simulque, quid sit *as grave*, exponit.

Historie der Deutschen Sprache etc.

i, e.

JO. AUGUSTINI EGENOLFFI HISTORIAE linguae Germanicae

Pars II.

Lipsiæ, apud Jo. Christian. Martini, 1720, 12.

Plag. 19.

QUAM olim Boxhornius, Salmasius, Stirnhelmus, Cluverius, Rudbeckius, Morhofius & alii foverunt opinionem, de prima quadam ac generali omnium Europæ incolarum lingua, eam demum in scenam producere, dictosque viros inter se conciliare hujus libelli Autor tentat. Cumque ejusdem Parte prima, de qua diximus in Actis A. 1716 p. 327, in probando totus fuisset, cunctos Europæ primos incolas fuisse Japeti posteros, & quod exinde subsequitur, omnes eorundem & singulos uno eodemque aliquando usos esse idioma, quod Japeticum, Scythicum, Celticum, sive Teutonicum vocari posse asserit: innitens nunc hisce principis, hac altera Parte evincere laborat, in omnibus linguis Europæis latere quasdam veteres radices vel Noeticas, i. e. quarum reliquæ in omnibus linguis, quarum aliqua haberi potest cognitio, reperiuntur, vel Japeticas, cum quibus conjuncta vocabula per solam Europam dispersa sint. Septentrionem præ ceteris regionibus iisdem esse repletam, persuasus, linguam Islandicam, Danicam, Suevicam, Anglicam, Belgicamque laudat, & ad æquandas antiquitates linguæ Teutonicæ non solam harum, sed & literaturæ Runicæ, Ulphicæ & Anglofonicæ collationem inevitabilem esse re ipsa comprobat, addens, plures esse antiquitatum

tatum Germanicarum reliquias, quam quidem vulgo credatur : quicquid Septentrio harum rerum possideat, ad Germanos pertinere: Græcorum Latinorumque loca, quibus de Hyperboræis, Scythiis, Celtis, Germanis &c. agant, nequaquam negligenda, sed probe ponderanda esse: migrationes populorum, & cognomina, hominibus & locis antiquitus imposita, certiora omnino facere posteros de statu linguæ præscæ Europæ seu Germanicæ, & tandem per anatomiam quandam seu vocabulorum resolutionem, de primo eorum ortu & fati, quæ perpessa sint, judicandum. His fufius pertrahatis in Sectione prima, altera demonstratur, fatos de gente Japeti, & præcipue Germaniæ incolæ, a primo suo ex oriente adventu literarum usum habuisse, & per omnia deinceps secula retinuisse. Explicatur hic, locus Taciti, & secus sentientes, præcipue vero Otfridus, Conringius &c. testimoniis Patrum Ecclesiasticorum & Scriptorum profanorum refutantur. Cum facile appareat, præscis temporibus non Germanorum omnes artem legendi & scribendi calluisse, quinam eorum ejusdem non expertes fuerint, inquiritur. Quod quidem cum præcipue de Druidibus, Bardis & Vatribus, sive Scaldis affirmandum sit, hos non nisi unum genus hominum fuisse, docetur, inque Gallia & Britannia dictos ipsos esse Druides, in Germania & Belgio Bardos, & in Scandinavia Scaldos, vel vates, simulque quæ maxime sunt scitu necessaria de eorum institutis vivendique & docendi ratione, adducuntur. Per carmina Bardorum historias Gentis & vitas præcipue heroum literis runicis conscriptas, usque ad tempora Wastbaldi, Hunibaldi & Otfridi multas superfuisset, & hodiernum superesse pauca earum fragmenta. Quod Scandinavia sola excepta, omnem per reliquam Europam & præcipue in Germania extirpata sit literaturæ runica, duas præcipue subesse causas, nempe Christianismum, cujus conditores in eo toti fuerint, ut omnia superstitionis eradicaerint vestigia, præcipue vero runas, quibus ad magicas artes multum abusos esse præscis temporis homines noverant, & nimium Latinæ linguæ usum & amorem, qui infinita intulerit damna linguæ Germanicæ. Ad literas denique runicas ipsas proceditur, quibus Germani a primo suo ex oriente adventu ad dicti Wastbaldi, Hunibaldi & Otfridi tempora usi fuerint, ubi affirmatur, Runas sive Japeticas literas omnium esse antiquissimas; ab initio earundem non nisi undecim vel duodecim fuisse, tres vocales & reliquas consonantes, quæ quomodo videantur ceteras procreasse, & inter se permutari possint, ultimo loco inquiritur. Dolet Autor, per correctoris incuriam, tot tantisque vitiiis libellum cumulatum esse, ut multis in locis vix sensus erui possit, quare etiam catalogum posteriorum typographi vitiorum addi curavit.

*Præfat. Supplem. Tomi VII Sectio X, ejusdemque Sectio XI
sub prelo est.*

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Aprilis Anno MDCCXXI.

ŒUVRES DIVERSES DE PHYSIQUE ET DE
Mechanique de Mrs. C. & P. Perrault.

h. e.

OPERA DIVERSA PHYSICA ET MECHANICA
CLAUDII atque PETRI PERRALTIORUM,
Academiæ Regiæ Scientiarum & Academiæ Gallicæ
quondam sodalium, in duo Volumina divisa.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa, 1721, 4.

Alph. 5 plag. 6 Tabb. æn. 51.

Opera pleraque, quæ in his Voluminibus continentur, sunt
Claudii Perraltii, Medicinæ Doctoris, Physici ac Architec-
ti insignis, rerum etiam mechanicarum appri-
me periti. Ob affinitatem materiz atque libri raritatem Edi-
tor subjunxit *Petri Perraltii*, qui erat *Claudii* frater, Tracta-
tum de origine fontium. Continentur itaque in hac collectio-
ne. 1 Tentamina physica, quorum tres Tomi priores A. 1680
& quartus A. 1688 in 8 lucem adspexere: 2 epistola ad *Mari-
atum* de novo quodam invento circa visum, una cum respon-
sione *Mariotti*: 3 Observationes de fructibus monstrifis: 4
Monitum de observandis periodis diversis æstus marini, una
cum descriptione machinæ huc spectantis: 5 Relatio de vermi-
bus, in intestinis: 6 Observationes de quibusdam singularibus
in ovo: 7 tres ad *Hugensium* epistolæ de duabus novis machi-
nis, quarum alteram ipse, alteram *Boffatius* invenerat, & 8 Col-
lectio plurium machinarum recenter inventarum: quibus

T

colo-

colophonis loco, uti diximus, 9 accedit *Petri* Tractatus de fontium origine. Dedit præterea *Claudius* splendidam non minus, quam accuratam *Vitruvii* versionem Gallicam, notis egregiis & Tabulis æneis nitidissimis exornatam, cujus editio posterior priori auctior & emendatior Parisiis 1684 in fol. reg. prodit: dedit compendium *Vitruvianum* A. 1681 in 8, in quo præcepta *Vitruvii* in meliorem ordinem rediguntur: dedit denique opus de columnis A. 1684 in fol. Sed hæc scripta, cum sint alterius prorsus generis, e præsentis collectione exulant. Opus de columnis commendavimus in Actis A. 1684 p. 128, Tomum quartum *Tentaminum Supplementorum* Tom. I p. 491 & collectionem machinarum A. 1701 p. 228. Restat, ut jam de cæteris dicamus.

Tentaminum Tomo primo continentur Tractatus de elatere & duritiæ corporum, de gravitate, de motu peristaltico, de circulatione succi nutritii in plantis, una cum discursu de nova insertione ductus thoracici & descriptione ductus novi biliaris. Gravitationem, elaterem atque duritiem tanquam primas & præcipuas qualitates corporum naturalium considerat, quia omnibus communes existunt & per eas magna pars eorum in Physicis explicatur, quæ inter obscurissima & difficillima locum habent. Duritiem a compressione fluidi ambientis, aeris nempe subtilioris, cum *Malebranchio* arcessit. Massam nimirum aeris ex aere crasso, subtili atque æthereo compositam esse facit; corpora vero omnia ex corpusculis indivisibilibus seu atomis, quorum alia sunt spherica, alia cubica, alia figuram habent ad ista prope accedentem. Ætherem constare ex particulis perfecte sphericis, itemque partem aeris subtilem, aerem vero crassiorem atque corpora reliqua ex cubicis aut polyhedricis. Pressionem istam tribuit gravitati aeris subtilis, atque adeo duritiem corporum a gravitate aeris subtilis petit. Eundem aerem subtilem pro causa elasticitatis habet: quatenus compressa urget, ut situi pristino restituantur. Gravitationem omnem, etiam quam habet pars aeris subtilis, parti ejusdem æthereæ tanquam causæ adscribit. Supponit autem, 1 aeris partem ætheream penetrare in poros seu interstitia corporum ab

aere

2 ferri motu circulari eoque rapidissimo
 circa axem mundi ab occasu in ortum; 3 omnia corpora reliqua
 naturaliter repugnare rapiditati illi; 4 agitationem materię
 æthereę esse diversam in planis infinitis, perinde ac aqua diver-
 sa celeritate per diversas sectionis canalis partes fluit; 5 quod-
 libet corpusculum una ferri per differentes vortices & eorum
 circulos. Has nempe hypotheses sumit, ut sufficiens gravita-
 tis ratio inde reddi possit. In dissertatione de motu peristalti-
 co considerat motum arteriarum & fibrarum in partibus mem-
 branaceis corporis animalis, veluti in gula, ventriculo, intesti-
 no, nec non in musculis. Explicat nempe omnem motum in
 machina animali per contractionem fibrarum ab elatere penden-
 tem. Tractatum de circulatione succi nutritii plantarum in tres
 dividit partes. Prima continet theoriam hujus circulationis
 generalem; secunda experimenta, quibus ea probatur; tertia
 denique notas quasdam speciales in eadem una cum respon-
 sionibus; quibus ab objectionibus vindicatur. Monet, sibi atque
Mariotto hanc ideam eodem tempore venisse, antequam con-
 staret, alium eandem jam ante habuisse. Primam ejus mentio-
 nem fecere in confesso Academię scientiarum d. 15 Jan. A. 1667:
 monet tamen Noster, se postea didicisse, quod eandem mate-
 riam jam pertractaverit *Major*, Medicus Hamburgensis, in dis-
 sertatione de planta monstruosa Gottorpiensi. Defendit autem,
 succum nutritium in radice præparatum ascendere & partes
 nutritioni commodas deponere: quod ubi factum fuerit, par-
 tem aquosam denuo deferri ad radicem, ut ibi cum novo succo
 ex terra attracto commisceatur & concoquatur. Inter experi-
 entias, quibus circulationem succi nutritii stabilire nititur, re-
 fert phænomena plantarum, imprimis arborum, quorum ratio
 reddi potest supposita circulatione succi. Cum hoc argumen-
 tum in Academia Scientiarum proponeret, *du Clos* varias obje-
 ctiones opposuit, quas singulas Noster examinat; replicanti an-
 tagonistę denuo respondens. Tractatus de nova insertione du-
 ctus thoracici continet historiam inventionis novę communi-
 cationis ductus thoracici cum vena cava, quam eisi non vide-
 rant, adesse tamen debere suspicati fuerant *Bartholinus*, *Warrö-*

sonus & Conringius. Primo loco hic comparat excerptum ex epistola *Pecqueti* ad *Carcavium* d. 27 Martii A. 1667 scripta, ubi experimenta recensentur, quæ *Pecquetus* cum *Perraltio* & *Gayantio* instituit ad detegendam communicationem ductus thoracici cum vena emulgente. Sequitur deinde descriptio communicationis ductus thoracici cum vena cava inferiore ab ipso *Perraltio* concepta. Subjiciuntur *Neddhami*, Angli, animadversiones in eandem, qui eam tribuerat *Pecqueto*, ex Transactionibus Anglicanis huc translata. Additur tandem *Perraltii* ad eas responsio. Ductus biliarii, quos in ultima dissertatiuncula describit, sunt isti, quos Anatomici nunc ramulos, nunc radices folliculi, nunc ductus hepatico-cysticos vocant, ac præter *Perraltium* observarunt etiam *Glissonius*, *Bidloo*, *Verbeijenius*. Ipse *Perraltius* vocat ductum, quem in bove detexerat & in omnibus animantibus adesse debere rationibus probat, cysthepaticum.

Tomus secundus Tentaminum de Sono & Musica veterum agit. Maximam partem constituit Tractatus de Sono in tres partes divisus, quarum prima explicatur aeris agitatio, qua sonus producitur; secunda modus, quo sonus ex percussione corporum oritur; tertia denique, quomodo sonus mediante organo auditus percipitur. Agitationis aeris, in qua sonus consistit, sex phaenomena propria recenset, nimirum 1 quod ceteræ aeris agitationes non perinde ac sonus aurem feriant, 2 quod agitationes aeris ordinariæ se mutuo impendant, cum sono ceteræ non obstant, 3 quod agitationes diversæ junctæ ac inter se confusæ exhibeant sonum unicum, 4 quod soni a diversis objectis producti se mutuo non impendant, 5 quod sonus propagetur quaquaversum, cum ceteræ agitationes aeris sequantur directionem impellentis, 6 quod sonus semper propagetur eadem celeritate. His phaenomenis utitur ad stabiliendam hypothesin de aeris agitatione in productione soni. Statuit autem, moleculas aeris singulas per exiguum admodum intervallum moveri, sed celeritate maxima. Atque hæc sufficere arbitratur ad reddendas illorum rationes, quas etiam inde reddere conatur. Motum in corporibus sonoris, quo sonus producitur,

fieri

fieri in particulis imperceptibilibus, adeoque inobservabilem esse: propagari autem per aerem crassiozem, atque hinc celeritatem minui. Distinguit autem sonum in simplicem & compositum. Simplicem vocat, qui ex ictu unico; compositum vero, qui ex ictu diuturno vel repetito oritur. Distinguit etiam sonum in sonum ex percussione, qui ex collisione duorum corporum solidorum ortum trahit, & in sonum verberationis, qui ex collisione corporis solidi cum aere ortum ducit. Atque has species singulas sigillatim expendit. Inter soni modificationes refertur à Nostro primum Echo; deinde resonantia, quam vocat soni intensioem, vel per reflexionem, vel per impulsum externum facta; tandem tonus, quem in gravem atque acutum dividi in vulgus notum est. Docet deinceps Cl. Autor, quomodo sonus varietur in diversis instrumentis musicis, atque his finitis ad auditum progreditur. Initium hic facit à structura utris, auditus organo, atque singulas partes figuris æri incisæ representat, earumque usum commonstrat. Hinc prolixè disquirat, quomodo animal cognoscat impressionem ab objectis in organum auditus factam, & tandem judicium explicat, quibus animal utitur ad errores circa auditum declinandos. Tractatus de Musica veterum non physicus est, sed historicus: ob affinitatem tamen materiæ locum hic meruit. Apparet inde, Musicam veterum, si præsertim cum nostra conferatur, admodum imperfectam fuisse. Ceterum hic idem Tractatus satis superque ostendit, quantum Noster in lectione Autorum veterum fuerit versatus.

Tomus tertius Tentaminum, complectitur Mechanicam animalium. Dividit eandem Autor in tres partes, quarum prima de organis sensuum, secunda de organis motus, tertia de organis nutritionis tractat. Ceterum Noster non tantum (quod vulgo fieri solet) rationem habet corporis humani, verum etiam brutorum cujusvis speciei, atque hinc ejus Mechanica animalium multas continet observationes curiosas. Exponit differentias organorum in diversis animalibus, ut sapientia Numinis admiranda inde innotescat. Ubi organa sensuum describit, primum observat, dari animantia nonnulla, quæ præter ra-

Etiam alio sensu non videntur gaudere. In eorum numerum refert ostreas, muscas, pulices, erucas, limaces, cancrus, & insecta cornibus prædita, quibus tangendo examinant, quæ alia animantia oculis dignoscunt. Explicat deinde finem sensuum atque docet, quomodo natura per structuram eos defendat. Postquam artificium in structura eorundem obviæ exposuit, diversos sensuum usus recenset, pro diversitate animantium. Instrumenta motus cum sint musculi, de motu musculorum expresso tractat, ubi imprimis inquit, quomodo fibræ abbrevientur. Considerat deinde species motus & primum quidem motum progressivum, pro diversis viventium generibus diversum; hinc motum offensivum & defensivum, ubi organa describit, quæ animantibus pro armis data sunt; porro motum partium voci formandæ inservientium; tandem motum partium nutritioni destinatarum. Postremo loco cerebrum examinat, quod primum motus animalis principium appellat. Inter organa nutritionis primo loco considerat dentes & cetera masticationis instrumenta; addit ventriculum & cetera digestionis instrumenta; subnectit cor, pulmones cum ceteris respirationis instrumentis, organa transpirationi inservientia, & hac data occasione simul declarat, quæ nutritionem animantium concernunt.

Misso Tomo quarto, de quo alibi diximus, ad quintum accedimus, quo continentur varia collectanea supra commemorata. In epistola ad *Mariatum* contra eundem disputat, quod præcipuum visus organon choroidem statuat, non retinam. Fructus monstrosi, quos describit, sunt pira, quorum unum protrudit aliud minus in parte superiori: quod phenomenon extraordinarium in vegetabilium numero fuit, quod *Bartholinus* Hist. 100 cent. 6 in hominum genere annotavit, cujus fide constet, in Dania natam fuisse puellam infante gravidam, Machinam ad observandum æstum maris idæo proponit, quod non ante hypothesis ad explicandas ejus circumstantias condi posse arbitretur, quam historia exacta proflet. Relationes de vermibus in intestinis & de ovo minore in majore incluso paucis lineis terminantur. In epistolis ad *Hugensium* agitur de machi-

nis ad sidera per tubos observanda occasione Astrocopiae compendiariz ab *Hugenio* editæ. Quæ in collectione machinarum singularia habentur, eadem alibi recensuimus, uti paulo ante monuimus. Quod autem Tractatum de fontium originae attinet, qui *Petrum Perraltium* Auctorem habet, in eo tam veterum, quam recentiorum Philosophorum, nempe *Platonis, Aristotelis, Epicuri, Vitruvii, Seneca, Plinii, S. Thoma, Scaligeri, Cardani, Dobresenzki de Nigro ponte, Helmontii, Lydiati Angli, Petri Davity, Cartesii, Nicolai Papini, Gassendi, Jo. Baptista du Hamel, Schotti, Robalti, Joannis Francisci, Bernhardi Palissy*, placita examinat & omnibus excusis fontium ex aquis pluvialibus ac nivalibus originem defendit. Ait autem in præfatione, se unitatum esse *Schottum*, qui, cum de originae fontium commentaretur, ante Auctorem anteriorum hypotheses refutavit, quam suam proponeret. Illud adhuc notandum, editorem tabulas æneas jussu *Perraltii* in Gallia a *Clerico* xri incisas non exiguo pretio redemisse, ne quid deesset, quod ad præstantiam editionis præsentis pertinere judicabant intelligentes æstimatores. Facile nimirum quis videt, quantum momenti situm sit in figuris accuratis, quibus organa animantium depinguntur.

Non confundere ELEMENTAR. MACHINAM

H. E. 1710. 4.

MACHINA NOVA ELEMENTARIS INVENTA a JOANNE JACOBO BRUCKMANNO, Architecto militari & Magnæ Britannicæ Regis ac Electoris Brunsvicensis Præsfecto rei tormentariæ Harburgi, atque JOANNE HENRICO WEBERO, Architecto itidem militari & Hassiæ Landgraviæ Præsfecto rei tormentariæ Cassellis.

Cassellis, apud Joannem Bertranum, Grænegum, 1710, 4.

Plag. 8. 3. 1710. 4.

Offerunt pro certâ pecuniâ vi Principibus hono. publico natis inventores machinam, quam elementarem vocant, quod

quod elementis Aristotelis igne, aqua, aere atque terra ad eam animandam utantur. Insignem eorum usum præsertim in metallifodinis prædicant, & in quovis machinarum genere potentia huic motrici cum prærogativa esse locum gloriantur. E quidem inventum celant: cum ratione fateantur, machinam elementis Aristotelicis animari, sed absque vento, absque fluminibus, absque hominum ac brutorum viribus, haud obscure colligitur, motum fieri debere ab aqua mediante aere vi ignis expanso propulsa, cujus etiam ideam quandam dedere in Anglia *Thomas Savery*, in Gallia *Amontons*, in Germania *Papirus* et si Gallus, sed ab horum inventis prorsus differentem ac simplicitate sua commendabilem nobiscum communicavit *Leopoldus* noster. Videantur Acta A. 1700 p. 29, A. 1704 p. 157 & A. 1707 p. 420.

URANIES NORICÆ BASIS ASTRONOMICÆ, sive *Rationes motus annui ex observationibus in Solem hoc nostro & seculo abhinc tertio Norimbergæ sub eodem Meridiano habitis quam plurimis deductæ & ampliter demonstratæ &c.* editæ a **JOH.**

PHILIPPO A WURTZELBAU.

Norimbergæ, typis Johannis Ernesti Adelbulneri, 1719, fol.

Plag. 22 $\frac{1}{2}$, Tabb. zn. 1.

EDidit jam A. 1697 Celebratissimus observator *Wurtzelbauus*, Tractatum de situ Geographico secundum latitudinem & longitudinem Civitatis Norimbergæ sub titulo *Uranies Noricæ Basis*, quem in Actis A. 1698 p. 138 & seqq. recensuimus. Cum postea observationes continuaret, atque latitudinem, longitudinem & refractiones solares ibi constitutas ulterius examinaret, latitudinem ipsam constanter consentientem deprehendit; in longitudine tamen & refractionibus aliquid immutandum esse reperit. Edidit eam in finem Supplementum quoddam sub titulo: *Stabilimentum Baseos Uranies Noricæ Astronomico-Geographica pro deducta antehac inchoata urbis latitudine & corrigendis longitudinibus Geographicarum numeris*

ris &c. Norimbergæ, sumptibus *Johannis Christophori Lochneri*, 1713 in fol. (plag. $\frac{1}{2}$.) Ejus c. 1 latitudinem Norimbergæ ante $49^{\circ} 28'$ & paucorum secundorum stabilitam novis observationibus confirmat. Usus est cum *Hevelio* in observationibus pinnacidiis *Tychonicis*, sed nec dioptris telescopicis observationes accuratiores fieri posse, cum eodem *Hevelio* propria experientia fretus æstiverat. Longitudinem c. 2 ex variis observationibus tum eclipsium lunarium, tum Mercurii in Sole visi, tum eclipsium circumjovialium determinat, observationibus nimirum domesticis collatis cum Parisiis *Cassini* & *Philippi de la Hire*, atque Argentoratensibus *Eisenschmidii*. Statuit autem ibidem differentiam horariam Meridianorum Norimbergensis atque Parisini $34' 40''$ istius atque Argentoratensis $12' 20''$, ipsam longitudinem Norimbergæ $31^{\circ} 10'$, primo Meridiano, ex mente *Cassini*, ab observatorio Parisiensi decima sexta circuli parte distante. Ceterum obiter hic notamus, *Cassinum* in epistola quadam, ex qua excerptum communicat Noster, Mercurium in Sole visum præferre ceteris phænomenis in determinandis longitudinibus, C. 3 immutabilitatem obliquitatis eclipticæ defendit & ex triginta annorum observationibus eam $23^{\circ} 29' 54''$ determinat. C. 4 refractionem horizontalem, quam $30' 28''$ statuerat, duobus scrupulis secundis auget; in ceteris nihil immutandum censet. Mantissæ loco accedunt parallelorum ab Æquatore ad polos gradatim ascendentium rationes in singulos circulorum minorum gradus supputatæ. Sumit autem cum Parisiensibus Astronomis, uni Telluris gradui conventire 57:60 hexapedas Parisienses. Placuit hæc de stabilimento Baseos Uranicæ Noricæ in medium asserre, tum quod de eo nondum diximus in his Actis, tum quod cum Tractatu de situ Geographico Norimbergæ Motuum Solarium operi, quod hic recensere statuiamus, ab Antore adjicitur, ut adeo opus integrum, prout in bibliopoliis nunc prostat, constet 2 Alph. 9 plag. 5 Tabb. 21.

Quid circa motum Solis præstiterit Noster, in dedicatione ad Augustissimum Cæsarem recenset. Usus nimirum & observationibus tertio abhinc seculo a conterraneo suo *Bernhardo*

U

Wal-

Walthero, magni illius *Regiomontani* discipulo, in eodem Meridiano Norimbergenfi celebratis, quas cum domesticis per triginta sex annos assidue continuatis solertissime contulit, cum aliquot millia observationum Solis meridianarum collegerit. Atque ita Tabulas suas condidit ex meris observationibus sub eodem Meridiano habitis, & revisione vel decies iterata correxit, donec tandem observationibus postea institutis comprobarentur. Quantitatem anni ex æquinoctiis tam vernalibus, quam autumnalibus, partim a *Walthero* ab A. 1476 usque ad A. 1496, partim a se ab A. 1688 usque ad A. 1718 observatis determinat dierum 365 b. 5 48' 55", atque hinc more communi Tabulas mediõrum motuum condidit, Epocha A. 1700 styli novi fixa in 9 S. 9° 51' 26" ad diem ultimum Decembris præcedentis & Meridianum Norimbergensem. Forfan non ingratum erit Astrophilis in usum similem æquinoctia *Waltheriana* sequenti Tabula comprehensa exhibere.

An. Christi	Æquinoctia Vernalia	A. Chr.	Æquinoctia autumnalia
1476	Mart. d. 10. h. 19. 46'. 18"	1476	Sept. d. 13. h. 9. 8'. 2"
1477	11. 1. 29. 18	1478	13. 22. 49. 17
1478	11. 7. 31. 14	1479	14. 5. 23. 29
1488	10. 17. 28. 17	1487	14. 1. 23. 6
1489	10. 23. 34. 0	1488	13. 7. 39. 0
1491	11. 11. 51. 45	1491	14. 0. 52. 3
Observavit <i>Waltherus</i> regulis <i>Pto-</i>		1493	13. 12. 21. 8
<i>lemaicis</i> , aurichalceis, quadricubi-		1494	13. 18. 11. 20
talibus, ad radium 100000 parti-		1496	13. 5. 31. 5
um divisis.			

Ex æquinoctiorum vernalium & autumnalium comparatione deducit intervallum eorundem æstivum d. 186 b. 13 15' 22" & hibernum d. 175 b. 16 33' 33", ita ut mora æstiva hibernam superet diebus 7 b. 20 41' 49". Ex tabula motuum mediõrum Solis assignat intervallo æstivo 183° 52' 29" 9"; hiberno 176° 7' 30" 51", ita ut arcus eclipticæ æstivus superet hibernum 7° 44' 58" 18". Eccentricitatem investigat per duo æquinoctia & locum Solis inter æquinoctium & solstitium fere medium methode

thodo *Arzachelis* a *Riccio* perfecta seu ad Trigonometriam logarithmicam aptata. Pluribus calculis institutis, eam tandem determinat 3410 partium, qualium radius orbis annui 100000 continet. Notandum vero est, observationes *Waltherianas* eandem exhibere fere 20 partibus minorem, ut adeo Noster eccentricitatem mutabilem statuatur, nempe spatio 200 annorum partibus 20 auctam. Notum est, eadem methodo, qua eccentricitas determinatur, reperiri quoque locum Apogæi. Quamobrem Noster inde simul motum Apogæi annum determinat $44^{\circ} 14''$, & Epocham Christi pro Apogæo Solis ab æquinotio vernali 2 S. $16^{\circ} 46' 31''$, seu ad A. 1700 st. n. 3 S. $7^{\circ} 39' 37''$. Tabulas æquationum construere docet in Ellipsi methodo *Setbi Wardi* atque Comitis *de Pagan*, terra in foco uno, centro mediorum motuum in altero constituto, quia hæc facilior *Kepleriana* atque *Bullialdina*. Ostendit autem, Ellipsin Solis a circulo parum differre, cum semidiameter minor 99585 a majore 100000 non nisi 15 particulis centimillesimis differat. Quamobrem etiam ipse Tabulas æquationum cum *Riccio* in hypothesi circulari condidit, sed ita ut singulis quinquaginta annis eccentricitatem augeat quinque partibus, adeoque Tabulæ variantur intra seculi dimidium. Has Tabulas habitis aliorum atque suis observationibus Solis meridianis antiquis & recentibus contulit, nec dissensum alieubi notabilem deprehendere potuit. Inter Tabulas Solares Noricas præter Tabulas Epocharum, mediorum motuum & prosthaphæresium comparent etiam Tabulæ distantiarum Solis a Terra ad eccentricitatem 3410, declinationum eclipticæ, supposita maxima $23^{\circ} 29' 54''$, ascensionum rectorum, & obliquarum cum differentiis ascensionalibus atque amplitudinibus ortivis itemque angulo Horizontis & Eclipticæ pro elevatione poli $49^{\circ} 28' 7''$; angulorum eclipticæ & Meridiani; motuum Solis verorum pro singulis anomaliz mediz gradibus tam diurnorum, quam horariorum; æquationum quoque temporis & conversionis partium æquatoris in horas & vicissim.

SOLUTIO PROBLEMATIS A NICOLAO
BERNOULLI, JOANNIS Filio, propositi de cur-
vis motis secundum axem & se mutuo constanter
ad angulos rectos secantibus, missa ex Anglia
in literis d. 7 Febr. A. 1721 styli
veteris datis.

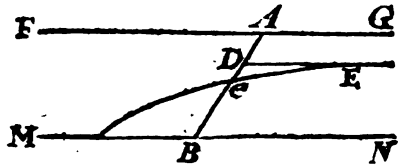
TOMO VII Sect. VIII p. 352 Supplem. ad Acta Er. Nicol. Ber-
noulli, Joh. filius, Problema Geometricum proposuit his
verbis:

Inter duos axes parallelos positione datos invenire & con-
struere curvam, eandemque adhuc inverso situ positam, ita ut
alterutra vel utraque mota secundum axem suum motu sibi sem-
per parallelo curvae secent constanter se mutuo ad angulos rectos,
hoc est, ut secanda & secantes sint curva eadem.

Solutio.

Exhibentur hujusmodi curvæ ratione sequenti.

Sint FG, MN parallelæ datæ. Ducatur AB , quæ cum iis
angulos constituat FAB, NBA æquales angulo, quo cur-
væ se mutuo secare ponuntur, sive rectus sit, sive obliquus. In
duas partes æquales dividatur linea AB in e , & sumatur in ea
pro arbitrio punctum D ,
ducaturque DE rectis
 FG, MN parallela. Li-
teræ autem a, c, d deno-
tent quantitates quascun-
que datas, R quantitatem non datam, m, n numeros quosvis

inter se primos, & impares. Fiatque $CD = R^{\frac{m:n}{m}} \left(\frac{n}{m} c + \frac{n}{m+2n} d \right)$ deinde $DE. a = R^{\frac{m:n}{m}} \left(\frac{n}{m+n} c + \frac{n}{m+3n} d \right) + \text{area curvæ, cuius abscissa } R \text{ \& ordinata } R^{\frac{m:n}{m}} (c + d RR) \sqrt{(aa + RR)}$ quo facto locus puncti E erit cur-
væ quæ sita. Erit autem irrationalis sive, ut appellant, transcen-
dens,

dens, si vero sit $d = (m + 3n)c : ma^2$, locus puncti E erit ratio-

malis seu algebraica; erit enim $DE = \frac{nc}{ma^2} R^{m+n} [(aa + RR.)$

$\rho : \rho^2 + \frac{maa}{m+n} R + R^2]$, existente $cD = \frac{n}{m} R^{\frac{m}{n}} (c + \frac{(m+3)c}{(m+3n)a^2} RR)$

Item si n sit unitas & m numerus negativus & ternario major (vel etiam ternarius, si sit $d=0$) locus puncti E rationalis erit.

Sunt formæ generales, quibus hujusmodi lineæ ex curvarum quadraturis derivantur, quæ, præter jam memoratas, alias quoque innumeras curvarum species utriusque generis suppeditant; inter quas occurrunt duæ lineæ Geometris non ignotæ, nimirum logarithmica, & , quando angulus interfectionis rectus est, cyclois.

Scholium.

Queritur, quibus computationibus adductus sit problematis Autor inter duos ejus casus ita distinguere, ut in altero, ubi angulus interfectionis rectus est, curvas rationales disertim requirat; in altero autem, quando angulus est obliquus, an tales dari possint; dubitare videatur.

ACCURATA DESCRIPTIO LUCULÆ BOREALIS
in Observatorio Giesseno Acad. d. 17 Febr. & 1 Mart.

M DCC XXI observata a JO. GEORG.

LIEBKNECHT, SS. Th. D. ejusque &

Math. Prof. P.

UT in nostris regionibus hucusque parum hyemasse fuit visum; ita dies XVII Febr. liquore Thermometri infra 20 lin. descendente præter spem serenus erat. Quare & Auditoribus tunc meis suasor fui, ut mecum post horam statim sextam vesperi ad observandam φ rem & dein mensurandas in Orione fixarum distantias minimas in Observatorium publicum ascenderent. Ubi vix dimidia hora post fere septentrionem veris mirabilis apparuit *arcus* quidam *subpallidus*, undique in hemisphærio splendentibus admodum, una cum φ re, stellis

TAB. IV.
Fig. 1.

fixis. Primus hic arcus sub initium vix abfimilis apparebat illi, quem anno 1710 die 26 Novembr. heic Giesſæ obſervavi, in Actis Eruditor. A. 1711 p. 325 delineatum. Succreſcens integrum ſub ſe continebat ſegmentum, cujus amplitudo adhuc ſuccreſcebat in parte tam occidua, quam ortiva. Horizon integer contra iſthanc temporis rationem, antea indicatam, ſat erat ab exhalationibus liber, unde & talem primitus albuginem parum inter labores alios curavi: id quod etiam cauſæ fuit, cur ſpectatores nullam ibi nubeculam ſuſpicarentur, meque magis urgerent, ut oculos eo dirigerem. Erat *ſegmentum obſcurum* *AB* poſtea in plaga ſeptentrionali 10 gr. 50 min. altum, & ejus *arcus ſubpallidus* *BC* inſuper $4^{\circ} 40'$. Poſt horam ſeptimam novus adhuc ſuccedebat arcus obſcurior *CD*, cujus altitudo cum prioribus ſeu *AD* erat ab Horizonte = 19 grad. Mox arcus uterque, & lucidus, & obſcurior, illud perpetuo continebat ſegmentum obſcurum & denſum, id quod tamen nullum dabat nubis cujuſdam ſignum: undique enim transparebant ſtellæ fixæ, quaſi faces in tenebris magis lucentes, de quibus deinceps. Neque ſtellæ iſtæ prius apparebant, quam ſecundus arcus *DE* lucidior oriretur. Interea in prædicto ſegmento obſcuro paſſim ſurgebant quaſi luminofæ columnæ ſeu trabes uti veteres vocabant. Erant autem; ut magis declaremus, nihil aliud, quam radii ſubpallidi in ordine ut plurimum parallelo exſurgentes, nunc ſcoparum inſtar divaricantes, qui in una modo parte creverunt, mox decreverunt in altera, & quaſi dimicantes invicem diſparuerunt, majori impetu rurfus apparuerunt, ceu velitantes hinc inde currendo ſolent. Surgebant primo & inferioribus locis, quos mox relinquendo alii ſuperius continuabant circa arcus obſcuri marginem. Erant nonnullæ columnæ radioſæ, aliæ denſiores, aliæ paulo incurvatæ, ſed hæ perinde ut obliquius pergentes admodum raræ. Poſt horam VIII fere tertius arcus *DE* ſublucidus & amplior illis prioribus *BC* & *CD* accedebat; qui omnes ita junctim altitudinem ab Horizonte referebant $AE 40^{\circ}, 20'$. Extremus hic arcus ſatis erat firmus, quem ne quidem columnæ ſeu radii e vicino obſcuro ſurgentes turbabant, nec novus ac-

TAB. IV.
Fig. 2.

cedebat, nec ullibi ad horizontem amplior fiebat; quare ejus amplitudinem ortivam a cardine septentrionali AG sumi = 51 gr. & occiduam AF = 55° : ut ideo totus arcus, sc. iste major, qui reliquos & segmentum obscurum continebat, amplitudinem haberet = 106 gr. & altitudinem antea adductam = $24^\circ, 20'$. Dignum est notatu segmentum nigrum nullas exhibuisse stellulas, nec prius istas apparuisse quam tertius arcus luminosus apparuit. Ubi demum in parte tam nigri segmenti, quam arcuum optime transmicare coeperunt, & quidem in parte occidua Cygni α, ζ & μ juxta Bajerii appellationem; in ortiva parte etiam stellae tertiae & quartae magnitudinis transparebant, quae etiam subinde micabant inter columnas dictas. Clarius etiam & illustrior, quod miratus sum, reddebatur *via lactea* regio vicinior, cujus ita albigo fiebat major, quocumque tales radii luminosi pergebant. Postea superior arcus lucidus in parte occidua disruptus quasi videbatur, qui instar nebulae Andromedam peraeque albicantem transcendebat, quem post horam X radii ex ipsa plaga septentrionali sequebantur. Horizon septentrionalis non aliter erat illustratus, ac si lumen esset in vicinia, quae tamen ceu aliunde constat, non potuit non longissime tunc abesse. Reliquae Horizontis partes non ita erant illustratae: immo ipsae illustratae partes non aequae illustratae, sed quasi umbris subinde distinctae erant. In eadem plaga Horizontis septentrionali, ex observatorio nostro 80 pedes Rhinl. alto, omnia, etiam remotissima aedificia poterant cognosci, inque his non solum tegulae & fenestrarum orbes; sed & in viis lapides.

Die 1 Martii post horam septimam fere per fenestram in boreali plaga notabilem *arcum* vidi. Hic uti praecedente existerat amplior & clarior: ita claritatem suam subinde mutabat, neque segmentum ejus tantam habebat obscuritatem. Quae borealis facies diu haerebat immobilis, utut horizontem versus nonnullae columnae instar fumi tenuissimi observarentur; arcus ipsius altitudine semper manente = $31^\circ 50'$. Prout vero priorem faciem superavit altitudine: ita & figura

TAB. IV.
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

gura ipsa erat illustrior, siquidem ab initio videbatur fumare sicque flammam quasi projicere. Quantumvis vero cœlum sat erat clarum stellasque fixas egregie exhibebat, non tamen Horizon exinde erat multo clarior, ceu nuper quidem; immo nullæ stellæ micabant in segmento hoc clariori, licet tales arcus ipse monstraret. Post horam fere nonam tres, uti nuper, apparuerunt arcus, manente tamen eadem altitudine prædicta = $31^{\circ} 50'$: neque hæc, uti nuper, cum ipsis arcubus succrevit, neque columnarum priores erant adeo rectæ, sed funi instar vacillantes. Quid? quod arcus superioris extremitas tota quasi vacillare videbatur præ meris ejusmodi fumosis ductibus. Inter omnes vero trabes priores apparuit in septentrione *AB* illa major supra & inferior suos radios spargens; disparente hac statim nova apparuit in *C* magis lucens. Impediebat autem, quod valde dolui, tunc corporis infirmitas, quo ipse vix amplius continuare valerem hanc meam observationem; suasor tamen fui auditoribus ejusmodi rebus sat adfectis, ut eo curatius hanc cœli faciem intuerentur. Qui etiam sequentiâ mihi exposuerunt una cum aliis viris fide dignis. Nimirum post horam XI apparuisse ex Oriente magnum radium & infra hunc obscuriori arcui infidens globosum & crinitum quasi, sed valde obscurum corpus *C*, cujus tamen inferiorem rotunditatem observatores non potuerunt oculis percipere, perceperunt tamen alii, qui cum vulgo inde stellam novam dictitarunt. Dein tamen omnino illum radium ex arcu venientem versus plaustrum majus suum cursum diraxisse, tertio fere mutatis vicibus instar velitantium radios apparuisse, ita ut, disparente uno in Oriente, alter apparuerit in Occidente eodem plane modo, quem in singulari lyrmate *A*. 1716 d. 20 April. observavi. Inter hanc velitationem quarto in Oriente luminosum admodum radium instar teli *D* columnam illam majorem transiisse, unde vulgus sibi crucem finxit. Mox tamen in Occidente nubeculas fuisse visas, & post mediam demum noctem ex opposita parte paulatim & sic parro alibi disparuisse columnas illas fumantes una cum arcubus, ceu quidem observatores antea laudati mihi exposuerunt. Quod aeris constitutionem attinet, diem 1 Martii sat serenum mihi.

nubilus excipiebat, Therm. ad lin. 22 resurgente & Barom. ad 31', 1° immo tertius Martii dies itidem instabilis noctem pluviolosam relinquebat.

ADDITAMENTUM DE SIMILIBUS *phenomenis in vicinia nuperrime observatis.*

Simile phenomenon, quale modo ex observationibus Cl. *Liebknechtii* descriptum, observatum etiam fuit d. 1 Martii ab hora 9 usque ad 2 hic Lipsiæ, Halæ Saxonum, Merseburgi, Tenstadii in Thuringia, Misene ac alibi. Nimirum Misene h. 11 claritas insignis aeris inter septentrionem & occidentem observata est, per quam innumeri radii sub initium subrubri, deinde subalbidi instar flammularum serpentium eiciebantur. Ex loco editiore videbatur nubes obscura, unde radii isti evibrabantur &, quod horridum adspectu erat, per eam veluti in firmamento corpus ex iridibus se mutuo interfecantibus huc illuc volitari videbatur. Claritas illa, quæ lumen Lunæ plene superabat, per ampliores tractum diffundebatur una cum radiis fulgurantibus.

Tenstadii ab h. 7 usque ad 8 tenuis atmosphæram inferiorem obsidebat nebula, cujus pars superior splendore quodam subalbido illustrata semicirculum referebat ab occidente versus orientem protensum. Luna occidente arcus altior fiebat & per eum h. 9 multi admodum radii ascendebant. Hor. 10 inter continuas fulgurationes vehemens in nebula ista agitatio observata, quæ h. 11 increſcebat, ubi fumus quasi illuminatus versus Austrum propelli videbatur, non tamen ex eodem constanter loco. Hor. 12 arcus accensus videbatur, flammis a septentrione versus austrum serpentibus & sese mutuo celerrime inſequentibus. Hor. 1 ab occidente proficebatur nebulosam quoddam corpus aliud, altius arcu versus austrum excurrentes & radios pyramidales continuo evibrans, variis coloribus contractis. Prope Arcturum ex improvise quasi fulgur perfringebat oculos observatoris, igne in stellam veluti conglobato descendente, ac mox in radium latum protenso, qui
X ultra

ultra 8 circiter minuta lucebat ac in figuram sere triangularem sese contrahebat, lumine sensim sensimque imminuto, donec prorsus evanesceret. Ab hora prima flammæ siebant remissiores, arcu nebuloso h. 2 subsidente, ita ut aliqui adhuc radii, sed flamma nulla conspiceretur. Observata etiam est ibidem d. 17 atque d. 23 Febr. aurora borealis, sed non adeo illustris.

Non absimilia ceteris quoque in locis visa sunt.

ANTIQUITATES SELECTÆ SEPTENTRIONALES & Celticæ &c. Autore JOH. GEORGIO KEYSLERO, Societatis Regiæ Londin. Socio.

Hannoveræ, sumtibus Nicol. Fœrsteri, 1720, 8
Alph. I. pl. 18 fig. zn. 16.

Continet hoc Volumen sex libellos singulares, quibus nonnulla loca Conciliorum & Capitularium explanantur, & dogmata Theologiæ Ethnicæ Celarum gentiumque septentrionalium perquiruntur, cum moribus & institutis majorum nostrorum circa idola, aras, templa, oracula, lucos, sacerdotes, regum electiones, comitia & monumenta sepulchralia. Singula ex monumentis tum editis tum hactenus nondum visis illustrantur. Prima Dissertatio sistit monumentum vetus ex ingenti saxorum mole compositum in Salisburienfi planitie Ultoniensi provinciæ, quod vulgo *Stone-Henge* appellant Angli. Sectionis primæ caput 1 luculentam ejus descriptionem exhibet, ut & eorum quæ simili compage cernuntur in Westphalia, ditionibus Brunsvicensibus, tractu Megalopolitano, Holfatia, Marchia Brandenburgica &c. quo loco notandum, figuram æneam pag. 9 adjectam, quæ molem Saxeam Helmstadiensem lectoris oculis subjicit, minus accuratam esse, posterioribusque curis forsitan emendandam. Caput 2 ostendit prolixè, saxi quidem a veteribus Celtis atque septentrionalibus divinum cultum fuisse exhibitum, eum autem ad hæc monumenta minime pertinere. Illam vero instituti rationem Autor per totum librum sibi sumfit sequendam, ut occasione textuum e veteribus legibus alle-

allegatorum, transeat in notis subjunctis ad disquisitiones a seopo non alienas, lectorisque hoc pacto animum novis subinde stimulis excitet. Ita pag. 14 insertam habes observationem de candelarum usu & abusu in sacris, & pag. 19 de Edda Islandorum, quam Bosius in Epist. ad Reines. 39 p. 361 perperam pro nomine scriptoris habuit. Occasione lapidis olim fatidici apud Scotos, qui nunc in templo Westmonasteriensi adservatur sub sella Regum inaugurationi dicata, artes & technas Druidum detegit Autor p. 24. Historiam lapidis ipsius persequitur ex Manuscripto Codice Bibliothecæ Bodlejanæ p. 30 seq. in cujus explicatione p. 33 seq. plura adducit, quæ usum linguæ Hibernicæ in Etymis Celticis pervestigandis demonstrant, productis in medium appellationibus Druidarum, vatum, Hercules Ogmii &c. Caput III de aris veterum septentrionalium agit probatque monumenta hæc earum numero non esse habenda. Caput IV ea habet, quæ pertinent ad lucos & templa arborumque cultum majoribus nostris solemnem, eorum simul refellit sententiam, qui monumentum Salisburienſe pro templo venditarunt, Pag. 72 seq. inquiritur, quid veteribus legibus sint arboris sanguinum, sacra Nimidarum, Fritsplotum, leges Unſallesbornica &c. Caput V agit de lapidum prægrandium in Comitibus & regum electionibus usu, ad hæc tamen monumenta non pertinente. Pag. 87 seq. originem fabulæ de sagarum conventu in monte Bructerorum a campi Madii observatione deducit. Sectionis secundæ caput I probat, lapides hosce fuisse monumenta sepulchralia. Subjunctus est pag. 110 seq. catalogus scriptorum, qui de urnis in Germania effossis egerunt. Caput II pluribus inquirat in dogmata majorum nostrorum de statu animarum post mortem, eorumque fabulas de Metempsychosi, crepusculo Deorum, Bifrosta sive iride, Himmel, Valhalla, Odino, Eso, Einheriis, verre Jolenſi, Hela &c. mortis etiam contemptum, quem majores nostri adfectabant a genuinis causis derivat. Pergit Cl. Autor pag. 173 seq. in indagandis rationibus, quæ illos impulerunt, ut arma, equos, calceos, divitias una cum defunctis sepelirent. Pag. 164 seq. agit de gladii sanctitate juramentisque super eum præstitis, de carnifi-

cum item munere nulla olim macula notato; porro de equorum cultu, calceorum ex corio factorum apud veteres raritate & origine fabularum animalium de thesauris ardentibus. Caput III locum Taciti de Mor. Germ. c. 2 evolvit de Herculis columnis in septentrione, inscriptiones simul nonnullas hætenus ineditas de Hercule Saxano, Magufano, in petra &c. explicat. Cap. IV eorum opinioni obviam it, qui Saxa Salisburienfia pro sepulchro Vortigerni vel Ambrosii habuerunt. Caput V de sacrificiis & oblationibus ad sepulchra differit & Cap. VI de Autoribus stupendorum horum operum. Pag. 209 seq. inseritur Manuscriptum Bibliothecæ Oxoniensis de origine Gigantum in Britannia; reliqua capituli hujus inquirunt in habitum corporis veterum septentrionalium causasque veras decrescentium virium humanarum. Cap. VII & VIII Anglo-Saxones faciunt conditores Monumenti Salisburienfis.

Secundum in volumine hoc locum occupat *Exercitatio Historica de Dea Nehalennia, numine veterum Walachrorum Topico*, quæ jam anno 1717 Cellæ prodierat in lucem. Meminit hujus Dissertationis Montefalconius in addit. ad Tom. II operis Antiquarii, sed ita ut ex mutila quam refert inscriptione satis appareat, eam ipsi non fuisse inspectam. Collectas hic habet Lector omnes inscriptiones partim hætenus ignotas, partim obscuras, quæ Deam hanc patriam referunt. Illud imprimis hac opella agit Autor, ut dogmata veterum septentrionalium de Nymphis, Nehis, Necco aliisque aquatilibus dæmonibus excutiat, Nehalenniamque non aliam esse, quam Neham cultam in loco *Halle* dicto, demonstrat. Pag. 250 & in addendis p. 589 nonnulla monet de piâ Pontificiorum vel fraude vel ignorantia in explicandis veterum Inscriptionibus. Additus est sub finem conspectus operis edendi de Germania Gentili, sive de Diis veterum Celtarum Gentiumque septentrionalium, nominibus Deorum hætenus incognitorum.

Tertia *Dissertatio* est de *visco Druidum* ad D. Jacobum Douglas Medicum Londinensem, qua denominationes ejus superstitionesque Druidum circa fruticem hunc fuscè perquiruntur. Occasione loci ex Edda adducti agitur pag. 310 seq. de baptisumate

snate majorum nostrorum, antequam etiam ad sacra Christianorum transissent, & pag. 318 de quercubus quibusdam in inferiori Saxonia celebribus.

Disquisitiones Historicae, quæ sequuntur, in duas Sectiones dispescuntur, quarum prima est de interdicto carnis equinae esu, quem Autor non ex legibus Israeliticis sed Antiquitatibus patriis repetendum autumat. Usus enim hujus carnis non modo frequens sed & maxime solennis erat in sacrificiis majorum nostrorum, quorum reliquiis & hoc pacto abolere satagebant primi convertores. Epilogus est de modo præpostero, quo usi sunt primi convertores in plantanda Ecclesia Christiana, quod ad nostras attinet terras: item de persecutione ob sacra diversa, quam jam gentiles nostri pro illicita habebant. Sectio II sistit Computationes sacras, quæ sacrificia olim excipiebant, illustrat simul poculorum genera, eorum consecrationes, societates Gilden vel Innungen dictas, Bragi Dei poculum, & reliquiis gentilismi complures in cœtibus Christianorum etiamnum hærentes. Agmen claudit Etymologia vocis Hornung, qua Germani mensem Februarium appellant. Autoris sententia est, eam non a Kernunno Deo, quod Leibnizius fecerat, sed a cornibus sive poculis & festis diebus repetendam esse, idque confirmat Fastis Runicis pag. 367 adductis.

Excipit has Observationes *Dissertatio de mulieribus fatidicis veterum Celtarum gentiumque septentrionalium, quæ septuaginta fere Inscriptionibus ex parte ineditis lucem adfundit, ac speciatim agit de Matribus & Matronis, Mair, Druidibus forminis, volis, Genis, Samnitis, Allrunis, Velleda, Aurimia, Ganna, Jetha, Sifa, Thrudur, reliquiisque gentilismi inter Christianos, quod ad hanc materiam. Quo pertinent fabulæ de sagis pag. 491 seq. oculorum fasciæ p. 493 tempestariis p. 494 seq. conversione hominum in lupos, p. 495 seq. collectione herbarum, p. 496 seq. dzmonio meridiano p. 498 seq. spectris Alforum p. 500 seq. oraculis Alrunicis &c. p. 504 seq. quæ singula ex historia maxime veteri suam accipiunt lucem. Inspurguntur passim observationes uberiorés ad rem pertinentes, ut pag. 398 seq. de Domus Divina elogio in Inscriptionibus, Imperatorum-*

que Romanorum insana ambitione. Pag. 408 seq. de more gentilium simulacra & imagines membrorum morbo adfectorum appendendi statuis Deorum tutelarium, quæ votorum ratio etiam ad Christianos transit: pag. 449 de somniis vetularum: pag. 457 de Duffis & concubitu dæmonum cum mulieribus: pag. 461 de literis Runicis & incantationibus veterum septentrionalium; de Bructerorum, Finonum & Marforum denominationibus pag. 473 seq. de jure Cunnagii & Marcheta p. 483 seq. Illud hoc loco notandum censemus, Antiquitates Galliz Manuscriptas, quæ pag. 380 citantur, non Dagerahtum autorem agnoscere, uti ibi habetur, sed Gudium. Extant nunc ex in Bibliotheca celeberrimi & de patriz Antiquitatibus præclare meriti *Job. Georgii Eccardi*, qui eas Autori communicaverat.

Finem imponit opusculis hæc *descriptio urnæ sepulchralis* in agro Neilingensi veteris Marchiz mense Septemb. 1719 erutz, cujus etiam figura æri incisa addita est. Acceptam eam fert Autor *Davidi Solbrigio* Regiz Majestatis Prussicæ in Dicecesi Seehufana Inspectori, constatque totus apparatus diversis vasis & varia supellectile partim ænea partim argentea, quæ equorum ornatui inserviit, ut putat Autor. Fulum est opus multaque figurarum serie insignis, pondere 6 librarum Brunsvicensium. Accedunt tandem indices locupletissimi tum scriptorum tum rerum, cum addendis, quæ postquam jam sub prelo sudaverat liber, succurrerant.

JOURNAL DES CHOSES MEMORABLES AD-
venues durant le Regne de Henry III Roy de
France & de Pologne.

h. e.

DIARIUM RERUM MEMORABILIUM
regnante Henrico III Rege Gallie &
Polonie gestarum.

Tomii II.

Colonia, apud Hæredes Petri Marteau, 1720, 8.

Alph. 3 fig. an. 17.

Nota

NOta est Satyrarum Collectio, quæ jam pridem A. 1663 ac rursus additionibus & commentario aucta A. 1664 in 4, demumque sub titulo *Recueil de diverses pteces servant a l'histoire de Henry III &c.* Colonizæ apud Petrum Marteau 1693 unico volumine in 12 prodiit. At cum noadum omnia liquere viderentur, quod & nomina sæpe conficta & res sollicitè velatæ deprehenderentur, rem fecit historiarum cupidis oppido exoptatam doctissimus *Duebat*, Curizæ supremæ Gallorum Berolinensis Consiliarius, qui & notulas subinde ad marginem adlevit, & scripta integra ceteris inseruit, & animadversiones ultimo in primis scripto longe plurimas adjecit. Exhibetur itaque hic primo loco *Diarium*, quod solum in titulo operis memoratur, & a mense Majo A. 1574 ad Majum A. 1589 pertingit: cujus Autorem cum alii crediderint *Servinum* Advocatum generalem Parliamenti Parisiensis, Noster nunc potius opus illud Viro arguto, *L'Estoile*, Pelissonio in Historia Academiæ Gallicæ commendato, tribuendum, & Servini in opere edendo partes alias non fuisse judicat, quam quod hujus lucubrationibus, quæ latius, ut paulo infra docebimus, excurrunt, ea detraxit, quæ ad Henricum III spectant. Sequuntur *Divortium satyricum amorum Regina Margarita & Historia amorum magni Alcandri*, cum clave & notis pereruditis; quantum vero conjectari licuit, utrumque scriptum *Victori Cæjetano* debetur. Succedunt, quæ in ultima editione Coloniensi non comparebant, *Epistola nempe amatoria Henrici IV ad Bellosfortiam Ducem, Additiones item ad Diarium Henrici III & Incantationes Henrici Valesii & sacrificia dæmoni facta in loco Vindocinensi.* Quæ deinde excipiunt antea quoque huic collectioni inserta: *Apologia Henrici IV*, vulgo *Robania Vidua*, a nonnullis tamen *Cæjetano* adscripta, & *Mira narratio de vita Casbarina Medicea*, de cujus Autore etsi nihil constet, certum tamen est, eam ante Henrici III tempora fuisse compositam, quippe jam tum A. 1574 Collectioni scriptorum ad Carolum IX spectantium insertam. Clauditurque hic *Tomus vera Fatalitate sani Clodaldi* seu narratione de cæde Henrici Tertii, quæ loco Parisiis vicino *S. Cloud* dicto contigit, simili scripto, quod in Tomo II Saty-

Satyræ Menippææ 1720 reculsæ comparat, opposita, & nunc primum pariter huic operi inserta. Qua quidem occasione Noster monet in præfatione, latuisse Autorem, quod Choquetus Dominicanus in libro *de Sanctis Belgii Ordinis Prædicatorum* Timmermannum ob sauciatum Guilielimum Arausionensem morti damnatum inter sanctos Ordinis Martyres retulerit. Tomus secundus totus fere destinatus est *Confessione Sancti* antea quoque editæ, cujus singulis capitibus curiosæ ac proluxæ subiiciuntur annotationes, ut correctiones & Additiones ad finem rejectas, taceamus. Etsi vero hæc confessio nomen præferat *Harlei Sancy*, cave tamen putes ab ipso compositam, quin potius ab *Aubignæo* aut, ut alii putant, a *Chamberio* aut *Cajetano* Harlezo suppositam fuisse, compertam est.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
de France &c.

h. e.

COMMENTARII HISTORIÆ GALLICÆ
*inservientes, quibus ea que in Gallia ab A. 1515 ad 1611
memoratu digna gesta sunt, continentur.*

Tomus II.

Coloniz, apud hæredes Hermanni Demla, 1719, 8.

Alph. 2 pl. 7 fig. æn. 30.

Opportune hunc librum jungimus præcedenti, quippe universum illud Petri de l'Etoile opus complexum, ex quo particulam quæ ad Henricum III spectat, jam olim detectam & sub *Maris* nomine aliquoties vulgatam diximus. Quare & noster Editor, dum cetera inde ab A. 1515 usque ad 1611, qui Autori emortalis existit, publici juris facit, totum illud Diarium non uno quidem loco emendatum & auctum Tomo I a pag. 35 usque ad finem hujus Tomi, repetere non gravatus est. Ut itaque nunc quoque Diarium, quod in omnium manibus est, prætermittamus, e reliquis, in quibus tamen hiatumprehendimus T. II p. 229, ubi Editor dolet, volumen res ab

A. 1595

A. 1595 ad 1606 gestas complexum, frustra hæcenus quæsitum, præmiumque inventori spondet,) pauca quædam hoc loco communicabimus.

De Francisco I refertur, quod cum suasu Cancellarii pactum quod *Concordatum* vocant, sancivisset cum Pontifice Leone X, reducem Bononia Cancellarium his verbis compellayerit: *magnopere vereor, ne hoc pactum utrique nostrum, tibi aequè ac mihi, inferno luendum sit.* Carolum Borbonium, in oppugnatione Romæ glande trajectum, jamjam expirabundum, proximo militi dixisse traditur: *Injice mihi ocyus pallium, ne ceteri, cum me mortuum viderint, animo dejiciantur,* additurque distichon:

Unum Borbonio votum fuit arma ferenti,
Vincere vel morier, dedit ntrumque Deus.

Stephanus Jodellus, Poeta Parisiensis, promptus & ingeniosus, sed omnibus voluptatibus diffuens, Numinisque contemptor, cum inter maximos cruciatus, ut divinam opem imploraret, admoneretur, nec agniturum se Deum nec invocaturum respondit, quoad ille sibi tantum inferat mali, atque desperabundus expiravit A. 1573. Cum Franciscus Belleforestus Historiam novem Carolorum Galliarum Regum edidisset, quo illos magnopere commendaverat, his non nemo versibus lusit:

*Nostrorum evolvas annosa volumina Regum,
Et quæ sunt illis dicta vel acta legas;
Regibus e Carolis dabitur cui tertia sedes,
In vitis fatuus vel furiosus agit.
A magno incipias & tertius ordine simplex,
Tertius tunc sequitur, quem furor exagitat.
A sexto hinc numeres, est Carolus ordine nonus,
In cædes bujus mens male sana ruit.*

Cosmographus Thevet, A. 1590 mortuus, mendacissimus atque rerum omnium adeo ignarus fuisse perhibetur, ut sibi persuaderi pateretur, Anacreontem ipsum scripto testatum, quod uvæ acino perierit. Ad A. 1594 observatur, Maynium Ducem nummum Parisiis distribuisse, qui ipsum repræsentabat, gladium manu tinentem, cum epigraphæ: *Carolo Lotharingio clavum Regni tenente,*

T. I.
p. 2.

4.

30.

34.

T. II.
p. 28.

181.

- p. 203. mente, in averfa vero infignia Gallix & Lotharingix, cum lem-
mate: *Vacante Lilio Dux me regit optimus*. Cum A. 1594 eodem
die, quo Rex Henricus IV Lutetiam ingressus erat, Hispani im-
petrata venia discederent, Rex de porta S. Dionysii despiciens
prætereuntes Duces blande salutabat, additis verbis: *commen-*
235. *dato me Domino vestro, at nunquam revertimini*. Libri cui ti-
tulus *Les amours tragiques de ce temps* Autorem vocari *Laffe-*
mas, factorem primum ac postea causarum patronum,
affirmatur, quem & alium librum politicum scripsisse con-
stat, quem cum Henrico IV afferret (cujus hic varia pulcre di-
cta memorantur) respondisse fertur: *quoniam factores de statu*
politico libros scribunt, posthac Cancellariis braccas consciendas
239. *credam*, quod paulo quidem aliter Peresius in vita Regis enar-
rat. Ubi pacem inter Paulum V & Venetos A. 1607 conciliato-
re Henrico IV factam refert, observat Cl. Editor, interdictum
a Pontifice fuisse revocatum, nec ullo modo illi a Venetis satis
factum, nec petitam absolutionem, nec receptam solenniter, aut
nulla ab illis lætitiæ signa edita: imo nec literis mandatum pa-
cificationis tractatum, eoque spurios & a Cardinali Cajetano sup-
positos esse articulos a Romana curia vulgatos. De Renato
248. Rapino, celebri Poeta, quem monachi filium creditum Editor
putat, die 15 Febr. 1608 Cæsaroduni mortuo, narratur, quod
tribus ante obitum horis a filio de valetudine interrogatus, ca-
lamum arripere jufferit & nihil hæsitans versiculos (quales mult-
um passim in opere occurrunt) dictaverit:

Qui digitis stoccos legit, & sua complicat in se
Lintea, miraturque manus spectator ocellis;
Cui summi digiti frigent, manibus, pedibusve,
Et nasi supremus apex; cui tempora pauco
Tempore labantur, nares sinæque, & aperta,
Dirigiturque pilus velut horrens, lumina sensim
Hæbescunt, & singultu vox hæret acuto;
Qui matula oblitus, læsi dat signa cerebri,
Et lingua titubans non se regit ordine sermo:
Ejus spes nulla est, animumque videbit ovantem
Scandere supremas multo cum gaudio ad arces.

Memi-

Méminit mox Autor nummi, a Peirescio sibi oblato, eam iconem & inscriptione: *Diana Dux Valentiorum clarissima, & in averfa: Omnium victorem vici.* Ubi Lancelotum du Voefin de la Popeliniere, hominem elegantem & eruditum, inedia demum oppressum Parisiis 1608 obiisse memorat, addit, eum in Historia turbarum Galliz civilium describenda principem dici posse, si posteriores libri responderent prioribus, certe tam vere tamque libere scripsisse, ut ideo mortis periculum incurrerit, quippe Rupellis aliquando corpus gladio trajectus. Præsidem Janninum Legatum Gallicum, qui inducias A. 1709 inter Hispanos Belgasque feliciter conciliaverat, in eruditos imprimis fuisse admodum liberalem docetur, simulque notatur, Justum Scaligerum marsupium mille thaleris plenum, iterum iterumque ab eo oblatum, constanter detrectasse. Georgius Critton, Professor Regius d. 8 Apr. 1611, hisce verbis Latinis adstantes affatus: *valeto amici, valeto superstites, mortalitatis immemores,* exspirasse fertur. Denique de Roberto Constantino, Lexici Græco-Latini Autore, notamus, eum a Nostro A. 1611 centam & decem annis majorem Montalbani defunctum memorari, quem alii quidem A. 1605 ætatis centesimo tertio obiisse testati sunt.

p. 249.

276.

365.

368.

LA VIE DE MADAME JEANNE MARIE BOUVIERES de la Mothe Guion.

hoc est,

VITA GUIONIÆ, AB IPSAMET CONSCRIPTA
Partes III.

Coloniz, apud Joan. de la Pierre, 1720, 8.

Alph. 2 pl. 132.

QUI Præfationem huic operi præfixit, postquam commemorasset, Guioniz adversarios & doctrinam & mores ipsius plurimis onerasse calumniis, haud paucos refert veriora esse edoctos, quibus ea post mortem maximi sui adversarii in libertatem vindicata sui conveniendi potestatem fecerit. Idem ex ipsa cognoverunt, se suam ipsius vitam copiose de-

Y 2

scri-

scripsisse, imo Anglo cuidam, viro suæ nationis primario, ea dono dedit MStum vitæ suæ codicem, rogans, ut ipsa defunctæ publici eum juris faceret. Exstincta igitur Guionia Blæsis A. 1717 d. 9 Junii, statim typis fuit mandata, quæ hic exhibetur, tripartita Vita Guioniz. Præfationi huic, in cuius exitu etiam docetur, quo ordine sint Guioniz libri legendi, subjicitur primo Epistola d. 16 Junii A. 1717 Blæsis scripta a quodam, qui morienti Guioniz adfuerat, deinde Catalogus librorum ejus. Ex priore discimus, Guioniz mortem præcessisse gravissimum trium mensium morbum: aperto mortuæ corpore, nullam partem deprehensam fuisse sanam, excepto corde, quod tamen flaccidum fuerit, & cerebro, quod & ipsum solito fuerit humidius: cæteras partes corporis & intestina fuisse vel putredine corrupta vel ardore correpta, fel vero petrificatum, ut cum physicis loquamur. Catalogus librorum a Guionia Gallice conscriptorum hic est:

Vetus Testamentum una cum explanationibus & meditationibus vitam interiorem spectantibus. Tomi XII.

Novum Testamentum una cum explanationibus & meditationibus vitam interiorem spectantibus. Tomi VIII.

Sermones Christiani & spirituales de variis argumentis ad vitam interiorem spectantibus. Tomi II.

Epistola Christiana & spirituales ejusdem argumenti. Tomi IV.

Anima Dei sui amans, representata in Herm. Hugonis emblematicis de Piis desideriis, & in Orb. Vanii emblematicis de amore divino, una cum figuris novis, quibus sunt subjuncti versus ad vitam interiorem viam demonstrantes.

Vita ipsius, ab ipsa conscripta. Tomi III.

Ejus Opuscula spiritualia, hoc est, via brevis & facilis ad recte orandum, Torrentes spirituales, &c. Nova editio.

Ejus Apologia, & Cantica spiritualia, nondum sunt in lucem emissa.

Venimus ad Biographiam Guioniz, in qua non simplici brevitate historia ejus exponitur, sed muliebri facundia crebræ interferuntur digressiones, quibus modo DEUM, cujus miram providentiam ubique agnoscit & prædicat, exemplo Augustini allo-

alloquitur, modo casus vitæ suæ, qui curiosissime describuntur, in pias allegorias convertit piasque iis adjungit meditationes. Nata est, ut e *Cap. 2* discimus, d. 23 Apr. A. 1648 piissimis parentibus, & nata quidem est partu octimestri, tamque debilis, ut diu haberetur pro vitæ experti. Adhuc infans quatuor annorum per somnium vidit infernum terribili specie, quem oblivisci nunquam potuit. Eodem tempore jam sensit cupiditatem martyrii. Ab infantia usque semper versata est in monasteriis virginum, ibique a propria sorore instituta cum ad octavum vitæ annum pervenisset, tam docte ad quæstiones theologicas respondere valuit, ut omnibus esset admirationi. Vix duodecennem incessit cupido monasticis se constringendi votis. Sed obstitit ætatis ratio, quo minus inter moniales reciperetur. Ipsa vero libenter & assidue jam tenera illa ætate legebat sacram Scripturam, & alios pios libros, interque eos maxime Opera S. Francisci Salesii. Singulari exarsit amore erga pauperes, ac ad ignoscendum injuriis jam puella se præbuit facillimam. Adultior tamen facta coepit preces negligentius obire, sibi ipsi ob corporis sui pulchritudinem impensius placere, fabulas Milesias lectitare. Nec nuptias averfata, A. 1664 marito se junxit, infelici tamen implicita conjugio, quippe cum a socru, tum a marito, quibus nec sermones Guioniz nec mores probabantur, adeo male habita, ut aliquando cultrum arriperet, excisura sibi linguam, qua nihil socru placens proferre possit. Agnoscit vero statim calamitatis hujus utilitatem, qua quippe opus ipsi fuerit ad opprimenda vitæ muliebria. Dabat enim tum maximam operam vincendis animi pravitatibus, & lectitandis piis libris. Gravida hoc tempore cum esset, quas corporis infirmitates tum senserit, persequitur, ac rursus redit ad incommodos mariti sui mores, quem fuisse dicit melancholicum, & uxoris quidem amantissimum, at simul gravissima suspitione metuentem, ne ipsa majori flagraret amore aliorum. Hinc narrat, quomodo pugnare perrexerit cum pravis animi propensionibus, & orare, & pauperibus officia caritatis præstare, largiendo eleemosynas, & ægrotos pauperes visitando. Hoc ipso temporis tractu undeviginti annos nata edocta fuit a monacho quodam

P. I Cap. 3.

4.

5.

6.

p. 58.
Cap. 7.

8.

Cap. 9.

dam orationem interiorem, qui monachus, ab ipsa rogatus, ut ipsius directionem spirituales susciperet, cum primum nolisset, tandem dicente ad ipsum DEO: *Ne timeas hujus femina curam suscipere, est enim sponsa mea*, id fecit. Donum illud interioris orationis se divinitus accepisse, vehementer gaudet, illudque donum præstantius esse judicat dono ecstasium & visionum. Visiones enim ait illusioni obnoxias esse, ac DEUM ipsum nunquam apparere, ut quidem homines sibi persuadent, imo vix unquam Jesum Christum, sed Angelum quendam lucis; id quod probare conatur ex *2 Cor. XI, 14*. Ecstasies etiam obnoxias esse credit illusioni, itemque alloquia interna, quæ & ipsa statuit nunquam fieri ab ipso Deo, sed ab Angelo quodam. Revelationes quoque docet esse periculosas, cum proficisci possint a Diabolo, & si vel maxime ab Angelo quædam proficiantur, tamen mentem impediunt, quo minus totam sese permittat providentiæ divinæ. Illud vero ecstasios genus summopere probat, quo anima a DEO attrahitur, & a rebus mundanis penitus abstrahitur, in Deumque quasi in centrum suum deducitur. Hoc loco adjicit Guionia, se DEI gratia deductam fuisse in statum istum purissimum beatissimumque. Hinc exponit, quomodo corpus suum excarnificaverit ipsa omnis generis cruciatibus, e. g. absinthium gerens in ore, colocythida miscens cibus, spinis cutem dispungens, scrupulos injiciens calceis, &c. Quo tempore ait se tam ardentem amasse Deum, ut solum in Deum ejus ferretur omnis cogitatio, & ut nemo vir Galatæam suam dulcius teneriusque amare possit: se vicissim absorptam fuisse in Deum, ut toti mundo in universum valedixerit, & acerbissima quæque pro Deo pati gesserit: ac tum Deum sibi semper præsentissimum fuisse per divinam quandam infusionem & per unionem voluptatis plenissimam.

Libet hic abrupto narrationis filo subsistere. Nam cætera, quæ sequuntur, ejusdem generis sunt, tamque multa narrat Guionia de resignatione sui totali, de divinis tentationibus & exercitationibus, de bonis suis operibus, de calamitatibus suis, de miris divini amoris influxibus, ut compendium quoddam Theologiæ Mysticæ hic reperire liceat. Excerpimus tamen

non-

nonnulla plane singularia. Tale est, quod *Cap. 19 p. 185* narrat. Scilicet A. 1672, postquam pridie jejunasset, & largius erogasset eleemosynas, Dominicæ cœnæ interfuit annuum gestans in digito. Domum hinc reversa suum se contulit in sacrarium, & imagini Christi infantis formulam contractus nuptialis prælegit, signavit, & ei annuum suum dedit. En formulam illius contractus: *Ego N. promitto, quod sponsum mihi sumam JESUM infantem, & me ipsa, quamvis indignam, tradam sponsam. Ego ab ipso pro dote spiritualium harum nuptiarum exigo crucem omnis generis, contemptum, confusiones, opprobria, & ignominias, & ipsum rogo, ut mihi dignetur infundere humilitatem suam & abnegationem universalem.* *Cap. 22 p. 21* refert, se singulis diebus Dominica cœna usam esse. *P. 213* docet, anno 1676 maritum sibi morte ereptum fuisse, quocum duodecim annos in matrimonio consumserat: nec diu post ejus mortem (*p. 216*) ipsi fuisse revelatum, quod defunctus maritus jam sit liberatus e purgatorio, & evehctus in sedes illas beatissimas. *Cap. 29 p. 278* tradit, se somnia subinde habuisse mysteriosa, quæ vocat, quorum unum hoc ipso loco exponit.

Accedimus ad secundam hujus vitæ partem, qua hæc singularis exempli mulier exponit, quid ipsi extra Galliam versanti & varia loca perlustranti contigerit. Scilicet A. 1681 abiit ex Gallia relictis omnibus suis bonis, paupertatem Christi imitari cupida. Refert hic *Cap. 1*, se quotannis renovasse suum cum Christo matrimonium. *Cap. 2* memorat unionem suam spiritualissimam cum P. la Combe, qui deinceps ipsius director fuit in spiritualibus. *Cap. 5 & 6* refert, Episcopum Genevensensem sibi factum esse inimicum, & hostili odio persecutum esse tum ipsam, tum etiam Combium. *Cap. 16 p. 178* enarrat somnium mysteriosum, quod inter omnia hujus generis somnia, quæ habuerit, plane singulare & eximium judicat. In hoc Christus Guioniam introduxit in cameram, ubi erant duo lecti. Rogatus ab ipsa, quid duo hi lecti sibi velint, respondit Christus huic in modum: *Alter mea matri paratus est, alter tibi, o mea sponsa.* *Cap. 21* refert, se Scripturam S. legisse, & inter legendum divino instinctu excitatam fuisse ad scribendos in eam com-

men-

mentarios. Dicit, se scripſiſſe illos, quid ſcriberet, ignorantem, & mirantem, ſe ea ſcribere, quæ antea prorsus ipſi fuerint incognita; tantum ſe accepſiſſe lumen mentis, tantos theſauros ſcientiæ. Scripſit igitur in univerſa Biblia commentarios, & quidem non ullius libri utens ſubſidio. Se quoque ait tam rapido calami curſu exaraffe illos commentarios, ut, quod ipſa ſcripſerit una nocte, ſcriba vix quinque dierum ſpatio deſcribere valuerit. *P. 229* refert, aliquando a nimia ſcribendi aſſiduitate ipſius brachium intumuiſſe tanto cum dolore, ut putarit, ſe longo tempore non valituram quicquam ſcribere. Aſt proxima nocte ſibi apparuiſſe in ſomnio animulam aliquam e purgatorio ad ſe delatam, ſequæ ab ea rogatam, ut ipſa (Guionia) liberationem ſui precibus expoſceret a ſponſo ſuo. Id ſe feciſſe, hiſque verbis animulam illam dimiſiſſe: *Si verum eſt, quod tu ſis liberata ex purgatorio, fac ſanes brachium meum.* Statim vero ſanatum ſibi eſſe brachium, redditamque ſibi ſcribendi facultatem. *P. 230 ſq.* refert, ſe aliquot miraculoſas ægrotorum ſanationes patraffe, imo Diabolum, qui puellam aliquam magno malo affecerit, coercuiſſe. *Cap. 22* ſcriptum reliquit, ſe a multis pro ſaga fuiſſe habitam. *Ibidem p. 234* refert, ſe, cum commentarios vellet perſcribere in hiftoriam Davidis, tam arctam iniſſe cum Patriarcha hoc unionem, ut divino quodam ac realiſſimo modo cum ipſo ageret tanquam cum præſenti.

Pars tertia hiftoriam Guioniz perſequitur a reditu ipſius in Galliam uſque ad A. 1709. Scilicet redux A. 1686 Lutetiam graviffimas in perſecutiones incidit cum Combis ſuo, cum quo inhoneſtam colere dicebatur familiaritatem: quod tamen meadacium ob mentientium imprudentiam ſtatim fuit deprehenum. Paulo poſt Combis Molinoſiſmi five Quietiſmi reus factus in cuſtodiam fuit datus, nec diu poſt ipſa quoque, tanquam hæreſi Molinoſi infecta, cujus tamen ne nomen quidem tum ad aures ipſius pervenerat. Hic enarrat inſidias & peſſimas hoſtium ſuorum artes, & acerbiffimam tractationem tum Combii, tum Guioniz. Liberata e carcere tamen perpetuis obnoxia fuit perſecutionibus, Theologis aliquot Pariſienſibus, maximeque

Epi.

Episcopo Meldensi, Bossueto, imo ipso Archiepiscopo Parisien-
si, Harizo, scripta ipsius improbantibus. Initio quidem Bossue-
tus favebat Guioniz, & vitæ mysticæ, quam vocant. Deinde ve-
ro scriptis Guioniz severo examini subjectis multo aliter sen-
tiebat, & ipsi Guioniz coram proponebat plures objectiones
adversus ipsius doctrinas, jubebatque eam libris suis asserere or-
thodoxiam. Hic vero ipsa negabat, id a se posse fieri: se enim,
etsi inter scribendum planissime intelligat, quæ scribat, postea
tamen omnium demeruisse, adeoque rationem scriptorum
sutorum reddere haudquaquam posse. Bossuetus inter alia eam
reprehendebat, quod velit ipsa haberi pro femina illa *Spes.*
XII, 1 descripta. Respondebat Guionia, se id scripsisse non spon-
te sua, sed divino instinctu: deinde nihil contingere in Ecclesia,
quod non quadantenus contingat huic vel illi animæ. Sed no-
lumus vel objectiones Bossueti vel responsiones Guioniz plu-
res proferre in medium, ne justo latius evagemur. Illud præ-
termittere non debemus, quod subjecta huic vitæ sit Appendix
p. 246 seqq. exhibens aliquot epistolas mutuas Combii & Guio-
niz, item quatuor cantica spiritualia, quæ in captivitate sua
composuit Guionia.

Cap. 14.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC.
occasione locorum quorundam Philostrati.

JO. Laur. Mosheim, *Biblioth. Bremens. class. 3 Fasc. 1 p. 1*, in
Epistola de imaginibus teleslicis, quas Apollonium Tyanæ-
um confecisse negat, ferre non potuit l. quod D. Gottfridus O-
learius in notis ad Philostratum *de vita Apollonii l. 3 c. 22* dixerat,
præcipuum illarum inter Græcos magistrum eundem fuisse. Sel-
denus autem *ad Marm. Oxon. p. 51* dixerat similiter, *ante Apollo-*
nii Tyanæi tempora nunquam in Græcia hæc artes telesmaticas
fuisse notas, a Zabiis autem habuisse originem. Mosheimius hic
adimplari Seldeno noluisse videtur; Apollonii tempore re-
lectum non admodum fuisse notam. Sed nullam plane hic pu-
gnam cernas. Eundem autem Apollonium ea fecisse, quæ An-
tiochiæ & Byzantii miranda effecisse putatur aliis, haud scripsit
D. Olearius. Nam illa commemorantur a recentioribus qui-

busdam. An credat Mosheimius Philostrato, Apollonium struxisse Ephesi adversus pestem ἀγάλμα ἀποτροπαιῶν, lib. 4 c. 10, non liquet. Videntur autem imagines telescicæ, ἀγάλματα talia, statuz etiam telescicæ, & quocunque nomine veniant artes Apollonii, in eundem censum cadere, & a vaserrima magia istorum temporum ortum habere. Revera tamen primum illum apud Græcos ab imaginibus istis celebrem factum esse, asserit etiam Stanlejus. *Philos. Orient. Lib. 1 Sect. 1 c. 22.* Et Jo. Clericus: *Magicis artibus celebrem fuisse nemo negaverit. Impostor fuit, magus quippe. Hist. Eccles. Sect. 1 p. 500.* Atqui Damis, Maximus, Mœragenes, quorum primus perpetuus comes Apollonii fertur & commentarios de eo reliquit, reliqui duo Apollonii res plenius adhuc scripserunt, ejusque temporibus proximi, penitus ignorant prodigiosa illa opera, ait Mosheimius. Sane vero nihil extat horum omnium: neque nostrum est adeo definire, quid sciverint vel ignoraverint de prodigiis istis. Et præstabat dicere, tres istos nihil omnino consignasse literis, sed figmenta esse omnia & a Philostrato primum excogitata. Ergo & Origenes mentitus videbitur, qui Mœragenis scripta profitetur se legisse, de Apollonii Tyanensis, magi & philosophi, ἀπομνημονεύμασι. *Captos esse ab illius magia non ignobiles philosophos, ως πρὸς γόητα αὐτὸν εἰσελθόντας.* Sed quia non adlabatur Apollonio Mœragenes, ad eum non putabat esse attendendum Philostratus. Huet, *Demonstr. Evang. p. 1067.* Celsus etiam ipse, contra quem scripsit Origenes, Hierocli prælusit, & magicas operationes contulit cum historia & miraculis Jesu, *L. 1 p. 53,* quia id ipsi commodum in præsens videbatur. Cumque vixerit seculo secundo, notasque habuerit artes Apollonii omnes, videtur easdem recensere apud Origenem *Lib. 6 p. 30:* ἀποτροπαιές Φανείς, κλύπες, δαιμονίες Χηματισμοίς, αἰδοητῶν, (ἐδηλῶν) ἀριθμῶν, λθῶν, φυτῶν, βιζῶν, καὶ ἕλως παντοδαπῶν χημῶν παντοία ἀλεξίφάρμακα, incantationes, effigies formasque demonum variis pellendis morbis, & amuleta diversorum generum in vestibis, numeris, lapidibus, plantis, radicibus. II. Apollonium semel sub Domitiano fuisse Romæ, ut se purgaret a crimine, quod ei objiciebatur, existimabat D. Olearius: Mosheimius etiam paulo ante, quam patrasse ibidem istud argueretur.

retur. Non abnebat sane Apollonius, se tunc, cum diceretur patratum esse, fuisse Romæ, sed domi assedisse amico veteri, Philisco, graviter decumbenti, præsentem inprimis Telefino, Viro Consulari & Medicis. Factum hoc conjicit Mosheimius Anno Christi XCII, accusatum autem fuisse anno XCIII. Sed dubium reddit hunc calculum, quod in Apologia Apollonii *L. 3 c. 7 Sect. XI* dicitur, *bis triginta & octo annis non accessisse eum limina Imperatorum*. Ita recurrimus ad annum Neronis X, quo Apollonius prima vice fuit Romæ, ac Telefino innotuit, atque apud Tigillinum præf. prætorio accusatus, per artem magicam fecit, ut volumen, quod tenebat in manu accusator, & in quo accusatio erat descripta, omne vestigium literarum amitteret subito, quum Tigillinus illud præsentem Apollonio explicaret. Volebat ergo is Domitiano persuadere, se per hos XVIII annos, & usque ad Domitiani annum XII Romam non advenisse, vel ad limen Imperatoris. Quod erat ambiguum dictum. Sub initium Imperii Domitiani erat Nerva adhuc Romæ, sed quia idoneus videbatur qui imperaret, jubebatur habitare Tarentum. Apollonius igitur, qui bene sperabat de Nerva, forte tunc erat adhuc Romæ, & una cum Nerva discessit. Cumque accusaretur ex urbe in agrum egressus esse noctu ad Nervam, ut eum sacrificato puero erigeret ad spem imperii, in exitium Domitiani; dicendum erit, cadere eam accusationem in annum primum statim Domitiani, & Christi XXCI. Diu enim præsentem pati Nervam non potuisse Domitianum, nemo dubitat. Ita vero recte respondit Apollonius, per hos XVIII annos ad limen Imperatoris se non accessisse, Romæ tamen apud Nervam fuisse, sed noctu tunc non egressum in agrum, nec sacrificasse. III Disputat Mosheimius, Hieroclem ex iudice Nicomediensi non statim fuisse præfectum Alexandriæ, sed prius præsidem Bithyniæ. Observavit autem ipse Olearius, apud Eusebium exprimi *δικαστήρια τὰ ἀνωτάτω καὶ καθόλα*, & adeo per totam illam provinciam, in *Hierocl. c. 4 f. 432*. Lactantius autem *de mort. persecut. c. 16* nondum videtur omnino loqui de eo Hierocle, cujus meminit *divin. insit. L. 5 c. 2*, neque id hæcenus probavit vel Valesius ad Eusebium vel Baluzius ad Lactantium. Desistuntur enim iusta serie, in quam collocan-

dus sit Flaccinus, Hierocles, & Priscillianus: & an ea cadant in
 hunc Hieroclem, quæ enarrat Lactantius *L. 5 c. 2: composuit li-
 bellor duos, non contra Christianos, sed ad Christianos, ut humane
 ac benigne consulere putaretur, in quibus adeo multa capita Scri-
 ptura, adeo intima enumerat, ut aliquando ex eadem disciplina no-
 stra fuisse videatur: nisi forte casu in manus ejus divina litera
 incidissent.* Num similia occurrant in animadvers. Eusebii ad
 4. IV Improbat Mosheimius, versionem Billianam Isidori Pelu-
 siotæ *Lib. 1 epist. 308* corrigi a D. Oleario: καρπὸς enim λόγους non
 esse ei historias mirabiles de telesicis Apollonii, sed sermones
 tantum novos & ante non auditos, de quibus tamen non constet,
 quid iis veri subsit. Nos hic laudamus, quod fatetur Moshei-
 mius, *τελεσάμενον* rectius expositum D. Oleario, *telesica collo-
 cantem Apollonium.* Non contradicit etiam Isidorus, nec A-
 pollonium liberat a suspitione illorum telesmatum: sed urget
 tantum, non posse illa exhiberi, considerari & inspicere. Erant
 enim hand dubie defossa multis in locis, neque facile eruenda
 & examinanda. Ita seculo quarto, quum Constantius Imperator
 putaret thesaurum in Thracia esse inveniendum, effossæ sunt
 tres solidæ ex argento statuz, specie barbarica, & veste barba-
 rica indutz, & in septentrionem versæ. Dicebant autem incolæ,
 antiquo ritu statuas ibi consecratas, & locum *ἐξ ἀρχαίας
 τελεσῆς ἱερῶν* esse. Paucos etiam post dies Gothorum gens u-
 niversam incurrit Thraciam & securæ paulo post incurSIONES
 Hunnorum ac Sarmatarum in Illyricum & ipsum Thraciam.
 Locus autem consecratus erat inter Thraciam & Illyricum.
 Photius ex Olympiodoro, *Cod. 80 f. 187, 188.* Hæc cum comperta
 haberet Isidorus seculi quinti scriptor, recte respondit, ante
 omnia ostendi debere locum telesmatum fide dignum. Omi-
 sisse autem hæc Philostratum, qui tamen vitam Apollonii cum
 cura scripserit. Calumniam ergo esse, ab hostibus illius concin-
 natam. *Egregium profecto locum, ait Mosheimius, cujus initia
 multi arripiant, sed reliqua non considerarint.* Inverto totum
 hoc argumentum. Mosheimius enim videbit hic, Isidorum rem
 tanti momenti noluisse hæcenus approbare, ob silentium Phi-
 lostrati, qui non expresserit, iis locis defossa ab Apollonio esse
 teles-

telesmata. Si omnem fidem historicam ei ademisset Isidorus, respicisset hunc Autorem plane, seu hominem, quo non sit ineptior nec superstitionior, quique quadrata rotundis miscuerit, & tot monstra fabularum conquiverit, ut mente captus hinc inde videri possit. Perit igitur etiam alterum Mosheimii argumentum, non confecisse Apollonium imagines telesticas, nec alia admiranda Antiochiæ & Byzantii, ob idem silentium Philostrati. Totam is enim ejus enarrationem explodit, ut Apollonio servetur fama viri boni. Ipse autem Isidorus ille Pelusio-
 ta scripsit librum, qui non extat, adversus Gentiles, quod omnes illorum divinationes (*ἢ μαγίαν*) sint nugæ, & frustra omnium ore celebrentur. Itaque & telesmata Apollonii damnavit eo modo, sicut Origenes. V. Demonstrasse autem opinabatur Mosheimius, usque ad tertium seculum, quo vixit Philostratus sub Severo, nihil extare apud veteres contra Apolloniam. Adde tamen alium locum Origenis *lib. 4 contra Celsum*, quem habet Seldenus *de Dis Syr. Syn. 1. c. 2 p. 116*. Porphyrius porro seculo tertio provocat tum ad veteres, tum qui sua & patrum memoria vixerint, & ex nuperis ad hunc Apollonium, *de abst. 1. 3 §. 3*, qui affirmaverit, hirundinem garrientem aliis avionis indicasse frumentum ante urbem effusum esse in terra. Refert ista etiam Philostratus *lib. 4 c. 3*. Porphyrius ergo non negavit, factum esse, quod ille ait de Apollonio, & socios ejusdem deprehendisse, illud ipsum effusum vere frumentum fuisse ibidem, & hirundines omnes etiam eo avolasse. Recitat præterea & Celsus apud Origenem, colloquia inter aves fieri. Respondet Origenes, hoc quoque demones indicasse hominibus, ut scirent, quid colloquerentur istæ aves, *lib. 4 p. 228 §. 228*. Apollonium ergo docuere demones omnia illa magica Philostrati, quæ Mosheimius habet pro fabulis. VI. Seculo enim quarto demum ait coepisse tenuem rumorem inter vulgus spargi de magia Apollonii, qualis ille apud Eusebium *contra Hierocl. c. 44 f. 464*. Iterum retinet Mosheimius & versionem & notam D. Olearii de machinis telescticis Apollonii, quæ Eusebio ævo credebantur ab illo positæ. At vero is non est rumor tenuis, si qui affirmant, se depretandisse ac reperisse etiam hodie *ἀντὶ τοῦ οὐροῦ*, machinas similes, easque posse ostendi. Et quam

quam Eusebius ibi his non immoretur, fecit id tamen *de præpar. Evang. L. 5 c. 7*, ubi disputat non modo contra Porphyrium, sed & ipsam Apollonium. Nam & libros ejus *de sacrificiis* legisse certum est *L. 4 c. 5*. Machina Ephesina huc pertinet, quam jactat ipse Apollonius apud Domitianum *L. 8 c. 7 Sect. 9*, totque alia, quæ Philostratus profecta putat a sapientia & Deorum auxilio. Utique etiam probat locus ex *qu. XXIV ad Orthodox.* sive Justinii Mart. sive recentioris auctoris, Apollonii telesmata adhuc illo seculo dubitationem non contemnendam injecisse Christianis. Dicebant enim, *videmus plurima illorum in rebus ipsi ostendi*, & posse adeo simplices ad gentilismum seduci. Respondet Justinus, utique olim Diabolum ἐν τῷ ἐκένω αἰγάμαλι Apollonii habitasse, sed obmutuisse; etsi statua ipsa adhuc ostendatur, & corporalem qualemcunque operationem vi materiz, ac per consensionem & disensionem potentiarum naturalium, quæ Diabolo erant cognitæ, adhuc exercere videatur. Junge *qu. 2, 5, 10, 31, 42, 52, 74, 81, 126*, ac nemo dixerit, hunc Autorem esse nullius fidei. VII. Laudat Mosheimius D. Olearium, quod recte legat textum Philostrati *L. 8 c. 21 f. 364*. Græcos discipulos Apollonii omnes itidem vocasse *Apollonios*. Sed statim reprehendit, quod inter illos in notis *ad L. 4 c. 11 f. 148* numeret Thonum Ægyptium, cujus mentio apud Lucianum Pseudom. Neque vero asseverabat hoc D. Olearius. *Forte*, inquit, & *si tamen*. Uti- que etiam occurrit ibi discipulus aliquis Apollonii, medicus scilicet & Præceptor Alexandri, sed anonymus. Claudit agmen Jo. Clericus, qui verba Epistolæ Apollonii VII f. 387 corrupta dixit, *Bibliothèque ancienne & mod. T. XIII P. 2 artic. 3 p. 343*, quod πρὸ κάλων scriptum sit καλῶν. Viderat autem Noster etiam ex Lubino, *κάλωσ* omnino esse funem, sed *funium mercatorem* inepte dici, *ἔμπορον κάλων*. Sic enim construxerat hæc verba Lubinus, qui debuisset *πάντα κάλων* conjungere. Dum ergo errantem festinante calamo sequitur Noster, retinuit versionem Lubini, *πάντα δᾶν σείων*, quasi scriptum esset, *τὰ πάντα, omnia oportet movere*. Eam vero non esse mentem adagii, notissimum erat Nostro vel ex Erasmo, *Chil. 1 Cent. 4 p. 303*. Tu vero hic respice ad Isidori Pelusiotæ *Lib. 4 epist. 60*, *ἵσως γὰρ αἰφρότητι*.

AN

i. e.

DISSERTATIO DE BOMBYCIBUS, ET RA-
tione serici conficiendi &c. Autore HENRICO
BARHAM, Equ. R. S. S.

Londini, typis J. Bettenham & Th. Bikert, 1717, 8.

Pl. 12 $\frac{1}{2}$.

Institutum est Autori civis suos incolas M. Britanniz excitare ad cul-
turam bombycum & studium texendorum filorum sericorum, ne exo-
ticis ad operas suas opus habeant, eoque & facilem monstrat viam atque
expeditam, & questum proponit haud exiguum. Occasionem scripto
dedit edictum regium A. 1718 23 Maj. publicatum, quo societati eorum,
qui huic negotio incubituri, de mororum plantatione in sylva *Schel-
fegensi* jam solliciti fuerunt, ampla privilegia conceduntur. In hoc adeo
instituto ita versatur Noster, ut ab ovo plane rem ordiendam credi-
derit, ostendendumque, bombycum culturam antiquissimis mortalium
curæ fuisse, adeoque ab antediluvianis initio facta, non præter rem exi-
stimavit, pluribus id de Noacho probare. Et quoniam Seres dicuntur
serici conficiendi scientiam primi habuisse, Chineses autem pro Seris
habentur, Whistoni sententiam, quod Noachus post diluvium in Si-
nas concesserit, ipseque ille Fohi, celeberrimus gentis Sinensium autor,
extiterit, multis rationibus adductus confirmare nititur, nec minus
locum, ex quo versus Orientem secesserit, quem montana Ararat
Scriptura nominat, pro ipso Paradiso terrestri venditat. Etsi vero Chi-
nenses primi rationem bombycum tractandorum habuisse ipsi videan-
tur, contendere tamen se nolle cum his inuit, qui Persas vel prius vel
simul cum Chinesibus huic negotio se dedisse statuunt, cum illi ab aliquo
Noachi filiorum, qui in Occidentalioribus regionibus remanserant, do-
ceri ejus rationem potuerint. Primum vero *Alexandri M.* temporibus,
victo Dario, sericas merces in Europa visas, probat, sed tantæ raritatis fu-
isse usque ad tempora Justiniani Imp. ut *Aurelianus* Imperator, teste Vo-
pisco, vestis holosericeæ usum ne quidem uxori suæ permittere voluerit :
libram enim serici libra auri æstimatam tum fuisse. *Justinianum*, narrat,
monachos misisse in Indiam, ut serici tractandi modum discerent & bom-
byces inde asportarent, quod cum fieri non posse retulissent, secundo
eos ad ova petenda ablegasse, quæ magno numero allata ortum dederint
bombycibus Europæis. Ut tamen major serici copia in Europam ad-
veheretur, primum utique curavit *Cbs Abbas* Persiæ monarcha, qui ac-
citos ad se Armenios emisit in Europam, idque mercaturæ genus, quod
hodiernum viget, maxima parte Smirnam atque inde in Europam trans-
portari, instituit. Etenim hinc serici operis frequentia lucri cupidos in-
ter Europæos facile permovit, ut de variis mediis, quibus filorum & ma-
tericæ

teriz sericz majorem copiam nascisci possent, dispicerent. Insularum adeo Archipelagi, *Morea, Sicilia, Calabria*, demum univcrsæ *Italia* incolæ ad bombycum culturam se contulerunt, apud *Gallos* vero *Henricus IV*, ut in idem studium incurberent, legibus latis providit. Idque adeo jam in animo fuisse *Jac. I* Angliz Regi, ut in *Anglia & Virginia* subditos in hæc studia accenderet, verum lente admodum negotium fuisse gestum & vix quicquam quod operæ pretium sit, hæcenus actum, memorat. Inde postquam de ortu & progressu hujus culturæ egit, de curatione & nutritione bombycum & ipsa ratione conficiendorum filorum tractat, omnia, quæ in Autoribus a se allegatis, *Bonopilio, Isardo, Malpighio, P. Noel, Chomelio*, scopis suo convenientia invenit, huc congerens. De mori foliis & fructibus agens, inori albz folia bombycibus gratissima esse docet, & quomodo ea arbor plantari colique debeat, exponit. Certè clima Angliz adeo temperatum putat, ut justo tempore, quo bombyces opus suum faciunt, folia eorum haberi possint, tum vero, quid expediat, exponit, si frigore proventum eorum retardari contingat. Ceterum observasse quosdam, nec refugere eas folia pomorum, cerasorum, quin imo quercuum & aliorum arbusculorum. Multas enim fabulas ferri, quæ detraherent aliquos ab hac cultura tanquam difficili & nostris regionibus non attemptata, qualis est quod tonitruum frequentia bombycibus noxia sit. Agit etiam de virtutibus medicis tam mori arboris, quam bombycum, de transformationibus sive metamorphosis, morbisque & generatione illorum; æquivocam generationem eorum, quam jactant Hispani, in dubium vocet, scilicet quod, si vitulus solis mori albz foliis nutritus & saginatus mactetur, bombyces ex ejus cadavere nascantur, promittitque, si præsens opus civibus suis arriserit, se mox etiam versionem dissertationis Epistolice Malpighii de bombyce daturum, cujus libri interim contenta recenset. Ceterum quantum ad lucrum ex hac cultura redundans, observat, in Gallia borealiori ex una seminis sive ovorum uncia produci tot vermes, qui conficiant 5 vel 6 libras filorum serici, in meridionali ex eadem fieri 7 vel 8; Brestiz in Italia ex seminis ex Hispania allati uncia 8, 9 vel 10 libras filorum provenire; bombyces vero ad pastum requirere 290 libras foliorum; ibidem ex seminis e Calabria allati uncia 11 vel 12 libras fieri, 300 vero libras foliorum bombyces depasci. Quod si adeo Noster pretium, quo seminis uncia comparatur, & quo serici libra quovis loco distrahi suevit, apposuisse, de incrojudicium ferre possemus. Ceterum ipse monet, observatum esse in Gallia, impensas, quæ in libram serici sunt faciendæ, quartam partem pretii, quo venditur, æquare, in Italia sextam partem; pretium foliorum ad pastum bombycum necessariorum efficere dimidiam partem harum impensarum, siquidem eadem argento comparanda sint; è quibus facile patet, quam parvi contra sumptus faciendi sint, si arbores ipsi colamus ac plantemus.

••••• : •••••

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Maji Anno MDCC XXI.

ATLAS HISTORIQUE &c.

i. e,

ATLANTIS HISTORICI TOMUS V, TUM
in genere *Asiam, tum speciatim Assyriam, Armeniam, Geor-*
giam, Turciam Asiaticam, Terram sanctam, Arabiam,
Persiam, Tartariam, Status Magni Mogoli, Indiam Orient.

Chinam, Japoniam & Regnum Siam complectens;

*Autore C. *** Accedunt Dissertationes*

GUEUDEVILLII.

EFJUSDEM OPERIS TOMUS VI, AFRICAM
& *Americam Septentrionalem & Meridionalem, tum ge-*
neratim, tum speciatim Ægyptum, Barbariam, Nigritiam,
Guineam, Æthiopiam, Congo, Cafreriam, Caput Bonæ
Spei, Canadam seu novam Franciam, Ludovicianam seu
Mississipi, Virginiam, Floridam, Regna Mexicanum & Pe-
ruvianum, item Chili & Brasiliam, cum Insulis Madaga-

scar, Philippinis, Moluccis, Antillis & Ceylano com-

*plectens; Autore C. *** Accedunt Disserta-*

tiones GUEUDEVILLII.

EFJUSDEM OPERIS SUPPLEMENTUM,
seu *Tomus VII, varia ad Chronologiam, Genealogiam &*
Historiam, tum Sacram tum Profanam, spectantia comple-
*ctens, Autore C. *** Accedunt Dissertationes H. P.*

de LIMIERS, Jur. Doct.

Aa

Am.

Amstelodami, apud Honoré & Chatelain, T. V & VI
1719, T. VII 1720, fol. reg.

Coast. T. V Alph. 2 pl. 3 Tabb. xn. 60, T. VI Alph. 1. pl. 20
Tabb. xn. 40, T. VII Alph. 2 pl. 13 Tabb. xn. 41.

Postquam de operis hujus splendidissimi Tomo IV in Actis A.
1716 M. Apr. p. 138 ff. de prioribus vero alibi diximus,
nunc reliquos etiam intra biennium feliciter absolutos produ-
cere par est. Cum vero de ordine & universo operis conspe-
ctu jam alias dictum sit, Tomos quidem V & VI, ab ipso Gueu-
devillio editos, prolixè recensere superfedemus, quod ex titulis,
quos integros dedimus, de contentis eorum satis constet; ast de
postremo, seu VII, quem, Gueudevillio operi immortuo, *Celeb.
de Limiers*, qui illi in antecedentibus quoque Tomis duobus
adjutor fuerat, solus, ut videtur, prelo paravit, varii quippe ac
diversi argumenti res complexo, quædam dicenda supersunt.
Præmissis nimirum e consilio J. Lipsii (Cent. Miscell. Epist. 61)
tabulis duabus Chronologicis, quarum altera annos ante & post
C. N. secundum utramque periodum Julianam & Dionysianam,
altera calendarium antiquum & novum, simulque utriusque in
historia usum exhibet, de Chronologicæ & Historiæ nexu disse-
rit, novisque Tabulis Regnorum seriem ab Adamo usque ad Æ-
ram vulgarem, iterumque ab occasu Imperii Romani ad nostra
tempora repræsentat. Mox de Imperiis Occidentis & Orientis
nonnihil commentatur Autor, quæ chartis Geographicis utrius-
que Imperii usque ad tempora Theodosii & successorum illu-
strat: tum de utilitate rei nummarie in Historia differit, ubi im-
primis Anselmum Bandurum commendat, qui in colligendis il-
lustrandisque Imperatorum Orientalium numismatibus Cangii
industriam longissime superaverit. Quoque magis Noster ju-
varet rei nummarie studiosos, icones Imperatorum Rom. us-
que ad Heraclium tum & eorum uxores, liberos & propinquos
ex nummis in tabula depingi curavit. Sequitur de familia
Austriaca dissertatio, in qua, ducto a Rudolpho Habsburgico
initio, ea quodammodo continuantur, quæ Parte I Tomi II de
vete.

veteri stirpe dicta sunt. Hic variis de Habsburgicæ domus origine sententiis recensitis, quas inter eam, quæ a Sigeberto Theoderti II Austriæ Regis filio Habsburgicos repetit, ab ipso Carolo V ceu nimis incertam explosam, at ab Hispano Famæ Austriacæ 1641 editæ scriptore Josepho Pelizer de Salas revocatam, testatur; demum extra dubium ponit, familiam Habsburgicam ab Ecchinoaldo, qui Major domus fuisse fertur sub Clodovæo II, esse derivandam. Accedit & Tabula Genealogica familiæ Austriacæ locupletissima, & altera insignium tum Austriacorum, tum Germaniæ procerum reliquorum, Electorum, Episcoporum, Abbatum, Principum, Comitum, quæ, ut alia tum in antecedentibus, tum in hoc ipso Tomo, singulari industriæ Viri doctrina & dignitate maxime conspicui, Ferdinandi Ludovici de Bresler & Aschenburg, Consil. Cæsarei & Senatoris Vratislaviensis, debeatur. Pari diligentia Regum Franciæ familiam, aliasque ex illa, tum & e Witechindi familia oriundas describit Autor, simulque adeo figillatim de Ducibus Saxoniz, Regibus Daniz, Sabaudiz item & Ascaniz Ducibus, accurate agit, sub junctis Franciæ Regum tabulis Genealogico-Heraldicis; quibus & interspersa sunt hand vulgaria de familiis Comitum Drocensium & Britanniz minoris, tum Regum Neapolitanorum & Navarræ, quæ e Gallica Regia derivantur, ut & de familia Curtinæ. His succedunt pauca quædam de Regibus Hispaniæ & Lusitaniæ, non minus Genealogicis quam Heraldica tabula luculentissime illustrata, nec non de familia Ducum Brunsvico-Lunæburgensium, & Baronum de Wassenær, qui inter illustriores Belgii familias emicant. Præterea ne quid desideretur ad Historiam Ecclesiasticam, non modo aliquot dissertationibus fata Ecclesiæ ab Adamo ad Christum exponuntur, verum & Genealogiæ Regum, Patriarcharum, Prophetarum, Christi, series item Pontificum, schismatum, persecutionum, ordinum sacrorum, conciliorum (quæ geographice illustrantur) operosis tabulis describuntur. Denique adumbrata in tabulis Historia gentilium fabulosa, & arte Heraldica insignibus illustrata, de Ordinibus militaribus, quorum pariter insignia re-

præsentantur, de architectura item militari, quatenus cognitam esse decet historiarum studiosis, & de arte nautica, (quo loco & vexilla navium diversa depinguntur) nonnulla lectu & adspectu haud indigna adduntur.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE
des Sciences Année 1717 &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum Anni 1717, cum Commentariis Mathe-
maticis & Physicis ejusdem anni.

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1720, 12 reg.
Plag. 22 Tab. æn. 14.

IN *Physica generali* figuras plantarum, arborum, arcium, turrium, quandoque geometricas in lapidibus Florentinis conspicuas arcessit *de la Faye* a materia peregrina, quæ sese in substantiam lapidum insinuavit. Accedit adeo ad eorum castra, qui eas pro lusu naturæ habent. *Maraldi* d. 15 & 16 Decembr. A. 1716 & d. 6, 9, 10 & 11 Aprilis 1717 observavit auroram borealem, & nubibus prætereuntibus tectam, nec motum fixarum participantem. Id singulare in observatione habetur, quod lumen integrum fere horizontem occupaverit & d. 10 & 11 Aprilis per integram noctem duraverit. *De la Hire* rationem reddere conatur phænomeni cujusdam magnetici, quod satis paradoxum videtur; nimirum cur subinde magnes debilior seculum trahat ferrum ex polo magnetis fortioris pendulum. *Lemery* describit phænomena lapidis cujusdam magnetis æmulum, qui in fluvio quodam insulæ Ceylonensis reperitur & corpora quædam levia, veluti cineres, limaturam Martis, frustula chartæ primum attrahit, deinde rursus repellit. *Godofredus junior* refert, d. 4 Jan. globum igneum ex nubibus evolantem ad turrim templi insigni cum fragore, qualis ex ictu tormenti majoris percipitur, diffiliisse & sub specie pluvix igneæ sese expandisse. *Robellinus* delineat puteum satis singularem, in quo aqua

qua affurgit, dum in mari adjacente descendit, rursusque descendit, dum in illo affurgit. Rationem quoque phaenomeni reddere studet. *De Matran* misit ad Academiam Scientiarum relationem de cornu bovis, quod in terra vegetatum videbatur. *De la Hire* d. 15 Octobr. hor. 10 min. 30 vidit radium luminosum duos circiter gradus latum, 5 vel 6 altum, qui post nubes densas 15 circiter gradibus super horizontem elevatas in plaga septentrionali apparuit. Radius iste intra minutum temporis ascendit: stetit deinde immotus intra 4 vel 5 minuta, quibus elapsis intervallo 3 vel 4 expandebatur per spatium 20 & 25 graduum, partim versus Orientem, partim versus Occidentem. Tandem successive debilitatus disparuit, initio in medio, sine in extremitatibus facto. Mox h. 10 45' apparuit eodem in loco phaenomenon prorsus simile. Causam constituit exhalationes in aere inflammatas. *De la Hire* observavit quantitatem pluviae per annum 1716 digitorum 14 cum lineis $4\frac{3}{4}$. Barometri minima altitudo notata fuit 26 dig. $9\frac{3}{4}$ lin. d. 1 Jan. vento existente australi & maxima 28 dig. 3 lin. d. 16 Febr. vento spirante ex plaga inter septentrionem & orientem intermedia. Declinatio acus magneticæ versus occasum fuit $12^{\circ} 20'$. D. 9 Maji h. 5 mat. versus austrum apparuit parheliolum, cujus centrum a centro veri Solis distabat $22^{\circ} \frac{1}{4}$. Monet autem *de la Hire*, distantiam variare pro diversa aeris densitate.

In *Anatomicis* contendit *Petitus*, herniam vesicæ, quam vitium conformationis dixerat *Mery* in Historia A. 1713, posse proficisci a causis accidentalibus, quales sunt urinæ suppressio & graviditas. *Winslow* novam detexit valvulam in vena cava inferiore, quam *valvulam Eustachii* vocat, quia eam jam ante vidit, etsi non satis agnoverit *Eustachius*, Anatomicus ante 150 annos celebris. Monstrat usum in circulatione sanguinis in Stetu. *Littre* usum clysterum nutrientium liquidorum, ubi alimentis solidis propter præternaturalem oesophagi statum non est locus, rationibus a *Mechanica* intestinorum petitis impugnat, imprimis quod valvula *Bacchini* liquidis neget transitum ex intestinis crassis in tenuia, quibus plurimæ venæ lacteæ adherent,

chyli fecernendi receptacula. Contrarium tuetur *Lemery*: sed non male judicat *Fontenellius*, quod forsitan sibi mutuo proflus non adversentur, cum *Littre* non omnem usum neget, *Lemery* autem demonstrare non possit, quantus idem sit. Quid si enim usus, quem ille exiguum vocat, idem foret, quem suis rationibus hic stabilivit? De *Reaumur* in formationem unionum inquiri, quos effectum alicujus morbi esse suspicatur, facta extravasatione succi in concha margaritifera. *Sivert* Chirurgus aperiens tumorem in manu foeminae, quam pondus ingens attollens ante biennium contraxerat, 200 circiter corpuscula rotunda, candida & oblonga instar fabarum, longitudinis 4, latitudinis 2 linearum in cavitate interna reperit, quae Academicis visa fuere glandulae amisso usu naturali induratae. *Du Verney* Auctor est, quod, si ovum colubrinum aperiatur, cum serpens excludi debet, fetus hic in spiram contortus omnique motu destitutus in eodem deprehendatur, quem tamen admodum vivacem mox adipiscitur, ubi aerem bis vel ter hausit. *Littre* describit foetum monoculum, naso destitutum. Oculus erat in medio faciei infra frontem & duobus humoribus crystallinis gaudebat, sed choroide destituebatur. Aderat etiam nervus opticus geminus, retina gemina, iris gemina, humor vitreus geminus &c. ita ut duo oculi globos rotundos referentes uno viderentur conclusi. Solus humor aqueus erat communis. Cranio aperto, cerebrum liquidum apparuit. Manus sinistra sex digitis instructa erat, pollice in duos veluti diviso.

In *Chymicis* in originem nitri inquiri *Lemery*, negans ejus fontem esse aerem atque terram: sed potius ex plantis & animalibus idem derivat, cum *Reffons* ostenderit, dari plantas, ex quibus nitrum extrahere licet, & in vulgus notum sit, terram nitro impraegnatam esse, in qua animalia excrementa deponere. *Godofredus* junior & *Lemery* docent, arte chimica effici posse, ut salia acida in alcalina abeant.

In *Botanicis* descriptionem Kali Hispanici supini, annui, fedi foliis brevibus dedit *de Jussieu*; duarum novarum specierum *Lamii Dancy & Isnard*.

In *Algebraicis* liber *Tayloris* de methodo incrementorum. ansam

ansam dedit *Nicolio* de calculo differentiali circa quantitates finitas meditandi: quod argumentum olim meditatus *Leibnitius* incidit via vere analytica in calculum differentialem infinitesimalem, quemadmodum monuimus in Actis A. 1716 p. 292. Exhibet *Taylorius* inter alia methodum summandi series infinitas fractionum, quorum numeratores sunt constantes, denominatores facta plurium quantitatum uniformiter crescentium. Eam *Nicolius* transfert ad summandos terminos quotcunque seriei, cujus denominatores sunt facta, quorum factores continuo eadem quantitate augentur. Quoniam vero ipso iudice, *Taylorius* methodum nec satis clare explicatam, nec demonstratam dederit, sed adeo intricatam proposuerit, ut innumeris casibus non satisfaciat, ideo eandem nova ratione exposuit. Atque ita primum in genere tractat de calculo differentiali circa series finitas, quo etiam usus est *Wolffius* in summandis potentiis numerorum atque numeris pyramidalibus in Elementis Matheseos biennio ante Methodum incrementorum *Taylori* editis. Novam Tabularum Arithmeticarum Tabulis logarithmorum substituendarum ideam exhibet de *Traystrens*, in quibus numeros compositos resolvi jubet in suos factores primitivos, numeros nempe primos.

In *Geometricis* lineam curvam per analysin determinat *Varignonius*, in qua utrinque plantandæ sunt arbores, ut oculo in sine posito appareant in lineis parallelis plantatæ, hoc est, eodem a se invicem intervallo utrinque distare videantur. Dixerat *Honoratus Fabri* & *Tacquetus* suo modo demonstraverat, sed admodum perplexe, lineas istas esse hyperbolas oppositas. Idem simplici admodum analysi reperit *Varignonius*. Reddit autem more suo problema multo generalius, quærens nimirum duas lineas in plano dato, in quibus si plantentur arbores, binæ oppositæ appareant oculo super plano utcunque elevato sub angulis sinuum quorumcunque, cum in hypothesi *Fabriana* atque *Tacquetiana* oculus supponatur in sine plani & anguli sumantur æquales. Sed hac universalitate non contentus alia insuper addit problemata, quæ ipsius in hoc genere peritiam decant.

In

In *Astronomicis* theoriam Satellitum in genere perficere studet *Cassini*, determinando inclinationem orbitarum Satellitum ad orbitas primariorum planetarum, circa quos feruntur, & nodos seu interfectionum puncta. Agitur autem de nodis ac inclinatione veris, non apparentibus, hoc est, ex Planeta primario, non e Tullure visis. Idem investigat distantiam Sirii a terra & magnitudinem veram per parallaxin orbis annui, quam sollicite observavit telescopia trium pedum, in cujus foco extensum erat filum Sirium Meridianum attingens, ad quadrantem muro affixum firmato. Variationes in altitudine Sirii per annum observatæ non excessere latitudinem fili. Monstrat autem, eas esse conformes motui Telluris annuo circa Solem, contrarias vero suppositæ variationi refractionis pro diversa anni tempestate. Quoniam parallaxin reperit 6 secundorum, Diametrum apparentem 5 secundorum, & Diametrum orbis annui minimum æstimat 20000 diametrorum terrestrium, ideo distantiam Sirii a Terra definit 437800000 diametrorum terrestrium, diametrum veram vero 10612 diametrorum terrestrium: unde, cum diametrum Solis centuplam statuat diametri Terræ, diameter Sirii centupla minimum est diametri Solaris. Magni momenti est hæc observatio, cum per eam motus Telluris annuus circa Solem, adeoque veritas systematis Copernicani, rigore demonstraretur, ita ut nullus sit exceptioni locus, id quod non obtinet in parallaxi stellæ polaris a Flamstædio observata, quemadmodum alibi monstravit *Cassini*. D. 27. Mart. 1717 de la Hire observavit initium eclipsæ propter nubes observationem turbantes dubium h. 1 55', observationem 7 $\frac{1}{2}$ digitorum h. 3 14' 10" & 20' 25", finem h. 4 38' 25", cælo sereno. Medium eclipsæ determinat h. 3 17' 26". Eandem quoque eclipsin observavit *Cassini*, qui finem refert ad h. 4 38' 10", initium circiter ad h. 1 54'. De la Hire æquinoctium vernale exacte observavit d. 20 Mart. hor. pomerid. 5 51'. Idem describit Micrometrum universale, quod non modo in omni eclipsi sive lunari, sive solari locum habet, verum etiam in quovis alio casu, ubi micrometris utimur, utiliter adhibetur. Commendaverat nimirum in Tabulis suis astronomicis p. 71 circinum du-
pli-

plicem, cujus crura ex una parte sint e. gr. alteris decies majora ejusque forma talis, ut in tubum telescopii crura breviora per fissuram intromitti possint, apicibus acutissimis objecto in foco depicto applicatis. Nunc illud perfecturus crura breviora in arcus ellipticos seu ovaes incurvari jubet, ne partem objecti tegant rectilinea. Monet varia circa usum hujus micrometri, imprimis in observandis eclipsibus, & præmittit discursum de inventore microscopii, quem *Picardum* atque *Azontum* laudat, atque amplissimo ipsius in re astronomica usu. Idem *de la Hire* peculiarem exhibet discursum de inventoribus micrometri, horologii oscillatorii & tuborum opticorum. Refert ibidem, *Malvasiam* in Ephemeridibus A. 1662 editis p. 196 speciem quandam micrometri attulisse, quod parum differat ab eo, quod *Picardus* atque *Azontus* A. 1666 publici juris fecere. *Hugenium* in Systemate Saturnino jam biennio ante *Malvasiam* nempe A. 1659 dedisse methodum observandi diametros apparentes Planetarum, quæ aliquid micrometro simile continet & a quo parum oblitit micrometrum *Malvasianum*. Primam ergo inventionis laudem *Hugenio* tribuit. Eidem quoque inventum horologii oscillatorii adscribit, cujus constructionem primum *Hagæ-Comitum* A. 1658 edidit, motum deinceps penduli æquabilem reddere docuit in tractatu de Horologio oscillatorio Parisiis 1673 publicato. Tubi optici inventum refert sub initium sæculi decimi septimi ad artificem quendam Batavum, quem non nominat: sed mox ad observationes cœlestes transfuisse *Gallileum*. Tubum ex duobus vitris convexis compositum, quem astronomicum vulgo vocant, A. 1611 invenisse *Keplerum* & in egregio Dioptricæ libello prop. 86 demonstratum dedisse. Negat autem, *Portam* in Magia naturali inventum telescopii jam indigitasse, quemadmodum ipsi *Hugenio* videtur. D. 20 Sept. A. 1717 *de la Hire* observavit ope telescopii $7\frac{1}{2}$ micrometro instructi obscurationem 7 digitorum h. 6 28' 20" & finem h. 7 34' 15". *Maraldi* h. 6 33' quantitatem observavit 7 dig. 6', finem notavit h. 7 35' 30". *Cassini* h. 6 24' 10" vidit eclipsatam Lunam 7 dig. 12' & finem notavit h. 7 34' 50". Confert observationem suam cum Norimbergensi *Wurzelbaueri*, qui finem notavit

Bb

h. 8

h. 8 10' 15" & inde differentiam Meridianorum deducit 36' 5". Exhibetur etiam observatio ejusdem eclipsis, quam instituit *Delisle* junior una cum observatione occultationis *Aldebaran* d. 25 Sept. 1717 a Luna factæ: nihil autem mutationis stellæ accidit, unde atmosphæræ lunaris existentia stabiliri posset. *De la Hire* exposuit constructionem horologii tempus verum una cum medio indicantis valde simplicem & demonstratione Geometrica munitam.

In *Mechanicis* pressiones cylindrorum & conorum rectorum, itemque sphaerarum & sphaeroidum quorumcunque a chordis circumvolutis & potentia quacunque tractis perfectas ad calculum revocat *Varignonius*, ulus lemme a *Borello* in tractatu de motu animalium Tom. II prop. 56 demonstrato. *De la Faye* describit rotam helicibus instructam, ad aquas ad radii altitudinem elevandas, qualem, etsi inscio ipso, jam indicaverunt *Dechales* Tom. 3 Mundi *Mathemat.* prop. 41 Tractat. de Machinis & Hydraulicis & *Wolffius* in *Element. Hydraul.* §. 99 Fig. 45. Structuram tamen helicum distincte atque singulari ratione exponit, ut hoc nomine rota ipsius inter nova inventa locum mereatur. *Saulmon* inquirat in principia actionis fluidorum, fluida considerans tanquam aggregatum infinitorum ferre solidorum infinite parvorum. Si ergo solidum a fluido impellitur, perinde est ac si innumeri globuli illud una percuterent. *Dalesme* novas pancratorum species describit vulgari, quo aurigæ utuntur, pancratio præstantiores.

Obiit Anno 1717 *Jacobus Ozanam* natus A. 1640 in Principatu *Dombensi*, patre divite ac multa prædia possidente, qui ex familia Judaica originem ducebat. Cum natu minimus in bonis parentis succedere non posset, pater eum Ecclesiæ destinabat. Enimvero Philosophiæ scholasticæ ac Theologiæ, quæ nimium similis eidem videbatur, pertæsus in libros Mathematicos incidit & autodidactum egit, paucas suppetias ferente Professore Theologiæ, quo utebatur. Patre mortuo studio Theologico, cui per quatuor annos vacaverat, valedicens ad Mathematica animum appulit & eorum docendorum gratia Lugdunum Gallorum se contulit, animi magis, quam pecuniæ gratia. Lu-
do

do valde delectabatur, nec invita fortuna. A. 1670 edidit *Tabulas Sinuum Tangentium & Secantium atque Logarithmorum*, correctiores iis, quas dedere *Ulacq, Pitiscus & Briggs*. Cum duobus exteris, quos in *Mathesi* instituerat, & qui literas cambiales nondum acceperant, *Parisiis* abituris, absque *chirographo* quinquaginta dupliones mutuo dedisset, *Dagueſseau* actione tam generosa commotus eum *Parisiis* advocavit & *patrocini* sui certiozem reddidit. Vix *Parisiis* advenerat, cum matrem agonizantem ipsius videndi desiderio teneri resciret. Mox in patriam advolans mortuam invenit atque fratris natu majoris artibus se hæreditate exclusum doluit. *Parisiis* rediit, misso ludo, *Mathesin* unice coluit. Uxorem duxit tantum non pauperem & ex ea 12 liberos genuit. Quamdiu exteri *Parisiis* debebant, reditus ei sufficientes ex *Mathesi* proveniebant: sed durante bello discipulis destitutus ad libros componendos se convertit, non tam animo lucrandi, quam temporis fallendi gratia. Pauco tempore multa scripsit. Opera ejus præcipua sunt *Dictionarium Mathematicum*, cursus *Mathematicus*, tractatus de *Algebra*, de sectionibus conicis, recreationes *Mathematicæ & Physicæ*, *Diophantus* *MSC*. Versatur autem circa *Geometriam veterem*; recentiozem sublimiozem non attigit. A. 1701 ætatis 61 uxorem amisit & eodem tempore in numerum *Adjunctorum Academiae Scientiarum* adscitus est. Mortem præsensit sanus & d. 3 April. 1717 hor. 3 pomeridiana apoplexia subita extinctus, nemine nisi ancilla præsentente. Plus famæ apud exteros, quam apud Gallos consecutus. In religione ultra plebem sapere noluit, *Doctorum*, inquam, *Sorbonnæ* est disputare, *Papæ* decidere & *Mathematici* in linea perpendiculari in *Paradisum* ascendere.

M. JOHANNIS BURCHARDI, BASILEENSIS,
Epistola ad Virum Clarissimum BROOCK
TAYLOR, F. U. D. & R. S. B. Soc.

L Egi *Apologiam* tuam, *Cl. Taylõre*, contra *V. Cl. Job. Bernoullium*, audivique, illam non uno tantum loco typis fuisse exactam: *Londini* bis prodit, si non pluries, videlicet in *Trans-*
actio-

actionibus Regiæ Societatis, tum etiam in scheda peculiari, deinde semel saltem in Belgio; an alibi insuper & quot linguis præterquam Gallica & Latina lucem aspexerit, mihi nondum constat.

Operam dedisti indefessam, ut veniret ad notitiam exterorum quoque Mathematicorum.

Ex Anglia transfretasti in Galliam, disseminaturus ibi, præsertim Lutetiæ, (hunc tui itineris scopum fuisse multum mecum opinantur) tua scheda scripta: exemplar unum, mittente Cl. Varignonio, accepit Cel. Bernoullius mecumque communicavit.

Spe forsân lactabaris, Cl. Taylore, Bernoullium nostrum mire percussum iri, ubi tuas legerit acerbas expostulationes, fastidioso contemptu aculeisque virulentis referas; sed spem illam tuam inanem fuisse ex eo cognoscere tibi licuit, quod Cl. Bernoullius causæ suæ fîsus te per Cl. Varignonium sollicitavit, ut sibi adhuc aliquot duodena exemplaria tuæ *Apologiæ*, an *Inventionis*, ocyus transmittere velles, sancte promittenti, se illa per Germaniam, Helvetiam & Italiam (in quas forsân mittendi occasionem ipse non habeas) fideliter distributurum; prævidit namque, tuum secum agendi modum non posse non id efficere, ut apud omnes æquos rerum iudices fama Bernoulliana, quæ tibi fides est in oculo, altiores radices agat. Quis enim tuas nœnias legendo non statim animadverteret animum tuum invidia fascinatum? Cl. Bernoullius te condecoraverat titulo *insignis & acuti Geometrae* aliisque occasionebus te civiliter tractaverat, quin etiam per Monmortium tuam ambiverat amicitiam: sed quid, mi Taylore, pro hac humanitate reposuisti? certe nihil, quam verba contemptum fastumque spirantia; scilicet tibi jam est Bernoullius, si Diis placet, *imperitus Leibnitii fautor, calumniator contumeliosus, malevolus detractor, Princeps eorum qui universis Angliis sunt insens* &c. Quid, si talia iis rependis, qui humaniter te tractant, quid, inquam, illi abs te expectandum haberent, qui seposita humanitate liberius de te loquerentur? Cl. Bernoullius, qui neminem unquam aggressus est, nec nisi primus graviter lacesitus, quenquam offendit, posset utique causam suam ipse contra te agere, atque te pro merito depexum dimittere, quid enim facilius quam injurias injuriis repellere, & quicquid in eum effudisti, in sinum tuum refundere, sed non ita solet imitari lixas, & quam sibi imposuit legem, vid. Act. Lips. 1718 pag. 262, se nimirum nemini responsurum, qui conviciis tantum & aculeis voluerit pugnare, strictissime observabit, securus profecto, ut in iisdem Actis anni sequentis pag. 218 monuit, se quoque silente maledicorum conatus in fumum abire, utpote a quibus ipse existimatio, quam tantopere destructam cuperent, quinime dependeat.

Patere

Patere igitur, Vir Clarissime, ut vices agam Cel. Bernoullii nostri, cujus humanitatem erga te observatam tam inhumaniter tractasti: amice respondebo, quod etsi non mereatur incomita tua & fastidiosa scribendi ratio, meretur saltem ingenii tui mathematici (utinam non tam superciliosi) felicitas; hanc nos, nam & in hoste virtus laudanda, quanti valet, æstimamus.

Nomen quidem meum exprimere nolueram, non quod te reformidarem, sed quia nullam inde quærebam laureolam; verum postquam, quibus titulis anonymos condecorare soleas, mecum perpendifsem, sententiam mutans illud apposui, quamvis id tibi perinde esse debere existimem, si non tam ad hominem, quam ad res ipsas respicere volueris: secus si feceris, atque ad injurias & convicia, tanquam ad arma tua confugeris, crede mihi, mi Taylore, eo ipso demonstratum dabis, tua te causa cecidisse, nec te juvabit magnam affectare fidentiam, & erecta crista despiciere tuos adversarios; rerum nostrarum periti & æqui iudices damnabunt barbaram istam pugnandi viam: nos vero non magni pendimus, quid in Patria tua judicaverint quidam ex sociis tuis simili fastu turgidi & livore in externos occæcati, hi enim soli tibi credent, & quo vehementius in nos debacchaberis, eo promptius applaudent. *Necesse est, ut lepide habet Quintilianus, contemtosius loquaris, quod probare non possis, & affirmationem sumit ex homine, quicquid non habet ex veritate.*

Tria observavi in scripto tuo, Clarissime Taylore, quæ exprobras Cel. Bernoullio, & quæ tibi ansam dederunt usque adeo in illum invehendi, illa sunt hæc.

I Locus in *Epistola pro eminente Mathematico D. J. Bernoullio*, Actis Lips. A. 1716 inserta pag. 307, qui ita sonat: *Hoc nihil novi est in quibusdam Anglis, qui sibi soli licere putant, aliorum inventa tanquam sua impune usurpare, quando ipsi hominesque Deosque invocant, ubi vident, vel saltem videre arbitrantur, extraneos in suorum inventa manus inferre. Exempla sunt quorundam, ut Cheynai, des Hayes, Taylori, aliorumque, qui passim inventis Bernoullii sunt usi, alienisque, vel nulla prorsus facta mentione Autoris, vel &c.*

II Dispicet tibi, quod in Actis Lips. A. 1718 p. 18 Bernoullius de te, quem tamen, quod crimen ejus emollire poterat, vocavit *Geometram insignem & acutum*, dixerit, te *ad profundiora sua, aliorumque feliciter penetrasse.*

III Male te habet, Vir Clarissime, amica admonitio Cel. Bernoullii de tua in scribendo obscuritate, qua fiat ut scripta tua a perspicacioribus quoque Mathematicis vix intelligi queant.

Videbo nunc, an gravia adeo hæc sint delicta, ut tam ferociter in illa animadverteres: quod quidem ad primum punctum attinet, quo haud obscure postularis *Plagii*; *factor*, de injuria tibi illata potuisse te conqueri, si id dixisset Cl. Bernoullius, atque si tu esses innocens & probe te purgasses a plagii suspitione, qua etiamnum vehementer gravaris: sed præterquam quod noster *respondere* non teneatur de eo quod Autor *Epistole pro eminente Mathematico* asseruit, cum præsertim jam publice per Filium suum declaraverit, se omnia, quæ in illa Epistola continentur, non approbare, hoc insuper verum est, tantum abesse, te gloriari posse de non usurpatis aliorum inventis, ut jam temet ipsum habeamus confitentem plagii reum, nunc quippe fateri demum cogeris, te in *Isoperimetro usum esse Analyti Auctoris Jacobi Bernoulli*, cujus tamen nomen reticueras. Num reliqua, quæ in libro tuo de *Methodo incrementorum* post Bernoullium nostrum aliosque tractasti, ut de *funicularia*, de *centro oscillationis*, de *curvatura lintei* &c. satis evincant, te propria, sicuti jactas, usum esse *Analyti*, judicent periti, quos libri tui obscuritas a lectione ipsius non absterruit. Nescis forsitan, mi Taylor, nobis certo constare de causa ob quam gratia excideris apud Illustrissimum Nevvtonum; scilicet huic quoque, quod suum esse credebat, surripere & cum illo de inventorum gloria contendere ausus fuisti: si rem propius inspiciamus, etiam si vel maxime favere tibi vellemus, non tamen mehercule possumus, quin rotunde dicamus, methodum tuam incrementorum præter tituli novitatem vix novi quid continere, statim namque ac tu consideras quantitatum variabilium incrementa, tanquam finita, nihil inde efficis aliud, quam quod per *Algebram ordinariam* præstari potest; quomodo vero inde deriventur proprietates *differentialium*, aut, ut a vestratibus vocantur, *fluxionum*, id dudum ante te ostensum esse, patet ex sectione prima *Anal. Infin. parvorum*.

Quæ habes de *fluentium fluentibus*, in quibus mirum quantum tibi places, nec illa certe sunt nova Cel. nostro Bernoullio: quod tibi est x' designans fluentem ipsius x , illi olim erat \dot{x} ; quodque tibi est x'' , denotans fluentem fluentis x' , erat illi \ddot{x} , atque in genere quod tu intelligis per x notatum accentu acuto toties repetito, quotus fluentis est gradus, cujus exponens sit n , id noster expresserat simpliciter per $f^n x$, non secus ac differentiale ejusdem gradus notari solet per $d^n x$; cum vero quantitatem aliquam *differentiare* negative sit idem

idem quod *summare* vel *integrare* affirmative, atque vice versa *summare* vel *integrare* negative tantundem fit, ac *differentiare* affirmative, proum est colligere, quod $f^n x = d^{-n} x$ & $f^{-n} x = d^n x$. Ne autem putes, Vir Cl. talia nunc demum a nobis confingi, ut tuis, quæ jactas, derogemus, transcribam huc quædam excerpta ex literis quibusdam Bernoullianis ad Hlustriff. Leibnitium datis jam quinto ante finem superioris Sæculi anno; quæ continent, erunt tibi forte ingrata, sed tanto gratiora lectoribus aliis, qui non inuidia torquentur.

De his literis (ne credas me ad testem mortuum provocare) testari potest Cl. Varignonius, Vir, ut nosti, incorruptæ fidei, cum quo nempe Cl. Bernoullius specimen aliquod ex literis illis de eadem materia communicavit in aliqua Epistola scripta d. 24 Decembris 1697: tuum est, ni credere mihi velis, ex ipso illo Viro integerrimo quærere, quid de hac re sit; petenti non denegabit testimonium. En igitur verba Bernoullii ad Leibnitium in Epist. 1^æ Junii 1695. „Eleganter obser-
 „vasti consensum inter numeros potestatum a binomio & diffe-
 „rentiarum rectangulo; haud dubie aliquid arcani subest. Non-
 „dum satis vacavit examinare, an quid inde pro summationi-
 „bus elici possit. Videtur tamen quantitatem propositam
 „differentialiæ cujusvis gradus integrari posse, eam pri-
 „mo differentiando *more consueto*, & dein tenendo tertiam
 „proportionalem hujus novæ quantitatis differentialis ad diffe-
 „rentialem propositam, consideratis interim d , d^2 , d^3 , d^4 &c.
 „tanquam quantitatibus Algebraicis, & non ut literis tantum-
 „modo characteristicis; sic ex. gr. tertia proportionalis d^3 ad
 „ dd erit d ; & d^4 ad d^3 erit dd (ac si litera d quantitatem Al-
 „gebraicam denotaret) in hunc finem esto proposita differen-
 „tialis tertii gradus hæc $xd^3y + dxddy$ cujus integralis inveni-
 „enda sit: differentiatur ea more solito & habebitur $x d^4y +$
 „ $2dx d^3y + ddxddy$; posito jam $d^0 x$ pro x , sumatur secundum
 „regulam meam tertie proportionalis ad $d^0 x d^4y + 2dx d^3y +$
 „ $ddxddy$ & propositam $d^0 x d^3y + dxddy$, quæ erit $d^0 xddy$, hoc
 „est, $xddy$: dico itaque $xddy$ esse integralem quantitatis pro-
 „positæ $xd^3y + dxddy$, quod quidem ante calculum primo in-
 „tuitu patebat; juvat tamen ostendisse, quomodo per metho-
 „dum

„dum eo perveniri possit. Nota, quod in hoc scrutinio literæ
 „ipsæ, quæ alias indeterminatas denotant, non considerandæ
 „sunt ut tales, sed duntaxat quatenus afficiunt vel distinguunt
 „ipsas d, dd, d^3 &c. hoc modo quadratum ipsius d^3y hic non
 „est d^3y^2 sed d^6y ; cubus ipsius d^3y non d^3y^3 , sed d^9y , idem
 „puta de multiplicatione, divisione & extractione radicum;
 „erit scilicet nova hac operandi ratione $d^2y \times d^3y = d^5y$;

„ $\frac{d^7y}{d^5y} = ddy$; $d^3 d^6y = ddy$; item $\frac{ddy}{ddy} = d^0y = y$: Hoc pacto

„ $\frac{x}{x}$ non est $= 1$, sed $= \frac{d^0x}{d^0x} = d^0x = x$, porro quoniam d^m

„idem quod f^m , erit ex. gr. $\frac{d^4y}{d^5y} = d^{-1}y = \frac{y}{y}$, & $\frac{d^3y}{d^2x} = d^3y$

„ $d^{-2}x = d^3y \int x$. Idem intelligendum, si plures sint indeter-

„minatæ x, y, z &c. Accidit plerumque, sicuti prævideo, ut

„integrale quantitatis differentialis propositæ hoc modo in-

„ventum exprimat per seriem, quando præsertim proposita

„differentialis sua natura non est integrabilis: Ex. gr. integran-

„da sit $x d^3y + 2 dx ddy$; si differentietur, prodibit $x d^4y + 3$

„ $dx d^3y + 2 ddx ddy$: ergo tertia proportionalis hujus ad illam

„more nostro sumta erit $\frac{d^0x d^6y + 4 dx d^5y + 4 ddx d^4y}{d^0x d^4y + 3 dx d^3y + 2 ddx d^2y}$, insti-

„tuta jam divisione continua, incipiendo a primo denomina-

„toris membro, habebitur hæc series $d^0x ddy + dy dx - d^0y ddx$

„ $+ d^{-1}y d^3x - d^{-2}y d^4x + d^{-3}y d^5x$ &c. hoc est, $x ddy + dy dx$

„ $- y ddx + \frac{y}{y} d^3x - \frac{y}{y^2} d^4x + \frac{y}{y^3} d^5x$ &c. quæ proinde æqua-

„lis est $\int x d^3y + 2 dx ddy$. Alia invenitur series incipiendo divi-

„sionem ab ultimo membro, nimirum hæc, $2 d^0x ddy - d^{-1}x d^3y$

„ $+ d^{-2}x d^4y - d^{-3}x d^5y + d^{-4}x d^6y$ &c. hoc est: $2x ddy - \frac{x}{y} d^3y$

„ $+ \frac{x}{y^2} d^4y - \frac{x}{y^3} d^5y + \frac{x}{y^4} d^6y$ &c. quæ proin priori seriei

„æqualis est. Alia adhuc abscondita hic latent, quæ autem eru-

„ere & studiosius excolere nunc non vacat, &c.

In subsequente Epistola Mense Aug. 1695 data ad eundem
 Virum Illustrissimum hanc materiam continuavit his verbis:

„Menni-

Memineris me seriem universalem invenisse (vid. Act. Lips. 1694 pag. 438) pro quadraturis & rectificationibus per repetitam additionem & subtractionem quantitatum æqualium, quæ tibi non displicuit; Ecce nunc eandem seriem per novum meum integrandi modum repertam. Quærendum esto $fn dz$; differentietur more consueto ndz , ut habeatur $nddz + dndz$, sive $d^0 nddz + dndz$. Ad hoc proin & ad ndz , seu $d^0 ndz$ ex præscripto novæ regulæ capiatur tertium proportionale, quod erit $\frac{d^0 n d dz}{d^0 nddz + dndz} =$ (diviso numeratore &

denominatore per d , quod a z afficitur) $\frac{d^0 n d z}{d^0 n d z + d n d^0 z}$.

Facta nunc divisione ultima, inchoando a priore denominatori termino prodibit $fn dz = d^0 n d^0 z - d n d^1 z + d^2 n d^2 z - d^3 n d^3 z + \&c.$ hoc est, $nz - dnfz + d^2 n f^2 z - d^3 n f^3 z + \&c.$

inchoata vero divisione a posteriore termino oriatur $fn dz = d^1 n dz - d^2 n d^2 z + d^3 n d^3 z - d^4 n d^4 z + \&c.$ hoc est, $dzfn - d^2 z f^2 n + d^3 z f^3 n - d^4 z f^4 n + \&c.$ Quoniam vero (posita dz constante) $fz, f^2 z, f^3 z, f^4 z$ &c. æquantur ipsis $\frac{z z}{1.2}, \frac{z^3}{1.2.3}, \frac{z^4}{1.2.3.4}, \frac{z^5}{1.2.3.4.5}$ &c. prior series inventa $fn dz = nz - dnfz + d^2 n f^2 z - d^3 n f^3 z + \&c.$

convertetur in hanc $fn dz = nz - dn \frac{z^2}{1.2 dz} + d^2 n \frac{z^3}{1.2.3 dz^2}$

$- d^3 n \frac{z^4}{1.2.3.4 dz^3} + \&c.$ quæ omnino eadem est, quam in Actis Lips. loco supra citato exhibui. Quod si ponamus $d n$

constantem, erunt $fn, f^2 n, f^3 n, f^4 n$ &c. $= \frac{nn}{1.2 dn}, \frac{n^3}{1.2.3 dn^2}$

$\frac{n^4}{1.2.3.4 dn^3}, \frac{n^5}{1.2.3.4.5 dn^4}$ &c. Hinc altera series $fn dz = ndzfn - d^2 z f^2 n + d^3 z f^3 n - \&c.$ mutabitur in hanc $fn dz = ndz \frac{nn}{1.2 dn} - d^2 z \frac{n^3}{1.2.3 dn^2} + d^3 z \frac{n^4}{1.2.3.4 dn^3} - \&c.$

in qua perinde ut in præcedente applicando ad exempla dx ,
 d^2z , d^3z , &c. destruantur per dn , d^2n , d^3n &c. ita ut prove-
 niant quantitates pure Algebraicæ; quæ series itidem ut in
 Actis docui per iteratas additiones & subtractiones reperiri
 potest &c.

Quid censes, mi Taylore? annon vides ex paucis his speci-
 minibus (plura brevitate gratia non addimus) hanc materiam
 ante te jamdiu fuisse occupatam & forte solidius tractatam?
 Annon etiam percipis, longe commodius adhiberi literas d & f ,
 quam vestra puncta & accentus, siquidem cum his non æque
 ac cum illis Algebraico modo procedere liceret? Hinc quo-
 que intelligis, ut hoc in transitu dicam, quousque jam tum Cl.
 Bernoullius penetraverit in naturam differentialium ulterio-
 rum graduum, quam tu ipsi perspectam non esse asseverare au-
 des: hac de re autem infra tecum fusius agam. Interim ne irascere,
 quæso, si nunc detegam plagium, quod circa hanc ipsam
 materiam commisisti & sub consuetæ tuæ obscuritatis caligine
 abscondere conatus fuisti; continetur illud in libri tui *Incre-
 mentorum* pag. 38, ubi prop. XI hoc tradis Theorema veluti
 novum & tuum.

Ipsius r's fluens, inquis, *exprimi potest per alterutram ex*
serieb' $\boxed{r's}$ = $rs - r's + r''s - r'''s + \&c.$ vel $\boxed{r's} =$
 $r's - \ddot{r}s + \ddot{\ddot{r}}s - \&c.$ Quam novum sit sc. patet ex allatis
 seriebus Bernoullianis superiore jam sæculo inventis; quæ
 tu vocas $r, \dot{r}, \ddot{r}, \ddot{\ddot{r}}$ &c. $s, \dot{s}, \ddot{s}, \ddot{\ddot{s}}$ &c. item r', r'', r''' &c.
 s', s'', s''' &c. Cl. Bernoullio sunt z, dz, d^2z, d^3z &c. $n, dn,$
 d^2n, d^3n &c. item fz, f^2z, f^3z &c. fn, f^2n, f^3n &c. quod a-
 pud te est $\boxed{r's}$ id Cel. Bernoullio audit $fn dz$; transmuta jam
 tuos characteres in Bernoullianos, & prior tua series $\boxed{r's}$
 $= rs - r's + r''s - r'''s + \&c.$ oppido est Bernoulliana
 prior $fn dz = nz - dn fz + d^2n f^2z - d^3n f^3z + \&c.$ Posterior
 vera tua $\boxed{r's} = r's - \ddot{r}s + \ddot{\ddot{r}}s - \&c.$ itidem est Bernoulliana
 posterior $fn dz = dzfn - d^2z f^2n + d^3z f^3n - \&c.$

Atqui

Atqui hæc series perscriptæ sunt Illustri Leibnitio A. 1695 ac brevi post communicatæ cum Viris Celeb. Marchione Hospitalio, Varignonio, & ni fallor aliis. Tu Vir optime easdem in lucem profers, in libro tuo, anno demum 1715 impresso: ita nos pascis crambe tua post 20 annos recocta. Sed nec ignorare poteras, nam sedulo legis Acta Lipsiensia, seriem

tuum $\boxed{rs} = rs - r's + r''s - r'''s + \&c.$ (quæ ut ostendimus nonnisi notandi modo differt a priore Bernoulliana $rs = rz - dz \frac{z^2}{1.2.dz} + d^2n \frac{z^3}{1.2.3.dz^2} - d^3n \frac{z^4}{1.2.3.4.dz^3} + \&c.$)

jam extare in Actis illis 1694 p. 438; hoc tu dissimulasti. Quid inde sequitur? scilicet, te reum esse plagii & convictum.

At audio te oggerentem, *te hic saltem propria usum esse Analyfi, ut nullo modo dici possis fraudasse*: foret fateor aliquid tibi laudis tribuendum, si quod oggeris verum esset, & neglecta Analyfi Bernoulliana, quæ simpliciter procedit per additiones & subtractiones earundem quantitatum sub diversis foris expressarum, dedisses aliam & tibi propriam Analyfin; interim quam dedisti, minime est tua, sed est Clarissimi Moivreii, qui eam pridem exhibuit in publicum anno nimirum 1704, in suis doctissimis animadversionibus contra Cheynæum, plagiarium fastuosum & tibi admodum similem. Ut autem clarius pateat identitas Analyseos tuæ cum Moivreana, transcribam priora tantum vestra utriusque verba. Tu ita in-

pag. 38: *Sit fluens quaesita $rs + p$, hoc est $\boxed{rs} = rs + p$: Tum capiendo fluxiones, erit $rs = rs + rs + p$, hoc est, $p = rs$, adeoque &c. Clariff. Moivreus p. 69: *Sit, inquit, fluens ipsius $zy = zy - q$; tunc $zy = zy + zy - q$, sive $q = zy$. Ponc &c.* Tu habes rs ; Moivreus habet zy , quod tibi est p , Moivreo dicitur $-q$. Reliqua, si non omnino verbotenus sunt eadem, sane quoad sensum tam similia sunt, ut vix ovum ovo similius esse queat.*

Quid ad hæc dicis, Vir Clariff. frustra nobis obtrudis pro excusatione *nimiam tuam ignaviam, ob quam, quod de rebus cum esses maxime sollicitus, uti jactas, Historias rerum & No-*

mina Autorum penitus neglexeris. Sic omnes plagarii se excusabunt, sed hæc tua ignavia te non detinuit, quin sæpissime Nominis Newtoniani (quod & nos veneramur) mentionem faciendi ansam arriperes, in rebus etiam, quæ jam sunt tritissimæ, qualis est series quam profers pag. 55 pro inventione Dignitatis Binomii, quam & Bernoullius noster (cujus Nomen tibi adeo invisum est) in Lectionibus suis Hospitalianis in multorum manibus versantibus singulari modo ante tot annos inventam tradidit & postea multis aliis modis eandem nimis facile eruit, quam ut eos luce publica dignos censeret.

Series vero Bernoulliana $\int ndz = nz - dn \frac{z^2}{1.2 dz} + d^2 n \frac{z^3}{1.2.3 dz^2} - d^3 n \frac{z^4}{1.2.3.4 dz^3} + \&c.$ minus erat trita, & fortasse non minoris momenti, quam Newtoniana. Illam itaque jure potiore, quam hanc primo suo inventori asserere debuisses, si voluisses bona fide agere.

Sed hoc ipso quod tecta & remota impunius auferuntur, quam si in omnium oculis versantur, non dubitasti inventum illud sub velamine punctorum & accentuum tuorum \boxed{rs} $= rs - r's + r''s - r'''s + \&c.$ auctori Cl. Bernoullio subdicere; credebas te tutum in obscuritate tua & furtum quasi in sacco gerentem.

Ceterum exempla, quæ depromis ex hoc tuo furto, sunt trivialia, immo fere obsoleta, hinc recte quidem monuisti pag. 46, *hæc jam elegantius fieri ab illustrissimo Newtono in quadratura curvarum*, modo interim non oblitus fuisses monere pariter, eadem diu antequam tractatus Newtonianus in lucem venisset, facta fuisse ab aliis, ut videre est in *fluxionum Methodo inversa Georgii Cheynæi*, sed magis adhuc in scheda quam Cheynæus postea libro suo adjunxit sub titulo *Addendorum & Annotandorum*, de quibus ita loquitur Cheynæus in præfatinnula eorum, ac si quæ in iis continentur suo Marte invenisset, cum tamen ea per literas acceperit a Johanne Bernoullio antea consulto & rogato, ut quod annotasset in libro Cheynæano, cum ipso Cheynæo amice communicaret; id quod Bernoullius, qui minime est mysteriorum, libenter indulgit Cheynæo roganti sed

sed postea turpiter abutenti prona Cl. Bernoullii facilitate; si hac de re plura nosse cupis, Cl. Taylore, adeas Cl. Moivreum, ex quo omnia accurate rescisces, videbisque te in Cheynzo habere tibi similem plagiarium, quamvis hujus rei socios in Anglia vestra plures alios habeatis.

Ad te redeo, Vir Clariss. jam non vacat venari omnia plagii exempla, quæ in obscura tua incrementorum sylva delitescunt; unum tamen præterire non possum, quod ipse commemoras; haud dubie culpæ conscius culpam amoliri satagis sed in cassum. Scilicet nova Theoria Bernoulliana de centro oscillationis publicata anno 1714 in Actis Lips. Mense Junio, ut & in Comment. Reg. Scient. pro eodem anno adeo tibi placuit, ut eandem postea tuo libro inserueris, tanquam a te inventam. Plagii suspicionem, quam quis ex eo quod liber tuus integro anno serius in lucem venerit, quam schediasma Bernoullianum, habere posset, prævenire quidem omni modo studes, sed cunctis tuis rationibus, seu potius commentis nihil aliud conficis, quam ut Lectores judiciosi in suspitione sua obfirmetur. Nolo hic discutere, quæ hanc in rem afferuntur in Diario Gallico in Batavis imprimi solito sub titulo *Bibliothèque Angloise*, ad argumenta quippe sollicite congesta a recensore tui libri, hoc est, si recte conjicio, a te ipso, jam anno præterito in Actis Lips. respondit Cl. Nic. Bernoullius nostri Filius, qui inter alia apprimè notavit, non sat bona fide actum esse a recensore, quod dum mentionem facit Theoriæ Bernoullianæ, fingat eandem extare tantum in Commentariis Parisinis pro anno quidem 1714, sed nonnisi anno 1717 editis, dissimulans alteram editionem, quæ habetur in Actis Lips. 1714 m. Junio, & quæ proin hoc ipso mense fuit divulgata; Acta enim ista distribui solent ipsis Calendis cujusque mensis cujus nomen præ se ferunt. Ita putavit tuus Patronus, neminem fore, qui solutionem problematis de centro oscillationis insertam libro tuo A. 1715 mutuatam e Bernoulliana, præcedente jam anno edita, suspicetur. Sed tandem in te rediens animadvertisti, fucum istum nimis esse palpabilem, quam ut quenquam decipiat: rerum enim nostrarum curiosi, qui Commentarios Parisinos evolvunt, lectione quoque Actorum Lipsiensium delectantur. Quare relicto hoc stratagemate, nunc alio uteris, sed non magis idoneo. Quando enim in tua Apologia hunc in modum loqueris: *Bernoullii solutiones duas extant eodem anno (1714) edita; quarum posterior cum nostra, quoad principia, tam mire consentis, ut jurares ab eodem homine esse utraq. inventas*; fingis utique duas illas

solutiones Bernoullianas, quoad principia esse a se invicem diversas, ut tuam quoque a Bernoulliana priore diversam esse Lectori persuadere possis: at miserum artificium, quo ne imperitioribus quidem illuseris! oportet quippe utramque tantum linguam intelligere Gallicam & Latinam, ut quis ex contextu æque ac ex inspectione figurarum percipiat schediasma Gallicum Theoriz Bernoullianæ in Commentariis editum, esse nudam tantum versionem schediasmatis Latini in Actis evulgati, eamque tam fidelem, ut verbotenus fere ubique interpret reddiderit Gallice, quod a Bernoullio scriptum erat Latine.

Quid ex his omnibus sequitur, mi Taylore, nisi id tantum quod si solutio tua eadem sit cum Bernoulliana posteriore, ut fateris, sit quoque eadem cum priore, quæ ante tuam in publicum prodiit, minimū per integrum annum; credamus igitur citra juramentum solutionem in libro tuo 1715 eamque in Actis 1714 ab eodem homine esse utrasque inventas.

Nec est quod dicas, librum istum tuum fuisse penes *Societatem Regiam* & cum omnibus fere vestris *Mathematicis communicatum usque a Mense Aprilis 1714*; ad hoc quippe satis superque responsum est a Bernoullio Filio. Demus, si ita vis, librum istum tuum pridem ante ipsius editionem fuisse communicatum cum vestris *Mathematicis*, quis eorum erit, qui se in eo solutionem tuam jam tum vidisse testabitur? annon postea nemine animadvertente intrudi potuit? At ipsa *solutio tua ut causaris cum amicis communicata est usque ab initio anni 1712*; atque hoc verum esse testes citas *epistolas autographas Keillii tui*. At fragile testimonium, si aliud tibi non suppetit! audes contra Bernoullium accersere in testem Keillum, quem nosti esse nominis Bernoulliani totiusque Nationis Germanicæ inimicum infensissimum? Hocce tibi permittit *Jurisprudentia tua*? Ego vero sincerius tecum agam, producamque testimonia contra te non ab inimico tuo, sed ab amico tuo quondam tibi fidelissimo & in studiis *Mathematicis* versatissimo, atque quanta pars inventorum gloriæ uniuscujusque debeatur apprime gnato, quippe qui operam dedit conscribendæ *Historiæ de inventis Mathematicis eorumque veris Autoribus*, qui proinde sine dubio instructissimus fuit authenticis documentis. Utinam vero opus hoc, quod ferme ad umbilicum pervenerat, non interruptum fuisset præmatura morte scriptoris! multis ex vestratibus, qui tam contentiose sibi suisque varia inique arrogat, os potenter obturasset, atque ut erat vir incorruptus, nec Germanis magis quam *Britannis favens*, utpote natione Gallus, ita facile fidem apud

apud omnes æquos rerum iudices invenisset. Is autem erat (quid opus est nomen celare?) Monmortius Geometra insignis & in orbe Mathematico scriptis suis notissimus. Vir iste tibi erat familiarissimus, quem etiam, ut talem agnovisti, vid. Diarium Gallicum Hagienſe (*Europe Savante*) m. Maj. 1719 p. 126, ubi Monmortii amorem in veritatem, ejusque intimam, qua te honorabat, amicitiam ita extollis: *Je suis ſe touché (inquis) de l'amour ardent, que vous reſſentez pour la vérité, & de la grande bonté, que vous temoignés par l'opinion favorable, que vous avez des travaux de mes compatriotes, (sans parler du bonheur que me prouve l'etrote amitié, dont vous avez la bonté de m' honorer) que je me ferai toujours un plaisir tres grand, de vous estre de quelques utilité dans vos recherches curieufes.*

Hujus itaque Monmortii, te ipſo fatente, tam candidi tamque impenſe faventis & tibi & veſtratibus, teſtimonium nullo modo ſi ſapis respues; ille autem in numerum Plagiariorum obſcure ſcribentium te reſert, quod percipies ex ſequente fragmento Epistolæ alicujus Monmortianæ ad Cl. Bernoullium ſcriptæ d. 3 April. 1718. *Je me ſouviens de ce que vous m'avez mandé autrefois touchant l'obſcurité impenſtrable de ſon (Taylor) livre Method. incrementorum. Vous avez bien raiſon, c'eſt ramer pour les Galeres, que de lire & de vouloir entendre de tels livres: pour moi la vengeance que j' en retire ſi bons qu'ils ſoient, eſt de les laſſer là; votre Ami met Mr. Taylor au nombre de ceux qui ne méritent pas les auteurs dont ils empruntent quelque choſe. Il merite moins ce reproche, que Mr. Cheyné & ſur tous Mr. Hayes, qui vous a copié & Mr. de l'Hospital mot a mot: mais je conviens, qu'il (Taylor) le merite un peu - - - - - je ne crains pas les voleurs, mais en general, je les hais, & la republique des Lettres en eſt pleine: Vous l'avez éprouvé plus, qu'un autre: je me fais un veritable plaisir en composant l'Histoire de la Geometrie & eclairer les larcins, & de reſtituer à chacun ce qui lui a été pris.*

Pollem & alios magni nominis producere viros, qui te, mi Taylore, plagii reum ſuſpiciantur, ac nominatim quidem in cauſa Theoriz centri oſcillationis, quam Cl. Joh. Bernoullio utpote primo & unico Autori in ſolidum adjudicant: ſed ut bilem tuam effugiant, illos nominare nunc quidem ſuperſedeo, nominaturus ſi quod ſpero permittere voluerint.

Hæc ad primam tuam querelam. Ad alteram quod ſpectat, miror te ægre ferre verba Cl. Bernoullii, te ad profundiora ſua aliorumque feliciter penetrâſſe, dicentis; nescio ſane, an-

non

non quilibet alius talia de se dicta sibi laudi duceret: quid enim avidius amaret, quam gloriam, qua de se prædicaretur, quod tanto polleat ingenii acumine, ut, quæ alii licet ante ipsum mysteria invenerunt, ad ea tamen ipse suo Marte *felicitè* penetraverit? Non credo vel Newtonum, vel Bernoullium, vel alium quemvis ex hodiernis inventoribus offensum iri, si de se dicatur, quod ad Archimedeam penetraverit, & quidem multo felicitus, quam Archimedes ipse. At si quid valet mea conjectura, ideo te pupugerunt verba Bernoulliana, quia plagii vitium tibi tacite exprobrari putabas; alium, qui meliorem habuisset conscientiam non pupugissent. Desine ergo irasci Bernoullio & tuæ potius irascere culpæ, non enim justum est ut alius luat, quod tu peccasti: Bernoullius laudare te voluit, tu laude indignum te sentis, cum prava te mordeat conscientia. Quid stomacharis Bernoullio qui nihil deliquit? Hoccine tua te docuit Jurisprudentia?

Restat ut ostendam, quam iniqua sit tertia tua contra Cl. Bernoullium quiritandi causa; dixit scripta tua esse *obscura* usque adeo ut ne a *perspicacioribus quidem intelligi queant*; sed quid tum? an de obscuritate monere idem est quod crimen exprobrare? si falso te taxasset obscuritatis, habuisses fateor causam retorquendi culpam in Bernoullii indocilitatem; sed ex literis modo allatis vidisti, Monmortium invitari omni qua pollebat perspicacia maluisse ad trirèmes damnari, quam legere caliginosa tua scripta.

Ne putes, Cl. Vir, Monmortium ita non locuturum fuisse nisi antea ita loquendi occasio data fuisset a Cl. Bernoullio; ecce ab eodem Monmortio, tuo quidem amico singulari, testimonium aliud ultro exhibitum de tua *obscuritate* partim, partim de clara & perspicua Bernoullii scribendi ratione. Sic enim habet in literis ad Bernoullium nostrum d. 28 Octobr. 1718: *Le peu, que vous me marqués de vos idées sur cette matiere (des Vibrations des cordes de musique) me plait beaucoup: Vous êtes sur (Monsieur) dans tout ce que vous faites, quoi qu'en dise Mr. Keil; je vous invite à communiquer au public vos découvertes en ce genre. Il ne soit rien de vos mains, qui ne soit perfectum ingenio, elaboratum industria; ce n'est point là un compliment, c'est la pure vérité; & je ne connois personne, qui soit connois seur & impartial, qui n'en convienno; ce que j'estime encore infiniment, c'est que vous avez le rare & précieux talent de vous faire entendre, vous êtes presque le seul auteur en Geometrie, que je lise avec beaucoup de plaisir: je n'aime pas la peine, bien*
d' au-

à autres me ressemblent en cela, Vous la diminuez infiniment à votre Lecteur. J'ai bien dit des injures & de bien grosses à mon Amy Mr. Taylor, quand il étoit ici avec moi, sur l'obscurité étonnante, & la mauvaise façon de son livre.

Possesne dubitare de sinceritate hujus judicis, qui se (clamate, adeoque non ex adulatione) tuum amicum profitetur? quid nunc, si amici tui ita de te judicant, quid inquam alii censebunt? Interim idem ille amicus tuus Monmortius in aliis literis ad Cl. Bernoullium 28 Junii 1719 tuam, mi Taylore, obscuritatem, qua plagium tuum supra notatum dissimulare voluisti, his exprimit verbis: *Son memoire (de Mr. Taylor) sur les centres d'oscillation est absolument le meme, que le votre, qui a paru le premier, on ne peut une plus grande conformité d'idées; il n'y a de difference, que dans l'expression claire chez vous, obscure chez Mr. Taylor.*

Sed curiosa sunt atque digna inprimis, ut transcribantur, quæ in eadem habet Epistola Monmortius de suis inventis circa series, quorum Latine vertendorum & edendorum curam tibi demandaverat: tam egregie sc. translatoris officio functus fueras, ut Autor ipse sua inventa a te in Latinum versa an perversa cognoscere amplius & intelligere vix potuerit. En ejus verba: *J'ai admiré & ri, que vous ayez reconnu le stile & le latin de Mr. Taylor, dans le petit traité que je vous ai envoyé sur les suites. Je le lui avois envoyé fort différent de ce qu'il est, il en a voulu changer toute la forme & l'a rendu tel qu'en honneur je ne l'entend pas trop moi meme. J'ai été obligé pour le deviner de m'accrocher aux exemples qu'il n'a point changés. - - - Je me suis douté aussi que le latin n'en étoit pas trop bon.*

Obscuritas tua, mi Taylore, tibi quandoque utilis est, sed tibi soli, ejus namque beneficio videri cupis aliquid solvisse, quod revera nec solvisti nec solvere potuisti, exemplum habemus in problemate a te ipso Mathematicis non Anglis proposito & per Cl. Bernoullium perfecte soluto, vid. Act. Lips. 1719 p. 256 & sequ. at quod tu ipse, quia nullam dedisti solutionem, minime solvisti, interim ut imponeres Monmortio tuo, pro vera solutione ipsi fumum obtrulisti, ut sibi persuaderet, te solutionis compotem esse: audi enim amicum tuum ad Bernoullium Filium d. 15 May 1719 ita scribentem: *Je lirai avec soin la solution qu'a donné Mr. votre Pere dans les Actes de Leipzig du problème proposé dernièrement par Mr. Taylor; ce savant Geometre m'en a envoyé depuis peu une solution fort abrégée & que je n'ai pas entendue. Vides Monmortium bona fide credidisse, a te tuum problema esse solutum, accepit enim pro solutione ali-*

D d

quid,

quid, quod ne umbra quidem solutionis erat, nescius sub obscuritate tua nil nisi fucum latere. Sed turpe est optimi amici credulitate abuti. Interim ut scias quid senserit idem tuus amicus de solutione Bernoulliana ejusdem problematis tui (vel saltem a te propositi) ex Epistola ad Cl. Bernoullium mense Junio ejusdem anni data excerpto judicium Illustr. Monmortii hunc in modum expressum: *Fai lu votre memoire avec toute l'avidité & toute la curiosité, que j'ai toujours pour ce qui vient de vous. L'extreme clarté & l'ordre naturel de votre solution du probl. de Mr. Taylor m'a mis en état de l'entendre dans une matinee, & de faire tous les calculs necessaires. Je m'attens à un pareil plaisir, lorsqu'il vous plaira, nous decouvrir votre Analyse du probleme de Mr Keill; car vous possédez au supreme degre l'art d'applanir les difficultez à vos lecteurs, & de mettre les matieres les plus sublimes à la portée des Esprits de ceux qui vous portent envie, & que les tentations, auxquelles on vous expose, tournent à votre gloire. Pour moi, je n'ai pas douté un moment, que voulant vous en donner la peine, vous ne fussiez capable de refoudre à coup sur, ce qui auroit été trouvé par un autre, &c.*

Huc pertinet, quod paulo post nempe 28 ejusdem mensis Junii ad Cl. Bernoullium nostrum de eadem materia scripsit Monmortius in sententia suae confirmationem: *Je vous ai, inquit, temoigné dans ma dernière lettre, Monsieur, ce que je pensois de votre solution du probl. de Mr. Taylor: le premier & le plus grand mérite, qu'il ait pour moi un morceau de geometrie, c'est d'être intelligible, le votre est estimable par cet endroit & par tout ce qui peut donner du prix à un ouvrage &c.*

Quid tandem ad hæc omnia dicis, doctissime Taylore? plurane desideras testimonia? possem equidem alios non inferioris ordinis Geometras adducere, idem cum Monmortio de te sentientes; ni autem insatiabilis fueris, suffecerint opinor tot tamque graves hujus viri querelæ contra inextricabilem tuam obscuritatem motæ; hæc quippe cum sint ab optimo tuo amico profectæ, annon plus ponderis apud te habebunt, quam si mille alios in testes advocassem? Vides hinc, qua fronte dicere sustineas de tua conqueri obscuritate, id esse ab ingenuis moribus prorsus alienum, & meram contumeliam; quis enim conquestus est? profecto non Bernoullius solus, sed alii, sed Monmortius amicus tuus fidissimus, qui te ea de re in faciem increpuit, hic igitur ex sententia tua caruit *ingenuis moribus*, hic fuit tuus merus calumniator; desine in posterum condecorare Bernoullium ejusmodi

modi titulis qui solennes sunt inter calones potius quam inter *ingenua* educationis homines.

Nec est quod in tui excusationem obiectes, *difficile esse in re fere nova & ab usu communi aliquantulum remota*, non esse *obscurum*; nihil enim tam novum in tuo libro deprehendo, quod non explicari possit vel jam ante te explicatum sit clare & perspicue; deinde ridiculum mihi videtur novitatem prætexere ad excusandam obscuritatem, si rei novitas obscuritatem pareret in scribendo, omnia quæ hæcenus ab Archimede, Apollonio, aliisque primis inventoribus inventa, forent obscurissima, utpote tum temporis cum scriberent nova. Sed quid ad veteres recurro? nova Theoria de centro Oscillationis a Cl. Bernoullio inventa & primo in lucem emissa tam clare, tamque dilucide conscripta est, quam quod maxime, a te vero postea libro tuo inserta tanta laborat caligine, ut Lectori opus sit Oedipo, qui explicet, & ne sic quidem intelligi possit, nisi præ oculis habeatur scriptum Bernoullianum, quod lucem affundat ad cognoscendum tuam solutionem enatam esse ex theoria Bernoulliana.

Ita utcunque ventilavimus, amicissime Taylore, quam juræ sc. fuerint tres illæ a te prætextæ rationes ob quas Cl. Bernoullium usque adeo proscindere & eum, si per te stetisset, ex hominum memoria delere voluisti. Si jam te dimitterem tacerem que ad reliqua inæctivæ capita, quibus Bernoullii nostri merita tantopere extenuas, forsitan *patientiam nostram ignavia* alicui imputares & *silentium* pro consensu acciperes; o quanta inde tibi sociisque tuis nasceretur triumphandi materia. Ideoque in responsionem ad inficetas tuas nœnias accipe sequentia placido & sedato animo proferenda.

Undenam audiveras, Cl. Vir, id quod affirmas, *te audire Bernoullium de exordio conquerentem, quo nuper usus es in solutione problematis Leibnitiani in Transactionibus Philosophicis edita: reprehendisse stylum tuum utpote acriorem quam virum bene meratum deceat*; item *nimum tuum contemptum extraneorum*: non enim memini Bernoullium publice (quamvis jure potuisset) conquestum esse de styli tui acrimonia, & indecentia, antequam Apologiam tuam in lucem protruseras; at hoc nunc tuo injuriandi specimine comprobas, vehementer illum falli, qui apud te querere voluerit vestigia quædam humanitatis in exteros, eos præsertim, quos tibi facilius est obtrectare quam imitari. *Fautores Leibnitii sine exceptione taxaveras imperitiæ*; ipsumque Leibnitium exagitaveras tanquam *pertinacem & convictum plagiarium*. Nunc vero prius, quod ipse fateris *paulo durius sonare*,

restrictum cupis per nescio quam Jurisprudentiæ tuæ Regulam ad quosdam tantum Fautores Leibnitii, Bernoullium scilicet & socios ejus vobis insensos & si Diis placeret, univ[er]sos Anglos indigne tractantes.

De altero vero, quo *pertinaciam & convictionem plagii* pro civilitate tua Leibnitio exprobraveras, nunc quidem quasi id nunquam in mentem tibi venisset omnino taces, scilicet, ut bilem tuam totam in solum Bernoullium effundere posses: nã! Lepidum jam est in scripto tuo legere inter *illustria nomina* extraneorum, quorum *te tanta*, ut simulas, tenet *reverentia*, ipsius quoque nomen Leibnitii; quem antea ex singulari tua reverentia inter *pertinaces & convictos* plagiarios referebas, sed & non minus lepidum est te videre triumphantem de *imperitia* Bernoullii, eodem fere tempore, quo a te tuoque Keillio ad certamen provocatus problemata vestra, quæ ipsimet solvere non valebatis, feliciter enodavit, atque exhibitis suis solutionibus, contra quas nihil excipere poteratis, victor evasit.

Actum agerem, si denuo commonstrare vellem, quam partum sincere redargueris imperitiæ eos, qui putatitiam illam Anonymi solutionem trajectoriarum generalem pro solutione admittente noluerunt, id enim jam satis monstratum est a Cl. Bernoullio filio in Act. Lips. 1720 m. Majo, si tu citra præjudicium benignius de ea judicas, monstra te nobis peritiosem, neque bonitatem ejus convitiis sparsis in Bernoullium sociosque (præ ceteris Cl. Hermannum, qui eadem cum Bernoullio fovet sententiam, Act. Lips. 1717 m. Aug.) vindica, sed opere ipso doce quomodo ex illa, quam ita vocas, *solutione generali* æquationes sint deducendæ pro trajectoriis curvarum a Leibnitio propositarum, quarum

natura hæc est, $dy = \frac{x^m dx}{\sqrt{a^{2n} - x^{2n}}}$. Quod si non præliteris eadem

laborabis imperitiæ, quam aliis objicis, & nolens volens fateberis solutionem illam *generalem* esse puram putam chimæram. Eandem omnino tulit sententiam Monmortius tuus in literis ad Cel. Bernoullium d. 14 Septembr. 1717. *J'ai porté, ait, le même jugement que vous, de la solution, qu'on a donnée de votre problème sur les trajectoires dans les Transactions: c'est se moquer du monde de donner une pareille solution à un problème fort difficile.* In eundem sensum literis suis ad Cl. Bernoull. 26 Junii 1718 judicat his verbis: *Vos Reflexions sur le id profecto illorum imperitiæ tribuendum erit de Mr. Taylor sont très justes & exprimées avec beaucoup d'agrément. Je pense en vérité comme vous: c'est se moquer du monde & abuser des termes que d'appeller solution*

tion le peu de lignes dont il est question au sujet du probleme des Trajectoires; c'est un abus à reformer, que cette facon obscure & enigmatique de résoudre des problemes: & le vray moien est de statuer, que qui parlera ainsi au public sera censé & réputé n'avoir point parlé.

En, mi bone, dum Bernoullium & socios ejus ad imperitorium classem relegens, incautus quoque damnas intimum tuum amicum, qui certe talia de te minime promeruit. Licebat tibi omnia in Cl. Bernoullium quæ invidia inspirabat eructare, nam

Hunc obtreffare si voles malignitas,

Imitari dum non possit, obtreffet licet:

modo sociis, modo amicis tuis pepercisses. Cel. Bernoullius sane invidentium rabiem non timet, novimus vestratum quosdam in societatem coisse, subversuros, si possent, stabilitam Cel. Bernoullii gloriam, sed non animadvertitis hinc aliud nihil effici, quam ut eidem novum addatur robur: verissimum enim Ciceronis illud, *invidia virtute parata, gloria non invidia est peranda*. Huic adstipulatur candidissimus ille tuus Monmortius, semper ut sentiebat eloqui solitus; is enim in Literis mense Junio 1719 exaratis atque jam supra citatis Bernoullio nostro animum addit hunc in modum: *Soyez sur qu'on ne gagnera pas une pouce de terrain sur vous. Vous ne pouvez rien perdre du côté de la reputation de grand esprit, de Geometre du premier ordre, de grand inventeur & de grand promoteur des nouveaux calculs, cela est certain. Vous avez toujours l'avantage sur ceux, qui vous ont attaqué par ces endroits; les faits sont décisifs en votre faveur. D'ailleurs il est constant, qu'on vous a souvent volé, pillé avec artifice & ingratitude, & qu'on ne peut vous accuser de vous être jamais servi du bien d'autrui, sans lui en faire honneur. Je vous citois dernièrement à Mr. Taylor comme un modèle de l'exactitude, qu'un honnête homme doit avoir en ce genre; & j'associois à cet honneur Mr. Hermann & Mr. Varignon, qui se me semble ne manquent jamais quand ils traitent une matière après Mr. Newton, après vous, ou après quelqu'autre, d'y renvoyer & d'en parler avec honneur bien differens en cela d'un certain Mr. des Haies, qu'un de vos amis a cité bien à propos, & d'un grand nombre d'autres Anglois &c.*

In eadem Epistola sub finem rem fortius exprimit: *Votre ingratitude & ac molestam & le profundiora nostra vous ont fait un adversaire illustre (Mr. Taylor) vous auriez pu lui épargner ces reproches, car comme on dit, toutes verités ne sont pas bonnes à dire sur tout en public, mais enfin il n'y a pas grand*

mal, vous vous en tirerez bien; tout ce que je vous demande, c'est que vous ne vous sachiez point, & que vous ayez assez bonne opinion du public pour être assuré que votre réputation & les grands services que vous avez rendus à la Geometrie ne peuvent souffrir aucune atteinte, quand avec les Anglois l'ancien & le nouveau monde seroient conjurés contre vous; mais cela n'est pas, car tous nos François, en particulier qui ont appris les nouveaux calculs dans l'Analyse des infiniment petits & dans les journaux de Leipzig, vous aiment & vous respectent comme leur principal Maître.

Possem producere innumera alia ejusmodi testimonia, quæ Cl. Bernoullium ab impacta imperitiæ nota potenter vindicant, nisi brevitatis quoque habenda esset ratio. Quia vero vestrates per Epistolarum documenta certare inceperunt, & ut audio etiamnum pergunt, lubet hunc morem hac vice ulterius sequi, ad jiciendo fragmentum Epistolæ Monmortianæ ad Bernoullium die 17 Junii 1717. Ex eo namque videbis quid magnus vester Newtonus de Bernoullio nostro judicet. Audebisne vocare imperitum, qui a Newtono titulum habuit Geometræ peritissimi? Ita autem Monmortii verba sonant: *Je sai, qu'il (Mr. Newton) vous estime parfaitement, qu'il vous regardoit même du vivant de Mr. de Leibnitz comme le plus fort Geometre, qu'il y eut en Europe, & qu'il rend en toute occasion la justice qui est due non seulement à vos grands talents mais aussi à vos découvertes. Il est certain, Monsieur, & il faudroit être, ou de mauvaise foi, ou très ignorant dans l'Histoire de la Geometrie moderne, pour ne pas convenir, que les nouveaux calculs & la Geometrie à la prendre il y a 25 ans vous doivent & à Mr. votre Frere plus qu'à personne, sans en exempter Mr. Newton & même Mr. Leibnitz. L'Analyse des infiniment petits & les journaux de Leipzig ont fait presque tout ce qu'il y a aujourd'hui de Geometrie & on fait la part que vous y avez. Ce que Mr. Leibnitz donna en 1682 étoit très obscur & assez borné quoique digne d'admiration, c'étoit une source très féconde, mais ou vous & Mr. votre Frere avez pris cette source, elle étoit encore très petite, vous l'avez rendu un grand fleuve. Il falloit de grands Genies pour appercevoir, decouvrir & nous enseigner tant de magnifiques applications, que vous avez faites de ce calcul. Je suis fâché que Mr. Leibnitz n'ait pas répondu aux Anglois, & aux presugés, qu'ils tirent contre lui principalement des deux lettres de Mr. Newton imprimées dans les ouvrages de Wallis. J'ai examiné avec soin (NB) les piéces, qui sont entre les mains du public, comme j'ai deffin de donner quelque jour une Histoire de la Geometrie, qui est déjà assez avancée, je tâcherai de m'instruire à fond de tout ce qui a rapport à cette fameuse*

meuse querelle, qui partage deux savantes Nations & de rendre à chacun l'honneur qui lui appartient legitimement; quand vous voudrez je vous communiquerai ce que je pense: pour vos droits & ceux de Mr. votre Frere, ils sont independants de cette dispute; le tribunal de Mr. Keill n'est pas souverain, & on en peut appeller: Je le croi fort bon Geometre, mais il est chaud, prevenu & passionne: Il me paroît encore qu'il a naturellement l'esprit de travers; j'ai vu des raisonnements pitoiables de lui sur la Physique & de plus pitoiables sur la Metaphysique. Je sai qu'il a voulu écrire contre moi, il m'auroit fait assurément bien de l'honneur: c'est à l'occasion d'une certaine lettre pages 377 & 378; on m'a dit, que Mr. Newton l'en avoit empêché.

Non putem te dicturum aliquid hic adulationi esse tribuendum, vestrum. quippe Newtonum revera de Cl. Bernoullio nostro eam, quæ hic dicitur, habere honorificam opinionem ac cum Newtono similiter sentire Hallejum aliosque magnos ex vestratibus Geometras: posse id docere per alias quoque literas ex Anglia ipsa scriptas partim a Cl. Moivre, partim ab aliis, tum & ab ipso Newtono, docebo, si te de fide mea dubitare videro.

Sed quid his diutius immoror? Nemo non videt, Clarissime Taylore, contemptum quem simulas de Cel. Bernoullio in maximam ejus laudem vergere. Quemadmodum enim *in magnis liberisque civitatibus*, Cornelio Nepote ita sentiente, sic quoque in Republ. literaria est hoc commune vitium, *ut invidia gloria comes sit, & libenter de his detrahant, quos eminere videant alius*. Sed doleo hoc vitium usque adeo tibi innatum, ut ne quidem dissimulare queas. Velles quidem morosiori tux intemperiei varias prætexere querimonias, ne ex mera invidia contra Bernoullium tam inhumaniter scripsisse videreris, sed nihilo graviore, quam quas Lupus in fabula movit agno inferius ad rivum stanti & lupo aquam turbanti: cum enim omnes tuas rationes frivolas esse facile perspiceres, tandem quo te amplius verteres nescius festivum comminisceris figmentum, scilicet *Bernoullius & Socii ejus Anonymi vobis sunt insens: atque universos Anglos indigne tractarunt*. Gravis sane accusatio! sed simili modo lupus agnum accusaverat: quid? Bernoullius, quia ad Keillii tuamque cantilenam se componere noluit, quia a vobis insolenter & elata crista laceffitus se defendit, quia superciliosos vestros contemptus & insultus repressit, quia vobis duobus provocantibus comparuit, quia vestris vos armis in fugam vertit, dum problemata vestra quibus solvendis ipsi impares eratis feliciter enodavit, quid, inquam, an ideo Bernoullius vobis omni-

bus

bus est infensus? an ideo universos Anglos indigne tractavit? Nimum tibi tribuis Keillioque tuo, cum putas in utroque vestro totius Anglicæ nationis honorem versari; ille saltem Thraso Atticus, qui omnes naves in portum appellentes ad se pertinere sibi imaginabatur, multum abest, quin rem tantam sibi tribuerit.

Si quis alius, Cl. Bernoullius certe doctorum Anglorum ingenia & merita inagni semper fecit, de Newtono ejusque inventis non sine summa laude mentionem fecit quavis data occasione, quod solidiorem ipsi parit gloriam, quam quæ ex turpi nonnullorum vestrorum adulatione emergit. Sunt multi alii ex Britannica gente viri, quos ob doctrinæ præstantiam, ingenii acumen ac morum probitatem impense laudat & amat Cl. Bernoullius noster, habet enim Anglia Hallejum, Craigium, Burnetum, aliosque eruditos Geometras, quibus merito accensemus Moivreum quamvis nascendi forte Gallum, longa tamen habitatione Anglum: horum virtutes animi & pereximias ingenii dotes & vires debito honoris cultu semper prosequitur Cl. Bernoullius ab iisque vicissim amatur; quin & tuam, quod non ignoras, ambivit amicitiam, ad ingenium tuum respiciens non ad mores, quos nondum cognoverat. Sed aliter tibi visum est, nec aliam ob causam respuisti oblatam amicitiam, quam quod Nomen Bernoullianum ambitioni tuæ obstaculo esse putaveris; Newtonus sibi gratuletur quod Anglus sit, alias idem a Te ipsi quod Bernoullio contingeret, imo fortasse durius, nam *summa petit livor; certe non est operæ pretium ut nobis persuadeas, te causâ Newtonianâ non esse tam pertinaciter addictum*, credimus etiam si non dicas te quidem externe simulare summi hujus viri fauorem, dum eidem tamen si per te staret inventorum gloriam avidè surriperes, quod quodammodo patet ex supra dictis.

Ergone tandem agnoscis, Clarissime Taylore, te in Isoperimetro usum esse Analyti Autoris *Jacobi Bernoulli, Viri*, ut loqueris, *a rebus Mathematicis optime meriti, cui debitos nunc persolvit honores?* Ingenua fuisset hæc & te digna confessio, si statim in ipso loco, ubi ea analyti usus fuisti, sponte monuisses, unde eam hauseris; sed cum detecta demum fraudulenta usurpatione plagiū amplius palliare non possis, confessionem istam tuam, utpote extortam, exhibemus & nauci facimus: neque urbanitati tuæ tribuimus, quod defunctum Jacobum Bernoullium ob ejus merita de rebus mathematicis laudare & ipsi nunc debitos honores persolvere volueris; eandem haud dubie cum fratre fortem experiretur si viveret.

Scripta

*Scripta placent a morte fere: quia ladere vivos
Livor, & injusto carpere dentes solet.*

Accedo tandem ad Bernoullii nostri solutiones Isoperimetricorum, in quibus carpendis dentes tuas præcipue exerces, sed quam feliciter videbitur. Postquam omnem idovisses lapidem, ut ex scriptis Bernoullianis aliquem extunderes errorem, tandem tibi visus es reperisse ubi graviter cespitaverit Bernoullius, nimirum in solutione priore edita in Commentariis Reg. Scient. Acad. 1706. Reapse aliquid hic ex inadvertentiã irreplisse, Cl. Bernoullius ipse primus animadvertit & pro candore suo publice monuit nemine urgente. Tu vero lapsum leviorẽ, qui non tam methodum afficit, quam ejus circumstantiam, tantopere exaggeras, invidorum more, ut quis crederet errorem a Bernoullio commissum fuisse capitalem: audes namque dicere, *pristinam illam Analysin ejus a capite ad calcem quasi unum aliquod vitium maximum constituere*; sed cum eo venis ut audax assertum probare jam velis, delaberis in aliquot ratiunculas & cavillas, quarum me miseret, *parturiunt montes, nascetur ridiculus mus*. Primo vocas ridiculam substitutionem, per quam Bernoullius ex profundioribus suis, *nescis quibus*, deduxit æquationem $FO \times \Delta RO = \Phi \omega \times \Delta \varphi \omega$. Ridendo res non conficitur, debèbas monstrare falsitatem hujus æquationis; ego ringente invidia sustineo æquationem esse bonam, atque ex præmissis ratiociniis (quæ tu per jocum profundiora vocitas) legitime deductam; si contrarium sentis, tnum est, non per risum sed per argumenta solida demonstrare, aut latere vitium in præmissis illis aut conclusionem inde non legitime esse petitam; utrumvis præstiteris, magnus nobis eris Apollo: sin ridere tantum perrexeris, respondeat Phædrus, in quo forsã legisti sequentia:

Plerumque stulti, risum dum captant levem,

Gravi distinguunt alios consumelia,

Et sibi nocivum concitant periculum.

Præterea tibi displicet æquationis inventæ $FO \times \Delta RO = \Phi \omega \times \Delta \varphi \omega$ transformatio in hanc $FO \times \Delta PF = \Phi \omega \times \Delta \pi \Phi$; quia PF cum sit minor quam RO , & $\pi \Phi$ major quam $\varphi \omega$, hinc ut putas impossibilitas sequatur. Fatæor equidem si PF & RO , nec non $\pi \Phi$ & $\varphi \omega$ differrent quantitate assignabili, hoc est, si differentiz cum ipsis quarum sunt differentiz essent comparabiles, transformationem fore vitiosam, sed cum hic habeatur FO pro una particula elementari curvæ quæ sitz & $\omega \Phi$ vel $O\Phi$ pro

E e

altera

altera priori contigua, non video, quid impediatur, quo minus PF pro RO & πQ pro ω tanquam æquivalentes substitui possent, hoc quippe in calculo infinitesimali praxis requirit solemniissima: idque hic magis, quod puncta F & Q tam prope ad O & ω accedere considerari possint, ut FP & $Q\pi$ reapse cum RO & ω confundantur. Quod si autem tu censeas, Vir Clarissime, in hoc negotio descendendum esse a praxi consueta; demonstrationem tuam sed citra risum præstolabimur.

Dicis porro, *parum scienter fingi curvaturam in F esse ad curvaturam in F sicut est PO ad FO* ; quasi vero hæc ratio per fictionem fuisset assignata, & non potius per ipsam Analyfin ita determinata, hinc profecto non capio, quid tibi velis cum ais: *nihil in hac tota Analyfi esse, quod privilegium hoc vindicet puncto O potius, quam alii cuilibet puncto ω in arcu minimo $FO\omega Q$ ubi vis sumto. Nec curvedinem tam ridicule æstimari. Urges insuper, nimis imperite fieri $mn = ddx$, $nl = ddy$, & $ml = \frac{d^2ddy}{dx}$, & poni debere $mn = \frac{1}{2}ddx$, $nl = \frac{1}{2}ddy$, & $ml = \frac{d^2ddy}{2dx}$.*

Omnes potius objectiones tuas excusaveris quam istam; aut enim calculum differentialem non intelligis, aut nimio cavilandi pruritu laboras: si prius, *imperite* agis, alios *imperitiæ* arguendo, dum recte procedunt; si posterius, næ! iterum monstres, quam perverso in situ tibi sit jecur livido felle turgens. Quid? si curva instar polygoni infinitorum laterum consideratur, uti certe hic fit, quod ex fig. 4 patet, imo ex ipsa quoque fig. 3, ubi angulus acutissimus IFm diserte sumitur pro angulo curvedinis, quod non esset, nisi Fm sumeretur pro parte prolongata laterculi præcedentis & ipsi Fl contigui; audebisne stante hac suppositione negare $mn = ddx$, $nl = ddy$ & $ml = \frac{d^2ddy}{dx}$? Inquies forsitan, curvam non recte considerari, tanquam

polygonum infinite parvorum laterum; sed quidni hoc liceat, cum sit res meri arbitrarij? sive enim contempler curvam velati constatam ex infinitis lineolis rectis, ut hic fit & multis aliis occasionibus, præsertim in rectificationibus curvarum, sive curvam

vam mihi sistam tanquam ex arcibus circularibus compositam, sicuti facere solemus in illis, quæ per evolutiones generatæ concipiuntur, certe nil nisi verum inde emerget, modo cetera ex assumpta hypothefi recte ratiocinando procedam. Positis itaque principiis licitis, quis unquam recte ratiocinando peccavit, aut verum non eruit? Vellem, mi optime Taylore, ut mihi vel unicum indicares ex Geometris calculo differentiali utentibus, sive Gallus sit, Italusve, sive Germanus, qui non idem mecum sentiat, quique non dicat perperam a te carpi $mn = ddx$, $nl = ddy$ &c. provoco non ad Celeb. Wolfium aliosque Germanos, utpote tibi suspectos, neque ad Cel. Hermannum, si quidem Helvetios Germanis annumerare volueris, sed provoco ad insignes viros, Varignonium, Manfredum, Riccatum, ipsumque qui vestratibus impensius favet Abbatem Contium, hic quippe ut & Cl. Varignonius, quod nosti & quod novimus ipsi, te jam in faciem damnarunt, cum nuper Parisiis esses, reliqui damnabunt certo certius. Hoscine ergo tu omnes cum Bernoullio nostro *Imperatorum* phalangi aggregabis, tuque solus cum Keillio tuo peritiam omnem possides? sed ut videas porro, quam parum rem acu tetigeris, mi Taylore, monere te volo quod tibi ipsi contradicas: laudas & approbas regulas extantes in libro de *Analyfi infinite parvorum*, interim secundum has ipsas regulas scribendum est $mn = ddx$, $nl = ddy$, ut scripsit Cl. Bernoullius, non vero $mn = \frac{1}{2} ddx$, $nl = \frac{1}{2} ddy$, ut tu scribis, consule si lubet hujus libri art. 64 num. 1 pag. 57, quo spectant figuræ 48 & 49, ubi quod est Kc & cn id in fig. 3. Schediasmatis Bernoulliani Comment. Paris 1706 est nl & mn vel vicissim, prout BP aut BG pro axe sumitur; invenies in fine dictæ paginæ hæc verba: *il est evident alors que le triangle mgk est semblable & egal au triangle MR m, & qu'ainsi $kl = ddy$, & $cn = ddx$* ; Hoc præcipit regula prælaudati libri, quem non reprobas, reprobas vero $mn = ddx$, $nl = ddy$ in figura Bernoulliana, quod idem est ac $cn = ddx$, $kc = ddy$ in fig. libri. Vides in quem te conjiciat Labyrinthum tua aliis contradicendi libido, quod carpit Taylorus id laudat Brookius, quanta triumphandi materia?

Ee 2

Dicite,

Dicite, io Pzan! &, io, his dicite, Pzan!

I nunc & persuade quibusdam vestris sciolis, id quod dicis, nempe *pejssimum esse in solutione Bernoulliana, quod vitiosissimis hisce principiis perfectissimam alligaverit conclusionem*; quid? si principia sunt vitiosa, quo quæso miraculo factum, ut perfectissima tamen conclusio ex illis deduceretur, cum sit contra omnem probabilitatem, imo moraliter impossibile, tot veras conclusiones elicere, quot sunt casus particulares, si falsa essent principia, quibus illæ nituntur: non sufficit paradoxum hoc asserere sed incumbit tibi dilucide & distincte ostendere, quomodo ex principiis licet falsis, mirabili adeo fato veritas promanaverit: deinde qui factum, ut prima illa solutio, quam tu omnino corruptissimam appellas, eleganter tamen adeo coincidat cum altera indirecta priori statim subjuncta ex natura pressionis liquidorum desumpta, cui tu gratiam facis, quamque ideo silentio tuo approbas.

Nihilo feliciter tibi cessit, Vir consultissime, captum consilium conatusque tuus carpenti alteram directam Cl. Bernoullii solutionem Isoperimetrorum editam in Act. Lips. Anni 1718 mensibus Jan. & Febr. Incipis crisin tuam a criminatione, qua Bernoullio imputas, eum fraternis tuisque solutionibus *malevolum detrabere, fratri prolixitatem, tibi obscuritatem* objiciendo. Objecit utique Cl. Bernoullius fratri suo prolixitatem, tibi obscuritatem, sed quid inde mali? an ideo erit *malevolus detractor*? Prolixitas & obscuritas non sunt crimina, nihil ergo criminosi vobis objecit; potuisset, fateor, de iis tacere; non tamen omnino sine ratione fuit mentionem fecisse fraternæ prolixitatis & Taylorianæ obscuritatis, ut scilicet tanto clarius enteret præstantia methodi Bernoullianæ, utpote quæ cum sit & brevis & perspicua ab utroque isto vitio immunis est: nostri proverbium, *opposita juxta se posita magis elucescunt*. Hoc tantum quæritur, vereue an falso id dixerit Cl. Bernoullius? non putem hanc quæstionem longa discussione opus habere; quod namque spectat ad tuam obscuritatem, quis amplius de ea dubitabit postquam legerit, quæ supra attulimus? De prolixitate solutionis Jac. Bernoullii, non est quod multa dicam; conserat modo qui certus esse volet, utriusque & Jacobi & Johannis solutiones, oppido deprehendet ingens earum discrimen ac plus forsitan quam dictum est prolixitatis in una ac brevitas in altera.

Ut extenues præstantiam solutionis Bernoullianæ, detorques sensum verborum dicentis, *se solvisse ope cujusdam principii ab uniformitatis lege, quam nemo hucusque observavit, petiti, fingisque Bernoullio quasi his verbis innuere voluisset hanc uni-*
fur-

formitatis legem nulla unquam occasione fuisse adhibitam. Si æquus fuisse verborum interpret, scire te oportuisset, quod verba sunt intelligenda secundum subjectam materiam nec ulterius extendenda; haud dubie lex uniformitatis nihil novi est, nec est, quod operose nobis probes a te quoque in libro tuo adhiberi, adhibita quippe fuit dudum antea ab ipso Bernoullio in determinatione curvæ celerrimi descensus, solidi, rotundi, minime resistentiæ aliisque in occasionibus; non itaque *lex ipsa sed applicatio legis* ad præsens negotium aliquid novi continebat ex mente Cl. Bernoullii, propterea hanc applicationem vocavit *principium ab uniformitatis lege, quam nemo huc usque (sc. in hoc negotio) observavit, petiit.*

Contendis deinde, novam hanc Joh. Bernoulli *solutionem esse meram fratrem*, nempe a Jacobo datam, ita plagii crimen quo ipse oneratus es in Bernoullium nostrum devolvere velles, sed vano, sed irrito conatu: accusationis prætextum ex eo sumis, quod Johannes post Jacobum contemplatus fuerit arcolum minimum curvæ quæritæ tanquam ex tribus lineolis elementaribus compositum, item quod lemmata, quamvis aliter demonstrata, solutioni præmiserit, tum & alia generalia, quibus non hic tantum, post Jacobum, ut tu falso supponis, sed jam olim aliis in locis ante Jacobum usus est Johannes, si hæc faciunt, ut dux istæ utriusque solutiones pro una eademque sint habendæ; certe Cl. Hermannus, qui in sua solutione simili Bernoullianæ eodem tempore edita iisdem prorsus præliminaribus usus, Plagiarii nomen, te ita judicante, non effugiet. Interim egregio tuo ratiocinandi specimine pariter conficiam, omnia quæ pro quadratura & rectificatione curvarum a Geometris recentioribus detecta sunt, deberi Archimedi, aliisque veteribus Mathematicis, ex quorum nempe scriptis haud obscure elucet, habuisse eos aliquem calculum infinitesimalem, tum & considerasse curvas ceu polygoni infinitorum laterum, eorumque areas per ordinatas parallelas resolvisse in trapeziola. Quin & tota Geometria ex Elementis Euclideanis propullulavit; ergo omnia nostri temporis inventa accepta referenda sunt primis Euclideanis Inventoribus: quid itaque tandem remanebit hodiernis? Nihil.

Sed aliter censuerunt viri doctissimi, qui livoris æstro non perciti, inventis verum statuere norunt pretium. Quanti æstimaverit Cel. Varignonius hanc quam tu depretias secundam Bernoullii Isoperimetrorum meditationem, mallet ut ex ipso inclyto viro sciscitareris, quam ut multis tibi referam. Audi interim Monmortium tuum, judicium suum de eadem ferentem: Is

in Epist. ad Autorem 26 Jan. 1718 mirabundus in hæc erumpit verba: *Fai été charmé, enchanté de votre mémoire sur les Iso-perimètres, tout ce qui sort de vos mains est parfait: je vous remercie de la bonté que vous avez eue de m'en donner communication.*

Nec minus honorifice loquitur in Epist. 28 Junii 1719: *Mr. Hermann m'avoit envoié une solution avec l'Analyse du problème des Iso-perimètres, & j'en ai été plus content, que de celle, que j'ay vu depuis (de lui) dans les journaux, c'est de cette solution peu différente dans le fond de la votre, & dans laquelle le principe de l'uniformité est employé, que je parlois à Mr. Taylor. Quoique son Analyse soit assez nette & courto, qu'il l'étende même à d'autres problèmes, je conviens sans peine que la votre l'emporte par son extrême elegance & aussi par le grand nombre de très belles applications, que vous faites de votre principe d'uniformité. Vides hic Analysin assertam Bernoullio nostro, quam tu ipsi derogatam cuperes: vides agnosci elegantiam applicationum principii uniformitatis, quod tu ex invidia tanquam nihil novi explosis. Vides denique hanc prolem quam maxime dignam esse suo parente, dignam proinde, ut tuam insulsam Ironiam revoces; talem enim tamque dignam prolem tu nullam hucusque edidisti in lucem, ac dubito an unquam sis editurus.*

Cum tam male tibi cedant joci, consultius faceres ab iis abstinere, quam iis intempestive indulgendo temet ipsum risui exponere. Nam ecce! quam fatui sint sales tui, mi Taylore; dicis jocabundus, te nescire quo fato fiat, ut in hac materia de *Iso-perimétris, Bernoullius Deos omnes semper offendat iratos*, sed mox hujus joci oblitus & eodem fere halitu fateri cogeris: *Bernoullium favente Minerva calculum pro Iso-perimétris tandem concinnasse & reddidisse elegantiore.* Quid agis Jocator? Habet Cl. Bernoullius faventem Minervam Deam nempe Humanitatis, Scientiarum & Artium, sed *offendit Deos iratos*, at quales Deos? haud dubie Fannos, Silvanos, Panes & hujusmodi gentium Deos agrestes, palustresque, quos tibi propitios non invidet, sibi iratos non curat Bernoullius Minervæ dilectus. In posterum si jocari gestias, jocare cautius, ne in caput tuum recidat telum. Propero ad finem invektivæ tuæ, tametsi plurima, quæ ne in imensum excrescat responsio, intacta relinquo; vix enim lineam invenio, ubi non lateat aculeus. Tandem, ut quorundam odium excites Bernoullio nostro, audes nescio quo colore ipsi exprobrare, quod *primas sibi in sublimiori Analyfi obstinata ambitione arroget; accusatio est falsissima*, noster enim nunquam

quam eo processit arrogantiz, ut sibi *primas* deberi contendere: etsi forsam quædam præstiterit ab aliis pro derelictis habita, unde aliquam saltem sibi palmam attribuere potuisset, nunquam tamen modestè limites excedens, tuo vestrorumque nonnullorum more auram popularem captans nimium sibi plaufit.

Verissimum est, cujus tu nunquam contrarium probabis, Cl. Joh. Bernoullium, præterquam quod cum fratre suo calculum differentialem ad eam quam nunc habet perfectionem perduxerit, ipso Leibnitio passim fatente, hoc insuper peregrisse, ut calculum, quem vocavit *integrale*, proprio Marte a nemine præmonitus euenit atque in Regulas Algorithmi, quantum rei naturam patiebatur, redegerit, idque eo tempore, cum nondum sciret, an & quousque Leibnitius & Newtonus hoc negotium jam antea promovissent. Fuit itaque ejus Inventor Bernoullius, etsi non primus; *invenisse autem, ingenii est*, inquit alicubi Wallisus vester, *sed primum invenisse, fortuna.* Nihil tum viderat Bernoullius de scriptis Newtonianis nec editis nec ineditis; imo nec principia Phil. Nat. ipsi adhuc erant visa; non est itaque quod glorie ris, Nostrum a vestratibus tantillum profecisse: utrum alii ab ipso profecerint, vidisti partim ex literis quibusdam Monmortianis supra allegatis.

Quod in specie spectat ad *Analyfn infinite parvorum ab Illustr. Hospitalio editam*, in dubium revocas, *an regula extantes in illo Libro a Bernoullio emanaverint*, proinde, *an hic sit idoneus, qui alios docuerit regulas differentiandi differentias*: si tibi scrupulum hunc quem maligne moves tollere non potest ipsa Illustr. Editoris candida confessio, quamvis non nihil generalis, contenta in præfatione, ita sonans: *je reconnois devoir beaucoup aux lumières de Mr. Bernoulli, sur tout à celles du jeune presentement Professeur à Groningue, &c.* si hoc, inquam, tibi non sufficit, audi Leibnitium rerum tui temporis gestarum maxime gnarum; is in novis Reip. Liter. m. Novemb. 1706 p. 526 sequens perhibet testimonium: *On le void, inquit, par l'ouvrage de Mr. le Marquis de l'Hospital, à qui Mr. Bernoulli le jeune en avoit communiqué les fondemens & la matiere à Paris.* Adjungo Illustr. Leibnitii testimonio, quod forsam recusabis, alterum ab optimo tuo amico Monmortio datum, tanto utique majoris momenti habendum, quod sit extra omnem verisimilitudinem, illum aliquid in præjudicium veritatis contra populares suos in gratiam, alicujus extranei testari voluisse, adeo ut certum sit, illum locutum esse ex animi sententia, convictum de rei veritate, quam, quia scribebat Inventorum Mathematicorum Historiam, studiosè & solb-

sollicite investigaverat. In Epistola jam citata 26 Junii 1718 ad Cel. Bernoullium hæc habet: *je suis maintenant suffisamment instruit par votre lettre, & plus encore par la lecture que j'ai faite, il y a 13 ou 14 ans des cayers & leçons que vous avez communiqué à Mr. le Marquis de l'Hospital; le Pere Reyneau en avoit un Manuscript bien complet, qu'il me presta.*

Huc faciunt quæ in eadem Epistola interjectis aliquot paginis adducit: *Fai vu vos leçons sur un manuscrit non suspect, vous pouvez les rendre telles pour tout le public en les faisant imprimer avec certaines formalitez, qui ôtent tout sujet de desiance & occasion de reproche. J'admets aussi les preuves, que nous donne Mr. Newton, qu'il n'a apris de Personne les regles de prendre les differences & d'integrer. Mais enfin etant jaloux, soit pour sa gloire, soit pour celle de sa Nation, de l'honneur de cette découverte, il devoit la publier le premier, il ne seroit pas dans le cas, ou il se trouve aujourd'hui, 1 de partager l'invention avec Mr. Leibnitz, 2 de voir que l'honneur d'avoir fait les plus belles, les plus difficiles & les plus importantes applications de ces nouveaux calculs vous appartient & à Mr. Votre Frere; 3 il ne seroit pas obligé comme il l'est aujourd'hui, à prouver son droit à Gens difficiles, qui prétendent, que dire, literis transpositis qu'on fait, fluxiones invenire & vice versa n'est pas une preuve assurée, qu'on le sache.*

Quæ sequuntur excerpta ex literis Monmortii ad Nostrum datis 28 Octobr. 1718, rei de qua dubitas veritatem specialius probant, quandoquidem demonstrant Illustr. Hospitalium confessum esse se illas lectiones habere: *C'est d'un ami, inquit Monmortius, qui étoit à Paris avec vous & qui copioit vos leçons pour Mr. de l'Hospital que le Pere Reyneau a tiré son Manuscript dont j'ai bien remarqué quelques petits lambeaux dans son livre Analyse démontée. Le Pere Bizance en avoit aussi un, comme je pressois Mr. le M. de l'Hospital de me le prêter, il me donna une lettre pour le Pere Bizance, par laquelle il le prioit de me prêter le sien, mais apparemment le mot étoit donné pour n'en rien faire, car je ne l'eus point: le P. Reyneau me presta le sien environ un an apres.*

Viri hoc loco nominati sunt, ni fallor, adhuc in vivis, tuum erit si ulteriorem desideras confirmationem illos compellare; veritati non renuent testimonium. Verum lectiones illæ in usum Hospitalii Parisiis conscriptæ, quamvis copiosæ, minimam tamen constituunt partem eorum, quæ Noster in Patriam redux & postmodum in Belgium translatus eidem suppeditavit durante longo commercii epistolici tempore. Nunquam finirem, si

omnia

omnia in rei fidem afferre vellem documenta ex ipsis Literis Hospitalianis desumpta; pauca tantum instar omnium sufficiant. In Epistola ad Cl. Bernoullium 8 Decembr. 1692, *Vous voyez, Monsieur*, inquit, *que je continue à vous prier de m'instruire, & que je me fers de la liberté, que vous m'avez donnée ladeffus.* Ibidem sequentia leguntur: *je voudrois bien aussi que vous m'envoyassiez une methode generale, pour resoudre les problemes tels que celui-ci, soit donnée une demie Ellipse quelconque AMB, dont les demi axes sont (données de position) & supposant qu'il y ait une infinité de Paraboles qui passent toutes par le point A, & dont les sommets des axes soient dans la demie Ellipse, il faut trouver la ligne qui les touche toutes. Au lieu d'une Ellipse & des Paraboles on porroit supposer d'autres lignes à l'infini. Ce probleme me paroit avoir quelque rapport à ce que dit Mr. Leibnitz dans les Actes de Leipsic du mois d'Avril de cette annee.* Generalis hujus problematis solutio, quam Bernoullius petenti transmissit, conspiciatur in *Analysi infinitæ parvorum* pag. 131 & seqq.

Epistola Hospital. 2 Jan. 1693 inter multa alia hæc continet: *Je voudrois bien savoir comment vous êtes parvenu à cette construction. Je vous prie de m'envoyer la maniere dont Mr. Votre Frere trouve une suite infinie egale à la soutendante d'un arc de cercle donné. Vous me ferez tout à fait plaisir de m'envoyer la construction des courbes que vous me marquez. Je ne desespere pas, que vous ne mettiez dans la perfection la methode des tangentes inverse & que vous ne resolviez enfin par son moyen la courbe de descente de Mr. Leibnitz. Vous voulez bien, que je me serve de la liberté, que vous m'avez donnée, en vous priant de penser à votre loisir aux questions suivantes &c.* Per curvam descensus Leibnitianam intelligit illam quæ alias vocatur *Isôchrona Paracentrica*, cujus solutionem & constructionem invenies in Actis Lips. 1694 m. Octob. Quæstiones quarum solutiones desiderat Illustr. Hospitalius extant solutæ in *Anal. infinit. parv. p. 139 & seqq.* usque ad finem Sectionis VIII.

In Epistola, quæ præcedentem immediate sequitur, 20 Febr. 1693 leguntur hæc verba: „Vous avez tresbien resolu tous les problemes, que je vous proposois, & meme au dela de mon attente, ce n'est pas que je ne sois persuadé que vous êtes capable de choses bien plus difficiles, mais j'avois peur que la longueur du calcul ne vous ennuyast. - - - Je trouve dans votre lettre deux choses nouvelles, qui me paroissent tres bien imaginées. L'une est la solution de la courbe Leibnitienne „ $addx=dy^2$ - - - l'autre consiste dans l'application de la

F f

„regle

„regle de l'inverse des tangentes pour construire l'équation
 „différentielle $axxdy = byydx + cxxdx$. - - - - Je n'oserois
 „vous rien demander de votre nouvelle espece de calcul (in-
 „telligit calculum percurrentium seu exponentialium, cujus
 „Principia in Actis Lips. 1697 m. Mart. sunt tradita) j'espere
 „dependent être des premiers à qui vous la communiquerez.

2 Sept. 1693 petuntur a Cl. Bernoullio tritum sequenti-
 um Problematum solutiones „ Je demande comment vous
 „avez trouvé la construction des tangentes des courbes des cha-
 „loupes que Mr. Varignon m'a communiquée & vous vou-
 „lez bien que je vous propose aussi en même temps de trouver
 „les tangentes des courbes que décrivent les points moïens en-
 „tre les chaloupes. Je vous avoue, que je ne me suis pas fort

„appliqué à résoudre l'équation $\frac{\sqrt{2a^3x - x^4 - a^2} \cdot aax = y}{a - \sqrt{ax^3}}$, l'ors-

„que $x = a$: car ne voyant point de jour pour y réussir, puis-
 „que toutes les solutions, qui se présentent d'abord, ne sont pas
 „exactes, je n'ay pas voulu y perdre de temps inutilement, &
 „j'aime mieux l'apprendre de vous, quand vous m'en voudrez
 „faire part. „ Postquam longo tempore, crebrisque literis sol-
 „licitasset horum solutiones, tandem instanter sollicitanti eas
 communicavit; primi problematis solutionem sistit Propof. 16
 Sectionis II *Anal. inf. parv.* Alterum solutum habetur ibidem
 Propof. 11 Sect. ejusdem; tertium autem solutionem suam sor-
 titur Propof. 1 Sectionis IX.

D. 19 Febr. 1695 proponitur quæstio varias partes com-
 plectens: „Voici maintenant une question sur la quelle je vous
 „prie de me satisfaire: Je demande la maniere de déterminer
 „les points de la plus grande largeur d'une roulette decrite
 „par la revolution d'un cercle sur un autre cercle, & cela soit
 „que le point decrivant se trouve sur la circonference du cer-
 „cle mobile ou au dehors, ou au dedans. Je demande aussi
 „lorsqu'il se trouve en dedans la maniere de déterminer le
 „point d'inflexion.

Horum

Horum a Cel. Bernoullio datas enodationes invenies in *Anal. inf. parv.* Prop. 3 & 4 Sect. IX. Ad quas respondit Illustr. Hospitalius 16 Apr. ejusdem anni hunc in modum : „Votre maniere pour trouver les points d'inflexion (dans les roulettes) est tres ingenieuse & j'en suis tout à fait content, il est facile de trouver en la suivant la valeur du rayon de la developpée de la roulette, mais je voudrois savoir, quelle figure peuvent avoir ces developpées dans les deux cas, savoir, lorsque le point decrivant est hors, ou au dedans de la circonference; je souhaiterois aussi, que vous m'envoiassez la quadrature de ces roulettes.

Quadraturam istam desideratam exhibet propositio ultima Sect. IX.

Innumera alia prætereo, ne tibi, Cl. Taylore, qui ad Cel. Bernoullii laudes tabescis, nimium creent fastidium. At vero si hæc omnia nondum tibi extorquent confessionem, quod Cl. Bernoullius noster sit maxime *idoneus qui alios docuerit regulas differentiandi differentias*, legendam & examinandam tibi commendamus illius Analyfin adhibitam pro solutione problematis de curva projectilium in aere resistente in quacunque multiplicata ratione velocitatum, cujus solutionem provocatus a Keillio vestro dedit Bernoullius in Actis Lips. 1719 m. Maj. ipse dum Keillius suæ solvendæ quæstioni impar fuit, quem ideo & tu, mi Taylore, pro misero Analysta habes, testibus literis quibusdam Monmortii ad Bernoullium filium datis d. 28 Oct. 1718, ubi inter alia tuum perscribitur testimonium de fidissimo tuo Keillio his verbis : „Voici ce que m'écrit Mr. Taylor: „J'attendrai jusqu' apres demain à écrire à Mr. Keill & vous pouvez avertir Mr. Bernoulli de ce retard, qui peutetre l'engagera à allonger encore le terme, qu' il a donné à Mr. Keill. „Tout ceci est en Anglois, & il ajoute ces deux mots c'est pour rire; (quid hic ridendum sit nescio) ensuite recommençant son Anglois il ajoute: *Entre nous, je suis un peu de l'avis de Mr. Bernoulli que Mr. Keill is better qualified for a Champion, than for an Analyste, est plus hardi champion qu'il n'est bon Analyste.* Dans une autre de ses lettres il blame

„Mr. Keill de son pen d'équité &c. montrez s'il vous plait, ce
 „dernier article à Monf. votre Pere il est pour lui. Lege, in-
 quam, sequentem Analyfin Bernoullianam, quam fistimus loco
 speciminis concatenatz operationis per differentialia ulterio-
 rum graduum; judicandum postea tibi & aliis relinquimus;
 annon Autor sit idoneus, qui alios docuerit regulas differentian-
 di differentias. Nunc quidem mente & corpore vale.

**JOH. BERNOULLI OPERATIO ANALY-
 tica per quam deducta est ejusdem solutio, quæ extat in
 Actis Lips. 1719 m. Maji, Problematis de invenienda
 Curva, quæ describitur a projectili gra-
 vi in medio resistente.**

*Excerpta ex illius Epistola ad Illustr. Monmortium
 d. 13 Julii 1719.*

ANalyfin hanc, cum transmitteret Bernoullius desideranti
 Monmortio, his usus est verbis: *Voici, Monsieur, mon
 analyse, que vous m'avez demandée, pour la solution du pro-
 bleme de Mr. Keill, pris dans un sens general. Vous aurez la
 bonté de la communiquer aussi à Mr. Varignon qui la souhaite.
 Vous verrez, que toute ceste analyse n'est qu'une chaîne d'egali-
 tés deduites de la formule generale pour la determination des
 resistances, que j'ai donnée dans les journaux de Leipsic de 1713
 p. 118 & 119.*

Problema.

Invenire & construere curvam, quam corpus uniformiter
 grave, & cujus directio gravitatis sit ad horizontem perpendicu-
 laris, describit in medio uniformiter denso: supposita resistantia
 in quæcunque multiplicata ratione velocitatis, cujus expo-
 nens sit 2 n .

Solutio.

Vid. Fig. III Tab. I Act. Lips. 1713.

Sit LC curva quaerita, vertex L , abscissa $LR = x$, applicata
 $RC = y$, arcus $LC = r$, resistantia in puncto $C = R =$ [per hyp.
 &

& quia velocitas in C est in subduplicata ratione coradii CG , ut demonstravi p. 117 §. 37] CG^n , gravitas G quæ uniformis est ponatur $=c^n$; Formula resistentiæ, quæ habetur p. 118 & 119 $R = G (2Cb - dCG) : \mp 2Cc$, mutatur ob medii densitatem uniformem, in hanc $GG^n = c^n (2Cb - dCG) : \mp 2Cc$; adeoque $\mp 2Cc = c^n (2Cb - dCG) : CG^n = [ob dCG = FG - Cb, ac proin Cb = FG - dCG] c^n (2FG - 3dCG) : CC^n = \frac{c^n}{CG^{n-1}} \left(\frac{2FG}{CG} - \frac{3dCG}{CG} \right) =$

[ob Fig. $CG :: Oo. CO$] $\frac{c^n}{CG^{n-1}} \left(\frac{2Oo}{CO} - \frac{3dCG}{CG} \right) =$ [quia Oo est differ-

rentiale ipsius CO] $\frac{c^n}{CG^{n-1}} \left(\frac{2dCO}{CO} - \frac{3dCG}{CG} \right) =$ [quoniam differentiale quantitatis cujusvis divisum per eandem dat differentiale logarithmi quantitatis ejusdem] $\frac{c^n}{CG^{n-1}} (2dCO - 3dCG) =$

[quia per naturam logarithmorum $lCO - lCG = \log. \frac{CO}{CG}$]

$\frac{c^n}{CG^{n-1}} (2 \frac{dCO}{CO} - dCG) =$ [ob $CO. CG :: Cc. bc$] $\frac{c^n}{CG^{n-1}} \left(2 \frac{d \frac{Cc}{bc}}{dCG} - dCG \right) =$ [substitutis pro Cc, bc, CG , ipsorum valoribus, supponendo dy constantem]

$\frac{c^n}{CG^{n-1}} \left(2 \frac{d \frac{dr}{dy}}{d \frac{dr^2}{ddx}} - d \frac{dr^2}{ddx} \right) = \frac{c^n ddx^{n-1}}{dr^{2n-2}}$

$\left(2 \frac{d \frac{dr}{dy}}{d \frac{dr^2}{ddx}} - d \frac{dr^2}{ddx} \right) =$ [quia $l \frac{dr}{dy} = ldr - ldy$] $\frac{c^n ddx^{n-1}}{dr^{2n-2}} (2 dldr - 2$

$dldy - 2dldr + dl ddx) =$ [ob dy constans adeoque $dldy = 0$]

$\frac{c^n ddx^{n-1}}{dr^{2n-2}} \times dl ddx =$ [per naturam different. logarith.] $\frac{c^n ddx^{n-1}}{dr^{2n-2}}$

$\frac{d^3x}{ddx} = \frac{c^n ddx^{n-2}}{dr^{2n-2}} \times d^3x.$ Equando itaque primum cum ultimo,

habebimus $\mp 2Cc$ hoc est $\mp 2dr = \frac{c^n ddx^{n-2}}{dr^{2n-2}} \times d^3x$, vel

[multiplicando utrumque per $dr^{2n-2} ddx$] $\mp 2dr^{2n-1} ddx =$

$c^n ddx^{n-1} d^3x.$ Sit nunc $dx = \frac{zdy}{a}$, proinde $dr = dy \sqrt{(aa + zz)}$:

Ff 3

a, qui-

n , quibus in priori æquationis membro surrogatis oritur $\mp \frac{2 dy^{2n}}{a^{2n}} (aa+zz)^{\frac{2n-1}{2}} x dz = c^n ddx^{n-1} d^3x$; Integretur jam æqua-

tio, ponendo $f(aa+zz)^{\frac{2n-1}{2}} x dz = Z$, & habebitur, ob dy con-

stans, $\mp \frac{2 dy^{2n}}{a^{2n}} x Z = \frac{1}{n} c^n ddx^n =$ [substituto valore $\frac{dz dy}{a}$ pro ddx]

$\frac{1}{n} c^n x \frac{dz dy^n}{a^n}$: Dividendo per $\frac{dy^n}{na^n}$, erit $\mp \frac{2ndy^n}{a^n} x Z = c^n dz^n$, extracta radice exponentis n , provenit $\frac{dy}{a} x \mp (2nZ)^{\frac{1}{n}}$

$= cdz$, unde $dy = ac dz$: $(\mp 2nZ)^{\frac{1}{n}} = ac dz x (\mp 2nZ)^{-\frac{1}{n}}$ atque

integrando emergit tandem $y = acf dz x (\mp 2nZ)^{-\frac{1}{n}}$. Quia vero

$dx = \frac{z dy}{a} = cz dz x (\mp 2nZ)^{-\frac{1}{n}}$, erit quoque $x = cf dz x (\mp 2nZ)^{-\frac{1}{n}}$

$-\frac{1}{n}$; Datis igitur y & x per z , saltem per quadraturas, dantur coordinatæ curvæ quæ sitæ: ipsa proin curva construi potest. Q. E. F.

Scholium.

Divisis valoribus coordinatarum y & x per communem constantem $c x (\mp 2n)^{-\frac{1}{n}}$ prodibunt coordinatæ simplicius expressæ pro curva eandem cum optata naturam habente, nimirum

$$y = a f dz x Z^{-\frac{1}{n}} \text{ \& } x = f z dz x Z^{-\frac{1}{n}}$$

Coroll.

Hinc patet curvæ subtangentem esse $= yz = a$, est enim dy

$$dx :: a dz x Z^{-\frac{1}{n}} : z dz x Z^{-\frac{1}{n}} :: a. z.$$

ELLÆ

*ELIÆ CAMERARIJ, MED. DOCT ET PRO-
fess. Publ. Ord. Tubing. Consil. & Archiar. VVintemb.
Acad. N. C. Hætor. III, Systema Cautelarum Medicarum
circa præcognita, partesque singulas artis saluber-
rime, discentium commodo methodo ec-
lectica concinnatum.*

Francof. ad Moenum, in officina libraria Mulziana, 1721, 4.

Alph. 3 plag. 17.

ARdua omnino res est atque difficultatis plena, Medicinam ad docere, ac præcepta artis tam salutaris insillare discentibus, hisce quidem temporibus, quibus qualescunque promiscue recipiuntur hypotheses, quæ tamen ab aliis eadem facilitate expolduntur. Obsoleta enim nunc sunt scholastica, Sylviana, Cartesiana, Helmontiana, Chymica principia, pro quorum conservatione, tanquam pro aris & focis dimicandum esse, sibi persuaserunt haud pauci. Et quæ, quæso, Medicinæ Mechanicæ prædicenda sunt facta, cum multi non sine pompa ad Mechanicam provocent, qui vel prima ejus elementa quam profundissime ignorant? Hæc perpendens Clarissimus Camerarius, quem in Actorum nostrorum Supplem. VI pag. 163, Eclecticæ Medicinæ ac Physicæ specimina recensentes, alibique commendavimus, præstare dicit in Præfatione harum Cautelarum Medicarum, viam tenere Eclecticam, tyronesque ita ad penetralia artis introducere, ut per omnia isthæc atria penetrantes ea retineant, quæ laudem calculumque merentur, ipsumque Hygieines palatium tandem occupant, omnibus istis exornatum, ut, necessitate usque exigente, ea valeant seligere, & depromere ex farragine selecta principia ac præsidia, quæ solida sint, a partium studio aliena, atque in ipsa rerum natura firmiter fundata, non habita ratione vel autoritatis, vel opinionis, aut aliorum præjudiciorum. Cunque illustrem Jureconsultum ac Status Regii Ministrum, D. Thomasi probare hanc methodum, ac Cautelas circa Jus Civile Studiosis Jurium suppeditasse observasset, imitari celeberrimum hunc Virum, ac Medicinæ Studiosis Cautelas nonnullas ad

ad omnes artis hujus partes juxta ea, quæ in publicis tradidit Lectionibus, subministrare annis est, quæ ipsis possint esse speciminis loco, quo uti queant in legendis conciliandisque tam variis Medicorum scriptis atque hypothefibus. Exhibet igitur in hoc tractatu ad exemplum jam laudati Thomasi Cautelas circa conceptum veræ eruditionis & sapientiæ in genere, circa inedia perveniendi ad sapientiam, circa conceptum Medicinæ in specie, circa præcognita illi ex linguis ac Philosophia substruenda, & circa Botanicam, Materiam Medicam, Chymiam, ac Anatomiam spectantia; circa Physiologiam, Pathologiam, Semioticam, Diæteticen, ac Therapeuticen; circa observationes adhibendas; circa partum naturalem ac violentum, seu artem obstetriciam; circa Chirurgiam; circa Medicinam Forensam; ac circa Anatomiam Practicam. Specimina aliquot hujus operis exhibere eo magis dubitamus, quo certiores sumus, Lectorem Benevolam, librum ipsum evoluturum, haud exiguum fructum exinde reportaturum esse. Hoc solummodo moneamus, Clarissimum Autorem in Cautelis circa observationes adhibendis Clarissimi Stahlii Observationes Luculentas, peculiari Dissertatione exhibitas, exempli loco commendare discipulis, ac illustrare, ut eadem methodo circumspicere utantur in formandis commodo suo observationibus, seu regulis artis, quas sibi ex phaenomenis non sine cura attendendis conferendisque mente efformant, ne sibi talia fabricent præcepta practica, quæ, cum axiomatum certitudinem præ se ferre videantur, errores potius ac præjudicatas opiniones contineant, ægris funestas, aut saltem minus utiles ac proficuas; porro in Cautelis circa partum naturalem & violentum Lagerii de Govey & Domini Peu placita examinare, eaque vel confirmare vel in dubium vocare; eidemque methodo insistere, quando in Cautelis circa Chirurgiam Dionysii scripta pro exemplo ponit; circa Medicinam Forensam Pauli Zacchiæ Quæstiones Medico-Legales, Pauli Ammani Irenicum Numæ Pompilii cum Hippocrate, & Michaelis Bernhardi Valentini Pandectas Novellasque sub examen vocat; ac denique circa Anatomiam Practicam Theophili Boneti sepulchretum in scenam producit.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Junii Anno MDCC XXI.

BIBLIOTHECA UFFENBACHIANA MSS TA,
seu Catalogus & Recensio MSSorum Codicum, qui in Bi-
bliotheca ZACHARIÆ CONRADI AB UFFENBACH
Trajecti ad Mœnum adservantur, & in varias classes di-
stinguuntur. Quarum priores JO. HENRICUS MA-
JUS, fil. recensuit; reliquas Possessor ipse digessit,
qui omnem etiam hanc suppellectilem Li-
terariam suam ad usus publi-
cos offert.

Halæ Herimundorum, impensis Novi Bibliopolii, 1720, fol.
Alphab. I plag. 12.

Vir omni laude major, Zacharias Conradus ab Uffenbach,
Bibliothecam suam MSSam magna cura & diligentia,
magnis etiam sumptibus conquistam publicis Eruditorum usi-
bus denuo offert. Pauca diximus his verbis, sed multa, si quis
minum Generosissimi Viri probe habeat cognitum. Eum enim
nunquam verba dedisse, sed serio & severo rem literariam ju-
vandi studio cimelia sua, qua ille egregia est liberalitate, orbi
erudito exhibere, uti hoc opus ipsum, sic doctissima possesso-
ris præfatio testatur. Non autem nude obtulit suppellectilem
suam, nec indices tantum librorum suorum confecit; sed ple-
nam dedit recensionem, & vel per se ipse, vel per Virum Sum-
me Reverendum Jo. Henr. Majum, sibi amicissimum, latius sub-
inde proposuit, quæ Codicum suorum sit conditio, quæ argu-
menta, quis valor & id generis alia, qualis etiam publicarum

Gg

Bibli

Bibliothecarum recensio non sine fructu esse posset. Eo autem rem ut arduam varique laboris plenam ita gratissimam viris doctis perfecerunt Duumviri isti celeberrimi: dum nunc tanto facilius atque citius perspicere quisque poterit, quæ a magno isto literarum Patrono expetere debeat, si qua parte disciplinas juvare remque literariam augere voluerit. Conditiones saltem quasdam atque leges usuris hac Bibliotheca posuit Generosissimus Possessor. I *Omnia in publicos, nil vero privatos ad usus expetantur, bona etiam fide adhibeantur ac transferantur.* II *Authentica vel MSSi Codices ipsi ne desiderentur.* III *Nullum Scriptum edatur sine Bibliotheca, e qua subministrantur, mentione.* Quarum legum rationes ipse simul supeditavit, atque ab omni mala interpretatione optime defendit. Libentissime vero illis sese subjiciunt, quibus liberalis inest animus atque candor eruditum hominem decens & illustri huic Uffenbachiano candori respondens, quem piaculum esset deludere. Nobis autem non licet hoc loco in laudes viri de literis meritissimi excurrere, quas tamen neque fera posteritas fidebit, ubi cognoverit, quantum sit, præclara monumenta ab interitu vindicasse. Neque tamen impetrare a nobis possumus, quin publico nomine gratias agamus Viro liberalissimo, cujus voluntati sinceræ ut semper optatus eventus procedat, precamur.

Quod ad ipsum hunc celeberrimæ Bibliothecæ Catalogum attinet, notum erit, jam olim schema aliquod ejusdem publicatum esse. Decem nunc partibus constat, quarum tres priores Codices Ebraicos, Rabbinicos & Græcos una cum reliquis Orientalibus enumerant. Illos recensuit laudatus ille Major, ita quidem, ut non tantum ordine quemque suo locaret, & Biblicos Exegetici, hos Liturgici & deinceps Dogmatici, Polemici, Rituales, Kabbalistici, Miscellanei denique & Appendix diversi argumenti librorum (quos tamen Præfatione utiliter ad suas classes revocavit) exciperent; sed & singula voluminum cum cura perlegerit, folia & columnas, argumenta, ætatem insuper vel ex certis indicis vel conjectura apposuerit, specimen, laxiora interdum, inseruerit, ineditis doctas etiam an-

nota-

notationes adjecerit, & prorsus nihil omiserit, quod ad notitiam Codicum aut judicium de iisdem quoque modo facere posset. Ita cum Ebraicis, Rabbiniſis & Græcis egit S. R. Majus. Reliquos autem Orientales recensuit breviter maximam partem *Carolus Dadichi*, natione Syrus, patria Antiochenus, religione Græcus, Arabicæ & Turcicæ linguæ peritissimus. At partes septem posteriores, quibus diversarum linguarum, argumentorum, & ætatum Codices comprehenduntur, Generosissimus Possessor ipse recensuit. *Parte* quidem *Quarta* occurrunt libri veteres Latini, Germanici, aliarumque linguarum, editi & inediti. *Parte Quinta*, qui ad Theologiam; *Parte Sexta*, qui ad Jus Civile; *Parte Septima*, qui ad Medicinam; *Parte Octava*, qui ad Physicam & Chymiam; *Parte Nona*, qui ad Philosophiam & Mathesin; *Partis Decima* duabus Sectionibus, qui ad Politicam, Jus Publicum ac Feudale spectant. Recentiores quidem omnes, sed rari, ut plurimum, & nondum editi. Quos ita Vir Generosissimus tractavit, ut plerorumque indices, argumenta, capitulum etiam elenchum & lemmata annotaret. Diplomata autem præsertim, ac alia talia monumenta summa fide excerptis & cum cura enarravit: quo bonam gratiam apud solertes Antiquitatis ruspatores sese initurum esse, non vane auguratus est. Si vero quis miretur, cur Historicorum nulla hoc in Catalogo fiat mentio, quorum tamen bene magnam copiam doctissimo ab Uffenbach suppetere, cognitum diu est: illum monuit Vir doctissimus, eos omnes alteri Tomo reservari, ut qui maximam ejus (nam & alii, qui, dum hic Tomus sub prelo sudaret, accesserunt, & qui non faciles inventu sunt, Appendicis loco addentur) ac præstantissimam totius operis partem efficiant. Sed etiam in hoc Tomo præstantes satis Codices videre licet. *Parte I* col. 6 recensetur Codex membranaceus hymnos Davidis omnes continens, & in tot partes divisus, quot dies sunt hebdomadis: quia pii inter Judæos intra septem dies Psalterium legendo absolvere consueverunt. Orationem illi præmissam verè Judaicam inseruit Cl. Majus & notis quibusdam stipavit. *Col. 41* ex antiquo Codice *Canonum Ethicorum* a Maimonide conscriptorum varias lectiones adscriptis, quæ editis manifesto sæpe præ-

stant easque haud raro suppleant. Col. 135 Carmen in memoriam festorum dierum, Purissimum elegantissimum subjecit, ut col. 146 miscellanea quaedam contra Christianorum fidem & explicationem quorundam sacri Codicis locorum militantis; & col. 251 Kalendarium Judaicum nil nisi malitiam & calumniandi studium spirans, quod Cl. Majus bene ostendit col. 300. Et talia multo plura hic inserta legi possunt. Sic in Graecis Parte II col. 481 Jo. Geometrae duo carmina sacra de Aegyptiorum submersione & Oda B. Mariae Virginis; & col. 491 insignis specimen cum signorum Musicorum, tum hymnorum ecclesiae Graecae atheniensium; & col. 498 Liturgia S. Basilii ab edita diversa inserta sunt. Col. vero 539 Codicis, qui caerimonias in aula & ecclesia Constantinopolitana, nec non in expeditionibus bellicis & ludis publicis observandas sistit, qui forte in orbe unicus est, capita omnia enarravit; quod ante eum partim fecit V. C. Jo. Alb. Fabricius Vol. VI Biblioth. Graec. p. 623, cui transmisserat excerpta Cl. Uffenbachius. Sed col. 565 integrum codicem cum versione & notis sese editurum memorat Cl. Majus. Col. 589 tres Orationes Himerii Sophistae, quarum fragmenta servavit Photius, integrae exhibentur, & col. 655 incerti Autoris Historia Trojana. Nec minoris pretii sunt, qui reliquis partibus recensentur: ut Parte IV col. 36 Martyrologium quoddam immensae magnitudinis; col. 45 Eusebii Caesariensis Historia Ecclesiastica ex versione Ruffini; col. 63 Codex chartaceus Sec. XIV scriptus, qui comprehendit vetera Jura Germaniae, cujus praestantia vel ex hoc loco subministratis excerptis satis apparet; col. 133 Martini Poloni Chronicon optimae notae, ex quo Petrina & ceterae editiones multum emendari possunt, ut asserit Generosissimus Possessor; col. 249 Codex, cui titulus *Schachzabel* h. e. Ludus Scacchorum. Continet vere sub hujus Ludi regulis varias parabolas, Historias ac praecipua Politico-Moralia, e libello Latino Jacobi de Thessalia ab anonymo desumpta ac rhythmis facetis germanicis descripta seculi decimi quarti, initio. Parte V inter Theologica D. Lutheri, P. Melancthonis aliorumque coevorum Epistolae, aliaeque opuscula memorantur, in quibus etiam col. 275 *de Hecyra Terentii* judi-

judicium Lutheri. Col. 330 Casp. Barthii Corona animæ conversæ ex flosculis gratiosæ gratiæ divinæ 1627 scripta, constans LIII meditationibus sacris piis admodum ac elegantibus, ipsiusque Autoris Autographum esse videtur; ut & aliorum quorundam celeberrimorum Virorum Meditationes, Epistolæ, Sermones sacri & quæ sunt alia. Parte VI plurima laudantur Jura statutaria, generalia, quæ vocant, consuetudines; item consultationes & responsa, ut & libri quidam Actorum *ἀντιδόλοι* & similia: quæ etiam de reliquis partibus, pro suis quibusque argumentis dicta sunt. Plura enim addere nunc quidem supervacuum foret, cum vel hunc librum plane exscribere, vel, si id fieri non posset, talia enumerare deberemus, quæ imperfectione & sterilitate sua ipsi huic libro detraherent. Et fatendum est, id nobis accidisse, quod, quibus dubiæ apponuntur epulæ, accidere solet; uti varietate nauseabundus stomachus, dum alterum semper præ altero placet, nihil magnopere eligit, nihil tamen rejicit; ita in tanta multitudine voluminum cum omnes ardeant aliaque alio modo blandiantur, paucos, uti debemus, præ aliis laudare tantum non impossibile videtur.

JOANNIS MARCKII SYLLOGE DISSERTATIONUM Philologico-Theologicarum ad selectos quosdam textus Novi Testamenti.

Roterodami, apud Nicolaum Topyn, 1721, 4.
Alph. 4 pl. 19.

EN novum sætum ingenii uberrimi Cl. *Marckii*, Exegetæ Batavi toties jam in his Actis laudati. Vid. A. 1711 p. 61 & A. 1714 p. 159. Postremum ipsius opus exegeticum, quod A. 1717 p. 399 recensuimus, hunc præferebat titulum: *Sylloge Dissertationum Philologico-Theologicarum ad selectos quosdam textus Vet. Test.* Exhibet igitur nunc Vir Cl. ad Novum Test. Syllogen *παρακρίσεων*, eadem usus methodo, quæ in ceteris ipsius scriptis ei placuit, quamque jam A. 1711 p. 61 descripsimus.

Exercitatio I contemplatur Matth. II, 21, 22. Scilicet Salo-

mo Tillius, Autoris nuper Collega, edita *Dissertatione paradoxæ theologico-chronologica*, quam vocavit, contenderat, se tandem reperisse verum nativitatis Christi tempus, assignans id diei 21 Octobris anni Juliani 42. Supponit enim, iter Ægyptiacum Josephi cum Christo & Maria absolutum esse ante finitos dies XL purificationis Mariæ ab ipso partu numerandos: adeoque die XLI sacra Hierosolymis a Maria peracta esse, Christumque ibi a Simeone agnitum, post Herodis mortem. Porro supponit, Herodis mortem incidisse in diem 25 Novembris ejusdem anni Juliani. Marckius igitur omnia producit Tillii argumenta, sed copiose deinde ostendit, ea nec firmo niti fundamento, & manifesto refelli posse ex historia Matthæi.

Exercitatio II versatur circa *Matth. V, 18*. Quo ex loco, ubi literæ *jota* fit mentio, cum concluderint nonnulli, hodiernam literarum Hebraicarum formam antiquitate sua ad ipsum Mosis ævum accedere, Cl. Autor negat, recte sic concludi, quippe cum Christus eo loco videatur Græcum *jota*, non Hebraicum, respexisse, quemadmodum Græcum respexit alphabetum, se in Apocalypsi nominans α & ω . Ceterum hac occasione illa de antiquitate literarum Hebraicarum quæstio uberius excutitur, allatis utrorumque argumentis, & eorum, qui pro ultima literarum Hebraicarum antiquitate propugnant, & eorum, qui multo recentiore iis tribuunt originem, quos inter fere familiam ducit Hieronymus. Noster cum Lightfooto sentit, omnino literas hodiernas Hebraicas esse easdem, quibus usus sit in scribendo Moses. *Exercitatio III* ejusdem loci occasione disputat de antiquitate vocalium & accentuum Hebraicorum. Diligenter & hic recensentur utriusque partis argumenta, quæ Autor adeo speciosa esse fatetur, ut, utram sententiam amplexis repudiesve, vix dignosci queat. Ipse probabile censet, non quidem hodiernam punctationem totam esse ultimæ antiquitatis, sed tamen non nihil vocalium jam olim additum fuisse literis, deinceps vero sensim adjecta fuisse accentuata puncta, itemque recentiores aliquot vocalium notas, per quas tamen lectio olim recepta neutiquam sit mutata. Unde tandem concludit, ab hodierna lectione non temere esse recedendum, nec tamen

tamen nimis superstitione damnandam esse in univcrsum omnem punctationis mutationem, exigente necessitate a viris sobrie doctis nonnunquam factam. *Exercit. IV ad Matth. XIII, 3-52* initio exponit Autor naturam parabolarum, docetque, quibus causis permotus Christus iis fuerit usus, factum id potissimum esse putans ex iusto iudicio in auditores reprobos & induratos. Hinc septem isto capite propositas fabulas luculenter illustrat. Ad ultimum examinat Coccejanorum rationem, septem has parabolas ita interpretantium, ut successiva fata Ecclesie Christiane prophetice ibi describi censeant. At Noster pluribus ostendit, illud interpretationis genus nihil solidi fundamenti habere, sed meros esse lusus ingeniorum. *Exercit. V ad Matth. XVI, 19* de *clavibus regni caelorum* disseritur, Autore docente, non solis Apostolis, nec toti Ecclesie, sed omnibus Ecclesie verae pastoribus Christum iis verbis potestatem dedisse sacramenta administrandi, verbum praedicandi, ecclesiam gubernandi, impios ex Ecclesia ejiciendi. *Exerc. VI ad Matth. XVIII, 17, 18* ex mandato Christi, quod frater Ecclesiam non audiens pro ethnico sit & publicano habendus, firmat Cl. Autor & vindicat jus censurae ecclesiasticae. Ostendit igitur, per ecclesiam hoc loco intelligi ecclesiam particularem, ejusque praepositos, sive senatum ecclesiasticum ecclesiam representantem. Docet etiam, *habere aliquem pro ethnico* esse aliquem excludere e fraterna communione. Maxime contra Erastum disputat, ecclesiasticam excommunicationem ex hoc loco probari posse negantem. Alios denique etiam refellit, locum hunc ita interpretatos, ut potestas senatus ecclesiastici imminuatur. *Exerc. VII ad Matth. XXIV, 28* more suo recitat, quotquot reperire potuit explicationes, easque expendit: hinc suam proponit atque confirmat interpretationem, qua statuit, per *cadaver* describi impios homines in peccatis mortuos, per *aquilarum congregationem* significari severissimum DEI iudicium, quo impii perdentur sive in hac sive in futura vita, adhibitis aptis instrumentis, qualia maxime erunt angeli mali. *Exercit. VIII ad Matth. XXVI, 37, 38* agit de lacrymis Christi ac sudore sanguineo, (quem sensu proprio accipit,) de acerbissimis Christi

sti

si querelis & anxiiis precibus, deque ejus corroboratione per angelum. Disquirat hinc de causa horum dolorum, refutatique iis, qui putant, tantos Christi dolores ortos esse ex intuitu peccatorum ab hominibus commissorum, & simul ex intuitu pœnarum impiis subeundarum; item iis, qui eos inde ortos credunt, quod Christus ob oculos haberet peccata populi sui, maxime discipulorum suorum aufugientium, ipsumque abnegantium; porro iis quoque, qui statuunt, inde eos esse ortos, quod Christus contempleretur propria mala imminencia, una cum morte dolorifica & ignominiosa; denique Lightfooto refutato, qui putabat, Diabolum Christo tum apparuisse in forma terribili, eique multum negotii facessivisse; ipse rectius derivari docet eos dolores a consideratione malorum suorum tanquam pœnæ per peccata electorum omnium promeritæ: item ex eo, quod Satanas non tantum per homines impios Christi corpus affligeret, sed & per phantasiam interiorem Christi mentem vexaret gravissime; denique ex sensu iræ divinæ flagrantissimæ. *Exercit. IX ad Matth. XXVI, 39-44* breviter illustrat supPLICATIONES Christi Gethsemanitanas. *Exercit. X ad Matth. XXVII, 46* agit de exclamatione Christi a cruce pendens. *Exercit. XI ad Luca XXIII, 34* expendit deprecationem Christi pro hostibus ipsum crucifigentibus. *Exercit. XII ad Joan. III, 3-10* illustrem illum de aqua & spiritu locum considerat, quid per aquam ibi intelligatur non satis certo, saltem non perspicue definiens. *Exercit. XIII ad Joan. VIII, 6-8* disserit de descriptione Christi in terra. Hic curiose recensentur variz interpretum opiniones. Ipse Cl. Autor putat, Christum lineam simplicem duxisse digito, & quidem vel *obliquam & tortuosam*, per quam notaretur accusantium insidiosa malitia; vel *rectam*, quæ signaret legis Mosaiçæ regulam ab accusatoribus adulteræ sequendam; vel *transversam*, quæ significaret necessariam adulteræ separationem; vel *circularem*, intra quam concludenda & lapidanda adultera. *Exerc. XIV ad Joan. XVI, 28* occasione verborum horum expendit Eduardi Foulteri, Episcopi in Anglia Claudiocestriensis, nuper singulari libro defensam sententiam de præexistentia animæ Christi. Proferuntur hic Episcopi argumenta, simulque sententia

tentia illa (quæ & antea Henrici Mori fuit, qui tamen præter
 præexistentiam animæ Christi statuit omnium animarum hu-
 manarum præexistentiam,) refellitur partim ex Sacræ Scriptu-
 ræ silentio, partim alijs rationibus, inter quas sexta urget, Aria-
 nismum hac via reduci in Ecclesiam. *Exercit. XV ad Actor.*
XP. 10, 11 contra Socinianos contendit, per *tres hæcives* hic loci
 non *ethnicos conversos* respici, sed *patres Vet. Testamenti*. *Exercit.*
XVI ad Actor. XV, 21 ostendit, Mosis libros jam ab antiquis-
 simis inde temporibus lectos fuisse in synagogis singulis sab-
 bathis, simulque satisfacit objectionibus. *Exercit. XVII ad Rom.*
V. 14/19 differit Cl. Autor de typis præfigurativis, tum lega-
 libus, tum prophetis, tum historicis, ostendens, non quidem
 rejiciendos esse typos in univesum, attamen prudentiam his
 adhibendam, ne quis typos ex ingenio multiplicet, & cum va-
 na specie subtilioris sapientie Scripturam sacram ludibrio ex-
 ponat, neglectis solidioribus theologicæ studii partibus. *Exerc.*
XVIII ad Rom. VIII, 19-22 disputat de creaturæ vanitati subiectæ
ἀνακατάστασις. Cl. Autor, adductis atque expensis plurium sen-
 tentiis diversis, per *creaturam* statuit intelligi totam mundi vi-
 sibilis, superioris & inferioris, machinam, in oppositione ad ho-
 mines, quæ a servitute præsentis olim liberanda sit, non per an-
 nihilationem, quippe quæ esse non queat objectum spei & ar-
 dentis expectationis, sed per conditionis suæ latissimam mu-
 tationem atque inuovationem. *Exercit. XIX ad 1 Corinth. V, 5*
 explicat, quid sit *tradere aliquem Satanae*. Docet Cl. Autor,
 agi hic de excommunicatione ecclesiastica, ad ordinarium mi-
 nisterium spectanti. Refutat etiam eos, qui intellectum hic vo-
 lunt iudicium apostolicum extraordinarium & miraculosum. *Exercit.*
XX ad 1 Corinth. XV, 5 disputat contra Harduinnam,
 contentantem, per *Cephæm* non alium, quam Petrum Apostolum,
 designari. *Exercit. XXI ad 1 Corinth. XV, 8* expenditur visio
 Paulo facta *ἀόρατος καὶ ἀίσιματος*. Cl. Autor hic pluribus ex-
 ponit quinque modos, quibus Christus in humana sua natura
 videri a Paulo potuerit. Cumque vulgata sit sententia, Paulum
 hic loci semetipsum vocare *εἰδωλον*, Noster novam propo-
 nit conjecturam, ut sensus sit, Paulum vidisse Christum *velut in*

abortu, dum hoc modo hostilia sua consilia in Christi ecclesiam, quæ conceperat & quasi imprægnatus secum gestabat, per persecutionem ea enixurus, perdidit eodem modo, quo terrificus conspectus solet a mulieribus gravidis foetum expellere per abortum. *Exercit. XXII ad 1. Corinth. XV, 32* agit de *Syneionæ* & *Jaq* Pauli. Permulti eam exponentes metaphorico sensu capiunt de pugna Pauli cum hominibus belluina feritate ipsum aggressis. Sed Cl. Autor propriam defendit Apostoli cum bestiis concertationem, & objectionibus aliter sentientium studiose conatur satisfacere. *Exercit. XXIII ad 1. Corinth. XVI, 22* exponitur anathema *Maranatha* ex lingua Syriaca, illudque verosimillime ad ultimum Christi adventum referri monstratur. *Exercit. XXIV ad 2. Corinth. XII, 1-6* de raptu Pauli in cælum tertium copiose & erudite disputatur. Tandem *Exercit. XXV ad Galat. IV 24* *Jaq*. de allegoria Pauli agitur. Adducuntur cum ii, qui rati sunt, Apostolum ex ingenio suo fecisse hanc accommodationem, tum ii, quibus a Deo & Mose ipso intenta fuisse typica illa præsignificatio visa est. Utri parti accedat, non satis dilucide exponit Cl. Autor, ostendit tamen, falli eos, qui hoc textu utuntur ad defendendas luxuriantis ingenii sui allegoricas quasvis Veteris Testamenti interpretationes.

CONSIDERATIONS, OU RAISONNEMENT

clair & solide sur trois d'entre les principaux points
en dispute de l'Écriture Sainte &c.

hoc est

PERSPICUA ET SOLIDA CONSIDERATIO
trium difficiliorum locorum Scripturæ S. maxime contro-
versorum, utpote I de origine Jobi & veritate ipsius histo-
riæ; II de 450 annis, Act. XIII, 20 commemoratis; &
III de Melchisedeco, Gen. XIV, 18, et. Epistola
de visione Ezech. IX, 4.

Hagæ Com. apud Matth. Roguet, 1720, 8
Pl. 142.

Non

Non adeo absolutum est sacrarum literarum studium, ut nec nova subinde, præsertim in locis difficilioribus, interpretatio rite scrutantibus in mentem veniat, nec recepta & confirmata satis sententia ab insulis male sanorum, & dictis Scripturæ ad opiniones suas erroneas confirmandas abutentium, objectionibus indies sit vindicanda. Quapropter operam suam non male collocant, qui veritates nonnullas, singulari disquisitione instituta, tenebris, quibus vel hæctenus oppressæ fuerunt, vel denuo immiscentur, non minus fortiter quam ingeniose eripere conantur. Quo nomine etiam celebrari meretur Autor harum Dissertationum epistoliarum eruditissimus, qui duobus Scripturæ locis, ab interpretibus, eo quod ipsorum oculi ab umbris paganis nondum satis liberati fuerint, disputationibus suis magis obscuratis quam illustratis, novam lucem accendere; in duobus vero aliis locis antiquam acceptamque sententiam vindicare voluit, & fere debuit, interno & tantum non divino motu impulsus. Nos vero argumentum harum Dissertationum pro more nostro breviter & perspicue tantum recensebimus, ut peritis rerum sacrarum censoribus evidenter constet, quid de ipso rerum in controversiam adductarum momento sit judicandum.

Et *prima* quidem Dissertatio historiam Jobi, quam Spæhemius, Serpilius, Buddeus aliique, diversis eruditorum opinionibus in re admodum incerta sollicitè congestis, jam composuerunt, nova nec contemnenda ratione illustrat. Etenim eorum sententias, qui Jobum vel ex familia Nachoris, fratris Abrahami, vel ab ipso Abrahamo per Esavum originem suam traxisse opinantur, Cl. Autor primum solide refellit, eo quod Nachoris, qui cum Abrahamo non exiit ex Vr Chaldæorum, filium natu maximum Vz, cujus Gen. XXII, 2 I mentio fit, sedem natalem cum peregrina commutasse, nullo argumento probari possit: ab Esavo vero qui Jobum deducunt, Genes. XXXVI, 28 obiter tantum inspexisse, nec attendisse videantur, genealogiam Esavi tantum v. 1 - 19, versu 29 sqq. autem genealogiam Seiri Horitzæ describi, cujus neptem ex quarto filio Hana, Ahalibamam Esavus uxorem duxit, & cujus nepos ex se-

ptimo filio Difan Vz appellatus fuit, v. 18. Cum itaque Jobum, licet in terra Vz habitaverit, ab Vz quodam descendisse probari nequeat, alia via Cl. Autor Jobi familiam indagandam, eumque in finem tria potissimum loca probe consideranda duxit, Hiob. I, 3, Gen. XXV, 6 & XV, 18. Nempe ut summam dictorum in nervum contrahamus, omnis argumenti vis huc redit, per *filios Orientis* in sacris literis solos intelligi posteros Abrahami ex Agar & Kethura, per totam illam regionem inter fluvium Egypti Sihor (Jof. XIII, 3) & Euphratem sitam & Abrahamo Gen. XV, 18 promissam dispersos. Quod assertum Autor & ab objectionibus, quæ ex Gen. XXIX, 1 & Jud. VI, 3 formari posse videntur, vindicat, & ex Es. XI, 14, Ezech. XXV, 8, 9, 10, Jer. XLIX, 28 ulterius probat. Cum ergo Jobus dicatur *potentissimus Orientalium*, nullus dubitat, quin ex Abrahami progenie sit: utrum vero ad Ismaelitarum, an Midianitarum vel aliorum Kethuræorum familiam sit referendus, in dubio relinquit.

Ceterum Jobum ipsum, atque adeo nec Regem Salomonem, nec Prophetam Eliam, libri Jobo inscripti autorem esse, ex eo potissimum probat, quod nemo tantos corporis animæque dolores tam apte tanque significanter exprimere potuerit, nisi qui eos ipse sustinuerit; quodque Jobus, qui tanto suo malo defunctus, 140 annos adhuc superstes fuit, summa usque prosperitate, tentationes constanti firmoque animo superatas, in divinæ benignitatis largiter sibi præstitæ gloriam, procul dubio memoriæ prodiderit; id quod cap. XIX, 23 impense exoptavit. Quod si tamen alius quispiam historiam Jobi in ea, qua ad nos pervenit, lingua conscripisse dicendus; hanc laudem Mofi vindicandam esse censet, sive Jobum ipsum adhuc superstitem in exilio suo convenerit, sive per Jethronem, qui ejusdem cum Jobo gentis fuit, scripta Jobi, paulo ante mortui, perlustrandi ansam perceperit, & ipsius historiam, tanquam pretiosissimum ecclesiæ thesaurum, in linguam Hebræam fideliter transfulerit. In subjuncta vero epistola Cl. Autor totus est in refellenda anonymi cujusdam (quem Harduinum esse suspicamus) sententia, qui ex eo, quod Hiob. XI, 18 Jordanis mentio

mentio fiat, librum Jobi longe post Moſis tempora conſcriptum eſſe conjecit.

In altera Diſſertatione epistoſica dubium chronologicum, quod interpretes in diverſas traxit ſententias, aliis a nativitate Iſaaci ad Judices uſque 447 annos, aliis ab exitu ex Aegypto ad mortem Samuelis annos 440 numerantibus, & Paulum Act. XIII, 20 numero rotundo 450 uſum eſſe contendentibus, nova ſaluti fidei inventa via, quam *ſe beatus deſcoveoſe* dicit, egregie diluit, & annos 450, a morte Joſuis, quem terminam a quo ſcriptor facer ipſe diſerte indicat, ad Samuelem uſque elapſos, in ſequenti tabula chronologica ad oculum demonſtrat; Iſraelitis in ſervitutem redacti ſunt in libertatem vindicati, pacis gavis

	runt	sunt		
1 a Syris	Jud. III, 8	annos 8	sub Hothoniel	Jud. III 11. annos 40
2 a Moabitibus	- 14	18	sub Bhud	- 30 80
3 a Iabini	IV, 3	20	sub Barac & Deb	V, 31 40
4 a Madian	VI, 1	7	sub Gideon	VIII, 28 40
5 ab Abimelech	IX, 22	3	sub Tolai	X, 2 23
6 a Philistiis	X, 8	18	sub Jair	- 3 23
7 ab iisdem	XIII, 1	40	sub Jeptha	XII, 7 6
			sub Abefan	- 9 7
		114	sub Elon	- 11 10
		336	sub Haddon	- 14 8
			sub Samſon	XVI, 31 20
		450	sub Heſi	1 Sam. IV, 18 40

Quando autem Paulus addit particulam *ſis circiter*, fieri potuiſſe opinatur, ut præter annos in libro Judicum poſitos, dies vel meſes aliquot præterlapſi fuerint, qui facile unum vel alterum annum conſicere potuerint. In fine epistoſe notat Auctor, ea, quæ Jud. XVI, 25, XVIII, 1, XX, 28 leguntur, non eo, quæ facta ſint, ordine, ſed per *ſeriem* *ſeriatim* relata eſſe.

Quæ tertio loco habetur diſſertatio, eſt particula operis de doctrina Chriſtiana conſcripti, & Mechiſedeci non minus, quam Abrahami, pietatem omnis ævi fidelibus imitandam exhibet: qua occasione ſimul diſputatur, Mechiſedecum nec eundem cum Semo, nec ipſum Chriſtum, Scripturæ, ratione, & ipſis factis contradicentibus, ſed ex pagana familia ortum, atque a Deo

excitatum fuisse in eorum gratiam, qui inter Jebusitas, Chami posteros, verum numen adorabant, ut hos ipsos in rebus terrenis Regis instar regeret, & tanquam sacerdos in veri numinis cultu institueret, atque hac ratione ad veram salutem consequendam iis præluceret. A Paulo autem Melchisedecus ex Autoris sententiâ ideo tantum ἀπαύτως, ἀμήτως καὶ ἀγενοβόλητος dicitur, quod ex sua familia in sacerdotio, quod unice respici arbitrat, nec antecessorem, nec successorem habuerit, uti nec Christus. Hebr. VII, 13, 14.

Ultima denique Epistola est elenctica, & graviter invehitur in Separatistas, qui publicis ecclesie Reformatæ conventibus neglectis, tutiora ac faciliora unionis cum Deo media in privatis conventiculis inveniri posse jactitantes, cum Nadab & Abihu peregrinum ignem Deo offerentibus, comparantur. Atque hunc in finem ex Ezech. IX, 4 privatos conventus neutiquam probari posse evineit, ostenditque, dictura hoc potius illustre immutabilis certitudinis promissionum divinarum testimonium, & evidentissimum decreti divini de temperamento justitiæ ac misericordiæ documentum esse, idemque Ezechieli, quod Eliz, 1 Reg. XIX, 18, hoc loco demonstrari, dari scilicet in populo Judaico ob abominanda scelera sua divinis corripiendo judiciis, nonnullos adhuc vere fideles, soli Deo cognitos. Recta igitur Deum colendi ratione paucis monstrata, Separatistas magis dignos esse judicat, quorum vices doleamus, quam quos refutemus; hoc tantum fert ægerrime, quod orationis necessitatem turpiter negare haud vereantur.

VALERII FELICIS AZZOGUIDI, BONONIENSIS, Chronologica & Apologetica Dissertatio super questiones in sacram Genesis Historiam excitatas.

Bononiæ, typis Rossi & Soc. 1720, 4. Plag. 5.

DUas potissimum difficultates Chronologiæ sacræ doctissimus Autor nova quadam ratione expedire conatur, quarum

quarum una ad annum vocationis Abrahami, altera ad tempus commorationis Israelitarum in Ægypto spectat. Prior illa difficultas oritur ex comparatione Act. VII, 4, ubi Deus Abramum ex Charan, post mortem Patris ejus Terachi, secundum Gen. XI, 32 anno ætatis 205, mundi 2081, defuncti, transtulisse dicitur in terram Cananæam, & Gen. XII, 4, ubi Abram anno ætatis 75 e Charan exiisse dicitur, cum verbis Gen. XI, 26: *Terachus vixit 70 annos, & genuit Abramum, Nachor & Charan.* Nam si 75 annos Abrami de 205 annis Terachi detrahas, non 70 tantum, sed 130 anni ætatis Terachi, qua genuit Abramum, relinquuntur, contra Gen. XI, 26. Præterea Abramum non demum post mortem Patris sui, sed eo adhuc superstiti, a Deo vocatum, & ex Charan egressum fuisse, Noster vel ex phrasi illa probat, qua *e domo patris sui*; h. e. a patre suo, secundum Gen. XX, 13, XI, 30, 31 abiisse dicitur. Nam si pater non amplius superstes fuisset, Abram potius e sua, quam patris domo exiisset, cum præsertim e duobus fratribus ejus Charan jam ante patrem decesserit, alter, Nachor, in Ur Chaldæorum relictus fuerit, atque adeo Terachus non nisi cum uno filio Abrahamo, & Lotho, nepote, inde egressus, in Charan venerit, Gen. XI, 31. Hunc nodum alii aliter, Noster ita solvere studet, ut verba Stephani, Act. VII, 4, *μελώσιον αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τὰύτην*, non de Abrami migratione in terram Canaan, Gen. XII memorata, sed de acquisitione fundi in ea accipiat, quæ facta est, cum emeret agrum ab Ephrone 400 siclis, post Saram, uxorem suam, mortuam, anno mundi 2083, sec. Gen. XXIII, 14, atque adeo etiam post mortem patris sui, a. M. 2081, æt. 205, defuncti. Utrum vero Stephanus verba hæc de acquisitione terræ propriæ, & ejus quidem habitationi suæ, quam verbum *μελώσιον* infert, destinatæ, intellecta voluerit, qui Abramo nec vestigium pedis, ubi habitaret, in terra Canaan, ut proprium obtigisse, inquit, Act. VII, 5, amplius Nostro cogitandum relinquimus.

Alteram, quam diximus, difficultatem afferunt anni illi 400 Act. VII, 6 & Gen. XV, 13, five, ut Ex. XII, 40 numerantur, 430, quibus Israelitæ in terra aliena inquilini & servi fuisse dicuntur.

cuor. Ex consensu Chronologorum sententia, Israelitæ non nisi 215 annis in Ægypto commorati sunt, & initium 430 illorum annorum a vocatione Abrami deducitur, ut adeo hujus ipsius, pariter ac Isaac ac Jacobi, peregrinationes eodem intervallo comprehendantur; cui explanationi favet locus Gal. III, 16. Contra ea Noster illos 430 annos ad solam Israelitarum commorationem & servitutem Ægyptiacam restringendos putat, idque propterea, quod 1. quinq; Scripturæ S. loca Israelitas 400 amplius annis in Ægypto commoratos fuisse confirmant, nimirum Gen. XV, 13-16, Ex. XII, 40, Judith V, 9, Act. VII, 6 & XIII, 19. 20; 2. quod nequaquam probabile sit, undecim filios Israelis, CCXV annorum intervallo, procreasse exercitum sexcentorum trium millium & quingentorum quinquaginta virorum bellatorum, ultra mulieres & parvulos, & ultra 22000 Levitas, eorumque mulieres, qui eductus est per Mosen e terra Ægypti. Non quidem ignorat Noster, sententiæ suæ potissimum opponi posse locum Gen. XLVI, 11, ubi inter posteros Jacobi, qui cum 80 in Ægyptum descenderant, memoratur Kahath, filius Levi, pater Amrami, anno ætat. 133 defunctus, cujus ex Amramo, anno æt. 137 mortuo, nepotes fuerunt Moses & Aaron, ille 80, hic 83 annos natus, cum Israelitæ ex Ægypto excederent. Nam etiam si Kahathum ipso primo ætatis anno cum Jacobo in Ægyptum venisse, & Amramum pariter ac Mosen ultimis patrum suorum annis genitos esse ponas, tota tamen annorum, quibus Kahath, Amram & Moses ante exitum illum vixerunt, summa ad 430 non assurgit. Sed hanc objectionem sub ipsum ingressum disputationis occupat, & Gen. XLVI Jacobi nepotes, non minus post ingressum ejus in Ægyptum, quam ante illum natos, recenseri monstrat, & ad illos etiam Kahathum pertinere, contendit, cum nulli e filiis Jacobi, præter Ruben, Judam & Josephum, ante Patris sui migrationem in Ægyptum liberos suscepisse legantur. Itaque Kahathum natum esse statuit anno mundi 2317, post 81 annos, quam Jacobus Ægyptum ingressus erat: id quod factum esse putat a. m. 2236, quia nimirum Abrami nativitatem LXXII annis, quam plerique Chronologi, antiquiorem facit, & ad a. m.

1946 refert. Si igitur annis mundi 2236 addas annos 430, quibus Israelitas in Ægypto commoratos esse contendit, pervenies ad a. m. 2666, quo secundum calculos Azzoguidi Israelitæ Ægyptum reliquerunt. His porro addit annos 480, ab exitu illo usque ad templum Salomonis elapsos, annos 430 Regum Judæ, ab a. 4 Salomonis usque ad captivitatem Babylonicam, sive annum Regis Zedekiz XI, annos 70 ipsius captivitatis Babylonicæ anno XX Regis Artaxerxis finitæ, & LXIX hebdomadas Propheticas, a fine illo captivitatis Bab. usque ad mortem Christi numerandas, sec. Dan. IX, 26, h. e. annos 483, ab his vicissim detrahit annos 33 vitæ Christi, & hinc tandem concludit, Christum natum esse anno mundi 4096, Olymp. 194, a. 4, V. C. 752, cui ipsi anno etiam Martyrologium Rom. Baronius, Ricciolus, aliique nativitatem Christi alligarint.

JO. FRIDERICI LEOPOLD, M. D. RELATIO Epistolica de itinere suo Svecico, 1707 facto, ad Excell. atque celeb. virum, Dom. JO. WOODWARD, M. D. Physf. in Collegio Gresham. Prof. &c.

Londini, apud Timoth. Childe, 1720, 8.

Plag. 9 tabb. zn. 7.

CUM tria conscribere opuscula minerologica propositum esset Viro clarissimo, *Woodwardo*, quorum uno de fossilibus in certas classes distribuendis, partim historice partim physice differeret, altero structuram telluris, mineras metallicas, earumdemque indicia & locos natales perfequeretur, tertio artem ipsam metallicam, variosque modos, mineras & metalla parandi, fundendi, separandi ac depurandi, traderet; cum primis etiam nobilissimi Autoris nostri, quocumque litterarum commercium habebat, efflagitare operam visum fuit. Is ad promovendum tam laudabile institutum promptissimus, cum ea, quæ ex autorum lectione in privatos usus conscripserat, fideliter communicavit, tum mineralia Germanica, pro necessaria illorum cum Anglicis comparatione inprimis quæ sita,

iteratis transmisit vicibus. Quo pacto cum officio suo nondum esse satisfactum existinaret, constituit anno 1706 ex *Dania*, ubi tum commorabatur, in *Svecliam* transire, & quæ in itinere isto circa historiam naturalem, ac potissimum circa res mineralogicas, obvenirent, calamo excipere, atque usibus celeb. *Woodwardi* consecrare. Neque vero segnior fuit ad perficiendum id quod constituerat, quam ad constituendum. Itaque primo vere anni proxime sequentis *Sveccias* peragrarè terras alacri & parata mente corripit. Sed cum conatus ejus in principio quasi sufflaminaret cœli inclementia, campos gramine jam virentes hyemali denuo obtegens nive, ac terræ viscera perscrutanti constricta glacie aditum præcludens, prætereaque domestica negotia reditum accelerare juberent, factum esse profiteretur, ut quasi per transennam cuncta perspexerit, quæ exquisitius non tantum oculis sed & animo contemplari decreverat. Incertus igitur aliquamdiu quid agendum esset, tandem anno 1709 dispersas schedas in ordinem redigere, scriptorum testimoniiis illustrare, atque ita in *Angliam* transmittere non dubitavit. Hæc de itineris & scripti occasione. Nunc quod ad rem ipsam attinet, ea utique laus debetur auctori, quod mineralia *Sveccia*, partim in ipsis terræ visceribus, partim in museis doctissimorum hominum, magna diligentia exploraverit, eorumque species & characteres distincte atque accurate descripserit. Quod si alias res, quæ annotari vulgo a peregrinantibus solent, parcius attigisse & minus curiose persecutus videtur, id ipsi hautquaquam vitio vertendum, quandoquidem instituti rationem hujusmodi eum terminis circumscripsisse certum est.

p. 4. Discessit *Hassnia* d. 26 Febr. 1707, trajectoque freto *Oresundensi* portum intravit *Landescrona*. Quam urbem vix reliquerat, *Malmogiam* perrecturus, cum statim conspectum haut uno in loco subirent lapides molares, e saxo arenario duplicis generis confecti: alii enim ex flavo subalbescabant, & digitis attriti in arenulas candicantes facile comminuebantur: alii vero duriores & magis cinerei coloris, ex majoribus & filicis instar micantibus arenis concreti, cultrorum aciem eludebant. *Malmogia* donatus fuit a *Jo. Jac. Dabelio*, per *Scaniam* Medico provin-

p. 5 seqq.

provinciali, tribus rarioribus conchis, saxo foetido, propter foetorem, quem ferro attritum exhalare solet, ita nominato, lapidibus succini, carbonibus fossilibus, granatis quibusdam minoribus atque impuris, prope arcem *Helshogoburgum* inventis, denique minera martis pisiformi, sive globulis ferrugineis, qui ex profundo lacuum *Smolandia* extrahi solent. *Malmogia* itineris sui cursum direxit *Londinum*, *Londino* *Ystadsium*, & hinc ad officinas aluminarias, non procul a pago *Anderum* sitas. Quibus perlustratis *Christianopolim* venit, ubi varia rursus ab amicis accepit in *Scania* producta. E *Scania* delatus est in *Blekingiam*, & transmissio flumine *Myrrbum*, salmonum captura inclyto, ad *Caroli portum* & *Caroli coronam*. Superatis deinde *Galmariensibus* & montosis asperis *Smolandia* tractibus, descendit in planos *Ostro-Gothia* campos, & per *Lincopiam*, *Norcopiam*, & *Nicopiam*, ad totius regni *Suectici* principem urbem, *Holmiam*, processit. Postea non *Upsalam* modo vidit & *Sablam* sive *Sablbergam*, quarum altera propter Academiam, altera propter amplissimam ditissimamque argenti fodinam in celebritate est; sed & *Fablunam* usque penetravit, ubi magnam illam & nobilissimam conspexit fodinam cuprimontanam, quam octavum orbis miraculum non inepte vocari posse, cum *Olas Nauclero* arbitratur. Describit eandem in libro suo satis copiose, non tamen propriis sed *Naucleri* verbis, cujus hac de re singularis atque eruditissima dissertatio extat. *Holmia* deinde per aliquot menses commoratus est. Quo tempore id potissimum sibi agendum existimavit, ut orbis hujus primariz nobilissima musea contempleretur. Omissis autem quae recensere alienum putat, fossilia solum *Suectica*, in museo Illustr. Baronis *Edmundi Gripenbielm* observata, in medium profert, & consueta diligentia persequitur. Relicta *Holmia* *Gotoburgum* migravit, ubi ipsum praeter ceteras res ad se traxit museum non ita pridem defuncti *Olai Bromelii*, quippe multo labore collectum, & plurimis refertum fossilibus *Suectia*, a *Leopoldo* nostro antea nunquam visis, ob eamque rem satis copiose explicatis. *Gotoburgo* excurrit ad fortaliam *Babus* & *Mabrstrand* in confiniis *Norwegiae*, atque inde

P. 12
15. 16
17
23. 28
30
40
42
46
49
69
100
109

p. 110

reversus, per *Halmstadium*, *Labolmium*, *Engelbolmium* & *Helsingoburgum*, ad fretum *Oresundense* pervenit: quo rursus transnavigato, repetiit, unde fuerat egressus, *Haffniam*, & paulo post *Lubeccam*, nobilissimum Ducatus Slesvicensis emporium, ubi artem Medicam summa cum laude exercet. Quod reliquum est, ut eo facilius judicare lector de proposito libro queat, integrum illum locum huc transferre exempli causa placeat, ubi cum describuntur officinæ aluminariæ *Tystadienses* sive *Anderenses*, tum ipsius aluminis parandi ratio traditur.

p. 12

„Sitz sunt officinæ, inquit clarissimus Autor, in loco declivi, ad „radices collis elatioris: eademque operariorum casulis, ad ju- „gi latera pendentibus, & fumo continuo assurgente, advenis „jucundum ac insolitum præbent spectaculum. Paratur autem „hic *alumen Roche* sive *Rupeum*, ex *lapide scissili*, unctuofo, „manusque nigredine conspurcante, quem rupicidæ ligonibus „mucronatis, aliisque instrumentis ferreis, e collis latere ex- „scindunt, excisunque pueris tradunt, in frustula minora, „pugnique magnitudinem raro excedentia, malleo contunden- „dum. Deinde lapidis hujus semel calcinati fragmenta, ad ulnæ „quadrantis altitudinem, sarmentis humi stratis super impo- „nunt, atque hoc facto lignum subjectum accendunt. Quod „cum flamma ferme consumtum videtur, lapidis crudi frustula, „absque ligno intermedio, candentibus denuo superstruunt frag- „mentis; & hunc laborem tam sæpe repetunt, donec lapidum „acervum igne satis tostum judicant. Postquam lapis etiam „hac ratione calcinatus, ejusque nigredo in rubicundum vel „carneum colorem mutata est, illum foveis amplis quadratis, „*Kabren* dictis, & asseribus undique munitis, injiciunt, ibique „in aqua frigida, per canaliculos ligneos illuc derivata, tam- „diu macerant, usque dum lixivium flavum ex eo prodeat. Hoc „lixivium per canales subterraneos, itidem ligneos, ingentibus „cortinis plumbeis immittitur, & in illis magna ignis vi ulte- „rius castigatur, donec maxime effervescat. Exinde autem, „aliorum canalium ope, in receptacula lignea iterum deduci- „tur, ut in iis postmodum in crystallos, sive alumen minutum, „aluminariis *Saffian* nuncupatum, congelascat. Quod cum
impurum

impurum adhuc existat, a receptaculorum parietibus ferreo, instrumento deraditur, inque lixivio veteri, *Mutter-Wasser* vocato, solutum, lebetibus inditur, ac denuo coquitur; tandem, que finita coctione, ultimo liquatum, quod *Lutten* nominant, in amplas virique altitudinem superantes cupas perfunditur, in quibus immotum usque permanet, dum debitam acquirit spissitudinem, vel in massam candidam homogeam condensatur. Quæ, semotis postmodum dolii assulis, diffracta, in ambitu glaciei pellucidam soliditatem, in medio autem pyramides quadrilateras crystallinas, gradibus quasi distinctas, ostendit. *Sedimentum*, cortinarum plumbearum fundo adhærens, lutei coloris, fornaci injectum, leni ignis calore permutatur, in *Rubricam*, pingendis ædibus aptam., Hæc clarissimus Autor. Ex quo qui plura discere cupit, is ad ipsum amandandus liberum est, cui hæcenus recensendo & collaudando vacavimus.

POLYCARPI LEYSERI, POES. PROF. ORD.

in Acad. Helmstad. Historia Poetarum & Poematum medii ævi decem, post annum a nato Christo CCCC, seculorum. Centum & amplius Codd. MSS. ope Carmina varia elegantia, ingeniosa, curiosa evulgantur, emendantur, recensentur.

Halæ Magdeb. sumtu novi Bibliopolii, 1721, 8.

Alph. 3 plag. 10.

QUæ Vale consilium Cl. Auctor in hac Historia concinnanda secutus sit, ipse enarravit p. 2 seq. Poetas nempe non tantum verborum elegantia, (quæ in hujus ætatis scriptoribus sæpe nulla est) sed etiam rerum sublimitate metitur. Quamobrem inde a Seculo V ad XIV nullum, qui Poemata scripsit, se omisisse putat; cum tamen unus & alter nominari posset, quos frustra hic quæsieris. Ordine Chronologico illos locat: scripta eorum & editiones aliquas enumerat: Specimina aliquot

elegantiae adducit: inedita integra, si moles & locus permittunt, evulgat: varias inprimis MSS. lectiones, & notas quasdam, ubi res exigit, adjicit. Sed vel Autores omnes hic enumerare, vel ea, quae Autor attulit, contrahere, supervacui laboris esset. Catalogum enim Catalogi, aut Indicem Indicis conficere, ingrata nimis res est. Indicis autem & Catalogi vires in propria parte sustinere poterit hic liber. Nam vitarum descriptionem, aut alia quae lector in tali scripto late extensa requirere posset, non invenies. Contracta sunt fere omnia, ubi latius excurrendum fuit; & quae omnium manibus jam tenentur & notissima sunt, pluribus pertractantur. Sit pro exemplo *Vita & Scripta Prudentii* p. 4, *Claudiani* p. 14, *Dracontii* p. 56, & aliorum aliquot, quorum vel vulgatissima scripta plenam dant potitiam. At quam pauca de *Aemeno* p. 14, de *Sylvio Bono* p. 51, *Patricio* p. 70, *Innocentio IV* p. 998 & obscurioribus plerisque omnibus, qui tamen majorem ingenii exercendi facultatem dedissent, quam illi. Verum haec veniam facile impetrabunt, quoniam monumenta saepe deficiunt, ex quibus obicuri illi viri illustrari potuissent; & quoniam Cl. Autor ad *Balaam*, *Pitsecum*, *Fabricium*, *Hendreichium*, *Miraum* alios hactorem cum fide ablegat. Alia igitur potius memorabimus, quae ex re litteraria esse credimus. Pag. 36 obloquitur Cl. Autor Cl. Fabricio, posteriorem Claudiani editionem *Barthianam* inter praestantissimas numeranti: motus scilicet auctoritate *Illustris* quondam *Heinsii*, qui aliqua de illa in Praefatione ad *Claudianum* suum monuerat. At vero hi sunt mores Criticorum, ut alios libenter deprimant, quo ipsi sese extollant. *Heinsius* vero ea solum de causa succensuerat *Barthio*, quod ille sibi saepe materiam laudis praeripuerat, & velle conjectura vel ex libris suis talia emendaverat, qualia *Heinsius* sibi relicta voluisset. Quae p. 70 de *Turcio Rusto Asterio* (male *Ruffus* scribit, & alterum cognomen *Aproniani* omittit) proferuntur, indubie omnia poni potuissent, si *Emin. Norisii Dissert. IV de Cenot. Pisan. c. 2* evolvere voluisset, ubi simul ineditum aliquod *Asterii* hujus Epigramma ex autographo desumptum legitur, quod inter haec scripta omnino recensendum fuisset.

Pag.

Pag. 105 integra *Carmina Boetii de Consol. Philosoph.* cum variis lectionibus ex tribus MSS. Academiae Helmstad. quas passim in textum recepit, inseruntur. Pag. 168 magis utiliter Carmen aliquod *Fortunati de Passione Christi* ineditum ex perantiquo Antiphonario evulgatur. Pag. 207 *Elegiam de Cuculo* adscribit Bedæ; sed pag. 217 Alcuino tribuere videtur. Pag. 220 *Carolus M.* etiam inter Poetas numeratur, propter literas metricas ad Paulum Diaconum, Dedicationem ad Hadrianum Papam & Epitaphium eidem positum. Pag. 312 sqq. Opus quoddam *Synonymorum* ex MS. Guelpherbytano exhibuit, quod nullo Autoris nomine *Ioannis de Garlandia* scriptis junctum in illo Codice reperit. Lexicographis utile, imo necessarium judicat, & hoc ut appareret, collationem instituit cum Fabri Thesauri, ejusque explicationes vocum ac etymologias complures ex hisce commentis invadit. Verum non satis adfuetus nugis Grammaticorum videtur Clar. Leyserus: quas qui semper ubique audiverit, nã ille nihil certi nec sani relinquet. Eadem ratione ex Agroetio, Frontone, Beda & ceteris hujus farinae Autoribus plures ejusmodi collationes institui possent, quos tamen rarissime audiendos esse, commune doctiorum est judicium. Pag. 391 *Hilberti* Episcopi Turonensis Carmen *de Creatione Mundi & operibus sex dierum* integrum apparet ex MS. Bibliothecæ nostræ Paullinæ descriptum, ut & quod in eo Codice subnectitur *Carmen de Excidio Troja*, p. 398. Pag. 453 *Henrici Septimellensis* Libri IV *de diversitate fortunæ & Consolatione Philosophiæ* itidem integri inseruntur, notatis simul variis lectionibus ex MS. Codice Helmstad. & Guelpherbytano, quem olim possedit Marqu. Gudius, & cum variis aliis Codicibus contulit. Idem pag. 502 usque ad 692 factum cum *Magistri Egidii Corboisensis* Libri IV *de virtutibus & laudibus compositorum Medicaminum*, quorum insuper primus ejusdem Gudii doctis annotationibus stipatus est. Excipit hos p. 692 *Petrus de Riga*, qui insigne opus metricum in Scripturam S. conscripsit, quod *Auroram* prænotavit. Interpolavit eam *Egidius Delphensis*, Clericus Parisiensis, uti versus p. 695 adducti testantur: id quod multis erroribus ansam dedit, quos

Autor

Autor noster bene corrigit. Adduxit quædam specimina, inter quæ eminet *Recapitulatio utriusque Testamenti*, ut Fulgentii liber absque literis conscripta: in prima enim distinctione nullum A visitur, in secunda nullum B, in tertia nullum C, & sic deinceps: pag. 727 ex eadem *Aurora* Cl. Autor dedit Excerpta quædam historica, quæ a textu inprimis Scripturæ S. abluere videntur. Pag. 742 & 747 *Matthæum Laudunensem & Anonymum* quandam *Canonicum Alsidisforensis* primus in scenam produxit, quia eorum aliquos versus in MS. *Aurora* invenit: prior tractat de pœna apud inferos, æternane sit an minus, paucissimis tantum verbis, quæ alius quis latius produxit; alter de laudibus & utilitate dicti libri *Aurora*. Pag. 767 *Alexander* dictus de *villa Dei* memoratur, qui scripsit *Doctrinale puerorum*, sed commode p. 768 ex nota quadam MS. *Doctrinale* præfixa docetur, *Ysonem* etiam & *Rodolphum Anglicum* Magistros symbolas suas ad hoc opus contulisse. Pag. 796 inseritur *Eberhardi Labyrinthus*, in quo officia Pædagogici exponit, simul artis Rhetoricæ & Poeticæ ideam sistit. Ejus Tractatus tertius instar Notitiæ multorum omnis ætatis Poetarum esse potest; secundus vero multum ad intellectum Latinitatis mediæ elegantiarumque, quas eo tempore adfectarunt, faciet. Pag. 862 usque ad 978 occupavit *Galfridi Pœtria* Papæ Innocentio III dicata, quæ *ἀνορύμια* habetur in Bibliotheca nostra Paullina hoc Indice: *Rhetorica judicialis metrica*, & in multis præterea Bibliothecis occurrit. Cl. Autor edidit eam ex IV MSS. qui olim Marqu. Gudii fuerunt. Pag. 1012 *Alanus* Insulis oriundus locum invenit: cujus *Anti-Claudiani* Liber I hic legitur, & præterea ex *Planchu Natura* metra omnia pag. 1045, & p. 1064 Liber *Parabolarum*, & p. 1092 Rhythmi ejusdem *contra Amorem Veneris*, qui in editione operum Alani per *Carolus de Visch* non inveniuntur. Pag. 2008 (operarum hoc factum incuria, cum esse deberet 1108) *Adolphi* Fabulæ de fraudibus mulierum leguntur: horridæ illæ quidem & incultæ, argumento tamen lectu non injucundæ. Pag. 2093 *Andonymi* cujusdam *Luparius* editur, qui fabulam de Lupo tradit in Monachum transformato, moribus tamen non mutato.

to. Sequitur pag. 2099 Anonymi *Peregrinus*, qui fraudes hospitem publicorum Eslegis exponit. Ceterum pag. 2057 Supplementa quædam se daturum innuit Auctor: & in præfatione enumerat scripta ex media ætate inventu difficiliora, quorum tamen maximam partem in Bibliothecis Angliæ præsertim latere putat. Nos quidem, qui hanc Historiam sedulo & cum voluptate perlegimus, non possumus non institutum Cl. Auctoris debita sua laude celebrare. Cum enim nulus obscurorum nominum positus non omnibus forsan ad palatum fuisset: imminista illa scripta ingenium lectoris inorantur & oblectant. Eaque inprimis hoc in se boni habent, ut multæ ex editionibus vulgatis inde emendari, & numerus Poetarum insigniter augeri queat. Quod si vero Cl. Leyserus in eis, quæ olim superaddenda meditatur, pari cura, & majori circumspeditione (eujus causa quædam a nobis hic notata sunt) versabitur, habebimus, de quo & illi & bono publico prolixius gratulemur.

JUGEMENS DES SAVANS &c.

hoc est,

GIBERTI, RECTORIS UNIVERSITATIS
Parisiensis & in Collegio Mazariniano Rhetoris,
Judicia de Scriptoribus Rhetoricis.

Tomus II.

Parisiis, apud Steph. Ganeau, 1716, 8.

Plag. 21.

Opus hoc historico-criticum, cujus primum Tomum A. 1714 p. 78 recensuimus, non immerito vocaveris *Polyhistorum Rhetoricum*. Quod enim Morhofius *Polyhist. liter. lib. VI cap. I* perfunctorie fecit, perstringens scriptores de arte rhetorica, de iisque judicium exponens suum, id fusius ac diligentius præstat Cl. Gibertus. Atque hoc quidem secundo Tomo quinquaginta sex capitibus (quibus tamen notæ numerales non sunt inscriptæ) persequitur rhetoricos libros, qui inde a Quintiliano usque ad A. 1648 prodierunt in lucem.

Kk

Quin.

Quintilianus vero primum Vitam describit paucis, ibique in eam propendet sententiam, eum non in Hispania, sed Romæ natum esse, nec eum unquam fuisse Consulem Romanum. Hinc profert elogia, quibus eumularunt Quintilianum viri doctissimi, ei principatum tribuentes artis rhetoricæ. Tum exhibet analysin *Institutionum oratoriarum* Quintilianæ, eaque occasione adducit, quæ quibusdam in Quintiliano reprehendenda visa sunt. Ipse tamen plerisque locis propugnat pro Quintiliano, nisi quod Dodwello assentitur, ejus adulationem, qua Domitianum Imper. persecutus est, excusari haud posse, quippe viro bono plane indignam. Ipsum Quintilianæ opus eousque laudat Autor, ut magis laudare commendareque posse non videatur. Tandem de Rolliniana istius Operis editione agit, nec solum id reprehendit, quod Rollinus quartam Quintilianæ Operis partem refecit, sed etiam alia nonnulla. Pergit p. 75 ad scripta rhetorica minuta, partim a Pithæo edita, *Rutilii Lupi, Aquila Romani, Iulii Rufiniani, Curii Fortunatiani, Martii Victorini, Sulpicii Victoris, Emperii, Pseudo-Augustini, Iulii Severiani, Rufini, Prisciani, Cassiodori, Bedæ, Isidori, Alcuini*, (cujus Vitam & historiam p. 106 sqq. describit,) & *Cornelii Celsi*; quæ singula pro libellis habet exigui pretii. *S. Augustini* vero Dissertationem de arte rhetorica, ipsius libro quarto de *Doctrina Christiana* insertam, laudat & recenset, defendens cum eo, non alia esse eloquentiæ ecclesiasticæ præcepta, quam civilis. Post Augustinum transit ad *Georgium Trapezuntium*, cujus Rhetoricam magna laude afficit, eumque Hermogenis vestigiis ita dicit insistere, ut mereatur appellari *Hermogenes Latinus*. Exeunte seculo decimo quinto floruit *Antonius Lullus*, quem Noster eandem ob causam laudat, quod ab Hermogenis methodo non recesserit; illud vero reprehendit in eo, quod primo nimium longus sit in multis argumentis, maxime circa figuras; deinde quod totam Scholasticorum doctrinam syllogisticam, imo & quatuor regulas arithmeticas, suæ Rhetoricæ inseruerit; demique quod Longini *reperiuntur* librum contemserit. *Hermolaum Barbarum* sine censura dimittit, quippe cu-

ius quinque libros Rhetoricos vidisse se negat. *Erasmus* observat *Ecclesiasten* suum composuisse ad methodam *Quintilianii*. Nam *æque*, inquit, ut *Quintilianus*, tractat de oratoris virtutibus moralibus; pari modo oratorem inde a primis doctrinæ rudimentis informatur; *æque* prolixus est; *æque* commendat futuro oratori libros lectu dignissimos; *æque* studet, quæ aliunde hausit, e proprio ingenio depromisse videri. Ceterum laudè dignum censet hoc *Erasmi* opus, et si nævis suis, quos indicat, haud carens. *Sturmi* librum *de universa ratione elocutionis* Criticus noster ait esse amplissimum & accuratissimam methodo confectum, summaque refertum eruditione Commentarium ad *Ideas Hermogenis*. Sed in ejus ad *Aristotelis* Rhetoricam Commentario nihil ipsi placet præter *charitæ* ac *typorum* elegantiam. Nec magni æstimat *Sturmi* *de instauranda dicendi ratione* librum. At ejus versionem libri *Hermogeniani de Inventione* laudat, una cum ejus commentario, nisi quod hic nimis diffusus & levioribus immorari videtur. Nec illaudatum dimittit *Sturmi* Commentarium in *Ciceronis Partitiones oratorias*. Progreditur hinc ad *Jo. Lud. Strubium*, cujus Commentariis ad *Ciceronis* libros rhetoricos nihil doctius esse arbitratur. Ejusdem liber *de electione & collocatione verborum* Critici nostri judicio est exasciatissimus, præcepta habens solida, exempla brevia, facilia & selecta, ut adeo utilissimus sit iis, qui ad elegantiam Latinitatis adspirant in scribendo. *Petri Joannis Nunnesii* Rhetorica (ex sententia Critici nostri loquimur usque ad finem hujus recensitionis,) quinque constat libris, in quibus *Hermogeniana* tam fideliter exhibentur, ut, qui *Nunnesium* vidit percepitque, idem *Hermogenem* se percepisse gloriari queat. *Ludovicus Vives* scripsit tres libros Rhetoricæ. Multo hi sunt inferiores laudè *Morhofii*. Deest iis & *judicium* & *methodus*, nec levis est autoris *vanitas*; *jactantis*, se pleraque primum tradere, cum tamen antiquis jam dudum sint memorata. *Omer Talon* sive *Audomarus Talaus*, (quod nomen *Paulus Frisius* male suspicatus est esse fictitum, sub eoque latitare *Petrum Ramum*), *Petri Rami* summus amicus, in *Institutionibus suis oratoriis*

tantummodo elocutionem tractat, sed admodum bene. *Valentinus Erybraus* Sturmii discipulus fuit, sed magistro inferior. *Petri Curcellai* Rhetorica A. 1557 Gallice edita mediocribus libris est accensenda. *Bartholomaei Cavalcantii*, nobilis Florentini, Rhetorica septem in libros divisa & lingua patria conscripta, cujus editio secunda A. 1559 prodiit, selectissimum est compendium Rhetoricæ Aristotelis, & exhibet ea quoque, quæ ceteri artis dicendi magistri observarunt. *Philippus Melanchthon* quo ætatis anno scripserit Elementa Rhetorices, disputat Noster. Quod is tribus causarum generibus quartum adjecit, *didascalicum*, citra necessitatem factum esse censet. Ceterum illum Melanchthonis librum merita laude non fraudat. *Cornelii Valerii* Rhetorica majorem in modum collaudari meretur. *Franciscus Robortellus* librum emisit *de artificio dicendi*, quem Noster acri censura persequitur, hominisque vanitatem coarguit. *Augustini Valerii*, Episcopi Veronensis & Cardinalis, Rhetorica laudanda est. Admirabilis & pene incomparabilis est *Ludovici Granatensis* Rhetorica ecclesiastica. *Petrus Ramus* (cujus Vitam Noster præmittit, & eruditionem ejus virtutesque magnopere extollit,) scripsit *Scholas rhetoricas*, in quibus tamen injustissime insectatur veteres dicendi magistros. *Laurentii Villaviciensis* libri III de formandis sacris concionibus (quos tamen autores quidam gravissimi dicunt ex Hyperio descriptos esse,) sunt egregii, commendarique de meliore nota debent concionatoribus ecclesiasticis. *Francisci Didaci Stella* liber de modo concionandi, excepto stylo, qui non satis nitidus est, optimis libris annumerari meretur. *Matthæi Drefferi* Rhetorica quatuor libris constans perdocta est, potius tamen tyronum, quam eruditorum in gratiam conscripta. *Francisci Patriicii* Novam Rhetoricam Noster non vidit. *Melchior Junius* scripsit Methodum eloquentiæ comparandæ, item Rationem animos conciliandi & movendi. Prior liber, quo vix quisquam melius ostendit artem imitandi, plane eximius est, nec posterior non dignus est summa commendatione. Junius enim Sturmii fuit discipulus, præceptoris eloquentiam non æquans,

quans, et in scientia artis rhetoricæ magistro superior atque
 intelligendæ inventuti aptior. *Franciscus Panigarola*, cujus
 Italica lingua exstat *Modo di comporre una Predica*, orator
 fuit eminentissimus. Scripsit & alios libros rhetoricos eadem
 lingua. Erravit tamen, cum nimium statuit discrimen inter
 eloquentiam Ciceronis ceterorumque ethnicorum, & eloquen-
 tiam ecclesiasticam sive Christianam. *Bartholomæi Kecker-
 manni* exstat *Systema Rhetoricæ & Rhetoricæ ecclesiasticæ*.
 Fuit polygraphus. A methodi bonitate magis meretur lau-
 dari, quam a judicii acrimonia. Plagii etiam literarii reus
 est. *Edmundi Rîcherii* de libro, quem scripsit de figuris
 oratoriis & de causis eloquentiæ, Noster approbat judicium
 Morhofii. *Duvairius* Gallice scripsit de eloquentia Gallica,
 idque opusculum recte comparatur cum *Quintiliani dialogo
 de causis corruptæ eloquentiæ*, ac recte ostendit viam perve-
 niendi ad eloquentiam. Noster hic refert, summam orato-
 rum inopiam fuisse in Gallia temporibus Duvairii, ut ne in
 cathedra quidem ecclesiastica quisquam se præbuerit oratoris
 nomine dignum, cum hodie eo fastigii profecta sit eloquen-
 tia Gallica, ut, quo progrediatur amplius, vix habeat. *Mel-
 ebioris de la Cerda*. Campos eloquentiæ Noster plane conte-
 mnit, de istoque libro approbat Morhofii judicium. *Cypria-
 ni Soaris* Rhetorica, Aristotelis, Ciceronis & Quintiliani in-
 cedens vestigiis, brevitatem sectans concinnam, & ob judi-
 cium & ob stylum commendabilis, optima est pro scholis.
 Omitti tamen debent regulæ de memoria, quippe quæ pen-
 det a sola natura & exercitatione. *Ludovici Cresollis* *Thea-
 trum rhetoricum* vel potius *Rhetorum* non est rhetorica, sed
 historia priscorum Rhetorum literaria. Edidit idem *Vacatio-
 nes autumnales*, sive de perfecta oratoris actione librum, quem
 laudat Morhofius. Sed Noster illum librum putat esse inuti-
 lem, cum actio non e regulis discatur, sed partim ex pro-
 pria exercitatione, partim ex auditione optimorum in hæc ar-
 te Rosciorum. Scæte etiam hic liber multis iisdemque longis
 digressionibus. *Paulus Benius*, natione Cretenfis, qui scri-
 psit *Comentarium in Rhetoricam Aristotelis*, cui inseruit

plurimas Dissertationes rhetoricas, accuratissime & copiosissime philosophatur de universa arte dicendi. Sed tam accurata philosophia non opus est iis, qui student fieri oratores, quippe quibus sufficiunt pauca præcepta & magna exercitatio. *Verulamius* in opere de augmentis scientiarum exponit, quæ jura desiderari sibi videntur in Rhetorica. Sed Noster judicat, ea nullius esse momenti, ostenditque, immerito ea desiderata esse a *Verulamio*. *Caroli a S. Paulo Tableau de l'Eloquence* constat decem epistolis, in quibus quæ traduntur, bona quidem sunt, sed non solida prorsus. *Roderici de Arriaga* libri IV de Oratore continent præcepta Ciceronis verbotenus, redacta tamen in methodum scholasticam. Equiparandum hoc opus est Rhetoricæ *Soarii*, imo præferendum. Nimis tamen longus est in tractatione Locorum Topicorum, quæ tertiam operis partem implet, item in tractatione de figuris rhetoricis. Dubitatum autem fuit, an verus Rhetoricæ illius autor sit *Arriaga*. Sed Noster, etsi non negat, subesse probabiles dubitandi causas, tamen firma affert argumenta, quibus opus illud *Arriagæ* vindicatur. *Thomas Campanella* in Rhetorica sua affectat novitatem præceptorum. Sed infelicitè refellit & *Aristotelis* & *Ciceronis* doctrinas rhetoricas. Novitates illius nihil habent solidi, stylo utitur ædiocissimo, *primalitates* & id genus monstra alia loquens. A. 1643 *Venetis* Anonymus quidam sub titulo: *Degli Autori del ben parlare*, edidit opus Italicum octo constans voluminibus in quarto, ut cum vulgo loquamur. Hoc opus est Collectio librorum de arte grammatica & rhetorica scriptorum. Primo volumine continentur scripta grammatica *Dantis*, *Fortunii*, *Bembi*, *Acarisii*, *Delminii*, *Alumni*, *Gabrielis*, & *Corsii*. Secundo ac tertio volumine itidem scripta continentur grammatica, potissimum linguam Italicam illustrantia. Quarto Volumine exhibetur *Lipsii* liber de arte scribendi epistolas, item *Demetrius* Græcæ & Latine cum Commentariis *Panigrolæ*. Sexto Volumine exhibetur *Hermogenes* cum commentario *Casp. Laurentii*, *Isidori Hispalensis* Rhetorica, item *Martiani Capellæ*, *Cassiodori*, *Augustini* & *Ciceronis* libri

rheto-

rhetorici. Septimo Rhetorica Aristotelis Italice, Dionysii Halic. præcepta de panegyrico, Franc. Patricii Rhetorica, & hujusmodi alia. Octavo denique Volumine continentur opuscula rhetorica Panigarolæ, Bedæ, Augustini, ac Vincen-
tini. Opus de modo concionandi. Critico nostro displicet, quod
omissa in hac Collectione sunt Institutiones oratoricæ Quinti-
liani & Cavalcantii. *Thomas Farnabii* Index rhetoricus &
oratorius a Morhofio contemnitur. Verum Noster aliter sen-
tit, & hunc librum tironibus perutilem esse existimat, simul
commendans notas Farnabii pluribus auctoribus classicis adju-
ctas tanquam accuratas & eruditas. Agmen claudit *Simpli-
ciani Gody* Via ad Eloquentiam Christianam A. 1648 edita,
quem librum Gibertus noster præponit omnibus recentioris
ævi Ecclesiasticæ Rhetoricæ scriptoribus.

Tertium eundemque ultimum Giberti Tomum proxime
recelebimus.

LA VIE DE PIERRE ABEILLARD &c.

hoc est,

VITA PETRI ABÆLARDI, ABBATIS S.
Gildæ in oppido Ruis, Ordinis Bénédictini; & Heloissæ,
uxoris ejus, primæ Abbatisse Paracleti.

Tomus II.

Parif. apud Jo. Mufier & Franc. Barois, 1720, 12.

Alph. 1 pl. 3.

QUAM hic exhibemus Historiam Abælardi, Theologi pa-
riter ac Philosophi suæ ætatis primarii, eam Autor in
præfatione profitetur se hausisse e monumentis fide dignissi-
mis. Primo enim ipsius Abælardi Opera diligenter perillustra-
vit; deinde Acta Conciliorum Galliæ, Epistolas S. Bernhar-
di & Petri Cluniacensis, Historiam Ottonis Frisingensis non
obiter inspexit; denique e scriptoribus propioris ævi consu-
luit Amboesii Apologian pro Abælardo, Argentrei & Pap.
Massonii Annales, Steph. Paschasi Animadversiones, Laubi-
azi

næi Historiam Britanniz minoris, Felibien Historiam Abbatiz S. Dionysii. Hi uti sua fideliter e prisca illis desumpserunt, sic scriptorum secundæ classis relationes eo magis fide dignas ceaset Anonymus noster, quod, cum partim amici Abzæardi fuerint, partim inimici, utriusque tamen consentiant prorsus in præcipuis vitæ ejus circumstantiis, adeoque simul confirmant ea, quæ ipse de se rebusque suis memorizæ prodidit Abzæardus. Divisit autem Autor Opus suum in sex libros, quorum *primo* de Abzæardi patria, familia, præceptoribus, æmulis, magna in philosophiz studio existimatione, calamitate amorem Heloissæ consecuta, copiose accurateque exponit; *secundo* de discessu Abzæardi in monasterium S. Dionysii, professione Theologiz summo cum applausu, condemnatione in Concilio Suesionensi ob erroneas de Trinitate doctrinas, cognita paulo post ejus innocentia, controversia ejus de S. Dionysio, condito ab eo monasterio Paracleti, denique de ejectione ejus ad Abbatiam S. Gildæ; *tertio & quarto* de calamitosis ejus in Abbatia modo dicta fati, de monasterio Paracleti Heloissæ donato; *quinto* de controversiis ejus cum S. Bernhardo, qui pessilentissimarum hæresium reum agebat Abzæardum, perficiebatque, ut & in Concilio Senonensi & ab ipso Papa condemnaretur; de reconciliatione ejus cum Bernhardo pariter ac Papa; *sexto* de Abzæardi secessu in monasterio Cluniacensi, de morte ac sepultura ejus, ac de Heloissæ obitu ac sepultura. Ceterum hanc historiam Autor noster distingxit eruditissimis animadversionibus, lib. I §. 1 docens, verum nomen Abzæardi esse *Abeillard*, ad quod alludens Bernardus eum Epist. 180 appellavit *apem de Francia*. Ibidem ostendit, quæ de causa Joannes Saresberienfis Abzæardum vocavit *philosophum Palatinum*, Jacobique Thomasi de ista appellatione hariolationes refellit. Scilicet *Palatii*, quod oppidulum est Britanniz minoris, haud procul urbe Nannetensi situm, natus fuerat Abzæardus. Lib. II §. 9 de Roscellini, qui præceptor Abzæardi fuit, erroribus agit. §. 24 observat, sententiam Abzæardi, Dionysium Areopagitam esse Gallorum Apostolum negantis, hodie non haberi pro erronea,

errores, idem quippe docentibus Sirmondo, Launoio, Vallesio, aliisque. §. 33 docet, ejus Ethicam nondum editam superesse in pluribus bibliothecis. Lib. V §. 22 exhibet quatuordecim illas theses, ob quas damnatus in Concilio Senonensi fuit Abælardus, easque copiose examinat, orthodoxiamque viri in apicem producit. Sic & §. 23 de cæteris erroribus Abælardo imputatis agit, ejusque patrocinium suscipit, §. 24 & 25 expendit processum illius Concilii adversus Abælardum, ac docet, eum undiquaque repugnare regulis justitiæ: quod idem superius ostendit de Sueslionensi Concilio, in quo partim inimicos Abælardi infestissimos, partim homines Theologicarum rerum maxime rudes, judicium exercuisse ac sententiam condemnatoriam pronuntiasse, satis manifestum facit. Recenset quoque omnia Abælardi scripta typis expressa, singulorumque, ipsarumque adeo epistolarum & Abælardi & Heloissæ, exhibet analysin. Præterea Heloissæ historiam, itemque historiam monasterii Paracleti, accurate persequitur. Subinde etiam Dupinii errores in historia Abælardi commissos notat & corrigit. Ubique autem patronum se præbet & apologetam Abælardi, sumque defendit contra omnes, qui vel doctrinas ejus vel mores reprehendere ausi sunt. Totum Opus concludit Dissertatio Anonymi nostri *de T. II p. 291*
baptismo vivorum pro mortuis, cui occasionem præbuere sequentia Abælardi verba in ejus libro *de hæresibus* Cap. 12 *sqq.*
 (quem quidem librum genuinum esse scriptum Abælardi, contra Dupinium contendit lib. IV §. 10) extantia: *Habemus in epistolis B. Pauli, quod in primitiva Ecclesia discipuli Apostolorum pro mortuis baptisabantur, credentes, eis conferre ad salutem animarum. Si ergo fides primitiva Ecclesia erat, quod baptismus vivorum pro mortuis salutem æternam illis mortuis conferebat, quæ illi non acceperant, & ideo pro illis baptisabantur; quanto magis fideles credere debent, quod fide patrum baptisati parvuli salutem æternam & gratiam spiritualem in baptismo consequentur.* Hic Anonymus noster defendit Abælardi sententiam, censetque, omnino ex I Corinth. XV, 29 probari posse, quod Ecclesia Corinthia crediderit,

vivorum baptismum prodelle mortuis ante susceptum illud Sacramentum defunctis. Adducit hinc plures explanationes eorum, qui alio sensu illa Pauli verba capienda esse putant. Sed acute omnes refellit, ostenditque, duras eas esse & violentas nullaque veri specie gaudere. Ipse pro sua & Abazar-di interpretatione testes citat Tertullianum atque Ambrosium. Concedit tamen, ritum illum baptizandi vivos pro mortuis haud fuisse universalem, sed tantum in aliquot Ecclesiis receptum.

*E LITERIS CHRISTFRIDI WÄCHTLE-
ri, JCi, occasione quorundam locorum Libanii.*

EDidit V. Cl. Jo. Albertus Fabricius Vol. VII Biblioth. Græcæ, cum nunc primum prodentes Libanii Sophistæ quatuor Orationes, cum versione ac notis etiam D. Godfridi Olearii. Natæque hinc sunt velut in re nova observationes quædam mutæ inter D. Jo. Henricum Majum & D. Jo. Mich. Steinheilium, viros celeberrimos, & in isto etiam genere literarum eruditissimos. Observatio I pertinet ad Orationem de neficienda nece Juliani. Dixit ibi Libanius §. 12 p. 160, Julianum non esse casum ab aliquo hostium. Neminem enim illorum ausurum fuisse, mediæ aciei se immittere sine evidenti vitæ discrimine. Si autem plures hostium id ausi essent, plures quoque & non unicum Julianum interfecissent. Jam vero solus ille occubuit, nemine ex propinquis & custodibus illius, mali quicquam patiente, εὐδὲν παρόντος εὐδὲν, αἰδ' εὐδὲ μέλησαντος, & quia nemo horum etiam cura oppressori Juliani esset, præter illum solum. D. Majus volebat legi, μελήσαντος, & nec passuro quidem quicquam mali. Potius tamen placuit ei, μελίσαντος, a μελίω, μελίω. Lucianus Dialog. Ajacis & Agamemni. εἰ οὐ μόνεις σεαυτὸν ἐφόρουσας, ἐμέλησας δὲ καὶ ἡμῶς ἀπαντας. D. Steinheilium autem, Valde, inquit, probarem primam lectionem μελήσαντος, & hac ratione etiam legendum apud Lactantium, teipsum occi-

occidisti, & nos quoque omnes occisurus eras. (Nam ἐμέλ-
 σας, quod est *his duo timentis*, hic parum convenit.) Elegans
 Græcismus, cujus exemplum apud Lært. 1, 98: *μη μόνον τὰς*
ἀμαρτανίας, ἀλλὰ καὶ τὰς μέδωντας, κόλαζε. ἀμαρτανί-
ων scilicet. Et similiter apud Libanium hic, ἀλλ' ἐβὲ μέλλο-
σωντος παθῆν. Occurrit sane hæc reciprocatio apud Liba-
 nium in hac ipsa Oratione, *οἱ μὲν ἀπέθνησκον, οἱ δὲ ἔμελλον,*
 scil. *ἀποθνήσκον.* §. 10 p. 152. Et §. ult. *Orat. parental. p. 378:*
ὦ μογάλα μὲν θρασείας, μέγζω δὲ μέλλον, ο maxima ausc, ma-
jora vero adduc ausure! Sed hic non intervenit persona ter-
 tii cujusdam: quod fit §. 12 p. 161. Sermo enim non est de
 propinquis & custodibus, an ii quicquam de futuro passuri sint,
 quantum in voluntate ipsorum esset, sed an percussor Juliani
 in animo illos tunc habuerit, sicut in animo habuit percussio-
 nem Juliani ipsius? Negat hoc Libanius, videturque omnino
 scripsisse, *μηδυσωντος, ἀπεκτονότος.* Scilicet: *nemo alius*
quicquam mali passus est, neque pati debuit ex intentione per-
cussoris. Evidens hoc est e verbis ultimis, *ὁ γὰρ ἄθλος ἔτος*
ἔν, καὶ ἐφ' ὃν ἀπέβωλτο, de solo enim Juliano laborandum e-
rat percussori, utpote cui soli fuerat immissus, ac nemini
custodum vel propinquorum præterea; adde Phalaridis Epist.
71 in fine. Reliqui textus omnes sumpti sunt ex Libanii Ora-
 tione parentali in Julianum, H. §. 18 p. 243 *Julianus τότε*
πρῶτον ὄπλων τε καὶ πολέμου γενόμενος, D. Olearius, *licet*
tunc primum arma bellaque attingeret Julianus. Prompte
 D. Majus, *γενόμενος, gustaret.* Quod pluribus locis Auctorum
 Græcorum illustratur. Similiterque D. Steinheilus. Non-
 ne observantur autem Viri doctissimi ex ipsa translatione
 D. Olearii, eum *γενόμενος* legisse, cum scriberet, tunc pri-
 mum *attingisse* Julianum arma bellumque? Sane qui prima vi-
 ce tangit arma, gustare illa dicitur tantum. *μεταχειρίζε-*
νος δ' ἀσπίδος ἐξ ἀρχῆς, φέρειν Libanio hic *τὴν σκεψίν.* Ty-
 pographeta quum vellet *γενόμενος* exprimere, arripuit compen-
 diarium illum ductum trium literarum *γγω*, quod est *γεν*,
 habet autem annexum *υ*, quasi legi posset et am *γευ*. Is ve-
 ro error quia contingere sæpius potest, fatius foret, compen-
 dium

dium illud, propter dispendium, omnino tolli. Sic enim
 aut scriberent illi homines γεν, aut γεν, & accuratius inspice-
 rent textum. III. §. 28 p. 254. D. Majus vidit deesse ali-
 quid in textu post, μεγαί δὲ ἦσαν, ac supplet αὐτῶν τῶν πο-
 ταιμῶν. Et D. Steinheilus, recte de insulis coniecisti. Plura
 autem verba hic omissa fuisse docet editio Morelliana, τῶν πο-
 ταιμῶν, τῶν νεκροῦτων. Parentalis ergo non fuit inedita.
 At enim typographus similitudine τῶν ἦσαν & τῶν ἦσαν iterum
 deceptus, posterius omisit, D. Olearius autem reperit utique
 id in textu, & expressit, erantque insulae suavia referta. Abun-
 dat tamen τὸ ποταμῶν, antecedit enim nomen illius, ὁ ἦσαν.
 Nec pertinet ad hoc comma τῶν νεκροῦτων. Incipit enim ibi
 nova phrasis: μεγαί δὲ ἦσαν αὐτῶν ἦσαν, scilicet ἦσαν τῶν ἦσαν,
 & τῶν νεκροῦτων. Quod utrumque antecedit. Τῶν νεκροῦτων
 ἐπὶ τῶν ἰόντων, victores enim irruerant etiam in eos, qui in
 sylvis se absconderant. IV. §. 46 p. 271 κατέκταν αὐτῶν
 ὅπλιτας, ἐξέλασαν μόνον δυναμένους. Pro ἐξέλασαν D. Majus,
 ἐνάλασαν, stertere & coire consuetos. (Ἐνή pro concubitu
 Philostrato, Icone 16 f. 787, καὶ ἢ τις μὲν σφῶν ἢ ἐνή ἐβύρα,
 qualis vero ipsorum fuerit concubitus. Et mox: γέγαυται
 δὲ ἐξ ἢ ἐνή νῦν, Coitus autem hic quidem non exprimitur.)
 Milites autem στανδι doctos non rejecisset Julianus, quin eos in-
 stituit potius in sacris. §. 21 p. 307. At Constantii milites repre-
 hendit ceu inertes. §. 105 p. 330. D. Steinheilus vero, commode
 tamen etiam retineri potest τὸ ἐξέλασαν. Nam p. 307 laudat in
 suis robur cum pietate junctum, & molliores Constantii milites
 per novem menses ideo rebus sacris occupari voluit, ut forte eos
 seduceret ad Gentilismum. Et hanc illius mentem fuisse patet
 ex §. 82. Ut enim Christiani discerent invocare Martem, Bel-
 lonam, καὶ τάλυτην τὴν σπῆδην maximam opum vim fuisse ab-
 sumptam & quia verba ad hoc non sufficerent, aurum & ar-
 gentum ad ista persuadenda adhibitum. §. 82. Tunc etiam eos
 ad preces pariter & ad arma fore idoneos. Constantiam au-
 tem Juliano reliquisse tantum semlo confectos & ad numerum
 facientes. Hos, pro imbecillitate, ad preces unice aptos ad-
 hue esse, καὶ ὕπνο συμπαῖς καθύδαμ, & sub tentoriis stertere.

§. 105 p. 30. V. §. 78 p. 304 πῶγωνος ἐκείνα Φερόντων καὶ τὸ τῶν
 δαιτυμένων ἔργον, D. Olearius, aliis apud ipsos initium discendi
 statim facientibus, aliis postliminio quasi accedentibus, barbar-
 que & annulos ad scholas eorum, qui literis erant imbuti, ac-
 cedentibus. Annali hic, pro opere digitorum. D. Majus, imo
 opificum opera manuum fuisse venalia, atque ideo allata. Vo-
 luisse enim effectus artis pristinae cum libris permutare. D. Stein-
 heilius etiam applaudit: perquam eleganter explicasti. Opifi-
 ces enim illi erant χειρῶν κεντρὸς ἐπιχειροβόλοισι. Enimvero D.
 Oleario δαιτυμένων ἔργον sumitur pro δαιτυμένων ἔργω, opere
 annulorum, per digitos elaboratorum: non autem pro omni
 opere manuum crassiori. Quo sensu opifices describit Pollux
 L. 1 c. 5, L. 2 c. 4, 19, Lib. 7 c. 1. Num vero & barbæ erant il-
 lis venales, quia eas afferbant? aut permutabiles? Credo duas
 hic ætates tantum exprimi, juvenum & senum. Illi statim in-
 cipientibus sua studia, hi postliminio. Illi nihil habebant præ-
 ter digitorum suorum primitias & pro captu ætatis annulos; hi
 barbæ tantum ostendebant. Juhanus misopog. f. 358: De-
 mophilus fecit sermones tum adolescentibus, tum senibus audi-
 endis ἀνδρῶν jucundissimos. Solet enim senectus tristiores etiam
 ad juvenile audiendi studium impellere. VI. §. 82 p. 309 τε-
 τειχισμένους ἐπιπρωῶσι θηρίους, D. Olearius; præclarior eras
 impenſa illa, quam in eos, qui cum bestiis fame efferatis pugna-
 bant. D. Majus autem, lego ἐπιπρωῶσι, decipiunt cum anti-
 mantibus conditis, non cum efferatis fame. Sale conduntur
 vel aceto, vel aliter ad memoriam perpetuam. Neque vero i-
 dem D. Steinheilii hic sensit. Bene, inquit, monuisti: existi-
 mo tamen, Olearium reperisse λιμῶν τετειχισμένους, atque in-
 de ἄρσινον ejus orsam. In editione Morelliana hic est magna
 lacuna. Credo, Libanum reprehendere impensas factas in be-
 stias fame jam diu, non efferatas, sed exhaustas & prope ene-
 catas. Huc enim etymon deduxit H. Stephanum. Neque a-
 deo addi textui, λιμῶν, necesse est. VII. §. 148 p. 369 οἷς δ'
 ἰδερῶν πεύδη τὸ δαιμόνιον ἱερῶν, D. Olearius, sacerdotes, qui Diis
 sacra fecerunt. Contra D. Majus, οἷς δ' ἰδερῶν πεύδη τὸ δαι-
 μόνιον ἱερῶν; a qualibus autem sacerdotibus colitur istud nu-
 men?

men? Nolebat enim *ιερός* bis recurrere, *Semper etiam, θεοσπένειν τὸν θεόν, de cultu divino usurpari.* Sed iterum humanior est D. Steinheilus, & expositione rem totam iuvat. Posterius enim τὸ *ιερός* intelligit de sacris & victimis; ubi haud dubie maluisset scribi *ιερός*, ut sensus sit; Sacra enim vel victimæ, quibus Dii antea placebantur, nunc post mortem Juliani sunt in perquisitionibus injustis pariter, ac sacerdotes ipsi. Ita de pro *γὰρ* accipitur. Statim, *καὶ ἂν τὸ πῦρ ἔλαβε, τῶν ἢ τιμὴ τίθεται.* Hic & respondet τῶς *ιερός*. Ut ergo conexio verborum fiat perspicua, cesset parenthesis cum interrogatione, & ponam comma post *ιερός*. A sacerdotibus postulantur rationes injustæ; de quibus enim Diis facta sunt sacra, & quæ absumpsit sacer ignis, ea certo nunc taxantur pretio, ut restituatur, quod Diis colendis impensum fuit. Hæ sunt eruditæ istæ cogitationes Virorum optimorum, & citra rixam colloquentium inter se de perpaucis textibus Libanii. Quantum vero putes gavisuram esse omnem Germaniam, ubi commentarii Alciphrontis & Heliodori, ope D. Maji, cui ista donaria cessit D. Steinheilus, lucem, quam exoptamus, aspicient?

JOH. BERNOULLI ANIMADVERSIO IN
Solutionem ad se Londino missam problematis alicujus
circa trajectorias, propositi in Actis Lips. Suppl.
Tomo VII Sect. VIII p.

Materiam de Trajectoriis, elegantem sed arduam, fusa & accurate tractavit Filius meus in Actis Lips. anni proxime elapsi, ubi methodos a me inventas, per quas quoad fieri potest, solvitur generale Trajectoriarum problema, clare & fideliter exposuit. In fine longæ dissertationis, adiecit problema, ex hac materia enatum, solutu dignum & curiosum, quod proin Analystrarum attentionem mereri videbatur. Constitit illud in hoc, ut *Inventatur & construatur curva, qua semetipsam in verso situ positam atque hinc inde motam secundum utram-*

trunque axem motu sibi semper parallelo secat constanter ad angulum rectum, vel etiam ad angulum cuiuslibet dato aequali.

Monuit proponens, me solutione potitum esse & tali quidem, ex qua pateat satisfacere infinita genera curvarum, tam algebraicam quam transcendentium; inter eas dari duas quasdam Geometris non ignotas, adeoque vel inventu vel divinitu faciles, sed desiderare nos alias insuper ex utraque classe curvarum, algebraicas tamen præ cæteris exigentes.

Accepi nupero mense Martio litteras Londino ab ignota manu & ut ajunt *sine die & consule* scriptas, in quibus inveni aliquam sed non addita analyfi problematis nostri solutionem, quæ an bona sit, aliis examinandum vel Autori demonstrandum relinquo. Legitur ea in Actis Mensis Aprilis p. 156, 157. Quisquis vero sit ejus Autor, haud dubie Britannus, videtur in Analyfi infinite parvorum non mediocriter versatus, quod vel hinc manifestum est, quia in hac solutione elucet vestigia longi & operosi calculi. Sed si minus industriz plus vero sagacitatis adhibuisset, invenire potuisset solutionem aliam longe simpliciore. Contigit ipsi, quod sæpissime solet, venari scilicet per ambages intricatas & longas, quod in propinquo latet angulo. Vitium autem est, aut saltem defectus, in omni solutione, quæ præter necessitatem nititur fundamentis compositis ac longe petitis, deducens ad constructionem plus æquo laboriosam.

Præquam itaque communiemus nostram mira simplicitate & concinnitate gaudentem, indulgemus Solutori anonymo adhuc aliquod tempus, genuinam nostræque similem, qualem desideramus, investigandi solutionem; ac talem inprimis, quæ pro optatis curvis transcendentibus constructionem suppeditet non per quadraturas, quibus Solutor jam utitur, sed per solas refectiones curvarum algebraicarum, & quidem sive rectus sit, sive obliquus intersectionis angulus, nec obstat, quod pro aliquo contentos nos fore promiserimus re saltem ad quadraturas redacta; nostra enim methode pro quovis angulo intersectionis, præter innumeras curvas algebraicas, etiam innumere aliæ transcendentes concessa refectione algebraicarum construibiles promississime efficiuntur.

Cæterum quæ suppresso nomine subindicavimus binas cur-

vas quaesito satisfaciens, Geometris non ignota, *rectissima* nunc nominavit Solutor Londinensis, nimirum *Cycloidem* quando angulus intersectionis rectus est, & *Logarithmicam*, existens quolibet intersectionis angulo. Sed quod ad hanc attinet, notanda sunt sequentia quae ille nondum animadvertisse videtur: Primo sciendum est, *Logarithmicam* duplici modo ad usum vocari posse, ita nempe ut moveatur vel secundum directionem applicatarum, vel secundum directionem asymptoti, priori modo unaquaeque ex *Logarithmicis* inservit sive *rectangula* sit sive *obliquangula*, sed respectu alterius modi non omnes *Logarithmicae* huic negotio quadrant, sed tantum *acutangulae*; nam *vulgaris* seu *rectangula*, ut & omnes *obtusangulae* sunt prorsus inidoneae, voco *Logarithmicas acutangulas, rectangulas, obtusangulas*, quarum applicatae cum subtangentibus constituunt angulos *acutos, rectos, obtusos*. Hoc etiam notatu dignum est, in casu quo angulus intersectionis esse debet rectus, optato effectui respondere *Logarithmicam semirectangulam*, quae ipsissima est *Linea Bernoulliana*, apud Geometras quondam non incelebris. Horum demonstrationem nunc non addimus; dabit eam noster Aegonymus, ne divinando tantum vel palpaando in *Logarithmicam* incidisse videatur.

GEORGII PHILIPPI NENTERI, MED. D.

Pract. Argent. Fundamentorum Medicinæ Theoretico-Practicorum Tomus II.

Argentorati apud Johannem Reinholdum Dulseckerum, 1721, 4.

Alphab. 5. plag. 19 $\frac{1}{2}$

TRes praeterlapsi sunt anni, cum Clarissimus Nenter Tomum I. Fundamentorum Medicinæ Theoretico-Practicorum, in Actis his Anno 1718 Mense Novembri pag. 521 recensitum, divulgavit, per frequentia vero itinera, negotia practica, morbumque gravissimum, quem praeterita aestate passus est, impeditus fuit, quo minus promisso suo citius satisfacere, & addite

addito Tomo II, opus omnibus numeris absolutum conficere valuerit. Qua tamen mora tantum abest, ut detrimenti quid accefferit Libro, ut eo completiori observationum numero idem adausus atque completissimo, utrumque Tomum respiciente, Indice instructus fuerit. Pertractantur enim in eo omnes, & levissimi etiam, morbi, qui adhuc desiderari poterant, eadem methodo, quam in primo Volumine ab eo observatam fuisse diximus. De præstantia autem hujus Libri eo minus dubitandum erit, quo certius est, maxime copiosam factam fuisse exemplarium operis hactenus nondum absoluti distractionem, & quævis excellentia alia eruditus orbis in posterum a Cl. Nentero communicanda sibi polliceri poterit, cujus vires per morbum fractas ut quantagrus Deus O. M. restaurare velit, omnes nobiscum Boni precantur.

D. LAURENTII HEISTERI ORATIO DE
Incrementis Anatomie in hoc seculo XVIII.

Wolfenbüttele, sumptibus Godofredi Freytagii, 1720, 8.

Plag. II.

EX quo Clarissimus Heisterus, relicta Academia Altorfina, a Serenissima Domo Brunsvico - Luneburgensi ad publice docendam Anatomiam, Chirurgiam & Physiologiam in Regia ac Ducali Julia Helmstadiensi vocatus fuit, spartam hanc oratione ista die 18 Julii anni superioris auspiciari consultum duxit, ad quam audiendam Proceres Programmate de novis Inventis Anatomicis hujus seculi invitaverat. Observavit scilicet Autor Clarissimus, seculi hujus, in quo vivimus, quanquam quinta tantum, hoc est, perquam exigua, pars sit præterlapsa, Anatomia nihilominus intra tam paucillum tempus tanta fecisse incrementa, ut omnes certe, qui rem æquo animo perpendent, ea sint admiraturi. Multa enim omnino nova, præcedentibus seculis non observata, sunt detecta, multa veterum inventa ad majorem perfectionem redacta, accuratiusque vel descripta, vel elegantius aut melius delineata atque figuris expressa. In

MUR

qui,

quibusdam partibus melior usus est inventus Physiologicus, in aliis Pathologicus, aut Practicus erutus est. Denique etiam Scripta Anatomica, unde incrementa optime perspicui possunt, & nova & emendatiora quamplurima hoc prodire seculo, quæ cum rebus præcipuis, quas Autores præstiterunt, in hac oratione juxta annorum seriem enarrat. Quæ jam recensere, cum nimis prolixum foret, Lectorem potius, ut ipsam orationem, quæ jussu scripti loco esse potest, evolvat, monemus. Ea solummodo, quæ Autor Clarissimus de suis inventis pag. 167 & sqq. refert, speciminis loco hic propriis ejus verbis recenserebimus. Quid ego, inquit, in Anatome & Compendio meo Anatomico, tam in erroribus aliorum emendandis, quam in conquirendis & digerendis recentiorum Inventis, (præter ea, quæ cum Ephemeridibus Naturæ Curiosorum, variis annis, communi-eavi) præstiterim, quilibet ex lectione ejus cognoscere potest, aptoque tempore in eo explicando Philiatricis uberius constabit. Nonnullas tamen mearum observationum, ut historia incrementorum anatomicorum hic perfectior exhibeatur, nunc recensebo. Arteriæ aortæ quatuor ramos ascendentes, ex trunco seorsum prodeuntes, asservq: cum alias ordinarie tantum tres sint. Processum mallei Ravianum, ut & minus ossiculum sesamoideum, condylo femoris interno quandoque infidens, primus, ni fallor, delineavi, structuramque & situm pylori verum figuris exhibui. Præterea vasa lactea mesenterii & intestinorum ex cadavere humano ubi copiosissima aderant, delineanda curavi. Ductus biliaris cystici valvulas spirales, aliasque in eo occurrentes valvulas, sæpius a me visas, itemque ductum hepatis venosum, ac venæ umbilicalis in sinum venæ portæ legitimam insertionem, circa quam tam multi scriptores errarunt, figuris ostendi, &, quomodo vere se habeant, descripsi. Porro vasa sanguifera quam copiosa, facta prius eorum argento vivo repletionem, per tubas Fallopianas distribuuntur, & quomodo horum vasorum consideratione functio illarum melius intelligi queat, exhibui. Cerebelli humani æque ac vitulini mirabilem pulcherrimamque conformationem, prout revera se habet, dum tam multi in ea delineanda hallucinati sunt, primus ob oculos posui,

posui. Præterea papillas linguæ, gustus organum, ejusque tunicam reticularem, quam ab aliis recte delineatam non novi, figura illustravi. Deinde veram humoris aquei per oculum distributionem, verumque chrySTALLINI situm, circa quæ tot controversiæ, totque errores a plerisque anatomicis commissi fuerunt, me docuisse, figurisque recte ostendisse, opinor. Ligamenta dno penis lateralia, ab aliis, quantum novi, non indicata, in omnibus cadaveribus virilibus, quæ ab aliquot annis examinavi, reperi. Glandularum historiam, & quid revera glandulæ sint, me haud parum illustrasse credo. Uterum in parturiente sponte ruptum, & fœtus caput in abdomine offendi. Vermes singulares in equis & columbis deprehendi. Delineationem dedit, quomodo in vitulo bicipiti duas linguas, utque duo cerebra conjuncta invenerim. In infante, qui ano clauso nascebatur, intestinum rectum deficere vidi. Cataracta lactea quid sit, sectione inveni, reliquasque cataractas frequentius in humoris chrySTALLINI opacitate, quam in membranoso corpore, multis superatis litibus, me evicisse arbitror. In amavrosii defuncto humorem vitreum dissolutum, & vasa lactea in crassis equi intestinis reperi, ut & fibras annulares in ejus ductu thoracico. Pancreas in duobus melancholicis scirrhorum se nobis exhibuit. Glandulas bronchiales, nusquam naturali magnitudine antea exhibitas, una cum thyroidea & aspera arteria in Ephem. Natur. Curios. dedit. Lumbricos intestina in puero perforasse, & in abdomine hæsisse, conspexi. Hymen in puellis sæpius observavi, taleque admodum notabile ex puella 14 annos nata delineatum, ut & singularem venæ azygos constitutionem iisdem in Ephemeridibus representavi. Reliqua nunc prætermitto, alioque tempore exponam.

Heinrich Meybaums Sen. Chronica des Jungfräul.
Klosters Marienborn.

i. e.

M m 2

HENRI.

HENRICI MEIBOMII, SENIORIS, CHRONICON Monasterii Marienbornensis ex MSto editum a JOH. GEORG. LEUCKFELDO.

Magdeb. & Lips. apud Christophorum Seidelium, 1720, 4
Plag. 15.

HAud fas est perire quicquam Meibomiani, cujus nominis tot sunt & tanta in universam patriam nostram historiam merita, ut nullius facile vel majora extent, vel magis frequentia. Laudatur proin merito solertissimi *Leuckfeldi* cura, qui ex *Leuckfeldis* Senioris Meibomii MStis partem hanc cum publico communicavit. Pertinet scriptum hoc ad Monasterium Marienbornense ditionis Magdeburgicæ, quod diu monialibus Romani cultus secessum præbuit, nunc ab Evangelicæ Religionis & nobilis prosapia virginibus tenetur. Nomen ejus & initia, quæ A. C. 1191 cepit, debentur pietati virorum quorundam, qui hunc in locum aute a cædibus & latrociniiis infamem commigrabant, ut peregrinantes sacrorum causa ibi hospitio exciperent. Huic instituto ne divina deesset autoritas, pastores quidam allegabantur, qui cum gregibus ibi morantes se varias species vidisse ferebant locum a Deo cultui suo destinatum accurate designantes, inprimis vero Mariæ imaginem in fontem demissam, qui miraculosam inde virtutem acceperit. Illa dein imago ex aquis protracta & publice culta effecit, ut *Marienborn* locus ille appellaretur. E peregrinorum hospitio factus est, incertum qua occasione, versus medium seculi decimi tertii conventus monialium Augustini regulam sequentium. Ab eo tempore quæ incrementa ceperit, quas vicissitudines passum sit Monasterium istud, quantum ex monumentis antiquis potuit, usque ad An. 1580 annalium modo digessit Meibomius. Fatendum equidem est, argumentum hujus scripti neque satis varium esse ad jucunditatem nec ad utilitatem satis amplum. Nam & Marienbornense Monasterium ex mediocribus fere fuit, & quæ de illo potuerunt notari, donationes potissimum sunt, præter mensuras agrorum & nomina familiarum nil præsentantes. Cum tamen inde non Mo-
naste

nafteriorum solum Germanorum Historia augeri sed & nobilium familiarum magnam partem extinctarum notitia possit integrari, suus tamen huic libro honor apud plerosque medix Historix amatores constabit. Ea vero imprimis, quæ ad illustrandas gentes Comitum & nobilium passim memoratorum pertinent, magno cum studio in Annotationes suas contulit Cl. Leuckfeldus, multiplici nec infructuosa lectione, ut omnia ejus, referat.

Joh. Georg Leuckfelds *ANTIQUITATES PRÆMONSTRATENSES* oder *historische Nachricht* &c.
i. e.

JOH. GEORGII LEUCKFELDI HISTORICA
narratio de duobus Præmonstratensium olim Monasteriis,
S. Mariæ Magdeburgi, & Gratia Dei pro-
pe Calbam.

Magdeb. & Lips. apud Christoph. Seidelium, 1721, 4.
Alphab. I plag. II.

Tanto magis commemoratione dignum est B. Mariæ Monasterium Magdeburgi, nunc ad cultum Protestantium compositum, quod ibi primum, cum in Germaniam perductus est, pedes posuit celebris Præmonstratensium ordo. Factum id ipsius Norberti auspiciis, qui cum paulo post ordinis istius initia Magdeburgensem Archiepiscopatum adipisceretur, eo statim curam dirigebat, ut suos secum haberet. Effecit id etiam An. 1129, quo eos in Canonicorum secularium locum huc deduxit ex Gallis accersitos. Inde paulatim per Magdeburgicam ditionem & vicinas etiam Præmonstratenses plura invenierunt domicilia & ita sunt aucti, ut Episcopi, Brandeburgensis, Havelbergensis & Ratzeburgensis ex ordine isto constanter legerentur. Illud vero singulare, quod præpositus Monasterii Mariani, de quo hic agitur, *secundus Germania Primas* dici consueverit, arrogantius haud dubie quam pro potentia, ut testimonio Joh. Baschii de Reform. Monasteriorum confirmatur. In æde sacra

hujus Monasterii Norbertus ipse post mortem reponi voluit, jacuitque haud motus, donec post initia tricennalis belli, Præmonstratenfes in Monasterio Pragenfi, *Strobhoff* dicto, gloriosius illum apud se quam inter hæreticos cubiturum existimantes, corpus Norberti variis missionibus Magdeburgenses flagitarent. Pervicerunt tandem rem, sæpe non diximus, quam opportune, negatam, armis potius, quam autotitate Imperatoris An. 1629. Ex illo tempore translatae Norberti exuvias Pragam fuisse credunt, & ejus beneficii memoriam solennibus festis recolunt. Sunt tamen ex nostris rerum Magdeburgensium periti, qui pro Norberto, ejus clam alio defossi sepulchrum vacuum invenerint, Henrici Archiepiscopi Norberto anterioris corpus ablatum dicunt, Egerunt id in *Vindiciis Norbertinis Philippus Mullerus* & in *Pseudo-Norberto Barthol. Cbrist. Richardi*. Exhibet quædam ad id negotium illustrandum in Addendis Cl. Leuckfeldus. Sed quæ curatius considerari merentur, sunt Diplomata LIII ad Monasterium S. Mariæ Magdeburgense pertinentia, quæ ex Codice Epistolari Antiquitatum Archiepiscopatus Magdeburgensis inter Reliquias MSS. Ludovicianas servato depromsit, &, quantum conjecturis assequi potuit ordine Chronologico disposuit. Incommodum tamen accidit, quod illis Diplomatis non sit positus, nisi post impressam Monasterii Historiam, quæ perfectior inde, si in tempore præsto fuissent, reddi poterat.

Alterum cujus in hoc volumine memoria renovatur Monasterium, *Gratia Dei*, lingua vernacula *Gottes Gnade* dictum & prope Calbam in ditione Magdeburgica fuit exstructum. Originein habet a quodam Ottone Crutorfii aut Reveningi Domino, qui a Norberto persuasus ditionibus & bonis suis partim sedi Magdeburgicæ cessit, partim ea in conventum Præmonstratensium dicto loco constituendum impendit. Ab eo tempora hujus ordinis Monachi sub præposito hic vixerunt, donec Sigismundus, Præful Magdeburgicus Protestantium cultui addictus, An. 1564 mortuo præposito Lamberto Wernero, qui & ipse partes istas fuerat amplexus, Præfectum eo loco

loco Præpositi mitteret, & Monachos adeo inde tolleret. Denique post pacem Westphalicam plane seculari, ut dicitur, usui & administrationi fuit addictum. Copiosus hic fuit Cl. Autor in communicandis literis & diplomatibus partium nunc primum editis, quorum occasione subinde non male digreditur ad argumenta quædam Historica illustranda. Sic p. 32 tempus quærit, quo primum Regis titulo vocem Romanorum addiderint nostri Imperatores, cum primo ante inaugurationem Romanam solo Regis axioma essent contenti. Putat autem se observasse, quod ab Henrico III vel IV id primum fit factum. P. 39 corrigit erratum in Spicilegio Ecclæs. Lunigii, ubi Parte 4 p. 187 asseritur, Abbatiam pristinam Harsfeldensem inter Catos sitam An. 1160 annexam fuisse per decretum Pontificis Archiepiscopatui Bremensi. Monstrat vero Cl. Leuckfeldus, literas pontificis de Abbatia Harsfeldensi vel Harsfeldensi prope Stadam sita loqui. P. 51 sqq. de antiquo judicio sub alta arbore, cujus in diplomatibus Halberstadiensibus & Quedlinburgensibus passim fit mentio, agit satis prolixè, & conjicit, illud ex solennibus istis conventibus judicialibus fuisse, quos Principes provincias suas circumeuntes statis locis sub dio cogebant, hoc autem inprimis ad proceram quandam arborem haud procul a Quedlinburgo fuisse habitum. Reliqua, quibus passim Historiæ mediæ autores illustrantur, brevitate ergo tacemus.

*Verdienste Gelehrter Theologorum, damit sie sich um die
Studia profana omnis generis, oder um weltliche Ges
lehrsamkeit wohl verdienet.*

i. e.,

IO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. DOCT.

Sup. Rochlit. Merita Theologorum in Rem literariam.

Part. I. Accedit Appendix de Meritis Patrum Ecclæsie in bonas literas.

Rochliti, typis Langianis, 1720, 8

Pl. 22.

Non —

Non alienum a suo, quo tenetur, studio bene de historia quoque literaria merendi esse duxit S. R. Autor, ut præfens argumentum curatius persequeretur, & Theologorum in literas profanas omnis generis non contemnenda merita, paucis perspecta, absque studio partium fideliter enarraret, atque, ubi ratio commendandi sese offerebat, prædicaret. Pars laboris I, quæ jam in lucem exiit duabus Sectionibus, Theologorum Augustanæ Confessionis tantum rationem habet, & Theologorum hujus classis aliquot centurias enarrat, deque haud paucis singularia non raro annectit. Ex his nonnullorum vitæ, scripta & singularia uberius profequitur Autor, maxime *Josua Arndti*, *Argrimi Jona*, *Davidis Chytrai*, *Jo. Cluveri*, *Jo. Conr. Danabausri*, *Jo. Mich. Dilberri*, *Jo. Georg. Dorschai*, *Pauli Fagii*, *Jo. Fechtii*, *Jo. Henr. Feustkingii*, *Joach. Felleri*, *Matthia Flacii*, *Salom. Glassii*, *Zach. Grapti*, *Christoph. Helvici*, *Joach. Hildebrandi*, *Jo. Conr. Horneji*, *Jo. Hulsemanni*, *Thome Ittigii*, *Andr. Kesleri*, *Christ. Kortbolci*, *Martini Lutheri*, *Heß Godofr. Masti*, *Val Alberti*, *Conr. Aslaci*, *Jo. Frid. Mayeri*, *Phil. Melancthonis*, *Jo. Micralli*, *Christ. Nöldti*, *Jo. Pappi*, *Augusti Pfeifferi*, *Jo. Andr. Quenstedtii*, *Conr. Tiburtii Rangonis*, *J. P. Resenii*, *Casp. Sagittarii*, *Jo. Christfr. Sagittarii*, *Samuelis Schewigii*, *Cyr. Spangenbergii*, *Georgii Spalatini*, *Theophili Spizelii*, *Egid. Strauchii*, *jun. Elia Veiclii*, *Jo. Henr. Ursini*, *Tobia Wagneri*, & aliorum. Nec horum reliquorumque scripta enarrasse contentus sæpe de scriptis eorum suam pronunciat sententiam, & aliorum quoque judicia frequenter adducit. De industria eos præterit Theologos, qui adhuc ætatem agunt, alio tempore, si summo Numini visum fit, hos additurus. Qui ex Patrum Ecclesiæ ordine huc referendi videbantur, in Appendice peculiari opera recensentur, in quibus *Clemens Alexandrinus*, *Eusebius Pampbili*, *Gregorius Naztanz. Cyprianus*, *Hieronymus*, *Photius*, *Tertullianus* & *Beda* eminent. Animus est Autori, Partem II de Theologorum ad Calvini metrem Reformatorum in profanas literas meritis brevi in lucem emittere, quam tamen, si non desiderari, aut minus gratam fore hanc operam, experietur, premet, tempusque aliis potius laboribus impendet.

† †

†

N. VII.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsia
Calendis Julii Anno MDCC XXI.

LES DROITS DES SOUVERAINS DEFEN-
DUS &c.

h. e.

PAULI SARPPII, SERVITÆ, REIPUBLI-
*cæ Venetæ Consiliarii, Jura Principum contra Excommu-
nicationes & Interdicta Pontificum Romanorum defensa,
ad illustres Status Inquisitores, Italice
& Gallice.*

Tomi II.

Hagæ Comitum, apud Henr. Scheurleer, 1721, 8.

Alph. I pl. 10.

IN vulgus notum est, quam acriter Paulus V Pontifex Maxi-
mus de immunitate & libertate Ecclesiastica cum Serenissima
Venetorum Republica, qua juris sui alia non est facile tenacior,
depugnaverit, quibus libris & odiis eo deventum est, ut Duci &
Senatui Bulla, A. 1603 17 Aprilis Romæ publicata, a Pontifi-
ce sacris interdiceretur; hæc in vulgus nota sunt, & multorum
scriptis celebrata, impugnata, defensa; sed pauci ante noverunt,
Paulum Sarpium, Servitam, celebrem illum Reipublicæ Theolo-
gum, omnium primum animos Senatorum Pontificio illo ful-
mine afflatorum scripto liberrimo confirmasse, quam illud a Viro
nobili acceptum Typographus Hagenis Juci publicæ commit-
teret. Assertatum est hæcenus inter chartas publicas & arcanas,
ipso Sarpio ita volente, quod e re videretur Principum, nonnulla
in his ignorari a populo; neque tamen ita omnes latuit, ut nul-
la libri excellentis exempla in exteras regiones pervenirent. Sane

Nn

id

in uno Belgio duo extant, alterum in manu Schenleseri, alterum in Bibliotheca Viri Illustris; apertius autem utriusque Codicis historiam narrare nondum licet. Geminum Sarpri esse factum, nulli dubitamus, neque quicquam sibi in eo permittit Bibliopola, quam ut *Jura Principum defensa* appellaret librum, quem Sarprius, animum territis Venetum Senatoribus additurus, *Consolationem Mentis* inscripserat; ut Rubricæ nunc eum nigro, quod Jureconfulti ajunt, eo melius conveniret. Vernacula lingua cum usus esset Autor, in gratiam eorum, qui Italice nesciunt, adjecta est versio Gallica, quamvis omnino fatendum sit, illos, qui Italicum sermonem non ignorant, rectius facturos, si ex fonte petant, cum Interpretamentem Autoris non ubique satis assequi videatur.

P. I

In ipso opere ita versatus est Sarprius, ut parte equidem prima, quam generalem appelles, omnem de Excommunicatione, & Interdictis doctrinam, quæ personæ? quæ causæ eo pertinent? quæ sit Pontificis in ea re potestas? ordine excutiat; parte vero altera, speciali magis, ex iis, quæ in priore dicta & asserta sunt, querelas Pontificis contra Venetos motas, decidat & refellat.

C. I.

P. 13

Prims partis primæ quæstio est, *num Papa & Ecclesia ea sit potestas, ut hominem tale, quiddam merentem a fidelium communionis excludere possint*, quam cum negare nolit Sarprius, ad ipsam excommunicationis naturam declarandam progreditur; quæ Nobis est *pæna ecclesiastica, qua Prælatus quempiam tanquam membrum putridum a reliquo corpore rescindit, & omnium bonorum spiritualium communionem & participationem, qua vera Ecclesia membra in unitate fidei fruuntur, eundem privat.* Durissimumque est remedium, immo si miserum illum excommunicatum spectes, omnium remediorum finis, quo magis quæritur, *quæ sint illa personæ, qui tantum infortunium merentur, quæ illa causæ, ex quibus tam grave malum oriri potest?* ubi omnino redarguendi sunt Prælatorum plures, qui ob levissimas causas, ob debita per paupertatem non soluta, ob res inventas non redditas, & similes, his fulminibus utuntur. Bruta sunt, nisi sint iusta, quo pertinet, ne pæna sit major delicto, neve puniendus ullam sui delicti excusationem habeat. Caute & absque præ-

22

C. 2

32

48

precipitato animi affectu in re tam gravi agendum est, omnium autem cautissime; si de Principe forte, aut iis, qui cum summis Principibus pari sunt autoritate atque dignitate excommunicandis quæritur, ne temere abominatum facias subditis, quem sacrosanctum esse vult publica tranquillitas. Deinde alia est Principum, alia privatorum in multis conditio. Princeps excommunicari potest, sed non ab Episcopo, cui nullum jus in imperantem, adeoque nec Prælato, qui Præsul factus, civis esse non definit. Non potest excommunicari Magistratus a Principe constitutus: aut enim autor est rei gestæ Princeps, aut non est. Illud si dixeris, Principis est culpa, si qua est, sin hoc, superest remedium ordinarium, adeundus est Princeps, qui facile suos officium facere coget. Potest itaque Papa, & hoc fatetur Sarpus, ita tamen ut probe distinguat duplicem Papæ personam, alteram summi Pontificis, alteram summi Principis. Ut Pontifex, docet, & docenti parendum; si non pareatur, etiam a summis Principibus, ille habet potestatem Petri, ligat, & solvit. Ut Princeps, imperat, sed suis. Debet has suas opes liberalitati Principum, qui tamen eo ipso, neque sibi constituerunt Dominum, neque ejus in sacris potestatem fecerunt majorem. Paulus V quod erat Apostolis ditior, & Italiæ Princeps, non erat magis Pontifex, quam Petrus & primi ejus successores, neque, si aliquando Papa ad primam paupertatem redigeretur, desineret esse Pontifex, Princeps non amplius esset, amissis opibus & regionibus, primus Episcopus esset, idque majori forte jure, quam quo nunc est, cum ita ad mentem & mores Principis Apostolorum, omnem dominatum ad exemplum Magistri sui respuentis, propius accederet. Quod autem dominantibus dominetur Papa, & quod ad Dei in Principes summum imperium attinet, ejus in orbe gerat vices, neque naturali ratione constat, cum Principes fuerint, cum Papa non esset, neque in S. S. Literis scriptum est, neque spontaneo Principum consensu unquam acceptum aut approbatum. Excommunicatio fit per *sententiam* a summo Pontifice pronunciatam, a qua num ad alium *judicem appellari possit*, dubitatum est, sed ab illis, qui cæco Romanæ sedis amore abrepti, non perspexerunt, quam iniquum sit,

p. 50

56
58

64

70
72
74

94

C. 3

- uains hominis, unius iudicis arbitrio rem tantam committi. Scilicet a sententia Pontificis appellari potest ad Concilium generale, invitâ licet curia Romana, cui talis Concilii convocatio res est tam ingrata, ut Sarpus sibi persuadeat, præter duo illa vota, Obedientiæ & Castitatis, omnibus sacerdotibus communia, a recens creato Pontifice exigi tertium de non convocando Concilio Oecumenico. Duplicis generis sententiæ appellationi non cedunt, latæ a Iudice, qui non fallitur, & latæ a Iudice, qui non habet Superiorem. Falli Pontificem, exemplum Marcelli idololatæ satis demonstrat; inferiorem esse concilio, melior pars orbis affirmat. Et quamvis eum superiorem habeas, pars est, & in propria causa iudicat, qualis sententia plurium cognitione opus habet, eo modo, quo Principes in causis fiscalibus propria iura suorum arbitrio submitunt. *An vero Concilium, puta Generale, Papa est superius? Negant Romanenses, duplici potissimum ex ratione, quod Concilium generale a Papa & convocetur, & confirmetur. Quod ad prius attinet, verum est Concilium convocari a Papa, sed quid inde autoritatis, quid prærogativæ? cum, Papa tergiversante, idem fieri possit ac debeat a Cardinalibus, ab Episcopis, a Principibus denique & Regibus, quos ideo superiores esse ipso Concilio convocato nemo facile dixerit. Confirmanda autem esse Concilia Generalia a Pontifice, gratis asseritur. Vah! inquiet Romanarum partium homo, nonne in Concilio Tridentino interrogati sunt Patres: placetne, ut sacra synodo finis imponatur, & omnium & singulorum confirmatio a Romano Pontifice petatur, & responderunt: Placet. At enim vero confirmatio alia dicitur propria, qua non subsecuta negotium omne irritum est & nullum, alia impropræ talis, declarationem dices, decreta illa esse decreta sanctæ synodi, a Papa cum reliquis Fratribus habitæ, qua etiam in Tridentina usi sunt. Deinde non videndum est, quid Romæ aliquando factum sit, sed quid fieri debeat. Fallacia usi sunt sedis Romæ Fautores, quam in scholis compositionis appellant, interrogaruntque Patres, num finem & Pontificis confirmationem velint, qui, cum prius illud anxie cuperent, posterius non noluerunt: sane inconueniens est, dicere, confirmanda esse ab uno, qui Synodi vel ipse vel per Legatos*

gatos fuit pars, quod omnes jusserunt, confirmanda esse ab homine, quæ sancta Synodo in Spiritu S. legitime congregata placuerunt. Sane illa ipsa Synodus, quam auctoritatem Papæ & Episcoporum tantopere munisse & exornasse constat, aliam fovit sententiam, cum in sessione sub Julio III habita omnes Principes christianos & omnes Prælatos exhortata sit, ut observent, & observari faciant omnia & singula quæ per hoc sacrum & œcumenicum Concilium fuerunt hæctenus statuta & decreta, quod fieri ab ea non poterat, si decretorum planissimum robur a Pontificis confirmatione deum esset repetendum. Num Princeps excommunicatus simul suis ditionibus privari possit, nova est questio. Non ipso excommunicationis jure, bene tamen, hac addita a Pontifice clausula, ajunt Romanenses. Qui vero? cum omnis antiquitas istam clausulam ignoret, & vix anni sint CL., ex quo insolens hæc opinio exorta sit. An deteriori Jure uti licet in Principes, quam in privatos homines, quos illa clausula unquam punitos esse non legimus. Omnino, inquit Romanenses, in penam delicti, crescentibus his, crescant illæ, & hoc præfenti damno eo citius reducetur ad penitentiam Princeps. Sed pace illorum hominum dixerimus, ex Sarpii nostri mente, crescere non posse penam, quæ major infligi non potest, infinito nihil addere finitum, nec intelligere jacturam æternæ salutis, qui rerum terrenarum damno illius penam augeri contendit. Ceterum historiarum monumenta loquuntur, Principes excommunicationibus facilius ad apostasiam, quam ad penitentiam adduci, ut taceamus, quam tristia inde mala, bella civilia, incendia, stupra, rapinæ, hominum innocentium cædes, & infinita facinororum genera metuenda sint, tam gravia, tam atrocia, ut Paulus noster existimet, Pontifici, etiam justissimis causis instructo, si hæc, certo certius futura, cogitatione præcipiat, ad illius clausulæ memoriam sacro quodam horrore esse contremiscendum. Nunc de Libertate Ecclesiastica dicendum est, & cum illius turbatio justam excommunicandi causam præbeat. Fruuntur illa res, personæ, loca. Res sunt vel decimæ, vel aliæ ecclesiasticæ. De illis separatim dicetur. In his, si Princeps boni publici causa aliquid faciat, occupet, mutet, suo id jure facit,

p. 178

182

C. 5

p. 208

232

240

253

256

258

260

C. 6.

p. 278

- fin ex lubricitate, ut ambitioni & voluptati suae faciat satis, merito Pontificis est, videre, ne Respublica Christiana obliqua ratione aliquid detrimenti capiat. De Personis Ecclesiasticis ita habet. Aut sacra faciunt, & quae eo pertinent, & ad Principem illius cura non pertinet; aut actiones civiles instituant, & in his supremum arbitrium est apud Principem. Loca sancta temere violasse non licet, ex causa probabili licet. *An itaque illa Ecclesiastica libertas ad Ecclesiam commoda unice spectat, an vero etiam ad Ecclesiasticorum emolumenta?* Ecclesiae causa haec ita recepta sunt, cujus unice intererat, sanctissimam propagari fidem, & qui eam erant amplexi, nutririque quotidie verbo & sacramentis. Ut itaque finis hic optimus obtineretur, placuit, personas sacras, dum sacri quid faciunt, a nomine impediri, bona ecclesiastica, praeter necessitatem, profanis usibus non adhiberi, loca denique sancta praeter rem non violari. Haec autem omnia & in omnibus sacrosancta facere, & maximam Reipublicae partem Principis imperio eripere, est manifestum bellum Divino, Naturali & Gentium Juri indicere. *Nonne vero Bonorum temporalium possessio jure divino ad Ecclesiam pertinet?* Minime vero. Christo enim, & Apostolis, & primis Pontificibus praecipuum ornamentum erat paupertas. Et Judam proditorem loculos habuisse novimus. Dici forte potest, divitias non dedecere ecclesiam, easdem vero esse necessarias, quis evincet? Quis pauperi illi & martyrum sanguine madanti caeterum nos nostrosque homines comparaverit, aut praetulerit. Ecclesiam divitem Sarpus confert cum sacello, in quo signa nonnulla militaria, & tormentarii globi repositi sunt: tantum abest, ut his ornentur & integretur, ut potius iis ejectis, omnia rectius sese habere videantur. Nunc *de Rebus publicis* agitur, quae cum paria facere soleant cum summis Principibus, non est, ut pluribus dicta repetamus. Id ex doctrina Romanensium notes, personas excommunicati, universitates interdicto coerceri. *De Decimis* uberius videndum est, & *quae sint Principis summi jura circa vectigalia personis & bonis Ecclesiasticis imponenda?* Inter Principem & subjectos mutua est obligatio, illius est, ut suos regat & defendat, horum ut conferant ea, quae communis necessitas exigit. Principis est tueri omnes, etiam illos, qui

qui inter subiectos sunt Ecclesiastici, omnium est, etiam Ecclesiasticorum, opibus suis Principi ferre opem. Decimæ datæ sunt ecclesiasticis olim, & illæ ab oneribus immunes, sed nostra ætate hæc Ecclesiæ bona ita creverunt, ut quartas & tertias faciant. Et quis tolerabit sumtus publicos? Laici, inquit. Itane laudendæ sunt æquitatis, & caritatis regulæ. Et quid faciendum, si omnia aliquando Ecclesiasticis cedant? Respondent illi? Huic malo Pontifex indulgentiis suis medebitur. O miserum Principem! qui id quod jure suo flagitare poterat, olim emendicare mavult. Merito Princeps & ordinaria imponit vectigalia Ecclesiasticis, & extraordinaria, hæc, si vult, Pontifice salutato, si necessitas ultima aliud imperet, etiam insalutato. *De Principis jure judicandi Ecclesiasticos*, immo de omni ejus juré judicandi suos, pro diversitate causarum pronuntiandum est, non pro illa status diversitate, quæ alii sunt Clerici, alii Laici. Si causa est Ecclesiastica, verbum & sacramenta concernens, ad tribunal Ecclesiæ pertinet, sin civilis, Principis est cognitio, nullo aut personæ, aut loci, sed unius causæ habito respectu. *De eo, quod dicunt, Pontificem non falli*, superest quaestio. *Rogavi pro te, Petre*, inquit Christus, *ne fides tua deficiat*. Ubi notes, non dici, ne tu deficias, sed, ne fides tua. Homo errat vel opinione vel actione. Hac sæpius & graviter errarunt Pontifices. Et fatius est eos non errare, nec tamen necesse est. Opinione ne errent, hoc datum Petro & successoribus, ut regant Ecclesiam. Qui vero? nunquam Pontifices opinione errarunt? Ita est. Sed tu distinguas inter legem divinam & positivam. Illius interpretes est Papa non errans. In his & fallit sæpius, & fallitur.

Prolioxiores fuimus in Parte prima, in secunda nobis licebit esse brevioribus, in qua Sarpus iis, quæ a curia Romana contra Venetos ea tempestate allegabantur, respondet. Indignabatur Paulus V, *I impediri ecclesiasticos & pia loca, quo minus fundos acquirere possint*. Ne nempe Laici aliquando redigantur ad incitas. Licet heredem instituere Ecclesiam, licet libere legare, donare, etiam immobilia, ita tamen, ut intra biennium vendantur, pecunia inde redacta apud argentarios aut privatos aut publicos in seræ posteritatis commoda somosi danda est. Il Bo-

p. 420

422

428

C. 11

p. 474

C. 12
p. 506

518

522

76

88

na

na Ecclesiastica locata prescriptione amitti, & conductori per modum emphyteuseos acquiri. Scilicet Lex est Venetorum; sortem per triginta annos non repetitam acquiri debitori eatenus ut perpetuas in posterum solvat usuras, & locatorem, non facta per eadem annorum curricula relocatione, privari dominio, saltim utili, & locationis conductionis negotium degenerare in speciem Emphyteuseos. Huic legi Senatus bona ecclesiastica sub-
 p. 97 jici voluit, ita tamen ut debitori & conductori id demum juris intra quadraginta annos in re Ecclesiastica acquiratur, quod in re alia intra triginta. III *Ecclesiasticos criminosos in foro Laico judicari, causas etiam Ecclesiasticorum civiles ad idem judicium trahi.* Satis disputatum est de hoc jure Partis prioris c. 9, & est mitior juxta Respublica Veneta, quod Laicos actores in causa
 100 civili reos Ecclesiast. coram Nuncio convenire patiat. IV *Impediri Episcopos, quo minus in causis mixti Fori in Laicos, & in causis corporis afflictivis in eccles. animadvertere possint.* Verum enim vero cum plurima sint fori mixti, brevi omnis Principi eriperetur potestas, nisi debito modo huic malo iretur obviam. Satius esset, Episcopi munere fungi, quam Principis officio. Ille enim haberet Imperii commoda, nesciret onera. Neque ea potestas est Episcoporum iis in locis, quorum etiam proprietas ad Ecclesiam Romanam pertinet. Ceterum in criminibus est
 110 differentia, non in personis, quae ea committunt. Si Ecclesiasticum est, cognitio causae ad Tribunal Inquisitionis pertinet, si non ecclesiast. de eo Princeps statuit, sive sit ille Laicus, sive Ecclesiasticus. V *Impediri Episcopos in visitationibus Xenodochiorum, locorum piorum, Confraternitatum, & Montium pietatis.* Sed cum loca pia a Laicis administrantur, a Laicis etiam, si originem spectes, proficiantur, Principis est curam illorum gerere.
 120 Neque enim omne pium etiam dixeris Ecclesiasticum. VI *Concilium sibi vindicare causas Beneficiarias, & si quis Romae sibi prospexerit, cogi ut renunciet literis, quas ab impetratis appellant.* Hoc vero eo pertinet, quod unus sit imperans in re publica, nec alterius sit, judicare de iis, quae ad fidem, ad divina non referuntur. Neque enim Senatus nominationem ad beneficia sibi sumit, sed inter eos, qui nominati sunt, judicat, quis alteri jure
 prio

præferendus fit, ex quo sua sponte sequitur, renunciandum esse a suis iis, quæ hanc status autoritatem convellunt. VII. *Exigi ab Ecclesiasticis vectigalia.* Et quidem summo jure. Si curia Romana Venetos ex nihilo aliquid, ex ferro aurum conficere docuerit, huic querelæ statim facient satis. Ecclesiasticus ut videat Solem, oculos aperiat, ut societatis commoda persentiat, zonam referret, necesse est. VIII. *Vim inferri Regularium constitutionibus & liberis conciliis, adstringique, ut Prælatos constituant Venetos.* Ipsorum bono ita constitutum est, ut ne habeant Præfulem alium quam Venetum, cui potius quam extero cum suis conveniet. Neque sane Venetorum honores, dignitates, & bona ad alios quam ad Venetos pertinent, neque Romanenses in Antistibus Venetis id injustum æstimabunt, aut iniquum, quod a S. R. E. Cardinalibus ab Adriani VI temporibus in eligendo Pontifice Romano observatum est. IX. *Lites inter Ecclesiasticos ortas in foro politico intendi, neglecte Tribunali Nuncii Pontificii ecclesiastico.* Id vero non culpa Reipublicæ, sed voluntate Ecclesiasticorum fit, qui causam suam sponte ad Laicum tribunal deferunt; quibus, cum cives sint, jus denegasse, bonum imperantem non decet. X. *Velle Venetos, ut Episcopi possessionem temporalium a Senatu petant, nec admittere alios ad Antistitis dignitatem, nisi quos Cardinalis Venetus commendasset.* Possessionis magna vis est, magna commoda, quæ ne a quolibet, falso forte aut nullo titulo gaudente, temere ambiatur, providere, interest Reipublicæ, interest Candidatorum; illa vero commendatio per Cardinalem Protectorem fieri solita, est quædam summorum Principum prærogativa; cum ille reliquis rectius Petitorem noverit. Nec est, cur Aula Romana harum cerimoniarum causa fluctus moveat in simpulo; Princeps in suo suo jure uti potest, nec opus habet, ut foris suffragia colligat, cum ipse domo uno edicto rem conficere possit. XI. *Pensionibus quoque obicem ponere Senatui, & debitores morosos tueri.* Et merito, cum ad temporalia pertineant. Origo Pensionum est, quod ditiores Episcopi olim aliis, qui egebant, de suo aliquid solverent, quod inde in perpetuum jus verti cœpit, & abulsi fenestras aperuit. Fieri enim id solet Romæ, ut dodrans aut deunx pensionibus ex-

p. 118

134

140

144

159

p. 186

hauriatur, cura omni & onere Nominato cum exiguo lucello relicto. Interest itaque reipublicæ, providere, ne Episcopatum reditus ultra fas & modum, & infra Antiflitis dignitatem diminuantur, & fortunæ Venetæ obliquo itinere ad indignos, externos aut ipsos Reipublicæ hostes perveniant. XII. *Impediri Ordinarios excommunicatione uti in casibus a Canonibus præceptis;* & XIV. *tolerari Schismaticos, Hæreticos, Concubinariorum, & Usurarios.* Ea potestas Ordinario tribui non potest, ne biceps oriatur respublica; in iis nempe causis, quæ sua natura ad Laicum tribunal pertinent. Sed videamus de hac re magis distincte. Hæreticos Inquisitionis Tribunal persequitur, ita tamen ut emendare magis studeat, quam perdere. Schismatici magnam partem ditionis Venetæ tenent, quos ab urbe Domina æternum arceri, esset iniquum, vi ad meliorem sententiã adigi, etiam periculosum, cum satis constet, homines religionis causa omnia experiri, & experimento didicerimus, Græcos homines præ isto Pontificis dominatu malle Turcicam servitutem. Concubinarij & Usurarij pariter legem divinam violant, hæc tamen differentia, quod hi proximum etiam lædant. Constitutus itaque est hujus criminis ergo peculiaris Venetiis Magistratus. Illis nec Lex nec Tribunal satis est. Bonis potius moribus coercentur, quam pœnis. In tanta criminum fecunditate, ea, quæ tranquillitatem publicam non lædunt, divino judicio, certe gravissimo, relinquuntur. XIII. *Vota Monastica infringi, proximis cognatis peccantibus, & seductionem allegari; aut si relinquuntur Monasterio, non sequi eos bona.* Nihil Senatus sibi in hac re indulget, quam ut grande periculum avertat, quod ex ejusmodi seductionibus oriri solet honestissimis familiis. Divino nutu, ajuat, hoc factum est; ille vero humanis consiliis se extingui non patietur. Redeat ille olim, sui juris, sæpe potestatis, & eo certiores hominis peculiari ratione ad sacra vocati ferret laudem. Quod autem eos, qui obstinato animo ad pristinum statum redire nolunt, bona non sequantur lege Veneta, hoc demum est mali remedium, hoc Lapis Lydius, ex quo deinum patebit, num unica animæ, an major fortunarum fuerit spes atque cura, XV. *Vim denique inferri libera per Mare Adriaticum Navigationi,*

210

218

gationi, dum ii qui merces Romandiola navibus advebunt, certa portoria solvere compelluntur. Hæc cum Dominio Venetorum in Mare Hadriaticum innitantur, docta dissertatio illud explicat Sarpius, & jure agere Venetos contendit; sed ista quidem prolixiora sunt, quam ut a nobis, dicendo longius jam provectis, paucis dici possint. Nec Bulla Pauli V, in fine operis addita, nos morabitur. Doctrinam, judicii acumen, & dicendi libertatem nemo jure in hoc scripto desiderabit, quamvis forte fatendum sit, esse, quæ (ut taceam de illis, qui Jura Principum circa Sacra ex purioris religionis præceptis rectius callent) Pontificii quoque Cis-Alpini in opinionibus Theologi trans Alpes constituti, & Germani Juris publici Consulti, in doctrina Consiliarii Veneti atro calculo notabunt.

A TREATISE CONCERNING THE OPERATIONS of the holy Spirit &c.

h. e.

TRACTATUS DE OPERATIONIBUS SPIRITUS Sancti &c. Autore HENRICO STEBBING, M. A. Rectore Rickingballii in Suffolcia.

Londini, apud Henr. Clements, 1719. 8.

Plag. 19.

DEbet hic tractatus origines suas ac nobilissimam sui partem scripto cuidam, quod contra D. Owenum, Theologum Anglum, ediderat D. Guilielmus Clagettus, non sine approbatione virorum cordatorum, qui cum partibus Remonstrantium inter Anglos in nonnullis capitibus faciunt. Præcis igitur iis, quæ non tam argumentum, quam adversarii personam attingebant, quorumque notitia post fata Oweni parum hanc nostram ætatem juvat, tractatum istum ita refinxit Autor doctissimus, ut defectum hunc largis additionibus, ad rem ipsam pertinentibus, resarciret, quas tamen signis quibusdam ab iis, quæ ipsius Clagetti sunt, luculenter distinxit. Ubi adversæ partis, Reformatorum scilicet, sententia proponenda fuit, placuit doctissimo

00 2

Autori

Autori Turretinum imprimis allegare, cujus doctrina receptissima omnium videbatur, cujusque adeo verba ipsa latine apposuit. Addere quidem antea constituerat Clariss. Autor discursum quendam de regeneratione & fide salvifica; verum quod in justis libelli molem jam assurgeret hæc opera, visum ipsi fuit tractatum illum, a præsentis argumento paulo diversum, alio tempore edendum reservare.

Præmittitur ipsi tractationi introductio, in qua statum controversiæ ita format Autor doctissimus, ut agendum sibi esse doceat de ordinariis Spiritus Sancti in mentibus hominum operationibus, quæ in Evangelio Christi hominibus quoad omnes Ecclesiæ ætates promissæ sunt, & per quas certæ qualitates, e. g. fides, charitas &c. in ipsis in ordine ad salutem sunt producendæ. De iis ita agere constituit, ut primum doceat, quidnam sint illi effectus, ad quorum productionem in animis hominum Deus dare vult Spiritum Sanctum in omnibus Ecclesiæ ætatibus. Deinde, quid faciat Spiritus Sanctus ad illos effectus producendos. Tertio, quinam sint illi, ad quos promissio Spiritus S. pertinet. Tandem, quænam sit indoles ac ratio harum operationum.

Cap. I. §. I.

Capite igitur primo in genere docetur, quinam & quales sint illi a Spiritu S. divinitus nobis dato in mentibus hominum producendi effectus: tales nimirum & quidem unice tales, quos necesse est Spiritum Sanctum in nobis producere. Fundamentum hujus assertionis ostenditur in bonitate & sapientia Dei, quarum prior non patitur, denegari nobis a Deo necessaria sui Spiritus dona, posterior illis imprimis, præ aliis omnibus, donari nos jubet. Illustratur hoc amplius ex verbis Christi Luc. XI v. 5-13, ubi necessitas & indigentia dandi muneris aut manifeste indicatur, aut evidenter supponitur. Ubi tamen observatur, necessitatem hanc spectari in ordine ad æternam salutem, quæ cum sit finis principalis novi fœderis, necessario etiam finis est harum promissionum, quæ in illo fœdere continentur. Neque ad ea tantum hæc restringenda sunt, quæ absolute sunt necessaria, sed ea quoque hic comprehenduntur, quæ proficua nobis & utilia sunt ad salutem, siquidem Deus hic sub amici aut patris persona inducitur, qui non ea tantum quæ absolute necessaria sunt

fiunt, sed ea quoque suppeditat quæ usibus reliquis conveniunt. Verum hoc posterius tantum in genere & citra strictam determinationem ad specialia quævis intelligi debere monetur; quousque enim Deus in dandis iis, quæ proficua tantum, nec absolute necessaria sunt, progredi velit, id sapientiæ ejus relinquendum, neque ex bonitate ipsius, sed promissionibus particularibus dijudicandum.

§. 6

Jam ubi distinctius & specialius ea Capite II explicanda veniunt, inquirendum sibi esse animadvertit Autor, cum quæ sint ad salutem necessaria, tum an Spiritus Sancti auxiliis & operationibus ad ea opus habeamus. Quæ ad salutem absolute sunt necessaria, quatuor hæc esse deprehendit: 1) fidem in Christum, qua eum credimus esse filium Dei, cujus autoritate tuto niti possumus, qualescunque nobis divinæ voluntatis revelationes patefecerit; 2) tantum cognitionis Christianæ, quantum necesse est hominibus ad pœnitentiam & sanctimoniam adducendis; 3) Virtutes Christianæ vitæ practicas; 4) Perseverantiam. Quæ omnia commode ad duo, fidem scilicet sensu latiori & obedientiam referri posse dicuntur. Quæ ad salutem proficua & utilia tantum sunt, ea continentur in diversis gradibus tum cognitionis tum sanctimoniam & immunitatis ab iis nævis, qui peccata infirmitatis vocantur. Quod vero ad illas qualitates consequendas auxiliis Spiritus Sancti opus habeamus, jam ulterius probatur. Et quidem I, ratione fidei, ad quam tria pertinere dicuntur, scilicet 1) ut doctrina Evangelii clare proponatur intellectui, 2) ut adit sufficiens evidentiæ, esse eam divinitus revelatam, 3) ut mens præparetur & disponatur ad apprehendendum proposita & recipiendos bonos motus, per eam evidentiæ producendos. Existimat vero Noster, priora duo requisita citra hoc ultimum minimè fere momenti esse. Quantaunque enim claritate doctrina Evangelii intellectui proponatur, quantumvis etiam stringant argumenta, quibus divina ejus origo evincitur, non tamen convictum iri eos, qui aut non attendunt ad eam omnino, aut in quibus argumenta illa impedimentis quibusdam sive naturalibus sive acquisitis ab effectu suo suspenduntur. Quum ergo neque immediata inspiratio doctrinæ neque immediatum testi-

Cap. II. §. 1

§. 2

3

4

monium divinitatis Evangelii hodie sint expectanda, necesse
 faltem esse, ut per Spiritus Sancti opera corda ad amplectendum
 Evangelium, evidenter satis propositum, disponantur. Gratiam
 illam prævenientem probat ex Job. VI, 44, quorum verborum
 hunc facit sensum: Non habetis, quod in verbis meis offenda-
 mini. Vera est doctrina mea vestraeque incredulitatis causa non
 est, quod sufficientia convictionis media non habeatis, sed quod
 propter pertinaciam vestram gratia Dei nondum animos vestros
 illi rei præparavit, neque in vobis illam mentis habitudinem ac
 statum produxit, quo sine nullus hominum in me vere credere
 potest, quem vero quicumque habuerit, discipulus meus fiet.

6 Antequam ad reliqua pedem profert, duas præstruit regulas,
 quarum prima est, quod preces pro realiqua ejus rei necessita-
 tem & indigentiam supponant: altera, quod preces pro gratia
 & virtute quadam, ubi nullum deest mediolorum externorum, sint
 ipsæ illæ preces pro Spiritu S. Unde sequitur, omnia illa Scriptu-
 ræ loca, ubi aut ipsi scriptores sacri preces fundunt, aut fundere
 Christianos jubent pro communi quadam gratia ac virtute, esse
 argumenta evidentiæ, quod ad consequendas illas dotes & gra-
 tias ope Spiritus Sancti nobis opus sit. Cujus proinde necessi-
 tatem ratione cognitionis arguunt dicta Jac. I, 5, Col. I, 9, 10,
 ratione obedientiæ Matth. VI, 10, 13, ubi tamen expressa quoque
 Christi effata habentur, Joh. XV, 5, & cap. III, 3, coll. Tit. III, 5, 6,
 Rom. VIII, 8, 9, 13, 14, ratione perseverantiæ & incrementi in
 bono Eph. III, 14, 16, 1 Thess. III, 13, 2 Thess. II, 17, 1 Thess. III,
 12, Phil. I, 9, 10, 11, Hebr. XIII, 21. Unde tandem inferitur, fi-
 dem, obedientiam, augmenta cognitionis & sanctimonix esse
 eos effectus, ad quorum productionem Deus Spiritum suum
 quoad omnes ætates vult impertiri. Ex quo deducuntur porisma-
 ta. 1) Eum, qui credit in Christum & mandata ejus sincere servat,
 habere Spiritum Dei; 2) frustra supponi, Deum irasci nobis
 quantumvis sanctimonix studeamus, si interea non habuerimus
 Spiritum Dei, quum prius non possit esse sine posteriori; 3)
 frustra fidem & obedientiam nostram ab una, & τὸ habere ve-
 ram gratiam ab altera parte, distincta regenerationis signa
 constitui.

Ad

Ad alteram tractationis Partem, eamque plurimis disputationibus obnoxiam, quum prior saltem Pelagianos habeat adversarios, jam pervenit. Autor, quid nimirum faciat Spiritus ad productionem illorum effectuum. In eo scilicet consistere hanc operationem docet, ut induat nos qualitatibus quibusdam moralibus, quæ necessariæ simul & aptæ sint hominibus ad fidem & obedientiam adducendis. Necessitas gratiæ hujus preparatoriæ demonstratur ex parabola de femine Matth. XIII, ostenditurque, qualitates illas morales omnes comprehendere in corde bono ac honesto, Luc. VIII, 15. Illud ergo cor bonum ac honestum specialius includere dicitur humilem ac docilem spiritum, conf. Matth. XI, 29, Marc. X, 14, Joh. X, 25, ac justum æstimum vitæ æternæ, quorsum refert Joh. V, 44, 2 Cor. IV, 4, atque ut probet Autor, hæc duo cor illud bonum ac honestum, a Salvatore unice requisitum, absolvere, ostendere aggreditur, illa non saltem necessaria esse ad fidem, obedientiam & reliqua, sed etiam plene sufficere hominibus ad illa adducendis, adeoque totum illud conficere, quod per bonum ac honestum cor intelligitur, unde in productione illarum qualitatium & quæ illuc pertinent ac requiruntur, consistere operationem Spiritus Sancti, non immerito credi, colligitur. Quas vero alii prætendunt operationes Spiritus Sancti, quales sunt, 1) ut Spiritus Sanctus debeat doctrinas Evangelii vel omnibus Christianis, vel saltem quibusdam immediata quadam inspiratione revelare 2) ut per immediatum testimonium de divinitate Scripturarum certos nos reddere debeat, esse eas verbum Dei, 3) ut per immediatam inspirationem sensum Scripturæ nos doceat & peculiariter quidem, quod ad controversias religionis attinet, 4) ut debeat per immediatam inspirationem vocare homines ad opus ministerii Ecclesiastici, 5) ut debeat suggerere nobis & verba & res precum ad Deum fusarum, 6) ut dare debeat hominibus absolutam certitudinem de æterna eorum salute: eas omnes neque necessarias, neque in sacra Scriptura promissas esse, Autor judicat, cui rei tractandæ locisque Scripturæ, quæ in contrarium allegantur, vindicandis, integrum Cap. IV & V impendit.

Tertia sequitur tractationis Pars, quæ jam de iis agit, quibus Spiritus

Cap. III. p. 28

§. I

2

3. 4

5

6. 7. 8

12

Cap. IV &

V

Cap. VI

Spiritus

§. I
 2 Spiritus Sanctus ad producendos illos effectus promittitur & confertur. Ubi distinguitur gratia in communem & peculiarem. Communis gratia dari docetur omnibus, quibus Evangelium prædicatur, unde eos omnes, qui audiunt, credere posse concluditur. Specialis vero gratia datur iis, qui præstant conditiones, sub quibus illa promissa est, i. e. si pro ea consequenda humiles preces fuderimus, ac jam accepta rite usi fuerimus. Unde primo colligitur, quod obedientia possibilis sit omni, qui credit, quod ulterius ex iustitia & bonitate Dei confirmatur, respondeturque objectioni, ex peccato Adami desumptæ, quæ responsio amplius deducitur ex consideratione bonitatis divinæ & misericordiæ, quemadmodum & ex sapientia & veracitate divina ulterius probatur, possibilem esse obedientiam omni credenti, quod argumentum in summam collectum opponitur absoluto reprobationis decreto. Deinde ex eadem doctrina inferitur, posse omnes credentes incrementa cognitionis & pietatis capere, quæ tamen regula diversis limitationibus restricta esse ostenditur.

Cap. VII

§. I

2

3

4

5

Ultima restat materiæ pertractandæ Pars, de indole & ratione harum operationum Spiritus Sancti. Quo de argumento, postquam observavit Autor modeste hac de re agendum esse, quum hic æque clara Scriptura non definiat ac in præcedentibus; generales quasdam regulas ponit. Prima earum est, esse illas operationes hujusmodi, ut nihilominus fides, obedientia &c. sint effectus verbo Dei proprii. Altera est, modum harum operationum naturæ humanæ convenientem esse. III. per illas nostram curam & diligentiam non excludi, aut inutilem & non necessariam reddi. IV. operationes Spiritus habere suos gradus & proportionem ad præsentem statum spiritualem. V. esse eas insensibiles & percipi non posse, id quod ipsas distinguit ab immediata revelatione. Exin jam inferitur illa maximi momenti conclusio, operationem Spiritus Sancti irresistibilem non esse, quæ materia pro sua dignitate solide satis & proluxe per residua hujus operis capita pertractatur. Formato statu quæstionis, qui huc redit: an positis omnibus gratiæ operationibus, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, maneat tamen
 ita

Cap. VIII

§. I

ita conversio in potestate hominis, ut possit se convertere & non convertere? adjectis insuper nonnullis observationibus, expositaque doctrina adversariorum specialius, ostenditur, sententiam, quæ irresistibilem gratiam statuit, prioribus quatuor regulis generalibus superiore capite expositis e diametro adversari. Ubi, ad secundam regulam quod attinet, ii confutantur, qui irresistibilem gratiam cum libertate hominis conciliare student. Idem jam dogma impugnatur porro ex mandatis, exhortationibus, promissionibus & comminationibus Scripturæ generalibus, ostenditurque, doctrinam adversariorum, & conciliationes cum istis rebus aut falsas aut a quæstione alienas esse, Deumque hypocrisicos & malæ dissimulationis postulare. Unde tandem inferitur, possibilem esse conversionem, sine tali operatione, quæ non conversionem impossibilem reddat. Quæ doctrina a Pelagianismi nota liberatur, & confirmatur ulterius ex evidentibus Scripturæ S. oraculis, quæ manifeste supponunt, posse divinæ operationi resisti. Specialius nunc ea considerantur, quæ pro asserenda gratia irresistibili solent allegari, sive illa desumpta sint ex statu & conditione hominis ante sui conversionem, sive ex dictis Scripturæ S. in hunc sensum detortis, sive demum ex consequentiis, quæ ex doctrina illa, qua gratiæ divinæ resisti posse statuitur, deduci solent, tandemque etiam fieri posse demonstratur, ut homines jam conversi gratia denuo excidant. Quæ distinctius prosequi non patitur ratio instituti nostri: ea vero, quæ indicavimus, sufficere arbitramur, ut lectoribus salivā moveatur, ipsum opus curatius perlustrandi.

Univerſa vero doctrina ad practicas quasdam illationes capite ultimo applicatur, omnesque malos inexcusabiles esse ostenditur, per doctrinam illam de operationibus Spiritus Sancti, propterea hæcenus fuit exposita. Neque enim ut efficacissima sint illa ad virtutem & pietatem incitamenta, amplius quicquam requirit, sive respicias ad finem, cujus gratia promittitur Spiritus S. sive ad eam attendas, quibus promittitur, sive tandem modum & indolem operationum ejus consideres. Doctrina vero, quod omnes virtutes adhuc sint verbi divini effectus, valde ad diligentiam excitat; doctrina, quod Spiritus Sanctus illos effectus, non

P p

pro.

§. 6

Cap. IX.

Cap. X.

XI

XII

XIII &

XIV

XV

XVI

§. I

2

3

4

producat simul & semel, remedium est adversum præsumptionem ex una & desperationem ex altera parte. Doctrina, quod insensibilis sit operatio Spiritus Sancti, munit nos contra delusiones fanaticas, viaque ordinaria, qua ille operatur, eo tendit, ut media gratiæ externæ efficaciam in nos suam consequantur.

JUGEMENS DES SAVANS &c.

hoc est,

GIBERTI JUDICIA DE SCRIPTORIBUS Rhetoricis. Tomus III.

Parisiis, apud Pet. Alex. Martinum, 1719, 8.
Alph. I.

EN tertium eundemque postremum hujus Operis Tomum, quo ad nostram usque ætatem secundum ordinem annorum recensentur, qui supererant, libri Rhetorum. Principem hic locum tenet *Vossius*, qui quatuor Opera rhetorica reliquit, in quibus judice Nostro elucet summa eruditio, varia lectio, studium juvandi literas, & accuratum judicium. Illud solum reprehendit, quod nimium sit diffusus, quodque plurimas inferuerit digressiones, quas ipsi copiosa sua eruditio suppeditavit. Sequitur *Albertus de Albertis*, Jesuita, cujus *Actionem in eloquentia corruptoris* Morhofius contemnit, at Jesuitæ Trevoltienfes magnopere laudant. Noster Criticus primo methodum carpit Alberti, deinde totum ejus librum ait esse declamationem frigidam atque puerilem. De *Nic. Caufini* Opere de *eloquentia sacra & profana* plurimum elogia magna postquam protulit Noster, ipse judicat, Caufinum nec satis accuratum esse nec satis methodicum. Hoc pluribus persequitur, & alia quoque vitia Caufiniani Operis notat, maxime crebras easque inutiles digressiones. Imo plane contemnit hoc Opus, ejusque lectionem dissuadet eloquentiæ studiosis. *Pelletierii*, Jesuitæ, *Regina palatium eloquentiæ* amplum est opus, sed (loquimur e sententia Critici, cujus & sequentes sunt *enimvero*, non nostræ,) non minus ostentationis, quam

quam eruditionis, habens. *Jacobi Masenii Palastra oratoria*, ejusdemque *Palastra styli Romani*, ineptissimis referta est digressionibus. Materiam tamen de affectibus perbene tractavit. *Martini du Cygne*, Jesuitæ, Rhetorica Nostro satisfacit ex omni parte. *Bailii Sapiencia foris predicans* est liber laude dignus. Repensentur in eo clari oratores ecclesiastici, eorum vita perstringitur, ac de eorum eloquentia judicium fertur. *Guerreti* liber ita inscriptus: *Entretiens sur l'eloquence de la Chaire & du Barreau*, non quidem solide elaboratus, attamen ingeniosus lectuque dignus est. *Mozzibus Vayerius* scripsit *Considerationes eloquentiæ Gallicæ*, itemque *Rhetoricam Principis*. Utrumque librum copiose Noster perlustrat & non mediocri laude ornat. *Beurrierii* Compendium Rhetoricæ Christianæ & obscuritatis vitio laborat, & stylo caret polito. In *Ludovici Wolzogenii* Rhetorica ecclesiastica complura notat Criticus noster. *Renatus Bary* in Rhetorica Gallica inutiliter immoratur Locis Topicis, & multas vanas subtilitates proponit. *Georgii Mackensii* Idea eloquentiæ forensis hodiernæ merito laudatur. *Francisci Pomey* *Novus Rhetoricæ Candidatus* non magni fieri meretur. *Egidius Duportius* in sua Arte concionandi plura promittit, quam præstat. Atque hæc *Arts concionandi* expers artis est, & omnia tractat perfunctorie. *Rapinus* Jesuita scripsit *Comparationem Demosthenis & Ciceronis*, item *Meditationes de eloquentia*. Prior liber est admodum imperfectus minimeque solidus. In posteriori etiam libro mala multa bonis sunt immixta. *Morhoffius* utrumque librum immeritis extollit laudibus. *Rapinus* enim omnia scribit negligenter ac perfunctorie, magnoque cum fastu instituit docere alios artem, quam ipse nondum recte didicit. *Buhursius*, Jesuita, edidit *Modum bene cogitandi*, qui titulus videtur signare Logicam, sed revera liber ille inter Rhetorica scripta referendus est. Quæ bona sunt in hoc libro, mutatus est Autor ab Aristotele, tantummodo exempla adjiciens. Præter alia in hoc libro reprehendenda nec illud laudari potest, quod *Buhursius* multa quidem exempla dictorum sibi perplacantium ex aliis exhibet autoribus, non autem exponit, quam ob causam illa dicta sibi placeant laudemque mereantur. *Vasmortierii* *Orationes* omnis generis,

neris, una cum Arte eas componendi, existant, qui liber interpretatorie conscriptus est referendus. Reprehendit illæ autor quatuor in Virgilio, quæ reprehendi haud merentur. Alia quoque Criticus noster notat in hoc Opere. *Jarryæ* Judicia de ministerio Evangelico una cum Cogitationibus de eloquentia ecclesiastica prodierunt A. 1689. Hic postquam egit de summa dignitate muneris sacerdotalis, ostendit, nullum genus eloquentiæ non exhiberi in Scriptura Sacra, (id quod multis demonstrat exemplis,) adeoque sacerdotem etiam decere eloquentiam. Non autem proponit regulas certo ordine, sed vagas meditationes. Errores vero non paucos commisit, e. g. cum docet, ad consequendam eloquentiam non esse opus, ut audias legasve bonos rhetoras & oratores, sed unumquemque sibi effingere regulas debere ingenio suo congruentes; cum simplicitatem styli male describit; cum ecclesiasticam eloquentiam diversam esse tradit ab eloquentia civili. *Brettevillei* Eloquentia forensis & ecclesiastica est Rhetorica, quæ nihil affert novi, imo multis laborat vitiis, quibus tamen ideo ignoscendum videtur, quia liber est posthumus. *Gilleti* Dissertatio de lingua Gallica, cui adjectæ sunt regulæ eloquentiæ, & comparatio veteris Romani fori cum foro hodierno, præter alia multa etiam ob id notari meretur, quod Gallicam linguam & eloquentiam Gallicam inmerito præfert eloquentiæ Latine & Græcæ. *Boissimonius*, qui A. 1698 edidit *Pulchritudinem veteris eloquentiæ & Affectatam elegantiam recentioris*, ad quidvis potius aptus erat, quam ad scribendum de arte rhetorica iudicium. Autor libri sub titulo *La Rhetorique de l'homme homme* editi magnifice quidem ipse laudat suam methodum, sua præcepta, sua exempla, sed iis laudibus minime dignus est. *Bordius*, qui A. 1700 *ἀνωνύμως* edidit *Optimam rationem concionandi*, nec solide scribit nec distincte. Eodem anno prodierunt *Meditationes de eloquentia*: quo in Opere continentur tria opuscula, *Arnaldi* dissertatio contra Boissium, *Sillerii*, Episcopi Sueffionensis, Epistolæ duæ ad Lamium, & *Lamii* Epistola ad Sillerium. Arnaldus & Sillerius eandem tuentur sententiam, prementes vestigia Augustini, Caroli Borromæi, & Augusti Valerii. Contra Lamium & Boissium ingeniose defendunt causam

m. Lam

malam. Condemnant enim omnem eloquentiam, saltim ecclesiasticam. Noster Criticus utriusque ratiunculas recitat ac simul refutat. *Franc. Vavassoris* de ludicra dictione liber laude dignus est. Debebat vero accuratius definire, quid sit dictio ludicra. A. 1701 Anonymus quidam edidit *Regulas bona & solida orationis ecclesiasticae*. Hic rejicit plane eloquentiam e cathedra sacra, sed male & confuse ratiocinans. *Lamii* Ars dicendi (*L' Art de parler*,) summo opere laudatur a Bailleto, Morhofio, aliisque, qui non videntur hoc Opus accurate perlegisse atque expendisse. Ipse etiam Autor jactat, se rhetoricam melius & perfectius traditurum ceteris hujus artis magistris tum priscis, tum recentioribus. Sed præterquam quod multa immiscet argumenta ad rhetoricam non pertinentia, etiam injuste contemnit antiquos rhetores, ipse parum soliditatis habens. Noster etiam Criticus multos in hoc libro notat errores, ut ostendat, Rhetoricam hanc non mereri eam laudem, qua vulgo floret. *Natalis Alexander*, cujus *Institutio Concionatorum* A. 1702 prodiit, meretur laudari, quamquam magis tractat de prudentia concionantium, & in præceptis rhetoricis nimium brevis est. *Blasii Gisberti*, Jesuitæ, liber de *eloquentia Christiana* eodem anno lucem vidit, Edisserit is vitia vulgarium oratorum sacrorum: hinc de eorum virtutibus agit. Noster Criticus copiose refutat ejus errorem, quo statuit, in Ecclesia vetere Judaica non alios fuisse concionatores, quam prophetas. Præterea multa reprehendit hoc in libro, cujus stylum plane contemnit, miraturque, Opus hoc tantopere commendari a Jesuitis Trevoltiensibus. A. 1703 prodiit libellus de *vera eloquentia* contra Lamium. A. 1705 idem Anonymus publicavit *Cogitationes de eloquentia* contra eundem Lamium. Utriusque libri autor est ipse *Gisbertus* noster. Hic igitur primo exponit occasionem, quæ ipsum deduxerit in hanc cum Lamio controversiam, & historiam exhibet continuatæ hujus contentiōnis usque ad mortem Lamii. Hinc docet, Lamium errare, cum statuit, rhetorico studio corrumpi & ingenium & animum hominis, adeoque nihil operæ dandum esse illi studio. *Adolphus Clarmundus*, cujus verum nomen est *Jo. Christoph. Rudigerus*, in *Exercitatione de præcipuis Topicorum explanatoribus*, quæ

Lipſiæ A. 1708 prodiit, & aliorum & ſuum de unoquoque ſcriptore exhibet iudicium. Nimis tamen brevis eſt, nimisque magni facit doctrinam de locis Topicis, cujus vel exiguus vel nullus eſt fructus. *Gafchieſti*, Theologi Sueſſionenſis, *Regula de miniſterio concionatorio*, A. 1711 editæ, plenæ ſunt bonæ frugis, & vix pauca ibi inſunt, quæ non videntur approbari poſſe. *Fenelonii*, Archiepiſcopi Cameracenſis, Dialogi de eloquentia A. 1718 prodierunt. Autor quidem Præſationis ſummis extollit laudibus hunc librum; ſed ipſe Fenelonius, dum librum iſtum in adoleſcentia ſcriptum nunquam edere voluit, ſatis oſtendit, ſuum ſibi librum non viſum eſſe dignum luce publica. Noſter igitur Criticus multis docet, erraſſe Fenelonium, cum Iſocratem iudicariſſe malum dicendi magiſtrum, ſimulque tradit, idem de Iſocrate ſenſiſſe Ciceronem, Ariſtotelem, Platonem & Longinum. Plura etiam refellit in opinionibus Fenelonii de eloquentia, tandemque iſtius libri, minus ſolide conſcripti, editorem male conſuluiſſe cenſet famæ Fenelonii. Ita tandem ad finem pervenimus Iudiciorum de ſcriptis rhetoricis, quæ cum ſint liberrima, an ubique careant malignitate, aliorum ſit iudicium. Annexum eſt p. 505 ſqq. Supplementum Tomi ſecundi, in quo memorat *Guſtaveſis Fichteſis*, Doctoreſ Sorbonici, Rhetoricam A. 1461 ſcriptam, & *Martini Delphi*, pariter Sorbonici Doctoreſ, librum de inſtituendo ferme ab uberibus Oratore, A. 1482 ſcriptum. P. 518 ſq. promittit Autor noſter novum Opus ſub titulo: *Jugemens des Savans ſur les Orateurs*, in quo expoſiturus eſt iudicia de oratoribus Græcis, Latinis, & Gallicis. Denique totum Opus, quod modo recenſuimus, concludit ſatis amplus Catalogus librorum rhetoricorum, quorum mentionem ac recenſionem prudens Noſter omiſit in Opere ſuo tripartito.

HISTOIRE DE MARGUERITE DE VALOIS,
Reine de Navarre, ſœur de François I.

h. e.

HISTORIA MARGARITÆ VALESIÆ,
Reginæ Navarre, Franciſci I Sororis.

Tomus IV.

Parif.

Parif. apud Francifcum Furnier, 1720, 12 maj.

Alph. 2 pl. 15.

Qui vel in Sammarthani *Elogiis* lib. I p. 26 sq. hujus Margaritæ, quæ Henrici IV Galliz Regis avia fuit, legerit encomium, is cupide in hoc, quod offerimus, Opus involabit, plenius haufurus vitæ fatorumque descriptionem tam nobilis ſexusque ſui modum ſupergreſſæ ſæminæ. Sed dolemus, lectores noſtros a nobis edocendos eſſe, carbones hic reperiri pro theſauro. Dum enim perluſtrare hanc Hiſtoriam cœpimus, non ſine indignatione deprehendimus, autorem maluiſſe fabulatoris, quam hiſtorici, ſuſtinere perſonam, nec hiſtoricorum, ſed amantium muliercularum in gratiam tam longo labore functum eſſe. Scilicet nœra hæc eſt fabula Romanenſis, & quidem adeo fabuloſa, ut ex veritate hiſtorica vix quicquam retinuerit Autor præter nomina perſonarum. Ac percommode accidit, ut, dum Bælii Diſtionarium evolvimus, recordati, Polyhiſtorem illum ſatis bene commentatum eſſe de Margaritæ illius virtutibus ac ſcriptis, ibi deprehendamus, Opus hoc fabuloſam, de quo loquimur, jam ſuperiore ſeculo & Lutetiæ & Amſtelodami excuſum typis fuiſſe, atque id ipſum debitam Bælio expreſſiſſe indignationem, quod præ hiſtoria tam commemorabilis matronæ poſteritas habeat infulſam ſolisque amantibus dicam an amentibus placituram fabulam. Cum igitur ea, quam nos exhibemus, non ſit prima hujus libri editio, eo magis abſtinemus a recenſione ejus, tribus tamen verbis relaturi, libro primo tradi, Margaritam, etſi Duci Alenconio nuptam, perpetuo tamen Caroli Burbonii amore arſiſſe: ejusdem Burbonii amore accenſam matrem Margaritæ, cum ſe ſperni videret, adeo crudeli odio perſecutum eſſe Burbonium, ut is conſilium caperet deſcendi ad Carolum V. Imperatorem: Burbonium hinc præſuiſſe illi exercitui, a quo captus ad Ticinum Franciſcus I fuerit: Madriti deinde hæc propoſitas fuiſſe pacis conditiones, ut Franciſcus I duceret Caroli V ſororem, Eleonoram reginam, Burbonius Franciſci I ſororem Margaritam, amiſſo nuper in prælio Ticinenſi marito viduam: paulo poſt Margaritam veniſſe Madritum, ut captivo fratri

fratri solatio esset: tum vero eam sua plane singulari pulchritudine sic cepisse Imperatorem Carolum, ut is ipsam habere vellet uxorem: eandem Cancellarium Hispanicum, quo cum de pace egerit, forinse suæ venustate ita fasciuasse, ut is Margaritæ morem gereret in omnibus pacis conditionibus: Margaritam denique, audito, Burbonium mutata fide constituisse ducere regiam virginem Lusitanicam, præ impatientia doloris statim nupsisse Regi Navarræ. Sed hæc inemorasse satis est, vel etiam plus satis.

M. TULLII CICERONIS LIBRI DE DIVINATIONE & DE FATO. Recensuit & suis Animadversionibus illustravit & emendavit JO. DAVISIUS &c. Accedunt integræ Notæ P. MANUCII, P. VICTORII, F. CAMERARII, D. LAMBINI & F. URSINI, una cum HADRIANI TURNEBI Commentario in librum de Fato.

Cantabrigiæ, sumptibus Corn. Crownfield, 1721, 8.

Alphab. 1 plag. 1½

EX Scriptis Ciceronis doctorum Virorum observationibus illustrandis supererant etiam hi libri de Divinatione & de Fato, quorum curam & editionem suscepit Cl. Davisus. Qui an ad laudem eorum, qui ante ipsum in hoc stadio decurrerunt, accedat, re ipsa constabit. Certe quæ Lambinus, Victorius cum aliis ad partem hanc expoliendam contulerunt, desiderari non est passus. Et vicisse eos mole saltem videtur annotationibus suis, quibus sæpe copiam dedit apparatus trium MSS. a Cl. Editore diligenter collatorum, quia istos ad emendandum aliquot corruptelas librariorum haud inidoneos expertus est. Ne igitur antiqua memoremus, operæ Davisianæ, quæ videbuntur, afferemus specimina. De Divinat. Libr. 1 c. 2, *volatibus avium cantibusque, certissimis signis, declarari res futuras putant*: Noster legit ex vet. editis *ut certissimis signis*, quia ipsi particula orationi videtur necessaria. Sed opus fuisset nominari veteres illos editos, quorum auctoritate orationem necessaria particula auxit. Si
unicæ

unicæ Venetæ, ut conjicimus, concedendum est, considerare prius debuisset, quæ opposuit Guilielmo p. 10. Nam & sine illa sermo bene Tullio procedit, ut processit Livio, Horatio, aliis. Cap. 3 contra omnes libros pro *vetere Academia & Peripateticis consentientibus* legit *veteri Academia Per. consentientibus*, eo, quod præcesserint *Socratici*, qui nihil aliud fuerint, quam vetus Academia. Verum uti ne hoc quidem sufficienter probavit Vir Cl. ita & ea stante sententia vulgata lectio bene habet, si statuas, quod vulgatissimum, Epanalepsin quandam, ut apud Livium XXXII c. XXI, Sallust. B. Jug. c. 70. Ibidem recte adsentitur Grutero, qui lectionem codicis cujusdam Palatini probavit: *Sed a Stoicis vel princeps ejus disciplina degeneravit Panatius*, pro qua male vulgg. *vel principibus*. Pariter c. 6 pro *extis pecudum* ex conjectura acutissima Jos. Merceri recipit *extispicum*, postulante ita flumine dictorum, quam emendationem præ multis suis aliis in textum recipere potuisset. Cap. vero 7 extremo *stridor adaugefcit scopulorum saepe repulsus* corrigit in *repulsu*, quod aliis dudum in mentem venerat: quia, ut dicitur, Latinitas & sensus istud requirunt. Sed sensum alium fingere liceret, stridorem e cello vertice montis *protendere* scopulorum repulsus, seu tempestatem in mari: ita opponit sibi iavicem ab inflato mari saepe ventos præmonstrari; & contra a ventis altis, ut Virgilius dicit, montibus auditis præmonstrari motum maris; egregia scilicet utrobique divinatione. Sed Cicero ipse divinationi tantum similia dicit. Hæc de sensu: quæ si propter Aratum non certissima videbuntur, Latinitas tamen integra est, & illis tantum corrupta, qui nesciunt Virgilii Eclog. VIII v. 4, *suos requierunt flumina cursus*, Gellii XII c. 5, *natura inolevit nobis amonem nostri*, Cicer. de Amicit. c. 7, *quod bonam spem præluceat in posterum*. Ita ex vero Latinitas salva est; Librarii vero *repulsus* primo casu cepisse videntur, qui tam constantes, rarum, in ea lectione fuere. *Adaugefcit* autem denotat *portendit multum iri fluctus*, quemadmodum solenne Poetis *interficere, incendere*, cum aliorum tamen opus ac labor sit: quamobrem a lectione MSS. Victorii, Gruteri & ipsius Davissii non recedendum ob verba putamus. Cap. 9. vulgatam lectionem: *Sed inest in rivis & ramunculis natura*

tura quadam significans aliquid, ita emendat: Sed inest & ranunculis. Propius tamen libris scriptis foret: *Sed inest, mirum, & ranunculis, vel, sed inest & ranunculis in rivis:* ad quem vero sensum & vulgata revocari potest, si statuas *Ev dicō dōv.* Ibidem, *Cur arandi maturitatem ad signum floris accommodet, mavult, ad arandi maturitatem accommodet.* Sed iterum in supervacuum. Nam si Cicero scripsisset: *cur arandi maturitas ad signum floris accommodetur;* nullum dubium, quia Editor Cl. perituræ chartæ parsurus fuisset. Nunc vero vi argumenti, more Latino, Tullius idem dicit & emendatrices manus invitæ experiri debet. Idem, credo, est, *Vastitas finem fecit, & vastitate finis factus est,* & quæ innumera ita dicuntur. Cap. II, *lapsu cecidere vetusta.* Noster *vetusta.* Apage! lapsus vetustus est, diu prædictus: eleganter. Nam ita clara fuerunt signa, ut quæ postea fierent, cecinisse viderentur, ut adferit Cic. III Catil. c. 8. Contra Florus IV c. 7, *imminentia signa* de periculis imminentibus, & II c. 7, *manifesta pericula,* pro manifeste nimis prædictis. Cap. XII verba Ciceronis, *elapseque vetusto numine leges,* corrupta non capit, magis potius corrumpit. Sed lege interim: *vetusto nomine leges,* & intellige *vetusta scriptura* exaratas, aut nude *vetustas:* utrumque enim *nomen* significat. Cap. 13 versiculi: *Quod patria vocis studiis nobisque sacra sti,* ejus, inquam, mentem se non capere ingenue fatetur, qua tamen nihil pote apertius. *Vocis* antique pro *voces,* quod in nonnullis MSS. ipso adferente, visitur. Vocem nempe suam doctissimam sacraverat Cicero patriæ, studiis, amicis, in quibus sanguine primus Q. Cicero, qui nunc doctrinam sibi expetit: vide modo Libr. II de Divinat. initium. Sed dudum apparere arbitror, carmine non adeo valere magnum alia Davisium. Cap. 18, bonum factum Cl. Editoris laudamus, quod pro *aquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam P. Africani filiam adolescentem,* rescripserit *se maturum:* dummodo de incommodo vulgatæ sensu non quæstus esset. Eundem certe reddit, si per Syllepsin, ut sæpe fit, penes *filiam adolescentem* repetas *immaturam;* aut solum *oppetere mortem* alteri mæmbrō addas. Cap. 42 ingeniosi cujusdam Viri conjecturam laudat, qui verba: *Omitto nostros, qui nihil in bello sine exitis agunt, nihil*

hil sine auspiciis domi habent. Auspicia externa videamus, ita corrigit, ut verbum habent omittat; sed ita numerum corrumpit, dum eleganter agunt & babent sese excipiunt. Remp. habere pro administrare nota est locutio ex unico Tacito. Cap. 48 pro Romuli auguratus pastoralis, non urbanus fuit, mavult non vanus fuit. Sed in errore versatur, quod ipse timuit, & urbanus pastoralis opponitur quoad simplicitatem, cujus propterea vanus inficeta Glossa est. Urbanorum quippe fallacia saepe traducuntur, qui religione etiam plebeculam rudem trahebant in omnem partem. Cap. 2 fragmenti (ita enim multis partibus lacerum libellum appellare jus est) de Fato pro Nec enim oratoria illa studia deserui, quibus etiam te incendi, quamquam flagrantissimum, acceperam, vult te incendere occæperam. Sed in lectione aperta sine ulla auctoritate talia audere, id demum esset vulnera vulneribus curare. In Addendis ad pag. 149 pro quanti sit animi vis sejuncta a corporis sensibus, est, qui reponat sejuncti, nec intercedo, addit Noster. Sed par non erat tanta facilitate elegantias corrumpi. Nihil ultra erit reliquum, nisi mutationi obnoxium. Quin igitur & apud Aufonium epigr. CVI in versu: ulcera membrorum scabie putrefacta foventem, rescribamus putrefactorum? Sed istud aliis dudum explosum est, neque hic plura desiderat. Pergat modo Cl. Davilius etiam Tusculanis Quaestionibus, quarum editionem iterum promittit pag. 97, cautiozem operam navare; neque umquam deerunt, qui præclara ejus facta meritis concelebrent laudibus.

C. VALERII FLACCI SETINI BALBI PATAVINI
Argonauticon Libri VIII. Ex recensione
NICOLAI HEINSII Dan. F. & P.
BURMANNI V. C.

Patavii, ex Typograph. Cominiana, 1720, 8.
Plag. 14 cum dimidia.

VAlerium Flacum sine Commentariis & Annotationibus recensum
Qq 2

cufum vides Patavii, quo habitu datus jam est ibidem Cornelius
 Nepos, & mox dabuntur Sallustius ex recensione Josephi Waffe
 ac Tit. Lucretius ad optimorum exemplarium fidem recensitas;
 nisi quod his accedant variz lectiones notatu digniores & præ-
 terea alia aliis. Quod institutum etsi illis, qui in commentariis
 tantum & mole collectaneorum stupent, non omnino placebit;
 erunt tamen, quorum gratiam sit initurum. Et hi erunt fere, qui
 scriptores hujus generis propter ipsos, non propter alia legunt;
 & majori quemque cura evolventes ex illis ipsis tantas copias sibi
 comparant, quæ ad intellectum omnibus modis facere possint.
 Nam vix dici potest, quantum socordia quorundam nutriatur &
 arrogantia augeatur, qui, præsidio aliorum diligentæ, diligen-
 tiam remittunt & Commentariis confisi nihil ipsi magnopere
 discunt, aut adducto altius supercilio de scripto sapiunt, nec mo-
 dum aut modestiam habent usque dum intelligendo faciant, ut
 nihil intelligatur. Pervulgata jam sunt omnia, & nemo est, cui
 non dictus sit Hylas: & tamen libido quilibet figendi ac resi-
 gendi non minus nostrum sæculum, quam alia tempora vexat.
 Igitur bene constitutis obrogatur, de aliorum industria deroga-
 tur, aut, quod pejus est, non rogant amplius sed dictatoria qua-
 dam potestate omnia bona antiquant. Qui inepti mores si ultra
 valebunt, næ discendi cupidi per salebras viam faciant & tamen
 nec volam nec vestigium ejus, quod quærunt, inveniant. Eam ob
 causam non minus de maxima parte eruditorum merentur, qui
 Autores vel sine notis ex emendatissimis libris recedunt, quam
 de paucioribus, qui copiosas illis addunt adnotationes, in quibus
 semper quædam leguntur, quas nemo nescivit. Et hic *Valerius
 Flaccus*, nitide ex Burmanniana Editione descriptus, si non
 omne, tamen plurimum feret punctum. Habes enim hic, præter
 Judicia Doctorum de Flacco, Syllabum etiam Editionum vetu-
 stiorum, in quibus etiam Jo. Baptistæ Pii A. 1719, de cujus inve-
 niendæ difficultate Heinsius & Burmannus conquesti sunt, quam-
 que Patavii apud Vulpios inveniri hic indicatur: & præterea Flo-
 rentina quædam, in qua Signaturæ, quas vocant, non infra, sed
 ad exteriorum ultimæ lineæ marginem appositæ sunt. Ad hoc
 Argumenta Ægidii Maserii singulis libris præscripta sunt, quas
 Heinsiana.

Heinfiana desiderat. Accedit denique Index Verborum & Phrasium aliquot insigniorum, quæ in Valerio occurrunt, qui parum abest quin Glossarii Valeriani vices sustinere posset. Et optandum sane foret, ut non multum quidem latiores, latiores tamen isti indices in hujus generis editionibus fierent, qui simul cum verbis rarioribus constructiones etiam singulariores Autorum explanarent. Sic usibus eorum, quibus proprie destinatae sunt, multo essent magis accommodatae. Amplius etiam, si, servato chartæ nitore & elegantia litterarum, latitudine marginum ex utraque paginarum parte & litteris aliquanto maioribus gaudeant. Quæ tamen ita ponimus, ut catenus tantum consilia Cl. Editorum mutent, quatenus honestis eorum rationibus non sunt aliena.

*JAC. BURCKHARD, ILLUSTR. GYMNASII
Hildburgh. P. P. de Linguae Latinae, quibus in Germania
per XVII Sæcula amplius usa ea est, Fatis novi plane,
quibus priores illustrantur partim, partim suppletur,
Commentarii. Adjecti sunt Indices copiosissimi, qui
prioris Partis memorabilia simul
exhibent.*

Wolfenbütteli, apud Viduam G. Freytagii, 1721, 8.
Alph. 1 plag. 20.

FAvore Eruditorum, quo priorem horum Commentariorum Partem, a nobis A. 1713 M. Aug. p. 352 ff. recensitam, exoperunt, permotum sese fatetur Cl. Autor ad argumentum hoc uberius paulo illustrandum. Multo autem magis gratulabuntur industriz Cl. Autoris, ubi nunc intelligant monitis quibusdam bene obtemperatum, dubia confirmata, & argumentum utile pariter ac jucundum amplius illustratum esse. Cum vero varietate rerum opus ejus sese maxime commendet, ex iis potius quasdam decerpamus, quam formam operis proponendo præfixum Capitulum Elenchum exscribamus. Capite itaque I locum Taciti de mor. Germ. c. 19, *Litterarum secreta viri pariter ac*

feminae apud Germanos ignorant, iterum, ut priori Parte, interpretari aggreditur, & enumeratis variis doctorum opinionibus vix tandem apparet, quibus ipsemet accedat. Illis tamen aliam addere potuisset, Tacitum narrare, Germanos ad id temporis *litteras secretas* h. e. rerum suarum memoriam litteris conscriptam non habuisse. Nam *litteras* historiam significare abunde constat. Cap. III p. 41 meminit iterum *Rustica* Romanorum *Lingua*, quæ barbarismis & solæcismis erat contaminata, in quam homiliz, Synodi Turonensis III decreto sub Carolo M. habitæ, erant transferendæ. Inde p. 61 *Klostrale* sive *Culinarium* Latinum derivat, Monachorum primo claustris proprium, quibus etiam vocabulorum barbarorum ortum adscribit. Pag. 92, ubi de corrupta per Scholasticos L. L. agit, advocat in partes suas V. Cl. Michaelem Maittaire in Annalibus Typograph. eumque Anglum facit, cum Gallus sit natione. Verum hunc errorem ipse postea emendavit. Pag. 95 adsertum suum, quod figmentum sit, S. Hieronymum in somnio egregie esse dedolatum eo, quod Ciceronianus fuerit, ut defendat, Mosellanum etiam & Cl. Heumannum citat, qui tamen sua quisque patiuntur iudicia. Vanissimus profecto hominum fuerit Hieronymus, qui fraudulenter talia de semet ipse prodiderit, & quod caput rei est, aliquoties iteraverit, dum & in summa senectute scripsit: *Miser ego Hieronymus, fatuorum sapientum imitator, antequam sancta verbera lucerem.* Quæ si considerassent, & somnium fuisse diligentius perpendissent Viri illi ingeniosi aliique qui libenter applaudunt ingenio suo, non ita facile in alteram partem præcipientes ivissent, aut de veritate Somnii detraxissent. Pag. 111 corruptam Germanorum linguam, quæ *Rothweilisch* dici consuevit, occasione *Rothweilensis iudicii* & Edicti Imperatorii de Germanica lingua in iudiciis adhibenda ortam esse, ex quorundam opinione memorat. Pap. 119 adfert Epitaphium *Henrici Abyngdonii* a Th. Moro conscriptum, Latinum satis genium præ se ferens: sed ut ostenderet corruptum ejus temporis saporem, addidit aliud p. 120 satis insullum, eidem auctori propterea confectum, ut a popularibus suis laudem in versibus componendis referret. Verum quod toto hoc Capite adeo laborat ad barbara reddenda mediæ ætatis

ætatis tempora, inde præcul dubio existit, quod Latinitate omnem elegantiam metiatur. Alii vero cautius res atque verba distinguunt, quibus facile barbaries linguæ eorum sæculorum vel minimo apparatu demonstratur. Cap. IV p. 130 inventum artis Typographicæ *Moguntia* urbi vindicat. Ibidem p. 142 multa differit de modis *in plurali* alterum alloquendi, de *Tuissare* seu *Tibissare*, & quam ægre hoc *Aeneas Sylvius Germanos* docere potuerit. Pag. 217 *Fridericum Sapientem Saxoniae Electorem* late laudatum memorat in *Wittebergenfi Academia* singularem *Terentii Professorem* constituisse. Quod non fuit insolens, ut videri posset. Olim enim docendi munera certis libris erant adstricta, ut *Aristoteli*, *Celfo*, *Quintiliano*, aliis. De primo Germanorum Poeta, qui *Conradus Celtis* fertur, non contemnenda sunt quæ pag. 299 & circa leguntur. Pag. 433 de Autoribus Epistolarum obscurorum virorum differit, & *Jo. Cratum Rubeanum* (cujus verum nomen fuit *Jo. Jager, Dornheimio-Thuringus*) ex indicio Viri Cl. *Jo. Christophori Olearii* in eis agnoscit. Cap. V inter viros, quibus restitutum Latinæ linguæ decus multum debuerit, numeravit etiam *Mutianum*, ex cujus Epistola ad *Herbordum Margaritum* scripta p. 478 nota (J) docet, quam ignotum humanitatis hostibus fuerit *ἑτυμον τῆς Βακκαλαρίας*, quem *Baccalaureum* vocaverint a *baccis lauri*, cum a *baccillis*, honoris cujusdam insignibus, ortum sit nomen. Pag. 459 inseruit Epistolam gravissimam & compositam Comitis *Hermannii de Nuennar*, ad *Carolus V* nomine Studiosorum Germaniæ scriptam, cujus *Veneres* fatis ostendunt, quantus Heros & Princeps bonarum litterarum ille fuerit: ut adeo non injuria *Doctissimus Burckhardus* sibi sumserit peculiari scripto Vitam ejus illustrare, quod promisit pag. 479. Hujus autem gradus plures hoc libro nominantur & meritis laudibus ornantur, quorum alibi partim, partim hic primum memorando extolluntur, ut simul ingenii quædam specimina hic legere liceat. Ita sane pretium scripto conciliatur, cujus alioquin Autor nimio linguæ Latinæ amore abreptus multa censet, vel aliis censentibus tacite adsentire videtur, de quibus sententiam forte mutaret, si de *Logica* aut aliis disciplinis scribere adgrederetur. Nam quod *Grammatica*

matica tantum tribuitur, ut solida Theologia & reliquarum disciplinarum ratio inde pendere judicetur, id aliquatenus de Latina, aliquatenus de aliis linguis, de nullis plane verum est; inprimis si communi notione accipiamus Grammaticam, quæ quam parum ad solidam Exegesin, cum omnino posset, faciat, diu est, quod in confesso fuit. Deinde inter fata L. L. per Germaniam haud immerito & hoc numerari posset, quod hominum, qui sibi ultra plebem sapere videntur, scriptura anxium quid & non nativum redoleat: multos etiam dari, qui loco & argumento dicta nesciant adæquare, ut potius, ubi differere debent, inter Oratorum subsellia declamare videantur.

ADAMI HENRICI LACKMANNI, HOLFATI, Miscellanea litteraria. Accedit Manrißæ loco, ex editione Lugdunenfi Batavo. THOMÆ ERPENII V. C. de peregrinatione Gallica utiliter instituenda Tractatus, item brevis admodum totius Gallie descriptio, & JUSTI LIPSII V. C. Epistola de peregrinatione Italica.

Hamburgi, ap. viduam Benj. Schilleri & Jo. Christoph. Kisnerum, 1721, 8. Pl. 10.

Decem capita complectuntur hæc Miscellanea, quorum primum clarorum Hamburgensium in rem sacram & litterariam merita exponit. Memorantur hic Theologi, cum qui circa restauratam religionem, & Scripturæ libros explicandos, aut curatius edendos in genere sunt versati, tum polemici & oratores sacri; dein Jureconsulti, Medici, Critici & linguarum periti, Literatores, Philosophi, Historici, & reliqui. Ubi Andreae Staphorsii sit mentio, delitescere adhuc referuntur quædam ejus adnotationes in diversa V. T. loca, nonnullæque in Scherzeri Systema Theologiæ. Occasione Esdræ Edzardi exhibentur Epistolæ Kenckelii, Selnecceri, Chytraci, Sim. Pauli, ad Jacobum Glavæum, Theologum Bremensem, ex cujus familia origi-

p. 11

12 sqq.

originem traxit Edzardus, de negotio Formulæ Concordiæ scriptæ. Conjecturas in difficiliore Jobi cap. XX locos, sub *R. Mars Scoti* titulo editas, docemur autorem habere Jo. Joach. Mullerum J. U. D. R. *Mars Scoti* scilicet per anagramma est *Otmarsibe*, locus in quo hortus D. *Mulleri* conspicitur. Jo. Wowerius ab Athei, impostoris docti & Apostatæ nota vindicatur. M. Nicolai Staphorstii Historia Hamb. Ecclesiastica expectanda dilineatur. Lambecii etiam quædam Epistolæ ad Bartholdum Mollerum, Consulem Hamburgensem, exhibentur, vernacula lingua scriptæ, ex quibus res ejus domesticæ, veraque ad castra Pontificiorum transgrediendi occasio luculenter perspicitur. Capite II duo Russorum Imperatores dissimiles, Petrus scilicet jam Imperator, rerum Mathematicarum insignis æstimator, cum eo ex antecessoribus suis contenditur, cui cum a Christiano rege Daniæ pro impetranda Livoniæ pace mitteretur *αυρόματον* cæli argenteum, respondit, illum de cælo stulte esse sollicitum, quum de terra armis inter ipsos certaretur. Qua occasione laudatur Petrus Ramus & alii, Germanos a sterilitatis ingenii objectione vindicantes. Capite III de volumine inedito epistolarum, ad D. Matth. Hoe ab Hoeneg a viris celeberrimis scriptarum, Hamburgi asservato, & si quis sumtus ferat, evulgando, agitur, Cap. IV ad ea, quæ Cl. Heumannus de inscriptione Apocalypseos, & titulo Theologi, Joanni ex ignorantia tributo, in his Actis Tom. VI Supplem. p. 170 seqq. commentatus est, dubia quædam proponuntur, Existimaverat scilicet Cl. Heumannus, autorem inscriptionis alium Joannem, qui Theologi cognomine insignitus fuerit, cum Joanne Apostolo confudisse. Rationes ejus fuerant, 1) quod Eusebius & Hieronymus de appellatione Theologi, Joanni tributa, nihil prodiderint, unde eam prorsus ignorasse censendi sint. Adversum quæ excipit Noster, 1) argumentum a silentio non facile probare, 2) etiam si cognomen Theologi communiter Joanni tributum non sit, potuisse tamen illud ab autore inscriptionis privato ausu illi tribui, 3) neque dari posse alium Joannem, cui cognomen Theologi peculiariter tributum fuisse legatur: illum enim Joannem, ad quem digitum intendat Cl. Heumannus,

R r

pres-

p. 12

29

35

38

presbyterum tantum dici. Altera Heumanni ratio est, quod in epistolarum suarum inscriptionibus Joannes dicatur Apostolus, non Theologus. Respondet Noster, diversos esse posse auctores inscriptionum, neque uecesse esse, ut omnes, qui de Joanne uerba fecerunt, eodem eum cognomine exornauerint. Dein ipsum Joannem in posterioribus duabus epistolis presbyterum se dicere, exiū uero colligi non posse, autorem harum epistolarum fuisse Joannem illum presbyterum. Unde nec illud sequi, diversos esse Joannem Apostolum & Joannem Theologum, quia in epistolis Apostoli, in Apocalypsi Theologi nomine gaudeat. Tertia Heumanni ratio est, quod inscriptio Apocalypseos a Græcis profecta sit, Græcos autem apocalypsin Joanni Apostolo abjudicare, inde non posse per Joannem Theologum intelligi Apostolum. Excipit autem Noster, 1) non omnes Græcos ita sensisse, sed plures Joanni Apostolo apocalypsin tribuisse, 2) multo minus exploratum esse, utrum autor inscriptionis ita statuerit. Capite V habentur emendationes nonnullæ & vindictæ quorundam Taciti & Siliii Italici locorum, cum observationibus anonymi criticis ad vitam Horatii apud Suetonium. Cap. VI defenditur Hobbesius ab iis, qui litem ipsi intentant, quasi in Leuiath. cap. 46 p. 316, edit. Amstel. 1668, originem hæresium Aristotelicæ Philosophiæ unice tribuat, quum ille de hæresibus ex philosophia NB. *Græca*, potissimumque Aristotelica ortis differat. Cap. VII ostenditur, Morhofium ueram colloquii Bodiniani inscriptionem non ignorasse, etiam si illud T. I L. I c. 8 §. 7 tantum inscribat: de sublimibus & admirandis rerum arcanis. Cap. VIII notatur Jo. Buxtorffius, quod Pilatum manuum lotionem ceremoniam aliquam Judaicam imitatum fuisse contendat, in *Catalectis Philol. Theol. Obs.* 29, quum Ouidius non ipsam lotionem, sed ejus tantum abusum improbet, pagani autem prudentiores ritum ipsum non respuant. Cap. IX denuo prodit consilium Autoris de edendis tum Lucæ Lossii, tum doctorum Virorum ad illum Epistolis, doctrinam & historiam Sec. XVI illustrantibus. Impressum illud quidem iam antea fuerat, hic tamen suauis Bibliopolæ insertum est, roganturque uiri docti, si quas Lossii Epistolas secum habeant, usillarum copiam doctissimo

mo

mo Autori facere benevole velint. Speciminis loco exhibetur excerptum e quadam Lucæ Bacmeisteri ad Lossium epistola de placido Caroli V in meritum J. C. obitu, quod observationibus & vindiciis quibusdam Noster stipavit. Capite tandem X error quidam jocularis corrigitur, ubi verba Camerarii in vita Melanchthonis p. 44: *Unus vagabatur passim, cujus nomen Germanicum habet ciconia significationem*, Vir quidam doctissimus de Bernharo Knipperdolling intellexerat, quæ tamen de Nicolao Storchio rectius accipi Noster docet.

JOHANNIS DE BUCHWALD SPECIMEN

Medico - Practico-Botanicum.

Hafniz, literis Johannis Georgii Hoepffneri, 1721, 8 maj.

Alphab. 1 $\frac{1}{2}$

CLarissimus Autor, in Botanicis olim a Simone Pauli & Olo Borrichio, Professoribus, & Petro Kyllingio, Botanico Regio, instructus, studium hoc in Germania, Belgio, Gallia & Italia summa excoluit industria; doluit tamen infansul, in tanta Vegetabilium copia non pauca esse, de quorum effectu nihil certi etiamnam experientia duce constet. Manum igitur ipse operi admovit, & ubi a probatis Medicis commendata invenit, factis crebrioribus experimentis cognoscere studuit, quantum eorum efficaciz fidendum, ut a posteriori aliqualem Apodixin nancisci valeret, qua a priori in scientia hac desituimur. Ex quo igitur Botanicam publice docere jussus, hortoque Medico præfectus fuit, munere suo haud indignam se facturum rem existimavit, si, quæ collegit & observavit, in præsentem congereret librum, a Balthasare Johanne de Buchwald, Med. Doct. in Germanicum translaturum idioma. Plantas igitur domesticas atque inquilinas juxta ordinem Alphabeticum hic sistit, ita ut in una folii pagina nomen Latinum, Danicum, Germanicum & Gallicum uniuscujuscumque Vegetabilis insinuet, addito loco natali, & tempore, quo florem fert, relictoque spatio vacuo, cui ipsæ plantæ exsiccatæ agglutinentur (quod in exemplis publice profertantibus novo exemplo factum esse mirati sumus) e regione vero, seu in altera pagina vires, usum & præparata ejusdem ad-

Rr 2

umbret.

umbret. Quo labore id effecisse se putat, ut quivis studii Botanici Cultor intelligat, 1) quæ plantæ usu quodam Medico se comendunt, 2) contra quos morbos sint adhibendæ, 3) ut hæc vegetabilia Medica ab aliis distinguat, 4) noscat, quæ præparata in officinis prostant, & 5) ut verum esse discat, insipidas plantas nullam virtutem per destillationem, magnam vero per decoctionem & infusionem suppeditare.

*ACTA MEDICORUM BEROLINENSIVM,
in Incrementum artis & scientiarum collecta & digesta.*

Volumen VII & VIII.

Berolini, apud Godofredum Gedickium, 1720 & 1721, 8.
Plag. 12 cum Figur., 2n. Tab. 1.

IN Voluminis VII Sectione I casus memorabiles, qui per annum 1719 ad Fontem soterium Freyenwaldensem obtigerunt, commemorantur; in II, III & IV Sectiones Anatomicæ corporum variis morbis in nosocomiis militaribus & Fridericiano ut & extra illa defunctorum describuntur; in V Sectiones maniacorum; in VI Sectio Anatomica publica suspensi communicantur; & in VII necessaria notanda circa editiones Beutheri Chymici adduntur. Ex fontis Freyenwaldensis usu salutarem dicto anno experti sunt effectum, qui paralyti, atonia universali ex suppressa febre & mercurii usu, tremoribus artuum ex argenti vivi tractatione, arthritide cum aridura, vel nodosa, vel tophosa, ischiadico malo, varicibus cum doloribus spasmodicis pedis, rheumatismis ex mensium cessatione, podagra, calculo, articulorum morbis & contractura ex febrium metastasibus, ophthalmia, glaucmate, ulceribus antiquis laborant. In nosocomiis militaribus hydrofici, ascitici, asthmatico-phthysicorum quinque, morbo chronico diu laborantis, in quo propria membranæ lienis portio in parte gibba cartilaginosa fuit, herniosi post operationem feliciter peractam pulmonum inflammatione mortui, atrophico-hectici, subitanea morte extinctorum duorum cadavera fuerunt aperta. In nosocomio Fridericiano febre

bre lenta demortuorum duorum, atrophicorum duorum, phthisici, febre continua extincti, asthmatici scrophulosi; extra nosocomium vero infantis febre continua cum infarctu pectoris defuncti, peripneumotici, hæmoptici, & in partu difficili demortuæ corpora cultro Anatomico fuerunt subjecta. In maniacorum cadaveribus inter alia anæmia notabilis fuit observata; in uno enim subjecto vena cava admodum inflata adeoque amplè fuit, ut binos digitos commode recipere potuerit, & ab auricula cordis usque ad suam in iliis divaricationem aperta nil nisi flatum & parum sanguinis continebat, in arteriis paulo plus sanguinis notabatur. In altero vasa sanguinea majora, præsertim arteria magna, ita erant vacua, ac si aqua fuissent eluta; pari modo etiam vena cava & portæ vix scrupulum sanguinis continebant, quanquam per omnem tractum fuerint dissecta; vasa tamen gastro-epiplocia & mesaraica sanguine turgebant. In cadavere hominis suspensi sequentia fuerunt notata: duplicatura omenti infra &que ac supra divisa, ventriculus & colon in tam arctum spatium contracta, ut tenuis intestini faciem repræsentaverint; vesica fellea quasi bifurcata, & in tantam molem extensa, ut limbum hepatis transcendit, cum omento firmiter connexa; arteria sinistra emulgens duplicata; vena spermatica sinistra in exortu bifida; cor tribus arteriis coronariis cinctum; musculi palmaris & plantaris deficiebant, nervæ autem expansiones aderant. Quod denique editiones Beutheri Chymici attinet, prodiit Hamburgi Anno 1718, cura Johannis Christophori Sprögeli, Med. Doct. & Acad. Natur. Cur. Collegæ, libellus sub titulo: Davidis Beutheri Universale & Particularia de Transmutatione metallorum ignobilium in nobiliorem auri & argentis naturam. Quoniam autem hæc editio, &que ac quævis alia, nævis & defectibus laborat, monent Medici Berolinenses, ut, si quis MStæ Beutheriana possideat, eademq; cum jam editis conferre, & tandem, ut completius edantur, curare non gravetur, suum, quod possident, apospasma Beutherianorum lubentes volentesque se tradituros, polliciti. Notandum infimal, quod in hoc Volumine Foliorum caryophyllatæ ad ælicera antiqua virtus mundificans admodum commendatur; urticam minorem

urentem in gravi infantis ophthalmia plus ureado vel rubefaciendo præstitisse, quam vesicatoriorum usum, perhibetur; ad corruptionem exulcerati erysipelatis unguenti aurei efficacia deprædicatur, modo rite fuerit præparatum, sumendo scilicet ceræ, potius viridis, lib. sem. terebinthinæ, resinæ pini genuinæ, non picis, ana unc. duas, mastiches elect. thuris, ana drachm. duas, croci pulveris, drachm. sem. olei hypericonis, q. s.

In Voluminis VIII Sectione I, II & III abortus septimestris monstruosus sine cerebro & cranio natus, ac per undecim horas vivens, describitur & depingitur; in IV & V Depositiones legales; in VI Sectiones extrajudiciales communicantur; in VII inquisitio Anatomica in sedem albæ, & quidem lactæ, Cataractæ, qua canis per annum laboraverat, supeditatur; in IIX Observationes nonnullæ Anatomico-Pathologicæ notabiles exhibentur, & in IX series longævorum, qui per annum 1719 in ditionibus Borussia-Brandenburgicis annuæ ætatis 90 & plures impleverunt, textitur. In abortu septimestri cranium quoad ossa frontis, bregmatica, & occipitica decrat, supra basin cranii membrana rubicunda & sanguine suffusa erat expansa, qua decussatim dissecta nihil in anteriore baseos cranii parte, ubi alias bina cerebri hemisphæria cubare solent, comparebat, quam membrana venosis tractibus turgida, sanguine quasi suffusa, in occipitio vero medulla spinalis statim in conspectum veniebat, inter quam & os sphenoides bifidum bina cerebrosa hemisphæriola cum interscente conariolo strata fuerunt, quæ reclinata uni quartæ segmenti cutanei in crucem facti parti adhærebant. Ex medulla spinali plerorumque nervorum vulgarium propagines utrinque emergebant, soli optici cum processibus mammillaribus considerabantur. Ceterum duo nervi exiles utrinque ad latera ossis sphenoidis ab hac medulla super anteriorem cranii basin procedebant ad oculos, pluraque filamenta nervea in prædicta sanguine suffusa membrana observabantur, quæ suas circa cristam galli habebant inflexiones. Fœtus hic nihilominus per undecim horas omnia vitæ habuit indicia, oculos & artus movit, respiravit, quiritavit, maximas autem ob debilitatem non fuxit, hinc sacro-

baptisma-

baptismatis fonte fuit initiatus. Qua occasione aliorum foetum sine cerebro & calvaria natorum, tam vitalium, quam non vitalium, ab aliis Autoribus recensitorum, conspectum exhibent, certasque subjungunt Positiones Medici Berolinenses, quibus evictum dant, maximum ad vitam menyngum esse necessitatem, infimulque quem usum cerebrum ejusque ventriculi ac calvaria praesent, explicant. Depositiones Medico-Legales respiciunt vulnus per thoracem, diaphragma, & abdominis viscera transiens; vulnus sclopetarium per mediam pulmonum substantiam; vulnera hepatis, & folliculi fellis, per se & absolute lethalia; infanticidium ob funiculum umbilicalem non deligatum; foeminam variis ictibus circa caput per se & absolute lethalibus trucidatam, & virum phthisi, non verberibus mortuum. In cadaveribus binis theatro Anatomico illatis sequentia fuerunt observata. In uno quidem sinister testiculus intra processum peritonaei latens; arteriae spermaticae e regione emulgentium vasorum ortae; renum superficies inaequalis inque multos lobulos, instar recens natorum, discerpta. In altero vero subjecto, musculus pyramidalis sinister deficiens; dexter ureter duplex, cujus alter meatus caecus, nec ex ipso rene procedebat, utrisque circa introitum in vesicam in unum canalem coalescentibus; sinus ureterum extra renes protuberantes. Secta pariter fuit infanticida, eo tempore, quo mensium fluxum patiebatur, decollata, cujus uteri parietes interiores sanguine conspurcati, grumosoque crupte erant obducti. Sectus fuit repentina morte defunctus, cui ob congestionem sanguinis stagnatoriam circa pectus ac insolitam pinguedinis intra praecordia collectionem respiratio fuit turbata, cui accesserat hydrops pericardii. Tacemus Sectiones asthmatico-peripneumonici, atrophico-hectici, pueri ab infantia valetudinarii. In sedem suffusionis, qua canis laboraverat, inquirentes Medici Berolinenses, nec humorem aqueum vitiatum, nec pelliculam quandam, sub crystallini vero tunica propria humorem lacti similem offenderunt, quo effuso lens crystallina opaca & sublutei coloris in conspectum venit. Observationes rariores, quae adduntur, concernunt mortem inopinatam ex uteri praegrandi mole; aliam ex ruptura vasis sanguinei intra pericardium; ma-

lum

lum hysterico-hypochondriacum solis clysteribus curatum, & abscessum cum intestino communicantem.

NOVA LITTERARIA

EX quo tum *Nova Litteraria* vernacula, tum Latina, seorsum in forma octava singulis mensibus aut septimanis procedimus, (illa autem ab A. 1715, hæc ab A. 1718 in hunc diem continuata sunt, horumque Annorum Historiam Litterariam complectuntur prope universam) nihil eorum, quæ moluntur Eruditi, annuntiavimus in his Actis, ne crambem bis coctam apponeremus, omne, quod nobis præstitutum est, spatium librorum editorum recensitionibus aut observationibus tribuentes. Et si vero & in posterum hunc morem servare nobis constitutum sit, cum defectus ille in Actis nostris, *Latinis* imprimis *Novis Litterariis*, quibus ea quæ ad nos ex omni Europa perscribuntur atque in aliis Diariis haud commemorata sunt, complectimur, abunde pensetur; non possumus tamen, quin hoc loco vel tribus verbis memoremus, Belgas hoc tempore duo vasta admodum ac splendida Opera moliri.

Nimirum Amstelædami nuper apud Fratres Wettenios prodit *Prospectus Editionis accuratissima monumentorum Ecclesiasticorum & Historicorum, sive Henrici Canisii Lectiones antiquæ, quarum sex Tomi, cum Volumine singulari insignium Auctorum, tam Græcorum quam Latinorum, quod ex variis MSS. & Bibliothecis arcessitum in lucem prodire jussit Petrus Stewartius, secundum seriem sæculorum digesti, & in unum corpus redacti, mitidissimis caracteribus editi, consicient quatuor Volumina in folio. Præfationes historicas, animadversiones Criticæ & notas in singulos Auctores adjiciet* Jacobus Basnage. Huic operi qui subscribent (admittentur autem usque ad Calendas Novembris hujus anni) non nisi 26 florenos, scilicet decem ante subscriptionis terminum, reliquos opere absoluto, numerabant. Sed quæ huc spectant omnia luculentius exposuimus in *Novis Litterariis* Latinis hujus Anni Mense Junio editis p. 87 seq.

Lugduni Bat. Petrus van der Aa *Thesaurum Antiquitatum & Historiarum Italia Grævianum*, sex hæctenus Voluminibus, vel Tomis III constantem, triginta duobus novis Voluminibus augere constituit, quibus rarissimos Historiæ Venetæ, Florentinæ, Neapolitanæ, Siculæ &c. scriptores, & in his vel nunc primum prodeuntes, vel ex Italico sermone in Latinum translatos, complectetur. Constabunt hæc Volumina 330 florenis, quibus addent quinquaginta, qui jam editos simul desiderant. Ceterum conspectum operis dedimus in *Supplemento ad Novorum Litterariorum* Lat. Anni 1721 Semestre I 197 ff.

N. VIII.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Augusti Anno MDCCXXI.

SCRIPTORES RERUM AUSTRIACARUM
*veteres ac genuini, quotquot ex Austriae vicinarumque
Provinciarum Bibliothecis ac Tabulariis aut primum in
lucem vindicari, aut ex MSS. Codicibus auctiores &
emendatiores edi potuerunt. Tomus I, quo potissimum ve-
teres ac sinceri Scriptores continentur, qui res a prima
gentis Austriae origine usque ad Seculum XIV in Re-
publica ac Ecclesia praclare ac sancte gestas, narratio-
nes etiam genealogicas veterum Austriae Marchionum
ac Ducum stirpis Babenbergensis complectuntur &c. Edi-
dit & necessariis notis, observationibus & animadver-
sionibus illustravit R. D. P. HIERONYMUS PEZ,
Austriacus Ipsensis, antiquissimi & exempti Monasterii
Mellicensis Ord. S. Benedicti in Austria
inferiore Professor.*

Lipsiae, sumptibus Joh. Frid. Gleditschii B. Filii, 1721, fol.
Alph. 9 $\frac{1}{2}$

Fuerunt in Gallis recentiori potissimum aetate cum alii Vi-
ri illustres & doctissimi, tum in primis e familia Benedi-
ctina Dacherii, Mabillonii, Martenii, qui pretiosissima illa
medii aevi monumentorum Aedificia herculeo labore eruendo,
ab interitu vindicando, in unum colligendo, illustrando, & in
publicam lucem proferendo bene de majoribus, bene de poste-
ris meruerunt. At enim vero Germani nostri, uti reliquis gen-
tibus

Disert.
proem
§ 4

7

8

9

13

tibus in hoc studio laudabiliter praeiverant, ita successu etiam temporis strenue elaborarunt, ut ne reliquis haberentur minores, &, quod ad Benedictinorum in has litteras merito attinet, ne hac laude inferior videatur patria, cum aeterno sui ordinis decore efficiunt Benedictini duo Austriaci, iidemque fratres doctissimi R. R. P. P. Pezii, Bernardus & Hieronymus, qui amplissimam spem de se concitaram, copiose & abundantur explent, ille Anecdotorum Thesauro novissimo, hic scriptorum Austriacorum Tomo, nuper admodum publicato. Par est celeberrimorum Fratrum in hac studium & amor, nisi quod ille Bernardus, Hieronymo fatente, non modo sui operis suscepti, sed hujus etiam, quod manibus versamus, fratri commendati laudem ferat, qui, licet primo initio, elegantioribus litteris haecenus inautritus, has epulas fastidiret, & non sine dolore aliquo attingeret, eam tamen nunc se dulcedinem, eam cum fructu conjunctam voluptatem ex iis percipere, ait, ut dici non possit. Ordo in primo Tomo est talis, ut res veterum Laetecensium & Patavienensium Praesulum, ad quos etiam in Norico Ripensi summa sacrorum cura pertinuit, praemittantur, variae sanctorum beatorumque virorum vitae & Acta succedant, his chronicae, narrationes, tum historicae, tum genealogicae, necrologia, fragmenta historica jungantur, praemissis cuilibet monumento observationibus longe doctissimis. Diplomata, chartas, epistolas servat celeberrimus Autor singulari volumini, sub *Austria Diplomatica* titulo, post tres scriptorum Tomos, edendo; privata commentariola, schedas, collectanea tradet *Sodali cuidam Mellicensi, qui post veterem Austriacorum historiam genuinis & legitimis monumentis assertam & vindicam, rudes hos ac incertos Scriptores bonis cum Musis in gratiam redire cogit, officietque pro ea, qua valet ingenii praestantia usuque scribendi, ut perenni quadam eleganterque decurrente oratione per scriptos generis Annales tandem videamus.*

Sed propius spectanda sunt ea, quae in hoc primo Scriptorum Austriacorum Tomo a Reverendo Pezio exhibentur. Postquam nempe doctissimus Vir Augustissimam Saeratissimi Caesaris Majestatem, cui merito hoc opus suum dicavit, contra & laudes

des cum Principis maximi, tum splendidissimorum Majorum explicante præfatione veneratus est, de suo etiam instituto in dissertatione proœciali, ita, uti jam a nobis dictum est, differuit; in aliis quinque sequentibus, I *de varia proratione temporum Austria nomenclatura*, II *de veteribus Austria inquilinis*, III *de iis, qui Christianam religionem primum in has oras importarunt, aut importatam studiosius propagarunt*, IV *quo æra Christianæ anno Leopoldus I cognomento Illustris; veterum Austria Marchionum & Ducum stirpis Babenbergensis Pater & Autor, Austria Principatum adierit: tum a quo Romanorum Imperatore eundem consecutus fuerit? ubi & de Adalberto seu Alberto, Comite Babenbergensi, jussu Ludovici III Imperatoris decollato*. V *quod Leopoldi V Austria Marchionis vulgo Pulchri, ejusque Fratris Alberti, cognomento Levis, flagitium incestum, quo scilicet alter alterius conjugem per vim polluerit, mera puta sit fabula, ab imperitissimo Seculi XIV homine conficta*, graviter atque luculenter exponit, atque demonstrat. Dabimus aliquod ex his dissertationibus doctrinæ excellentis specimen, quale post ipsum opus recensitum locus patietur.

Sunt autem in illud congesta vetera Monumenta sane multa: I *Autoris incerti breve Chronicon Laureacensium & Pataviensium Archiepiscoporum & Episcoporum*, ex codice membranaceo manu sæculi XIV exarato Monasterii Zwethalensis ord. Cisterciensis. Autor sæculo XIII superior haud fuit, cum ordinem Prædicatorum anno demum 1216 cœpisse scribat. Stat hoc Catone contenti harum litterarum cupidi, cum tres alii scriptores ab hoc operis Tomo omnino absint, *Anonymus Annalium Pataviensium* ad annum usque 1255 deductorum Autor, quem Hundius ad manus habuit, & *Gewoldus* pollicitus est, *Bernardus Noricus*, qui *Catalogum Laureacensium & Pataviensium Antistitum* conscripsit, apud Cremisanes inperlitum, *Nicolaum Schreitweinum*, qui & ipse *Catalogum Laureacensium & Pataviensium Pontificum* contexuit, in Cæsarea Bibliotheca exstantem. Ille per tot Austriz Bavarizque Bibliothecas quæsitus, omni diligentia adhibita, inveniri non potuit; hi bono Pezio negati sunt. II *Anonymi vetustissimi Versus de*

- P. 10 ordine comprovincialium Pontificum, ubi & de primis episcopis Pataviensibus, ex codice S. Emmerammi apud Ratisponenses & editione Ioannis Mabillonii. III *Indiculus pervetustus eorundem Pataviensium Antistitum a Wivilone usque ad Conradum S. Leopoldi Marchionis Austria filium* ex codice MS. Monasterii S. Crucis in Austria infer. ord. Cisterciensis. IV *Alius Indiculus itidem antiquus eorundem Episcoporum Pataviensium a Wivilone usque ad Bernardum perductus*, ex codice MS. Monasterii Gottwicensis ord. S. Benedicti. V *Alius recentior Catalogus saepe dictorum Laureacensium & Pataviensium Pontificum a Wivilone usque ad Ernestum*, ex Cod. MS. Monast. Tegernseensis Ord. S. Benedicti. VI *Vita S. Maximiliani Laureacensis Archiepiscopi & Martyris, autore anonymo, Canonico forte Pataviensi Seculi XIII*, ex codicibus MSS. variis in primis Marixcellensi Seculi XV. VII *Vita S. Floriani Principis officii & Martyris, Autore Anonymo perantiquo*, utpote quem Rev. Pezius Rhabauro Mauro, qui seculum IX illustravit, antiquiorem existimat, ex codice MS. Emmerammeni octingentorum annorum. VIII *Alia vita S. Floriani, ab Anonymo quodam*, ut videtur, Canonico San-Florianensi composita, ex Cod. MS. chartaceo Mellicensi, auctior sane editione Henfcheniana. IX *Vita eiusdem S. Floriani Martyris ab incerto autore*, seculo fere duodecimo, metricè scripta ex Cod. MS. Canonice San-Florianensis Ord. Can. Reg. S. Augustini. X. *Vita S. Severini Monachi & Noricorum Apostoli, autore Eugipio ejus discipulo*, ex codice MS. Mellicensi Seculi XIII, Surii, Welferi & Bollandi editionibus curatus. XI *Vita S. Colomanni Martyris, autore, ut creditur, Erchenfrido Abbate Mellicensi*, ex codicibus Mellicensibus, antea etiam a Lambecio, Schrambio & Nostro quoque, notis historico-criticis adiectis, edita. XII *Vita B. Gotthalmi Peregrini, autore Bernardo Dapifero Abbate Mellicensi*, ex codice autographo & III aliis apographis Mellicensibus, edita prius ex Cæsareo a P. Lambecio. XIII *Vita B. Altmanni Episcopi Pataviensis, Autore Anonymo Cænobita Gottwicensi Seculi XIII*, ex Codicibus Mellicensi Sec. XV & Campililiensi Seculi XIII. XIV *Alia vita B. Altmanni Episcopi Pataviensis*

- Pataviensis, autore Ruperto Abbate Gottwicensi* Seculo XII, ex MS. Codice Campiliensi Ord. Cisterciens. cum alio codice MS. inelyti Cœnobii B. M. V. Scotorum Viennæ ord. S. Benedicti collato. XV *Chronicon Monasterii Mellicensis ab Anno primo æræ Christianæ ad Annum ejusdem MDLIV*, ab Anonymo vel Abbate vel Cœnobita ejusdem loci Anno Christi M C X X I I I scribi cœptum & deinceps ab aliis cœtaneis anonymis Mellicensibus ad finem perductum. XVI *Breve Chronicon Austriacum* stenima resque gestas veterum Austriæ Marchionum & Ducum stirpis Babenbergicæ a Leopoldo I cognomento Illustri usque ad Leopoldum VI Virtuosum dictum complectens, autore, ut Nostro videtur, *Conrado de Wizenberg* hujus nominis I Abbate Mellicensi, ex vetustis membranis Mellicensibus integrum magis, quam id Schrambius sub nomine: *Literarum de genealogia Principum Austria* ediderat. XVII *Historia fundationis Monasterii Mellicensis*, autore Anonymo ejusdem Cœnobii, ex sex Cod. Mellicensibus, majori fide, quam quæ in Lambeciana editione observatur. XIX. *Necrologium Mellicense vetus* Seculo XII in membranis scribi cœptum. XIX *Inscriptio veteris lapidis sepulchralis*, quo antiquorum Austriæ Marchionum & Marchionissarum ossa in Monasterio Mellicensi condita quondam tegebantur, additis utrorumque epitaphiis. XX *Chronicon Salisburgense* a primo æræ Christianæ anno ad MCCCXCIII, a Canisiano longe diversum, Canonicis primum Salisburgensibus, inde Cœnobitis San. Petrensibus Autoribus, ex Codice autographo Abbatæ S. Petri Salisburgensis, Ord. S. Benedicti. XXI *Chronicon Claustro-Neoburgense* (Closter-Neuburg) ab anno æræ Christianæ CCXIX ad annum ejusdem MCCCXLIX, iis consulto relectis, quæ ante annum Christi 988 in eo referuntur, nec ad Historiam Austriacam quidquam accommodatum continent, a Canonicis Claustro-Neoburgensibus Ord. Can. Reg. S. Augustini vergente Seculo XII condi cœptum, ex codice, ut videtur, autographo Bibliothecæ Episcopalis Vindobonensis. XXII *Excerpta ex perperetusto Necrologio Claustro-Neoburgense*. XXIII *Vita B. Hartmanni*, ex Præposito Claustro-Neoburgensi

164
287
293
311
314
433
491
495

- genſi Ord. Can. Reg. S. Auguſtini Epifcopi Brixienſis, autore Anonymo Canonico Clauffro-Neoburgenſi fere æquali, ex Codice Præpoſituræ Tirnſteinienſis nunc primum vulgata. XXIV
- 4517 *Chronicon Zwetlenſe vetuſtius* ab anno Chriſti MLXXV ad annum MCLXXIX, autoribus duobus Anonymis Cœnobitiſ Zwetlenſibus Ord. Ciſterc. ex Codice autographo ejuſdem Cœnobii, accedit *Fragmentum Hiſtoricum de Fundatoribus Monafterii Zwetlenſis* ex Codice ejuſdem Cœnobii.
- 524 XXV *Chronicon Zwetlenſe recentius* a Chriſto nato uſque ad annum MCCCXCIX, autore Anonymo Zwetlenſi, ex Codice, ut videtur, autographo Zwetlenſi; accedunt *Additamenta hiſtorica* ad annum M C C C LVII, ex *Necrologio Zwetlenſi* excerpta.
- 547 XXVI *Autoris incerti Chronicon Auſtriacum* ab anno primo æræ Chriſti ad annum ejuſdem MCLXXXIX ſeculo XIII conſcriptum, ex Codice Zwetlenſi ejuſdem ætatis, & ut videtur, authentico, neglectis tamen iis, quæ ex Hermanno Contracto fere deſumpta annum Chriſti 1012 præcedunt.
- 567 XXVII *Narratio hiſtorica de electione Lotharii Ducis Saxonie in Imperatorem Romanorum* Moguntie anno Chriſti MCXXV, autore Anonymo æquali, ex Codice Gottwicenſi, quam a Celeberr. Eccardo in Quaternione ſuo notis illuſtratam editam eſſe, alibi monuimus.
- 572 XXVIII *Narratio Genealogica Poſteriorum S. Leopoldi Auſtrie Marchionis*, autore Anonymo, ex veteribus membranis Mellicenſibus.
- 577 XXIX *Franciſci Patavi Oratio de S. Leopoldo Auſtrie Marchione*, qua ille in Senſatu Eccleſiaſtico A. 1484 contendit, Leopoldum Pium in Sanctorum numerum ſolenai ritu eſſe referendum, ex Mſto Mellicenſi, Surio & Polzmanno.
- 674 XXX *Bulla Innocentii VIII P. R. de Canonizatione S. Leopoldi Auſtrie Marchionis*, ex Codice Mellicenſi & Polzmanno.
- 682 XXXI *Autoris incerti breve Chronicon Auſtriacum*, res a Veteribus Auſtriz Marchionibus & Ducibus ſtirpis Babenbergienſis geſtas uſque ad Rudolphum I Imperatorem complectens, ex Codice Monafterii S. Petri Salisburgenſi.
- 686 XXXII *Bernardi Norici*, ut Cremifanenſes exiſtimant, *Chronicon Auſtriacum* ab origine gentis uſque ad annum Chriſti MCCCVIII perductum, ex Codice autographo Cremifanenſi.

nenfi. XXXIII *Necrologium Monasterii B. M. V. vulgo ad Scotos Vienna Austria*, ex Ioanne Rafchio. XXXIV *Paltrami seu Vatzonis Consulis Viennensis Chronicon Austriacum* ad A. 1301, inde a *Nicolao Vifchel Canobita San-Crucensi* usque ad MCCCX continuatum, ab *Anonymo* demum ad A. MCCCCLV productum, ex Codice MS. Claustro-Neoburgensi chartaceo. XXXV *Historia Inventionis SS. Reliquiarum duorum Anonymorum ad D. Hippolyti in Austria*, auctore *Anonymo* Canonico Regulari S. Hippolytano, ex Codice membranaceo Canobii Abtenburgensis Ord. S. Benedicti in Austria inferiore auctius, quam a Bollandiis Sociis edita, & emendatius, XXXVI *Anonymi Leobienfis* (Leobium, Leuben, oppidum Styriae Superioris) *Chronicon VI Libris comprehensum*, a Christo nato usque ad annum MCCCXLIII, accedit brevis continuatio ab anno MCCCXLV ad annum MCCCXLVII, ex Codice Claustro-Neoburgensi Seculi XV. XXXVII *Anonymi Canobita Zwettlensis Chronicon* ab anno DCCCCXXVIII ad MCCCCLXXXVI, ex chartaceo codice MSto Claustro-Neoburgensi. XXXVIII *Anonymi narratio de Praelio Fridericum Pulcrum inter & Ludovicum Bavarium habito A. MCCCXXII*, cui Autor interfuisse videtur, sermone Germanico, ex Codice Claustro-Neoburgensi. XXXIX *Fabula Claustro-Neoburgensis de primis Austriae Marchionibus & Ducibus Stirps Babenbergensis, eorumque Coniugibus & Liberis*, auctore *Ladislao Suntbaimio*, operam quoque conferente *Jacobo Praeposito Claustro-Neoburgensi*, ex editione Basileensi MCCCCXCI. XL *Matthaei* eujusdam vel *Gregorii Hagoni Chronicon Austriae Germanicum a condito mundo ad Annum Christi MCCCXCVIII* perductum, ex Codice Tirmsteinensi, detractis nempe iis, quae fabulose ante annum Christi 1056 tradita leguntur. XLI *Appendix ad istud Chronicon* ab A. 1369 ad A. 1493, e Codice Dominicanorum Viennensium eruta. XLII *Viti Arnpeckii & Presbytero seculari Canobii Ebersburgensis Ord. S. Benedicti in Bavaria prioris Chronicon Austriacum a fabulosis nostrae gentis primordiis usque ad tempora Friderici Imperatoris vulgo III productum*, nunc primum ex Codice, ut videtur, autographo in lucem datum. Haec ita congesta,

p. 695
703

739

751

971

1000

1043

1296

gesta, descripta, collata, recensita erant, cum Rev. Pezium, Sodali R. P. D. Benedicto Bonneti comite, Waldhusium, Canoniam Ord. S. Augustini in Austria inferiore nondum visam, veterum librorum indagandorum causa, excurreret, & en! *Bernardus Noricus de Laureacensibus & Pataviensibus Pontificibus*, a Sodalibus Cremifanensibus tam pervacaciter negatus, in Codice chartaceo trecentorum amplius annorum Nostro in primo fere aditu sese offert, quem adeo in fine hujus Tomi additum, L. B. indicamus. Rev. autem Pezium hoc veluti omine accepto, inter varia, quæ ipsi in opere tam laudabili obvenient, dura atque molesta, nunquam non bene sperare jubemus.

- Ad Dissertationes doctissimi Pezii toti operi præfixas revertamur, unum alterumve delibaturi, dicturique, plura forte, quam alias solemus, pauciora certe, quam animus fert, harum deliciarum (ut vides B. L. & veniam dabis) cupidissimus. *De varia pro ratione temporum Austriæ nomenclatura* dissertatione agitur secunda. Austria alia est superior ad utrumque Danubii litus versus occidentem sita, alia inferior ad eadem litora versus orientem; utraque adeo est vel Cisdanubiana, ab Austro nempe venienti, vel Transdanubiana. Hæc probe tenenda sunt. Cisdanubiana ab Oeni Danubii que confluentibus ad Cetium usque montem (den Rahlberg) a Veteribus *Noricum* appellata est. Clarissime Ptolemæus: *Noricum terminos habet ab occasu Enni fluvium, a septentrione Danubii partem, qua est ab Eno usque ad Cetium montem, ab ortu Solis ipsum montem Cetium &c.* Crevit inde Noricum, quo factum, ut in Mediterraneum & Ripense tribueretur. Extra dubium est, Austriam Cisdanubianam potissimum ad *Ripense* pertinuisse. Austria citerior ultra Cetium montem, ad *Leytham* fluvium usque, eodem Ptolemæo autore, ad *Pannoniam superiorem* pertinuit. Austria Transdanubiana seu ulterior magar Germaniæ portio fuit, & veluti frons, quod Tacitus ait, Marcomannorum & Quadorum regio. In eadem confedere Seculo V Rugii, unde *Rugilandia* nomen, quo cum exercitum pervenisse Odoacrum, regemque Rugiorum Teletheum magna

gnâ clade affecisse, narrat Paulus Diaconus. Seculo VI Hun- 7 seqq.
 ni & Auares rerum potiti sunt in Pannonia, nec intra montem
 Cetium se continuerunt; Anesns duorum regnorum, Germa-
 nici puta & Hunnici, limes dicitur ab Eginhardo in Annalibus;
 unde Austriz citeriori ista ætate *Hunnia & Auaris* nomen. De
 Hunnia testantur breues Francorum Annales, antiquissimus
 Codex apud Auentinum, Epistola Eugenii II; de Auaris diplo-
 mata apud Hundium & Bernardum Fratrem. Austria inferi- 14
 or *Pannonia* etiam nomen est sortita. Ita in diplomate Em-
 mærammense apud Fratrem, & in Eginhardo. Seculo X, XI,
 XII Austria omnis *orientalis plaga & Marka sive Marcha*, ut 16
 in Diplomatis Ottonis III apud Hundium; & in alia ejusdem
 Imperatoris charta, & Henrici III Literis *Ostirrichi & Osterrich*
 appellata est, *Orientalis* etiam *provincia & Marchia* sive *Mar-*
cha orientalis, in Præceptis puta Henrici II, a Bertholdo Constian-
 tienti *Oriente Regnum*, ab Ottone Frisingensi, *orientalis*
Teutonicorum Marchia, immo *oriens*. Ita enim Henricus I 20
 Dux Austriz in Diplomate San-Petrinensi; *In nomine sanctæ &*
individua Trinitatis: Ego Henricus Dux Orientis &c. & in alia
 charta traditionem Monasterio Admontensi factam continen-
 te: *Anselmus Ministerialis Henrici Ducis de Oriente vendi-*
dit & delegavit ipse & uxor ejus & filii ejus locum curtis apud
Chremese (Crems) in oriente &c. Accedit autoritas Annalium
 Fuldensium: *Imperator per Wajowariam ad orientem profici-*
scitur, veniensque prope flumen Tullinam, monte Comiano collo-
quium habuit, & Martyrologii Benedicto-Burani: Item S. Ko-
tomanni Martyris, qui in oriente passus est, quem in Austria in-
 terfectum, ibidemque coli satis constat. *Bavaria* etiam *Orien-*
talis nomen tulit, quod Bavarici fere juris esset, antequam in
 peculiaris Provincie formam, Comitibus & Marchionibus
 propriis datis, redigeretur. Novissimum nomen est *Austria*,
 quod cum a situ regionis manifestam originem trahat, non ab
 Austro, qui medium Solem amat, sed a Germanica voce Osten;
 ante Seculum XI tamen non auditum est. Primum nempe in
 Tabulis Ernesti Marchionis, qui ab A. MLVI ad A. MLXXV
 regioni præfuit, & Literis fundationis Monasterii S. Nicolai ex-

tra muros urbis Patavienſis a B. Altmanno Anno MLXXIV datis occurrit.

Diff. II

Nominibus veteribus commodum jungerentur Veteres Auſtriæ Inquilini, ſed hæ differtationes ita ſunt bonæ frugis pleniffimæ, ut omnium epitomen conficere non liceat. Neque tamen injucundum erit, ſaltim Iconem gentis Auſtriacæ, ab Auſtriaco homine profectam ex illa ſecunda Differtatione hic legiſſe, iis, quibus multa eſt cum Auſtriæ civibus conſuetudo, arbitrio de veritate relicto. *Auſtriaci tam ad belli, quam ad pacis artes egregie facti ſunt, aptiores tamen ad poſteriores ob mitius & lenius ingenium, quo a reliquis Germania populis præcipue differunt. Hinc brevior eorum & minus pertinax ira, & amplior metus ab hoſte, etiam quem ſepiffime viccrunt, ac denique clementiores victoriæ. Divinam religionem ſtudioſe curant, a ſuperſtitione tamen remotiores. In luxum faciles honorum malorumve exempla celerius ſectantur, vix ſuo, nedum alieno damno ſatis cauti. Principes ſuos patrum loco ſemper habuerunt, clementiori imperio adſueti. Splendidis conviviis ac ædium magnificentia, copioſoque apparatu mirifice delectantur, eoque in genere totidæ patrimonii de primo loco nonnunquam decertant. Multi prodigalitati, quam liberalitati ſunt propiores. Candor animi maximus, faciles amicitie ac minor taciturnitas. Ingenium plerique Auſtriacis majus eſt, quam in eo percolendo contentio, quæ, ſi acceſſerit, ceteris Germanis literas & celerius, & penitius adſequuntur. Foris amplius valent, quæm domi, ubi indulgentius habentur. In conſiliis primo plerumque congreſſus res maximas definiunt, non perinde fortes & conſtantes in iis, quæ probarunt, exſequendis. Vino, quod nobile & generoſum patria profert, num plures ſibi morbos concilient, an curent Auſtriaci, dubium eſt. Hoſpites, ſed pauciorum dierum, curate habent ac volunt. Urbes Tuſculanæ beatioreſ plerique putant. Gravioribus laboribus ferendis impares, civilibus artibus acrius inſtant, licet exterorum artificia ſuis omnes præferant ac demirentur. Nemo, quod ſibi ſemel propoſuit, ſe confeſciturum facile deſperat. Vix quiſquam vehementiſſime amat, & pauci vel ampliffimam fortunam probant, ſi ſerviendum ſit.*

fapi-

*sapius, quam fallens, nec a vicio apud eos procul abest, qui te-
tior apparet, Ad risum prout triftium & acerborum facile ob-
liviscuntur. Dum summa rerum salva fit, minora non gravate
negligunt.*

In Dissertatione V queritur, num Leopoldus I idem veteri-
bus Liupaldus, Liutpaldus, Leopaldus, Liupoldus, Luipoldus,
& Loupoldus, cognomento *Illustri*, e nobilissimorum Comitum
Babenbergenfium stirpe descenderit? Res omnis nititur testi-
monio Ottonis Frisingensis Episcopi, S. Leopoldi Austriae
Marchionis filii: *Ex hujus Alberti sanguine Albertus, qui post-
modum Marchiam orientalem, id est, Pannoniam superiorem Un-
gari creptam, Romano Imperio adiecit, originem duxisse tra-
ditur, & confecta est, siquidem, ut bene moget Noster, Ot-
tonem traditio non fefellerit. Ille Albertus, quem Annales
Austriaci ob Hunnos saepius fusos, Victoriosum appellant,
Henrici, quem per injuriam Rebelis nomine insigniverunt, Fili-
us, Avum habuit nostrum Luitpaldum. Sed an Luitpaldus pa-
trem habuit illum Adalbertum? Sane nomen Patris ignoratur.
An itaque ille Adalbertus? Variæ hic fabulæ & errores, in qui-
bus consultandis Noster hic desudat. Idem tamen Nostro verifi-
millimum videtur, hoc argumento: Albertus Victoriosus ori-
ginem suam ducit ex sanguine Alberti ultimi Babenbergenfium;
autor est Otto; sed non ut a Patre, Patrem enim habuit Henri-
cum Rebellem; nec ut ab Avo, Avus enim fuit Leopoldus Il-
lustris, ergo ut a Proavo, quo ipso conficitur, Albertum fuisse
Leopoldi Patrem. Videant rei historicæ peritiores, num hæc
necessaria consequentia nitantur. Jam ad tristia fata Alberti
digreditur Pezius, & ea Hattonis perfidiæ tribuit. Nova que-
stio oritur, quo anno Marchionatum Austriae adierit Leopoldus?
Variæ iterum sententiæ, in quas accuratè inquirat Rev.
Pezius. Dubius est Annus, ignoratur etiam Imperator, cujus be-
neficio id factum. Maxime tamen probabilis opinio est, quæ
id contigisse ait Anno DCCCC XXXV, autore Chronographo
Leobienfi, homine in indagandis rebus Austriacis industrio,
anno Leopoldi fere XXX, juvenis ætate & viribus florentis,
qualem præfectum infida illa provincia sibi deposcebat. Pro-*

§. 1

2

3
9

10

17

18

xima opinio est allegantium Annum DCCCCXXVIII, quæ etiam fide Anonymi Zwetlensis nititur. Omnium autem consensus est, intra annos DCCCCXXV & DCCCCXXXV Marchionatum iniisse Leopoldum, ex quo satis patet, deberi id Henrico I Aucupi, qui ab A. DCCCCXX ad A. DCCCCXXXVI rerum in Germania potitus est.

§ 18

Lepida est Fabula, quam Conradus de Wizenberg, ab A. Christi 1177 ad An. 1203 Abbas Mellicensis, in Brevi Chronico de primis Austriæ Marchionibus ad Leopoldum II scripto memoriz prodidit. *Dum adhuc adolescens, inquit Conradus de Leopoldo Illustri, die quadam in venatione per avia secutus fuisset Imperatorem, solum scilicet solus, & ille feram percussurus arcum fortius attrahens comminisset: Juvenis arcum suum, ut erat contentus, manui cunctantis promptissime inseruit: Sicque Princeps percussa fera, super alacritate adolescentis delectatus, sub auctoritate regia promisit ei Terram, quam sibi proxime vacare contingeret ipsique competeret, atque pro memoria & confirmatione promissi, quia nullus interfuit, dedit ei arcum contritum. Non multo post tempore mortuo Marchione Austria, cum multi procerum quisque pro se instarent Imperatori, prorumpere in medium juvenis cum attestatione fracti arcus, regalis promissionis petiit executionem. Cui Princeps, nihil moratus, industriam suam commemorans, auctoritate regia Marchiam traditam confirmavit.* Lepida, inquam, est fabula, cui omnem demere fidem nolum, neque tamen addere, cum Pezsius noster probe observet, fuisse eam Leopoldo virtutem, & si Ottoni redas, etiam necessitudinem, ut, absque illa industria, quam in venatione Regi comes demonstrasse a Conrado dicitur, Rudigeri de Proclara nuper defuncti provincia merito ei delata sit. Anni, in quibus Austriæ præfuit, nunc facile invenire dantur LIX, si Leobiensem sequaris, LXVI, si Zwetlensi credas. Anno enim 994 in civitate Wirzburg, teste Chronographo Saxone; ubi Bernwardi Episcopi hospes militum lusibus intererat, cum sagitta improvise vulneratus obit. Eadem, & prolixius quidem Ditmarus, qui etiam Wirciburgi sepultum affirmat, quod Mellicenses ex lapide sepulchrali negant.

19

20

gant. Uxor ei *Ribkart*, incertum, quo genere nata. Filii, Henricus Austriæ Dux, & Poppo Trevirensium Archiepiscopus. Ille posteris audit Rebellis, manifesto errore recentiorum, qui Henricum Comitem & Marchionem *Francia orientalis*, Hezlonem appellatum cum Henrico Comite & Marchione *Orientalis plaga* confuderunt. Sed discedendum tandem est ab opere, quod omnium laudem meretur. Nos Reverendo Pezio propitium Principem, faciles Bibliothecarum & Tabulariorum aditus, Sodales eruditione & diligentia haud impares, Austriæ vero Diplomaticæ, & Annalibus Austriacis faustos natales apprecamur.

p. 21
22
23

ORIGINES SERENISSIMÆ AC POTENTISSIMÆ Familie Habsburgo-Austriacæ ex Monumentis veteribus, Scriptoribus Coetaneis, Diplomatum, Chartisque nunc primum continua serie ab origine prima ad Rudolphum Imperatorem usque demonstratæ, & S. Casaræ ac Catholicæ Majestati devotissime oblata a
JOHANNE GEORGIO
ECCARDO.

Lipsiæ, sumptibus Joh. Frid. Gleditschii B. Filii, 1721, fol.
Alph. 1 plag. 16 Fig. 22, 2.

Bene ac laudabiliter celeberrimus Eccardus instituit, in origine gentis augustissimæ Habsburgo-Austriacæ inquirere, cum, quod infinita prope fabularum, errorum, opinionum monstra, quæ homines in his studiis leviter versatos ad prima initia pervenire non sinebant, talem, qualis omnium assensur est Noster, Vindicem, Virum omnis Antiquitatis Germanicæ scientissimum, postularent, tum, quod idem animo fingens formansque materiam tanta doctrina dignam, nobilem, excellentem, aliam magis excelsam voto saltim concipere non poterat, aut similem huic, quam explicavit. Sane dudum interesset Reipublicæ, & ad gloriam nominis Germanici pertinebat, illustrasse ortum tot Augustorum, & in tanta rei historicæ luce exposuisse, quibus majoribus fatus sit Princeps divinitus terris

T t 3

datus

datus, Cæsar idem & Catholicus Rex, bello maximus, paco etiam major, hostium terror, suorum amicorumque amor & delitium, cujus virtutes nullo vitiorum confinio læduntur; quam provinciam cum occupaverit non modo Noster, sed etiam ornate verit, non nostras, sed publicas omnino laudes promeruit. Sunt autem in hoc Volumine Originum Libri II, Monumentorum eo pertinentium Codex, docta Cl. Schminckii Dissertatio de Athico Duce, & totius operis præfatio, qua Abbatis de Campis ineptiæ Auberianis insipientiores pro merito excipiuntur, de quibus omnibus nobis non nihil dicendum est.

Proem.

Hieronymus Vignierus cum ante annos fere septuaginta in origine Familiarum Alfaricarum, Lotharingicæ, Aufriacæ, Badensis & aliarum multarum detegenda versaretur, concinnavit stemma sacratissimæ gentis, quod appellat *Archibinaaldum*, ita quidem ut *Ricimerum* Patriæm, *S. Gertrudis* maritum, communem satorem faciat, & ex *Ega* Filio, Majore domus Dagoberti I *Archibinaaldum* Nepotem, Majorem domus sub Clodoveo II, huius vero ex *Leudese* Filio, Majore etiam domus, Filium *Athicum* sive *Athalricum* Habsburgiorum Satorem tribuat. Sunt varia, quæ in hac Genealogia spongiarum merentur ex Nostri sententia, illud vero in primis quod non satis constet *Leudese* Majori domus fuisse poteros. Scilicet Athici Alemannicæ Ducis Patrem *Leudericum* cum *Leudese* Majore domus confuderunt veteres nonnulli, Fragmentum Alberto Argentiniensi præfixum, Könighovii Chronicon Latinum, vita S. Odilix a Mabillonio postremum edita, Chronicon Novientense Martenii, & hos secuti Vignierus, Bruschius, Bucelinus, Chiffletius, Blondellus, facili errore ob affinitatem nominis, sed eo magis, præeunte summo Viro Joh. Mabillonio, nunc abjiciendo, quod aliunde constat, *Athicum*, quem *Leudese* mortuo demum Childerico, Majoris domus Filium faciunt illi, regnante Childerico habuisse filium *Adalbertum* tam proVectæ ætatis, ut Monasterium S. Stephani intra muros veteris Argentorati condiderit, eidemque filiam suam *Atalam* præfecerit. Athiconi itaque Habsburgiorum satori Pater est *Liutberius* vel *Leutharius* Alemannorum Dux, & si conjecturas ab

L. I c. I

c. 2

émoro-

oprovitus ductas non respuas Avus, *Linsfredus* seu *Leodefridus*, qui A. 588 in Childeberti R. offensam incidit, Proavus *Leutharius* Alemannicæ Dux, Bucelini in Italia Narsete occisi Frater; reliqui majores ignorantur.

Ethiconi uxor fuit *Berfuinda*, soror *Sigrandæ*, matris S. Leodegarii; liberi, *Ethico*, *Adalbertus*, *évóvupos*, S. *Odilia* Abbatissa Hohenburgensis, *Hugo*. De *Adalberti* Alemannicæ Ducis posteris differit Noster accurate & prolixè, nos nunc Habspurgicas origines in *Ethiconis* progenie prosequemur. *Ethiconi* II Duci Alemannicæ Filii fuere *Albericus* Comes & *Ethico* Episcopus Argentinenfis. Fragmentum Vitæ S. Odiliz: *Ejus Filius Episcopus Argentinensis equivocus & Albericus Comes*. Nepos ex *Alberico* *Eberhardus* I Comes. Idem Fragmentum: *Inter quos Eberhardus Alberici Comitis Filius, qui licet Leone & Urso ferocior aliquando in servus Dei severit &c.* Pronepos fere ignoratur; ut enim *Eberhardo* illi jungamus *Adelindenti* uxorem, quod fecere *Vignerius* & *Chiffletius*, temporum ratio vetat, octoginta fere annis inter illorum *Eberhardorum* ætates intercedentibus. Tacentibus Anzalibus opem ab ingenio petit *Eccardus*. Fuit eo tempore illustris Comes *Bego*, *Alpaidi* *Ludovici* Pii filix matrimonio junctus; huic filii *Leardus*, (*Lutardus*, puta, sive *Leutharius*) & *Eberhardus* nomina genti Alemannicæ familiaria, quin ipse ille *Bejo* est *Albericus*, ex quo *Berico*, *Berigo*, & extruso R, *Bego* nomen factum est. De filiis *Begonis* *Frodoardus*: *Quod cum nobis postea per peccatam ipsius Alpaidis vel filiorum ejus Leardi & Ebrardi ad partem & possessionem Remensis devenit Ecclesie*. *Eberhardi* II Filius dubio procul est *Eberhardus* III, Comes bellipotens de *Asatia* Partibus, teste Autore vitæ S. *Deicoli*, *Adelindis* Maritus, *Waldradz* & consanguinitate & amicitia junctus. *Eberhardo* III filius fuit nomine *Hugo* I *Adelheidis* *Ludovici* III Franciæ Regis uxoris, & *Wulfhardi* Abbatis *Flaviniacensis* & *Archiepiscopi* in Francia frater, uti hæc ex diplomate quodam *Caroli* *Simplicis*, & *Hugonis* *Flaviniacensis* *Chronico* colliguntur. *Hugoni* I liberi III *Eberhardus*, *Hugo* II, *Gunterannus*, cognomine dives: ita enim Autor vitæ S. *Deicoli*. Ex his *Gunterannus* est Habspurgiorum

C. 3

4

5 sqq.

7

9

rum progenitor, cujus posterii originum Libro II exponuntur.

L. II. C. I

Guntramnus, Hugonis I & Hildegardis Filius, est ille *Guntramnus Dives*, quem Acta Murenſia memorant, eo etiam potiffimum argumento, quod Novientenſis Monasterii ab Ethicone I Alemanniz Duce reſtaurati & dotati Advocatiam geſſerit. Ex hujus liberis eminet *Lancelinus* Comes de Altenburg. Guntramni divitis filius, quem ſibi *liberi homines* in loco, quem a *ſubterraneis muris antiquitus conſtructis*, Murum appellabant, optarunt deſenſorem. Ille vero annuit, & *tam diu*, inquit, Acta Murenſia, *in hoc illis praefuit, quousque totum in ſuam poeſtatem tam juſte, quam injuſte contraxit.* Lancelino filius fuit *Radeboto*. Acta Murenſia: *Heredes venerunt bucusque ad locum, quod dicitur Marpach, ibidemque juffu Radebotonis filii ipſus Lancelini, ab iſtius loci hominibus cum injuria repulſi redierunt.* Radebotoni uxor fuit *Ira* Friderici Lotharingiz Ducis & Beatricis Filia, quæ illam injuriam *liberis hominibus & heredibus* factam condito Monasterio Murenſi expiavit, & decora Capetingorum, Ottonum etiam Saxonum & Carolingorum in Habsburgicam gentem derivavit. Fuit enim *Beatrix*, mater *Ire*, ſoror Hugonis Capeti, Filia Hugonis Magni & Hedwigis, avo adeo materno Henrico Aucupe, Proavia vero Hatui Ottonis illuſtris conjugæ ſata, quæ ipſa Ludovicum Pium Avum maternum ciebat. Frater Radebotonis fuit *Wernerus* Epifcopus Argentinenſis, Monasterii Murenſis in patrimonio ſuo, ex ſententia nemp *Ire* Affinis, conditor; filii vero *Otto*, *Albertus*, *Wernbarius*, quæ ſibi, fratribus puta mortuis, tunc *penitus locum vindicavit*, ut loquuntur Acta ſæpius memorata, *immatura autem morte præventus III Idus Novembris vita ſinem fortitus eſt an. MXXVI Dominica Incarnationis, filiusque ejus Otto in Advocatum proco. conſtitutus eſt.* Otto genuit *Wernherum* & *Adelheiden de Hunenburg*. *Wernherus* uero *Adelbestam*, cui obtigit Uxor *Ira*, veteres *Welphos* & *Billinganos*, Reges etiam Hungariz & Norwegiz vetuſtos Habsburgicis jungens. Ita enim Genealogia Murenſis: *Albertus per Iſam Comitiffam de Pfullendorff filiam ſororis Ducis Welphæ genuit Rudolphum, & Comitiffam de Lintgen.*

gen. Idem ille *Albertus* est *Rudolphi* Imperatoris *Proavus*, *Rudolphus* Avus, Pater vero *Albertus*. Charta Wettinensis *Rudolphi* Habsburgici, *Alsatiz* Landgravii, postea Romanorum Imperatoris, a *Guillimanno* publicata: *Tam nos, quam bonæ recordationis progenitores nostri, Comites videlicet Albertus, mihi Landgravio Pater, nobis tribus fratribus Patruus, Rudolphus Avus, Albertus Proavus &c.* qua omnis illa de *Perleoniis* & *Aniciis*, Majoribus *Austriacis*, fabula, magno etiam *Lamberto* adamata, prorsus deletur, qua *Petrus III* *Perleoniis*, *Adelberti* Pater, *Rudolphi* Imperatoris Avus fingitur, commento futili, & eo minus ferendo, quod illæ origines *Perleoniæ*, si verum amamus, tandem in *Judæos* Apellas desinant. *Habsburgii* sunt, *Alemanni* sunt *Austriaci*, quorum augustissimum Genus in Principe, quo majorem prior ætas non vidit, *CAROLO VI*, Imperatore *Pio*, *Felici*, *Augusto*, superstes, ut multa & mascula sobole firmare velit divina bonitas, omnes boni precantur.

Origines sequuntur Probationes five Monumentorum Codex, quorum fide illæ nituntur. Continentur autem præter Fragmenta nonnulla, Legis *Alemannorum*, *Vitzæ S. Odiliz* vetustissimum, Codicis *pergameni* manuscripti, qui *Historia de Corpore Domini* inscribitur, a *Schiltero* ad *Königshovium* editum, *Vitzæ S. Deicoli*; *Vita S. Odiliz* ex *Mabillonio*, *Genealogia S. Odiliz*, ex *Chronico Königshovii Latino*, *Beslii Vera Origo Hugonis Regis Italiæ* contra *Gasparum Scioppium*, *Wiberti Archidiaconi Vita B Leonis IX Papæ*, *Origines Murenfis Monasterii*, additis *Diplomatibus* longe plurimis *Honaugiensibus*, & *Murbacensibus* ex *Mabillonio*, *Vezeliacensibus*, *Puktariensibus*, *Grandivallensibus* ex *Dacherio*, *Tullensibus* ex *Benedicto Tullensi*, variis ex *Guillimanno*, *Coccio*, *Vignerio*, *Baluzio*, *Ughello*, *Cointio*, *Petro Maria Campo*, *Joanne a Bosco*, *Meibomio*, *Christophoro Hartmanno*, *Crusio*.

Occupat extremum *Jo. Hermanni Schminckii, Historiarum & Eloquentiæ apud Marpurgensēs Prof. Publ. Dissertatio Historico-Generologica, in qua disquiritur: Num Adalricus sive Atibicus Dux Alsatiz Leudepsi Majoris Domus fuerit filius?* quam

Uu

Celeb.

1. **Celeb. Eccardus**, opere licet suo fere absoluto oblatam sibi, cum
 mire cum iis, quæ ipse in originibus disputavit, consentiat, di-
 gnam existimavit, quam in fine adjiceret. Scilicet cum decan-
 tatum illud Stemma Archinoaldinum etiam Cl. Tolnero in Hi-
 storia Genealogica Serenissimorum Hassiæ Landgraviorum
 valde placuerit, quos per Lotharingiæ & Brabantiæ Duces inde
 prognatos esse multis demonstrare aggreditur, operæ pretium
 visum fuit Cl. Schminckio penitius in istas origines inquirere,
 2. quod ita effecit, ut primum de Erchinoaldo & Leudesio Majori-
 bus Domus, quæ poterant, dixerit, deinde Anonymi Urstifiani
 narrationem, omnis illius fabulæ fontem, excusserit, su-
 3. as demum de Majoribus Athici conjecturas, quas vocat, in me-
 4. dium attulerit. Erchinoaldus dubio procul fuit Neustrius, cum
 palatium habuerit vici Peronenfis; & in Rothomagensi agro
 prædia. Pater illi fuit non Erchinoaldus Burgundiæ Patricius,
 ut vult Clar. Tolnerus, sed forte Erchinoaldus sub Dagoberto
 5. Major Domus. Ipse anno tertio Chlodovæi II, Ægane mortuo,
 6. dignitatem Majoris Domus in Neustria obtinuit. Mortuus anno
 12. 5; 6, quod Noster contra Bollandum, Blondellum, Spenerum,
 Henschenium, Tolnerum doctè evincit. Erchinoaldo successit
 Ebroinus, qui cum sua potestate abuteretur, & mortuo Chlota-
 rio Rege Theodoricum, optimatibus non consultis, Regem con-
 stitueret, omnium odium in se concitavit. Coeunt Franci, &
 Rege illo vitio creato in Dionysiacum, Ebroino Majore Domus
 in Luxoviense Monasterium detrufis, Childericum Regem Au-
 strasiæ, Neustriæ etiam & Burgundiæ Regem dicunt An. 670,
 qui vero civibus & proceribus gravis A. 673 a Bodilone inter-
 13. ficitur. Wulfoaldus Major Domus ex Neustria infida in Austrasi-
 am fugit. Neustrasii Leudesium Majorem Domus, mox Theo-
 doricum e Monasterio eductum Regem constituunt an. 673,
 quod ubi audivit Ebroinus, in spem Majoratus recuperandi
 adductus e monasterio aufugit, & structis Leudesio insidiis A.
 13. 674 eum perfide obruncavit. An itaque hujus Leudesii filius
 16. fuit Athicus? Ita vult Anonymus Urstifianus. Sed idoneus veri
 17. autor non est, de rebus Seculi VII Scriptor Seculi XIII, variorum
 præterea errorum reus. Ait enim, Dagobertum Monarcham Fran-

Fran-

Franciæ uniuersæ factum an. 631, quod an. 628 accidisse certo certius novimus. Idem confundit Erchinoaldum primum & secundum, Majorem domus sub Dagoberto cum Majore domus sub Chlodovæo II. Nec Dagobertum I & II satis discernit. Narrat, Chlotharium constituisse Ebroinum Majorem domus, quod a Francis optimatibus factum est: Ebroinum a Childerico Monasterio inclusum esse, quod a Proceribus Neustriz factum, Childerico nondum rerum Neustrasiarum domino: Leudesium Ebroino statim suffectum, quod ante Childerici mortem factum non est: Leudesium Germanis vocari Leuthericum, quod uti probari poterat, ita diversos eos fuisse viros, ipse in sequentibus affirmat: Leudesium jam Majorem domus duxisse uxorem & genuisse Athicum, cum patre suo superstite & Childerico II regnante matrimonium inierit: Adalrici uxorem fuisse Berfuindam, sororem Bilihildis, conjugis Childerici II & neptem ex sorore S. Leodegarii, cum Cl. Schminckius docte ostendat, illam Bilihildem Sigeberti Austrasiz Regis fuisse filiam, quem Childerici II fuisse patrum, vel ut illius ævi homines loquebantur, avunculum, satis constat. Est itaque *Arbitrus* non *Leudesii* Filius sed *Leutharis* sive *Liutherici* Alemannorum Ducis, viri in Austrasia maximi nominis, cujus Ducatum Childericus filio concessit, quam sententiam, a Schminckio sub conjecturæ nomine viris doctis commendatam, admodum firmat doctissimi Eccardi assensus.

Præfatio superest totius operis, de qua, cum singulare argumentum contineat, dicturi eramus uberius, nisi vereremur, ne patriæ amore longius abrepti aliis videremus in his nimis. Commendanda tamen est iis, quibus nominis Germanici gloria curæ cordique est, quam Vir illustris *Abbas de Campis*, qui ab aliquo tempore motis optimo diligentissimoque Viro P. Danjeli controversiis exteris etiam innotuit, nuper impugnare cepit, affirmans: *Imperium Romanum Occidentale non solum a Chlodovæi tempore usque ad Carolum M. penes Reges Francorum fuisse; sed etiam post eum dignitatem Imperialem Monarchia Franciæ insolubili vinculo ad nostra usque tempora connexam manere, Regesque adeo Franciæ se ideo nunquam non Im-*

peratores vocasse. Suave somnium est, quod uti ea tempestate, eum Ludovicus M. Orbis Imperium affectaret, Abbatem de Campis facile ludificare potuit, ita miramur merito, illud inter publicas Galliz calamitates proferri, quibus florantissimum Regnum profus atteri magis dolemus, quam ut Imperiali splendori, qui per tot secula in nostris Augustis continuatus est, admodum metuamus. Interea & in eo suam patriæ pietatem probavit Celeb. Eccardus, quod insolentem illam opinionem eariosis, fictis, nutantibus tibicinibus suffultam levi brachio prostraverit.

**M. Johann Erhard Kappens Sammlung ein-
ger zuu Päbstlichen Ablass gehörigen
Schriften.**

h. e.

**M. JOANNIS ERHARDI KAPPII NON-
nullorum Scriptorum cum ad Indulgentias Pontificias ge-
neratim, tum ad motas initio Seculi XVI inter D. Mar-
tinum Lutherum & Joannem Tetzelium controversias
pertinentium Collectio, prolegomenis suis & notis
instructa.**

Lipsiæ, impensis Joannis Christiani Martini, 1721, 8.
Alph. I plag. 18.

Fidem, quam Cl. Autor in alia Schedarum ad Indulgentiarum historiam pertinentium Collectione, superiori anno in Actis nostris mese Novembri laudata, dederat, futurum, utraque scriptum, Instructionem puta Subcommissariorum Alberti Moguntini, juncta alia rerum non ubi vis obviarum farragine, proxime in publicum ederet, nova hac collectione nuper luci publicæ exposita abunde liberavit. Affert autem, postquam nonnulla de ejusmodi collectionum utilitate, satis, ut opinatur, cum autoritate Lutheri, Chemnitii & Hottingerorum, tum exemplo Virorum celeberrimorum, Seckendorffii,
Ten-

Tenzelii, Hardtii, Lœscheri asserta, præfatus est, I Literas HI Clementis VI P. R. ad Joannem & Joannam Franciæ Reges, quod Rex & Regina possunt in locis interdictis sacra celebrare, quod possunt eligere Confessorem, quod Confessor potest mutare vota & juramenta eorum, ex Luca Dacherio. II Christiani Boinhoweri, Julii II P. R. Subcommissarii, Literas Indulgentiarum pro tutela partium Livonia in subsidium Sanctæ cruciata contra ferocissimos Ruthenos, Hæreticos & Schismaticos, Tartarorum infidelium auxilio fretos, A. 1508 conscriptas, ex authentico exemplo. III Joannis Tetzeli, Leonis X ad Germanorum Provincias Commissarii, Literas Indulgentiarum, Guardiano Minorum in nundinationis societatem allecto, A. 1515 editas, ex Lœschero. IV Bartholomæi Farratini, Leonis X Commissarii, Literas, Romæ 1515 18 Nov. datas, & a Jo. Schrœdero Theologo Norico ante Seculum editas. V Francisci Tripontini J. V. D. Hospitalis S. Spiritus in Saxia de Urbe autoritate Apostolica ad partes Alamanniæ Commissarii, literas confraternitatis præfati Hospitalis, ex MSto. VI Alberti Archiepiscopi Moguntini & Magdeburgici, S. R. I. Electoris & Archi-Cancellarii, *Instructionem summariam pro Subcommissariis penitentiaris & confessoribus in executionem gratia plenissimarum indulgentiarum, ac aliarum plenissimarum facultatum in favorem Basilicæ Principis Apostolorum de urbe*, ex veteri exemplo Bibliothecæ hujus urbis Senatoriæ. VII M. Lutheri Epistolam ad Albertum Archiepiscopum, ex Mayeri Ecclesia Papæ Lutheranz reformationis Patronæ. VIII & IX Sermonem Lutheri de Indulgentiis, cum Refutatione Joan. Tetzeli, ex exemplo vetustissimo Bibliothecæ Lips. Paulinæ. X Martini Lutheri defensionem Sermonis sui de Indulgentiis, ex Tomo I Altenburgenfi. XI Martini Lutheri Epistolam ad Hieronymum Scultetum gente Silesium, Ecclesiæ Brandenburgensis Episcopum, ex collectione Epistolarum Lutheri per Aurifabrum. XII Leonis X. P. R. Mandatum Thomæ de Vio Cajetano, Cardinali & suo ad Maximilianum Imperatorem & Christiernum Daniæ Regem Legato, datum 1518 5 Maji, ex Odorico Raynaldo. XIII Novam decretalem Leonis X P. M. de Indulgentiis an. 1518 condi-

p. 71
28
39
47
71
117
292
317
34
390
413
457

P. 489
500

537

tam, ex T. I Jenensi & Wittebergenfi. XIV Leonis X ad Helvetios de Indulgentiis Epistolam, ex Hottingero. XV Formulas nonnullas ex Officiis Anglicanis ad indulgentiarum mercaturam facientes, ex Burneto. XVI Septem Kalendaria, in quibus Romanæ Ecclesiæ Indulgentiæ secundum mensium & dierum ordinem indicantur, ex Eliæ Ehingeri Historia Ecclesiastica Sec. XV.

38

44

65

311

408

498

Neque vero solam collectionis laudem tulit Clar. Kappius: præfatus etiam est illis Scriptis omnibus atque singulis, ita ut uniuscujusque historiam ex monumentis fide dignis, qua licuit, congefferit; tum quod pleraque Latino, quædam etiam Anglico sermone essent scripta, in usum nostrorum hominum, qui bonarum literarum sæpius expertes ea tamen quæ tum gesta sunt, profus ignorare nolunt, Germanice vertit, notas denique haud indoctas passim adjecit, in quibus præter ea, quæ ad locorum obscuriorum illustrationem faciunt, varios variorum errores annotavit, & Lutheri inprimis memoriam adversus secus sentientes defendit. Ita celeberrimi Hardtii de Tezelii munere atque autoritate sententiam ex literis hujus Quæstoris corrigendam esse monet. Ita Pœnitentiarium S. Petri Romanum P. Baldassarum de pecuniis Fabricæ causa exactis mollius loquentem redarguit. Ita pessimæ formulæ ergo: *Si hac vice non morieris, salva sit tibi nihilominus ista gratia, quando alias fueris in articulo mortis*, Pontifices a Van Espenio excusari non patitur. Ita Lutherum contra Maimburgium, ambitionis & iracundæ declamationis maculam afficere ei cupientem, tuetur. Ita Georgium Josephum Eggium calumniarum in Lutherum effusarum merito reum agit. Ita J. Henricum Hottingerum circa diem editæ Decretalis Leoninæ bis errasse demonstrat. Sane uti prudentioribus, qui norunt, quam necessaria sit nostro ævo harum controversiarum omnium etiam antiquissimarum repetita prælectio, hæc longe gratissima fore confidimus, maxime cum allata sint Viris aliis doctissimis nondum observata, ita Clar. Collegam rogamus, ut sua in hoc studiorum genere sedulitate atque doctrina identidem publica commoda promoveat.

Well.

i. e.

COMPLETA ACTA ET DOCUMENTA
Historiam Reformationis Evangelicæ illustrantia, edita
 a VALENTINO ERNESTO LOESCHERO,
 D. Consistorii supr. Assess. & Superint.
 Dresd.

Tomus I ad annum 1715.

Lipsiæ, apud Hæredes Grossianos, 1720, 4.

Alph. 5 pl. 3

Jubila, quibus annis abhinc quatuor purior Ecclesia in hisce regionibus tripudiavit, S. R. Editori occasionem dederunt, ut singulis anni istius sæcularis diebus dominicis præcipua fidei emendatæ momenta historica auditoribus suis e suggestu sacro explicaret. Cum igitur præter ipsius spem & opinionem rarissima & antiqua satis res hæc illustrantia monimenta quotidie ad illuſtrata fuissent, e re Ecclesiæ esse judicavit, ut paulo luculentius omnia hæc enarrarentur, suis ubique confirmata & suffulta testimoniis fide & autoritate dignissimis. Primum hoc Volumen Potentissimo Danorum Regi, quem *Evangelici* Regis nomine aliorum, qui Christianissimi, Catholici, Apostolici & Fidei Defensores audiunt, exemplo ductus compellavit, sacratum dicatunve, 38 capita complectitur, quibus ea, quæ negotium istud vel præcesserunt, vel in eadem re usque ad anni 1517 finem peracta sunt, recensentur.

Quatuor priora capita originem & incrementa Papatus usque ad Sec. XVI sistunt, ubi in primis controversia illa admodum illustris, quæ inter Martinum Pollichium, Mellerſtadium a patria vulgo dictum, & Conradum Wimpinam a. 1504 summa cum animorum contentione agitari cœpit, exponitur. Ille enim cum humanitatis studia, Poeticæ nomine tunc nota, & Philologiam nitens extolleret, eandemque majorem Philoſophia præstare Theologiæ usum contendens, S. Scripturæ dignitatem infringere videretur: sententiam ejus Scripto, quod
 Apo-

Cap. I-IV

Cap. V

VI

VII

VIII

Apologeticum Theologiæ dicebat, C. Wimpina oppugnabat, Polichium fidei errorum in haud paucis inculans; ex quo tempore varia ab utraque dissentientium parte scripta eristica prodierunt, donec lis hæc post aliquot tandem annorum decursus, incertum, quo victore, fuerit composita. Cap. V purgandæ eo tempore fidei & doctrinæ necessitatem demonstrat, quum corruptissimi ubique mores, superstitio, disciplinæ ecclesiasticæ neglectus, effrena Clericorum avaræ & superbe imperitandi libido, & flagitia maxime detestanda caput suum ubique, & Romæ inprimis, extulerint, quæ mala omnia in quatuor Classes, Theologicam, Politicam, Oeconomicam & Academicam ab Autore dividuntur. Quæ Ecclesiæ conditio adeo perditæ & ruinæ proxima erat, ut omnium consilia, C. VI enarrata, per multos Seculorum decursus penitus irrita fuerint, licet jam Sec. VIII post Bonifacium Chrodegandus sive Grodegangus, Germanus, primus forte huic morbo epidemico medelam afferre studuerit, dum Canonicos in Diocesi Metensi, cui Episcopus præerat, ad officium suum redire coegit. Quem consequebatur sub ejusdem Seculi finem Carolus M. qui Alcuini aliorumque auxilio omnes alios in negotio hoc feliciter peragendo superavit. Idem quoque conati sunt Ludovicus Pius & Carolus Calvus, Imperatores; Sec. XI Monachi Cluniacenses in Gallia & Cistercienses, interque hos inprimis Bernhardus Clarævalensis; Sec. XIV Durandus, Episcopus Mendensis, qui concilium sibi exposcebat, quod Ecclesiam ad Dei Legem & Evangelium emendaret, conquestus simul, Ecclesiam Romanam a regia veritatis via nimium quantum recessisse, conjugium Clericis ademptum, Monachisque iusto plus otii esse indultum; Carolus IV item & Wenceslaus, Imperatores; donec Sec. XV concilium Constantiense & Basileense, eo fine convocata, corrigere omnia & emendare, sed frustra, anniterentur. Auspiciatissimum igitur, quod Lutherum expectabat, negotium prælagiebant veluti multorum vaticinia, somnia aliaque omina, imo & variorum satyræ, quarum & nonnullæ ex rarissimis Pasquillorum Tomis hic adducuntur. C. VIII eâ, quæ huic operi viam quasi sternere & hominum animos præparare poterant, com-

me-

memorat, quorum pertinent Academiarum origo & incrementa, literarum & imprimis linguarum studium revocatum, ars typographica, ingeniorum excellentium ad summa quævis notorum copia; turbæ per L. Vallam, Capnionem, Erasmus, aliosque excitatæ, & multa alia. C. IX miserima Ecclesiæ facies vivis coloribus depingitur, quo sine densissimam testium veritatis Evangelicæ sub Papatu nubem Celeb. Autor adducit, qui omnes uno ore confessi sunt, imminere maximam quandam Ecclesiæ mutationem. Hinc tandem C. X Lutheri vita usque ad A. 1517 sistitur, in quo heroe omnes boni admirati sunt naturæ ingeniique dotes, videlicet memoriæ tenacitatem, aciem judicii, vocis suavitatem, cultumque totius corporis eximium; tum animi virtutes, candorem non fucatum, in adversis animi magnitudinem, moderationem, ἀνταρξιαστικὸν & gnævum in laboribus subeundis studium, neque minus rarum eo tempore doctrinam, dicendi facultatem promptissimam, in disputando ἀνεξιβητικὸν; tum denique dona cœlitus expectanda, quæ Theologi & administrantia & sanctificantia dicunt, quorum illa ex B. Viri pro servanda doctrinæ puritate fervore, in explicandis sacris literis dexteritate, in miseris erigendis & solatio confirmandis peritia elucescunt; hæc vero ex fidei vere heroicæ fortitudine, pietate germana, in precando ardore aliisque virtutibus, quibus rarissimo exemplo ornatus erat. C. XI Scriptorum, quæ Lutherus ante reformationem edidit, recensio perterritur prolixissima, in quo labore feliciter expediendo haud parum excellentissimum Autorem adjuvit sermonum & lectionum B. Lutheri nondum editarum exemplum, quod A. 1516, 1517, 1518 scriptum fuit; integri quoque 19 Sermones sacri A. 1517 a Lutero dicti, aliaque ejusdem scripta istius anni inserta hic leguntur. C. XII omnium, qui tunc summæ imperii singularum Europæ regionum tenebant, nomina, ætas, animique propensiones indicantur. C. XIII plerosque istius anni eruditos, inque iis Theologos, præcipue in variis Germaniæ Academiis docentes, eodem modo depingit Autor. C. XIV varios Monachorum ordines, qui tunc florebant, enumerat, quos inter eruditionis modestiæque laude potissimum eminebant Augu-

C. IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIV.

Xx

stini-

stiniani; sed isto saltim ævo, cum iidem reliquis nunc fere de-
 teriores eo superstitionis processerint, ut cingulum D. Moni-
 cæ, Augustini matris, e corio nigro confectum divino cultu pro-
 sequantur, hac inter alias precandi formula utentes: *O reve-
 rendissimum cingulum Sanctissima Matris Dei, accinge lumbos
 nostros veritate, justitia, animique lenitate, effice nos vita æ-
 terna & beata hæredes - - conserva hæreditatem suam, popu-
 lum tuum in vera fide - - Sis quæso nobis munimentum, portus
 & ancora salutis, redde nos vita æterna participes.* C. XV

Cap. XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

XXI.

controversiam Lutheri de viribus hominis sine gratia & de li-
 bera ejusdem voluntate exponit. C. XVI Lutheri Dresdæ ha-
 bitum Sermonem sacrum, & quæ ibi fuerint, ab eo gesta, C. XVII
 visitationem ordinis Augustinianorum, quam B. Lutherus Stau-
 pitii vice defuncturus in se suscepit, & C. XVIII gratiam divi-
 nam universam numis venalem reddendi negotium commemo-
 rat, ubi inter alia literæ, quæ an. 1457 Christianis contra
 Turcas arma suscepturis salutem divinam afferebant, ex auto-
 grapho primum leguntur. C. XIX fragmentum Summariz
 Instructionis Johannis Tezelii pro Sacerdotibus ex V. C. Herm.
 von der Hardt Historia literaria reformationis P. IV p. 14 & sqq.
 cum Editoris nostri emendationibus, & aliud Germanica lingua
 conscriptum ejusdem argumenti opusculum ex Hottingero si-
 stuntur. C. XX de zelo Lutheri contra hanc indulgentiarum
 quæstorum nequitiam agit. C. XXI Theses ejusdem contra
 mercatum Tetzelianum repetit, & Friderici III Electoris Sax. so-
 mnium exponit, nec non visionem, quæ ipsi Filioque ejus Pri-
 ncipi & Fratri Vinariz nocte, quæ Festum nativitatis præcedit,
 A. 1517 obtigit, & a Phil. Melanchthone hisce verbis narratur:
*Ho anno, quo primum mense Novembri edita sunt Reverendi Vi-
 ri D. Lutheri propositiones de Indulgentiis, cum ex templo Vi-
 naria in natali Christi duo Fratres, & Filius, Dux Job. Fride-
 ricus, una post mediam noctem, ut magna in utroque erat re-
 verentia erga res divinas, egrediuntur cum frequenti comitatu,
 vident supra ancem, cælo sereno, fulgentem crucem purpuream,
 satis magnam & perspicue expressa figura, ibi cum diu starent
 attoniti spectatores fratres, colloqui de religione ceperunt, &*

P. 461.

eo signo portendi futura certamina de doctrina, & domus Saxonica pericula, vaticinati sunt. C. XXII Lutheri Sermonem de indulgentiis, & C. XXIII ejusdem literas in se continet, quibus Episcopus, Moguntinum & Brandenburgensem, de auxilio in ardua hac re sibi ferendo submissa mentis pietate rogat, quibus precibus ut locum daret Hieronymus Scultetus, Episcopus Brandenburgensis, Abbatem in Marchia Leninensem Wittebergam ad colloquium cum B. Luthero ineundum misit, quo parum aberat, quin efficeretur, ut Lutherus acquiesceret, nisi ejus hostes calumniis suis animum & calcet eidem reddidissent. Tetzelius enim scripto quodam Germanico, C. XXV, & duabus disputationibus Autore & Præside C. Wimpina Francofurti ad Oderam propositis, & C. XXVI recensitis, Lutherum aggrediebatur, quibus tamen hic aliud quoddam scriptum, C. XXVII exhibitum, opponebat. C. XVIII Lutheri Theses pro Bibliis de gratia divina ejusque operationibus sistit. C. XXIX Concilii Lateranensis A. 1512 cœpti finem, qui in annum 1517 incidit, ejusdemque leges detestabiles, quibus Pontificem Rom. plus quam divino obsequio colendum decreverat, exponit, perditissimosque Leonis X mores recenset. C. XXX præcipua narrationis de controversia Joan. Reuchlini cum Colonienfibus de Judæorum scriptis momenta exhibet, quibus annectitur historia controversiæ, quæ Christophoro Marcello, Archiepiscopo Corcyrano, eodem tempore cum Paride de Crassis, Clerico Romano, intercessit. Ille enim cum Venetiis librum de ceremoniis Ecclesiasticis imprimi curasset, quo Ecclesiæ Romanæ fraudes admodum candide detexerat; hic adeo excanduerat, ut librum hunc comburendum esse judicaret, ne homines desipere dedicerent, eaque de causa inter alia ad Pontificem ita scripserat: *Novit jam pridem tua Sanctitas, omnem Rom. Pontificum autoritatem, omnem majestatem pondere ex animis opinionibusque Principum & Prælatorum, quod si sacrorum arcana pandantur, & sacra publicentur ceremonia, illico futurum est, ut omnis opinio minuatur, & Pontificia autoritas elanguescat.* C. XXXI Provocationem Theologorum Parisiensium ad concilium universale pro defendendo Gallicanæ Ecclesiæ jure offi-

Cap. XXII.
XXIII.

XXIV.

XXV.

XXVI.
XXVII,
XXVIII,
XXIX.

XXX.

p. 552.

XXXI.

- cia Ecclesiastica, si quæ vacuæ facta fuerint, per liberam electionem refarciendi suppeditat. C. XXXII controversiam inter Erasmus Roterod. & Jacobum Fabrum Stapulensem agitatum refert, quorum posterior Epistolam ad Hebræos Hebraice conscriptam esse, negante id Erasmo, affirmabat, qua lite uter-
- XXXIII. que immane quantum exacerbati sunt. Cap. XXXIII primum
- XXXIV. Lutheri sermonem de pœnitentia; C. XXXIV ejusdem primam Decalogi explicationem cum annotationibus; C. XXXV
- XXXV. duos sermones contra Indulgentias primum A. 1517 typis exscriptos; C. XXXVI varias conciones sacras Lutheri 1516 & 1517
- XXXVII. habitas & Latine conscriptas; C. XXXVII epistolas ejusdem ab
- XXXIX. an. 1507 usque ad an. 1517 exaratas, & tandem C. XXXVIII Catalogum librorum Theologicorum an. 1517 luci publicæ typis expofitorum, in se continent.

Et hæc est brevissima præstantissimi hujus operis, cui appendicis loco quinque conciones inter solennia Evangelicæ Ecclesiæ jubila a S. R. *Laschero* habitæ subnexæ sunt, recensio. Deus vitam, otium viresque Viro optimo concedat, precamur, quo egregios hosce labores feliciter absolvendo merita, quibus Ecclesiam nostram orbemque literatum jamdudum sibi devinxit, augere possit quam diutissime.

ACTA ET SCRIPTA PUBLICA ECCLESIE Wirtembergicæ, tum quæ cusa dudum fuere, tum quæ nunc demum prodeunt. Recensuit CHRISTOPH.

MATTHÆUS PFAFFIUS,

Theologus Tubing.

Tubingæ, sumtibus Jo. Georgii Cottæ, 1720, 4.

Alph. 3 pl. 3.

Opportune hanc Collectionem jungimus antecedenti, cum S. R. Editor non minori publico interveniendi veterumque monumentorum, quæ ad repurgatæ per Lutherum religionis Historiam spectant, conservandorum ardore flagret. Sed paucis rem absolvemus, excerptis e documentis, magnam partem antehac editis, omnino prætermittis. Postquam scilicet

Celeb.

Celeb. Pfaffius A. 1719 librum commentarium *de actis scriptisque publicis Ecclesie Wirtembergensis*, a Quatuorviris eruditis pro rostris Academicis strenue defensum, prodromi loco præmisisset, nunc ipsa illa Acta atque Scripta in lucem edere cœpit, plura Tomo sequenti superadditurus. Continentur vero hic sequentia: 1 Mandatum Wirtembergicum ab administratione Austriaca contra Lutherum primum editum. 2 Zwinglii Epistola ad Alberum, quæ liti Sacramentariæ initium dedit, tum & Lutheri & Melanchthonis Epistolæ ad Reutlingenses & Alberum, Alberi item scriptum de S. Cœna & Brentii Epistola ad Reutlingenses, quæ e tabulario Reutlingensi deprompta sunt. 3 Oecolampadii liber de S. Cœna. 4 Syngramma Suevicum eidem a Jo. Brentio oppositum. 5 Brentii Epistolæ varix ad Buterum de S. Cœna, ad Schradinum de colloquio Marpurgensi, (quæ pariter e tabulis Reutlingensibus prodita,) ad Jo. Marpachium item, aliæque, Joannem a Lasco spectantes, ejusdemque consilium Germanicum ad Georgium Margr. Brandenb. 6 Colloquium Tubingense inter C. Schwenckfeldium aliosque habitum; cujus quidem colloquii Acta ex Epistolis sacramentariis in Bibliotheca publica Academiæ Argentinensis augeri Tomo II hujus collectionis posse, non diffitetur. S. R. Editor. 7 Acta Theologorum Wirtembergensium in Concilio Tridentino, quæ olim *Huldrychus Encoustrius*, vero nomine *Jo Brentius* ediderat. 8 Confessio Wirtembergica A. 1551, & 9 alia de omnipræsentia reali eucharistiæ, A. 1560 edita. 10 Acta Wirtembergicorum in Colloquio Possiaceno, e tabulario Consistorii Stuttgardiani nunc primum publici juris facta, quæ tamen pleniora prodibunt in Tomo II hujus collectionis. 11 Formula consensus inter Zanchium & Marpachium, Theologos Argentoratenses, a Jac. Andreæ A. 1563 confecta. 12 Brentii Apologia (*Chrenrettung*) adversus Gallum & Stolzium, nunc primum S. R. Abbatis Laureacensis Christoph. Zelleri beneficio edita. 13 Formula concordix inter Saxonicas & Suevicas Ecclesias, quæ, habita Wolfenbutteli anno 1570 Synodo, jussu imprimis Julii D. Brunsv. ad tollendas Lutheranorum lites a Mart. Chemnitio conscripta, & ibidem

sequenti anno vulgata, hic vero ex exemplo manuscripto, quod Julius ad Wirtembergicos Theologos miserat, quodque in tabulis Consistorii Stuttgardiani exstat, una cum Julii Ducis & Chemnitii literis huc spectantibus, descripta. Superfedemus iis enarrandis, quæ Tomo II complecti constituit S. R. Editor; illud tamen prætermittere non possumus, eundem Actis his prolixum admodum subjunxisse Catalogum Actorum publicorum Ecclesiæ Germanicæ tum veteris tum recentioris, quibus Concilia omnia, Imperatorum German. Capitularia & edita Eccles. Pontificum Rom. Bullas Epistolasque Ecclesiæ German. res juraque spectantes, Concordata, Avilamenta, & Gravamina nationis Germanicæ, Acta Reformationis, scissam in tres partes Ecclesiam German. concernentia, quæ in Comitibus Imperii conclusa, quæque in Conventibus colloquiisque disceptata enataque fuere, Confœderationes item & Pacificationes religiosas, inde a primis initiis ad nostra usque tempora, ex instrumentis authenticis, quoad fieri poterit, & fontibus promere, passimque illustrare & Dissertatione præliminari instruere constituit; in quibus communicandis Celeb. Theologi Jo. Andreæ Schmidii & Jcti nobilissimi Zach. Conradi ab Uffenbach pronam voluntatem laudat, nec minus aliorum, a quibus se adjuvari posse sperat, opem implorat. Nos uti institutum magnopere probamus, neminemque Nostro ad suscipiendum tantum opus aptiorem existimamus, ita serio præcamur, ut Typographos nanciscatur Cel. Pfaffius, sumptibus, quos non exiguos futuros arbitramur, ferendis parem.

JO. GEORGII ECCARDI EPISTOLA DE
Numis quibusdam sub regimine Theoderici Ostrogothorum Regis in honorem Imperatorum Zenonis & Anastasii cæsarum, ad Maxime Reverendum D. ANSELMUM BANDURUM, Monach. Benedic. & Magni Etruriæ Ducis Bibliothecæ Præfectum.

Hano-

Hanoveræ, 1720, 4, plag. 2 cum tabula 22.

Qui egregio R. P. Banduri de Numismatibus opere excitatus binas jam observationes, unam de numis *Attilæ* Hunnorum Regis, de significatione literarum CONOB: alteram, superiore anno Actis nostris, & quidem illam Mens. Majo p. 214, hanc vero Supplement. Tom. VII Sect. VI p. 171 insertas, communicavit *Celeb. Eccardus*, is eodem anno insignem illum numorum Thesaurum hac ad Reverend. ejus Autorena exarata Epistola supplere aggressus est. Exhibet autem in illa numum aureum omnibus adhuc ignotum, ex splendido Reverendiss. Abbatis Luccensis *Gerhardi* numophylacio ejusdem, quam hic repetimus, magnitudinis. Literas inscriptionis in antica parte barbaras omnino sic exponit: DN. ZVENO PE. AVG. *Dominus Zeno Perpetuus Augustus*. Confirmata hac sua sententia ex singularum literarum ductibus, adstipulatur Banduro, qui contra Cangium probatum dedit, titulum *Perpetui Augusti* etiam ante tempora Leonis Majoris usurpatum fuisse. Sed qui fit, ut *Zeno* hic *Zveno* dicatur & barbari characteres ex Græcis & Latinis corrupti adhibiti fuerint? Hoc ipsum indicio est *Eccardo*, ut nunnum formatum & eusum esse putet manu artificis barbari, & jussu etiam Principis, qui neque Græcus neque Latinus fuit. Confirmat eum in hac opinione effigies *Zenonis* in numo expressa. Hæc quidem *Galea* in capite cristata efficta est ad eum modum, quo in aliis *Zenonis* numis conspicitur, sed vultus differt. In illis enim *Zeno* imberbis & facie ad elegantiam composita apparet. Hic vero barbarus & facie deformi fere exhibetur. Sed fortasse Græci Principem elegantiozem, quam erat, exhibuerunt, barbari vero eum magis genuine expresserunt; *Zonara* enim teste *Leo Senior* capiti Leonis nepotis diadema imposuit, quod *Zenonem*, patrem Leonis, hominem deformi corpore & facie, animo autem turpiore ac deteriore nequaquam imperio idoneum existimaret. Sinistra manu clypeum tenet, in quo præter confusos quosdam linearum ductus, nihil observare potest. In aliis vero numis in Oriente cufis in clypeo eques comparet, Dextra manu in
iisdem

Tab. V.
Fig. 1.

iisdem spiculum gerit Imperator humero dextro inclinatum. Sed hic, quantum quidem cernere potest Eccardus, dextra elevatum gerit baculum gemmatum, Consulum alias insigne, pectus autem lorica munitum est. In postica numi parte Victoria comparet crucem dextra præferens, cum hac inscriptione barbara quidem sed tamen clara: VICTORIVA AVGGGOR: quod idem est ac *Victoria trium Augustorum*, qui erant *Zeno*, materque ejus *Verina* & uxor *Ariadna*. Neque enim tria CCG aut GGG in numis similibus fortuito ita posita esse, cum Pagio existimat, neque ob characteres barbaros verosimile est Nostro, hunc numum Constantinopoli cufum fuisse, ubi elegantiores multo numorum typi effingebantur. CONOB. ergo in ima posticæ parte comparens hic non *Constantinopoli* sed *Conio* s. *Iconio* Augusti *obsignatam* monetam designare arbitratur. At vero quisnam est ille Princeps Barbarus, qui sub Zenone in primis inclaudit? *Theodericus Ostrogothorum Rex*. Hic Amalys gente erat, juvenis Constantinopoli sub Leone Imp. obses egerat, populisque Gothorum inter Romanæ originis gentem Græcosque medius tunc habitabat, unde non mirum in numo allato Latinas Græcasque literas mistas inveniri. Anno Christi 475 Theodemir cum filio Theoderico Illyricum invasit & tandem Zenonis Imp. jussu ei regio in Pautalia Thraciæ provincia assignata est. Nec diu post Theodemirus rebus humanis valedixit Theoderico filio regni sui hærede designato. Is deinde Zenoni, quando a Basilisco tyranno Imperio depulsus erat, gratiam beneficii reddidit, ut Ennodius in Panegyrico dicat, *profugo Zenoni per Theodericum sceptrâ reddita fuisse de salute dubitanti*. Idem affirmant Anonymus Valesii, & Marcellinus in Chronico sub anno 483. In Fastis quoque anno 484 ubique *Theodericus Consul* Orientalis annotatur, quod iterum testimonio Anonymi Valesiani & Jornandis in libello de rebus Geticis confirmat. Atque hoc tempore, quo Theodericus, pro Romanis militans, præmia operæ navatæ accepit, ab ejus monetariis *Victoriam Augustorum* in hoc numo, Zenonis imaginem referente, expressam verosimile putat Eccardus. Et quoniam Gothi Consularem dignitatem pro summo decore haberent, nec majorem

rem noſſent; ideo & ipſius Zenonis dextræ baculum conſula-
 rem loco lanceæ, quam in aliis numis geſtat, indidiſſe opina-
 tur. Theodericus tandem, permiſſu Zenonis anno Chriſti 489
 Italiam ingreſſus eſt, & victo Odoacro a ſuis *Rex Gothorum &
 Romanorum* declaratus fuit anno 493; non expectata Anaſtaſii
 Imp. qui interim Zenoni ſucceſſerat, juſſione. Sed comiter ta-
 men Anaſtaſii majeſtatem coluit Rex Theodericus & in numis
 ejus imaginem reverentiæ ergo exhibuit. Atque ab his Theo-
 derici monetariis fabricatum eſſe exiſtimat numulum aureum,
 qui etiam in Reverendiſſ. Abbatis Luceuſis gaza exſtat, & ca-
 put diademate redimitum exhibet cum inſcriptione: DN. A-
 NASTASIVS PRAVC, quam *Dominus noſter Anaſtaſius
 perpetuus felix Auguſtus* exponendam eſſe cenſet. Poſtica ejus
 pars oſtendit victoriam gradientem & ſertum latæaceum dex-
 tra oſtentantem cum verbis circumpoſitis: VICTORIA ACI-
 TORUM, ubi notat Au jamdum per ænuntiatum, uti Itali
 adhuc multis vocibus & *U ut i* obſcurum eo more, quem
 Franco-Galli retinent, elatum fuiſſe. Sub Victoriæ figura ex-
 preſſum eſt notum illud COMOB, quod primum corrupte pro
 CONOB poſitum eſſe exiſtimavit, ſed cum hic M paulo majus ce-
 teris literis effictum ſit, hoc non ſine cauſa factum & *Monetam*
 denotare credit, ut COMOB hoc *Monetam iconio* Auguſti ob-
 ſignatam deſignet. Sed eundem numulum alius loci moneta-
 rius barbarus multo magis barbare expreſſit, & Capiti Impera-
 toris circumſcripſit: **OHVLIVATBALV2 PPAVC**
 five DN. ANATSAIVS PR AUC. hoc eſt: *Dominus noſter
 Anaſtaſius perpetuus Auguſtus*. Hic notabile eſſe dicit N & hic
 & in poſtica ſcribi **И** quam figuram Ruſſi a Gothiſ accepere.
 Illi etiam eodem modo adhuc *naſb* formant, quem morem ſæ-
 culo X jam obtinuiſſe, teſtatur Cochlear argenteum, margi-
 nibus deauratis & in extremitate manubrii margarita magni
 pretii ornatum, quod Helenz primæ Ruſſorum Principis Chri-
 ſtiane fut, atque, ut ex inſcriptione ſuſpicatur & ex eo quod una
 cum ipſa Novogradiz tumultatum fuerit, ei ad Euchariſtiam per-
 ciendam inſerviit. Ruſſus quidam cum ſepulchrum Helenz
 Novogradiz aperiretur, illud invenit & ſancte coluit, Tan-
 dem

TAB. V.
Fig. 2.

Fig. 3.

TAB. V.
Fig. 4.

dem in manus Nobilis Germani & in exercitu Russico antehac Generalis, ut vocant, Majoris pervenit, cujus beneficio idem vidit, & delineandum curavit Eccardus, nos vero post illum denuo exhibemus. Verba in circumferentia cochlearis scripta sunt: *Wo ima Orza i Sina i Switago Duchu, Amin, h. e. In nomine Patris & Filii & Sancti Spiritus, Amen.* Transversum vero *Elena*, Principis scilicet, quæ hoc cochleari usu est, nomen legitur, quod Russi *Jelena* efferant. Sed redeundum est cum Eccardo ad numulum in quo ANATSAIVS ex *Anastasius* corruptum est. In postica circa Victoriam legitur: **ICTIAIA ICY2TOHVAI**, quod est loco Victoriz Augustorum, & infra *Comob* scriptum est **CO H O O**. Possidet hunc numulum, qui etiam aureus est, M. R. P. Callenbergius S. J. Monasterii, uterque autem & Gerhardi & Callenbergii barbariem illorum temporum, pronuntiationem corruptam, orthographiam deperditam & ipsos pene literarum ductus in publicis monumentis ignoratos ob oculos ponunt. Elegantiorum enim numorum Theoderici Regis forma est facta, ubi is Italiam, occiso Odoacro, pacaverat. Et habentur apud Begerum & Bandurum nemi ejus cum INVICTA ROMA, nec non cum Anastasii & Iustini imaginibus & monogrammatibus, quæ ex sententia Nostri expriment clare: **DOMINVS NOSTER THEODERICVS RAVENNA**. Quod etiam indicio est, omnes hujusmodi numos *Ravenna*, quam Regiam suam statim a victo Odoacro elegit, reliquos vero ante ingressum ejus in Italiam aut in officinis Pannoniæ, Mœsiæ, Illyrici vel Thraciæ cufos fuisse. Unicum quidem adjecit, quod ad Monogramma in Begeri Thesaurò obvium spectat, sed quum illud ad instituto nostro Eccardi supplementum Bandurianum huc transferendi sit alienum, sicco jam pede id præterimus.

GEORGII CHRISTIANI GEBAUERI DE
Calde & Caldi apud Veteres potu Liber
singularis.

Lipsiæ, apud Jacobum Schuster, 1721, 8.

Plag. 7 fig. zn. 2.

Cla-

Clarissimus Gebauerus, qui cum jurisprudentia solidiore elegantiores literas, & in his antiquitatis quoque studium suavissimo nexu dudum conjunxit, & hujus rei superiore anno aliquod fecit eruditus iudicium Exercitatione in Thermopoliacum ad Cl. *Olivæ* de eodem libellum, Actis nostris Mensis Aug. p. 395 inserta, novo hoc eoque singulari de Caldæ & Caldi apud Veteres potu libro singularem suum in has literas amorem uberius declaravit, & simul in signe doctrinæ suæ antiquariæ documentum cum orbe literario communicavit.

Octo Capitibus totam tractationem absolvit doctissimus Autor, & postquam Cap. I nonnulla de aqua generatim præfatus erat, Cap. II de Calda Veterum disputare aggrediens *Caldam* & *Caldam*, voces ita nude usurpatis, omisso per ellipsin *aque* nomine, ab eo quod *calcant*, traxisse nomen, & utrumque Latine dici ostendit. Mox ipsam rem aggreditur, & postquam monuit, *Lipso* in Electis primam Caldæ assertæ deberi gloriam, deinde *Froinshemium* cum *Mercuriali* & *Castalione*, illo in variarum Lectionum opere, hoc in observationum Decade, Caldæ inimicis, in sua de Calidæ potu dissertatione pugnasse, sibi vero cum illis etiam & in primis cum *Andrea Baccio*, acerrimo Caldæ adversario, rem fore; in Caldæ statem inquirat, & cum ea non ita manifeste colligi posse videatur, bibisse tamen Veteres Caldam, bibisse dulcibus infectam, bibisse etiam puram, bibisse sanitatis causa, bibisse etiam ad delicias, locis autorum luculentissimis magna copia & ordine allatis adstruit; mox ad pugnam se accingit, Caldamque, ut promiserat, a *Mercuriali*, *Castalione* & *Baccio* impugnatam vindicare studet Cap. III. Hic uniuscujusque argumenta & loca non solum in aciem producit, & ad ea docte admodum respondet, sed & *Lipsum* ab injuria *Baccii* defendit, adjuncta virorum doctissimorum corona, qui *Lipso* hac in re accesserunt. Hinc Cl. Autor lectores suos in Thermopolium ipsum deducit Cap. IV, in quo Thermopolium ἀπὸ τῆς θεμελῆς καὶ πόλεως dictum (Latine tabernam Caldariam) describit, quod fuerit locus publicus, amplus, fornicatus, luce diurna illustratus, aquæ caldæ paradæ vendendæque instructus. In eo Calda, aut pura, aut infecta

p. 1-7.

8.

11.

12.

13-22.

23-34.

35.

36-37.

39.

P. 40.

defruto, melle, & aliis dulcibus, odoratisque calicibus bibebatur, urceolis etiam ministratoriis excepta, domum ad diluenda aut temperanda vina deferabatur, tanta quidem copia, ut in re clarissima ratio brevi adeo tempore eandem parandi semper visa fuerit obscurissima. Hic iterum cum Baccio est pugna, qui uti, observatis *Vitruvii & Seneca* locis, viam stravit aliis, ita ipsam penitus ignoravit, Thermopolio suo ex sententia Nostri admodum inconcinne constructo. Errores Baccii hi fere sunt: in miliaris constructos fuisse dracones, vasa tubæ instar ære tenui sæpe eundem ignem ambientia; cum ipsa miliaria ita a forma externa appellata sunt dracones: miliaria dicta fuisse omnia vasa, cum caldario id nominis proprium sit: vasa enim

41.

perperam sibi invicem imponere, cum in hypocausto ponenda fuissent, illo enim modo igne sursum tendente, omnium vasorum munia tandem confundi, ut alia incommoda taceamus, quæ pro sua *ἀκρίβεια* elicit Auctor, monitus hoc Baccii casu, ut *Vitruvii & Seneca* vestigiis pressius insisteret. Ille autem Lib V

42.

c. 10 *Abena*, inquit, *supra hypocaustum tria sunt componenda, ita collocanda, ut ex tepidario in caldarium, quantum calida exierit, influat, de frigidario in tepidario ad eundem modum.* Hic autem in Naturalibus Quæstionibus Lib. III c. 24. *Facere, ait, solemus, dracones & miliaria, & complures alias formas, in quibus ære tenui fistulas struimus per declive circumdatas; ut sæpe eundem ignem ambiens aqua per tantum fluat spatii, quantum calori efficiendo sat est. Frigida itaque intrat, effluit calida.*

TAB. V.
Fig. 5.

Jam vero in Thermopolio mente fingendum vel in figura hoc translata inspicendum est substructum aliquod, quod hypocaustum appellat, (intus enim ignem alit) latericium, forma quadrata ex partibus tribus, altitudine inter se diversis, constans, ita ut graduum speciem referant, quas toros doctissimo Auctori vocare placet. Horum tororum altissimus & solidus plane junctus est parieti, ex quo emissarium publicum applicato epilomio prominet, clausum interea, usque dum vasa collocata erunt. Sistit ergo illorum primum *Frigidarium* aheneum ingens, apertum, tribus ostiis instructum, quorum duo ab utroque latere sub ipso margine collocata, ex aqueductu nimia copia emissam

P. 43.

emissam aquam in alia ingentia vasa ænea humi ab utroque latere reposta exonerant, tertium in fundo fere locatum frigidam per canaliculum in alterum vas dimittit. Alter autem torus priore depressior eidemque contiguus, magnam partem concavus, alterum exhibet vas *Tepidarium*, ubique clausum, nisi quod duobus orificiis & epistomis fit instructum. Per orificium alterum, in quod canaliculus, qui inter frigidarium tepidariumque est in medius, desinit, ingreditur frigida, per alterum vero egreditur tepida, epistomia ab utroque latere iis inserviunt, qui tepida opus habent. Ultimus & reliquis minor torus *miliario* ornatus est, seu aheni *Caldario*, junctus secundo, cavus quam maxime, utpote in quo mulciber regnat, non tantum impositum vas fervens, verum & proximum vas medio toro impositum, vapore in cavitatem illius tori immisso, tepidum reddens. Vas illud *Caldarium*, quod vulgo *miliarium*, sæpius *draconem*, aliis quoque nominibus pro diversitate formarum Antiqui vocarunt, ex Cl. Autoris sententia æneum fuit, plane clausum, nisi quod in inferiore regione magno orificio & quidem per foramen hypocausti in hoc ipsum, medium nempe focum, pateat, ut hac ratione ignis subjectus ipsum *miliarium* ingrediatur, & viscera quasi torreat, per quæ intelligit fistulam ære tenui, e tepidario procedentem, *miliario* in superiore parte insertam, & per omne illud vas, instar lineæ spiralis, aut anguis perpetuis gyris contortuplicati per declivem dispersam, per quam tepida intrat, igne vero per tantum spatium eandem ambiente calida effluit. His elegantiori loco *Athenatex* Lib. III c. 20 Diphnos. depromto illustratis, memorat doctissimus Autor, non heri demum aut nuperius hanc Thermopolii Romani structuram sibi subnatam esse, ne quis *Pauli Alexandri Maffii* se scriinia compilasse putet, qui in *Collectione Statuarum antiquarum & modernarum (Raccolta di statue antiche e moderne)* Romæ 1704 in fol. edita picturam veterem ex Thermis Titi ornamentis causa inseruit, & in ea vasa tria, frigidarium, tepidarium, caldarium in hypocausto ex ingenio exemplo non optimo antiquæ imagini addita, attamen eodem fere quo dudum, pretiosissimo libro nondum inspecto, fecerat Cl. Gebauerus, collocavit. Gratulatur sibi merito.

P. 44

45.

- doctissimus Autor, illustri Viro idem de illis Vitruvii & Senecæ locis, quod sibi visum, neque omnino improbat, modum parandi fontes calidos thermis quoque illatum esse, quanquam omnino fatendum sit, & hunc doctissimum antiquarium, quod ad miliaria attinet, Baccii errorem errasse, nec quid Senecæ dracones voluerint, satis intellexisse.

47. Descripto itaque & denuo exstructo Thermopolio Romano, ad Caldariæ antiquitatis residua progreditur Autor Cap. V, inter quæ primum *Gemmam Sardam* ex Museo Cel. *Rinkii* Prof. Altorf. æri insculptam exhibet, quam nos hic quoque repetimus. Est illa antiqui operis, oblonga, annularis & sigillaris eo certe modo incisa, quam majorem longe, accurate tamen & naturalis magnitudinis orbe addito communicavit. Sistit illa hominem in columella sedentem, in cujus sinistra calix, ante pedes anachina thermopotica, dubio procul ænea, portatilis apparet, e foco cylindraceo, infima nempe parte, media, miliario minore & suprema tepidario constructa, ita ut tepidarium, operculo nodato ornatum, aquam ope fistulæ ære tenui, spiralis, variis gyris & ambagibus per Caldarium ahenum dispergat, subjectus focus, aut igne istam fistulam lambente, aut aqua perpetuo in miliario clausa fervere facta in fistula conferuefaciat.

48. Exhibet deinde præter gemmam jam descriptam in figuris vasis etiam *tria vasa fistilla* Moguntiz eruta, nunc autem in Museo Rinkiano obvia, coloris, si externam superficiem spectes, subflavi, si internam, subfulci aut nigricantis. Vas majus concavum maxime duplici crepidine *Corylam* Græco vocabulo appellat, reliqui duo gemelli sunt fratres pocula, angustiore fundo quam summitate, suis etiam crepidinibus, quibus insistant, ornata, quæ ad *Cymbiorum* genera pertinent. Confirmat hæc ex Athenæi loco, & genuinam horum vasorum antiquitatem & usum thermopoticum multis rationibus corroborat.

51. Cap. VI, de reliquo instrumento Thermopotico inscriptum legis Julii Pauli § 18 D. de instructo vel instrumento legato luculenter explicat. Docet ibi, quid sint *Caccabus*, *Passina*, *Pulmonaria*, *ahenum*, *urcei* & *urceoli*, atque allato egregio Julii Pollacis loco de reliqua suppellectile Thermopotica, *Ollarum Rhodiarum*

rum

rum meminit, de quibus Athenæus Lib. VI c. 3 commentatus est, cujus etiam loci ingeniosam & eruditam explicationem Noster suppeditat, postea fervorum Caldariorum mentionem facit, Paulumque, Ulpianum & Papinianum conciliat.

Sed satis de Calda. Nunc de caldo etiam nonnihil ex Cap. VII dicendum erit. Miscuerunt veteres vinum vino, fortius putameliore, quod *χαλινεσσον* appellarunt, miscuerunt aqua, cum marina tum fontana, sed egelida, an etiam fervente & calda? ita est; & vinum ita mistum est caldum, de quo Nostro hic sermo est. Hujus meminerunt Dio Cassius, Philo, Plinius, Athenæus, Martialis, Clemens Alexandrinus, Aristænetus, Apulejus, Lucianus, quorum locis in medium allatis, denuo cum Baccio in arenam descendit, & mox de vero sensu Plautinorum salium in Curcullione Act. II Sc. 1, in Milite Glorioso Act. III Sc. 2 & in Trinummo Act. IV Sc. 3, mox de Martialis Epigrammate II 3, mox de Apuleji loco Lib. II, mox de Galeni Aph. XXXIX Sect. 5, contra eum disputat, non oblitus etiam *αιγίαις ζέσσεως* Græcorum. Tandem Cap. VIII in originem Calidi potus inquisivit doctissimus Autor, & mantissæ loco nonnulla ex novissimis Cel. Rinkii litteris de inventione vasorum supra memoratorum adjecit, argumentum libri & singulorum capitum repetit, atque indice autorum allegatorum, illustratorum & emendatorum elegantissimo huic opusculo coronidem imposuit.

Quanquam autem vel ex iis, quæ a nobis delibata sunt, patere arbitremur, doctissimum & diligentissimum Collegam nostrum Caldæ Antiquorum non primis, quod ajunt, labris degustasse, sed illam magna cum cura ex Oceano scriptorum Græcorum & Latinorum selectam omnium optime restituisse, non possumus tamen non hic superaddere, Clarissimum Gebauerum etiam aliis Autorum locis haud infelicem operam attulisse, uti ex iis videre est, quæ ad *Quintiliani*, vel potius Augusti locum de vocibus Calida & Calda, ad *Lampridium* de luxuria Antonini Eliogabali, ad *Martialis* Epigramma in Apophoretis 105, ad *Plinii* verba in Hist. Natur. Lib. XIX Sect. 19 animadversa fuerunt. Quæ omnia uti sine dubio ad palatum lectorum hæc delicias amantium sunt futura; ita nulli dubitamus, quin i-

p. 65.

66.

68.

73.

74.

75.

76.

77.

80.

81.

82.

83.

84.

88.

9.

17.

31.

87.

dem alia Cl. Autoris, quæ illum moliri novimus, majoris molis opera & lucubrationes, eo majore cum cupiditate nobiscum sint expectaturi.

*OBSERVATIO DE NOVO DUCTU SALIVALI
Glandule Lingualis, facta ab ABRAHAMO VATERO,
Phil. & Med. Doct. Anat. & Botan. Prof. Publ. Sub-
stituto Viremb. & Natur. Curios. Collega.*

AD linguæ radicem foramen aliquando hiare, primus vidit Johannes Baptista Morgagni, uti monuimus in Actis his Anno 1708 mense Januario pag. 30, Adversaria ejusdem Anatomica prima recensentes, canalemque istum ad os usque hyoidis profectus, pro excretorio magnæ partis glandularum ibi sitarum eum agnovit; istiusque mentionem facit Laurentius Heisterus in Compendio Anatomico, cæcumque foramen appellat. Virorum igitur horum in re Anatomica famigeratissimorum ductum secutus Clarissimus Vaterus, in animum induxit, data occasione in hanc rem ulterius inquirere, eoque consilio non tantum variorum brutorum, sed etiam humanas linguas, quas in liquore conservaverat, examini iterum iterumque subiecit, assiduumque in eo fuit omnis labor; prout fatetur in Programme, superiori anno Vitembergæ edito. In brutorum quippe linguis nil omnino de eo comparuit, in humanis quidem quibusdam asservatis adfuit, sed angustum, contractum, & impenetrabile. Oblata quidem occasione secandi corpora demortua, aliquoties linguas humanas exactas perlustravit, plurimaque experimenta fecit, sed non æquali successu. Interdum enim in his vix vestigium hujus foraminis adfuit, subinde quidem visui se obtulit idem, sed in fundo angustissimum, aditum flatu, sili, imo setæ porcine nullatenus admittens, a papilla e centro porrecta plane occlusum. Aliquando foramen illud, quod nec flatu, nec sili tenuissimum admittebat, versus posteriora aperuit, flatuque tubulo immisso, marginem ejus perquisivit, in quo angustissimum ostiolum deprehendit; per quod nihilo secius mediante inflatione non tantum, sed etiam injectione materię

teriaz ceraceaz, tota posterior linguaz & epiglottidis exterior superficies intumuit, & anfractius cellulasque varias exhibuit. Alio tempore, quo idem foramen occlusum deprehendit, mediante flatu detexit orificium exilissimum, non in medio linguaz, sed a latere versus laryngem, in loco pollicis latitudine a dicto foramine remoto, per quod eandem glandulosam linguaz & epiglottidis superficiem cera replevit. Tandem cum puellam novem mensium demortuam cultro subiceret, injectione aquaz in foramen hoc sæpius tentata, successive elevata fuit glandulosa expansio amplissima, majorem linguaz fauciumque partem involvens. Ab aqua enim injecta tota posterior linguaz pars ac superficies externa epiglottidis circa glottidem usque intra oesophagum ad duorum fere digitorum latitudinem valde intumuit. A latere præterea linguaz, & sub eadem, distenta fuit glandula insignis ad frenum usque expansa, quæ cellulas & lobos innumeros exhibuit. Hanc itaque glandulam, aut, si mavis, glandulosam expansionem ad salivales refert Clariss. Vaterus, quam ex dicto Programme hic delineatam cum B. L. communicamus.

Explicatio Figurarum.

Figura 7.

TAB. V.
Fig. 7.

- A. B. C. D. Lingua puellæ novem mensium, a parte anteriori & superiori repræsentata.
- a. Foramen in superiori & posteriori linguæ superficie hians, quod est orificium novi ductus salivalis.
 - b. Glottis.
 - c. Epiglottis, in cujus exteriori superficie glandula, super eandem expansa, repleta, ita ut ejus facies plane mutata sit, & tumida appareat.
 - d. Aspera arteria cum oesophago versus superiora reclinata, ita ut glandulosa expansio in conspectum prodeat.
 - e. Oesophagus.
 - f. Glandulosa expansio in superficie superiori & posteriori linguæ & e latere ejusdem, nec non super epiglottidem, glottidem & oesophagum.

Zz

g. Oesoph.

- g. Oesophagus circa laryngem apertus, ut glandulosa expansio in eo videri queat.
 h. Glandula thyroidea e latere gulæ prominens.

TAB. V.
 Fig. 8.

Figura 8.

A. B. C. D. Lingua eodem situ inversa, & ab inferiori & posteriori parte visa.

- a. Aspera arteria cum œsophago ad superiora ducta.
 b. Glandula thyroidea.
 c. Tenuis productio glandulæ thyroideæ versus os hyoidis amandata.
 d. Os hyoidis absconditum.
 e. Glandula nova salivalis a latere linguæ & sub eadem, usque ad frenum expansa & aqua injecta turgida.
 f. Frenum linguæ.

THE NEWTONIAN SYSTEM OF SUN, PLANETS AND COMETS &c.

h. e.

*SYSTEMA SOLARE NEWTONIANUM
 tam Planetarum quam Cometarum, cui subjecta est pars
 scholii generalis principiorum Is. Newtoni editionis
 secundæ, in Anglicum sermonem trans-
 lata.*

Londini, ap. Joh. Senex, ad insigne Globi in ambulacro
 Salisburiensi, fol.

Tab. æn. pl. unica.

Celeberrimus Hallejus in Astronomiæ Cometicæ Synopfi edita n. 297 Transact. Angl. Newtoni, ut ipse ait, vestigia secutus, eam methodum, qua docet ille exemplo Cometæ anni 1680 Cometarum orbitas geometricè construere, calculo Arithmetico accommodat, & Tabulam exhibuerat XXIV Cometarum, inde ab anno 1337 ad 1698 variis temporibus observatorum.

vatorum. Hujus, ibidem ait, numeri vim habent omnia, quæ de motu Cometarum hactenus observata sunt, accuratissime representandi. Clarissimus igitur Whistonus ejus rei periculum facturus, jam ante aliquot annos æri incidi curavit Systema Planetarium in Charta majore, præter Planetarum orbitas, Perihelia, Aphelia, Nodos, eo situ, quem ultimo Decembris St. V. A. 1720 singula habitura erant, exhibens orbitas Cometarum Parabolicas numero XXI, quales sunt in propriis planis spectatæ, & sine reductione ad Eclipticam. Cometis enim annorum 1532 & 1661, item 1531, 1607, 1682, unicam assignat orbitam, Halleji conjecturam secutus, qui loco citato innuit, pro iisdem fortasse habendos esse, quamvis in ipsa Tabula observationibus presse insistens, Perihelia ipsis tribuat non plane eadem. Eodem modo Cometam anni 1456, qui in Tabula Hallejana seorsim non extat, eodem duce Hallejo pro eodem habet cum illis annorum 1531, 1607, 1682. Singulis orbitis adscribi fecit Whistonus tempus quando apparuerunt, tempus periodicum, ubi datur, & proinde quando iterum sint apparituri, interdum etiam gradum maximæ incalcentiæ, in periheliis nempe, cum caudæ longitudine. Sic ad Orbitam AA leguntur sequentia: *Orbita Cometae anni Domini 1680. In perihelio fuit 8 Dec. (St. V.) ipso meridie distantiam minimam nactus 406000 mill. (anglic.) a centro Solis, quo tempore fere 2000 vicibus magis incaluit, quam calor est ferri candentis: caudam reversus a perihelio habuit 80, 000, 000, milliar. Periodum complet annis 575: maximam a Sole distantiam habet circiter 11200, 000, 000, mill. Ratio maximæ distantia ad minimam est ut 20000 ad 1: adeoque lumen calorque maximus ad minimum erit in majore ratione quam 400' 000' 000 ad 1. Ascendens Nodus est γ 2° 2', Inclinatio 60° 56', Directio est in consequentia signorum.* Hoc modo Whistonus tum temporis adornavit Systema Cometarum. Quod dum descripsimus, eadem opera enarravimus singula, quæ in præsentis schemate ad minorem tantum modulum constructo ab eodem artifice, quo tum usus Whistonus erat, exhibentur. Neque alia præterea diversitas ulla est, præterquam quod Planetarum situm assumserit alium, breviusque singula enunciavit, quæ scripsit ad orbis,

tas, multa etiam omiserit, ut Nodos, Inclinationes Distantiasque Cometarum a Sole, nec non Perihelia & Aphelia quæ quidem ex ipso Schemate cognoscuntur. Planetarum Perihelia, Aphelia, Nodos ad extremum Eclipticæ circulum; periodi vero & distantia a Sole, Diametri & Massæ, cum densitatibus; velocitates, illuminatio & incallescencia; porro periodi & distantie Satellitum & annuli Saturnini in quatuor extremis Chartæ angulis quasi per totidem tabulas dispositæ habentur. Utriusque Systematis ideam suppeditat specimen in Figura 9 expressum. In hac circuli concentrici sunt orbitæ Planetarum, lineæ vero parabolicæ Cometarum. Et quidem AA est orbita Cometæ anni 1680; BB Cometæ annorum 1531, 1607, 1682, 1456; CC Cometæ a. 1684; DD Cometæ 1698; EE Cometæ 1556.

TAB. V.
Fig. 9.

DECISIONES SUMMI PROVOCATIONUM SENATUS ELECTORALIS SAXONICI, e schedis Paternis collectæ & cum in ordinem redactæ, tum ex Jure uberiorius illustratæ, cura CHRISTOPHORI HEINRICI DE BERGER, Antecessoris Wittebergenfis.

Dresdæ & Lipsiæ sumpt. Joh. Chr. Zimmermanni, 1720, 4.
Alph. 3.

Præfatio huic operi præmissa monet, Conf. Autorem ad hoc opus edendum fuisse commotum, quod multum interfit scire, quanam sententiæ supremæ Provocationum Senatus in judicandis controversiis sequatur. Siftit itaque hoc opus decisiones 543; singulæ harum junctæ habent decreta supremi Provocationum Senatus, singulis præmittuntur solidiora fundamenta ac rationes, nonnunquam etiam inserta sunt Rescripta Regia, Collegiorumque Juridicorum Responsa. Haud abs re esse ducimus, subjicere nonnullarum decisionum argumenta. Dec. 20 monetur, jus protiniseos quod domini jurisdictionis sibi vindicent, non posse proferri ad comestibilia cibariaque, quæ a rusticis in urbes verum deportantur, quippe ingenus hominibus

nibus liberam rerum suarum alienationem auferri, iniquum. Licet enim Dominus emphyteuseos ac feudi jure protimiseos gaudeat, huic tamen juri locum esse in ipsa re Emphyteuseos ac Feudi jure concessa, minime vero in comestibilibus. Dec. 30 asseritur, jure Saxonico Electorali censum capitationis una cum stauris commerciorum invaluisse. Litem aliquando excitatam fuisse inter Senatum quendam oppidanum & Collegium pannificum. Pannifices quippe socios ac pueros suos immunes judicasse ab hujusmodi stauris. Senatus e contra supremus Provocationum eosdem, suffragante recessu provinciali de anno 1646, stauris exsolvendis obnoxios fecisse, dummodo annum 17 egressi essent. Dec. 76 indicatur, actionis negatorix illud esse precipuum, ut onus probandi transeat in reum. Duas vulgo occurrere exceptiones: 1) cum reus possessione vel quasi servitutis sese tuetur, 2) quando actor in libello vitia specifica possessionis vel quasi allegavit, ut vim, dolum, &c. Sed primam respuere Collegia Electoralia Saxonica ideo, quia præsumptio libertatis naturalis fortior sit præsumptione quæ ad possessionem suam refert originem. Dec. 120 decernitur, maritum Saxonem, quamvis in alia regione munere publico fungeretur, uxori suæ succedere secundum jura Saxonica, modo animum revertendi eundem habuisse demonstretur. Dec. 149 evincitur, præscriptionem actionis personalis, quæ uxori adversus maritum competit, mortuo marito demum currere, igitur mutuo uxoris cum marito contracto, tempus præscriptionis non computari a tempore mutui contracti, sed a die mortis mariti, cum uxor maritum propter reverentiam non interpellasse præsumatur, & mala fides etiam præscriptioni inchoandæ vivo marito sit impedimento. Dec. 250 monstratur, Judicis & Actuarii munera in una eademque persona non concurrere posse, unde consequatur, Præfecti, Consulis, Prætoris registraturas vitio nullitatis laborare. Senatum tamen supremum olim has registraturas tolerasse in actibus voluntariæ jurisdictionis, quippe tunc judicem pro arbitro potius quam giudice reputasse. Dec. 132 statuitur, mensem in materia probationis 30 dierum spatio absolvi, quæ doctrina applicari solet ad juris coquendi & vendendi cerevi-

fiam probandi fatale, duos enim menses, quibus circumfcribatur hoc fatale, complecti 60 dies. Dec. 43 I deciditur, non locum esse leutationi contra duas sententias conformes sese immediate excipientes in foro Saxonico Electorali; secus esse, si non immediate sed altera interveniente sententia pronuncietur, ex quo consequatur, leutationi suum constare robur, quando tres latæ sint sententiæ & tertia primæ respondeat, eandemque confirmet, secundæ vero seu mediæ repugnet.

Kern der Geschichte des hohen Chur- und Fürstlichen
Hauses zu Sachsen ꝛc.

h. e.

D. ADAMI FRIDERICI GLAFEY *NUCLE-
us Historiæ Electoralis Saxonicæ, documentis ac
testimoniis fide dignis probatæ.*

Francof. & Lipsiæ, apud Christoph. Riegel, 1721, 8.

Alph. 3 pl. 13 tabb. zn. 17.

ID imprimis operam dedit Conf. Autor, ut prætermittis vel le-
vi penicillo deumbratis lineæ Ernestinæ rebus copiosius ex-
ponat Historiam Electoralem, nec tantum stylo utatur fluido
& nativa quadam pulchritudine exsurgente, sed & subinde do-
cumenta ac testes fide dignos producat, quos tamen in rebus
vulgaribus afferre supervacaneum duxit. Tum illud quoque lau-
dem meretur, quod in enarrandis factis selectum habuerit, &
usum semper præsentem respexerit, ut adeo juris publici Saxo-
nici vices fere hic liber subire possit. Controversa enim Archi-
mareschallatus, Vicariatus, Palatinatus & Directorii jura, una
cum Confraternitatibus, Præensionibus, Expectantiis, & vi-
gentibus adhuc cum gente Ernestina litibus, ut & pacta do-
mus, juraque territorialia inter Electorem & Duces gentis Al-
bertinæ ac Episcopatus controversa, nec non formam provincia-
rum electoralium internam, & modum in comitiis provincia-
libus procedendi accurate satis exposuit. Ceterum in quatuor
libros

libros opus distribuitur, quorum primus Marchionum, Ducum & Electorum vitam & fata recenset, in seipfis ubique iis controversiis, quæ ad præsentem Reipublicæ Saxonicæ faciem aliquod momentum afferunt. Singularia in eo sunt, Marchionum Misnensium a Wittichindo Rege origo adserta, de eodem Wittichindo variæ eruditæ quæstiones, primo & secundo capite expositæ, de Landgraviatu Thuringiæ plenior tractatio cap. 5, Testamentum Alberti Ducis eruditis animadversionibus illustratum c. 18, Friderici Sapientis Vicariatus ab erroribus vulgi liberatus c. 12, eruditus denique in Johannis Georgii I testamentum commentarius, & vita potentissimi Regis *Friderici Augusti*, quem Deus Saxonicæ diutissime servet. Plura vero eaque notatu digniora in libro secundo, de prærogativis, prætensionibus & titulis inscripto, deprehenduntur. Plenior enim cap. 1 de Archimareschallatu, cap. 2 de Vicariatu, c. 3 de Palatinatu, c. 4 de Directorio inter Evangelicos, c. 5 de Prætensionibus, c. 6 de Titulis Electoralibus, cap. 9 de Collegiis Dresdensibus, diætiis provincialibus & statu bellico, c. 10 de Commerciis & stapula Lipsiensi tractatio non ubivis obvia exhibet. In tertio vero libro, imo & quarto, in quibus status Ecclesiasticus & Geographicus describitur, non adeo multa immutata sunt, sed plura ex priori editione retenta. Monendum enim est, hunc librum jam septem abhinc annis sub titulo *Introductionis in historiam Saxoniae* prodixisse, alio quidem Autore eoque Anonymo, in qua cum haud pauca immutaverit Noster, quæ non improban- te Aula nunc prodeunt, non dubitavit libro nomen suum præponere.

Trauriges Andencken, so wol der Feuersbrünste überhaupt, als auch der vielen fatalen Feuersbrünste in Sachsen.

i. e.

TRISTIS MEMORIA INCENDIORUM,
*tum in genere, tum speciatim eorum, quæ in Saxonia hæ-
 Ænus frequenter exorta sunt, Autore CAROLO GO-
 DOFREDO ENGELSCHALL, Conc. Aul.*

Reg. & El. Sax.

Dresdz & Lipsiæ, apud J. Christoph. Miethi Hæredes, 1721, 8.

Alph. 1.

Fre.

Frequentiora illa, quæ hucusque Patriæ dulcissimæ exitialem propemodum calamitatem intulerunt, incendia occasionem præbuerunt S. R. Autori Scriptum hocce elegantissimum componendi, quod, ubi præfaminis loco de egregio ignis usu & necessitate quædam attulit, in duas dispescuit partes, quarum prima de incendiis exponit generatim, altera vero sigillatim de iis agit, quæ paucorum annorum decursu Saxoniz urbes, oppida vicosque dimidiam fere partem in cineres favillasque redegerunt. Itaque Cap. I P. I illorum incendiolorum ob oculos ponit causas; C. II de incendiolorum commentatur effectis; Cap. III vero de præfagiis agit, quæ vel divina, vel naturalia statuunt, nec omnia præfagia Physica plane esse neganda, aut negligenda prudenter contendit; Cap. IV sistit remedia, quibus vel metuenda caveri avertique possint incendia, vel jam coorta utiliter reprimi & sedari, qua occasione variorum inventa ingeniosa, salutare item Magistratuum ordinationes dilaudantur & commendantur. Pars II duo complectitur capita; priori quidem recenset Autor illa incendia, quæ aliquot abhinc annis Patriam affligerunt; in posteriori vero illos, qui in Saxonia hæctenus, Oelsnitii imprimis & Reichenbaci, bonorum fecerunt iacturam, incendiis coortis, consolatur & erigit. Videri equidem poterat, de rebus in vulgus notis tractationem hoc opusculo esse institutam; at enim ipsa quemlibet edocebit lectio, S. R. Autorem vulgares quoque res non solum pereleganti quadam & suavisima ratione proposuisse, verum etiam observationibus ex omni doctrinarum genere petitis opusculum suum locupletasse & exornasse. Ita p. 2 probat, homines in statu quoque integritatis ignis usu non plane caruisse. Pag. 4 & seq. de ignis religioso cultu multa afferuntur in medium. Pag. 7 illorum firmatur conjectura, qui religiosum ignis cultum ab igne cœlitus in sacrificia delapso derivant. Pag. 14 seq. Astrologiz vanitas prolixè demonstratur. Pag. 19 de igneis nonnulla habentur pluviis. Pag. 28 observatur, Deum scortationis inprimis crimen incendiis punire solitum, quod sanorum gentiliu exemplo confirmatur. De Bibliothecis, aliisque ad literatam rem spectantibus monumentis, quæ flammarum vi fuerint deleta, multa C. II P. I leguntur, ut alia taceamus subinde annotata.

* * * * *

N. IX.
A C T A
ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Septembris Anno MDCCXXI.

A PHILOSOPHICAL ACCOUNT OF THE
WORKS OF NATURE &c.

five

RECENSIO PHILOSOPHICA OPERUM
naturæ, creatorumque mineralium, vegetabilium a-
animaliumque, gradibus, quibus de vita quævis eorum
participant, ob oculos ponendis inserviens &c. Au-
toræ RICHARDO BRADLEY

R. Soc. Britannicæ Socio.

Londini, apud W. Mears, 1721, 4 max.

Constat Alph. 1 pl. 5 & Tabb. æn. colore obductis 27.

Occasionem suscepti operis hujus Cl. Autor indicat in præ-
fatione. Eam dedit ipsi Addisonii exhortatio ad Societa-
tem Regiam Anglicanam directæ, qua ei commendabat, ut mem-
bris suis historiæ alicujus naturalis ex libris & observationibus
conficiendæ compilationem demandaret, in qua animalium
præcipue ortus, generatio, exclusio, educatio, politia, hostes, so-
cietates, textura interiorum & exteriorum partium, præcipue ve-
ro earum quibus a ceteris distinguuntur, facultates demum &
conformatio ad statum suum conservandum explicentur. Hoc
enim sibi dictum putans, ad componendum hunc tractatum se
accinxit, in quo qualem non omnia quidem, quæ ad ipsam me-
teriam spectant, quam tractavit, ob subjecti amplitudinem & fe-
re infinitatem complexus est, attamen potiora & cognitu digni-
ora, & talia quidem quæ non fidei & relationi dubiæ aliorum,
sed propriæ aut oculatæ debebat, provocans etiam nomina-

A a a

tim

tim ad Cimeliothecas vel collectiones curiosorum, in quibus originalia ipsa spectari possunt, tum eorum, quæ in discursu meminit, tum quorum effigies in tabulis æneis expressit. Quæ quidem non solum ob artem, qua eleganter elaboratæ sunt, commendabiles existunt, sed etiam quod additi colores rerum quarumvis naturales, ope aptæ illuminationis, picturæque adeo perfectæ rationem habent, & imprimis partes animalium discretivas exhibent. Ordinem vero eum tenuit, quem tanquam principalem scopum libri titulo ejusdem inscripsit, ut eundo gradatim per singula, ab inferioribus ad superiora procedens ostendat, in quibus vitæ animæque successive plus deprehendatur.

Orditur autem a terrestribus usque & *Mineralibus*, quæ temporis spatio opus habere donec ad statum perfectionis deveniant, adeoque generari, constat. Modum generationis talem concipit. Omnium terrarum, quantumvis variorum generum, ortum ex sabulosis particulis derivandum credit, quarum affectiones saltem variantur mixtura liquorum aqueorum, viscosorum & oleosorum. Sabuli particulas, quantumlibet duras, alterationem a calore & frigore posse pati ex experienciis speculorum causticorum constare, posse adeo intra poros suos recipere proxime aditas liquorum partes, unde successiva generatio terrestrium corporum varii generis ex sabulo non invite consequitur. Ad teneriorum & facile separabilium terrarum ortum concurrere particulas aquæ simplicis; ad paulo tenaciorum constitutionem requiri viscosas; ad duriorum & marmoreorum etiam corporum naturam facere oleosas. Terrarum varia genera in specimine aliquo exhibet enumeratio *stratorum* terræ in fodinis carbonum fossilium Anglicanis occurrentium ad profunditatem 188 $\frac{1}{2}$ pedum depressis. De tempore, quo ad statum perfectæ duritiei perveniunt lapides, ex mixtione illa liquorum cum sabulosis vel uliginosis partibus, argumentum capi posse judicat ex illa relatione, quæ antè 4 fere annos Regiæ Soc. facta fuerat de bufone vivo in medio duri saxi reperto. Quem sane ultra 100 annos vitam non potuisse intra hoc claustrum producere autumat. Huic fossilium generi porro Ambram cum Gemmis ipsis annumerat.

Progreditur inde ad *Coralia*, jam manifesto ad vegetabilium

lium numerum accensenda, dein *Spongiae, Fungos, Voletos* locat. Post hos sequuntur *Junci, Echinomelocactus Indicus, Cereus Americanus, Euphorbium, Opuntia, Ficus*, in quibus quidem omnes ad generationem in reliquis vegetabilibus requisitæ partes non occurrunt. Quæ occasione inserit dissertationem *Antonii de Jussieu* de Analogia inter plantas & animalia, differentiaque sexuum in illis. Ad quam stabiliendam considerat quidem hic loci saltem exteriores partes, attendere vero jubet ad *stamina* florum, *pistillos, petalos*; & masculos ex floribus definit, quorum stamina pistillo vel stylo destituuntur vel quorum styli embryonem seminale non includunt, foeminas quarum pistilli cinguntur non flaminibus, sed petalis aliisve membranis; foecundantur vero a pulvere & farina prolifica florum masculorum vel in iisdem vel vicinis plantis succrescentium ope venti ad eos delatis. Androgynæ ipsi sunt quorum stamina pistillum ambiunt. Ex quo sane sequeretur, quod vult Autor, non semper supervacuum esse plantas diversi generis invicem collocari.

Succedunt adeo plantæ & vegetabilia perfecta, quorum genera tria facit: *herbas* nempe, *frutices & arbores*. Jungit tractationem de *visco* arboribus adnascente, & quem *superplantæ* nomine indigitat; nec non de partibus arborum absque seminis ope vegetationis facultatem habentibus & inferius radices agere valentibus, ut sunt folia citreorum, aurantiorum pomorum, aloës, ramorum deciforum, qua occasione de *Mumia* vegetativa, quam *Agricola* commendavit, & de usu saponis in promovenda vegetatione quædam monet. Considerans deinde Autor modum, quo crescunt, & magnitudinem, ad quam perveniunt tum arbores longæviores tum annuæ plantæ, v. g. cucurbitæ, notato harum admodum celeri incremento & sensibili augmento non improbabile credit microscopii ope videri posse illum ipsum motum in partium accrescentium formatione.

Inde convertit se ad corpora illa plantis similia in eo, quod locali motu destituantur, sed aliquid etiam de animali vita participantia, velut *ostrææ* &c. Estque in ea opinione, androgyna esse hæc animalia immobilia, ut de vegetabilibus quibusdam asse-

ruerat, interque ea quæ *Musculi* (Germanice *Muscheln*) dicuntur, ovipara esse, ovaque tellarum suarum exterioribus agglutinare. A quibus transit ad testacea alia, ex. gr. *cancros*, de quorum generatione sibi non constare fatetur. *Stellarum marinarum* motum fieri radios proximos quosque invicem propius admo-
vendo, ora sua in centris corporum habere easdem, notat. Addit de testaceis, quæ per anguigenam motionem partium carnosarum localem motum exerunt, ut sunt *Nautilus*, *purpura*, *mo-
rex*, *concha* &c.

Cum ad pisces accedit, primo tractat de iis, qui extra aquam degere non valent, aerem tanquam minus densum non ferentia. De cibo eorum (quem aquam non esse solam judicat) statis temporibus, quibus locos suos mutant, de generatione eorum, nidis, quos quidam eorum faciunt, quamvis breviter, tractat; in plerisque ignorantiam suam professus, generalibus scilicet observati-
onibus contentus, & alios potius commonens, quo attentionem suam dirigere conveniat. Repræsentat etiam piscium quosdam, interque eos *serpentem*, quæ sermone Anglico *famina marina* dicitur, sed ab humana forma adeo abludit, ut ratio nominis hujus indendi sane non pateat. Auditus sensum piscibus denegari non posse evincit. De gradu, quo vitæ sunt participes, & longæ vitæ eorum differens, *carpiones* & *anguillas* maxime longævas judicat, differentiamque hanc singularem inter illos & terrestria animata esse, quod corde etiam exerto vivere adhuc pergant. Unde procedit ad considerationem *serpentium*, *Crocodylorum*, *Stelionum* & *Chamæleonis*, propter affinitatem quam cum piscibus habent respectu tenacitatis vitæ; quemadmodum ab his transit ad aves propter affinitatem, quam *lacerta volatilis* Indiæ orientalis cum hisce sortitæ sunt.

De iis vero avibus primo agit, quæ hiemis tempore quiescunt vel in regiones remotas se recipiunt. Omnium vero in universum generationis modum ex ovario uno fieri, cum e contrario quadrupedia duplex habeant, observat, ornatumque eorum vel vestitum, sive plumas, colorem (& album quidem a defectu vel nutrimenti vel alio derivat) ingenium in construendis nidis, & vocis humanæ imitationem paucis considerat.

Succæ-

Succedunt quadrupedia, quorum celeritas insigniter differt a volucrum celeritate, si quidem verum est, quod quidem Nostro videtur possibile, quod quadrante horæ columbæ ad nuncios hinc inde portandos assuefactæ 20 mill. Anglicana absolvere possint, cum e contrario constat, vel velocissimum equum ultra 4 milliaria cursu perficere non posse, nec ipsum cursum longo tempore continuare. Sed pulchritudine etiam colorum in pennis ab avibus quadrupedum crines vinci observat. Occupatus circa animalia, quæ domantur, agit de usibus, quos hominibus præstare valent. Quorum cum quædam, ut *fimsæ & cercopithecii*, ad humana quædam minoris momenti officia adluesieri possint, judicat, quemadmodum differentia sonorum, quos edunt, a diversa conformatione organorum soni in animalibus provenit, ita differentiam capacitatis eorum & docilitatis ortum ducere ex diversa constitutione partium, quæ succum nutritium ad cerebrum eorum deferunt. De modo generationis cum agit, in genere excurrit iterum ad modum generationis plantarum, similem generationi animalium, explicandum, nec tamen suam interponens judicium, ea quæ inter, D. *Geoffroy & Andry* acta de hac re sunt, repræsentat. Ex quibus apparet, D. *Geoffroy* pugnans pro animalculis feminalibus, inter alia urgere id, quod liquor masculi seminalis non possit statui adeo spirituosus vel volatilis, ut inde solum fecundatio derivetur, cum comperitum sit, quosdam pisces non copulari, sed ovula solum a femellis testæ vel duro alicui corpori agglutinata, a masculino subsequente liquore seminali perspergi, quem quidem in aqua omnem volatilitatem amittere necesse fit; & cum objectionibus aliorum responderet, provocat ad ea, quæ *Dodartus* in Acad. R. Sc. Paril. repræsentavit de incredibili multitudine feminum in plantis & infinita multitudine feminalium corporum minorum in his ipsis seminibus contenta.

Quo a quadrupedibus ad insecta transire possit, interponit eodem modo tractationem de animalibus ad insectorum naturam ex parte accedentibus, *ranis. bufonibus &c.* In quæ partes generales femina ranarum duplicatas, duplicem scilicet uterum, bina ovaria, oviductus &c. accuratius describit, una cum modo, quo

masculus cum foemella congregitur, qui in eo confistit, ut ille tergo foemellæ per 40 dies insidens prioribus pedibus arcte eam complexus ad exoernenda ovula, quibus deia liquorem seminalem alpergit, sollicitet. Et hæc quidem ratio est ranarum ovipararum. Dantur vero & *rana vivipara* a Meriana in Historia insectorum Surinamicorum descriptæ, & incredibili multitudi-
ne parvorum ejusmodi fœtuum uterum repletum habentes.

Succedit tractatio de *cochleis, lumbricis, centipedibus* &c. Cochlearum generatio plane singularis: nam quælibet earum, quemadmodum & lumbrici, partes genitales utriusque sexus habet, & priusquam coeant gyros in herba faciunt miros, tanquam captaturæ occasionem, donec junctæ usque ad 12 horas in copula perdurent. Pulsus cordis in cochlea vix exclusa trium secundorum temporis, majoris vero 5 vel 7 secundorum microscopii ope observasse sibi visus est Autor. *Arancarum* ad 140 species in sola Anglia notasse dicitur Dunderidge, quæ in 9 classes vel genera dispesci possunt. De *formicis* observatum, eas singulo mane ova sua radiis solaribus exponere, vespere ia tepidiorum partem antrorum suorum iterum recondere. Comites his junguntur *papilionæ, musca, apes, scarabæi*, coloribus maximam partem pulcherrimis & vividis distincti, insectum ex quo ruber color *Cochenille* dictus colligitur, *pediculus pulsatorius*, sive mortis prælagum automatum, ut meticulosæ plebi appellatur. Porro *locusta*, & insecta in aquis degentia, ut *scorpio aquaticus, cantharides* &c. & insectum plane singulare, in *Tamesi* ætatis tempore frequens, viviparum unico instructum oculo, unde nomen *monoculi* ipsi datum, *culices, ephemeron* insectum, quod ultra 5 horas vitam non producit, postquam *chrysalidis* alicujus formam induit, etsi longiorem vitam idem agere sub aqua, sub qua diversas formas & mutationes subeat, Noster censet. Dum de *muscis noctilucis* loquitur, insinuat, *ignem fatuum* non videri sibi aliud, quam agmen ejusmodi muscarum catervatim hinc inde se moventium. Curiosissimum omnium insectorum est *stib-ambulans*, ia Orientali India occurrens, & in *Russiciana & Vincentiana* Cimeliotheca visendum. Claudunt agmen insecta minima in caseis & liquoribus corruptis genita, una cum animalcu-

calculis in femine masculino observandis ope microscopiorum.

Finita adeo hac tractatione addit Autor caput ultimum, in quo usum observationum præmissarum, & notanda quædam respectu climatum in cura plantarum exponit. Observationum prima digitum intendit in exactum ordinem in natura non minus ac Mathesi & numeris spectandum. Ordo hic se exerit in qualitatuum sive affectionum gradibus, sine ullo hiatu invicem se excipientibus. In curatione plantarum exoticarum præcipue attendendum esse ad calorem, quo tempore veris in patrio suo solo eadem afficiantur, judicat. Eandem denum harmoniam naturæ, in productione & conservatione quadrupedum observandam, etiam in homine deprehendi, ultimo loco animadvertit.

Auctarii loco Autor subjungit observata sua de terris incultis, & de modo, quo ex aptæ reddi possint ad ligna tignario operi idonea præferenda, exponit. Ubi quo modo sabulosum solum abietibus conseri debeat, præcipue ostendit. Ad culturam eorum pauperes cujusque loci adhiberi, attributa ipsis proprietate soli alias deserti, sed ea conditione ut curam consistarum arborum gerant, optimum judicat. Pariter de vivariis pro piscibus asservandis agit. Tandem enumerationem facit celebriorum hortorum, præcipue in Britannia: in qua brevibus annotat, quæ curiosa maxime & attentione digna sint, lustratque tam eos, qui delectationi, quam qui usui vulgari & culinæ, ac studio tandem Physico destinantur: producens adeo *Versalsenses*, *Marlyensem*, *Kensingtonensem*, *Hamptoncourtensem* hortos. Inter hortos Physicos vero præfert omnibus *Amstelodamensem*, proximum ipsi facit hortum *regium Parisinum*, ac post eum locat *Lugduno Batavensem*. Nec laude sua destitui hortos *Florentiæ* & *Pisæ*; inter Britannicos vero, qui publici sint, vix tres memorandos censet, quorum unus *Chelseæ*, alter *Oxonii*, tertius *Etonburgi* visatur. E privatis æstimatione dignos habet *Badmintonensem Ducissæ de Beaufort*, *Hillindoniensem* probe *Uxbridge*, *Reynardsonii*, & alios paucos.

Inter figuras operi adjunctas comparent curiosissimæ figuræ *Echinomelocacti*, *Cerei Americani*, *piscium* varii generis, *orbis*

*orbis Echinati, piscis volantis, stelle marina, Thornbak, quæ
Latine galcum vel spinacem vocant quidam, serpentum varii ge-
neris squammis pulcre variegatis, Chamaleontis, lacerta volan-
tis, rana vivipara, Tarantula, Automati mortisoni, nec non
variationum XVII, quas rana ovulum subit, donec embryo ad
perfectam magnitudinem perveniat.*

A COLLECTION OF SEVERAL PIECES OF
MR. JOHN LOCKE &c.

hoc est,

COLLECTIO VARIARUM SCHEDARUM
JOANNIS LOCKII, nunquam antea editarum, nec inser
*reliqua ipsius opera extantium, publicata ab
Autore Vitæ Joannis Hales.*

Londini, apud R. Franckelinum, 1710, 8 reg.
Alph. 1 plag. 4.

Qui has Schedas in lucem publicam protraxit, Vir Cl. des Mai-
zeaux, in Dedicacione collectioni præmissa fatetur, in iis
contineri nonnulla, quæ sine Autoris nomine typis descripta sed
rariora facta sunt.

Primo loco hic comparent Constitutiones fundamentales
provinciæ *Carolina*, quam per diploma d. 24 Martii st. v. A.
1663 evulgatum nonnullis Angliæ Magnatibus in proprieta-
tem concessit Carolus II, propterea quod Proprietarii in con-
dendis legibus novæ Coloniz opera *Lockii* usi fuere, & ipse
Lockius Constitutiones istas MSC. tanquam ingenii sui foetum
exhibuit amico, cujus favore easdem obtinuit Editor. Contine-
tur in iis forma & regula regiminis in Provincia *Carolina*, atque
adeo ex iisdem discere licet intelligentibus, quantum in prudentia
politica & qua via profecerit *Lockius*: id quod facilius fieri
poterat, siquidem *Lockius* adjectis notulis rationes singularum
legum, quas habuit, exposuisset. Quamvis enim in patria usu
recepta imitatus fuerit; constat tamen, imitationem a Philoso-
pho nunquam fieri sine ratione.

Secun-

Secundum in hac collectione locum obtinet epistola Comitis de *S Shaftsbury* ad amicum rure degentem, quam *Lockius* ipso dirigente ac dictante conscripsit. Prodiit sæpius absque Autoris nomine; sed cum rarior facta sit, eam Editor recudi fecit inter *Lockiana* juxta duas editiones anni 1675. Argumentum est decretum Curie Superioris de præcavendis damnis, quæ ab hominibus statui parum faventibus proficisci possunt. Sancitum scilicet fuit, ut ad munus publicum obeundum non admittatur, nisi qui juramento se obstrinxerit, quod injustum reputet arma contra Regem sumere aut Commissarios ipsius, nec quicquam moliri velit contra statum ecclesiasticum atque civilem: id quod nonnulli ita interpretabantur, ac si aula potentiam arbitrariam introducere vellet.

Tertio loco sequuntur Animadversiones in *Norrisii* libros, quorum unus sub titulo Reflexionum Cursoriarum in Tentamen de intellectu humano, Londini 1690 in 8, alter sub titulo Rationis & Religionis, ibidem 1689 in 8 idiomate Anglico prodiit. In iis Autor asseruit cum *Malebranchio*, nos omnia videre in Deo: sed *Lockius* hanc opinionem improbens calumniam in eam strinxit. Negat, modum, quo idææ producentur, a nobis comprehendi posse, cum nemo mortalium ullam alterationem substantiæ simplicis explicare valeat, solis alterationibus substantiarum compositarum conceptibilibus, quæ partium transpositione fiant. Terminum visionis nihil explicare. Quoniam enim de alteratione mentis sermo est, quæ contingit, dum ideam habemus; restat adhuc explicandum, quid in mente accidat, ubi rem quandam in Deo videmus. Idea nimirum Dei perinde extrinseca est ac res, quam percipimus. Non abludunt hæc ab iis, quæ *Leibnitius* in Actis A. 1684 p. 541 de hac controversia annotavit, & se legisse fatetur *Lockius* in quadam ad *Molynæusium* epistola, ubi ostendit, cum idææ sumi debeant pro modificationibus mentis, nos propriis uti debere ideis, etiam si in Deo videamus omnia. Respondet deinde *Lockius* ad singula argumenta *Malebranchii* & *Norrisii* repetita. Ceterum sentit etiam cum *Leibnitio*, quod Systema causarum occasionalium, quod a *Cartesio* excogitatum expolivit *Malebranchius*, deducat tan-

dem ad *Spinozismum* & (quod ipse addit) *Hobbesianismum*, quamvis diversa uterque ratione utatur. Nimirum *Leibnitzus* cum Systemate causarum occasionalium connecti arbitratur confusio- nem Dei atque naturæ; *Lockius* vero fatalem rerum atque ipsarum cogitationum necessitatem, quod non omnibus æque videbitur.

Quartum locum sibi vindicant Elementa philosophiæ naturalis, quibus positiones nonnullæ physiciæ continentur ad superfluciam quandam ideam hujus disciplinæ sufficientes. Monet Editor, *Lockium* eadem condidisse in gratiam juvenis nobilis, ejus sollicita educatio ipsi curæ cordique fuit, more scilicet in Academiis usitato, ubi positiones nonnullæ, veluti compendia discursus ulterioris, in calamum tyronibus dictantur. Cum in iis nonnisi vulgaria atque in istiusmodi libellis ubivis obvia occurrant, suafu amicorum eadem ex præsentem collectione omittere decreverat, nisi veritus, ne posthac ab alio minus correctæ ederentur, consilium mutare coactus fuisset.

Quinto loco comparent consilia *Lockii* de methodo, qua juvenis nobilis uti debet cum in libris legendis, tum in omni studiorum tractatione. Cum juvenis nobilis ad patriæ inservendum destinetur, ipsi sufficere arbitratur studia, quæ huc conducunt, studium nimirum Philosophiæ moralis, politicum, juridicum & historicum. Commendat ad hæc studia lectionem librorum ita instituendam, ut connexio idearum in propositionibus observetur, & quibus principiis propositiones singulæ nitantur, quibus ideis intermediis cum iisdem connectantur, cum cura inquiratur. In hoc enim rectam ratiocinationem consistere atque hac via unica ad veram scientiam legentes & studentes pervenire. Ut autem porro iis, quæ didicit, uti possit, exercendam esse artem bene loquendi, quam in duobus consistere opinatur, in perspicuitate scilicet ac recta ratiocinatione. Perspicuitati satisfieri, si terminis utamur propriis ad ideas denotandas inventis. Commendat in hunc usum libros *Tillotsoni*, Archiepiscopi Cantuariensis, quotquot ab eo editi prostant, librum *Cicronis* de Oratore, *Quintiliani* Institutiones, *Boileau* Galli Tractatum patrio sermone de sublimi conscriptum, *Cice-*
ronis

romis, Terentii, Virgilii, Livii, Julii Cæsaris scripta. Ad rectam ratiocinationem comparandam inservire præ ceteris omnibus scripta *Chillingworthi*, si studio indefesso legantur. Moralia haurienda esse ex Novo Testamento, & ut appareat, quo usque pervenire hænerit gentilibus, addenda esse officia *Ciceronis*. Principia politica petenda esse ex *Hookeri* Ecclesiastica politia, *Algernoni Sydneyi* discursu de regimine, ex duobus Tractatibus ab ipso *Lockio* A. 1690 tecto nomine de regimine editis, & ex *Petri Paxtoni* Tractatu de civili politia A. 1703 Londini in 8 edito: quibus libris Anglico idiomate conscriptis jungi posse notissimum *Puffendorffii* libellum de officio hominis & civis, atque opus ejusdem de Jure naturali & gentium, quod in hoc genere primum prædicat. Artem gubernandi, experientia & studio historico esse comparandam, in primis si historię patrię operam naveamus. Ut quis optimorum in Historia Anglicana Autorum notitiam sibi comparet, legendam esse *Tyrrelli* Historiam Anglię. Ad studium legum commendat *Braconem*, *Fletam*, *Hennighamum*, *Cooki* instituta & modum tenendi parliamentum, *Sedleri* Tractatum de jure regni & consuetudinibus antecessorum, duo volumina Tractatum de Statu; in usum vero Historię generalis *Waltherum Rawleigh* & *Howellum*, una cum *Whearti* methodo legendi Historias; in Geographia *Heylinum* & *Mollium*, *Camdeni* Britanniam & Atlantem Geographicum una cum itinerariis *Hackluyti*, *Purchusii*, *Thevenotii*, *Ramusii* aliorumque; in Chronologia *Helvicum*, *Takouiti* Tabulas, *Strauchii* Breviarium temporum, *Scaligerum* & *Petavium*; ad homines cognoscendos librum secundum Rhetoricorum *Aristotelis*, *Bruyeri* characteres, & in Satyricis *Juvenalem*, *Persum* & præ ceteris omnibus *Horatium*; ad decorum *Cervantesii* Historiam *Don Quixoti*; in usum linguę Latinę *Læstetionum*, *Cooperum*, *Calopinum*, *Roberii Stephani* Thesaurum linguę Latinę & *Fossi* Etymologicum linguę Latinę; in usum linguę Anglicanę *Skinneri* Lexicon etymologicum, *Cowellii* interpretem, *Spelmanii* Glossarium, *Seldeni* titulos honorum; in usum Geographicum *Baughandi* Dictionarium Geographicum; in usum historicum *Loydii*, *Hoffmanni*, *Mor-*

rti & inprimis *Balti* Dictionarium, quod incomparabile in hoc genere appellat.

Ultimum denique locum occupant epistolæ *Lockii* ad *Antonium Collinium* & *Richardum Kinchtum*, paucissimis exceptis, perscriptæ. Ex iis excerpimus, quæ notatu digna, nobis occurrunt, quamvis maxima pars earum, quæ ad *Collinium* datæ sunt, nil nisi familiaria contineat. *Chillingworthi* novissima inter libros abjectissimos refert *Lockius*. Salse ridet Oxonienses, librum ipsius de intellectu humano damnantes. *Norrisium* ait bruta pro machinis habere non aliam ob rationem, quam quod hypothesi ipsius conforme, ac gratis supponere, quod, quicquid cogitat, immateriale sit: ipse nimirum defendit, cogitationem posse esse attributum substantiæ extensivæ ac solidæ seu impenetrabilis, etsi cum extensione ac soliditate seu impenetrabilitate non connectatur. Cogitationem non excludi debere a reliquis substantiæ immaterialis affectionibus, sed ab ipsa substantia materiali: id quod a nemine fieri posse arbitratur, propterea quod nullam ideam ipsius substantiæ materialis habeamus. Contra librum suum de intellectu humano nihil opponi posse, & eundem ducere confidit via brevissima & planissima ad scientias, cujus gratia ipsum publici juris fecerit. Probat, quod *Wynnius* epitomen dederit, idiomate Anglico Londini 1696 in 8 publicatam. Epistolas ad Corinthios intellectu difficiles judicat: quæ causa fuit, cur Paraphrasin & Notas in eas conscripserit, post mortem Auctoris demum luci publicæ expositas. Multis iniquis præclaris encomiis ornat. *Eduardum Pocockium*, Professore Regium Hebrææ linguæ in Universitate Oxoniensi, natum d. 8 Nov. 1604, denatum d. 10 Sept. 1691. Rogatus a *Kingio*, quamvis via brevissima & tutissima, qua juvenis nobilis ad veram & adequatam religionis Christianæ notitiam pervenire possit, respondet, studendum esse Scripturæ sacræ, inprimis Novo Testamento: in ea enim contineri verba vitæ æternæ. Auctorem ipsius esse Deum; finem salvationem; materiam veritatem absque ullis erroribus intermixtis. Ab eodem rogatus, unde morum doctrina optime hauriatur, respondet, eam ex Scriptura sacra esse potendam. Systema si desideratur, satisfacere librum Anglicum,

omni, qui sub titulo, *Whole Duty of man*, seu *omnia hominum officia*, prodiit. Commendat quoque sermones sacros *Barrowii*, *Tillosonii* & *Whitchotii*, quos sine pari in hoc genere pronunciat. Regulas prudentiæ in vita communi non aliunde melius, quam ex *Siracide* addisci. Ad prudentiam politicam facere libros Politicorum *Aristotelis*, *Hookeri* Politiam Ecclesiasticam, duos de regimine Tractatus & *Puffendorffii* libellum de officio hominis & civis. Addendum esse *Chamberlayni* Statum Angliæ, aut *Smitii* Tractatum de Republica Anglicana. Ab eodem *Kingio* porro rogatus, quænam sit optima via interpretandi Scripturam sacram, respondet, lectionem ejus assiduam & diligentem in textu, si fieri potest, originali, ita quidem ut non progrediamur, donec nobis de vero sensu reperto satisfecerimus. Utendum esse suppetiis interpretum & commentatorum, quales sint, qui vocantur, Critici & *Poli* Synopsis Criticorum atque *Hammoudas* in N. Testamentum. Proprio tamen ubique opus esse judicio, cum nullus interpretum sit infallibilis. Primo loco legendos esse quatuor Evangelistas, adhibita *Clerici* aut *Whistoni* harmonia Evangelistarum. Colophonis loco subjunguntur regulæ Societatis ad scientiam, veritatem charitatemque Christianam promovendam instituendæ, quæ cum nihil singulare contineant, hic a nobis commemorari minime debent. Præmittitur collectioni character *Lockii*, quem *Petrus Costius* A. 1704, quod d. 28 Octobr. æt. v. mortuus fuerat *Lockius*, ad Autorem Novellarum Reip. Literariæ miserat, insertum iisdem mense Februario A. 1705 p. 154 & seqq.

C. CORNELII TACITI OPERA, QUÆ EXstant, integris B. Rhenani, F. Ursini, M. A. Mureti, F. Merceri, J. Lipsii, V. Acidalii, C. Pichene, J. Gruteri, H. Grotii, J. Freinsheimii, J. Fr. Gronovii & selectis aliorum Commentariis illustrata. Ex recensione & cum notis JACOBI GRONOVII.

Tomi II.

Bbb a

Tra-

Trajecti Bat. apud Jac. a Poolsum & Jo. Vifch, 1721, 4 max.

Alphab. 8 plagul. 8.

Quod fatum fuit operæ Viri summi, *Jo. Frederici Gronovii*, quam ad emendandum & illustrandum C. Corn. Taciturni adhibuerat, ut post ejus demum e vita decessum a filiis *Jacobo & Laurentio Theodoro* publicis usibus ederetur: id cura etiam intensior *Jacobi Gronovii* nunc experiri debuit. Hujus enim filius *Abrahamus* est, cui præsentem animadversionum & notarum Patris editionem res literaria debet. Quæ quantum hæc opera adjuta sit, non tam simul, quam per partes possumus ostendere. Nam quæ ceteri docti viri hæc contulerunt, ea nova non amplius, neque a nobis memoranda sunt. Quo etiam referendas existimamus, quas Cl. quidem *Abrahamus Gronovius* nunc primum huic editioni addidit, eruditas notas *Cl. Sebastein-gii* ad libellum *de causis corruptæ eloquentiæ*, ut quæ jam sæpe excusæ, sæpius laudatæ sunt. At *Jacobo Gronovio* ut magis intenti sumus, ipsa res postulat. Is ex MS. Florentino summx ætatis & fidei contextum Annalium & Historiarum (nam ultra liber ille non procedit) pristino nitore restituere magno studio conatus est. Legerat ipse & contulerat cum editione Pichenz venerandum illum Codicem Florentiæ. Legerat etiam & contulerat Frater ejus. Scilicet a Patre doctissimo non minus quam ab aliis edocti erant, inde firma præsidia solummodo peti posse ad sanitatem Cornelii. Quare non immerito Cl. *Jacobus* nos ter succenset *Beroaldo & Pichenz*, qui eundem librum versaverant, quod justum pretium huic monumento non posuerint, & alios potius ac conjecturas, quam hujus indicia audire voluerint; quo nomine & *Ryckius* sæpe reprehenditur, cui excerptas suas Medicei Codicis lectiones usui dederat. Ipse vero tantum non superstitione illius scripturæ inhæret & egregias multas inde emendationes promit, quas neque in textum recipere pro re nata veritus est. Sic I Annal. c. VI & IV c. XXXVIII rescribit *quandoque*, pro vulgato *quandocumque*. Eodem Libro I c. VIII restituit *legionariis aut cohortibus*, cum pater jam conjecisset *legionariis autem & cohortibus*; reliqui autem editores in vulgata

gata explicanda frustra sudassent, quos sibi Cl. Gronovius optat in Bibliotheca Medicea obvios fuisse, ut cupide & cum gaudio veram lectionem conspexissent. Libr. II Ann. c. XIV *denferens istus* legendum censet, ut olim: & III c. LII *obtineret*, antiquo more, pro genuino habet, & pro spurio vulgatum *obtineretur*. Libr. IV c. LXII rescribit *virile ac muliebre fecus*, & id serio triumphat, quod ita simpliciter testimonium dare possit eruditioni Patris, qui cum hic, tum ad Livium hoc vocabuli defenderat. Libr. VI c. II *egit gratis*, pro *grattas*, quia *grates* in Codice Florentino non aliter scriptum invenerat. Libr. XIV c. IX *hac consensu produuntur*, loco vulgati *traduuntur*, & c. XXXV *consecutum verberibus pro consecutum* dedit. Lib. XV c. XLIV *Arbis: Autor nominis ejus Christus*, qui *Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat*, expellit provocabulum *qui*, jubente unico suo codice: & simul laetatur, quod in loco commemorabili & mire stabilienti veritatem in Christianismo adoratam, prout ab Huetio in Proposit. III vocatur, aliquam suam operam in eo abigendo, quod ab Tacito non venit, manifestare potuerit. Lib. II Histor. c. XLIV *civilibus bellis, pro praliis*, & c. LXXXVIII *scævum pro se-vum* recepit. Lib. III c. LXXII *inter tanta Caesarum opera* ex MS. Florentino defendit, utut Pichena testatus sit ibi *tot legi*. Sed Noster remittit ad Mabillonii rem diplomaticam, ubi ad amussim literæ hujus codicis omnesque ductus ære expressi sunt ex principio Lib. XII Annal. ibi occurrit *vox certamine*, & eosdem ductus, quos illic in secunda syllaba cernere licet, prorsus etiam hoc loco exstare adfirmat. Lib. IV c. XXVIII *Romanorum nomen Agrippinenses vocarentur* contra eos, qui ad oris latini dulcedinem non penetrarunt, egregie defendit, adducto Ausonii Epiced. I *Nomen ego Ausonius*. Et hæc quidem ex ipsa scriptura libri Florentini Criticus noster tentavit: quibus multa alia & inprimis nomina, quæ vocant, Propria addenda essent, aut mutata, aut correctæ, si ire per singula vellemus. Haud raro tamen etiam ex vestigio veteris scripturæ *Conjecturis* rem agere voluit. Lib. I Ann. c. XVII ex vulgato *apud vexillum, retentor* facere conatur *apud vexillum tendentes*, quoniam

utrum-

utrumque patitur MS. c. XIX circumfertur: *pectori usque adcreverat*. Unicum exemplar habet: *pectori ejusque*: hinc Noster: *pectoribusque* vel *pectori & usque adcreverat*. Lib. IV c. XXXIII *delecta ex his & constituta reip. forma* aliter concipit, mutato uno verbo, nempe *concinata*, eo, quod in venerabili, uti dixit, codice legatur *consciata*. Sed quid ni melius *confociata*? Certe ad eam scripturam proxime accedit. Lib. XIV c. LXI *laudes repetitum venerantium*, scribit Noster inter plurium conjecturas *repetitu*. Sed cur non ita interpretamur *repetitum*? Lib. I Hist. c. LXXIX puris conjecturis agere debuit, cum ibi pagina Codici laudatissimo deficeret; quare cum Muretus emendasset: *ibi sevisia biemis, & vi vulnerum absumpti*, eam operam amplectitur prae Ryckiano invento. Lib. II c. *Tum* vecordissimis *quisque* scribit pro *vetustissimus*; & III c. LXVI *deleret* pro *deceret*. Talem se praebeat Cl. noster Jacobus Gronovius in libris *Annalium & Historiarum*, qui ad reliquos libellos *de moribus Germanorum, de vita Agricola, de Oratoribus* plane tacet. Quos tamen, si quid videmus, non tali silentio transiturus fuisset, nisi mors eum praepedivisset. Nam voces illae: *De his videbimus, sed haec meminero*, & quae illis similes passim leguntur, testantur de continuanda meditatione, quam nobis invisam esse dolemus. Nondum tamen defuncti sumus enumerando beneficia hujus Gronovii. Exiguum est, memorabile tamen, quod nec Orthographiam Codicis sui negligere voluerit. Sic Tom. I p. 121 *Messala* pro *Messalla*; p. 134 *Commagena*; p. 145 *Delmatia*; p. 315 & alibi *Zmyrna, Zmyrneos* pro *Smyrna*; p. 628 *tramittere*; p. 689 *Didonem Fenissam* pro *Phenissam*; Tom. II p. 36 *atteritus* pro *attritus*, alia aliter in isto libro scripta esse testatum fecit. Postquam enim Cel. Norisius demonstravit, quantum boni publici referat, ut & apices omnes ex ejusmodi monumentis religiose ederentur, nemo id Nostro vitio vertet; quin potius optaturus sit, ut in omnibus vocibus talis diligentia, qualem in quibusdam saltem observare licet, adhibita esset. Ita sane haberemus, quod cum Virgilio & Pandectis, haud obscuris in Orthographia autoribus, tuto & secure conjungere possemus. Inter haec beneficia numerare etiam su-

demus.

demus, quod Gronovius scriptores bene multos breviter, pro more suo, advocaverit, qui aliud quasi agentes Tacitum illustrarunt. Quorum, cum nullus additus sit Iudiculus, aliquot laudasse, prout se nobis obtulerunt, licebit. T. I p. 19 laudat *Norifium*, p. 10 *Mureti* varias Lectiones, p. 33 & 54 *Ferrarii* Electa, p. 54 *Schelium* ad Higinum, p. 79 *Sigonium* de Judiciis, p. 165 *Meursum*, p. 227 *Laur. Ramirezium*, p. 249 *Heinsum*, p. 257 *Perizonium* ad Sanctii Minervam, quem festivo nomine Cynthium appellat, p. 267 & 358 *Rupertum* ad Pomponii Enchiridion Juris, p. 334 *Reinesium* in variis Lectionibus, item Epistolis, ut & *Rupertum* in Epistolis, p. 351 *Scriverium* ad Martialem, p. 354 *Reinesium* ad Inscriptiones, p. 432 *Chimentellium* de honore Bisellii, p. 541 *Pricam* ad Apulejum; Tom. II p. 55 *Lambecium* ad Biblioth. Cæsar. p. 65 *Sponium* in Itinerario, p. 89 *Voffium* de Idololatria, p. 96 *Sirmondum* ad Sidonium, p. 216 *Jacobum de Wilde* in selectis Numism. antiqu. Hos omnes & plures hic invenies Tacitum augentes verborumque ejus notiones evolventes. Contra sæpe omittit notas virorum doctorum in præcipuis editionibus exstantes, sed numquam, nisi ubi vere notæ: ut Savilii Tom. II p. 124 de *ancilibus*, quæ apud omnes Romanarum antiquitatum collectores leguntur; & quædam alia. Nec ita pronus in laudes superiorum fuit, ut vitia aliorum non perspexisset. Minime. Tom I p. 79 laudat valde *Attingium*, cui tamen errores etiam in minutis condonare noluit: p. 70 invehit in *Norifium*, quod Pichenæ neglectum veteris scripturæ exprobraverit, eundemque p. 200, 355 & alibi aterbe fatis tractat. *Ryckii* inprimis vitiiis invigilat, quem p. 71 taxat, quod Cluverium citaverit, qui ipse ex Pithœi Epigrammatibus sua sumfisset. Eundem p. 76 pervicaciæ accusat, quod spreverit Lipsium & Gronovium Patrem præ partibus Turnebi; p. 148 eum nimis liberum, præcipitem, inanem increpat, quibus similia habes p. 289, 674, aibi; Tom. II p. 24 hunc furti accusat, ut Tom. I p. 404, quod ex aliis docuerit; & T. II p. 63 severe eum reprehendit, quod *ruere intus* Latine dici negaverit, & p. 83, quod notam Pichenæ in editione patris casu omissam, etiam omiserit: quod illum convincere volu-

it, quod ipsam Pichenæ editionem hoc loco non inspexisset. *Heinsium* in notis ad Vellejum Tom. I p. 362 & 364 parum abest, quin plagii insimulet. *Fabrettum* p. 479 habet virum laxi tractandis vertendisque satis tritum, sed antiquitatis & elegantiae ex scriptis Codd. eruendae ignarum. *Brockhusio*, cui se dudum infestum professus est, ita non pepercit, ut eum Tom. I p. 103 sacrificulum poetae, p. 111 una cum *Spanbemio* (cujus criunina p. 84, 85, 282, 403, 548, 305 & alibi legerè potes) *Donicoſov*, Tom. II p. 36 anonymum alios libenter nominantem, ipsum certe non laudandum, p. 269 chartaceum machinatorem, & quidvis potius, quam quod non rideas, vocat. Neque *Capaccio* Tom. I p. 347, 521, 545, *Baudio*, p. 432, *Camdeno*, p. 458, *Borrichio* p. 473, *Gravio* p. 662 magis, quam *Freinsheimio*, Pichenæ aliisque Taciti interpretibus delictorum gratiam facere voluit. Quod sane in hoc Viro, si circumspectius semper egisset, nemo reprehenderet; cum tot ingeniorum portenta abivis terrarum inveniuntur, quae non nisi acerbo tali examine ab his sacris arceri possunt, quae abhinc centum annos misere factis ab illis habita sunt. Sed hæc hæc hactenus. Ad V. Cl. *Abrahamum Gronovium* nos conferamus, & quæ is huic editioni contulerit, breviter perspiciamus. De *Observationibus Schultingii* ab isto additis jam dictum. Adjecit præterea selectas quasdam animadversiones Viri eruditissimi *Joannis Jensi*, ex quibus observavimus unam ad I Annual. c. XXXI p. 46, ubi contra inscriptionem a Cluverio prolatam emendationem Lipsii firmat; alteram ad XII c. XLVII p. 473, ubi etiam atque etiam videndum esse suadet, anne scripserit Tacitus: *injiciuntur catena ac compedes, & quod dedecorum*; multo plures hujus Eruditi Viri observationum haud facile hic reperias. Adjecit etiam varias lectiones, quas ex MS. codice Bibliothecæ Bodleianæ, dum Oxoniæ fuit, excerptis: & ad libellum de moribus Germanorum pro synbola attulit variantes lectiones, quas ex MS. Arundelliano collegerrat *Isaacus Vossius*. Adjecit denique ex memorato MS. Bodlesano Epistolam Pontii Pilati ad Tiberium de Jesu Christo, quam hic legisse non absurdum erit, etsi hic *Pilatus* suomet indicio, velut forex, sese statim prodat;

Pon-

Pontius Pilatus Judææ Procurator Tiberio Cæsari
Imperatori S. P.

De Jesu Christo, quem tibi plane postremis meis declaraveram, nutu tandem populi acerbum me quasi invito & subnitente supplicium sumtum est: Virum hercle ita pium, ita severum, nulla ætate habuit, nec habitura est: sed mirus existit ipsius populi conatus, omniumque Scribarum & Principum ac Seniorum consensus, suis Prophetis, more nostro Sibyllis, contra monentibus, hunc veritatis legatum crucifigere, signis supra naturam apparentibus, dum penderet, & orbi universo Philosophorum judicio lapsurum minitantibus. Vigent illius discipuli opere, & vitæ continentia Magistrum non mentientes, immo in ejus nomine beneficentissimi: nisi ego seditionem populi prope æstuantis exoriri pertimuissem, fortasse adhuc Vir ille nobis viveret: etsi tuæ magis dignitatis fide compulsus, quam voluntate mea adductus, pro viribus non restiterim sanguinem justum, totius accusationis immunem, verum hominum malignitate inique, in eorum tamen, ut Scripturæ interpretantur, exitium venundari & pati. Vale V Kal. April.

Hæc addidit Cl. Abrahamus Gronovius, ex quibus, uti ex illis, quæ in excerptis variis lectionibus passim adspersit, colligere id licet, quod aliunde jam constat, eum non inane nomen in arte Critica futurum. Qui ut ne segnior Patre, nec infelicior Avo, Viris, quod nemo negat, doctissimis, existat, optimus quisque & bono publico deditus nobiscum exoptabit.

**ROBERTI DE AVESBURY HISTORIA DE
mirabilibus gestis Eduardi III. E Codicibus MSS. edidit
TH. HEARNIUS, qui & Appendicem
subnexuit.**

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1720, 8.

Alph. I pl. 4 $\frac{1}{2}$.

CL. Editor, qui jam dudum magnam literatorum gratiam iniit producendis in lucem monumentis interitui proximis, exhibet hic orbi literario Roberti Avesburienfis Historiam

Eduardi III Angliæ Regis, cujus ne notitia quidem ulla ad ple-rosque pervenit. Certe nec Lelandus, nec Baleus, nec Antonius a Wood fecerunt ejus mentionem. Obiter tamen ejus memine- runt Pitseus, Bradus, Tyrrellus, & Nicolsonus, Historici An- gli non obscuri nominis. Hearnus igitur tres MSS. codices hu- jus Historiæ nactus non sustinuit eam relinquere ineditam sed statim typis exscribendam curavit, idque tam religiose, ut ni- hil immutarit in scriptura monachali, sed exhibuerit *tertius, nichil, pro tertius, nihil,* & quæ sunt hujus generis. Eo meli- us autem se meritum de historiæ studiosis speravit, quod Ro- bertum istum, quem Eduardi illius tempore vixisse, & Registra- rium Cantuariensem fuisse docet, deprehendit esse historicum probatæ fidei, adeoque minime vilipendendum. Illud dolet, Historiam hanc in anno 1356 subsistere. quo tempore Rober- tum suspicatur demortuum fuisse. Implet autem hæc historia paginas 255 & vel ob monumenta complura, quæ exhibet, in- spectione digna est, quanquam dictio fuit admodum lutulente, quod non hominis est, sed ævi vitium. Sic p. 10 sqq. afferuntur monumenta ad probandum, Scotiæ Regem esse vasallum Regis Angliæ; p. 28-44 exstat Eduardi III Epistola ad Papam, quo exponit jus suum in regnum Franciæ; p. 90 sqq. Epistola Im- peratoris Romani ad Regem Angliæ, qua ille componere an- nititur hujus cum Galliæ Rege controversiam; p. 110 Epistola Regis Angliæ ad Papam contra reservationes & collationes be- neficiorum; p. 229 sqq. Monumentum sive Programma Edu- ardi de Balliolo Regis Scotiæ, quo is transtulit regnum Scotiæ in Regem Angliæ. Pari modo insertæ hic leguntur plures episto- læ mutæ Regum Galliæ & Angliæ, item aliæ, nec non tracta- tus pacis integri. Ceteræ quoque res gestæ copiose a Roberto enarrantur, quod vel inde Lector colligat, quod p. 252 sqq. exhibentur nomina principum virorum, partim occisorum, partim captorum A. 1356 d. 19 Sept. in eo prælio, quo Galliæ Rex Ioannes venit in potestatem Anglorum.

Ad Appendices a Cl. Hearnio annexas quod attinet, p. 256-266 sub titulo *Minutiarum* producuntur varia exigui momenti, sed antiquitatis pretio æstimanda, e. g. versiculi monachales.

Quod

Quod hic p. 262 sq. exhibetur carmen rhythmicum lectu non injucundum in Papas sacerdotibus conjugio interdicentes, id emendatius pariter ac plenius exstat in Flaciano *Catalogo testimonium Veritatis* p. 335 sq. editionis Francofurt. 1672. Hinc p. 297 sq. producit Catalogus librorum Saxoniorum confectus a Ioanne Ioscelino; & p. 269-298 Catalogus Historicorum Anglicorum ab eodem Ioscelino compositus. Fuit autem (ut in Præfatione docet Cl. Hearnius) Ioscelinus ille Matthæi Parkeri, Archiepiscopi Cantuariensis, Antiquarius domesticus: idemque verus est autor Operis sub Parkeri nomine exstantis *de vitis Archiepiscoporum Cantuariensium*. P. 299 sqq. exhibentur vetera aliquot monumenta, historiam Academiæ Oxoniensis illustrantia. Denique p. 347-361 leguntur ex bibliothecæ Vaticana descriptæ septendecim epistolæ partim Gallicæ, partim Anglicæ, Regis Angliæ Henrici VIII ad Annam Boleniam. Post Indicem toti Operi adjectum comparet etiam Catalogus omnium librorum a Cl. Hearnio in hunc usque diem editorum.

HISTOIRE ECCLESIASTIQUE, &c.

hoc est,

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ TOMUS

XX, Autore Abbate FLEURY, Regis
Confessionario.

Bruxellis, apud Eug. Heur. Frixium, 1721, 12 maj.

Alph. 1 pl. 4 $\frac{1}{2}$.

POSTquam Illustris Fleury Historiæ Ecclesiasticæ Tomos XVI & XVII in *Suppl. T. VI* p. 380 recensuimus, nunc vigesimum ejus Tomum, nuper ad nos delatum, lectoribus exhibemus nostris. Progreditur in eo ab A. 1339 usque ad A. 1414 pedem figens in initiis Concilii Constantiensis. Etiam hic res horum temporum gestas concinno ordine & nervose copioseque describit: unde pauca decerpimus notatu digniora. *Pag. 10* refert, Papam instituisse Veronæ Academiam trium Facultatum, quas vocant, Juridicæ, Medicæ, & Philosophicæ, addens, sibi non videri necessariam fuisse auctoritatem Papæ ad ista studiorum genera.

nera. *P. 13* miratur, Papam Seculo XIV tam sollicitè procurasse expeditiones cruciatis in Asiam & Africam, ac Missionarios ablegasse ad Indos atque Tartaros, cum tamen curæ ipsi non esset, ut Muhammedani in Aragonia viventes ad religionem Christianam perducerentur. *P. 202* negat, Pontificem Romanum rectè appellari Episcopum universalem. *P. 261* de Catharina Senensi non æque magnifice judicat, ut ceteri Romanæ Ecclesiæ doctores. Censet enim, eam haud habuisse veras revelationes divinitus, sed fuisse eas imaginationes a jejuniis ortas & vigiliis. Cumque *p. 300* commemorat, Catharinam illam excitare bellum stultissime in Schismaticos, observat, id indignissimum esse sanctæ muliere. *P. 447* seqq. docet, Bonifacium IX Papam impudentissime exercuisse Simoniam, multisque id exemplis testatum facit. Ceterum Auctores, unde narrationes suas hausit, singulis in paginis margo exhibet fideliter. Tomo huic præfixa est singularis Dissertatio de familiis monachorum, quam accuratius perlustrare non pigramur. Ultimam monachalis vitæ originem Auctor ab ipso Christo repetit, monachos putans nihil aliud agere, quam ut duo Christi consilia exsequantur, persistentes in coelibatu & abdicantes omnia hujus vitæ bona, continentiam professi atque paupertatem. Hujus vero vitæ institutum primum ait in Ægypto fuisse introductum a S. Antonio, S. Pachomio, aliis, qui sese dederunt solitudini, jejuniis, labori, precibus. Quatuor hæc distinctius describit, statumque illum habet perfectissimo. Venit hinc ad S. Benedictum, primum in Occidente monachorum patrem: cujus institutum minus austerum fuisse observat, quam monachorum Ægyptiorum: id quod fervori pietatis jamtum imminuto tribuit. Ceterum cum Monachi initio fuerint laici, observat; secuto tempore etiam Clericos vitam cœpisse vivere austeriorem, dictosque hinc fuisse *Canonicos*: idque vitæ genus primum instituisse Eusebium Vercellensem, quem imitatus sit Augustinus, ac medio Seculo septimo Chrodegangus, Episcopus Metensis, Auctor *Regule*, quam postea pro lege habuerunt omnes Canonici. Ita duo genera Monachorum prodiisse, Clericos alteros, alteros Laicos. Addit, cum multis nævis deformari cœpisset ordo Benedictinus,

nus,

nus, ejus reformationem in Gallia susceptam fuisse initio Se-
 culi noni. Docet hinc, vastatis Seculo IX & X per bella Mona-
 steriis plerisque, A. 910 conditum fuisse Monasterium Clunia-
 cense, in eoque restitutum esse S. Benedicti institutum. Habu-
 isse Monasterium illud initio Abbates doctissimos pariter & san-
 ctissimos: sed brevi post per duo Secula miserum ejus statuta
 fuisse usque ad Petrum Venerabilem. Hujus rei culpam confert
 in abundantiam opum, atque in τὴν πολυλογίαν precum, qua
 avocati fuerint monachi a laborando. Simul generatim docet,
 maximè noxias esse solere monachis amplas monasteriorum
 divitias. Duobus Seculis post institutum esse tradit Ordinem Ci-
 sterciensium, restituta regula S. Benedicti maxime a S. Bernhar-
 do, quem *sui Seculi miraculum* vocat. Paulo post introductam
 ait fuisse incommodam illam distinctionem inter monachos
 veros, & fratres laicos literarum rudes, Scilicet non probatur
 Autori hoc factum, cansanti, hqminem sine subsidio literarum
 pervenire posse ad summum Christianæ virtutis fastigium. Ad-
 dit, plerosque Ægyptios monachos fuisse illiteratos, ipsum etiam
 S. Antonium. Ostendit hinc malos illius distinctionis fructus,
 cum Monachi Clerici spernerent fratres laicos; eosque pro ser-
 vis habentes, non solum sibi viderentur domini, sed etiam
domni vocitarentur; contra fratres laici molesti essent mona-
 chis clericis, vicissim se extollere supra hos conantes. Inde do-
 cet, monachos cœpisse studia literarum tractare, non solum
 Theologiæ, sed etiam Juris ac Medicinæ: ex quibus posteriori-
 bus cum quæstum captarent, eorum professionem ipsis inter-
 dictam fuisse in pluribus Conciliis. Ceterum cum A. 1217 Con-
 cilium Lateranense prohibuisset institutionem novorum Ordini-
 um, Autor animadvertit, neglecto istius Concilii decreto,
 permultos novos Ordines natos fuisse, & hinc ortas æmulatio-
 nes & contentiones pessimas. Cum autem ejusmodi æmulatio
 matrem habeat ambitionem, Autor suspicatur, plerosque no-
 vorum Ordinum conditores sui nominis gloriæ velificatos esse.
 Ad S. Franciscum delatus, novi Autorem Ordinis, observat,
 male cum interpretatum esse verba Christi, sectatoresque ejus
 a morte sui Patriarchæ indices factos esse corruptiores, etli æque,

- ac Dominicani, non segnem operam navarint studio Theologico. Hac occasione de paupertate Evangelica disserit, duce Clemente Alexandrino ostendens, vulgo male capi dictum Christi de vendendis omnibus bonis: Christum nihil aliud velle, quam nos non debere abuti divitiis ad explendas pravas cupiditates. De Franciscanis hinc pergens, inter ejus Ordinis corruptelas ponit, quod ipsis demandata fuerit Inquisitio hæresium. Quippe paradoxum Autori videtur, quod monachi summam humilitatem professi & paupertatem, facti sint magistratus, in suaque potestate milites habuerint & thesauros, terrorique fuerint universis. Mentionem dein faciens schismatis inter Franciscanos orti post tempora Bonaventuræ, mendicantes monachos in universum rejicit, eosque ait imitatores ea in re esse Cynicorum veterum. Quid? totus hodiernus monasticorum Ordinum status Autori displicet, cum monachi a scopo, quem vita monastica habere debeat, longissime recedant, & a mundo segregati videri cupientes per plures portas in mundum redeant. Addit, corruptelis monachorum multam occasionem præbuisse Papas, dum monachos fecerint immunes a potestate Episcoporum & Magistratum. Mendicantes igitur monachos, ut pro hoc privilegio gratos se Papæ præstarent, in tantum evixisse auctoritatem Papæ, ut docerent, Papam habere potestatem constituendi & abdicandi Reges, imo solum Papam esse orbis dominum ac Regem Regum, Episcopum Episcoporum. Osendit etiam, quantum luxum exercere cœperint ac fastum Superiores Ordinum, Generales & Provinciales, quibusque artibus enisi sint ad illud monasticæ dignitatis fastigium. Imo notat, ambitionem adeo propriam esse factam monachorum, ut plerique intrarint Ordines monasticos, non pietatis colendæ ergo, sed ut hac via pervenirent ad præcipuas dignitates. Exempli loco Italos producit, qui e. g. Dominicani fiant, ac tum literis strenuam dent operam, quo aliquando evadant Romæ Theologi vel Consultores alicujus Congregationis, Inquisitores, Episcopi, Nuntii, Cardinales. Censet igitur Autor, monasteria facta esse receptacula hypocritarum, meliusque esse, extra monasterium vivere, & quod omni-

omnium Christianorum commune sit officium, tendere serio studio ad perfectionem Christianam. Hinc ostendit, corruptelas Ordinum sacrorum secutam esse totius Ecclesiae corruptionem, plerisque ita ratiocinantibus: Si monachis talia sunt licita, quanto magis mihi non monacho! Hanc esse putat causam, cur adeo corrupta sit Theologia moralis, Theologis peccata studiosissime extenuantibus, & fores aperientibus omni licentiae. Observat hic, in provinciis illis, in quibus Inquisitio viget, Casuistas esse remississimos, ab iisque valde extenuari peccata. Adhuc Autor inventa subinde nova genera exercitiorum spiritualium rejicit, quae (inquit) exerceri possunt, ut tamen peccatus maneat ardens odio proximi & amore mundi. Inter ejusmodi Sanctas meminit Brigittae, Catharinae Senensis, Angelae Folignae, & erratum fuisse censet, quod earum meditationes pro revelationibus, casusque extraordinarii pro miraculis habiti fuerint. Hinc postremo ait exortam esse Theologiam mysticam, multis erroribus refertam & abusibus, incidentibus his hominibus in enthusiasmum, in summam superbiam, imo & in libidinem. Tandem concludit Autor, studium pietatis five ἀσκησιν vitae Christianae omnino esse laudandam atque commendandam, sed talem, quae pro fundamento habeat S. Scripturam & exemplum Apostolorum, praecipuaque Doctorum in primis Christianae Ecclesiae Seculis florentium, quaeque remota sit a superstitione & ineptis minutiis.

15.

VIRI CEL. JOANNIS BERNOULLI, Mathematicos Professoris Basileensis ac Scient. Acad. Reg. quae Parisiis, Londini & Berolini sunt, Socii, de Motu musculorum, de effervescentia & fermentatione Dissertationes Physico-Mechanicae. Editio secunda priori emendatior. Accedunt PETRI ANTONII MICHELOTTI, Tridentini, Animadversiones X ad ea, quae Cl. Vir JACOBUS KEILL M. D. protulit in Tensamine V, quod est de motu Musculari.

Ddd

Vene-

Venetis, typis Piellorum fratrum, 1721, 4 maj.

Plag. 19,

Vir Cel. *Joannes Bernoulli* jam dudum duas edidit Dissertationes Physico-Mechanicas, alteram quidem de motu musculorum, alteram vero de effervescentia & fermentatione. Quæ de motu musculorum publicavit, ipsemet his Actis A. 1694 p. 200 & seqq. sub titulo Meditationum Mathematicarum inseruit, ut adeo de iis dicere supervacaneum haberi debeat. Dissertationem de effervescentia & fermentatione, quæ *Bafilex* A. 1690 in 4 primum lucem aspexit, in Actis A. 1691 p. 74 & sqq. jam recensuimus. Argumentum de motu musculorum etiam post *Bernoullium* tractavit *Jacobus Keill*, quemadmodum monuimus in Actis A. 1709 p. 404 & A. 1718 p. 467, sed in nonnullis a *Bernoullio* dissentit. Cl. itaque *Michelottus*, Medicus Venetus, Societatum Regiarum Britannicæ atque Borusicæ Sodalis, qui *Bernoullianas* dissertationes recudi curavit, animadversiones in Tentamen *Keillianum* de motu musculorum subjunxit, in quibus ea potissimum sub examen revocat, quæ a *Bernoullianis* diversa tradidit *Keillius*. Animadversio prima in structura musculorum examinanda versatur. Monet equidem Cl. Autor, *Keillium* fere repetere, quæ de eadem jam pridem scripserat *Bernoullius*; reprehendit tamen, quod fibrillas minores, ex quibus majores tanquam fasciculi componuntur, ex perexiguis vesiculis constare affirmet, cum id Anatomicorum observationibus, quos inter potissimum *Cowperum* Anglum laudat, repugnet. Observavit enim Anatomicus egregius, qui data opera in musculorum structuram inquisivit, fibrillas istas subtilissimis capillis tenuiores gracilium columellarum formam habere; substantiam vero interiorem compluribus angustis poris pertusam esse, atque in eos ductus ex arteriis hiare suspicari cœpit, cum Mercurium in magnam brachii arteriam injectum in fibrillarum nostrarum angustissimas cavitates influxisse vidit. *Animadv. z.* *disquirit* Autor de causa actionis musculorum. *Keillius* vesiculas, ex quibus fibrillæ constant, inflari statuit cum a spiritibus animalibus, tum a sanguine arterioso. Equidem & ipse in eo eidem assentitur, quod ad motum musculorum præter spiritus animales etiam

etiam requiratur sanguis arteriosus, quemadmodum pervulgato *Stenonis* experimento probari vulgo suevit: cum tamen *Akrucius*, Medicus Montepessulanus non in celebris, contendat, solos spiritus animales musculis movendis sufficere, nec ipso *Stenoniano* experimento necessitatem sanguinis arteriosi probari, contrarium contra eundem stabilire nititur. *Animadv. 3* de modo differit, quo spiritus animales & sanguis arteriosus musculorum fibrillas inflant. Negat *Keillius*, inflationem sola quantitate fieri posse, cum alias unicum fluidum suffecisset: ast regerit *Nöster*, sola quantitate inflationem a duobus fluidis facilis fieri posse quam ab uno, atque idem ostensurus explicat, quomodo inflatio fieri per eorum commisionem possit, et si pro certo asseverare non audeat, non alio quam isto modo id a natura fieri. *Animadv. 4* impugnat vim attractivam spirituum animalium, quam *Keillius* effervescentiæ eorundem cum Spiritibus animalibus a *Borello* atque *Bernoullio* assertæ substituit, ipse autem in Dissertatione de separatione fluidorum tanquam commentitiam explodit, recte a *Leibnitio* inter chimæras relatam iudicans. *Animadv. 5* improbat, quod *Keillius* rationem redditurus, cur fibræ ad certam quandam curvaturam inflatione redactæ in pristinam rectitudinem quam citissime sese restituant, in phænomeno adeo perdifficili a *Bernoullio* discedat, præsertim cum modum determinandi vim fluidi elastici pro fibrarum inflatione & pro pondere dato attollendo necessarii ab ipso mutuatus fuerit. Observat etiam, a *Keillio* non explicari, quomodo sanguinis particulæ a spiritibus animalibus ex mente ipsius attractæ & cum ipsis unitæ a vinculo suo liberentur, atque aerem expansum denuo comprimentes metant, cum per ipsius principia talia, quæ sumit, fieri haud quam possint. *Animadv. 6* examinat, quæ de vesicarum, sufflatu hominum inflatarum, vi ad certæ gravitatis corpora attollenda habet. Monstrat, *Keillium* falli, dum asserit, minorem vim pectoris adhibendam esse ad vesicam minorem inflandam, quam ad majorem, ut utraque similem figuram nanciscatur, eum potius major requiratur ad id præstandum. Monet etiam, quæ hic a *Bernoullio* mutuatus fuerit & carpit eundem, quod

nonnulla omiserit, quæ in excerptis iis, quæ Medicis rerum Mathematicarum cupidis arridere possunt, ceteroquin sollicitus præ ceteris excerptare debebat. *Animadv. 7* ostendit methodum computandi rationem, quæ est inter vim fibras musculorum instantem & pondera elevanda, cum ea, quam *Bernoullius* ab ultima fere adolescentia (ipsa Autoris verba recitamus) publicavit, adeo convenire, ut non tam ova ovorum aut apes apium similes reperiamus: id quod forsitan mirabuntur, qui legerint in præfatione ad sua Tentamina scribentem *Keillium*, eruditum virum *Joannem Bernoulli* rationem, qua vis elastica determinari possit, excogitasse, se vero eum (quem ipse scilicet affert) demonstrandi modum a fratre suo *Joanne*, controversiæ de inventore calculi differentialis autore, accepisse. *Animadv. 8* monet, *Keillium* proportionem arcus ad radium, quam ei, quæ inter 44 & 7 intercedit, æqualem esse posuit *Jo. Bernoulli*, substituisse paulo minorem ut 72000 ad 11459, sumentem nimirum radium 57 $\frac{295}{1000}$ gr. æquare, ut scilicet calculus pro inveniendâ resistantia fibrarum tendendarum a *Bernoulliano* discreparet. *Animadv. 9* docet, rationem, qua fibræ carnez tensionem determinat, illam ipsam esse, quam *Bernoullius* multis ante annis excogitavit. Atque adeo rectius ipsum facturum fuisse judicat, si propositionem, cujus in sua dissertatione mentionem facit *Bernoullius*, & cujus demonstrationem apud *Mechanicæ* Scriptores frustra quæsieris, demonstrasset, majorem a viris in *Mechanicis* vel exercitatissimis laudem consecuturus, præsertim cum non multo labore confici possit ope illorum, quæ idem *Bernoullius* in Tentamine de manuaria nautica pro inveniendâ directione media vel axe æquilibrii plurium potentiarum attulit. Idem notat Noster de methodo vim absolutam fluidi elastici fibras musculorum instantis determinandi. *Animadv. 10* tandem in eo est, ut evincat, illa quoque, quæ ex determinata vi elastica absoluta auræ subtilioris fibras musculorum sese explicando instantis deducit *Keillius*, in totum *Jo. Bernoullio* adscribi debere. Concludit tandem, præcipua quæ in suo ceteroquin excellenti Tentamine de musculorum motu habet *Keillius*, ex *Jo. Bernoulli* dissertatione de motu musculo-

rum

rum descripta esse : id quod etiam a nobis notatum est in Acti^s A. 1709 p.404, cum primam Tentaminum *Keillianorum* editionem recenseremus. Monet autem, se his suis animadversionibus nihil detractum velle famæ doctissimi Autoris, sed ideo eas Dissertationi Bernoullianæ subjunxisse, ut appareat, vera esse quæ de eius præstantia in præfatione protulit, utque judicent periti, jurene an injuria dixerit *Keillius*, se modum demonstrandi a Fratre accepisse : id quod graviter utique tulerit *Bernoullius*: Colophonis loco Cl. Editor docet, quænam ex inventis Bernoullianis utiliter deducere ac in usum tyronum ulterius explicare potuisset, ne nudum alienorum repetitorem egisset.

FRIDERICI HOFFMANNI DISSERTATIONUM *Physico-Medicarum Decas II.*

Lugduni Batav. apud Theodor. Haak 1719, 8.

Alph. I pl. 10.

Quartum hoc est volumen dissertationum Hoffmannianarum, quod ex hac officina prodiit: & quoniam de prioribus in Actis A. 1708 M. Maj. p. 223, A. 1709 M. Febr. p. 75 & A. 1714 M. Maj. p. 207 diximus, par erit ut de hoc quoque non nihil referamus. Complectitur autem sequentes dissertationes: de ratione, universæ Medicinæ præside; de præmatura morte & morbis præcavendis; de septem sanitatis legibus; de magno V. S. ad vitam sanam & longam remedio; de aqua, medicina universali; de acidularum & thermarum ratione ingredientium & virium convenientia; de medicamentis infecuris & infidis; de medicamentis selectioribus; de medicamentis balsamicis, de præstantia remediorum domesticorum. Has singulas diversis temporibus a se editas Celeberrimus earum Autor, rogatus a bibliopola, recognovit, hacque forma excudendas permisit. Ut vero lectori gustum præbeamus utilissimarum rerum, quas Vir illustri sua eruditione dudum notissimus in iis proposuit, aliqua hincinde decerpta exhibebimus.

Qui in Medicina profitentur sola se niti experientia, fundamento lubrico & non satis firmo nituntur. Ad experientiam æque provocant V. Suis patroni, atque illi, qui eam maxime re-

Diff. I.

Ddd 3

formi-

formidant ac contemnunt, & quod maximum est, in ipsis illis morbis, ubi unicum in hoc remedio præsidium aliqui ponunt, alii illud absolute rejiciunt. Ita res etiam comparata est cum evacuantibus, alexipharmacis, salibus volatilibus aromaticis, spiritibus acidis mineralibus, & succis vegetabilium acidis, opiatibus, martialibus, cortice chinæ, mercurialibus, vesicatoriis, thermarum, acidularum & lactis usu, quæ omnia diversissimis encomiis a Practicis experientia sua subnixis commendantur vel reprobandantur. Et dubitandum est, an unquam ad firmam solidamque experientiam Medicina perducí possit, ob corporum, morborum, climatatum magnam diversitatem, vitæ brevitatem, &c. Nihil igitur Medico superest, ad vincendas tot difficultates, præter rationem? At vero hic etiam novæ emergunt difficultates, quum quilibet Medicus suas hypothesés applicet ad Medicinam, & infinitus sit circa principia physica æque ac medica dissensus, neque in morborum origine ac causis explicandis, neque in remedi-
orum viribus & agendi modo designando omnes conveniant. Ex his difficultatibus nemo emerget, nisi qui intellectum suum compluribus veritatibus ex sensu, experientia & observatione petitis imbuat, hasque deinde bene connectere & in ordinem redigere discat. Ita facile axiomata inveniet & incognita beneficio cognitorum, obscura ex claris evolvat atque explicabit. Ante omnia præcipitantiam in judicio ferendo de quovis observato effectu fugiat, certusque sit effectum cujusvis medicinæ adhibitæ non a solo remedio dato pendere, sed plures simul causas, ex conditione utentis eruendas concurrere. Recto igitur rationis in medicina usu solo medicina plus crevit quam per experientiam.

Diff 2.

Dolendum est, tam multos Medici operam non implorare prius, quam gravi morbo sæpeque plane desperato decumbant: quum major medicæ artis potestas sit in morbis avertendis quam debellandis. Neque tamen Medicus in omnibus subjectis æque facile morbos præoccupare & vitam conservare valet, quoniam nativa corporum constitutio multum differt. Alii a parentibus suis firmum ac robustum corpus nacti sunt: alii debile & imbecillum. Notæ ergo, quibus durabile ac vivax corpus a minus firmo dignoscas, exhibentur. Debet vero Medicus hæc considerare, quando

quando cuius individuo conveniens vivendi regimen præscribere cupit. Hanc differentiam Celsus & Hippocrates bene cognoverunt. Ante omnia adsumendorum proportio esse debet, ut & liquida solidis recte respondeant, & hæc simul excretorum rationi ac multitudini bene conveniant. Deinde prospiciendum est, ut fluida in perpetuo ac libero per minima vascula progressu maneant, quia excretionum rectus successus ab hac maxime causa pendet. Hoc sine laudanda sunt infusa calida, acidularum & thermarum usus, quippe hoc modo non solum humores diluantur & temperantur, verum etiam libera circulatio cum excretionibus conservatur. Cavendum autem est ab omni subita mutatione, nec post frigus aut calorem immodicum corpus statim contrariis committi, nec nimia repletio post famem magnamque debilitationem fieri, nec a consuetis simul ac semel recedi debet. Quum morbi sint motuum vitalium turbationes & alterationes, facile illos præcavebit, qui motus ordinatos conservare noverit & studuerit. Id vero qua ratione in febribus malignis, & quibusvis contagiosis ac axanthematicis, intermittentibus, hæcticis ac lentis, in affectibus catarrhalibus, inflammationibus, hæmorrhagiis, malo hypochondriaco, affectu hysterico, diarrhoea, dysenteria, calculo, epilepsia, cordis palpitatione, apoplexia, phthisi, asthma, cachexia, mensium suppressione, & infantum morbis fieri possit, copiose disseritur.

Leges, quæ in tertia Dissertatione præscribuntur, sunt sequentes: Omne nimium, quia naturæ inimicum est, fuge. Ne subito mutes assueta, quia consuetudo est altera natura. Animo hilari ac tranquillo esto. Aerem purum & temperatum vehementer ama, quia ad corporis & animi vigorem multum confert. Quam maxime selige alimenta corpori nostro congrua, & quæ facilius solvantur & corpus transeunt. Mensuram semper quærito inter alimenta & inter motum ac robur corporis. Fuge medicos & medicamenta, si vis esse salvus.

Jam a longo tempore Medicorum scholæ inter se dissident, quando de V. Sne. quæritur: alii ab hoc remedii genere penitus abhorrentibus, dum alii fere nimium tribuunt Sanguinem dum liberum ac æquabilem motum habet, vitæ thesaurum esse, negari

omni-

Diff. 3.

Diff. 4.

omnino nequit : sed eundem motui ineptum aut plane subsistentem multa inferre mala extra dubium poni debet. Examinantur rationes, quæ adversus V.S. proponi solent, ac refutantur tum rationibus, tum etiam experientia : post hæc vero illius fructus multis commonstratur, plethoræque incommoda proponuntur, quam sane abstinentia, inedia, motuque laboriosiori vincere ac minuere licet : modo plerisque satis persuaderi possit, quam necessarium sit serio sibi vim facere & in hoc studio constantiam quoque probare. Ostensa hujus remedii necessitate, porro indicatur, a quibus morbis maxime præservet, nimirum ab apoplexia, polyporum generatione, acutis etiam affectibus inflammatoriis, abortu, hæmoptysi, arthritide, nephritide, cachexia, hydrope, phthisi.

Diff. 5.

In medicina laudantur quidem specifica : sed revera medicamenta omnia non tam secundum activitatem suam, quam secundum receptivitatem utentium operantur : quo considerato apparet, quid de magnificis quorundam pollicitationibus expectari possit vel debeat. Aqua vero est remedium in se tutissimum, omnibusque intentionibus medici curatoris æque ac præservatoriis accommodatum, quod omni tempore adhibere licet. Differunt autem aquæ, nec singulæ sunt æque bonæ : quarum examen ut institui possit, disseritur, multaque de aquarum & flaviorum vi & fontium differentia adducuntur notatu digna. His prælibatis deinceps docetur & ex corporis nostri natura demonstratur, quodnam & quam multiplex ab aquæ usu bonum expectandum sit. Potest autem usus aquæ puræ curatorius institui ad graves morbos expugnandos, ut cachexiam, melancholiam, menses retentos, capitis imbecillitatem, lippitudines, herpetem, rubedinem faciei, guttam rosaceam omnesque cutis pruriginosos cum rubedine vel exulceratione affectus, arthritidem, podagram, capitis dolorem, comitalem morbum. Quanta elogia hæc tribuuntur? & tamen plus efficacis ab aqua calida, quam ab illa herbula provenit. Possumus tamen in quibusdam affectibus cum fructu adhibere calidam, infusione super herbas convenienter viribus earum imbutam.

Diff. 6.

Fontium virtutes a montium vicinorum conditione sunt repetendæ.

repetendæ. His vero aquæ imbuuntur. Et martiale quidem principium fere omnibus inest aquis, teste ochra illa, quam quiescentes deponunt. Idem principium confirmat purpureus ab injecto gallarum pulvere color. Porro conveniunt theriacæ & acidulæ sale, quod habent, alcalinæ naturæ. Mirum autem, sed verissimum, acidulas sal alcalinum etiam fovere: nam cum alcalino non confluunt, sed cum acido, & syrupum violarum reddunt viridem. Deinceps etiam conveniunt palmario illi ingredienti, a quo præcipuè vires pendent, subtili, volatili & minerali principio, quod se prodit bullarum frequentium in aquis recenter haustis adscensione, & quod facile avolat, humore effocto & in corruptionem prono remanente. Hoc principium spiritus nomine Cel. Autori venit, cujus singulas proprietates latius examinat. Ejus ratio quam maxime haberi a potantibus debet, ne effugiat atque exhalet, effoctæque aquæ tum magis nocere quam prodesse possint.

Diff. 7 prima Sectio de inseguris remediis agit. Non propterea hoc nomine insigniendum est, a quo noxium observamus effectum, nec insegurum idem, quod potentes habet ad agendum vires: sed quæ vel venenum intra se recondunt, vel veneni indolem in corpore nostro possunt induere, id est, quæ ob principium corpori valde inimicum mediocri dosi celerrime œconomiam motuum vitalium aut turbant aut destruunt. Talia sunt cathartica fortiora, emetica, præsertim sibiata, narcotica. Hinc inter insegura remedia referuntur ex regno minerali aurum fulminans, crystalli Lunæ, vitriolica ex Venere parata, Saturnina, Mercurius vivus & dulcis, Arsenicum, ex regulina Antimonii substantia parata remedia, Magisterium Bismuthi & spiritus acidi mineralium. Ex animali regno insegura res est cantharidum usus internus: idemque valet de millepedibus, araneis, bufonibus. Ex vegetabilibus radix authoræ, quam pro alexipharmaco multi commendant, ut & nux vomica. Altera Sectio de infidis remediis agit, id est, quæ malæ fidei sunt, & medentis intentionem fallunt ac destituunt, dum palliative curant vel mitigant morbum, causa ejus relicta. In horum classem primo referuntur loco adstringentia, aluminosa, martialia,

Ecc

chia.

Diff 7.

chinchina, de quorum recto & periculoso usu differitur. Secundo fortiora alexipharmaca: tertio diuretica ponuntur & considerantur. Tum de lactis usu dicitur. Ab interne datis ad externa repellentia & constringentia transitur, eorumque noxae indicantur.

Reliquarum argumenta superius indicavimus: sed quo minus æque recenseamus, brevitatis necessario studio impedimur. Satis ex jam dictis apparebit, quam varia doctrinæ medicæ copia hic expectanda sit, operæque pretium facturum esse, qui integras studiose evolverit.

RELATIO DE SCRIPTIS ET LIBRIS SUPERIORI ANNO DE PESTE EDITIS.

EX quo pestis superiori anno Massiliæ grassari cœpit, quæ etiamnum in aliis Galliæ provinciis non in cineribus solum gliscit, sed & hinc inde in apertas flammas erupit, magnamque ibidem mortalium fecit stragem, suum esse putarunt Medici, vel in genere in pestis naturam inquirere, vel luis Massiliensis Historiam nectere, haud parum hac sua industria ad mali præservationem æque ac curationem & extirpationem collaturos se rati. Operæ pretium hinc facturos nos credimus, si scripta hæc & libros breviter nunc recenseamus, unumque & alterum cum L. B. communicemus. Sit igitur

I. Einiger Marsilianischen Medicorum Sendschreiben von der Pest in Massilien &c.

i. e.

MEDICORUM QUORUNDAM MASSILIENSIS Epistolæ de Peste Massiliensi, Gallica lingua scriptæ & in Germanicam traductæ a JOHANNE KANOLD, Med. D. Academico Nat. Curios. & Pract. Ura-tislav. additis Meditationibus de vera origine Pestis ex & in Oriente.

Lipsiæ, apud Philippum Stock, 1721, 4.

Plag. 13.

Merito

Merito huic libro primum nuncupamus locum, quod præ reliquis verum ortum Pests Massiliensis ejusque historiam delineat. Quamquam autem in Parte ejus I quinque legantur Epistolæ, utroque, & Gallico & Germanico, idiomate exhibitæ, superiori anno Massiliæ exaratae, omnesque luis diritatem, urbisque deplorandum statum delineent, placet tamen nunc ex prima tantum, quam Dominus Raymundus, Doctor Medicinæ Massiliensis, ad Professore[m] quendam Montepessulanum dedit, quædam communicare. Postquam mense Junio anni superioris merces lanæ sericeæque diversis in Syria locis, ubi pestis tum temporis enormiter grassabatur, coemtae Massiliæ ex navi mercatoria exemtæ fuerunt, nautæ, bajuli, & qui fasciculos earum dissolverant, mox nausea, vomitu, cephalalgia gravi correpti, bubonibusque & carbunculis, vel parotidibus affecti moriebantur. Distractis hisce mercibus malum pluribus fuit communicatum incolis, indies magis magisque serpens. Requisitis igitur quibusdam Doctoribus Montepessulanis, ut in statum causamque morbi in demortuis inquirerent, judicium eorum, nihil scilicet pestilentia cum lue hac junctum esse, in viis publicis publicatum fuit. Quo tamen actu contra bonam fidem egisse magistratum, contrariam sententiam Medicis his affigendo, propriumque commodum publicæ saluti præferendo, judicat Clar. Raymundus: supradicta igitur symptomata cum lipothymia, lassitudine, siti, horrorem & æstum in plerisque excipiebant; fuerunt tamen, qui vel lethargici vel phrenetici nox mortui sunt, vel ob hæmorrhagiam narium purpuream efflarunt animam. Quibusdam fauces pituita crassa & tenui oblectæ, aliis lingua arida & nigra fuit conspecta. Prognosis quod concernit, mors primo, secundo, tertio vel quarto die ingruerat; infantes & mulieres citius quam viri moriebantur, atque gravidæ abortus periculo & morti erant expositæ. Carbunculi, bubones & parotides difficulter suppurabantur, quo frequentiores vero comparebant, eo longius vitæ terminus prorogabatur, vel spes convalescentiæ affulgebat. Diarrhœa, lethargus, & vomitus cruentus semper funesta erant signa, nec meliora sperare poterant illi, qui nullum vomitum nullamque

in glandulis intumescantiam patiebantur. Cum autem hactenus nullum euporistum remedium contra tam validum hostem reperiri potuerit, argentibus tantum symptomatibus obviam ire, unice studebant Medici. Vomitoria a nausea, lipothymia, & linguæ visciditate præservabant, venæsectio cephalalgiam & sitim mitigabat, purgantia ut plurimum noxia, cordialia vero, anthelmintica, imprimis contra faucium ariditatem & sitim, & alexipharmaca cum sudoriferis absente siti ac æstu contrarioris linguæque siccitatem fuerunt observata proficua. Bubones & parotides ad suppurationem deductæ cauterio potenciali aperiendæ erant. Elohara vero anthracum tardius nec sine externis auxiliis decidebat.

Sed ad alteram Partem progredimur, in qua meditationes suas de ortu Pestis communicat Clar. Kanoldus, qui sedem & patriam hujus huius in Oriente quærit. Quod ut probet, ante omnia in genere supponit, contagium pestilentiale peculiarem, patriæ suæ propriam, atque efficacem debere habere causam; in specie vero, illud consistere in materia quadam valde subtili, activissima; fermentativo-putredinosa, difficillime cicuranda, in & ex corporibus humanis specialiter appropriatis primordiallyter progenita, adeoque eadem specificè affectante. Ex quo sequi putat, ad primam ejus productionem requiri 1) motorem & motum valde activum, intimo dissolutivum seu putrefacientem, 2) materiam actuandam appropriatam, in summo gradu putrescibilem aut putrefaciendam, 3) subjectum recipiens convenientissimum, id est, tam ab isto motore seu motu ad recipiendum æqualiter & efficaciter materiam illam dispositum, tam ad subeundum congenerem effectum putredinosum per se aptissimum. Concludit hinc, Ægyptum & adjacentes regiones aptissimas esse ad excludendum & fovendum venenum pestilentiale ob requisita dicta, quæ abunde possidet. Æstus enim solaris, qui maxime principalis motor ad putredinem ab omnibus statuitur, ibi locorum non solum enormis est, sed & materiam ibidem ad putredinem dispositam tam in aquis quam corporibus incolarum invenit. Siquidem in Ægypto, facta Nili inundatione, aqua ejus in cryptis colligitur & asservatur, quæ,
cūm

cum alias fit crassa & paludosa, decrefcente fluvio, sub aucto
 Solis ardore corrumpitur, virorem, nigredinem, & foetorem
 abominandum fufcipit, qua nihilominus incolæ pro parandis
 cibis & fallenda fiti utuntur. Ad hæc Ægyptii in cryptis & locis
 fubterraneis, in quibus Nili aqua fuit collecta, degunt, partim
 ut radios folares evitent, partim ut aquæ exhalationibus recre-
 entur, imo variis mediis huæctantibus & refrigerantibus cor-
 pora fua plethorica reddere norunt. Accedit denique prava eo-
 rum & ad putredinem concipiendam prona diæta, dum præter
 aquæ putridæ ufum vetufta carne bubula & camelina, femipu-
 tridis pifcibus, cafeo rancido, aliisque vefcuntur. Quemadmo-
 dum igitur ex his caufis peftem dictis in locis oriri poffe, palam
 eft, ita ex ipfo facto & experientia idem contigiffe, probat Cla-
 riffimus Autor, nec tamen negat, poffe hoc malum ex aliis lo-
 cis, ut ex Græcia, Syria, & Barbaria in Ægyptum transportari.
 Denique peftis effentiam breviter delineat, dicens, quemad-
 modum alii morbi certam fecretionem & excretionem pro fco-
 po fuo habent, vel habere debent, ita venenum peregrinum in
 corpus ab extra delatum (in noftris certe regionibus) fimili o-
 pus habere excretionem, quam etiam natura exequi intendit, &
 quidem duplici modo: vel fubito absque manifefta typica mo-
 tuum vitalium intenfione, per vomitum & protrufionem bur-
 bonum atque anthracum, vel per methodicum aut typicum ap-
 paratum motuum fecretoriorum, per febrém, cui pro difpofi-
 tione & indole ægri, interdum etiam pro efficacia læfionis actu
 fientis, aliæ fe affociant commotiones.

Poftquam igitur dubitandi locus nullus eft, femina peffi-
 fera cum mercibus per navigia in Galliam fuiſſe translata, non
 imèmerito præter Regiones, quas terra continens eidem jungit,
 Infulæ, & qui Oceanis quibusvis adfiti funt in Europa portus,
 fummam adhibere cautelam, ne eidem fato exponantur, neces-
 ſe habent. Non culpandi igitur funt Angli, quod penes eos ma-
 giſtratus non ſolum politicus ſollicitus fit, omni, quo potuit,
 modo Infulæ proſpicere, ne commune hoc malum intra ſua po-
 mœrcia importetur, ſed & Medici conſilia ſua atque monita con-
 geſſerint, quæ tam ſalutari ſcopo proficua eſſe queant. Ad hos
 igitur nos convertimus.

II. A

II. A SHORT DISCOURSE, CONCERNING
pestilential Contagion, &c.

i. e.

*DISCURSUS BREVIS DE CONTAGIO PE-
stilentiali & methodo illud præcavendi, Autore RICHAR-
DO MEAD, Med. D. & Collegii Medici
ac Societatis Regiæ Socio.*

Londini, apud Sam. Buckley & Raphael, Schmith, 1720, 8.

Plag. 7½.

Autor Clarissimus, in his Actis a nobis Tractatum ejus de Venenis Anno 1704 Mense Martio p. 131, & de Imperio Solis & Lunæ in Supplementorum Tomo IV Sect. V p. 230 recensentibus collaudatus, in duas Partes distribuit hoc scriptum, in quarum priori de causis propagandæ pestis, in posteriori de methodo eam præcavendi disserit. Ante omnia supponit, pestem in Anglia non esse inquilinam, nec sua sponte exurgere, sed aliis ex regionibus illuc transferri, quod variis variorum annorum pestium, imo illius pestis speciei, quæ Sudor Anglicus vocatur, exemplis probat. Causas, quibus communicatur hoc malum, partim in aere, partim in hominibus ægrotis, partim in mercibus infectis quærit. Aerem accusat nimis calidum ac humidum, ad putrefactionem aptum, quæ dispositio magis a stagnantium aquarum fœtidis effluviis, putridis ex terra factis exhalationibus, maxime vero a cadaverum non sepulcorum miasmatis tetrîs augetur. Putrefactio vero talis pro specie fermentationis venditatur, sub qua spiritus volatiles activi exhalantes vi sua corpora in motus intestinos deducendi alia fluida agitant, & ut genium suum naturalem mutant, cogunt. Quemadmodum autem talis aeris constitutio pestem per se inferre non potest, nisi combinata gerat miasmata pestilentialia, ab ægrotis vel mercibus infectis communicata, ita supponit, febribus malignis vel pestilentialibus detentos sub declinatione morbi per salivam & sudorem, qui humores copiose & constantè ex glandulis oris & cutis secernendi venho-
fas

fas exhalationes evomunt, venenum communicare proxime
 adstantibus, salutari etiam existente aeris flatu, huncque ipsam
 contaminare, si jam dum ad recipiendum miasma fuerit aptus,
 sicque undique diffundi, & ad distantiora loca disseminari se-
 mina pestis. Infici igitur putat homines sanos per aerem, qui
 partim inter inspirandum in pulmonibus sanguini admiscetur,
 partim salivæ suam tincturam communicat, quæ deglutita pri-
 mis luis hujus phænomenis, nausæe puta, & vomitui, anam
 præbeat. Per merces dum pestis transportatur, materia contagii,
 quæ est substantia activa, forsau salina, ex corporis humani
 corruptione potissimum enata, in porosis ac mollibus corpori-
 bus facile recipitur ibiq; hospitatur, inque his compactis & com-
 pressis quam diutissime conservatur. Quemadmodum enim
 odoramenta per longa tempora suam retinent vim, si probe
 fuerint in vasis conclusa, hæcque non solum ex succis animalium
 potissimum constant, qualia sunt Moschus, Zibethum, &c.
 sed etiam facillime res ex animalibus desumptas inficiunt, ut
 pelles, pennas, sericum, crines & lanam, ita eodem modo se-
 gerit contagii materia. Merces igitur, eadem imprægnatæ &
 ad exteræ regiones delatæ, si relaxentur, aerique liberiori ex-
 ponantur, conceptum seminum pestilentiale ex suis dimittunt
 vinculis, ac sanis communicant hominibus. Ut præcaveatur,
 ne pestis ab aliis locis in Angliam portetur, statio hæctenus qua-
 dragenaria navibus e suspectis locis advenientibus imposita fuit.
 Quam quemadmodum Clarissimus Autor non improbat, ita se-
 quenti modo dirigendam esse monet. In singulis portubus no-
 socomia extruantur pro recipiendis tam hominibus, quam mer-
 cibus. Quodsi igitur morbus quidam contagiosus in nave regnet,
 sani homines exutis prioribus vestibus atque concrematis, se la-
 vent, radantur, novisque induti vestimentis in nosocomio ad
 triginta vel quadraginta dies moram agant, ne, liberi licet a con-
 tagio, semina pestilentialia in vestibus circumferant. Ægroti ab
 his separati postquam curati fuerunt, post vestium mutationem,
 lotionem, & rationem ad sanorum deferantur nosocomia, per
 totidem dies ibidem commoraturi. Si nullus plane morbus in
 nave grassari deprehendatur, sufficet, si homines, vestibus æ-
 ri

ri liberiori expositis in nosocomio per unicum septimanam custodiantur. Majus vero negotium facessunt, majusque imminet periculum merces, quas recipiendo contagio aptas pronuntiavimus. Pro his recipiendis receptacula a nosocomiis, hominibus destinatis, sint remota, relaxentur in his merces compactæ, ac aeri exponantur per quadraginta dies. Imo si navis eo tempore loco infecto abierit, quo pestis maximam edidit stragem, necessitas urget, ut & navis adveniens, & merces, in portu concrementur. Cavendum etiam, ne, si lues hyberno tempore aliquo in loco consopita quasi jacuerit, merces apportatæ justo citius relaxentur & distrahantur; latens enim venenum per auctum dein Solis æstam resuscitatur, novasque acquirit vires. Ne autem merces clandestine in oppidum importentur, Magistratus politicus severis cavebit animadversionibus. Si morbus pestilens urbi cuidam fuerit communicatus, si unquam, certe tum temporis principiis obstandum erit. Eum in finem domus, in qua lues hospitari observata fuit, occludebatur, hominesque ægroti una cum fanis ab aliorum consortio arcebantur. Hoc vero medio tantum abesse putat Autor Clarissimus, ut ignis in cinere suffocetur, ut potius ansam accipiat in apertam erumpendi flammam. Metus enim incolarum, ne sub tam severam cadant custodiam, eos adigit, ut celent potius, quam revelent primordia pestis, imo spiritus dejiciendo & supprimendo corpora ad promptius admittendum contagium disponit; & dum plures in eadem domo lue corripuntur, ex putrescentibus corporibus exhalantia effluvia aerem, hinc vicinas ædes inficit, sicque propagatur malum. Præstat potius, ut præmia deserantur illi, qui primus pestis indicia Magistratui manifestaverit; ut non imperitæ vetulæ, sed viri gnari & solertes eligantur, qui advertant, qua morte quis decesserit, an cum maculis lividis, bubonibus, carbunculis, aut parotidibus, atque cognito a Medicis morbi genere, ad Magistratum deserant. Hinc omnes familiæ, penes quas peste mortui fuerunt deprehensi, ad ædes, tria vel quatuor miliaria ab urbe distantes, relegentur, sani ab ægrotis separentur, illique citius proprios lares non peccant, quam postquam mutaverunt vestes, loti atque rasi fuerint;

hi

hi vero omni cura traſcientur, curentur, & ſanati, ut poſt certum temporis intervallum ſuas repetant ædes, jubeantur. Remotis hac ratione hominibus ex domo infecta, omnis, quæ in ea invenitur ſupellex; imo ſi fieri poteſt, domus ipſa concremetur. Interim etiam pauperibus præfecti curam agant, ne hi coacervati, aut in hypocauſtis fordidiſ, ſumofiſ, fœtidis, cohabitent, quin potius eaſdem ſeparent, ac de melioris conditionis domiciliis eiſ proſpiciant. Studendum etiam, ut plateæ mundæ, ab omnibus quiſquiliis & cadaveribus purgataſ ſerventur, nec ſterquilinia propius ab urbe tolerantur; mendici, nulluſque pretii homunculi removeantur; reliqui, qui in noſocomiis vel ergaſtulis non ſunt recipiendi, in aliis domiciliis cum invalidiſ alantur. Quæ cautelaſ ſi, quem præſtendit effectum Auctor, præſent, ſuperſedere noi poſſe putat aeris medicatione, domuum purificatione, aliſque remediis, quibus quiſque ab invaſione luiſ ſibi præcavere debeat. Interim tamen non præbat, pro aere mundificando luculentos accendi ignes, tormentaſque exonerari, quoniam metus eſt, ne, quemadmodum calor æſtius malum auget, frigus hybernum refrænât, per ignis calorem venenosaſ aporrhœaſ magiſ magiſque diſſentur ac diſſeminentur. Arabes certe, quibus peſtiſ natura non ignota fuit, aere non ſumoſo delectabantur, ſed domicilia ſeligebant ventis pervia, frigidis herbiſ, ut roſiſ, violiſ, foliſ & floribuſ nymphæaſ hypocauſta conſpergebant, ac aqua & aceto eluebant; ſecus ac moderni faciunt, qui calida potius ſuffimigia commendant ex benzoe, thure, aſa fœtida, ſtorace facta, a quibuſ tamen nulla expectanda eſt efficacia. Felicior præ hiſ expectandus eſt effectus a ſulphure accenſo, cuiuſ acidum omnem fermentationem reprimit. Quemadmodum autem ſpurcitiſ contagii fomes eſt non inſimus, ita in munditiæ optima peſtiſ præſervatio eſt quaerenda. Ut porro ſinguli homineſ a contagii labe præſervarentur, optandum omnino eſſet, ut humoreſ corporiſ in tali conſervari poſſent ſtatu, quo omni ejuſ impetui reſiſtere poſſent. Id vero quoniam difficulter obtineri valet, ſufficit, ſi corpus per bonam dietam ſanum conſervemus, per evacuationeſ non debilitemus, ſpirituſ per affectuſ animi

immoderatos, jejunia, vigiliis, labores nimios non proffernamus, sanguinem ab inflammationis periculo per moderatum usum fructuum acidorum & aceti vini super radicem gentianæ, galangæ, zedoariæ, baecæ juniperi &c. ipsulo defendamus. Quoniam autem nec hac ratione semper immunes ab invasione pestis nos præstare possumus, consultum est, in tempore exire ex urbe; si hoc concessum minus fuerit, caveamus, ne appropinquemus ad cadavera mortuorum, vel ægros, vel illos etiam, qui haud ita pridem a lue fuerunt curati. Magistratus interim omnibus interdicit conventiculis, a morbis curatos obligabit, ut ne justo citius foras exeant, ac cadavera noctu efferri, in loco ab incolarum ædibus remoto sepeliri, & profunde satis humari curabit. Qui vero curam habent ægrotorum, cavebunt, ne salivam suam deglutiant, aeremque per os, dum propius iisdem adsunt, admittant. Superest cautela, ne pestis ex una urbe in aliam migret; quæ in eo consistit, ut vallo circumdetur urbs infecta, ad certam a mœnibus distantiam militibus instructo, qui arceant egressuros sine venia ex urbe & prohibeant, ne merces, quæ miasmata venenosa facile capiunt atque retinent, in eam importentur.

III. A PRACTICAL TREATISE OF THE Plague.

i. e.

TRACTATUS PRACTICUS DE PESTE;
Auctore JOSEPHO BROWNE
L. L. M. D.

Londini, apud J. Wilcox, 1720, 8.

Plag. 5.

Colligit in hoc tractatu Autor Clarissimus, quicquid antea cum Mayerne, Buttlerus, Bateus, Burrellus, Fabritius, Johnstonius, Rudgeleriis, Rhedus, Tulpius, Glissonius, Harvey, Goddardus, Scarburgus & alij tam quoad naturam quam curationem & præsertionem pestis statuerunt; signa vero tam imminentis quam præsentis Pestis diagnostica æque ac prognostica.

flica ex Ludovici Gardinii & Eberhardi Gokelii Scriptis communicat. Dedicavit quidem eundem Doctore Mead, tantum tamen abest, ut eandem semper cum hoc foveat sententiam, ut potius eum frequentius castiget. Pauca nunc ex eo recensebimus. Pestem definit per subtile ac contagiosum venenum, vel in corpore progenitum, vel ab extra communicatum, naturæ malignæ, robur vitale & spiritus animales subito aggrediens, ac extremum terrorem & timorem mortis hominibus communicans. Tribus a D. Mead allegatis pestis causis quartam & quintam addit, pravam scilicet dietam, & alios, qui præcesserunt, morbos. Prava dieta homines in pestem & alios morbos incurere posse, exemplo præbat Hispanorum, Italarum, Gallorum, Germanorum, Polonorum & Silesiorum, qui ardentibus & malignis febribus subjecti observantur, ex nulla alia causa, quam quod cibus acerbis & calidis, ut cepis, alliis, &c. delectentur; cui accedit aeris, in quo vivunt, temperies inæqualis, qua relaxato musculorum & fibrarum tono, suppressaque insensibili transpiratione corpora necessario morbis epidemiis exponuntur. Ex aliis morbis alios ortum ducere, in præputulo esse putat, siquidem hæmorrhagiarum disponit partes ad vertiginem, vel apoplexiam, sudor colliquativus tonum partium relaxando digestionem impedit & hæticam promovet, ductus bilarii obstructions generant flavum nigrumque icterum, & cachexia in febribus acutis malignitatem, malignitas in putridis pestem producit. Non impossibile igitur esse existimat, hominem ab aliorum consortio remotum, sub aura maxime salutaris, peste corripitur posse iisdem stipata symptomatibus, quibus alii laborant, qui per contactum lucem contraxerunt. Ad vim pestis refræmandam luculentos ignes hinc inde non solum in plateis publicis, sed in quibusvis etiam domuum partibus caminis instructis accendi vult, illos potissimum, qui lithantracum beneficio excitantur, partim ut atomi pestilentiales in aere collectæ dissipentur, partim ut earundem prava qualitas succini & terræ bituminosæ, quibus illæ turgent, exhalationibus corrigatur. Præter alia, a Doctore Mead jam commendata, ut literæ ex locis infectis transmissæ fumigationibus purificentur, jubet.

nec alia suffimigia ex thure, storace, &c. dissuadet, siquidem aromaticorum horum partes igne magis subtilifatae malignas aeris qualitates corrigere aptae sunt. Mittimus methodos tam curandi symptomata pestilentialia, quam a lue praeservandi, quas ex supra allegatis scriptoribus collegit Autor.

IV. THE PLAGUE AT MARSEILLES CONSIDER'D.

i. c.

CONSIDERATIO PESTIS MASSILIENSIS; Auctore RICHARDO BRADLEY, Societatis

Regiae Socio.

Londini, apud W. Mears, 1721, 8.

Plag. 4 $\frac{1}{2}$.

SCopus Autoris in hoc tractatu eo collimat, ut allegatis variis observationibus probet, omnem morbum pestilentialem, five animalia, five vegetabilia adoriatur, ortum suum certis infectis venenosis, de loco in locum aeris adminiculo delatis, debere, homines varia sorditie, parcaque dieta disponi, ut infecta haec stomachum eorum ingrediantur, reliques vero, qui subtiliori victu utentes, tono partium robusto praediti, aromaticisque contra quemvis seminiorum malignorum insultum se praemunientes, contagio resistere; utque simul ostendat, quam necessarium sit, liberiori frui aere, infectumque corrigere. Suppeditata igitur Massiliae & geographica & historica descriptione observat, eandem jam fuisse Massiliae, quae olim erat Londini ante ultimam pestem, quaeque an. 1665 multos absumpsit incolas, ratione victus crudi, sorditiei, & populi in eadem domo coacervatim degentis, conditionem. Ex Catalogo vero mortuorum, qui Annis 1592, 1603, 1625, 1630 & 1636, quibus haec lues saevit, decesserunt, observat, Menses Julium, Augustum, Septembrem & Octobrem maximam mortalium fecisse stragem, ejusque rei causam fuisse, partim fructuum horariorum, verno tempore rubigine tactorum, vel ob anni inclementiam debitam maturitatem non nactorum, esum, partim minutissimorum insectorum copiam, quae hoc anni tempore potissimum in aere fluctuant. Pro confesso enim habet, cuicumque insectorum speciei proprium competere nidium, quo delectetur, & in quem ovula deponat;

nat; nec quasvis arbores, nec omnes earum partes iisdem infestari vermiculis, sed singulas propriis; sic & hominibus omnia noxia non esse, quæ aliis animalibus infesta sunt. Quodsi igitur homines per malam e. g. diætam corpus suum aptum reddiderunt, ut pro commodo infervire possit nido venenosus vermiculis in aere volitantibus, quid mirum, quod hæc insecta cum aere inter inspirandum attracta salivæ suæ permisceant, ad ventriculum deducant, mortemque sic in sinu foveant, imo, quod, cum vermiculi in grato hoc domicilio ova parere non desistant, hæc una cum halitu foras emittant, & vel propius adstantibus hominibus, vel aeri ipsi communicent, sicque luem propagent. Atque similis causa animata ante aliquot, imo plures retro annos genus bubulum morti dedit, quando scilicet sicca & arida existente æstatis tempestate hoc paludosas, stagnantes, verminosas biberat aquas: Exillimat igitur Autor, in Tartaria patriam existere horum insectorum, quæ generi humano sunt infesta, ex qua favente Euro ad omnes Europæ partes, Asiam minorem, Palæstinam, Barbariam locaque meridionali Oceano Mediterraneo adsita deportentur, nullis interjacentibus obstaculis, quæ ea hoc in itinere arcere queant, cum montes altiorem, Oceani admodum lati, vel venti contrarii obfint, quo minus in Indiam, Chinam, Africam & Americam deferantur. Confirmant hanc sententiam non solum varia in peste defunctorum Massiliensium corporibus inventa, sed & remedia, quæ alio tempore pesti resistere fuerunt observata. Multi peti fumo per fistulam hausto a luis invasione se præservarunt, vel quod fumus hic vermiculos in aere latitantes destruxerit, vel quod ventriculum irritando per vomitum iterum ejecerit, quicquid de eis fuit deglutitum. Observatum est, loca aromatum promptuariis vicina a lue intacta mansisse; quod non mirandum, siquidem oleosæ eorum particule vermibus adversantur, magisque hic effectus sperandus venit, si herbæ aromaticæ ac aliæ oleosæ vel resinosæ concrementur. Cum enim insecta subtili egeant pro sustentanda vita atmosphæra, illico necantur, & suffocantur, quando ista oleosis ejusmodi particulis fumosisque effluviis fuit crassifaceta. Idque tum potissimum factum necessarium est, quando fenestræ januæque pro admittendo ad conclavia, magna plebis cæterva consistit,

liberiori aëre aperiuntur. Qui vero foras exire atque atmosphæram mutare opus habent, a contagio ad tempus præservare se possunt, si stomachum aromaticis herbis, e. g. conserva rutæ, allio pani illito, inferciunt.

V. LOIMOLOGIA, SEU RELATIO HISTORICA PESTIS Londinensis Anni 1665; Autore NATHANAELE HODGES, M. D. & Collegii Medici Collega. Accedit Tentamen de diversis causis pestis & contagii natura, Autore JOHANNE QUINCY, M. D.

Londini, apud E. Bell & J. Osborn, 1720, 8.

Plag. 20.

Quanto elogio celebranda sit Hodgesii Loimologia, neminem latet, cum ante quinquaginta annos jam edita in omnium fore versetur manibus. Haud igitur opus est, multa de ea nunc dicere. Quod vero D. Quincy Tentamen attinet, diversas hic allegat causas pestis, ab Autoribus hinc inde commemoratas. Sunt enim, qui immediatam vim supernaturalem, iramque Dei, pro origine ejus adducunt, cum alii in causas naturales inquirent, quæ diversissimæ annotantur. Quidam enim accusant influentias siderum, malignasque corporum coelestium conjunctiones & irradiationes; quæ tamen in nos, nisi tempestates anni immutando, aërique diversas constitutiones impertiendo, non operantur. Describuntur etiam pestes a vaporibus & exhalationibus corporum putrefactorum, aquarum stagnantium, effluviis cryptarum puteorumque apertorum malignis, alix a prava aëris constitutione ratione qualitatum primarum, alix denique a contagio ortæ. Hujus igitur rei naturam explicaturus Autor Clarissimus, dicit, febrim, ex errore quodam circa res non-naturales commisso excitatam, si ad summum malignitatis gradum pervenerit, usque adeo alterare humores, ut quædam eorum particule venenose evadant, aptæque, quæ similem motum fermentatorium excitent in homine, cui fuere communicatæ, etiamsi hic ejusmodi errorem non commiserit. Cujus vero naturæ particule hæc venenatæ sint, melius cognosci haud potest, quam si ad modum, quo producuntur illæ, attendamus. Supponit itaque Autor, quod hæc corpus animatum sal aliquod in majori mi-

noriv

norive quantitate generare, seu rectius, pro diverso virtutis
 digestricis robore particulas salinas ex alimentis acceptas plus
 minus subtilizare, cum quibus in statu naturali sulphur quoddam
 seu oleum admodum subtile combinetur pro functionibus in œ-
 conomia animali commode præstandis, perque hanc modifica-
 tionem principium vitalitatis exurgere. Quotiescunque igitur
 in febribus humores summo opere agitantur, & coagulantur, u-
 nio talis aliquatenus dissolvitur, humidis & oleosis particulis
 exhalantibus, rigidis vero salinisque in corpore relictis, quæ tan-
 tum abest, ut lubricent, & humectent fibras elasticas, quas trans-
 currunt, ut sua acrimonia, suisque spiculis easdem potius stimu-
 lent, contrahant, indurent, motuque privent. Particulæ autem
 hæc acres per motum volatilifantur, sub insensibili transpiratione
 exhalantes, hominibusque communicantur, cum sibi similibus par-
 ticulis conjunguntur, ac eandem in novis hisce subjectis ludunt
 tragœdiam, imo aeri admiscuntur, sicque vera constituunt mia-
 smata contagiosa, quæ comitantur, propagant & continuant pes-
 tem; etiam si causa primaria dudum expiraverit. Sic bubones
 & carbunculi nihil aliud sunt, quam particularum collectiones
 seu coalescentiæ, sub ejusmodi motu irregulari formatæ, a cir-
 culationis legibus exemptæ, & quoniam ad laudabilem frugem
 converti nequeunt, ad habitum depositæ, quarum materia, quo-
 niam de eadem participat subtili & fermentante natura, easdem
 movet turbas in humoribus aliorum hominum, quibus fuit com-
 municata. Ex hac hypothese fluit etiam præservationis & cura-
 tionis ratio. Antidota enim, quæ pluribus aromaticis, volatili-
 bus particulis constant, eo plus spiritibus animalibus natura-
 lis subministrant pabuli, corpusque totum subtili inficiunt o-
 leo, quale enonium sal volatile oleosum bene præparatum
 meretur. Fœtida si quid præstant, id in eo consistit, quod ali-
 quid corpori suppeditent, quo spiritus in debita sua mixtura
 conserventur, atque separatio illa fatalis humidarum a salinis
 particulis impediatur. hinc pauperibus oleum Terebinthinæ
 non parum conducet. Ad dissipandum destruendumque vapo-
 res pestilenciales non damnat Auctor luculentos ignes, jubet inte-
 riri, ut paretur ex rebus nitrosis, e. g. lithantracibus, & accen-
 dantur in locis a domibus, quas incolæ inhabitant, paulo re-
 motis.

motis. Admittit etiam suffimigia, e. g. ex aromatibus & resinis, florace, benzoe, thure, pice, &c. paranda, utpote quæ spicula venenosa in aere fluctuantia non solum inviscant, sed & spiritibus animalibus per os & poros mixta a contagio præservant. Ut aer stagnans in motum deducatur, non opus quidem esse judicat, ut tormenta exonerentur, sufficere ratus, si pulveris pyrii una aut aliquot drachmæ supra laminam ferream a supposito igne in auram dejiciantur. Frequentiorem denique camphoræ usum tam pro scopo præservatorio quam curatorio commendat.

VL A COLLECTION OF VERY VALUABLE AND
scarce Pieces &c. i. e.

*COLLECTIO VARIORUM EDICTORUM,
memorabilium & rariorum, &c. occasione pestis ultimæ
Londinensis, Anno 1665, publicarum.*

Londini, apud J. Roberts, 1721, 8. Plag. 6 $\frac{1}{2}$.

IN hac Collectione sequentia continentur: 1) Edicta a Senatu Londinensi publicata anno 1665 pro præservando contagio. 2) Litteræ D. Hodgefii ad Personam Illustrem de primo ortu, progressu, symptomatibus & cura pestis. 3) Norma præcavendæ & curandæ pestis, anno 1665 a Collegio Medicorum suppeditata, una cum quibusdam remediis, quæ vel facili negotio paucisque sumptibus paranda, vel magno in pretio tum temporis habita fuerunt. 4) Meditationes super Catalogos mortuorum, qui ab anno 1592 ad 1665, iis annis, quibus pestis grassata est Londini, peste vel aliis morbis decesserunt. 5) Relatio de peste Neapolitana anni 1656, qua uno die viginti millia hominum mortua sunt, una cum phænomenis in dissectis corporibus conspectis, & methodo medendi. Missis reliquis monemus tantummodo, in peste Neapolitana dicta jussu magistratus a Marco Aurelio Severino, & Felice Martorella, Anatomicis tum temporis celeberrimis, adstantibus aliis non infimæ notæ Medicis, lecta duo cadavera, viri unum, alterum mulieris, in iisque viscera omnia, cor puta, pulmones, hepar, stomachum, ac intestina nigris maculis conspersa, folliculum fellis bile nigra, viscida & crassa, interiori cystidis membranzæ firmiter affixa, repletum, & vasa sanguinea circa cor grumoso & nigro sanguine repleta conspecta fuisse.

Prostat jam pridem Sectio XII seu ultima Tomi VII Supplem.

N. X.
ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Octobris Anno MDCCXXI.

PETRI POIRETI POSTHUMA.

Amstelodami, ex officina Westleniana, 1721, 4.

Alph. 5 plag. 8.

P*oireti*, magnæ sed ancipitis famæ viri, cum sæpius in his *Actis* meminimus, nec Posthuma ejus monumenta prætermitemus intacta, sed paucis recensebimus. Primo quidem loco hic nobis occurrit satis ampla Editoris *Præfatio generalis*, in qua is de scriptis hoc volumine contentis sigillatim differit, contenditque, injuste Poirero a nonnullis objici rejectionem Rationis, Enthusiasmum, Naturalismum, errores in doctrina de origine animæ humanæ, de justificatione, de peccato originali, de fide, de satisfactione, breviterque diluere conatur objectiones antagonistarum. Hinc sequitur *Vita Poiretti*, cujus exhibemus compendium. Scilicet natus est Metis A. 1646 d. 15 Aprilis patre polione, quo A. 1652 orbatus est. Cum adulesceret, in disciplinam traditus est sculptori, a quo graphicen sive artem delineandi in tantum edoctus est, ut longo tempore post feliciter exprimeret imaginem *Burignonia* dudum mortuæ. Postea tamen studiis literarum dicatus est, in quibus mirabiliter profecit. In Academia Basileensi, in quam delatus est A. 1664, præter linguarum, Latinæ, Græcæ & Hebraicæ studium haud segnem operam impendit Philosophiæ ac Theologiæ, in Philosophia quidem ducem sequens Cartesium. A. 1668 Heidelbergam venit, ubi sua eum pietas & eruditio adeo commendavit viris præcipuis, ut potestatem acciperet in ecclesiis Palatinatus concionandi, manum ipsi solenniter imponente *Celeb. Fabricio*. A. 1670 uxorem duxit, quæ *ærenvos* viginti ante maritum annis mortua eum heredem scripsit bonorum suorum

Ggg

omni-

omnium. A. 1672 Annævillæ, quod oppidum est Ducatus Bispontini, constitutus est Antistes sive Minister Ecclesiæ: quo temporis tractu legens *Tauleri*, *Kempisti*, aliorumque Mysticorum scripta majori pietatis studio incensus est. Eodem intervallo correptus periculosissimo morbo agnoscere cœpit suos natos, certasque leges, quæ hic loci exhibentur, sibi ipse præscripsit, quas posthac sequeretur, ne excideret olim hereditate illa æterna veros sincerosque Christianos manenti. Incidit inter hæc in libros *Burignonia*: quibus lectis non solum ardentius flagrare cœpit studio Deo vivendi mundoque valedicendi, sed etiam cupiditate eam ipsam virginem videndi & alloquendi. A. 1676 ob ingravescentes belli calamitates, Annævillanis, ægerime ipsum dimittentibus, publica in concione vale dixit ultimum, & in Bataviam abiit, unde non ita multo post Hamburgum profectus Burignoniam sexaginta jam annos egressam ibi ex voto convenit, brevique post illius virginis Opera Amstelodami curavit excudenda, exstincta interim Franequeræ Burignonia A. 1680 d. 20 Octobris. Ex eo tempore circiter octennium Amstelodami vixit Poiretus, studio sapientiæ ac pietatis totus deditus. A. 1688 Rhenoburgum, qui pagus non procul Lugduno in Batavis jacet, concessit, ibique triginta consumpsit annos & quod excurrit. Hac in solitudine intentus fuit menti suæ ad voluntatem Numinis exactissime componendæ, quasque sibi cognovisse visus est veritates salubres, editis scriptis communicavit cum lectoribus. Hinc tot orta volumina. A. 1676 edidit versionem Gallicam *Theologia Germanica*; A. 1677 *Cogitationes rationales de Deo, anima & malo*, quæ auctiores prodierunt A. 1685 & tertium A. 1715; A. 1679 & subsequentibus annis *Antonia Burignonia Opera*, in XIX Tomos divisa; A. 1683 Gallice edidit *Kempisium communem*, hoc est, versionem librorum *de imitatione Christi*, mutato tamen in melius libro quarto. A. 1687 Gallico sermone edidit septem voluminibus *Oeconomiam divinam*, cujus Latina versio, ab alio (nempe ab *Hoblfeldio* quodam, ut in his *Actis* A. 1711 p. 184 indicavimus,) facta, sed ab ipso Poireto diligenter recognita, prodiit A. 1705. A. 1687 Gallice edidit *Irenicum universale*, cujus etiam Germanica versio

fio itemque Latina exstat. A. 1690 *Theologiam cordis*, & A. 1691 *Theologiam amoris* Gallice edidit. A. 1692 edidit libros tres *de eruditione solida, superflua & falsa*, qui multo auctiores lucem iterum viderunt A. 1707. A. 1694 edidit librum *de Christiana liberorum educatione*; A. 1696 *Theologiam crucis*; A. 1700 *Theologiam realem*, annexis scriptis de Theologia mystica; A. 1708 *Bibliothecam Mysticorum selectam*; A. 1715 *Vera & cognita omnium prima, sive de natura idearum adversus Pungelerum*. Omittimus tot Mysticorum Opera, Poireti jussu vel primum edita vel denuo recusa. Superfunt, ut Autor hujus vitæ testatur, multæ Poireti Epistolæ, quarum adhibito selectu edendarum nonnulla spes nobis relinquitur. Ad mores ejus quod attinet, idem testis est, fuisse in Poireto summum & veritatis & pacis concordiaque amorem, humanitatem item ac simplicitatem admiratione dignam; denique eum A. 1719 februarii ardenti continua correptum d. 21 Maji placide ac piissime decessisse.

Venimus ad ipsos *Poireti* fœtus posthumos. Hic primo exhibetur *Epistola* ejus lectu dignissima ad Socinianum quempiam *de vera Deitate & aeterna generatione Jesu Christi*: qua ostendit, clarissimis S. Scripturæ de ista re testimoniis acquiescere debere Rationem hominis Christiani, & quæ in hac doctrina occurrere videantur contradictiones, eas tantummodo esse apparentes. Simul refellit fabulam de ortu Trinitatis Christianæ ex Philosophia Platonica, recoctam nuper a *Souverainio* in libro, cui titulus *Le Platonisme dévoilé*, id addens de isto libro judicium, quod ejus autor se præbeat irrisorem perpetuum, & sophistam vitiligatorem, totusque in eo fit, ut torqueat S. Scripturam, ut exagitet Patres Ecclesiæ, suumque argumentum, venerandum sane ac tremendum, sine ullo pietatis & modestiæ indicio tractet stylo impotenti & plane satyrico, idque a libri initio ad finem usque.

Sequitur *Defensio methodi inventiendi verum* contra Ilustrem Thomasiæ, ubi simul capitaliora vitia libri *de libertate cogitandi*, principiorum *Lockii*, & Enthusiastici fanatici ostendi dicuntur. Hinc libris quatuor exhibentur *Vindicia veritatis*

p. I - 84.

§. 24.

p. 85 - 175.

177-688.

Et innocentia contra Jægerum, Tubingenfis Academix nuper Cancellarium, quem Poiretus accusat Antinomismi. Scilicet opposuerat Jægerus Poireto singulare scriptum, *Examen Theologia nova*, cui hic respondet. Ac nos quidem superfedemus copiosiore hujus scripti recensione, polemici quippe & acerbioribus verbis non parce distincti. Unum tamen caput perlustrare pro specimine libet, libri quarti septimum, *de salute gentilium per Christum sine verbo externo* inscriptum. Initio igitur §. 1 commemorat, Patres Ecclesix non paucos sensisse secum, ipsumque Lutherum non fuisse ab hac sententia alienum; porro præfatur, illam quæstionem non tractare articulum fidei, ac proinde miratur, Jægerum per Poireti latus non modo Lutherum & tot prisca Ecclesix Doctores invadere, sed etiam sententiam hanc accusare Pelagianismi, Naturalismi & Enthusiasmi. §. 2 sententiam suam exponit lucide, quod scilicet ethnici non sint a salute æterna exclusi, qui secundum lumen naturæ Deum virtutemque sincere coluerint. §. 3 & 4 respondet ad loca S. Scripturæ ab Jægero objecta. Locum Ioan. XVII, 3 & Actor. IV, 12. ferire putat eos, quibus Evangelica doctrina de Christo fuerit annuntiata, non item eos, qui ante prædicationem Evangelii factam vixerint. §. 5 - 15 tractat Jægeri objectionem de summa ethnicorum corruptione & ignorantia. Respondet 1) viros doctos magnis voluminibus probasse, sapientes ethnicos docuisse præclarissima doctrinæque Christianæ pulchre congruentia; 2) ignorationem mysteriorum, quippe invincibilem, ethnicis non posse esse fraudi; 3) quosdam ethnicos sancte vixisse, e. g. Epictetum & Socratem, quem pluribus defendit contra criminationes Jægeri, bonaque opera ethnicorum tribuit agitationi Spiritus divini. §. 16 & 17 Jægero, causanti, cogitationem de Deo ante sonitum Evangelii peccatori esse horribilem, ita ut is studeat se ipsum excœcare & indurare, respondet, hoc esse falsum, quippe cum lumen naturæ Deum homini repræsentet tanquam benignum Patrem, agnoscente id & confirmante Apostolo Rom. I, 19 sq. Porro cum Jægerus objecisset, sententiam istam Poireti vergere ad contemptum Scripturæ sacre tanquam inutilis, hic §. 18 & 19 respondet, eam objectionem esse tan-

tam absurdam, ut nesciat, vigilantie an somniarit hæc scriberem Jægerus. Negat igitur consequentiam, quæ si vera iustaque sit, sequi, nullum Judæum amplecti debere Christianam religionem, cum homines in antiquo Judaismo potnerint æternam salutem consequi. Et si igitur ethnici olim habuerint lumen imperfectius, inepte inde concludi, nos hodie non debere sequi lumen Scripturæ longe perfectius lucidiusque. §. 20 contra Jægerum propugnat, Melchisedecum, Jethronem, Abimelechum omnino caruisse scripto Dei verbo & religione revelata, adeoque ethnicis aggregandos esse, consentientem sibi adducens Lutherum. §. 21 & 22 docet, si Deus velit omnium salutem hominum, & tamen iis non prædicatum fuerit Evangelium, iique adeo versentur in ignorantia invincibili, hinc manifesto sequi, hominem lumen naturæ fideliter sequentem potiri posse felicitate æterna. §. 23 dicit, barbaram esse eorum crudelitatem, qui omnes, verbo qui caruere externo, inferno adscribant, seque detestari crudelem illorum sententiam. §. 24 sqq. adducit veteres doctores Ecclesiæ, ethnicis pietatis cultoribus cælum aperientes, Justinum Martyrem, Clementem Alexandrinum, Athanasium, Chrysostomum, Hieronymum, Augustinum. E recentioribus, omissis Tostati, Fabri Stapulensis, Andradii, Zuinglii, aliorumque suffragiis, solius Lutheri verba ἐμὸς Ἰησοῦς adducit §. 30. Denique §. 31 *Hæc*, inquit, *æquum fuerat D. Jægerum non ignoravisse, sed bene digesse, priusquam ea ex lacunis Pelagianorum & Naturalistarum hausta declaret per Dissertationem adeo miseram ac nullam, licet ejus judicio dignam, que ad verbum in suo Systemate Theol. Polemico recocta apponeretur denovo.* Sed sufficient hæc pro specimen. Sequuntur *Accessiones Vindicatarum*, quibus exhibetur Epistola Jægeri ad Poiretum, hujusque responsoria, item Responso Anonymi ad Jægeri Epistolam *Examini Theologiae novæ* præfixam: quam quidem responsionem moderatiorem esse & potuisse & debuisse existimamus. Subnexa est ipsius Poireti *Epistola de nullitate difficultatum ab adversariis suis*, Jægero, Neuinamo, Fœrtschio, Thomasio, Jac. Bernardo, sibi *objectarum*. Ultimum occupat locum *Anonymi Strictura breves in Dissertationum Anti-*

p. 689.

697-766.

767.

791-827.

Poiretianarum D. Ioach. Langii Dodecadem priorem: in quo libello pariter vellemus minus fervidum fuisse zelum scribentis, nec erupisse in appellationes *futiles sophistæ, effrenis calumniatoris, plagiarii Poiretiani, Morosopbi, hominis phrenetici, impudentissimi impostoris, livoris icæro percussu candidissimaque proflavis habentis, ridiculi censoris, in quo ne mica quidem candoris aut pudoris superfit*. Nec videtur hoc excusari satis posse jure talionis, quod respexisse videtur Autor *Præfationis generalis*, in §. 36. exhibens farraginem Langianarum in Poiretum criminationum, sive, ut ipse vocavit, *fosculos moderationis Langiana amplius triginta*. Hanc *ἀντιλοδογίαν* si fugisset Hyperaspista Poireti, excusatius libellum suum hisce finisset precibus: *Ab odio Theologorum, subtiliori perinde atque crassiori, libera nos, Domine JESU!*

p. 827.

CHRISTIANI GOTTLIB. SCHWARZII P.
P. in Acad. Altorfina, *Miscellanea Politioris Humanitatis, in quibus Vetusta quædam Monumenta & variorum Scriptorum loca illustrantur*. Accedit nominatim M E-
TII VOCONII Oratio Tacito Augusto dicta, &
nunc e Cod. MS. recognita.

Norimbergæ, apud Wolfg. Maur. Enderum, 1721, 4.

Plag. 18 Tabb. æn. 3.

BOnam partem horum *Miscellaneorum* jam A. 1719 cum Orbe erudito Autor in re antiquaria versatissimus communicavit indice *Schediasmatis de quibusdam doctrina antiquaria Capitibus*, de quo in his Actis A. 1720 p. 146 sqq. dictum est. Cum vero eam etiam partem ita recognoverit atque locupletaverit, alia præterea addiderit, ut Opusculum fere novum videri possit: inscriptionem simul immutare non duxit religioni: inprimis, quod constituerat *Doctrinæ Antiquariæ capitibus* in posterum insigniora quædam *doctrina Philologica atque Criticæ* argumenta adjungere, quorum nunc unicum saltem exemplum dedit *Mexii Voconii* Orationem. Ea autem felicitas est Cl. Autoris, ut non adeo multa in recognitione invenerit, quæ corrigere

gere debnisset. Levia enim ista sunt, quæ e. g. in primo capite emendata vidimus: ut, ubi p. 6. addit: *ni fallor*, cum antea pro certo asseruisset, omnia plana esse. Saloninæ cognomen *Cbryfogones* p. 8 nunc ipsi *varius* tantum est; cum priori editione p. 10 *rariissimum* pronunciaffet. Pag. 19 nunc agnoscit, priscos Imperatores quædam aliquando antecessorum suorum nomina assumsisse, cujus rei nullum aliud, præter Gallieni nominis indicium, testimonium reperiri, p. 21 pr. edit. statuerat. Et talia quidem in reliquis etiam Capitibus observare licet. Sed addita simul multa præclara inveniuntur. Pag. 9, ut confirmaret superbiam & superstitionem priscorum Principum, qui sibi suisque nomina Divina sæpe vindicaverint, addit testimonium Plutarchi, quod Cleopatra filiam suam ex Antonio susceptam cognominaverit *Lunam*, ipsa vero *Nova Isis* sit appellata. Pag. 16 Rescriptum Gallieni, quo præcepit, ut Christianæ religionis Antistites secure munus suum obirent, ex Eusebio inseruit, & pag. 22 sqq. latius nunc contra *Christ. Falsterum* defendit, quod Romani ante Gothorum in Italiam adventum omnia publica & privata monimenta omnesque libros *uncialibus & majusculis* litteris exaraverint. Caput vero II de Collegio *utriculariorum* longe majoribus accessionibus auctum prodit; quippe cui & illa, quæ A. 1714 ea de re scripserat, & insuper alia quædam addidit: & cap. IV p. 122 sqq. adjecit iterum quædam in ista Dissertatione addenda atque mutanda. In his autem facile præcipuum est, quod Tab. æn. I Fig. 5, ex *Notitia* utriusque Imperii & *Stowecbii* Commentario in Vegetium desumptam, nunc demum corrigit, & sculptoribus vitio vertit, qui in utraque ripa fluminis, super quod pons ex utribus constructus est, *folles* expresserint, cum fingere debuissent *manubalistas*. Cap. IV de *Sacrificio Bacchi* ex Gemma antiqua talia etiam addita habet, quæ multo non modo Gemmam, sed omnino sacra Bacchi uberius illustrant. Nota quidem, sed utilia tamen sunt, quæ III statim Sectione, missis aliis conjecturis, de *columnis*, rudioribus temporibus pro signis & simulacris Diis ac in primis Baccho positis, quæ ipsos Deos referrent, larga manu congescit. Eaque adeo vera sunt, ut etiam iis temporibus, quibus artificium valuerat, depictis Diis hujusmodi

modi columnas apponerent. Sect. IV, ut illustraret *arborem* columnæ Bacchicæ appositam, citavit Philostratum, qui Bacchum memorat in Nysa monte lauros in orbem plantasse, itemque & hederas vitesque lauros complexas sevisse; intus autem statuam suam erexisse, ut tempore coalesceret quasi amœnissimum templum. Sic Sect. VI pluribus locis Autorum confirmat, Bacchi festum celebrantes imitatione comitatus ejus, Satyrorum, Panum, Baccharum habitu sacra perfecisse. Sect. X p. 78 sqq. vindicat *Omophagia* Arnobii & Clementis Alexandrini, contra Barthii *Ophiophagia*: tum & Prudentii I Symmachi v. 130 *Chelydros* contra Reinesii *choladas*, & ostendit, quomodo Bacchantes cum carnes crudas & viscera caprorum, vitulorum &c. discerpere, tum serpentes dilaniare consueverint. Pag. 82 mentionem injicit, re ita admonente, Hæreticorum *Opbitarum*, qui serpentem in templis adoraverint, quod impie docerint, serpentem illum Evæ seductorem fuisse Christum. Sect. XIII p. 90 sq. quæ *Musis* cum *Baccho* sit communiō, latius disquirat, & Atheniensium *Agronia sacra*, Plutarcho autore, docet eam ob causam instituta esse, ut ostenderent, inter pocula sermone utendum esse, qui aliquid commentationis atque eruditionis habeat. Capite IV, quod nunc primum cum proxime insequenti editur, antiquum Marmor *Pompæ Bacchantium* referens luculenter, ut solet, Cl. Autor explanavit. Desumpsit schema ex Bernhardi Montfauconii *Antiquitate Explanatione & Schematibus illustrata*: nam *Admiranda Antiquitatum Romanarum*, ubi primum ex hortis Burghefii delineatum est, & unde petierat Montfauconius, inspiciendi Cl. Autori nondum facta est copia. Vellemus sane factam. Non modo has tabulas clarius expressas & breves quasdam notas, sed etiam *Liber aliorum*, *Bacchi & Ariadnæ Chori* alias figuras cognoscere potuisset, quæ interdum interpretationes ejus adiuvasent. Interim rem suam nihilominus strenue egit & Sectione, ut vocare consuevit, II de diversis ritibus ceremoniisque Bacchanaliorum prius differit, quam figuras marmoris explicandas ingrediatur. Postea de Bacchi duplici forma inlibri ac virili, deque ejus Thyrsi & comite *Musa*, citharam pulsante, multis verbis disputat. Bacchantem vehemen-

ti corporis motu pro adolescente habet, & vestitum ejus ita explanat, ut leonum quidem, pantherarum, tigridum & vulpium pellibus hos homines incinctos fuisse; usitatissimas tamen *pelles hinnulorum & damerum* fuisse, hasque inprimis *Nebridas* dictas, ostendat. Sequitur figura n. 4 & 5 notata, quæ in *Admirandis* ita explicatur: *Alter* (juvenis Silenus) *Epistatam Pappo Silenum ebrium sustinet*. Neque aliter multo Montfauconius, neque Noster initio. Post vero suspicatur, ipsum Bacchum, barbaturum, senem & temulentum exprimi, quia non insolens sit eundem variis formis representari. Refutat simul illos, qui Bacchum nunquam senem, semper ephebum atque juberbem pingi sibi persuaserunt. Figuræ illius Bacchantis, qui *geminas simul tibiae inflat*, multo plures similes laudari potuissent non modo ex Sponio, sed etiam Gruteri Thesauro Inscriptionum, Bartholini de Tibiis Veterum Lib. II, maxime c. VII & VIII, & Admirandis Antiquit. Rom. n. 54, 55, 56, 57, quæ forte plura hic commentandi occasionem dare potuissent. Neque certe Cl. Autor Nympham illam aut quamcunque fœminam *Lyræ* ludentem pro fœmina *librum* tenente habuisset p. 114, nisi illum Chalcographus Montfauconii abstraxisset. In Admirandia enim nemo facile *librum* agnoverit, quin potius *Lyræ* sibi videre videatur. Denique Sect. XI p. 115 sqq. eruditam Digressionem de tympanis & *ῥαπτῆρας* veterum adjecit. De Cap. V pauca tantum dicere possumus, cum nil nisi exemplum *Metii Voconii* Oratiunculæ ex MS. (quem ex Bibliotheca T. W. venerandi quondam Norimbergenſium Antistitis haud ita pridem sibi comparavit) cum Editis collatum, & præterea perbreves observationes Cl. Autor attulerit. Plura habebimus, quo tempore exponet, quantum ille Codex ad Panegyricos Veteres, quos comprehendit, illustrandos & permultis locis rectius legendos conferat. Ad quod perficiendum a Viro celeberrimo Jo. Alb. Fabricio, communicatis Gudianis duobus libris, valde sese adjutum esse profitetur.

JO. ALBERTI FABRICII, S. S. THEOL. D.
 Prof. Publ. & h. t. Gymnastii Rectoris, Bibliothecæ Græcæ
 H h h

Volu-

Volumen X sive reliqua partis ultimæ
Libri V.

Hamburgi, sumtu Viduæ Liebezeitii & Theod. Christoph. Felginer, 1721, 4. Alph. 4 pl. 6.

Decimum hoc volumen complectitur reliqua Partis ultimæ libri quinti Bibliothecæ Græcæ, quam compluribus abhinc annis Cl. Fabricius colligere cœpit, & non sine laude eruditorum permisit usibus. Inprimis autem hac Bibliothecæ parte exhibentur Scriptores, qui aliquot annis ante captam a Turcis Constantinopolin, & paulo post miseram illam Imperii Græci catastrophem floruerunt. Initio tamen, & quidem C. XL, quod cum priore antecedentis Voluminis connectitur, præter indicem scriptorum a viris doctis in Suida, ubi ille eorum præterit nomina, sollicitè investigatorum, luculenta de *Etymologico magno* reperitur tractatio, cujus Autor neque Megalus, ut Goldasto in mentem venit, neque Nicas, ut Politiani fuit sententia, neque Suidas, aut Masurus, aut Calliergus, ut aliis quibusdam placuit, fuisse ostenditur, & variæ hujus Etymologici editiones, ut solemne est Cl. Fabricio, satis accurate recensentur. Et heic sibi Cl. Autor occasionem datam arbitratus est, ut de aliis Etymologicis Græcis deperditis pariter atque ineditis tractaret, & recentiorum simul commemoraret scripta, quæ ad Græcarum vocum originem eruendam faciunt. In Lexicis autem Græcis ineditis, nec non Glossariis variis editis, & nondum editis recensendis summa elucet industria, quandoquidem omnia, quæ Henricus Stephanus, Bonaventura Vulcanius, & Carolus Labbeus ea in re præstiterunt, quam diligentissime expenduntur. Inter Glossaria typis hucusque non exscripta inprimis memorari fas est *Glossarium* illud *biblicum*, quod Cl. Autor in membrana exaratum ex Bibliotheca Hinckelmanniana accepit, utpote ex quo Hesychii Lexicon, & Onomasticon Dionysianum Balthasaris Corderii emendari, & aliqua ex parte locupletari poterit. Quæ de *Varino Phavorino*, Camerte, Autore Lexici Græci, referuntur, desumpta sunt potissimum ex Diarii Veneti (*Giornale de letterati d' Italia*) Tom. XIX p. 90 ff. & eum fuisse Jo.

Lafca-

Lascaris & Angeli Politiani discipulum, docent, qui monachus ordinis S. Benedicti ex congregatione Sylvestrinorum, & Joannis de Medicis, postmodo Pontificis Romani, præceptor fuit, & anno 1523 Romæ apud Zachariam Calliergum excudendum curavit Lexicon, in quod omnem quasi Græciam conjicere voluisse videtur, quia, quicquid in Suida, Etymologo, Phrynicho, Hesychio, Harpocrate aliisque Lexicorum Scriptoribus, & præter eos, in Eustathio & Scholiastis veteribus ad vocabulorum explicationem pertinet, id fere omne in suum Lexicon transferre voluit. Post hæc Lexica Græco-Latina recentiorum excutiuntur, & speciatim Guilielmi Budæi, Roberti Constantini, & Stephanorum opera in concinnandis ejusmodi Lexicis commemoratur. Nam Stephanis ea quasi propria laus fuisse conspicitur, ut in communes literatorum usus thesauros linguarum collegerint, siquidem Ciceronianum thesaurum Carolo, Latinum Roberto, & Græcum Henrico Stephanis debemus. Jo. Scapulæ Lexicon, ex Henrici thesauro excerptum, lucem primum vidit Basileæ anno 1519, ut proinde decæptus fuerit Mich. Maittaire, in Historia Stephanorum, qui annum 1570 ejusdem editioni adsignat. Quod ad Lexica minora Græco-Latina attinet, etiamsi non omnia unius ejusdemque sunt pretii, accurate tamen hæc recensentur, ut habeant literarum Græcarum studiosi, quæ ex tam magna illorum copia eligere, & in suos usus comparare queant. Nam Lexica, ut vocantur, specialia, & indices Græcarum vocum in Scriptores quosdam Græcos, qui ligata juxta & soluta scripserunt oratione, non modo adducuntur in conspectum, sed & Lexica Biblica, & libri, qui Græca synonyma, epitheta, phrasæ, particulas, orthographiam, & profodiam Græcorum, tum & Græcæ linguæ cum aliis affinitatem docuerunt, longa serie enarrantur. Quemadmodum nec illi prætereuntur silentio, qui Græco-Barbara & Lexica ad voces mediæ & infimæ Græcitatæ pertinentia conscripserunt. Quibus omnibus index Lexicographorum Græcorum editorum, ineditorum, & perditorum, quotquot eorum in omni Bibliotheca Græca occurrunt, finem imponit, & ita Historiam Lexicorum Græcorum egregie locupletat. Cap.

XI. Agit de *Josephi Christiani Hypomnestico*, quod Theodorus Cantuariensis a. c. 690 vita defunctus in Angliam primum ad-
 vexisse perhibetur. Hic Josephus a. c. 420 floruit, & opus in
 quinque libros divisum, in quo res varias sacras tractat, illo
 tempore scripsit. Adservatur illud manu exaratum in Biblio-
 theca Cantabrigiensi, ex quo nactus est inscriptiones capitum
 Cl. Jo. Christoph. Wolfius, quas heic Fabricius cum eruditis
 communicat. Hunc Josephum sequitur *Andreas Cretensis*, in-
 ter cujus scripta præcipue recensentur, quæ junctim cum SS.
 Amphiloerii & Methodii lucubrationibus Græce & Latine
 Franciscus Combefisius Parisiis anno 1644 in fol. promulgavit.
 Et cum inter hymnorum Autores, quibus Ecclesia Græca uti-
 tur, illustre fuerit nomen hujus Andree Cretensis, Melodi
 Græcorum paullo locupletiore catalogo, quam olim in fine
 libri V hujus Bibliothecæ factum erat, exhibentur. Ex undevi-
 ginti hominibus Andree, quas ex MSto codice Bodlejano descri-
 pserat jam memoratus Wolfius, speciminis loco adfertur λό-
 γος παρρητικός de publicano & pharisæo, qui Latina orna-
 tus versione nunc primum publicam lucem subit. Quæ de Cy-
 rillo Scythopolitano, Joanne Cappadoce, Patriarcha Constanti-
 nopolitano antiquiore, & juniore Nestuta, de Joanne Antiocho,
 Patriarcha iidem Constantinopolitano, Gregorio Antiocheno
 Episcopo, de Dorotheo Abbate, Thalassione, Isaaco Presby-
 tero Antiocheno, eorumque scriptis afferuntur, lecti di-
 gna sunt, & lectoribus rerum Græcarum amantibus se valde
 commendabunt. Quemadmodum & illi, qui de Scriptoribus
 homonymis sunt solliciti, varios *Andreas*, *Thalassios*, & cum
 Autor de *Isaaco Presbytero Antiocheno*, tribus *Germanis Con-
 stantinopolitanis*, *Jo. Carpathio*, *Cosma Hierosolymitano*, *Ta-
 raso Patriarcha*, & *Michaelo Syncello* agit, varios quoque re-
 perient *Isaacios*, *Germanos*, *Cosmas*, & *Michaelis*, quibus suos
 loculos explere poterunt, ut alios scriptorum catalogos, videli-
 licet scriptorum, qui ab Isaacio Catholico in invectivis contra
 Armenios citantur, & scriptorum epistolarumque, quæ refe-
 runtur & allegantur in actis Concilii quinti Constantinopoli-
 tani a. c. 553 habiti, silentio prætermittamus. Cap. LXII de ali-

is scriptoribus Seculi X, XI, XII *Theophano Cerameo, Jo. Zonara, Jo. Tzeze, ejusque fratre Isaaco, Constantino Harmenopulo, Nicone monacho & archimandrita, Andronico Camatero, Samone Gazensf, & Theoriano, Eustathio Thessalonicensi Archi-Episcopo, Nicolao Grammatico, variis Simeonibus, & Simonibus, Petro Diacono, Luca Chrysoberge, Neophyto monacho, Johanne Citri Episcopo, eorumque scriptis tradita habentur, & simul recensetur *hymnologia Aldi Manutii*, quam Venetiis anno 1501 in 4 edidit, in qua præter Prudentii, S. Prosperi & aliorum sacra carmina, varii Jo. Damasceni & Cosmæ Hierosolymitani hymni Græce & Latine inveniuntur. Antequam autem huic capiti finem imponit Cl. Fabricius, de *Syntipæ Persæ & Erasto* observat, quod illi liber argumenti moralis, ex Syriaco, ut ajunt, Græce, & alius ex Græco Latine versus, de septem Philosophis sapientia sua filium regis ab illecebris & calumniis novercæ immunem servantibus, attribuitur: huic ex Græco verso titulus est: *de Erasto filio Imperatoris Diocletiani, novercæ Aphrodisiæ amoribus repugnante ejusque odiis & infidiis subducto, per septem sapientia insignes philosophos Euphradigorum, Demiurgum, Ternum, Enoscopum, Philanthropum, Agatbum & Leucum*. Hic in variis linguis, diverso tamen titulo legitur; Germanice inscribitur: *Die sieben weisen Meister*; Gallice: *Histoire du Prince Erastus, fils de l'Empereur Diocletien*, item: *les sept Sages de Rome ou histoire de Pontianus Empereur*. Ex scriptoribus homonymis hoc capite Theophanes, Constantini, Camateri, Nicolai, Simeones, Petri, & Neophyti proferuntur. Cap. XLIII *Scriptores numero XLIV* adducuntur, qui Romanæ favorunt ecclesiæ, & eam cum Græca conciliare adnisi sunt. Agmen ducit *Johannes Vecco* five *Becco*, & *Gennadius*, de quo posteriore integra heic legitur dissertatio Eusebii Renaudoti, quæ desumpta est ex illius observationibus ad Gennadii homilias de S. S. Eucharistia, quæ prodierunt Paris. 1709, 4. His adductis, scripta exeuntur de Græcis, aut contra Græcos, à Latinis & Romanæ Ecclesiæ sociis natione haud Græcis consignata, ubi & de Statu Ecclesiæ Græcæ, de dogmatibus, & ritibus ecclesiasticis Græcorum evartantur, quæ par-*

tim ex Lutheranis, partim ex Reformatis eam in rem fuere scripta. Et postquam de variis *Demetriis*, tribus *Chrysoloris* & duobus *Meletis* disputatum est, farrago testimoniorum, quæ e Græcis adversus fabulam de Johanna Papissa stare videntur, e Blondello subjungitur. Cap. XLIV de *Gregorio Palama* ejusque scriptis & adversariis, de *Gregorio Acindyno*, *Johanne Cyparissota*, *Palama* propugnatoribus, de *Philosbeo Patriarcha Constantinopolitano*, *Nilo Rhodio*, & *Johanne Glyce* tractatur. Cap. LXV Notitia, ut dicitur, alphabetica Scriptorum Græcorum magna ex parte nondum editorum, & quorum ætas incerta est, suppediatur. Plerique ex illorum conspiciuntur esse numero, qui scriptis Romanam impugnaverunt Ecclesiam. Ultimo autem loco spectatur *Leonis Allatii diatribe de Georgiis*, cum notis a Cl. Fabricio denuo edita, quæ huic volumini colophonem imponit.

ATHENARUM LUBECENSIVM PARS II,
cujus Sectio I Viros Illustres, Consiliarios & splendidis
muneribus insignes, Sectio II Theologos exhibet; Autore
JOAN. HENR. VON SEELEN,
Rect. Lubec.

Lubecz, apud Petr. Bœckmann, 1720, 8.

Alph. I plagul. 4.

PARS hæc secunda finem imponeret labori Cl. Autoris, quem in recensendis doctis viris, qui olim in Gymnasio Lubecensi literis operam dederunt, suscepit, nisi animo mutato duabus his Partibus totidem addere constituisset. Eo factum est, ut nunc non nisi Viros aliquot illustres & Theologos memoraverit, ceteros proximis narrationibus reservans. Sectione igitur I laudatur p. 1 *Petrus Brandis*. P. 3 *David Joannes von Braunschweig*, ubi de *Visculorum* gente antiquissima, ut & *Dusterbopiana*, quæ per connubia *Brunsvigiis* mixtæ sunt, in medium quædam proferuntur. P. 8 *Joachimus van Dale*, cujus majores a stirpe Itali in Brabantiam aliquando & Marchionatum Antwerpensem delati sunt, qui tandem Ducis de Alba crudelitate expulsi

expulsi in Belgium primum, mox in Saxoniam inferiorem de-
 venire. Quo casu cum Documenta nobilitatis amissa essent,
 Leopoldus Imperator publicis literis eam restauravit huic Jo-
 achimo fratrique Dieterico, quæ p. 16 legi possunt. Ex hac sa-
 milia unus nobile Collegium van Dale Lovanii instituit & redi-
 titibus adeo amplis ditavit, qui viginti studiosis alendis suffici-
 ant, p. 13. P. 29 *Henricus Fock*, p. 38 *Joannes Franckius*, Parens
 Theologi & Professoris Halensis Aug. Herm. Franckii, & Ducis
 Saxo Gothani Consiliarius. Ultimus ille Collegii Canonorum
 Ratzeburgensium per decem amplius annos Syndicus fuit. Ad-
 ditæ sunt ejusdem Epistola & Carmen p. 47, quibus Henrico
 Bangerto munus Rectoris gratulatus est, quæ quasi scholarum
 Vindicæ esse possunt P. 59 *Augustus Fridericus de John* cum
 fratre *Christiano Alberto*. P. 60 *Christophorus Fridericus Kie-
 nius*, Poeta elegantissimus, ut etiam tum adolescenti Dux
 Mecklenburgicus Professionem Poeseos publicam in Rostochi-
 ensi Academia conferre voluerit, quia magnum illius urbis in-
 oendium carmine Germanico eomtissimo deploraverat, p. 63.
 Aulam nunc Suerinensem, in quam A. 1693 adsumtus est, ex-
 ornat: nec tamen desit poësin exercere, utpote qui nunc quo-
 que Volumen Poematum Latinorum & Germanicorum ad pre-
 lum habet paratum. P. 67 excipit illum literarum ordine; *Jo-
 Ludovicus Lib. Baro de Kœnigstein*, patre *Ludovico Pincier* na-
 tus, & a Rege Suecorum ad splendidissimum Liberi Baronis
 gradum evectus. P. 73 *Theodorus Marcus Lenten*; p. 77 *Nico-
 laus Henricus von der Maase*; p. 83 *Gottbardus Johannes de
 Marquart*; p. 83 *Franciscus Henricus Matthiassen von Ehbren-
 berg*, ob raras animi dotes in ordinem nobilium cooptati. P. 94
Joannes Adolphus Owens, cui a pag. 95 proximi sunt *Ludovicus
 ac Deslesus Henricus ac Joachimus Christianus Pincierii*, singuli
 magnis Lubecæ honoribus usi. Sequitur p. 103 *Joachimus Ran-
 zovius*, & p. 106 *Ach. Ues Fridericus Schomerus*, Ducis Mecklen-
 burgici Cancellariæ, ut vocant, Vice-Director, qui fratris sui
Justi Christophori Theologiam Moralem cum sua Præfatione
 edendam curavit. P. 107 *Joannes Vermehren* laudatur non ma-
 gis Principum gratia, quam Doctorum Virorum amicitia felici-
 cem

cem fuisse. Inter hos fuit *Hornius*; qui in benevolentiz ac singularis affectus documentum libros a se confectos ac propria manu scriptos, *Orbem nempe Politicum & Historiam motuum ac mutationum in Britannia*, antequam publice ederentur, ipsi describendos communicavit, p. 110. P. 114 *Paulus Vermebren* prædicandus venit, qui civilibus etfi muneribus passim ac denique in nostra Saxonia functus, raro tamen exemplo elegantioribus etiam literis, Poesi & Sanctiori disciplinz sedulo incubuit, quod scripta ejus elegantissima testantur, quæ vide p. 116 & 120. P. 124 *Magnus de Wedderkop*, ex Professore Heidelbergensi & Kiloniensi in Præsidem Consilii intimioris Slesvico-Holsatici evehctus, anno 1709 cum adversa fortuna conflictari cœpit & carcerem intravit, ex quo an. 1714 hoste ejus infensissimo e vivis sublato, magno cum dolore egressus. Ipse variis politis scriptis claruseo jam laboravit. *Christophori Forsbneri Epistole* in lucem protrahantur, p. 130; nisi hos conatus mors ejus, quæ nuper consecuta est, interceperit. Claudit agmen p. 131 *Jochimus Wolters*, Archivi vivi, ut Sibberni verba habent p. 133, & Cancellariæ ambulantis nominibus, laudibus præterea infucatz probitatis & eximiaz religionis insignitus.

De Theologis Sect. II laudatis pauca dicemus. Cum enim numerus eorum ad septuaginta quatuor excreverit: ne nomina quidem omnium per instituti rationes afferre possumus. Memoratur p. 137 *Christianus Funck*, Ecclesiæ, quæ Aurici est, Pastor Senior, filia præstantissimæ indolis fortunatus, quæ cum alias artes ac sciëntias, tum maxime Ebræam linguam egregie callens præmaturo fato extincta est. Meditatur ipse inter alia *Chronicon urbis Aurici*, vastum Opus, & fere absolutum p. 134. P. 146 *Stephanus Jepsen*, qui vernacula lingua *Harmoniam Chronologicam IV Evangelistarum* scripsit, quam Cl. Autor harum Athenarum Latine reddidit & propediem evulgabit p. 152. P. 166 *Adamus Laurentius Nicolai*, qui adolescens in obitum Præceptoris sui *Meieri* duo Epicedia scripsit, quorum alterum *Carmon Bucolicum*, *Myrtillus lacrymans*, p. 167 inseritur. P. 184 *Joannes Wilhelmus Petersen* sese offert, ut ut Autor Fanaticis eum potius quam Theologis accenfere vult. Præclare tamen

Lube-

Lubecæ se gessit, quod jam in vita sua, perscripsit. Ex qua cum aliqua Autor attulisset, subdidit: *Utinam res suas tam praeclare in Ecclesia gessisset, quam in Schola egit.* P. 193 *Joannes Polzius* laudatur, ex cujus rebus ordine optimo tractatis Methodus quaedam bene literis studendi sumi posset, Ipse certe sua via ita profecit, ut anno ætatis decimo sexto *Historiam* quandam *Scholarum* a condito mundo ad Nativitatem Christi coneriberet, quam *Ponarius* dignam judicavit, quæ publice prodiret. P. 204 *Hermannus Rathmann*, notissimus Ecclesiæ Dantiscanæ Pastor, se offert. Pag. vero 231 *Caspar Sagittarius*, magnum illud nomen, de quo latius, ut meruit, Autor egit. Ocasione libri *Sagittariani de Januis Veterum* refert, quod *Andreas Plantecovius*, Medicus & Philosophus Lubecensis, Librum mediteretur ejusdem argumenti, qui ea sistat, quæ *Sagittarii* diligentiam effugerunt, p. 246. Ceterorum etiam Librorum indicio talia subinde inspergit Autor, quæ notitiæ librorum non sunt inutilia. Pag. 277 *Henricus Scharbau* in scenam prodit, qui hic *Treatatum suum de Parallelismo cum Hereticis instituto* contra judicia *Trevoltiensium* epistola defendit a pag. 280. Pag. 298 *Justus Christophorus Schomerus* sistitur ut Theologus magni nominis, Juris tamen etiam cognitione ita imbutus, ut multis admirationi fuerit, cum publice Actorum disputationibus interesset, p. 302. P. 316 *Christianus Scriberius* laudatur, & quod *Rensburgi*, non ut alii tradidere, *Flensburgi* natus sit, notatur. Dein singularia ejus fata, cum utero adhucdam esset, inclusus, aliaque vitæ pericula e *Galvisio* narrantur. P. 328 *Caspar Henricus Starckius* visitur, de quo Cl. Autor refert, quod *Addimenta* ejus ad *Placcii Theatrum Anonymorum* aucta magis & correctæ sint proditura. Quæ vero alia diligentiz & doctrinæ monumenta expectari ab illo queant, p. 335 indicatur. P. 359 *Joannes Tarnovius*, interpretes sacrarum literarum dexterrimus, & p. 563 *Adamus Triebchovius* meritissimis elogiis tractantur. Pag. 412 ubi ad *Franciscum Wærgerum* devenit, Thomæ *Crenii* triga epistolarum adfertur, in quibus *Wærgeri* laudes & *Bibliopolarum* quorundam probra leguntur. Igitur non uno nomine commendandam esse Cl. Autoris operam apparet. Sive

enim quod singularia eruditorum fata perscribat, sive quod non raro alios Vitarum scriptores corrigat, sive quod scripta maxime minuscula & fugitiva ab interitu vindicet, & inedita ac assecta indicet, respexeris, talem laborem Reip. literariz non inutilem esse deprehendes.

THE HISTORY AND ANTIQVITIES OF
the University of Cambridge.

h. e.

HISTORIA ET ANTIQVITATES UNI-
versitatis Cantabrigiensis, Partibus
duabus.

Londini, apud J. Batemann, J. Nicks, & W. Boreham, 1721, 8.
Plag. 18.

Vir Clarissimus, & in eruendis Angliz Antiquitatibus perindustrius, Thomas Hearne, anno superiori Thomaz Spröti Chronicis, ab ipso editis, libellum *Nicolai Cantalupi* de Antiquitate & origine Universitatis Cantabrigiensis, & A. 1716 Collectaneis Lelandi de rebus Britannicis Descriptionem Collegiorum ejusdem Universitatis, Autore *Richardo Parkero*, S. Theol. Baccalaureo, scriptam, adjunxerat. Hosce igitur duos libellos, Latine primum exaratos, Anonymus noster in gratiam eorum, qui vel Latinæ linguæ ignari sunt, vel a dictione Cantalupi barbara abhorrent, Anglice translatos sub titulo, quem exhibuimus, edidit; præsertim cum libri, quibus adjuncti sunt, ob pauca, quæ impressa sunt, exempla jam sint rarissimi. Illis vero ex Rymeri Actis publicis addidit diplomata quædam Collegiis dictæ Universitatis concessa, & ex MSto Bibliothecæ Cottonianæ Catalogum Rectorum & Cancellariorum ejus ab anno 289 ad annum 1603, & summam Privilegiorum, quæ ab Angliz Regibus accepit. Cantalupo etiam Præfationem præmisit, qua, ratione instituti reddita, primo quidem in compendio exhibet illa, quæ de hoc Autore a Cl. Hearnio apud Sproutum ex variis scriptoribus collecta sunt. Unde discimus, quod ille natione Cambro-Britannus, ex eadem, qua S.

Thomas

p. I. II.

Thomas Cantalupus, familia oriundus, ordine Carmelita, sui-
que ordinis Cantabrigiæ, Bristolæ, Glocestriæ, & tandem
Northamptoniæ Præfectus, præter brevem Cantabrigiæ histori-
am, & alia, scripserit in lib. I Sententiarum, Encomium sui ordi-
nis, Epitomen Chronicorum, Appendices ad Historiam, Ser-
mones vernaes, diemque suum obierit d. 27 Sept. A. 1441.
Deinde ulterius vestigia Hearnii legens, orationem profert de
Antiquitate Cantabrigiæ a Simone d' Ewes in Parlamento di-
ctam, qua hic probare annitur, Cantabrigiam, five civitatem,
five Academiam spectemus, Oxonio antiquiorem esse. Deni-
que subjungit incerti Autoris Relationem de tumultu incola-
rum urbis Cantabrigiæ adversus Academiam, a Hearnio pariter
apud Sprottum ex antiquo MSto Latine evulgatam.

p. III.

VII sqq.

Jam ipsum Cantalupi libellum quod attinet, sequentia in
illo de Cantabrigia, ejusque Academia reperimus. Gurguntius, p. 1. 2.
Belini filius, Rex Britonum, Sutlaco Danorum Rege sub pri-
stianum, quod excutere voluerat, jagum redacto, classe redux
prope Orcades insulas conspexit triginta naves, viris & foemi-
nis onustas. Cum vero de illis inquireret, dux eorum Partho-
Jaymus cum fratre Cantebro, Cantebri Hispaniæ urbis herede,
Regem accessit, seque ex Hispania pulsos, & jam per octode-
cim menses in mari oberrantes narrans, & exiguam Britanniæ
partem incolendam petens, Hiberniam, tum temporis in-
colis vacuam, ea lege obtinuit, & annuum tributum penderet.
Sed frater ejus Canteber, vir prudens & eruditus, quem Rex se-
cum retinuit, postea filiam ejus Guenolenam in matrimonium
accepit, & cum illa orientalem Britanniæ partem. In illa ad flu-
vium *Cante* urbem coadidit, & Astronomis & Philosophis ad
eam vocatis stipendia assignavit. Ex hoc tempore urbs illa, Bri-
tonum lingua *Caogrant* dicta a filio Cantebri Grantino, qui
pontem ibi ædificavit, vel a multitudine Philosophorum, sed
lingua Latina urbs *Cante* a Cantebro conditore ejus, & tandem
Cantabrigia (*Cambridge*) appellata est. Rex Guttelimus, filius
Gurguntii, ædificiis & muris illam adornavit, ejusque conjux
Marcia, in omnibus scientiis bene versata, legem ibi sancivit,
quæ Marcia Britonibus vocata est. Inter illos, qui olim ibi do-

3.

fuerant, Anaximander fuit, discipulus Thaletis, & Anaxagoras. Rex Cassibelanus tantam illi prerogativam concessit, ut quis fugitivus vel criminis reus, si discendi gratia eo sese recepisset, tutus plane evaserit. Propter hanc & alias causas multi ex omni terra eo commearunt, quorum aliquos Julius Cæsar, victo Cassibelano, Romam transportavit, ibi postmodum florentes. Rex Maurius illam ulterius & muris & turribus præclare munivit. Cum Rex Lucius ibi de fide Christiana audivisset, a Fagano & Damiano, ab Eleuthero Papa ad desiderium ipsius in Angliam missis, conversus & baptizatus est. Atque ab illis etiam Cantabrigiæ tria milia Philosophorum uno die regenerationis lavacrum acceperunt. Sed urbs jam bene munita a Maximiano Herculeo, Diocletiani filio, flammis tradita, & deserta relicta est usque ad tempora Regis Octaviani, qui opera Caradoci, Cornubiæ Ducis, ædificia pro Studiosis denuo ibi extruenda curavit, illisque Mauritium, omni liberali doctrina instructum, præfecit. Postea a Saxonibus, & cum Pelagius, Doctor quidam Academiæ ejus præcipuus, in hæresin incideret, alique contra illum insurgerent, ab affectis ejus multum infestata est. Cumque omnes fere ejus incolæ periissent, Vortimerus scholæ addictos armata manu defendit. A. § 29 Rex Arthurus Academiæ & Rectorem dedit Kynotum, & immunitates singulares. Sed post mortem ejus Ambrones, Picti & Saxones igne & gladio rursus valde desolatam illam reddiderunt. Cujus rei Augustinus, cum in Anglia Saxonibus verbum Dei prædicaret, miseris, A. § 22 gratia Regis Ethelberti Cantuaria obtinuit viros quosdam omnibus ingenuis artibus instructos, quos in fide Christiana diligenter erudit, & Rex postea, consilio ejus & mandato Gregorii, Pontificis Romani, Cantabrigiam ablegavit. Cum Penda, Rex Marciatorum, Academia in urbe *Criclade* erecta, multos Cantabrigia Hebrææ & Latinæ linguæ peritissimos eo perduxisset, Cadwaldus, Britonum Rex, iis, qui Cantabrigiæ permanferunt, novum privilegium concessit. Cessante Britonum potestate, & Anglis Orientalibus regnare incipientibus. Egbertus, Paulini in Episcopatu Eboracensi successor, Rector Cantabrigiæ exiit, & post illum Alcuinus, va-

riis

riis scriptis clarus. A. 682 Beda eo pervenit, ibique & docuit, & scripsit, & effecit, ut Academia varia a Sergio Papa privilegia impetraverit. Ex ejus disciplina ibi egressus Jo. Scotus, Cambro-Britannus, qui præter librum de divisione naturæ, versionem Hierarchiæ Dionysii Areopagiti, desiderantæ Rege Franciæ, confecit. A. 844 potestatem docendi hic obtinuit Rabanus, Abbas postea Fuldenfis, & Episcopus Moguntinus. Cum A. 869 Rex Edmundus cum innumerabili Christianorum multitudine ab Hyngaro & Hubba trucidatus esset, Cantabrigia etiam rursus est vastata; ubi tamen postmodum doctores quidam, qui antea ibi literas hauserant, scholas publicas, variis privilegiis a Sedwalo Rege ornatas, resuscitarunt. A. 915 Rex Edwardus, Alfredi filius, omnia Universitatis privilegia confirmavit. Huc usque Cantalupi Historia, cui privilegia quædam Regum Universitati concessa, cum Bullis Pontificum, adjecta sunt.

Quantum ad Parkeri Descriptionem, quæ jam sequitur, Collegiorum Cantabrigiæ, permittuntur illi nonnulla de hoc Parkero ex Fulleri Historia de Viris Præstantioribus Angliæ; unde patet, quod ille Archidecani Eliensis filius, Socius Collegii Caji Cantabrigienfis, in heraldicis, historia, antiquitate minime holpes, at melancholici temperamenti fuerit, publicorum propterea munerum negligens, & mortuus Helix in patria circa annum 1624. In ipsa autem Descriptione Autor hic primo quidem recenset domus, hospitia & monasteria, in quibus olim doctores & studiosi hujus Universitatis, antequam Collegia extructa essent, vixerunt, notato simul situ earum, quantum quidem ex Matthæi Parkeri, Archiepiscopi Cantuariensis, Tabula Chorographica, jam A. 1572 publicata, colligere potuit. Deinde sedecim Collegiorum, nempe Domus S. Petri Aulæ Clarenfis, Aulæ Pembrocianæ, Collegii Corporis Christi vulgo Benedicli, Aulæ Trinitatis, Collegii Caji, Collegii Regis, Collegii Reginz, Aulæ Catharinæ, Collegii Jesu, Collegii Christi, Collegii S. Johannis, Collegii Mariæ Magdalenæ, Collegii Trinitatis, Collegii Emanuelis, Collegii Sidney-Suffeffiensis, historiam ordine ita persequitur, ut quomodo fun-

p. II.
12.

14.

15.

16 sqq.

26.

27 sqq.

34 sqq.

- fundata, quæ beneficia in illa collata sint, & quosdam Rectores
 p. 149 199. illis præfuerint, recenseat. Tandem his Catalogum Episcoporum
 num, qui ab A. 1500 ad A. 1622 in illis educati sunt, subjungit. In Catalogo Rectorum & Cancellariorum hujus Academiæ,
 quem ex MSto Cottoniano addidit Editor noster, non nuda
 semper eorum nomina, & anni, quibus vixerunt, comparent,
 sed aliquando etiam memorabilia quædam, quæ temporis illorum
 197. in Academiis acciderunt, narrantur. E. c. quod A. 1505
 Erasmo Roterodamo concessa sit facultas incipiendi in Theologia;
 198. quod A. 1520 libri Martini Lutheri & aliorum combusti
 sint; quod A. 1535 d. 22 Jun. Jo. Fisherus, qui A. 1514 perpetuus
 Academiæ Cancellarius factus erat, capite plexus sit, quod
 noluerit jurare in verba Regis, qui se caput Ecclesiæ Anglicanæ
 199. præfecerat: quod A. 1556 d. 6 Febr. ossa Martini Buceri, qui
 A. 1550 Cantabrigiæ mortuus, & in Choro B. Mariæ Magnæ
 sepultus fuerat, effossa & in foro publico combusta sint. In
 152. Summa Privilegiorum, quæ ultimo loco sese offert, inter alia
 legitur, quod Elisabetha Regina aleas nullo tempore, pictas autem
 cartas tempore Nativitatis Christi studiosis concesserit.

DANIELIS MAICHELII INTRODUCTIO
ad Historiam Literariam de præcipuis Bibliothecis Parisiensibus, locupletata annotationibus, atque methodo &c.
in duas Partes divisa.

Cantabrigiæ, impensis Cornelii Crownfield, 1721, 8 maj.
 Plag. 19.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. Fil. 1721, 8.

Plag. 16.

Helvetiam, Galliam, & ubi nunc moratur, Angliam, Auctor curiose perlustrans, nihil reperit, quod magis animum caperet, quam passim inventi & in Bibliothecis absconditi thesauri, ex quibus singulis aliquid collegisse in usus suos non immerito in magna felicitatis parte ponit. Multitudine vero bibliothecarum insigniorum ita abundare Parisienses, ut nulla urbium illustrium cum illa contendere queat, non ibimus inficias,

ficias, at unam illam urbem plus divitiarum servare quam gentes omnes reliquas, jactantius asserunt nonnulli. Dignæ certe Bibliothecæ Parisienses doctissimo Autori habitæ sunt, in quibus novem mensium spatio perlustrandis describendisque industriam exerceret suam, maxime cum ante eum nemo extitisset qui Bibliothecarum Parisiensium descriptionem ediderit satis accuratam. Considerat vero earum origines, progressum, statumque præsentem, simulque quæ ad intimam earum cognitionem faciunt, in prima imprimis libri parte exponit, admixtis eruditorum, quos benevolos expertus est, elogiis. In altera vero de usu bibliothecarum, & recta studiorum methodo agitur. Primo loco Bibliotheca regia, reliquis omnino præstantior, comparet: cujus origines nonnulli a Carolo M. repetunt, at minus recte, quod Cl. Maichelius luculentius demonstrat. Carolo V & Carolo VI Regibus initia & Ludovico XI potissima ejus incrementa vindicat, quorum exempla secuti sunt Carolus VIII & Ludovicus XIII, qui Roberti Ganguini & Jo. Lascaris opera usi, Bibliothecam hanc insigniter locupletarunt. Tandem vero Franciscus I singulari in literas & doctos amore ductus, constituta & ornata bibliotheca in fonte Bellaqueo, regis impensis misit eruditos speculatores Guil. Postellum, Justum Peacellum & Petrum Gillium, qui ex diffitis orbis partibus, quicquid præclarum invenissent, confarcinarent, domi vero illi præfecit Guil. Budæum & postea Petrum Castellanum. Nec eam ornare desierunt, Henricus II qui sicut typographiæ studium, collatis honoribus, promovit, ita & bibliothecam multum auxit lege data, ut potissimi libri ex typo thetarum officinis ei inferrentur; Carolus IX, qui Ranconeti MS. eam auxit, Jac. Amioti & Jac. Aug. Thuani, Bibliothecariorum, consiliis usus; tum & Henrici Reges III & IV, quorum hic Catharinæ Medicæ insignes Codices manu exaratos, privatorum consilio suppressendos, regis inferuit. Ludovicus XIII non modo typographiam regiam in palatio suo condidit, sed & Philippi Huralti libros emit, & Petri Puteani atque Nic. Rigalti cura in regiam Bibliothecam inferri jussit. Præfuit tunc illi Hieron. Bignonius, & suo merito illustris, & nepotis, Jo. Pauli Bignonii

in

in cuius Viri laudibus evehendis Galli pariter, & exteri, insignem ejus comitatem experti, merito decertant, qui que nunc eidem Bibliothecæ præest, nomine clarior. Verum nemo rei magnitudini par fuisse videtur ante Ludovicum XIV, cujus auspiciis ex omnibus orbis regionibus libri selecti comportati sunt, in quo negotio magnam otii sui partem Mabillonius posuit; nec minus auspicata initia præbet Ludovicus XV, qui pupillus tutoris, summi literarum Mæcenatis, autoritate, celeberr. Baluzii MSCtos codices in regiam intulit. His incrementis aucta & perfecta Bibliotheca regia, nunc sedecim mille codices MS. & octoginta mille impressos adservat. Ex his quosdam recenset Autor plenius, & ex suo penu addit, quæ ad intimam Codicum manuscriptorum cognitionem & usum pertinent. Partem Bibliothecæ regiz antea constituit thesaurus antiquorum numismatum, qui quidem ab eadem jussu Regis hodie regnantis separatus est, propediem tamen cum illa iterum conjungendus. Curam librorum MStorum doctissimus Jo. Botvinius, regius Professor Græcæ linguæ & Academiæ Inscriptionum Socius, gerit; impressos servant *Fourmondus*, Prof. linguæ Arabicæ & ejusdem Academiæ membrum, atque *Debofus*, Viri docti; cuncta vero moderatur Illustris, quem diximus, *Bigonius*, Abbas S. Quintini, Comes Consistorianus, utriusque Academiæ, Inscriptionum atque Scientiarum, Præses; nec nullæ sunt in administranda Bibliotheca partes Doctoris Sorbonici *Tarnis*. Catalogus Bibliothecæ, quem Nic. Clemens promiserat, nondum prodiit. Regiam Bibliothecam proxime Colbertina sequitur, si non numero manuscriptorum, qui ad 18000 accedit, horum præstantia tamen cum illa comparanda. Origines debet Illustri Colberto, Status administro supremo, operam suam conferente Steph. Baluzio. Existat hic inter MSptos unicus, qui hodie, quantum constat, superest, codex de mortibus persecutorum, vulgo Lactantii creditus, quod Nicol. Nourrius negare ausus fuit, cui Autor noster integram Dissertationem Criticam, parti secundæ hujus introductionis insertam, opposuit. Possidet nunc Bibliothecam Vir Illustris de Seignelay, Filius tanto Patre dignus, qui & in ea ornanda

Biblio

Bibliotheca, strenue pergit. Proxima inter illustres est San-Germaniana, Ordinis Benedictinorum ex Congregatione S. Mauri, quæ instructa primum a P. Dubrevil ejusdem Ordinis, defuncto anno 1614, aucta inde est cura sociorum, in ecclesiasticos scriptores imprimis propensa, perfecta demum donationibus Virorum illustrium, Darthii Jcti, Valliantii Medici, Baudrantii Geographi, & præcipue Etrei, qui ex Abbate factus Archiepiscopus anno 1718 satis functus est, & bibliothecam privatam suam locupletem Bibliothecæ huic legavit. Præterea & horum monachorum fidei commissa est Bibliotheca Coislinaiana, olim Segueriana, cujus catalogum Montfauconius dedit. Præsent illi Viri docti & ad officia prompti, Antonius *la Prade*, & Fr. Martinus *Bouquet*, qui in edendo Josepho occupatur. Mazariniana Bibliotheca, Mazarini Card. sumptibus ac opera potissimum Naudæi collecta, variamque fortunam experta, olim dispersa & iterum restaurata, nunc etiam præstantioribus accensetur; exhibet illa triginta & septem millia librorum impressorum, manuscriptos nullos: qua occasione Autor adfert testimonia non ubivis obvia pro artis typographicæ inventione Moguntiz afferenda. Patet hæc bibliotheca bis in septimana, unde a Cl. Struvio in privatis poni non debuit. Curam vero ejus gerit *Quinaltus*, Doctor Sorbonicus. Recensetur inde Bibliotheca Facultatis Theologicæ Sorbonicæ, inter antiquissimas habenda, quippe jam inde ab A. 1289 illustris. Potissimam vero sui partem habet ex dono Cardinalis Richelii, cujus & liberalitati ipsæ debentur ædes. Sed publica illa bibliotheca non est, nec laudibus par, quæ ei vulgo tributz sunt: qua occasione iterum de typographiæ origine, maxime in Gallia, Cl. Autor differit. Catalogum ejus adornat Franciscus *Salomon*, ex sodalibus. Sanctæ Genovesæ Bibliotheca inter Parisienses haud infimum locum obtinet, quæ accessione Tellerianæ insigniter crevit, ut de Museo, quod Cl. Molinetus luculentius descripsit, nihil addamus. Bibliothecarii munere fungitur *Courayerius*. Jesuitarum Bibliothecæ Parisiis duæ sunt, in quibus eminet quæ in Ludoviciano Collegio visitur. Instrui illa cœpit post reditum ab exilio fatali sodalium in Galliam, & variorum liberalitate succrevit. Præter

MSptos enim, in quibus Græci sunt trecenti & quinquaginta, impressos continet 47000, quorum omnium curam nunc habet Rev. P. *Thoubeau*. Altera, Collegii domus professorum Bibliotheca, ad tantam claritatem nondum pertingit, verum expectat optimam hereditatem librariam ab illustri Huetio, qui per plures annos in hoc Collegio delitescit: interim Bibliothecæ magna cum laude præest Vir doctus *Tournemius*. Bibliotheca Canonorum Abbatæ S. Victoris originem refert ad A. 1113, quo domus condita est, publico vero usui destinata demum A. 1640, & nunc ter per septimanam patet; maxima pars librorum ad Theologicos pertinet, insignisque præterea apparatus adest manuscriptorum ecclesiasticorum. A. 1611 Patres Oratorii nati sunt Parisiis, & simul Bibliotheca eorum cepit colligi, quæ nunc libris constat duo & viginti millibus, in quibus eminent ex Oriente advecti. Ejus regendæ munus tenet Celeberr. P. *Longus*, ejusdem Ordinis. Claret hinc PP. Prædicatorum Bibliotheca, cujus origines pariter ad principium Sec. XVII referuntur: ea liberalitate aliorum aucta, libros nunc completitur 25000, tum & manuscripta quædam, præsertim Orientalia, quæ omnia demandata sunt curæ P. *Le Quien*. Augustinianorum discalceatorum, prope viam Victoariam, qui vulgo *Petits Peres* dicuntur, Bibliotheca est recentior, & inde plurimum laudis habet, quod ab inopibus condita, ad minime contemnendum numerum adscendit, cujus hodie Custos est Rev. P. *Eustachius*. Minimorum Bibliotheca illud peculiare habet, quod abundat liturgiis manuscriptis, quæ Cel. *Lau-noii* donatione eo pervenerunt. Fratres Cœlestini quoque Bibliotheca sua gaudent, instructissimis ab Autore annumerata, cui P. *Bocquetus* præfectus est. Hinc ad secundam Introductionis suæ partem procedit Cl. Autor, in cujus primo capite de usu bibliothecarum Parisiensium ita agit, ut & ad aliarum usum applicari pleraque queant, quamvis non tam ad tirones, quam subactos ingenio eruditos respiciat. Caput secundum notitiam historiæ literariæ exhibet, atque ejus indolem, naturam & præstantiam tradit; cujus quidem imperitos in Bibliothecarum sacra non admittit. Artem criticam inter ea refert Autor, quæ ad verum

verum Bibliothecarum uſum faciunt, hinc de ejus natura & præſtantia Cap. III luculentius agit, cumque præcipua Criticæ ars in eo verſetur, ut genuina veterum ſcripta a falſis diſcernantur, artis ejus porro ſpecimen exhibet C. IV, ubi de Libro de moribus perſecutorum agens, quemadmodum ſupra jam indicavimus, Laſtancio eum vindicat contra Clariffimum Nourrium. C. V fontes hiftoriæ literariæ eruit, & ejus ideam quaſi exhibet in hiftoria literaria eccleſiaſtica. Proximum caput ſigillatim Bibliothecarios recenſet Pariſienſes, quodque adeo propius jungi primæ libri parti debet. Omnes non a doctrinæ modo excellentia, ſed, quæ præcipua Bibliothecarii virtus eſt, morum ſingulari elegantiâ & facilitate Autor dilaudat impenſius, imprimis autem faventes ſe habuiſſe Quinaltum & Longum, gratus teſtatur. Præterea aliquot ex pluribus eruditis Pariſienſibus ſelegit claros Viros, quorum nomen in primis commendat lectori. Latinæ linguæ præ aliis peritiâ tribuit Poireto Jeſuitæ; Græcæ vero Boivinio & Montfauconio; Orientalium Longoruzo & Renaudoto; Arabicæ Fourmondo; Syriacæ denique Henrionio. Ab Antiquitatum quoque Eccleſiaſticarum ampla ſcientia atque ingenii & memoriæ felicitate laudari vulgo Pariſiis Longoruzum monet Autor, & ex ejus commercio multum ſe profeciſſe fatetur. Nemini vero concedere in Antiquitatum & Criticæ vaſta ſcientia Montfauconium, inter omnes conſtat, cui tamen jungitur Cel. Harduinus, ad oſtentionem contemptor artis, in qua ipſe eminent. In Hiftoria literaria Longus, in civili, Gallica præſertim, Daniel & Tourneminius, Jeſuitæ, inter Theologos Sorbónicos Quinaltus eminent. Dagumerius Philoſophus & Diſputator ſubtilis eſt. Inter plures Academiæ Scientiarum inſignes Mathematicos elucet maxime Varignonius. Denique, cum Bibliothecarium vagum & incertum eſſe haud deceat, Autor Capite ultimo de ſtudiorum ſcopo recte inſtituendo accurate agit & ſuccincte.

HISTORIAE BIBLIOTHECAE FABRICIANÆ, Auctore JOANNE FABRICIO,

Pars IV.

Kkk 2

Wol-

Wolfenbüttelei, apud Godofr. Freytagii Viduam, 1721, 4.
Alph. 3.

- QUam industriam Autor in III Partibus Historiæ Bibliothecæ suæ, de quibus diximus in Actis nostris A. 1717 p. 501, A. 1719 p. 135 & A. 1720 p. 431, adhibuit; eam etiam præstat in Parte ejus quarta, qua recensentur volumina formæ quadripartitæ CLXXXIX, iisque præmittuntur IIX formæ grandioris. Longum foret singulorum contenta, repetere, autorumve nomina indicare; juvabit potius, ipsum evolvere atque inspicere librum, e quo curiosus lector cognoscet, in scenam hic produci libros Biblicos, patristicos, juridicos, rituales, dogmaticos, & polemicos, omnes bonæ in suo genere notæ, & dignos, qui excussi sint ac recensiti. Multa quoque reperiet memorabilia, e quibus nos tantum aliqua excerpemus. Observat nimirum doctissimus Vir, ex P. Dominici *Viva Trutina Theologica Thesium Quesnellianarum* demum intelligi, quas ob causas, qualescunque illæ sint, Theses Quesnellianæ Cl a *Clemente* Papa XI sint confixæ. Marqu. *Gudium* a Sam. Sciaffio heredem factum, magnas illas divitias obtinuisse, quibus incomparabilem sibi bibliothecam acquisiverit. *Virum Illustrem*, de Pufendorfii jure naturæ & gentium judicium ferentem, esse G. G. Leibnitium. In *manuali parochorum pro Salisburgensi Provincia*, talem dari formam absolutionis, ut ea significetur, peccatorum remissionem a Deo propria potestate fieri, a confessionario autem, tanquam ministro, secundario loco: si res cogat, nec sacerdos in premitu sit, fidei laico permitti moribundi confessionem audire, & deprecatoria hac uti forma: *miseretur tui omnipotens Deus*: moribundum juberi propriis meritis diffidere, & in solo Christi merito acquiescere; sicut in *Collectario Benedictino-Monastico*, Neuhusii A. 1709 edito, dicatur, impletionem boni operis esse a Domino, spei gratiæ cœlestis unice iuvandum, alendam fiduciam impetrandæ remissionis peccatorum, protectionem sancti esse sub protectione Christi, fierique deprecatione. Mich. *Heldingum* ita præfuisse Episcopatu Merleburgensi, ut Protestantes nullo modo premeret atque affligeret. *Wesselum*, cui libera a Papa Sixto IV data optio, quic-

quicquid vellet, petendi, nihil aliud rogasse, quam ut e Bibliotheca sibi darentur Biblia Ebraica & Græca. *Zephyrinum de Pace* esse Georg. Christoph. Ferdinand. a *Rasewitz*, eundemque mascule evincere, Protestantes non esse hæreticos. Historiam, quæ tecte narretur a Scheurlio, esse hanc, quod Cornelius *Martini Gretsero*, præsentiam ejus, tanquam Philosophi, in colloquio Ratisbonensi ægre ferenti, dicentique, quid Saul inter Prophetas? promte responderit: quærit animam domini sui. *Auctorem pietatis Academia Julia* esse Herm. Conringium. Frid. Ulr. *Calixtum* scribendæ historiæ immaculatæ conceptionis B. Mariæ virginis occasionem fuisse ex colloquio cum Illustri Viro, Ern. Leopoldo a Hockenvorde, dicto Schungel. Just. *Vindictium Severianum*, Teli defensivi fabrum, esse D. Wolff. Textorem, antecessorem Altorsinum, deinde Heidelbergensem. Sub larva Gustavi ab *Erskheim* latere D. Frid. Ulr. Calixtum; ejusdemque esse appendicem contra A. R. Sal. *Glassii* judicio controversias, inter Saxonicos & Helmsladienses agitatas, non fuisse capitales, & fidem evertentes. Cetera lectori relinquimus: cui sine dubio gratæ erunt partes operis secururæ; de quibus Autor porro nobis spem fecit.

p. 222.
221.
289.

316.
321.
326.
332.
333.

Burcard Gotthelf Struvens Ausführlicher Bericht
von der Pfälzischen Kirchen-Historie.

i. e.

BURCARDI GOTTHELF STRUVII
Iusta Descriptio Historiæ Ecclesiasticæ Palatinæ sistens varias Religionis mutationes & Statum Ecclesiasticum in Palatinatu Electorali aliisque Regionibus Palatinis a tempore Reformationis ad nostram usque etatem.

Francofurti, apud Johannem Bernhardum Hartung, 1721, 4.
Alph. 9.

Cum animadverteret Autor Celeberrimus, post Seculi superioris desurfum puriorem Evangelii doctrinam anticipi

piti fortuna hucusque pugnātem dura quæque in Palatinatu expertam fuisse, mancos vero esse aliorum labores, nec sine affectibus absolutos, qui illius conditionem ad nostra usque tempora describere aggressi sint, consilium cepit contexendi Historiam Ecclesiasticam Palatinam, qua omnes religionis mutationes Ecclesiarumque Palatarum statum a tempore reformationis ad nostram usque ætatem persequi constituit, adjectis simul religionis, ut ajunt, gravaminibus omnibusque iis, quæ hujus causa hucusque acta fuerunt in Comitibus Ratisponensibus. Totum opus absolvitur XIV Capitibus, quorum primo de præparatione ad reformationem ante Lutheri tempora differit, eam obtigisse dicens regionibus Palatinis felicitatem, ut cum spissa Papatus caligine laborarent omnes, in mediis tamen tenebris iis exorta fuerit lux Evangelii, accensa nimirum per Hieronymum Pragensem, Johannem de Wesalia, Rudolphum Agricolum, Johannem Reuchlinum, Spangelium, Jodocum Galium & Jacobum Wimpfelingium, sinceros veritatis confessores, quos omnes in Palatinatu ante Lutherum docuisse, suisque doctrinis præparasse ait ad proxime instantem reformationem convertendos ab antiquis erroribus ad Evangelicæ veritatis doctrinam animos. Ad ipsam deinde Reformationem progreditur Capite II, quo de initiis reformationis Palatinæ sub Ludovico Electore ab A. 17 usque ad 44 Seculi decimi sexti loquitur. Scilicet Lutherum ait ad conventum ab ordinis S. Augustini fratribus celebratum Heidelbergam venisse, ibique disputasse, *thesibus*, quæ disputationis materiam suggerebant, partim ex *Theologia* partim ex *Philosophia* desumptis; hanc disputationem, magna quidem Studioforum, Monachorum, Aulicorum, nec non Professorum confluyente caterva, publice habitam, nec sine Lutheri laude finitam, toti in Palatinatu reformationi initium dedisse; ipsum vero Electorem Ludovicum, cognomento Pacificum, superstitioni Papali licet deditum, suis tamen consiliis promovisse magis, quam impedivisse, docet reformationem, paulo post a Johanne Brenno & Theodoro Billicano magno conatu nec infelici successu continuatam. Successorem in Electoratu Ludovicus habebat fratrem, Fridericum II, de quo Capite III differit

Autor

Autor doctissimus, quo statum Religionis sub Friderico II Electore ab A. 1544 usque ad A. 1556 exponit, docetque, animum fatis quidem propensum in Evangelicæ veritatis doctrinam habuisse Fridericum II, ipsum tamen metu externo, quem Imperator incusserit, detentum, nondum publice eam professum fuisse, usque dum tandem Philippi Melancthonis consilio commotus, abrogato Missæ sacrificio, sacram cœnam sub utraque distribui iusserit, & de reformando simul Heidelbergensis Academiæ statu cogitaverit, Nominalium, Realium, Thomistarum & Scotistarum factionibus eliminatis. Nihilominus tamen eundem Imperatoris potentia coactum Cæsareæ declarationi, quam Interim vocant, subscripsisse, eodem Capite probat Autor Clarissimus. Paulo post tamen, mortuo Friderico II, incrementa longe majora cepisse docet Evangelii doctrinam; Ottonem namque Henricum, qui in regimine succedebat Friderico, summo zelo Augustanæ Confessioni addictum, omni tandem conatu introduxisse in Palatinas regiones Religionem Evangelico-Lutheranam, & remota ab Academia Heidelbergensi Professore, Matthia Keulero, Tilemannum Heshusium, Paulum Einhornium & Petrum Boquinum, qui publice Theologiam profiterentur, sua autoritate constituisse, atque sic tandem Palatinis regionibus Evangelii lucem summo splendore affulsisse, ait Capite IV, quo de statu Religionis sub Ottone Henrico ab anno 556 supra millesimum usque ad annum 1559 prolixè loquitur. Hanc vero Evangelii doctrinam vix introductam post Ottonis Henrici mortem subito suas mutationes expertam fuisse, certum est. Fridericus namque III, ex stemmate Simmeriensi Elector, de introducenda in suas quoque regiones Reformata Religione, quam publice profitebatur, magno conatu laborabat, hoc modo Lutheranorum iram atque odium in se concitans, cujus mutationis causam suppeditabant atque occasionem exortæ inter Heshusium & Clebitium conteationes, quas prolixè persequitur Vir doctissimus Capite V, quo Religionis mutationes sub Friderico III ab anno 1559 usque ad annum 1576 exponit. Mox tamen oppressam hanc Lutheranorum Religionem rursus superiorem factam fuisse observat, sub Ludovico

dovico nimirum', filio Friderici natu quidem majori, quem, remotis ab Academia Heidelbergensi Theologis & Professoribus & per totum Palatinatum circiter mille Pastoribus una cum Ludimagistris, Libro Concordiæ tandem subscripsisse, docet Cap. VI, quo mutationes Religionis describit sub Ludovico Electore ab anno 1576 usque ad annum 1583. Non diu autem durabat felix ille Lutheranorum in Palatinatu status; mortuo enim Ludovico, Johannes Casimirus, Comes Palatinus, cui commissâ fuerat Friderici IV, minorennis adhuc filii ex Ludovico nati, tutela, in id unice incumberebat, ut, Lutheranorum Professoribus plurimisque verbi divini Ministris magno impetu regione expulsi, sola sancta esset & superior Reformata Religio, quæ etiam paulo post magis magisque propagari cœpit sub Fridrici IV & V Electorum imperio, donec tandem bello, ut vocant, tricennali, imprimis vero post infaustum illud Pragense prælium mirifice concuteretur Protestantium Religio, introductis scilicet Pontificiorum sacris, Lutheranorum vero & Reformatorum Religione penitus fere oppressa, quarum tamen posterior post pacem religiosam Westphaliam restituta fuit cum detrimento prioris, annisque insequentibus suam sub Caroli Ludovici & Caroli Electorum regimine autoritatem obtinuit, cum eorum tandem morte sepulta. Quarum rerum gesta atque historiam Capite VII, VIII, IX, X, XI ab anno 1583 usque ad annum 1685 prolixè persequitur Autor doctissimus. Jam ad Philippum Wilhelmum, stirpe Neoburgica oriundum & Catholicorum sacris accedentem, una cum Palatinis regionibus Electoratus pervenerat, sub cujus quidem auspiciis vi & autoritate sic dicti Recessus Svevo-Hallensis utramque & Lutheranam & Reformatam Religionem sua ubique libertate gavissam fuisse, animadvertit Capite XII; Gallos vero; cum ii invaderent occuparentque nonnullas regiones Palatinas, in id unice laborasse, Cleri Romani artibus impulsos, ut opprimerentur Protestantes, & Simultaneum, ut vocant, introduceretur, non renitente Johanne Wilhelmo, qui tum temporis fasces tenebat. Cumque postea adjecta quarto Pacis Ryswicensis Articulo clausula sancitam esset, ut in iis regionibus, quæ ex potestate Gallo-

rum

rum ad Electorem rursus pervenerant, in eodem, quo bello adhuc saviente fuisset, statu illibata maneret Romano-Catholica Religio, ingenti sane cum Protestantium dispendio; hæc tandem tot querelarum & motuum, qui indies aucti fuerunt posteriori ætate, fundamenta fuisse, ait Capite XIII; quo de statu Religionis sub Johanne Wilhelmo ab anno 90 superioris usque ad annum 16 præsentis Seculi differit. Tandem Religionis statum sub Carolo Philippo, Electore, qui hodie regnat, sistit, & diuturnas illas propter Religionem exortas in Palatinatu contentiones omnesque motus, horum originem atque progressum, nec non Principum Protestantium ea in re conatus ab anno 16 hujus Seculi usque ad præsentem, qui nunc vertitur, annum non interrupta temporis serie Capite XIV exhibet, atque ita universo simul Operi finem tandem imponit Autor Consul-tissimus. Reliqua quæ addi potuissent, consulto præteriit, ut in Præfatione fatetur, ne in molem excreceret Opus, reservanda tamen ejus Continuationi, quam propediem in lucem emissum iri, spem eruditis injecit Vir Celeb. In deducenda autem totius rei Historia duces sibi elegit optimos quosque Scriptores, documenta & Acta publica, tum quæ prodierunt, tum quæ publicam lucem nondum aspexerunt, imprimis vero omnia, quæ propter modernas in Palatinatu Religionis contentiones in Comitibus Ratisponensibus acta fuerunt, uno quasi fasce collecta conjunctim in hoc opere exhibuit. Unicuique Capiti præfixit summaria, adjecit animadversiones, quibus res gestæ ulterius deducuntur & illustrantur. Stylo utitur, ut decet Historicum, terso, concinno satisque huic scribendi generi congruo, ut adeo nullum supersit dubium, quin studium atque labores Viri doctissimi calculo suo comprobaturi sint intelligentes rerum illarum æstimatores.

NOUVEAU DENOMBREMENT DU ROIAU-
me par Généralitez, Elections, Paroisses & Feux &c.

i. e.

REGNI GALLIÆ JUXTA GENERALI-
LII tates,

tates, Electiones, Parochias, Focos, &c. enumeratio
nova, Partibus II.

Parisiis, apud Saumain Sen. 1720, 4.

Alph. 4 pl. 16.

GAlliarum reditus omnes (*Finances*) qui in Thesaurum Regis a Quæstoribus conferuntur, ordinarii sunt, qui jure Domini tam e terris ad Dominium spectantibus, quam aliis, quæ Regalia & Feudalia (*Roisiaux & Feodeaux*) vocantur, juri- bus; ex importatione & exportatione, feudaliū obligationum præstatione & exsolutione, nobilitatione, successione in bona peregrinorum & nothorum; quæ jura sunt fisci; & aliis hujus generis Regi cedunt. Deinde extraordinarii sunt, ex oneribus & vectigalibus (*Charges de l'Etat*) & Donis gratuitis. Accedunt, qui ex subsidiis, necessitate urgente a Regibus olim petitis, hodie ex arbitrio imperatis colliguntur. Hæc propria subsidiorum natura est, quanquam nec eorum sermo ab usu hodierno abhorreat, qui subsidiorum generali nomine id omne comprehendunt, quod quocunque tributi titulo cogitur. Jam onera (*Charges de l'Etat*) sunt vectigalia ex omni potuū genere (*Ad- des*); ex Sale venali (*Gabelles*); portoria ex transportatione (*doü- anes & traites foraines*); præcipue tributa ex fundis (*tailles*). Tributa ex fundis consensu ordinum regni, id est, Nobilium, Cleri & Populi, in Comitibus Provincialibus vel generalibus congregatorum, indixerunt Galliarum Reges ante Ludovicum XI. Ab illo tempore summa pecuniæ cogendæ per consilium Regis (*Conseil du Roi*) definita, quæstores generales (*les trésoriers généraux*) in circulis regni (*Généralitez*) constituti tributum conscribunt. Dividitur autem Generalitas quævis in suos veluti pagos; Electiones vocant, (*élections*), quibus singulis sui Electi (*les Elus*) præsent. Electorum est, pecuniam, a quæstoribus imperatam, in illa circuli parte, (*dans leur election*) cui præsent, cogere, distributione facta per oppida, vicos, & habitationes seu focos, quibus singulorum census absolvitur. Cogunt autem per collectores a Parochia quavis, accepto ab electis distributionis rotulo, ad id constitutos. Et hæc ratio est libri præ-

presentis, regnum Franciæ juxta Generalitates, Electiones, Parochias & Habitationes enumerantis: ut Galliam hic contemplari liceat tributariam, (*la France taillable*). Enimvero duplici ratione a methodo hac suis locis recedendum fuit. Principio constat alicubi in distributionis negotio juxta populationes (*communautes*) procedi, ut in locis *le pais de Nebouzan & les quatre Vallées* indigenis dictis, quæ loca olim ad Generalitatem Montis Albani relata sunt; alibi juxta præfecturas supremas Intendentium, (*Intendances*) & subalternas Baliviorum & Seneschallorum, quas proprie justitiæ vocant, ut in Benearnia & Comitatu Burgundiz seu Generalitate Vefontionis: alibi juxta Dioceses vel Receptas, ut in Generalitate Montispeffulani & Tolosana: alibi juxta Viguerias (*vigueries*) Præfecturæ genus in Provincia Narbonensi, ut in Aquiseptiensi Generalitate. Deinde quod seu in hoc negotio seu focus audit, non semper notat numerum habitationum, sed sæpe partem aliquotam census totius, cujus ratione tota aliqua Provincia tributa pendit. Sic Benearniæ pro numero terrarum cultarum undecim mille foci (*feux*) imputantur; focis per parochias ita distributis, ut quælibet tanto plurium focorum dicatur, quanto plus pendit. Generalitas Montis Albani hoc modo ex numero focorum alioplane a numero habitationum æstimatur, & in eo etiam a reliquis distinguitur, quod ad ineundum calculum, & habendam rationem fractionum focus quilibet centum partium constituitur, quas *Belluges* vocant. Porro inferioris Navarræ Merindatus a Fano S. Johannis Pedeportuensis dictus, ex quo a reliquis quinque hujus nominis Præfecturis avulsus est, reliquam Navarram a Ferdinando Hispaniæ Rege occupatam & 22 Jan. 1506 testamento filiarum relictam efficientibus, bis mille librarum Turonenfium censetur, nulla habita ratione focorum, quos tamen Autor pro numero librarum in calculum suum introduxit, ut reliquorum computum ex focis ingredi possent. Quocirca notandum est, summam focorum Galliarum 3547940 sub finem operis positam ex duplici foci notione capiendam, ne quis pro numero habitationum habeat, quo multis modis est minor: perinde ac summa Parochiarum 39016 a vera deficit, urbibus

oppidisque singulis non nisi pro unica habitis. En tibi quæ ad essentiam Operis faciunt, duabus partibus secunda hac vice auctius & correctius editi. Quæ vero, ut suis utile magis redderet, præterea adjecit Autor, sequentia fere sunt. Primo Archiepiscopatum, Episcopatum, Universitatum, Parliamentorum sedes & aliarum per regnum jurisdictionum. Ejusmodi sunt, Camera rationum, *Chambres des comptes*; curiæ juri circa vectigalia dicundo, *Chambres des aides*; monetariæ rei, cum locis monetis fabricandis & distribuendis destinatis, *Cours & Hôtels de monnoye*; Tabulæ Marmoræ, id est, Jurisdictiones Comestabilis & Mareschallorum Franciæ; Jurisdictiones magni saltuum & aquarum Magistri, *grandes maîtrises*, & magistrorum subalternorum per Provincias, *maîtrises particulières des eaux & forêts*. Horum, quos & Saltuarios custodes videntur & in *verdiere & gruiers* dividunt; officinæ est attendere, ne saltus vel aquæ in suæ jurisdictionis locis detrimentum capiant, & lites circa hæc ortas discutere, vel partibus non acquiescentibus, magni Magistri decisioni subicere. Hic per vicarium generalem (*son Lieutenant général*) auspiciis tamen primi Præsidis Parliamenti Parisini, vel alius ex octo Præsidibus, quos a proprio ipsis insigni cudonis honorarii *Président à mortier* vocant, assistentibus quibusdam consiliariis, appellantium lites ultima instantia dirimit. Porro sunt venationis regiæ Præfecturæ, *Capitaineries des Chasses*; Jurisdictiones Franciæ Admiralis, *Amirautés*, quæ de iis, quæ mari fiunt, ut & de affecurationibus, cognoscunt; *Baliviat*, *Seneschallatus*, jurisdictiones Electorum, *Præposituræ*, *Prévôtés*, seu tribunitiæ jurisdictiones, *Viecomitatus*, *Castellanæ*, *Vigueriæ*, quo nomine veniunt *Baliviat* Provincie Narbonensis; *Scabinatus*, *Consulatus*, Jurisdictiones Mareschallorum, *Marechaussées*, & aliæ, de quarum ratione multa dicere nec presentis instituti, nec pretium operæ esse videtur, cum ex scriptoribus de jure officiorum & de jurisdictionibus, quorum complures prostant, a quovis peti possint. Adjiciendum solummodo est, præter superiora haberi hic loca vectigalibus ex potu, sale, tabaco &c. recipiendis designata; fundos vectigales & exemptos cum redempturis (*fermes*); casulas militum

habi-

habitationi servientes, *Casernes*, cum intervallis, quibus primariæ Regni urbes a Lutetia abstant; & in enumeratione trium primarum electionum Campaniæ adjici nomina proprietariorum & soli naturam, specimine hoc dato, ut Autor ait, si quis voluerit reliqua eadem methodo pervestigare.

HISTORIÆ COELESTIS LIBRIDUO, QUORUM prior exhibet Catalogum Stellarum fixarum Britannicum novum & locupletissimum, una cum earundem Planetarumque omnium Observationibus, posterior transitus Syderum per planum arcus Meridionalis & distantias eorum a vertice complectitur. Observante JOHANNÆ FLAMSTEEDIO A. R. In Observatorio Regio Grenovicensi continua serie ab A. 1676 ad A. 1705 completum.

Londini, typis J. Matthews, 1712, fol.

Alph. 6 pl. 8 fig. zn. 5.

Historiam cœlestem, triginta fere annorum fructum, quo temporis intervallo plurima molitus est Observator Grenovicensis, utinam ipso editore prodeuntem videre licuisset. Nunc cum primum cunctator perpetuus, deinde, senio mortisque præventus absolvere, quæ cœperat, non potuerit: bene nobiscum agi existimandum est, quod interim præsens opus salvum nobis præstitum sit. Et quanquam satis constet, quam ægre tulerit Flamsteedius, quamque multa desiderarit circa hanc observationum suarum editionem; exinde tamen publico bono factum est, ut & sponsores nactæ sint tantum, quantus est *Edmundus Hallejus*, & Autorem ipsum ad maturandam propriam editionem suorum omnium impulerint. Quo in negotio paucis ante mortem mensibus eo pervenerat, ut maximam partem impressam penes se haberet, mappis tamen cœlestibus ex Catalogo suo constructis æri nondum incis. Horum jam post fata Autoris editionem sperare licet, si modo Astronomicæ rei interesse videbitur illi, cui præsens opus debetur. Sunt autem in

universum Libri duo, quorum primus dividitur in partes septem. Initium fit a Catalogo fixarum ad initium anni 1690 seu annum completum 1689 constructo; producto fixarum numero ad 2672. Undecim columnis enumeratio ipsa absolvitur; prima numerum ordinis Britannici ex ascensionibus rectis desumpti, altera numerum ordinis Ptolemaici, tertia Tychonici continet, quarta denominationes ponit Stellarum, quinta ascensiones rectas, sexta distantias a Polo Boreo, longitudes septima, latitudines octava, variationem ascensionis rectæ nona, variationem Distantiæ a Polo decima habet, undecima magnitudinem subjungit. Pars secunda Stellarum distantias ab anno 1676 ad 1689 sextante captas complectitur; ubi duplex plerumque notatio facta est, altera ope diagonalium, altera per cochleæ revolutiones & circuli partes respondentes. Tertia pars continet observationes Cometarum & Planetarum a 1676 ad 1689, distantias Sextante captis; quarta Lunæ ad fixas appulsus & ab iisdem distantias; quinta observationes configurationum & Eclipsium Jovialium; sexta observationes macularum solarium; septima altitudinum Solis & distantiarum a vertice, quadrantibus, nec non Veneris a Sole, refractionum gratia captas, ope Sextantis. Secundi Libri partes sunt tres: prima planetarum primariorum observationes selectas; altera Solis & Lunæ; ultima immersionum Jovialium comitum a 1689 ad 1705 quadrante meridionali habitas complectitur. De his omnibus præfatio Operi præmissa docet; Serenissimi Principis Daniæ Georgii autoritate e Regia Societate Delegatis cum Flamsteedio convenisse, pactionibus scripto sigilloque utrinque firmatis, ut, bipartito opere, Volumen primum observationes Sextante A. 1690 notatæ constituerent, quibus præmitteretur Catalogus fixarum: posterius contineret ea, quæ subsequentibus annis ope arcus meridionalis obtinuerat. Hac enim posteriore methodo observandi, Catalogum fixarum ex observationibus Sextante captis erutum ab A. 1690 verificare de novo est aggressus. Erat autem utrumque organum tam perfecte fabricatum, quam hæctenus fortasse nullum; & quadrans quidem hodie adhuc muro affixus octo fere pedum radii cernitur. Convenerat porro

porro Delegatis cum Flamsteedio, ut hic corrigeret sphalmata Typographica, & manuscripta tempestive subministraret. Substitit autem prælum, quod belle sub initium procedebat, ob Catalogum fixarum plurimis constellationibus orbium, multisque nominibus imperfectum a Flamsteedio traditum, deinde ob mortem Optimi Principis. Quo satis functo Regina mandavit *D. Job. Arbuthnot*, e Delegatis uni & Medico suo, ut opus Regiis sumtibus imprimendum assumtis sibi eam ad rem necessariis adjutoribus curaret, atque perficeret. Jussu hoc Reginz resumta editio est, & *D. Hallejo*, quod deerat, maturandi & ad umbilicum perducendi negotium datum. Hic igitur, acceptis chartis Grenovicensibus, ante omnia Catalogum fixarum cum observationibus ipsis summa cura contulit & recensuit; nec raro Scriptoris vel suppuratoris vitio admissos in Fixarum locis errores correxit & emendavit, & hiatus haud paucos supplevit; speciatim vero in Zodiaci signis Stellas omnes, quarum usus frequentior, accurato calculo instituto ad examen rigide revocavit. Dein Asterismos sex Polo proximos, quintam fere Catalogi partem constituentes, sed in MSto desideratos, ex Flamsteedii observationibus eruere, ingentemque calculi Trigonometrici molem subire necesse habuit: nonnullos autem ex australioribus adjecit. Hæc præfatio totidem fere verbis, sed de erratis typographicis nil spondet, quorum magnus numerus ad finem operis sub titulo notatus est, qui suspensionem plurium in opere occurrentium prodit. Notandum vero, obliquitatem Eclipticæ assumptam $23^{\circ} 29'$: variationem annuam longitudinis $50''$ a Flamsteedio poni alias constat. Quibus positis intelligi poterit, unde petenda sit causa diversitatis locorum fixis ex observationibus Parisinis convenientium, ab iis, quæ assignat Catalogus Britannicus. Cujus diversitatis instantiam dabit sequens laterculus ascensionibus quinque illustrium fixarum & distantis a Polo comparatis cum illis, quales prodeunt per Tab. IX Tabularum Ludovici Magni, facta reductione ad annum 1689 completum.

Stellæ

Stellæ	Paria.	Britan.	
In Ar. Cornu. præc.	24,09,07 72,14,11	24,08,30 72,14,45	Ascens. R. D. a P.
Aldebaram	64,32,18 74,09,21	64,32,20 74,09,40	A. R. D. a P.
Sirius	97,51,50 106,19,35	97,52,30 106,19,15	A. R. D. a P.
Vindemiatrix	191,40,35 77,22,12	191,41,10 77,22,25	A. R. D. a P.
Fomahant Aq.	340,04,47 121,15,23	340,05,00 121,14,45	A. R. D. a P.

**Unentbehrliche Regel der Symmetrie oder des
Ebenmasset &c.**

i. e.

**REGULÆ SYMMETRIÆ, ÆQUE IN AR-
chitectura templi Salomonæ conspicuæ, & ab eadem mu-
tuo in nostra opera transfumtæ &c. Autore L. C.**

STURMIO.

Augustæ Vind. Imp. Jerem. Wolf, 1720, fol,
Pl. 4 fig zn. 10.

Anweisung innerer Austheilung der Gebäude &c.

i. e.

**INSTITUTIO DE INTERIORIBUS ÆDI-
ficiorum rite ordinandis & disponendis &c.**

Eodem Autore.

Ibid. 1720, fol. pl. 3 fig. zn. 7.

**Nic. Goldmanns Abhandlung von den Bezierden
der Architectur &c.**

i. e.

**INSTITUTIO GOLDMANNIANA DE OR-
nata**

natu Architectonico extraordinario, illustrata
a L. C. STURMIO.

Ibid. 1720, fol. pl. 4 $\frac{1}{2}$ fig. zn. 5.

Post mortem Autoris Libri hi, cum aliquot in subsequen-
tibus nobis recensendis tractatibus, prodierunt, partem facientes
Operis Architectonici completi, quod affectavit Autor, cujus-
que priores partes in Tomo VII Supplementorum nuper edito
exhibuimus.

In priori vero horum tractatum sistuntur pauci Symmetri-
as vel proportionis inter partes Architectonicorum Operum
observandæ canones, & iis jungit Autor conjecturas suas de fi-
gura templi Salomonæ, & illius in Ezechielis visionibus de-
scripti ad imitationem *Villalpandi*, tum a *Goldmanno*, tum a se ex-
cogitatas, ingeniosas quidem, sed sane parum ad veterum Auto-
rum testimonia & scripta, imo nec ad usum pro functionibus in
templo obeundis accommodata. Quapropter etiam in recensio-
ne earum longioribus esse non convenit, præsertim cum eadem
dudum in prima editione Goldmanniani Operis, & in *Sciagra-
phia* templi Salomonæ peculiari tractatu ab Autore exhibitæ,
rationes assertorum ejus extant.

In altero Tractatu de his, quæ de dispositione partium in-
teriorum domus moneri possunt, dein de aperturis fenestrarum
& januarum, & de ipsis interioribus, caminis, scalis, cœlis con-
clavium, aulis subdialibus, præcepta generalia brevissimis tra-
duntur.

Tertii Tractatus materiam faciunt picturæ, quibus exor-
nantur opera Architecturæ. Singularia quæ exhibet de modo
pingendi vitra, opere *Musivo* & quod dicitur *Marqueterie*, de-
promittit, quemadmodum ipse indicat, ex *Felibienis* laudatis
principiis Architecturæ. *Statuarum* porro & sculpturæ quam
Basso relievo dicunt Itali, *Hermarum* & *Carjatidum* regulæ ex-
penduntur. Inter aliâ bases statuarum laudantur quæ altitudi-
nem $\frac{4}{3}$ statuæ superimpositæ habent, & pro peccato ducitur, quod
Marci Aurelii antiqua statua basin habeat longe humiliorem,
Ludovici M. Parisina multo majorem; tolerabile vero esse, quod

M m m

Fride-

Friderici Wilhelmi Statua Berolinensis altitudinem basi æqualem habeat. Longas basibus his subjectas inscriptiones tanquam a veterum genio abludentes ridet. De *Obeliscis* agens, multo minoribus impensis, quam quas *Fontana* adhibuit, erectionem Obelisci celeberrimi coram Vaticano templo constituti præstari potuisse statuit. Stupendam lapidis ex quo factus est magnitudinem dum miratur, non absurdam omnino credit opinionem eorum, qui forsitan auderent asserere artis ope per fusionem ejusmodi lapides factos esse, cujus artis vestigia occurrant in libro *Fratri Bernardi Amici*, qui in Bibliotheca Augusta Guelpherbytana asservatur. Quæ quidem ars cum deperdita sit, nec nostris temporibus, in regionibus saltem cognitis, aut cultioribus existant ejusmodi lapidicinæ, quæ tantam molem subministrare possent, ostendit modum aliquem ejusmodi obeliscum ex pluribus lapidibus componendi, qui ad alios etiam usus v. g. pro turri horodictica serviturus intus cavus parari possit. De *Excarpibus* etiam & *cornibus Amalthea* aliisque hujus generis ornatibus, & demum de vasibus ad antiquum morem exlatis ultimo loco disserit.

Anweisung, allerhand öffentliche Zucht- und Liebes-
Gebäude &c. wohl anzugeben.

i. e.

INSTITUTIO DOCENS ÆDIFICIA PUBLICA, quæ curæ Orphanorum, liberalibus studiis eruditorum, ob flagitia castigandorum, senum, egrotorum, peregrinorum, & vincitorum custodiæ destinantur, rite parari debeant. Autore L. C. STURMIO.

August. Vind. Imp. Wolfii, 1720, fol. pl. 6 $\frac{1}{2}$ fig. zn. 15.

Anweisung die Grabmähler der Verstorbenen &c.
behörig anzugeben.

i. e.

INSTITUTIO DE MONUMENTIS DEFUN-
ctorum

*Forum, Cenotaphiis, Suggestibus doloris &c.
præcipiens; eodem Autore.*

Ibid. apud eundem 1720, fol. pl. 2 fig. æn. 5.

QUæ de priori Tractatu memoranda sunt pauca existunt. Exemplis enim & figuris illustrantur saltem, quæ de conditionibus & natura horum ædificiorum aliunde satis nota sunt. *Triviales* sc. primo *Scholar*, dein *Gymnasia*, post *Academias equestres*, ut vocant, sive in quibus nobiles scientiis suæ conditioni aptis instruuntur; porro *Universitates* vel *Academias* literatorum perlustrat. Et de his agens exhibet exempla ædificiorum, non solum ad actus & usus Academiarum publicos necessarias commoditates, sed & hospitia aliquot centenis studiosis præbentium. Hospitales succedunt domus, ut vocantur, inter quæ *Xenodochia*, *Gerontotrophia* & *Nosocomia* præceptis illustravit Goldmannus, de Orphanotrophiis institutionem Autor addidit. Occasione Nosocomiorum novas delineationes templorum rotundæ vel octogennalis & cruciformis figuræ procudit, tatum scilicet, in quibus ægri in lectis recubantes cultui divino interesse possunt commode. *Carcoris* publici formam cum dat, videtur in oculis habuisse maximam & sceleratissimam aliquam civitatem, dum locum plusquam 400 vincitorum capacem supponit. In posteriori Tractatu pariter brevis est Autor. Taxat, quod *Algardi* celebris Architectus Leonis XI sarcophagum breviorum formaverit quam ut corporis ejusdem longitudini in situ jacentis æqualis existat. Effigies vel statuas demortuorum loculis ejusmodi impositas non reclinato & directo capite, sed paulum elevato super culcitram aliove modo, statuendas, quo facies commodius spectari possit, docet. Imitationem columnæ Trajani proponit pro monumento regis alicujus servitutam, & de suggestibus vel *castris doloris*, ut vocant, aliquas regulas tradit.

Anweisung zu Wasserfünften, Wasserleitungen, Brunnen und Cisternen wohl anzugeben &c.

i. e.

Mmm 2

IN.

INSTITUTIO DE MACHINIS HYDRAULICIS, AQUEDUCTIBUS, FONTIBUS & CISTERNIS PUBLICIS;
Autore L. C. STURMIO.

Aug. Vind. Imp. Wolf. 1720, fol. pl. 4 $\frac{1}{2}$ zn. fig. 10.

Vollständige Anleitung Schiff-, Häuser oder Arsenale
und Anführten oder Seehafen gehörig
anzugeben.

i. e.

INSTITUTIO DE NAVIUM ARMAMENTARIIS & STATIONIBUS, ITEMQUE PORTIBUS RITE PARANDIS;
eodem Autore.

Ibid. apud eundem, 1721, fol. pl. 2 $\frac{1}{2}$ fig. zn. 4.

Quoniam Goldmannus in suo opere de his etiam egit, de quibus prioris Tractatus titulus inscribitur, Autor, qui in eundem commentari instituit, non solum ad completam tractationem faciendam, sed etiam animo, ut quædam in suo Tractatu de *Mechanica molarum*, nobis supra pariter recensio, omissa suppleret, separatim de hisce egit. Exhibet inter alia imitationem Londinensis machinæ five pompæ aquaticæ, cujus emboli perpendiculariter eleuantur, ope planorum inclinatorum in rotâ aliqua grandi horizontali affixorum. Quoniam vero Goldmannus asseruit, ope cochleæ Archimedæe aquas etiam ad majorem altitudinem quam vulgo omnes, non male sentientes, judicant, posse elevari, tentavit ei patrocinari Autor, descripta ejusmodi machina, quæ ope animalium agitata, per infimam classem cochlearum prægrandium stupendam aquæ quantitatem in reservatorium primæ contignationis effundit, unde ope novarum cochlearum ex hac contignatione in alteram & tertiam usque promovetur. An vero difficultas agitantium superiorum cochlearum modo, quem Autor sibi proponit, expediri valeat, judicium relinquimus his, qui ipsam lecturi sunt. Æque grandem machinationem requirit *Bessoni* modus elevandi aquam ab ipso descriptus, in quo commendando elaborat

borat, etsi fateatur, hactenus eum in praxin nondum esse deductum. Inter machinas vero in praxin jam deductas proponit *Papinianum tympanum* & *rotam aquariam Bremensem*. De *Aqueductibus* solertius agit, quam Goldmannus. Præcipue de altero genere aquæductuum, quod tubis utitur; in quibus, quomodo juncturæ sive anguli, qui & genua vocantur, sint præparandæ, docet. Postea & de fontibus fodiendis & cisternis parandis, piscinisque tandem faciendis disserit.

Altero libello de ædificiis, ubi naves ædificantur, & necessaria ipsis instrumenta conficiuntur, primo loco agit. Quæ sint requisita ejusmodi ædificii enumerat, & minus apto Goldmanniano exemplo aliquod melius & commodius substituit. Simile institutum tenet in tractatione de portibus, ubi modum artefacti cujusdam portus ex stagnante aliqua palude prope mare parandi non inconcinne exponit. De cætero lectores ad *Cornelii Mayeri* & *Baratterii* notos tractatus ablegat.

Ceterum sub finem monendum, ab editore horum operum indicem adjectum esse in omnes hosce tractatus junctim, una cum generali titulo, quo horum opusculorum idem usus esse possit ac pridem editi Operis Goldmanniani.

JOANNIS OLEARII DE STILO NOVI TESTAMENTI Liber longe plurimis mendis purgatus, animadversionibus & Notis illustratus, necessariis quibusdam Capitibus auctus, & indice accuratiore instructus a JOANNE CONRADO SCHWARTZ, S. Theol. Lic. Eloqu. & Græc. Linguae Prof. Publ. in Gymn. Cob.

Coburgi, impensis Pauli Guntheri Pfothenaueri, 1721, 8.

Alph. I pl. 10.

UT de Oleariano libro jam sæpius excuso nihil dicamus, non tacenda tamen nobis est Cl. Schwartzii opera, qui passim heic ostendit, multo tersiorem habendum esse stilum novi fœderis, quam multi fortassis antea existimarint. Accurate enim docet, ἀνάγκη ἔχειν, ἔχειν παρετημένον, ζητῆσθαι ἐν τοῖς οἰκονόμοις, κελύειν ἀπαρχῆς, σὺ ὄψες, & alias hujus ge-

neris locutiones minus recte ad Latinismos referri; nec ad Hebraismos pertinere verbum ἀρχεσθαι, quum ipsam verborum, quibus additur, actionem significat, non inceptionem; aut Hebraismi notam esse, quum tertia persona pluralis verborum rescisso nominativo nominis ἀνδραποί, vel similis cujusdam, ponitur pro impersonali passivo; vel Hebræorum more dici ἀποκριθεὶς εἶπε: nec ἐν μέσῳ, εἰς μέσον, quum mediam loci partem non signant, nec εὕρισκασθαι, quum pro *esse*, *apparere*, nec ἀνατολή, quum pro *germine*, nec ξύλον, quum pro *arbore* ponitur. Plurimæ item loquendi formulæ collustratæ sunt ex profanis scriptoribus elegantissimis & spectatæ autoritatis. E. g. p. 21 ἀπὸ μᾶς, p. 32 ἐν τίνι ἀγρυπνήσεται, p. 39 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, p. 44 εἰπεῖν ἐν ἑαυτῷ, p. 54 ὅταν ἐκλίπητε, p. 80, 81 διὰ μέσῃ Σαμαρείας, p. 100 εἰς τέλος, p. 113 Φυλάττετε νόμον, p. 123 προσευχῇ προσήυζατο, p. 463 καὶ οὗτος vel καὶ αὐτὸς pro ὅς. Usus vocabulorum Græcorum N. T. etiam bene stabilitus est. Ita p. 28 demonstratur, ψυχὴν apud præstantissimos Scriptores sæpe pro *homine* poni; p. 67 πεσεῖν pro *vi & autoritate sua privari*; p. 76 ὅταν interdum nihil, saltem parum, ab εἰν differre; p. 86, 88 πίσειν *fiduciam*, & πισεύειν *fidere* signare; p. 87 εἰς nonnunquam poni pro *quod attinet ad*; p. 109, 110 δικαιοῦν pro *justum censere*; p. 117 εἰπεῖν pro *jubere*. Interdum novæ significationes vocabulorum Græcorum ostenduntur, v. g. verbi ἐγκυαντρίζεσθαι, quod etiam de stirpe dicitur, in quam injicitur sarmentum. Interdum vocabulorum quorundam dignitas vindicatur, v. g. nominis κοιλίας pro *quovis cavo loco*, Ἰερουθλήμης & μέγα adverbialiter positi, ac verbi βασανίζεσθαι, quod apud Hocratem reperitur. Interdum belle corriguntur loci scriptorum veterum, qualis est p. 37 Pollucis X c. 5. Ἡ χρεῖσις γὰρ, ἀπὸ τῆ σαρεῖ (non σαρεῖ) καὶ ἐπὶ τῆς οἰκέτας (non τῆς οἰκείας) ἄγει τὸνομα. *Usus enim a scopis ad servos transfert nomen σαρεῖ*. Scilicet ut nomen *canis* ad servos tractum est apud Latinos, quia canis officium interdum sustinerent: ita σαρεῖς apud Græcos pro *servo verrente domum scopis* accipitur. Loca veterum scriptorum ab Oleario citata,

tata, quia tum capita & Sectiones libris antiquis fere nondum erant adscriptæ, signavit Editor plurimis locis. v. g. p. 38, 39, 107, &c. Nec pauca ab operis corrupta loca scriptorum sacrorum correxit, quæ comparatio hujus & veterum Editionum facile docebit. Scriptoribus iis, qui de dialectis Græcis egerunt, plurima ab Editore inveniuntur dubia, ita ut quæ vulgo Atticis tribuuntur uti propria, ea cum Jonibus communia esse ostendantur. Poetica dialectus exploditur, & quæ illi tribuuntur, ea pleraque Jonibus & aliis asseruntur. Ipsa dialectus Attica ex reliquis dialectis conflata esse statuitur, autoritate Xenophontis: exploditurque eorum opinio, qui Atticæ dialecto plus tribuunt, quam reliquis, quasi nobilitas soni vocabulorum ex una sola regione judicanda magis esset, quam ex usu scriptorum magnæ autoritatis, sapientiæ, doctrinæ quarumvis regionum. Neque vocabula, quæ idiotica putavit Salmasius, omnia comprobantur pro talibus. Ipsa vero idiotica dictio curatius ostendetur ab Editore alias. Interjecta sunt præterea huic editioni tria capita nova. Unum agit de stili elegantia, in quo Longini præcepta primum explicantur, deinde ad exemplum Scriptorum Sacrorum applicantur. Inter alia hic Sanctitas Christi elucere dicitur ex usu vocabuli *ἱερατικός*, cujus dignitatem non parum inquinari putat Cl. Editor Germanico nomine Unkraut. Alterum caput de versione LXX Interpretum agit. In quo primum Jo. Alberti Fabricii judicium de illa collaudatur. Tum Editoris sententia de verbis ejus & verborum significationibus exponitur. Hic itidem multa defenduntur, quæ vulgo in stilo eorum reprehenduntur. Cum primis lectu digna videntur, quæ adversus Lambertum Bos disputantur de versu sexto Psalmi XXXIX. Aperitur etiam ratio, cur Paulus *πλῆθος* posuerit pro *multitudine*. Nec reliqua minus studiose perlustranda putemus. Tertium caput Arabismos tractat Novi Testamenti. Quos necessario ibi querendos putat Editor, ut Pauli salva sit autoritas & significatio plana & commoda aliorum verborum, quæ ex aliis linguis non tam commode demonstrari & lectoribus doctis probari queat. Promittitur etiam Tomus alter de Stilo N. T. ubi quæ reliqua sunt, congerentur & disceptabuntur diligenter.

His

Historische Beschreibung von dreyen in und bey der Guldnen
 Que gelegenen Dertern &c.

i. e.

*DESCRIPTIO HISTORICA TRIUM IN AUREA
 Tempe & prope adstorum locorum, Monasterii nempe Cisterciensis
 S. Georgii, quod Kelbra visitur, una cum narratione Genealogica
 de Comitibus Beichlingensibus, tum & veterum Palatarum Im-
 perialium Alstedii & Walbuse; Autore JO. GEORG.*

LEUCKFELDIO.

Lipsiæ, & Guelferb. ap. God. Freytagii Vid. 1721, 4.

Alph. 2.

- C. I.** **P**ergit in eruenda Germaniæ Historia monastica Maxime Rev. Autor. Kelbra, Præfectura hodie Schwartzburgensis, in pago, quem olim Helmingove a fluvio Helme præterlabente, nunc Guldenaviam seu auream Tempe ab amœnitate dictum constat, sita, olim Comitibus Rotenburgi, iisque emortuis, Beichlingicis paruit, a quibus fundatum illic Seculo XIII videtur Monasterium Virginum Cisterciensium S. Georgii. Qua occasione Noster de Beichlingensium familia paullo accuratius, quam a Knauthio & Tenzelio antea factum, agit, cunctaque monumentis fide dignis ac tabulis Genealogicis illustrat, quæ hic repetere non licet. Hinc ad monasterium reversus, ordinem Virginum Cisterciensium a Bernardo Claravallensi Sac. XII institutum probat, simulque obiter monet, Cistertium Bis tertium Sartorii, de quo dictum in Actis Erud. 1702 p. 236 sqq. Germanice quoque Pragæ 1708 in 4 emendatius prodiiisse, cujus quidem & ipse errata quædam corrigit. Enumeratis deinde Ecclesiis, in quas Jure patronatus gaudebat Monasterium, pergit ad Indulgentias eidem concessas, ac denique bona, quæ ad illud quocunque modo pervenerunt, Præpositos porro & Abbatissas recenset, & quoniam S. Georgio consecratum est hoc monasterium, de hoc quoque sigillatim agit. Cumque traditum sit, in vicinia illa cultum fuisse olim idolum *Püftrich*, quod Rotenburgi demum ante annos ducentos effossum est, de eo haud vulgaria profert, nec tamen dissimulat, & novam esse vocem, nec antiquitus impositam, & fieri potuisse, ut a Monacho quodam rerum Chymicarum studioso animi causa constata fueris hæc statua, maxime cum ejus apud antiquos nulla fere fiat mentio. Non minori industria Cl. Autor in subjunctis Antiquitatibus Alstedensibus & Walhusanis versatur, quibus eruditam dissertationem de Palatinatu Saxoniz, interseruit, in qua præter alia disquirat, num Palatinatu soli familiz Electorali Saxoniz, juraque adeo Electoralia propter Palatinatum eidem convenient, nec ne?
- II.**
- III.**
- IV.**
- V.**
- VI.**
- VII.**
- VIII. IX.**
- X.**
- §. 52.
33.

— 0 —

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Novembris Anno MDCCXXI.

SEPTUAGINTA INTERPRETUM TOMUS
*II, continens V. T. libros Historicos omnes, sive Canonicos
 sive Apocryphos; quos ex antiquissimo codice Alexandri-
 no accurate descriptos, ope aliorum exemplarium ac pri-
 scorum scriptorum, praesertim vero Hexaplaris editionis
 Origenianae, emendavit atque supplevit V. Cl. JO. ER-
 NEST. GRABE, Borussus,
 S. T. P.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1719, 8 maj.

Alph. 4 pl. 1.

Quod plurimis eruditorum accidit, ut eos, antequam inchoata opera perficerent, ex hac vita emigrare oporteret, idem prorsus contigit V. Cl. Jo. Ern. Grabio, qui anno hujus Seculi undecimo, ætatis suæ quadragesimo, cum novam Bibliorum Græcorum editionem nondum absolvisset, vitam cum morte commutavit. *Primum* ejus Tomum, qui Octateuchum seu quinque libros Mosis, Josue, Judicum & Ruth sistit, anno hujus Seculi septimo, *ultimum*, in quo Psalmorum, Jobi, tres Salomonis libri cum Apocryphis ejusdem, nec non Siracidæ Sapientia habentur, anno nono dedit, quorum ille in his Actis A. 1708 p. 193, hic vero A. 1710 p. 469 prolatus est. Duorum vero, qui interponi debent, editionem ideo distulit, quod necessaria ad eos emittendos subsidia, quorum impetrandorum ei spem Viri eruditi in Gallia, Germania, Italiaque fecerant, sibi adhuc expectanda essent. Interim suis Collectaneis Manuscriptisque sapienter prospexit, dum eorum curam custodiamque per tabulas testamenti Cl. Hicelio & post eum D.

N

Sinal-

Smalridge detulit, & ut tandem in Bodlejana Bibliotheca perpetuo servarentur, jussit; laudeque affiendi sunt executores ejus testamenti, Illustris Bonetus & Nelsonus, quorum cura factum est, ut duo diu desiderati, qui restabant, Græcæ versionis Tomi a prioribus nulla ratione discrepantes prodirent. (v. Act. Erud. A. 1713 p. 166.) Tomus hic *secundus* libros Regum quatuor, duos Paralipomenon, Estheræ, Tobizæ, Judithæ, duos Esræ, quorum prior apocryphus & quibusdam tertius audit, posterior autem verus ex Hebræo translatus est, verba Nehemiæ & quatuor libros Maccabæorum complectitur, seque perdoctis prolegomenis commendat. In illorum Cap. I ii, qui eorum sunt Autores, a Grabio alieno inprimis fuisse animo Lambertum Bos narrat, qui codicem Bibliorum Græcorum Vaticanum Alexandrino multum prætulerit, & secundum illum Biblia Græca Franequeræ anno hujus seculi nono ediderit, & æque Tomum Bibliorum Græcorum Grabii secundum, ac Grabius ea, quæ contra ipsum Bosius disputaverat, non viderit: & hic certe, si in vivis permanisset, non intermisset suam tueri methodum, de qua, antequam eam elegerat, eruditorum judicia exploraverat. §. 1, 2. Tum Romanam Sixti Græcorum Bibliorum versionem ad Vaticanum exemplar minus accurate esse expressam, & ejus primos editores lectiones manu recenti additas a priscis, quas librarius originarius ipse descripserit, non recte distinxisse notant, qua ratione factum sit, ut quilibet ignoraret, num veram codicis Vaticani lectionem, an alicujus censoris temerariam præmanibus habeat lectionem, id quod Richardus Simonius, qui tamen pro Romano contra Alexandrinum codicem sententiam tulerit, sit fassus. §. 3. Quare merito Franequeranz editioni palmam reddunt dubiam, in qua omnia editionis Romanæ vitia compareant, & recte optant, ut nova Vaticani Codicis prodeat editio, ex qua intelligi possit, num impressi codices veterem an novam referant lectionem. §. 4. Et quemadmodum Cl. Bosio id dant laudi, quod neglecta Romana Hof. III, 3 omiserit ἐτέρω, Joel. II, 16 posuerit πᾶσιν, & v. 30 δῶσω, atque III, 17 ἕξαι ἀργύριον addiderit μῦ, §. 5; ita eidem vertunt vitio, quod non 2 Reg. XIV, 17 εἴη δὴ ὁ λόγος, & Hof. XIV, 2 ἡδὲ τῆς ἐπι-

mi curaverit, Hof. IV, 6 ad *ἰσαρτέων* addiderit, *μη*, & XIII, 2 præpositionem ante *γυναι* omiserit, quæ tamen Græbius quatuor annos ante quam Bosius suum opus perficeret, observaverit, & in epistola ad Millium publice monuerit. §. 6. Hinc porro tradunt, Codices Vaticanum & Alexandrinum & editiones Aldinam atque Complutensem maxime inter se discrepare, nec non & codices omnes impressos, qui ex illis quatuor tantummodo profluxerint, vitiis scaterere, quare ad hæc tollenda editionemque emendatissime exhibendam, quamplurimos Viros celebres, in Hispania Demetrium Cretensem, Venetiis Andream Asulem, Romæ Antonium Carafam, Parisiis Jo. Morinum, in Anglia Brianum Waltonum & Jo. Pearsonum, & in Frisia Lambertum Bosium animum applicasse, §. 7. nullum autem inter omnes illum scopum certius attigisse, aut ad eum propius accessisse doctissimo Græbio, qui Alexandrinum codicem sibi edendum elegerit, in eoque omnem curam posuerit, ut sua editio eum exacte referret, & ne latum quidem unguem ab eo discederet; & id ita etiam factum esse, instituta accurata collatione a celeberrimis duumviris, Pottero & Wanley, esse deprehensum. §. 8, 9, 10. Deinde pluribus de hujus editionis ipsiusque Græcæ versionis ortu & dignitate disserunt, & quid de hac re sentiant, aliquot propositionibus, quibus continuo explicationem subjiciunt, expromunt. §. 11. Sunt vero istæ: I *Septuaginta Interpretum versio, quæ versionum omnium est antiquissima, fuit Alexandrina, eaque sub Ptolemao Philadelpho facta.* §. 12, 13. II *Hæc versio ante septimum Philadelphii annum facta non fuit.* §. 14-17. III *Hæc versio diu fuit sola.* Et quidem per quadringentos circiter annos. §. 18, 19. IV *Hujus versionis, quæ ἡ κοινή vocabatur, summa fuit in Ecclesia primitiva autoritas.* §. 20, 21. V *Prima hujus versionis depretiatio orta est non aliunde, quam ex odio Christiani nominis.* §. 22, 23, 24. Et hæc argumentis, a secundæ versionis autore, a festi Judaici mutatione in jejuniū, & a moribus Judæorum desumptis, corroboratur. VI *Depretiatio versionis LXX viralis secunda ex ipsius puritate deperditæ fuit.* §. 25. Secunda depretiatio est illis ea, qua minoris autoritatis facta est, non tantum apud Christiani nominis

hostes Judæos, aut hostes Ecclesiæ, scilicet Hæreticos, sed etiam apud ipsos Christianos eosque Catholicos & Ecclesiæ Doctores. §. 25. VII *Non est LXX Interpretum versio, ut nunc se habet, ad præjudicium textus Hebraici prædicanda.* §. 26, 27. Concedunt, LXX viralem versionem hodie puram non extare, & Hebræum codicem ab ea discrepare, ea propter tamen non statim varias hujus lectiones fingendas, sed potius utriusque conciliationem tentandam esse præcipiunt, id quod feliciter cesserit Pocockio & Pearsono, ut locis I Reg. IV, 19, XIII, 6, Jer. XXXI, 32 & Jes. XXVIII, 16 ostendunt. VIII *Non est Masoretica lectio, ut nunc se habet, ad præjudicium LXX viralis Interpretationis & Ecclesiæ Primitivæ mordicus ubique defendenda.* §. 28, 29. Facillimum fuisse, ut tractu temporis aut verba aut literæ aut apices in textu Hebræo mutarentur, LXX interpretationem intra centum annos factam esse, ex quo consignatus sit canon V. T. & ab Esdra traditus, Masorethicam vero diligentiam, qua nunc stabilitus sit textus Hebraicus, mille circiter annis post Esdræ accessisse, contendunt, resutantque Hieronymum, qui sibi persuaserit, multa in codicibus Hebræis legi, quæ in Græcis non habeantur, & eam in rem loca quinque, Matth. II v. ult. Joh. VII, 38, XIX, 37, I Cor. II, 9, Matth. II, 15 produxerit. IX *Priusquam quicquam positivi statuatur in hac collatione Textuum de Hebræi Græcique Textus sinceritate & de genuina LXX versione, consulendi sunt codices Hebræi Manuscripti & adornanda est editio תּוֹרָה ׀ quam fieri potest maxime pura.* §. 30, 31, 32. In hujus propositionis expositione tradunt, varias lectiones in codice Hebræo fuisse ante Masorethica tempora, & post ea etiam quasdam ortas, ut patet ex 2 Par. X, 14, in quo secundum textum Masorethicum sint duæ voces אבִי הַכְּבִיד *pater meus aggravavit*, cum in aliquibus codicibus, iisque vetustioribus, una vox אַכְכִיד inveniatur, quæ etiam in Complutensi extet, unde judicant, optimum factum esse, ut omnes Veteres codices Hebræi & Hebræo-Samaritani inter se conferantur, eorumque tam differentiarum quam consonantiarum notentur, tandemque addunt: *Quod opus utinam aliquando doctissimus Vir Thomas Mangey, qui optime potest, susci-*

fusciperet, perficeret, ederetque. De LXX virali idem sentiunt, cupiuntque, ut quis eam collatis, quotquot haberi possunt, MS. & Patrum, imprimis qui ante Origenis ætatem vixerunt, nec non Josephi Philonisque scriptis summa cum diligentia adornet. X *Veritas Hebraica a versione hac; & præsertim ab exemplari ejus Alexandrino nunc edito, melius scire quam vel. ab ipsa Masoretica lectione dignosci & distingui potest.* §. 33. Nolunt quidem ad præjudicium Textus Hebraici, quemadmodum nunc Masoretharum industria exstat, hanc LXX viralem versionem, ut nunc se habet, prædicari; nihilominus tamen contendunt, veram Hebraicam lectionem haud paucis in locis melius a præsentibus LXX interpretationis codicibus, quam a codicibus Masorethicis posse dignosci & distingui, quoniam ex sententia Hieronymi ab Evangelistis & Domino nostro nec non Apostolo Paulo multa quasi de Veteri Testamento prolata sint, quæ in nostris Hebræis codicibus non ita hodie legantur, & Josephus, qui Hebræos codices contulerit, alia exemplaria viderit, quam quæ nobis Masorethæ tradiderint. XI *Ab Hebraica veritate non est censenda aliena hac versio, nec a Codice Masoretico Codex Alexandrinus dissentiens in locis plurimis, ubi a se invicem dissentire videntur.* §. 34-39. Hoc ex Pocockii, Pearsoni & illius labore & conatu, de quo Waltonus in Bibl. Polygl. proleg. *Novi virum doctissimum linguarum peritissimum, qui quarundam Hebræa vicinarum subsidiis aliisque fundamentis nixus versionem Græcam cum Hebræo reconciliare feliciter incepit, & libros quosdam perfecit,* patere monent, & hujus apparentis dissensus causam in linguæ Hebræicæ notitiam imperfectam, & dialecti Alexandrinæ atque Hellenisticæ imperitiam rejiciunt. XII *Nonnulla in se continet codex Alexandrinus, quæ Alexandrinorum dialectum maxime sapiunt.* §. 40-45. Ubi contendunt, hanc versionem inter κειμήλια Bibliothecæ Alexandrinæ esse conservatam, in Synagogis Alexandrinis prælectam, præ se ferre voces Alexandrinas, & ita hunc codicem ratione scribendi literas suam antiquitatem docere. XIII *Hexaplati Origenis editioni Alexandrinus codex magis est consonus quam Vaticanus: & quoad loca, ubi Romana editio habet addi-*

*tamenta ex Theodotione, Hesychio, aliisque, codex noster Alexandrinus ibi rarissime videtur corruptus. §. 45, 46. XIV. Nonnulla in se continet codex Alexandrinus, quæ ad Ecclesiam Alexandrinam respiciunt. §. 47-63. Hanc propositionem 1) ex epistola Athanasii ad Marcellinum, 2) ex hypothesebus Eusebii, 3) ex canonibus Apostolorum, 4) ex canticis annexis, 5) ex tertio Maccabæorum libro, 6) ex Psalmis Salomonis, 7) ex traditione Ecclesiæ Alexandrinæ probant. XV Codex Alexandrinus ex literarum ductu, accentuum defectu notisque aliis characteristicis summa vetustatis esse demonstratur: & licet ætatem ejus aut seculum, quo descriptus fuerit, præcise hinc determinare haud sit possibile, mille tamen annorum ad minimum antiquitatem indubie præ se fert. §. 54, 55. Summæ vetustatis codices esse, 1) Vaticanum exemplar celebratissimum, 2) librum Geneseos Cottonianum, 3) Fragmenta Sarraviana sive codicem Vossianum, 4) Membranas Thuanæas sive codicem Colbertinum, 5) Cod. Paralipomenon Cantabrigiensem, 6) Estheris Arundelianum, 7) Esaie Rupifucaldinum, 8) Prophetarum minorum Barbarinianum. concedunt facile, sed simul sibi dari postulant, ut codici Alexandrino antiquitas mille annorum, quam varia criteria probent, tribuatur. XVI Nonnulla in se continet codex Alexandrinus, quæ ante seculi post Christum quarti medium scripta non fuerunt: adeo ut ante seculi ejusdem finem vix scribi potuerit. §. 56. XVII Nihil in se continet codex hic Alexandrinus, quod ad seculi quarti finem vel ad quinti initium non poterit adaptari, cumque ætate illa probe convenire. §. 57-60. Diluunt hic ea, quæ ad probandum codicem hunc esse multo recentiore proferuntur argumenta, nimirum Epistolam Athanasii a Græbio editam esse suppositam, sub finem Seculi octavi demum extitisse, & interpretationi ejus in Psalmos esse præmissam, codicem ipsum a monacho quodam Aczmeto in usum cujusdam monasterii Aczmetorum seu Acumenisium monachorum esse exaratum, & continere canticum Mariæ, quæ in eodem epitheto *θεοτόκος* ornetur. XVIII Librorum historicorum genuinam LXX Interpretum versionem exhibet codex Alexandrinus: non autem Romanus. §. 61-63. XIX Codex Alexandrinus aut antiquissimus est, aut*

inter

inter antiquissimos numerandus. §. 64-66. XX Codex Alexandrinus ea non habet, quae a veteri LXX versione abfuerunt. §. 67. XXI Codex Alexandrinus ea habet, quae olim in LXX editioe fuerunt, sed a textu Hebraeo abfuerunt. §. 68, 69. Verba 2 Reg. Cap. ult. v. ult. και προσέθηκεν Σαλωμών ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ ἰσράτῳ, ὅτι μικρὸν ἦν ἐν πρώτοις. 3 Reg. VIII, 53 Τότε ἐλάλησεν Σαλωμών ὑπὲρ τῶ οἴκου, ὡς συνετέλεσεν τὸ οἰκοδομῆσαι αὐτόν, ἥλιον ἐγνώρισεν ἐν ἕρανῶ. Κύριος ἔπεν τῶ κατοικῆν ἐν γνώφῳ οἰκοδόμησον οἶκόν μου, οἶκον ἐμπρεπήσεαυτῶ, τῶ κατοικῆν ἐπὶ καινότητος, ἐχὶ αὐτῆ γέγραπται ἐν βιβλίῳ τῆς Ωδῆς, quae in codice Alexandrino leguntur, olim in Hebraeo non abfuisse, sibi verosimiliter persuadent. XXII Codex Alexandrinus partium dispositione cum vetustissima LXX concordat. §. 70. XXIII Codex Alexandrinus cum Scriptorum veterum allegatis & citatis concordat. §. 71-74. Grabium dissertationis a se conscriptae annoque huius Seculi sexto, quoad quinque libros Moſis & historiam Josuae, perfectae, de Alexandrini Codicis praestantia meminisse, sed eam inter libros MSS. & schediasmata ejusdem, quae post ejus obitum ad testamenti curatorum manus pervenerunt, minime repertam esse, monent. XXIV Libri, qui in hoc volumine continentur, vel ex Hebraeo in Graecum translati sunt, vel Graece scripti sunt, perque Senatuum Alexandrinum probati. §. 75-78. Cap. II de methodo in his libris historicis observata agunt, & cum industriam atque fidem, quam in ornanda eorum editione adhibuit Autor, laudant, tum cum exemplar Alexandrinum prorsus ut se habet dare, emendationes atque supplementa minori caractere exprimere, vitiatam scripturam in margine adjectam habere, manifestos autem librarii errores peculiare etiam & obsoletos quosdam scribendi modos ideo simul non sistere, quoniam lectori in legendo impedimento sint, tradunt. Ut tamen natura huius codicis Alexandrini perfecte cognoscatur, non tantum ejus loca in Bibliis Polyglottis Waltoni vel non recte expressa vel plane omiſſa, ut & sphalmata ejusdem, quae in his libris historicis se offerunt, in margine autem cujusque loci commode exprimi non poterunt, a Grabio tamen observata sunt, recensent, sed

etiam

etiam qua ratione in eodem vocales permutatz, consonantes duplicatz, simplices loco duplicium positaz, ut & consonaz permutatz sint, indicant & exemplis declarant. Postea C. III MStos impressosque codices, cum quibus a Grabio, Wanlesjo, aliisque viris in hoc studiorum genere versatissimis, textus Alexandrinus hujus tomi collatus est, enarrant, atque codicem regium vetustissimum, ex quo Estherz liber superiori Seculo ab Usserio editus sit, Codicem Cantabrigiensem Thomæ Archiepiscopi, qui duos Paralipomenon, & Oxoniensem, qui primum Maccabzorum comprehendit, nominant. Commemorant simul Grabium ingens tenuisse desiderium videndi codicem Alexandrinum Syriacum de Græco LXX exemplari origenio ad verbum conversum, qui libros historicos complexus sit, notasque criticas summa cum cura appositas habuerit, cum Cel. Masium eundem possedisse, ex ejus commentario in Josuam constet, sed voti sui non potuisse compotem fieri, pervenisse autem eundem ad manus Cl. Jablonski, qui etiam in eo edendo versetur. Præterea de varia nominum priorum in libris Paralipomenon occurrentium scribendi ratione, quæ in Alexandrino & Vaticano codice deprehendatur, differunt, & illum Hebraica optime exprimere, & prorsus Cantabrigiensi convenire, & etiam utrumque 1 Par. 32 Dedanis filios, qui in Vaticano & Hebraico desiderantur, nominare, indicant. Subjiciunt etiam codices, qui in edendis Estherz, Tobiz, Judithz, & Esraicis libris collati sint, & observant, in libro Esræ apocrypho, qui tertius quibusdam audit, c. II, 12 legendum non *Salmanassar* sed *Sassabar*, quo nomine Princeps quidam Judææ appellatus sit. Ad extremum, quartum Maccabzorum librum cum Codice MS. Collegii Novi, cujus inscriptio *ἰωσήφου περὶ σωφρονος λογισμῶν*, Aldi Luidiique exemplaribus, nec non cum aliis Josephi operibus collatum esse referunt, & his varia cum veterum, Photii, Anonymi, qui in Biblioth. Reg. Christian. asservatur, Eusebii, Gregorii Nazianzeni, Nicetæ, Suidæ, Hieronymi, tum recentiorum Erasmi & Luidii de hoc libro Josephi adjiciunt. Cap. IV recensent nonnulla loca, quæ in his libris historicis vel emendata sint, vel illustrata, contenduntque, 1 Sam. I, 8 *ἐνάθητο* & non *ἐμάθητο* legendum, atque

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXI. 481

atque 1 Sam. I, 18 in Ebræo olim lectum הציב & non ut hodie הציב, quibus Specimen variarum lectionum codicis Romani & Alexandrini e 1 Reg. I addunt, ex quo appareat, hunc illi omnino præferendum esse. Et hæc de Tomo II, tertium proximo Mense producemus.

THE OLD AND NEW TESTAMENT CON-
nected in the History of the Jews and neighbour-
ing Nations &c.

i. e.

VETUS ET NOVUM TESTAMENTUM
*connexum in Historia Judæorum & vicinarum Nationum
ab inclinatis Regnis Israelis & Iudæ usque ad Christi
tempus perducta; Autore HUMPHREDO PRI-
DEAUX, Th. D. & Dec. Norvicensi.*

Pars II.

Londini, apud Knaplock & J. Jonson, 1718, 8 maj.

Alph. 2 pl. 3.

POSTquam operis hujus Partem I in Actis 1718 p. 97 lq. re-
censuimus, par videbatur, ut alteram quoque, quamvis
alia forma ad nos perlatam, non plane intactam relinquere-
mus, maxime cum nuperrime apud nos operis integri versio
Germanica luculenta, de qua dicemus sub finem, prodierit,
quam utpote ubique obviam in foliis designandis sequemur.
Etenim in hac Parte II S. R. Autor ita versatur, ut a Simonis Justii
Pontificatu usque ad Christi ascensionem in cælum res a popu-
lo Judaico finitimisque gentibus gestas exponat. Quamvis vero
in nonnullis videatur ὑποθήσας δαλέων, opus tamen ipsum, si
illud in universum æstimes, vix satis commendari poterit, cum
historiam complectatur illorum temporum, quæ per Syro-
rum, Ægyptiorum, Macedonum, Maccabæorum imperia &
vicissitudines fortunæ mire fuerunt impedita, quorum Autor
vel minutissimas circumstantias apte excutit. Sed ut ipsam re-
rum seriem omittamus, lubet nonnulla passim observata excer-
pere.

000

p. 15.

pere. *Josephum*, Jacobi Patriarchæ filium, non fuisse *Serapidem* ab Ægyptiis adoratum demonstrat Autor, refellitque eorum opinionem, qui ex modio, capiti hujus idoli superimposito colligere velint, famem, quam Josephus distribuendo frumentum depulerit, innui; cum non minus Ptolemæi Soteris I distributione frumenti, qua Sinopenes hujus divinitatis cultores sibi devinjerit, significari potuisset. Græcum potius idolum origine esse probat, 1) quod Serapis seu Soroapis Græcam habeat etymologiam, 2) quod Herodotus, qui omnia Ægyptiorum idola recenset, hujus tanquam ætate sua nondum cogniti nullam faciat mentionem, 3) quod Nicocreon Rex Cypri miserit Alexandriam, qui disceret, qualis esset hic Deus: quem tanquam eruditissimum principem antiquitas hujus idoli, si ulla fuisset, haud latere potuerit, 4) quod Origenes, Ægyptius nativitate, illius meminerit tanquam idoli haud ita diu recepti, 5) quod cum cultu hujus idoli victimæ cruentæ ceperint in usu esse, quas alias semper Ægyptii abhorruissent: adeo ut illarum abominatio vel maximum Israelitis prætextum suppeditaverit secedendi paululum in desertum, ut nempe ibi liberius mactarent, Deoque sacrificarent, nec tamen Ægyptiorum oculos offenderent. Qua occasione de templo in suburbio Rhatocidos constituto, quod Serapeum vocabant, & de Bibliotheca 100000 voluminum, illic a Ptolemæo instituta, ejusdemque fati erudite disserit Autor. Multa ibidem de Demetrio Phalereo, supremo & Bibliothecæ & reliquorum ejusmodi institutorum Directore, non vero Bibliothecario aut custode, quod tanti Viri autoritate haud dignum fuerit, ut & ejus sine luctuoso, reperias. Irruptionem *Gallorum* in Græciam & Macedoniam, & quam acriter puniti ab oppugnatione templi Delphici discesserint, describit Autor: superstites vero, sub Leonorio & Lutario in Asiam trajecisse docet, & a Bithyniorum Rege Nicomede, sub quo meruissent stipendia, impetrasse, ut partem min. Asiæ, Gallogræciam postea sive Galatiam ab aliis dictam, colerent, unde nomen Galatarum. Cum Usserio *septuaginta-viralem Sacri Codicis versionem* Græcam in annum collocat Ptol. Phil. octavum & 277. ante Christum, de qua operose admodum

23.

33, 34.

25.

admodum & erudite disputat, nec dubitat Aristæz historiam
 ceu commentitiam explodere, simul extollens Codicem Ale-
 xandrinum, qui Londini asservatur. Eorum porro tuetur sen-
 tentiam, qui Maccabæorum derivant nomen a Symbolo ve-
 xillis sub Juda Heros Judaici populi inscripto. Hoc enim de-
 sumptum fuisse ex Exod. XV, 11 : **מִי כִמְכָה בְּאַל־יָהוָה**, ex
 cujus literis initialibus, quod Judæis maxime usitatum, nomen
Maccabi emergat, eoque deinceps omnes Martyres aut Hero-
 es pro Dei causa militantes, cum primis autem eum, qui sum-
 mam rerum teneret, Maccabæos dictos esse. Peropportune
 monet de Edomitibus sive Idumæis, quod post captivitatem Ba-
 bylonicam, siquando eorum nomen occurrat, nulla alia signi-
 ficatio locum habeat, quam quæ Nabathæos sistat, utpote a
 quibus priores Edomitæ ex illo tractu, qui est inter lacum So-
 domiticum & rubrum mare, ejecti profligatique sint: hos Ju-
 dæam vastam & derelictam videntes desedisse tandem in par-
 tibus occidentalibus regionis illius, tribui Judæ quondam as-
 signatæ, quæ Hebronem ibi primariam sedem sibi constitue-
 rit. Hos vero Idumæos omnes postea in unum cum Judæis
 corpus nomenque coaluisse. Varia affert, quæ regni Angli-
 ci vetustum concernunt statum, cum primis de controversia so-
 leanni, quo die Pascha Christianorum celebrandum esset, vete-
 ribus Christianis inter Britannos & Hibernos, quos Patricius
 olim Christiana religione imbuisset, Judaicum mordicus te-
 nentibus morem, & quarto decimo die cum ipsis celebrantibus
 hoc festum: aliis vero post A. 598, quo Augustinus Monachus
 Roma ibi appulisset, in diversa hujus institutione traductis, &
 Dionysii Exigui calculum probantibus. Controversiam hanc
 satis diu durasse, donec tandem in Concilio Hildensi Rex Se-
 pentrionalium Humbrorum Oswyus ridicule satis pronuntia-
 verit, *non Johannis, sed ejus Apostoli tuendas esse partes, qui cæ-
 li claves teneat idque aperire possit.* Tandem tamen & Hiber-
 nos per Egbertum Presbyterum & ultimo omnium Wallenses,
 obstinatissimum genus, ab Elbadio Episc. commotos, ut 84
 annorum cyclo renuntiarent. De templo Ægyptiaco Judæo-
 rum Alexandrinorum, cui ab Onia ædificatore nomen Onion,

p. 227.

246.

295.

326.

- prolixè agit Autor, & de 70 Interpretum versione demonstrat liquido, eam ab Hellenista profectam. Quis enim alius ausurus erat, locum Jeseiæ Prophetæ Cap. XIX, 8; **עיר החרב ירושלים** ita interpretari: πόλις Ασεδεκ κληθήσεται μία πόλις, cum *Air Haberes* non *Hazzedek* in textu ipso legatur? Nempe interfuisse auctoris hujus interpretationis, locum *justitia* pro *vastationis* ponere, ut templum eo appareret augustius.
- p. 332. Apolloniorum accuratam distinctionem affert Autor. Agit & de *Batb-Kol* & ex Talmude citat locum, *ubi duo amici Doctorem quendam Babylonicum visere volentes Samuellem nomine, domum pratercunt, in qua parvulus puer verba legit: Et Samuel moriebatur; quod ad iter suum applicantes eum post re vera mortuum cognoverunt.* Ex his Autor ostendit, hanc *filiam* vocis seu *Batb-Kol* non fuisse semper vocem e cælo demissam, sed prima quæque verba post deliberationem ipsorum super aliqua re habitam, casu ex cujuscunque hominis ore evolantia, ipsis hoc præstitisse. *Evolutionem Bibliorum* simile quid, plane ut & hanc Judæorum vocem, apud Christianos cum sortibus Virgilianis habuisse. In Occidente & præcipue apud Gallos magnopere hunc usum seu superstitionem vel in ipsa Episcoporum consecratione valuisse, & a Normannis in Angliam manasse. Cum Guilielmus II Norvicensis Episcopus consecratus fuisset, hæc verba occurrisse ex Johanne: *Nom hunc sed Barrabam*, quod præmaturam ejus mortem & successorem Simonis crimine infamem denotaverit, & ita accidisse in electione Herberti de Lozinga: consecratum enim hunc paulo post consultis Bibliis audivisse verba: *Amice ad quid venisti?* Matth. XXVI, 10, quod ita percasserit dissolutum hominis animum, ut serio pœnitentiam ageret & multa pia opera faceret, quæ allegat Autor ex Knightoni libro de Eventibus Angliæ & Barthol. de Cotton. De Hyrcani palatio in Castello *Baris* memorabilia sunt, quæ differuntur, simul & explicatur modus, quo tumultus super Paulum in templo excitatus a præsidio istius Castellæ observatus & sopitus sit. Locis Luc, XXII, 52, Act. IV, 1, V, 24, 26, XXI, 26, de *Capitaneo*, seu *Præfecto templi* insignem hinc fœnoratur lucem. Ad sectas Judæorum diversas descendit Autor,
- 407.
- 421.

tor, potissimisque in *Zadikim* & *Cbasidim* distinctis, priori ordini Samaritanos, Sadduczos, Karraitas, posteriori Pharizos & Esszos adjudicat, quorum omnium dogmata & vitas persequitur. De *Herodianis* ad finem disputat libri, & eos pro Syncretistis seu Theologo-Politicis habet, qui pro Magistratus regimine diversi diversam religionis morumve induere formam & superioribus gratificari, simulque omnia ad quietem & utilitatem referre haud illicitum putarent; & hujus sectæ conditorem Herodem ideo fuisse, ut, cum Romanorum institutis & religione plurimum faveret, numero hypocritarum conscientiam trepidantem pacaret, sibi que ipsi solus minus displiceret. Non obliviscendum quoque, Autorem Pontificios, monachatum exemplo Esszorum, quos pro Christianis cupiant venditare, stabilientes, strenue oppugnare & longe aliam illius originem, a Paulo nempe, notissimo illo Juvene Nobili, deducere. Non minus delectationis lector hauriet ex observatione Autoris de Balsamo Hierichuntis & Meccæ: sed hæc tanquam nimis devia hic omittimus. Originem porro ostendit *Interpretationum Chaldaicarum* seu *Targumim*. Cum enim post reditum e Babylonia Judæi Hebraicam linguam fere dedidicissent, & lex in suas sectiones divisa illis quidem Hebraice prælegeretur, Chaldaice tamen simul explicaretur, interpretationes tandem illas Chaldaicas in unum congestas & ad describendum ei, qui vellet, datas, factumque id esse primo in Lege, postea & in Prophetis, probat Autor, atque illa Targumim ordine recenset. Tum & tuetur priorum Targumim antiquitatem Christi temporibus æqualem, usumque eorum commodum, refutans eos, qui ex silentio Origenis, Epiphaniæ & Hieronymi argumentum novitatis ducant. Ubi de *Serum* legatione ad Augustum commemoratur, de serico observat Autor, Justiniani tempore monachum quendam ad bombyces arcessendos in Indiam ablegatum nil retulisse nisi hoc nuntium, animalcula illa frigora Occidentis sustinere non potuisse & in via intercidisse; iustum itaque denuo esse ovula tantum afferre, quæ hanc aeris mutationem passa, quidquid serici uspiam elaborati postea in commercia transferit in Occidente, unice produxerint. De *Sibyllis*

P. 414.

446.

532.

517.

648.

659.

730.

760.

ita agit, ut luculentis thesibus, quid sibi videatur sinceri in illa historia, a falso & fabuloso secernat, statuatque, 1 Oracula talia Sibyllarum olim extitisse, id quod ex fide dignissimis, quos citat, autoribus constet; 2 & 3 non divina, sed diabolica fuisse, cum mulierculæ isthac inspiratione gavissæ turpiter & obscene vixerint, multasque nefastas & abominabiles adhibuerint ceremonias; 4 Historiam illam de 3 libris a Tarquinio emptis meram fabulam sed bono Reip. inventam esse; 5 nemini, nisi Collegio eorum, quibus custodia illorum curaque commissa, licitum fuisse inspicere, videlicet ut populo scitis & responsis, quibus vellent, illuderent; cujus rei exempla Autor producit; 6 posteaquam oracula illa cum Capitolio arsisent, ad restituenda illa, quidquid uspiam in suis promptuariis arcani aut prophetici habuisset, unumquemque protulisse; 7 inter has prophetias multa quoque de Christo contenta esse; 8 Deum hoc ita prædestinatione quasi quadam constituisse, ut adventus filii sui ejusmodi rumoribus tanquam tuba omnem mundum personaret; 9 hos rumores Judæorum dispersione, qui liberatorem suum semper avidè expectarint, quam maxime ubivis circumlatos esse; 10 Oracula Ethnica quoque, ut quondam Bileami, vi quasi divina coacta veritati testimonium perhibuisse; 11 cum collecta illa fuerint nomine oraculorum Sibyllinorum paulo ante Christum, redactaque in versus Græcos, Christianam fidem contra Ethnicos hoc ex ipsorum penu deprompto testimonio multum ponderis accepisse; 12 at eadem a quodam Christiano parum caute postea interpolata plus damni quam *adjumenti* Christianorum rebus attulisse; cum, quæ antea parce adhibita valerent, nunc insipide aucta plane forderent & rejicerentur. Difficultatem *de Descriptione Judæorum* sub Augusto ita solvit Autor, ut Sentium Saturninum doceat illam per 3 annos in pluribus aliis Syriæ, quæ Romanis parebat, Provinciis perfecisse, ac postea demum eundem quoque in Judæam pervenisse & ibi eodem defunctum esse officio. Nec statim hic tributorum impositionem & coactionem factam, sed illam demum annis 12 expletis & Archelao deposito sub Cyrenio seu Quirinio Syriæ Præfecto subsequutam esse; de priori versum I Luc. II, de posteriori

v.2 agere. Et hunc duodecimum Archelai annum, quo Christus ascendit in templum, seditque inter Doctores, iussa Patris sui executurus, esse terminum illum fatalem regni Judaici, a Deo per Patriarcham Jacobum prædictum, quo nempe Judæa sceptro penitus exuta & a Cyrenio, tributa imponente & exigente, in formam Provinciæ Romanæ redacta sit: idem manifesto quoque argumento esse, Messiam adventasse. Ceterum prætermittere non possumus, quin iterum hoc loco significemus, totum hoc Opus a Rev. M. *Augusto Tittelio*, Pörsfenensium prope Leucopetram Pastore, in Germanicam linguam translatum & Dresdæ sumtibus D. Lobeckii impressum hæc anno 1721 in 4 cum venustis sculpturis & Indice locupletissimo prodiisse. Cl. Interpretes id maxime studuit efficere, ut omnia plane & perspicue traderet, nec unquam a textu Autoris, quantum ejus fieri posset, declinaret. Et sperandum sane, magnum hujus laboris fructum ad Germanos nostros perventuram, cum Theologus fere nullus hoc tam utili & ad verum Scripturæ V. T. addo & Novi, sensum necessario opere carere possit. Illud tamen dissimulari nequit, ob absentiam Interpretis, in II Partem menda typographica fœda irrepsisse, quorum nonnulla ad calcem operis correctæ sunt, plurima tamen adhuc latent. Parti priori Cl. Tittelius Dedicæioni ad Potentiss. Polon. Regem, cui adeo arrisit doctrina rerumque nexus, ut per aliquot dies a mensa non deposuerit librum, subjunxit præfationem satis longam, in qua de linguarum autoritate & quantum cuique præ ceteris tribuendum, differitur. Græcæ linguæ apud Romanos quam maxime florentis mentione inductus, in Ciceronis filii, Athenas missi, vitam prolixius evagatur. Refellit vero vulgarem opinionem, quasi dissolute & prodige vixerit, cui rei contraria proferuntur documenta: 1) ex epistolis ipsius Patris XV ad Artic. 14 & 16, 2) ex Trebonii epistola L. XII ad fam. 16, 3) ex Ciceronis filii modo scribendi ad Tironem, quo satis ejus & cupido literarum, nec non amor in Præceptores, Cratippum, Brutum & reliquos native exprimuntur, 4) ex literis Bruti, sub quo militiam orsus est, ad patrem Ciceronem plenis optima commendatione & magnam Patri spem præsentibus de filii

fili virtute, 5) ex Patris testimonio publico, quod in Philippica quadem coram Senatu filio gloriabundus præfiterit, 6) denique ex dignitate Consulis, ad quam Augusti favore post patris mortem adspirarit. Omnis vero culpa suspicionis de eo finistrioris in alterum Ciceronem, Quinti filium, pessimum flagitium, confertur. De Autore quoque nostro monet, hunc supra Ahazi tempora non assurgere propterea, quod tum veritas Historicorum profanorum, unde certi quid haberi queat, luculentior effulgeat, fabulæ vero & nugæ veterum, quibus omnis superiorum seculorum series oppleta sit, desinant. Denique nec taceamus, eundem librum Gallice translatum nuperrime Amstel. V Voll. in 12 prodiisse.

DISCOURSES CONCERNING THE
Everblest Trinity.

h. e.

SERMONES DE SANCTISSIMA TRINITATE,
*compositi ab Autore Divini Juris
Episcopatus.*

Londini, apud W. Taylor, 1720, 8. Plag. 20.

AUtor in Præfatione Apostasiam seu defectionem a vero Christi cultu, in Anglia, eorum cumprimis, qui sanam docere debuerant doctrinam, lamentationes piorum & zelum doctorum provocare testatur. Et se quidem pridem suspicatum, istos tantos clamores de naturalis religionis præstantia, isthanc tam stolidam libertatis cogitandi defensionem & undiquaque irruentem morum improbitatem, in Arianismo, Socianismo quin & Atheismo tandem desitura. His malis obviam iturus duodecim sermones seu dissertatiunculas homilarum ad modum compositas conscripsit, in quibus a Scholasticis terminorum involucribus, plus tenebrarum quam lucis afferentibus, studio abstinuit, idque egit potissimum, ut miseros Laicos, qui in devia facile deducuntur, hoc velut Theologiz Systemate præmuniat. Declarat porro Autor, cum *Whistoni & Clendoni* scriptis, quorum ille Arii, hic Socini tueatur partes, se decertare, ita quidem, ut contenta scriptorum utriusque semper respiciat, prolixis vero locis recitan-

tandis studio abstineat. Et Whistoni quidem thesibus, quæstionibus & observationibus primitivis, quas vocat, satis se responsum putat, tamen si testimonia Patrum I & II Seculi ab ipso producta haud multum moretur, cum quod Scriptura sola nitendum putet, tum quod illa ipsa, nisi bene fundata, nullibi valeant, præterea & doctissimus *Waterlandus* in divinitatis Christi vindiciis, quantum hic Ante-Nicænorum Patrum sententiis roboris insit, contra ipsum & Clarkium optime evicerit. Nec in refellendis primitivis quibusque erroribus præter eos quorum in N. T. mentio fit, magnopere desudare voluit, quod in isthoc argumento quam diligentissime versati sint *Mangy* & *Berrimanus*: nec symbolis denique antiquissimis multum angit; ea enim maximam partem esse privatæ interpretationis & condemnata, ut majus minusve Symbolum Eunomii, reliqua non nisi argumentum negativum efficere contra coessentialitatem & coæqualitatem Filii & Spiritus S. cum Patre, cum forte hæreticorum aut numerus aut technæ non ita fuerint magnæ, nec opportunitas Conciliorum adeo parata, ut ante Nicæni Concilii & Athanasii tempora ad vindicandam utriusque divinitatem, profligandasque contrariorum dogmatum pestes, undique concurreretur. Quod ad *Clarkium* ejusque doctrinam Scripturæ de Trinitate attinet, eum se ait obiter tantum refutare. quod *Robertus Nelson*, *D. Bennetus* aliique eum ex professo jam oppugnaverint. Denique Noster de isthoc Primitivi Christianismi restauratore (qualis videri velit) Whistono nempe, vehementer conqueritur, quod contra baptismi fœdus, contra sanctissimas stipulationes, quas ordini sacro adscriptus dedit, in Appendice tamen ad Vol. IV p. 10 audeat impudenter affirmare: Concilia œcumenica nihil fere aliud fuisse quam horrendam Diaboli machinam ad explodendam fidei veteris Christianæ morumque probitatem.

Hinc progreditur ad rem ipsam. Nos ut Lector specimen habeat ejus & consilii & industriz, quæ primo sermone continentur, qui agit de stultitia Atheismi, paucis delineabimus. Ex Psalmo XIV, 1 proponit 1 Athei fidem. seu votum: *Non est Deus*; 2 ejus stultitiam: *dixit enim stultus in corde suo &c.*

P p p

Autor

- p. 5. Autor distinguit Atheos in eos, qui tales sunt iudicio seu intellectu, & qui tales sunt corde: five, ut scholæ loquuntur, in Speculativos & Practicos. Contra primos, qui continuo peccatorum exercitio infatuati obduruerunt, ut aut stupidi vix spiritualia & quæ Dei sunt ulterius cogitatione percipiant: aut ferociter omnem de Deo sensum insectentur, vanissimaque sophismatum textura extinctum eant, quascunque aut sibi aut aliis adhuc superesse sentiunt timoris ipsius scintillas, ita pugnat Autor, ut monstrat hæc omnia non nisi fatuis & dementibus accidere posse. Qui incomprehensibilis sit, hunc eos capere, & qui infinitus sit, hunc eos intelligere velle, cum quæ ante oculos sint corporeis sensibus obvia, nec capiant sæpe nec intelligant. Hos tamen plane convictos & tales esse, quales ipsi se jactent, vehementer dubitat Autor. Sensum quidem Dei infirmari & quasi supprimi posse concedit, & eos quam maxime nititur, ut eum suffocent penitus, sed hoc vix fieri posse contendit in totum, 1) ob objectorum divinæ potentæ & gratiæ continuam præsentiam, Act. XVII, 27, 28, 2) ob conscientiam internam reclamationem: cujus exempla in Tiberio & Caligula tonitru & expavescentibus profert. Nec diffitetur tamen, dari Atheos speculativos, qui istum perniciosissimum errorem profiteantur aliisque persuadere cupiant: experientiam enim testari, vitium in homine adultum tantum operari, ut omnis intellectus tandem stupescat & hebetetur, adeo ut & communes notiones naturæ postremo imminuantur. Adducit Autor loca 1 Tim. IV, 2, 2 Thess. II, 11, Rom. I, 28. Tum & exempla profert: unum Matthæi Cnuzen, qui Oldenswortz in ducatu Sleswicensi natus, Regiomonti in Prussia literas coluisse & tandem Jenæ congregationem quandam Conscientiosorum, quo vocabulo vocari amabant, instituisse dicitur, qui non nisi rationis & naturæ dictata sequerentur, ceterum existentiam Dei, immortalitatem animæ & divinitatem Scripturæ tantum non riderent; alterum *Jordanus Brunus*, cujus librum, *Spaccio della bestia triomphante* dictum, vix 18 nummorum Angl. pretio dignum, 28 libris in quadam venditione publica apud Anglos venditum refert. Autor Viri hujus vitam breviter perstringens, eum Nolæ in regno Neapolitano
- 6.
- 7.
- 9.

tano natum & Ordinis S. Dominici Monachum fuisse, & inquieto & turbulento animo Italiam Galliamq; pervagatum, tandem Germaniam intrasse ac Vitebergæ in publica Panegyri Diabolum laudasse testatur. Titulum libri effugisse seu fefellisse Inquisitores Romanos notat: librum ipsum, quanquam videatur commendabilis, quod Cleri Romani vitia acerrime castiget, meram tamen Satyram Enthusiastico-Atheisticam esse, quæ omnem cultum Dei religionesque quascunque proscindat. Jovem enim ibi, Momum & Constellationes invicem sermones & consilia miscere, Jove quidem conquerente, quod omnis Deorum cultus apud mortales intercidat; Momò culpam ejus in Deorum amores & regiminis ipsorum perversitatem rejiciente & denique Constellationibus decernentibus, religiones omnes posthac abolendas, substituendasque in earum locum virtutes morales: ubique fabulas Poetarum sacris historiis, Mosen & Christum Mahummedi æquari, Deum semper appellari naturam. Jam ad Practicos pergit Noster, qui corde exoptant, ut Deus non detur, nec id alios docent, sed sibi ipsis persuadere al-
P. IO.
12.
laborant, non quidem argumentis, sed cogitationes suas rebus cœlestibus subducendo, & vultum quasi a Deo avertendo sensumque ipsius magis magisque exuendo: & notanter addit Autor: *Corrupisse eos vias suas & perpetrare abominanda* &c. quod congruat cum Psalm. X, 4. Hinc consuetaria deducit: 1 Eos, qui de Deo falsa sibi fingant contrariaque naturæ ipsius, & providentiam aut unum alterumve attributorum ejus negant, Atheis jure æquiparari, exemplo paganorum, qui quamvis multitudine Deorum laborantes, Athei tamen cenſeantur, Eph. II, 2; 2 omnes impios haud multo meliores esse Atheis, sed ipsis prorsus pares, maxime si perseverent impenitentes; 3 habitum peccati, timoremque judiciorum Dei, qui inde fluit & subinde reos vexat, fontem esse Atheismi, 1 Tim. I, 19, ubi ultiores adultæ iniquitatis progressus connumerat, ostenditque, hanc iniquitatem non tantum a fide abducere sed & in Apostasiam & Atheismum præcipitare. Sicut enim multum interest, quamdiu impius in isto pernicioso erroris statu hæreat, nec Deum nec scelerum vindicem dari, ita sibi ipsi magis indies per-

p. 15.

suadere cupit, hæc omnia ita se habere. Et cum facile credantur, quæ commoda nobis videntur, haud sane difficulter opinionem istam induit tandem, familiaremque sibi reddit, adeo ut quamvis sensus omnis divinitatis evelli in illis haud possit, ex parte tamen conculcetur idem & supprimatur. His expeditis accingitur Autor ad demonstrandam utriusque generis Atheorum stoliditatem. Ubi in genere impios omnes homines stultitiæ accusat, Prov. I, 22: sicut enim sanctitas consistat in conformitate actionum nostrarum cum sanæ rationis & sapientiæ præceptis, ita oppositam huic malitiam pugnare cum isthac sapientia & consequenter esse stultitiam: unde & illud facile pateat, Atheismum, tanquam omnium malitiarum maximam, apicem velut & culmen esse stultitiæ. Quod probat Autor de Speculativis 1) quod negent ea aut deducant in litem, quæ sint certissima & vel in ipsos crassissimos rudis plebeculæ sensus cadant: sicut enim certissimum sit, Romam urbem alicubi esse, & Alexandrum quondam fuisse, sic & fidem de Deo, quod sit, apud omnes semper populos omni tempore obtinuisse adeo, ut gentiles numerum Deorum multiplicare maluerint, quam Entis alicujus supremi existentiam haud confiteri; 2) quod ex duobus, quorum alterum certissimum & securissimum, alterum incertissimum & periculosissimum, contra omnes intellectus humani regulas, eligat Atheus, quod est teterrimum & periculosissimum: doctrinam enim de Deo nos in hoc quoque mundo ab intemperantia variisque morbos gignentibus flagitiis cohibere, Atheismum autem & hanc & futuram affligere vitam; 3) in eo ipso Atheos se stultos exhibere, quod omnia comprehendere velint: ita quippe supponit, eos tam vasti ingenii esse, ut nihil eos lateat, ut omnium rerum notitiam perfectam habeant, omniaque facillimo negotio capiant, quod est absurdum. Finita enim non capiunt, quanto minus infinita? Contra Practicos quoque ita pugnât, ut exemplum naucleri proponat, qui, ubi tempestatem imminentem videt, non abscondit caput & hoc timore depellendam eam putat, sed eo fortius remis instat necessariaque obvertit: sic & ab illis judicia Dei non negando, sed recte ambulando evitari.

18.

In reliquis Sermonibus Autor pari versatur industria; quorum

rum contenta brevissimis indicabimus. Nimirum Serm. II occasione Exod. III, 2, *Sum, qui sum*, Autor exponit 1 Nomen Dei, 2 naturam seu descriptionem ejus, 3 existentiam; Serm. III ex 1 Joh. V, 7 Trinitatem adstruit in Unitate; Serm. IV, Matth. XXVIII, 19 Baptismum in nomine Trinitatis; Serm. V, Joh. I, 1, verbum semper Deum ita considerat, ut 1 monstret, verbum fuisse in principio, 2 apud Deum, & 3 quod hoc verbum sit Deus; Serm. VI, Philip. II, 6, Jesum Christum æqualem Deo demonstrat, ut pateat 1 quomodo Jesus in forma Dei fuerit, 2 quid sit forma ista, 3 qua in re æqualitas ejus cum Deo consistat; Serm. VII, Col. I, 15, Jesum Christum imaginem Dei exhibet; Serm. VIII, Hebr. I, 6, Angelicam adorationem Jesu Christi sistit, notatque 1 textus præfationem, 2 tenorem ipsum; Serm. IX, Joh. I, 14 Verbum incarnatum explicat & quidem 1 vocem verbi, 2 carnis, 3 propositionem: Verbum factum est caro; Serm. X, Joh. XIV, 16, Spiritum veritatis concludit esse divinam personam; Serm. XI, Joh. XIV, 7, Spiritum S. Paracletum, & Serm. XII, Hebr. X, 28, 29, pœnam Apostasiz fortiter urget.

PETRI ANTONII MICHELOTTI, TRIDENTINI, ex inçlyto Collegio Medic. Venet. Scient. Academ. Reg. quæ Londini & Berolini sunt, Socii, de separatione fluidorum in corpore animali, Dissertatio Physico-Mechanico-Medica.

Venetis, Pinellorum ære, 1721, 4 maj.

Alph. 1 tab. zn. 1.

CUM Clarissimus dissertationis hujus Autor, exemplo *Bellini, Pitcarnii* atque *Jacobi Keillii*, principia Matheseos ad doctrinam de secretionibus animalibus applicet; in præloquio, quod præmittit, Matheseos in Medicina rationali necessitatem tuetur, abusum improbat. Apparet sane, ipsum duce *Hermanno*, Geometra celeberrimo, cum adhuc Patavii Mathemata profiteretur, ad sublimiora Geometriæ haud infeliciter penetrasse: id quod gratus plus simplici vice proficitur. Neque etiam diffidetur, quod ex *Johannis Bernoullii*, Viri in hoc studiorum

genere incomparabilis, commercio literario multum profecerit, quem data quavis occasione invidendis elogiis ornat. Antequam vero ad ipsam de fluidorum secretionem tractationem accedit, principia quædam sub prænotandorum nomine larga manu profert, quæ duas fere tertias operis partes explent.

Prænotatione prima nonnullas fluidorum affectiones & proprietates explicat. In definitione eam sumit, quod partes vi cuicumque illatæ cedant & cedendo facile inter se commoveantur. Mox cum *Joanne Bernoullio*, quem Geometrarum nostri Seculi Principem magno suo merito appellat, observat, fluidorum crassitiem duplici modo considerari posse, vel respectu densitatis, quo e. g. Mercurius crassior est melle, vel respectu consistentiæ, quo Mercurius tanquam fluidior acideo in particulas mobiliore^s divisus melle tenuior. Crassitiem priorem consistere in magna copia materiæ ponderosæ contentæ in minori volumine, posteriorem in partium ob figuram minus mobilium asperitate. Usus distinctionis ostensurus cum *Newtono* docet, eam resistentiæ fluidi partem, quæ a crassitie priore proficiscitur, minui non posse; minui tamen posse alteram, quæ a crassitie posteriore pendet. Docet deinde, quomodo materia, licet densissima, parum resistere queat. Fallitur autem, dum ait, *Mercurium* per poros ligni non penetrare, cum *Cl. Wolfium* dudum contrarium experimentis docuisse noverimus. Disputat contra *Piccarnium*, fluidorum crassitiem particularum magnitudine perperam æstimantem, & in definiendo liquore ab *Hermanno* dissentit, qui liquorem definit per fluidum in volumine non nimium exiguo fluens, donec superficies in situm horizontalem se compoluerit, cum hic situs a gravitate pendeat, minime autem liquiditas. Ipsi itaque liquida sunt, quorum partes viribus vel imbecillissimis, eas separare conantibus, cedunt, motuque intestino continenter agitantur. Cum *Leibnitio* vero sentit, ærem facilius superare majorem resistentiam aquæ, quia superficiebus decrefcentibus proportionalis. Et quoniam ejus rei mentionem fecit in epistola ad *Bernbardum Ramazzinum* data, idem repetit in alia epistola ad Autorem postea data, in qua ad priorem provocat; *Leibnitii* experimentum de defecu-

fenſu gravium in fluido, in Actis 1711 p. II relatum, & ejus ad
 phænomena barometri explicanda applicationem contra *Dr-
 ſagulierium*, pueriliter (iſa Autoris verba recitamus) errantem,
 defendit: id quod etiam data opera præſtitit Cl. *Raffius*, Pro-
 feſſor Regiomontanus, quem Noſter ſuppreſſo Autoris nomi-
 ne citat. Monet deinde, fluidum elafſicum inter non elafſica
 vel exiguum elafſicitatis gradum habentia niti quaquaverſum;
 ſi mixtum ex liquore glutinoſo & non glutinoſo feratur in ca-
 nale parietum reſiſtentium, partem fluidi glutinoſam lateri-
 bus canalis adhærere, minus glutinoſam in medium ſeſe reci-
 pere; ſi liquor miſtus ex fluidis, quorum vires centrifugæ
 ſint inæquales, propellantur per canalem reſiſtentem, ubi is in-
 curvatur, fluida validiora fore in parte convexa canalis, debi-
 liora in concava; fluida quæcunque premere ubique ad per-
 pendiculum ſuperficiem, cui inſiſtunt. Ope analyſeos *Leibni-
 tiana* ſolutionem generalem affert problematis de inveniendâ
 figura ſectionis, quando ſingula ejus puncta a fluido conten-
 to premuntur viribus inæqualibus & ſecundum datam legem
 variantibus. Oſtendit porro, ſi liquor miſtus ex craſſiori & flu-
 didiori moveatur per canalem durum aut mollem, elafſicum
 vel non elafſicum; guttulas liquoris tenuioris inſſuere in ra-
 mum lateralem hiantem ad perpendiculum in cavum canalis,
 ſi canaliculi orificium adeo anguſtum ſit, ut partem liquo-
 ris miſti craſſiorem recipere nequeat. Atque hinc refutat *Chey-
 naum*, Noſtro judice, doctrinam motus compoſiti inutiliter
 in uſam vocantem pro inveniendâ ratione omnium faciliſſimæ
 ſeparationis alicujus fluidi a ſanguine. Monſtrat porro, cujuſ-
 libet canalis ſuperficiem interiorem a tranſſuente liquore (ſi
 a gravitate abſtrahamus) premi æqualiter in omnibus partibus
 atque inde corollaria nonnulla deducit pro motu ſanguinis in
 machina animali, & demonſtrationem quoque extendit ad li-
 quores graves. Tandem definit vim fluida per canales pellen-
 tem; quam proportionalem facit ſummæ orificiorum & qua-
 drato velocitatis conjunctim, nec minus reſiſtentiam, quam
 patitur fluidum iſtud & quæ Noſtro eſt in ratione compoſita
 velocitatis fluidi in immiſſarium ingredientis, velocitatis ejuſ-
 dem emiſſario egredientis & ſuperficiæ concavæ canalis.

Præ-

Prænot. 2 motum sanguinis per arterias & fluidorum a sanguine separatorum per canaliculos cum arteriis communicantes expendit, ubi ea potissimum feligit, quæ ad illustrandam secretionis animalis doctrinam conferre videntur. Refutat *Cheyneum*, Scholion prop. 34 lib. 2 Principiorum *Newtoni* ad motum sanguinis per arterias applicantem, cumque *Newtonus* nullam istius scholii demonstrationem dederit, eam communicat, quam a *Nicolao Bernoullio* accepit. Recenset deinde, quid huc usque in præsentis argumento prælitum sit; a *Borello* imprimis, *Bellino* atque *Gulielmino*. Cum vero nullus eorum sanguinis per cavum aortæ transeuntis velocitatem investigarit; ipse in eam inquirens tandem observat, sanguinis ab aortæ cavo in ejus ramos decurrentis velocitatem infinite variare ideoque definiri non posse, & *Jacobum Keillium* tale quid molientem hypothesibus fallacibus inniti pronunciat. Docet, sanguinem ceteris paribus celerius moveri in arteriis capillaribus cordi proximis quam in iis, quæ longissime a corde distant, & eundem *Keillium* atro carbone notat, quod in vi cordis sanguinem per univèrsum corpus impellentis determinanda plurimum peccaverit, ubi inter alia notat, falsam esse propositionem *Newtoni* de velocitate aquæ ex foramine vasis effluentis, cui solutionem problematis superstruit. Monet, *Hugenium* errorem *Newtoni* agnovisse, quemadmodum constat ex ejusdem Annotatis posthumis in *J. Newtoni* Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica, a *Jo. Groningio* Historiæ Cycloidis, quam A. 1701 evulgavit, subjunctis, etsi ipse non minus deceptus fuerit, cum asseruerit, pondus, quod in aquam effluentem ad ejus motum generandum impenditur, æquale esse duplo ponderis aquæ foramini ad perpendiculum insistentis. Refutat porro *Keillium*, quod non bene supputaverit rationem vis vesicæ urinariæ ad expellendum lotium. Progreditur hinc ad motum liquorum simplicium a sanguine erumpentium per vascula, vel ab arteriis emanantia, vel cum eis communicationem habentia, ubi refutat canones *Pitcarnei* eam in rem datos. Ipse utitur principio *Torricellii* de velocitate aquæ per foramen vasis erumpentis, a *Martotto* experimentis confirmato, & primum a *Vari-*

gno-

gnonio, deinde quoque a *Joanne Bernoullio* diversa ratione demonstrato. Cumque *Jacobus Jurinus* in Transactionibus Anglicanis A. 1717 num. 355 diversa tradiderit, eundem refutat, & *Bernoullianam* demonstrationem contra Viri a partibus *Newtoni* stantis objectiones vindicat. Affert tandem nonnulla de retardatione motus fluidorum in corpore animali a tubulorum plicis & convolutionibus proficiscente, ubi *Bellinum* & *Cheyneam* retutat, & quid *Joannus Bernoulli*, quem consuluit, ea de re sentiat, exponit.

Prænot. 3 in vim aeris in pulmone ad solvendum sanguinem per canales ejus fluentem inquirens, de aeris cum sanguine in pulmonibus permissione dubitat & contra *Bellinum* atque *Homberti* in ea de re multum disputat. Obiter monet, non minorem aliquando esse dubitandi causam in scriptis Mathematicorum Geometriam Physicæ applicare conantium, quam in Physicorum Medicorumque scriptis. Monstrat, in calculo *Keilliano*, quem pro definienda vi ab aere in pulmonem acto exercita tradidit, plurima desiderari. Demonstrat theorema, quod *Keillius* tanquam fundamentum calculi sui supponit, & quænam *Wallisus* de vi flatus, quo aer in vesicam impellitur, tradidit, ad examen revocans adducit, quid *Bernoullius* in iis reprehendat. Postquam ipse calculum suum produxit pro definienda vi aeris ex pulmone expulsi; methodum quoque *Joannis Bernoulli*, quam cum ipso pro supputanda vi pectoris in dato homine, qua aer pulmone repulsus per laryngem expellitur, communicavit, publici joris facit. In genere autem observat, vim istam nisi hypothesibus quibusdam constitutis determinari non posse, eamque datis atque postulatis variantibus etiam variare. Tandem cum *Bellino* contendit, commune fermentum solvens sanguinem atque chylum esse aerem, & cetera fermenta rejicit, quæ ab aliis accenseri solent ad fluidorum partes, quæ in vasa secretoria congrua derivari debent, dirimendas sejungendasque a cruore arterias præterfluente.

Prænot. 4 glandularum structuram exponit. Ex *Heisteri*, quem summum Germanicæ Anatomicum appellat, Compendio Anatomico repetit, glandulas esse partes peculiaris habitus,

ex congerie minutissimarum arteriarum, venarum, nervorum & plerumque etiam ductu excretorio conflatas, propria membrana cinctas, varix figuræ, coloris & consistentiæ, uibus diversis ut plurimum tamen secretioni alicujus liquidi destinatas. Recenset deinde, quæ *Malpighius*, *Nuckius*, *Litrius*, *Ruyfchius*, *Winslowius*, *Cowperus*, *Bellinus*, *Lewwentekius*, *Keciliius* aliique de glandularum structura dedere. Integram quoque affert *Morgagni* epistolam, quam ea de re ab Autore consultus exaravit. Omnibus probe pensitatis tandem concludit, verisimillimum esse, penitissimam glandularum structuram esse vasculosam.

Hiscæ prænotationibus absolutis, sequitur ipsa de separatione fluidorum in corpore animali dissertatio, cujus tamen nunc non nisi pars prima prodit. Tribus ea capitibus absolvitur, quorum primo leges generales tradit Cl. Autor, quibus fluida a sanguine in corpore animali separentur, secundo in fluidorum animalium naturam inquiri, tertio denique rationem reddere conatur, cur fluidorum alia in hæc, alia in illa glandularum vasa secerneant influant.

Leges generales, quas sancit, nonnisi duæ sunt. Lex prima ita habet: *Cujusquemodi fluidum in arteriis præexistens, cujus partes cum sanguinis partibus simplici contactu coherent, ad glandulam aliquam per ductum ac per eam fluens, in canaliculorum separantium orificia, intra glandula cavum aperta minimeque resistentiâ influit, dummodo fluidum ipsum sit actu divisum in partes, quarum maxima diameter ad minimam orificiorum diametrum haud habeat rationem majoris inaequalitatis.* Lex altera hujus tenoris est: *Cujuslibet fluidi a sanguine separandi partes intra arterias præexistentes, ab ipsomet sanguine abscedere possunt in ductus secretorios idoneos glandularum, quaecunque sit sanguinis per glandulas ipsas fluentis velocitas, dummodo partes ipsæ separande cum reliquis sanguinis partibus non sint conglutinatae, sed eas solum contingant, ita ut separationi haud obstant.* Vi legis primæ cum *Pitcarnio* rejicit determinatas orificiorum in vasis secretoriis figuras & magnitudines, quas in secretionis negotio multi admittunt, etsi cum *Gulielmino* sentiat, ratiocinium *Pitcarnianum* ad versus pororum multi-

multiformium propugnatores multa infirmitate laborare. Legis secundæ sententiam *Baglivii* a *Jacobo Keillio* & *Jo. Bapt. Blanco* adoptatam, quod secretio hujus vel illius liquoris potissimum pendeat a majori vel minori propinquitate partium adcor, explodit, qua in re sibi consentientem habet *Morgagnum* in Adversariis Anatomicis.

C. 2 in fluidorum animalium naturam inquirens observat, *Josepbo Zambeccario* & *Laurentio Bellino* experimentantibus, lymphas sanguinis, vasorum lymphaticorum, ventriculorum cerebri & spinalis medullæ crassitie inter se differre; lachrymas, *Nuckio*, *Hovio* & *Louvero* in primis annotantibus, periunde ac liquorem pericordii a sero sanguinis non differre; urinam ac sudorem cum eodem sero sanguinis coincidere; salivam eandem esse cum liquoribus, qui in gulæ, ventriculi, pancreatis intestinorumque glandulis secernuntur; humorem muciloginosum, qui in glandulis asperæ arteriæ, in intestinis, ossium omnium commissuris secernitur, eundem esse cum liquore, quo humescentes uteri, vaginæ, ureterum atque urethræ tum virilis, tum muliebris parietes interiores irrigantur; nec mucus a saliva & liquoribus istis albuginosis, quas modo diximus, differre nisi crassitie, & convenire cum liquore glutinoso, qui in summa vagina uteri secernitur; semen virile ea crassitie, qua urethra recens ejectum conspicitur, sanguini arteriis spermaticis concluso haud inesse, determinatu tamen difficile esse, sitne materia seminis idem cum lymphâ sanguinis, aut vasorum lymphaticorum, aut potius ventriculorum cerebri & spinalis medullæ; sanguinem seu partem rubram cruoris crassiorem esse ceteris fluidis corporis animalis, hoc est, in partes exiguas difficilius divisibilem, immo pinguedinem & medullam crassitudine antecellere; bilem liquoribus ceteris ante commemoratis crassiorem esse ac inter liquores crassos, lentos & oleosos referendam; sordes aurium non differre a liquore felleo; medullam esse oleum seu pinguedinem quandam; inter crassitiem lactis mammaram arteriis comprehensi & crassitiem chyli cruore commixti nullum intercedere discrimen; spiritus animales esse admodum exiguos. Disputat deinde contra vim attractivam, quam *Keil-*

his spiritibus animalibus tribuit, cumque eam arguat ex attractione luminis a *Newtono* asserta, eandem quoque atro carbone notat, etsi *Newtonum* de attractionibus loquentem eodem modo excuset, quo nos Virum summum excusavimus in Actis A. 1713 p. 310 & seqq. Producit argumenta eorum, qui existentiam spirituum animalium in dubium vocarunt, atque ea sub incudem revocat.

Accedit tandem C. 3 ad ipsam problematis solutionem, cur fluidorum alia in hæc, alia in illa glandularum vascula secretoria insuant. Cum lympham sanguinis crassio rem statuat ea, quæ in vasis lymphaticis continetur, ipsam difficilius dividi concludit in particulas perexiguas, atque ideo ex ductibus lymphaticis excludi, quod partium minimæ diametri maximis diametris orificiorum, quæ ad vasa lymphatica pertinent, sint majores. Similiter cum lympham cerebri & spinalis medullæ tenuiorem statuatur lympham sanguinis & ductuum lymphaticorum; eam perangustis arteriarum evanescentium foraminibus primum fere sub forma vaporum manare, tum hujusmodi vaporibus sese apprehendentibus inque majores globulos coalescentibus in cerebri atque spinalis medullæ caveis instar aquæ tenuissimæ apparere infert. Quoniam itaque ante ulterius ostendit, quodlibet fluidum, quod in corpore animali a sanguine secer nitur, cum aliqua istarum lympharum convenire; ideo hinc in specie rationem reddit, cur hic & non alibi hic vel ille liquor secernatur: quæ sigillatim persequi instituti nostri ratio non fert. Cum hæc meditatus esset, meditationum suarum summam ad *Leibnitium* perscripsit, qui d. 17 Sept. A. 1715. respondit, plures comminisci licere rationes mechanicas, quibus secretio aliqua promoveri possit (quales etiam recenset) sed se suspicari, quod fluidorum in corpore animali separatio magis adscribenda sit causis physicis, quarum mechanismus occultus sit. Putat nimirum, tubulos secer nentes vel cognatos inde a nativitate continere liquores, qui sibi similes vel cognatos in vasis sanguiferis appelleates facile assumant, cujus inter alias causa esse possit harmonia consentientium vibrationum motuumve intestino rum. Consuluit quoque ea de re *Joannem Bernoullium* ante qua-
tuor

tuor circiter annos, atque eum cum *Leibnitio* sentire intellexit. Commendat ipsi *Bernardum Connorum*, eadem sentientem, quem de secretionem animali non inepte scripsisse iudicat. Monet autem Noster, jam dudum ante *Connorum* eandem sententiam defendisse *Franciscum Ghiffoniam*. Adhortatur tandem rerum Medicarum & Anatomicarum studiosos, ut sibi persuaderi patiantur, sententiam istam non esse tam levem, tamque ineptam, cum *Leibnitius* atque *Bernoullius* in *Mechanica* excellentes eandem amplexi fuerint.

DISSERTATIO MEDICA DE SYMPATHIA seu consensu partium corporis humani, ac potissimum ventriculi, in statu morbofo; Autore HENRICO IOSEPHO REGA, Medicinæ Doctore, in Academia Lovaniensium Professore.

Harlemi, apud Matthiam van Lee, 1721, 8.

Plag 17½.

Consensus partium in scholis Medicis bifariam accipitur, & modo concursum plurimarum partium ad hanc illamve actionem perficiendam conspirantium significat, modo compassionem quandam aut condolentiam partium innuit, qua fit, ut una male affecta alia pars simili vel diverso, tristi tamen, sensu condoleat, quorum ille actionum, hic passionum consensus vocari potest. Neglecto priore de posteriori Autori clarissimq in hac Dissertatione sermo est. Sympathiam hunc vocat, quo nomine non solum plurium partium simultaneam affectionem, verum potius connexionem aliquam aut subjectionem intelligit, qua unius partis affectio ab alterius affectione dependeat, undecunque hoc proveniat, sive ex eo, quod pars in partem agat, sive quod altera alterius vitio quoquomodo pariatur aut laboret. Ostendere igitur conatur, quam frequenter & quo modo partes male affectæ soleant secum in afflictionis consortium trahere sanas, ac hanc actionem non semper incipere aut primo sentiri in regione & loco, ubi noxa inflictæ est, verum causam mali latere posse alibi, quam ubi se exerit, &

Qq q 5

fenti

sentitur, hinc remedia non semper adhibenda esse, ubi dolor seu symptomata se manifestant, sed diligenter inquirendum in morborum causas, & mali sedem ante omnia oppugnandam venire. Interim tamen non negat, symptomata quandoque specialem sui indicare mitigationem, curamque palliativam nonnunquam esse necessariam. Quod originem, causam ac modum consensus partium attinet, generis similitudinem, operis seu officii societatem, vaporum communionem & vicinitatem veteres allegarunt. Priora duo non admittit Noster, illam vero sympathiz rationem, quam Autores a communi origine vel communicatione nervorum petunt, non rejicit, quoties nimirum hæc observatur vel subesse probabiliter judicatur. Quoniam vero in quibusdam eventibus nulla manifesta aut probabilis connexio, nulla vicinitas aut contiguitas nervorum contingit, mirabilem illam atque celebrem fibrarum & præcipue membranacearum continuationem per totum corpus productam allegandam esse existimat, quatenus solidum irritatum & oscillans in momento temporis oscillationes suas propaget ad remota & vicina loca, quibus per continuam suarum fibrarum seriem connectitur; nec opus semper esse putat, ut oscillationes hæc ad cerebrum primum deferantur, ac inde ad partes consentientes reflectantur, si nimirum membranz, inter quas oscillationes consistunt, sibi sunt contiguæ. Non uno vero semper modo sympathiz hæc fiunt, sed prout textura, tonus, elater membranarum sibi continuatarum, per quas oscillationes propagantur, variant, oscillationes etiam variabunt, majores minoresque fient, hinc pars remotior sæpius afficitur, quam intermedia aut vicinior, imprimis si oscillationes quædam directiones habeant peculiare versus certas partes, ibidemque excitent dolores, aliasque ejusmodi affectiones. Contingit etiam, ut noxa, quæ infligitur alicui parti, non in hac sed in remota tantum sentiat, quando scilicet in parte affecta talis subest fibrarum corrugatio, ut motus oscillatorii versus cerebrum propagatio, non secus quam per vinculum aliquod nervo injectum, præpediatur, adeoque & desit sensatio, quæ in cerebro fit. Interim nec negat Autor, compassionem quandoque partium fieri per vasa sanguifera; siquidem non raro accidit, ut fluida, si per partem aliquam

quam circulantia retineantur in cursu, subito impetu aliorum rapiantur, variasque ibidem excitent tragœdias. Probat itaque, caput cum omnibus atque singulis corporis partibus mediante dura & pia menynge non minus consentire, quam reliquarum corporis regionum visceribus, ut & artubus, miram intercedere cum variis partibus sympathiam. Quoniam autem ventriculi tantus est in corpore consensus, quantus ullius alterius partis, & experiētiis & autoritatibus evictum dat, eum mala, quibus affligitur, remotissimis etiam communicare solere partibus, inque causam hujus phœnomeni inquiri, quam præter continuitatem vel contiguitatem, partim summam ejus teneritudinem ac sensibilitatem, partim fibrarum motricum mobilitatem, partim miras nervorum, tam paris vagi, quam intercostalis, distributiones, quibus mediantibus arcto hic vinculo cum cerebro, dura matre, spinali medulla, faucibus, aspera arteria, corde, pulmonibus, diaphragmate, hepate mesenterio, renibus, intestinis, ipsisque artubus connexus deprehenditur, esse existimat; hinc ex ventriculo plerasque affectiones, quibus tres corporis regiones una cum artubus vexantur, deducit, imo febres non minus continuas malignas, quam intermittentes, ibidem suum nidum, fomitemque suum invenire probat. Quibus positis, recte inferri posse putat, plerorumque morborum originem a stomacho repetendam, medicamentorum in eundem præcipuam actionem advertendam, ac proinde in praxi præcipue ad eum attendendum esse. Operæ pretium esse duximus, quam fovet Autor Clarissimus de febribus intermittētib; sententiam, curatius cum L. B. communicare. Causa proxima paroxysmi initio quidem, imo sub incremento, consistit in crebrioribus cordis majorumque ramorum arteriosorum contractionibus, cum aucta tamen resistentia ad vasa capillaria, a spasmodica eorum contractione ordinario dependente. Impedito sic plus minus libero sanguinis ex arteriis in venas transitu hic in vasis majoribus accumulatus redundet, necesse est, & inundata hoc modo ac submersa vasa, cum se pondere & jugo, quo premuntur, liberare laborent, fortius insurgunt, & ab obice illo, quasi quodam stimulo, concitata motus ictusque ingeminant, ut per resistentes

cana-

canales protrudant succos, sub qua continua allifione & fluidorum attritu incalescunt solidæ partes, ita ut frigori succedat calor. Perruptis denique & superatis obstaculis, habitus corporis tumidus apparet, vasa rubent & inflantur, cor palpitat insolentius, tantoque æstu afficiuntur membra, ut sanguinem effervesce & ebullire dicas, donec tandem sudor largius profluat, & catarractæ omnes reclusæ videantur. Periodorum ratio sequenti modo explicatur. Supponitur scilicet quædam materia febrilis, quæ in certa ac determinata quantitate & qualitate fibrillas corporis nostri afficere, vellicare, ac ad motus anomalos concitare valeat, ita tamen, ut tunc tantum paroxysmos hæc inducat, dum fibræ motrices ad motum illum suscipiendum & reagendum dispositæ sint. Materiz hujus febrilis sedes in vitiatis, de tono v. g. dejectis, glandulis ventriculi est; inde enim fit, ut succus digestorius a massa sanguinea ad eas continuo affluens sensum magis magisque vitietur, ac inquinetur, donec tandem in ea adsit quantitate, ac qualitate, qua stomachi nervosam ac maxime sensilem substantiam stimulet & vellicet, ac consequenter per consensum totum afficiatur vasorum sanguineorum systema. Initium igitur & incrementum paroxysmorum ponendum est tum in productione & actione materiz febrilis, tum in fibris matricibus, non tantum stimulat, sed & contractis & reagentibus: terminus vero in diffusa aut subacta eadem materia, ac partibus solidis sponte iterum remittentibus ac naturales oscillatorios recuperantibus motus. Sic finito e. g. paroxysmo secundo, hæret idem vitium in glandulis, quod erat in solutione primi; quo manente intervallum, quod requiritur, ut ea febrilis materiz copia generetur, quæ sufficiat ad paroxysmum tertium, est æquale illi spatio, quod simili generationi impensum fuit a paroxysmo primo usque ad secundum. Similiter cum conjicere liceat, fibrarum constitutionem, quæ fuit a solutione prioris paroxysmi, redire absoluto paroxysmo secundo, consentaneum est, tempus, quod fluit a secundo ad tertium paroxysmum, priori intersitio debere esse æquale. Quod autem fons & fomes febrium intermittentium in ventriculo lateat, partim per celeberrimorum Medicorum autoritatem, partim per symptomata

ptomata, partim per remedia & curam demonstratur. Auctores, qui allegantur, sunt Sylvius, Willifius, ac Fernelius. Symptomata urgent præcordia & partes, quas illa in consensum trahunt. Remedia & curam quod spectat, evacuantia primas vias ante omnia exhibentur, quæ excipiunt antifebrilia, ut cortex chinæ, qui in ventriculum adstrictione sua agit, impediendo scilicet, ut ex massa sanguinea in eum depluat materia febrilis. Sic & reliquorum absorbentium, præcipitantium, salium fixorum, & neutrorum, incidentium, amarorum, stypticorum, extractorum vegetabilium &c. virtus ultra primas vias se non extendit.

THE DOCTOR SCARIFYET,

feu

MEDICINA FLAGELLATA.

Londini, apud J. Batemann, & J. Nicks, 1721, 8.

Plag. 31 dimidiat.

AD edendum hunc tractatum Anglicum stimulavit Auctorem, ut in Præfatione fatetur, amor in genus humanum, quod partim instruere, quomodo vitam prolongare, morbosque præcavere possit, partim monere intendit, ut abstineant homines ab usu medicamentorum fraudulentorum; vel potius abolere intendit abusum præsentis, & restaurare simplicitatem veteris Praxeos cupit, observationes suas orbi literato communicando, partim methodum medendi fallacem, partim materiæ medicæ efficaciam, cui quoad maximam partem nimis fidere solent moderni, vanam concernentes. Hinc taxat pharmacopolas, Latinæ linguæ ut plurimum ignaros, nec materiam medicam satis intelligentes, quod medicamenta dispensent effocta, genuina non rite præparent, pretium eorum nimis augeant, ac Praxin, quam non callent, exerceant. Reprehendit Medicos, cum Pharmacopolis colludentes, morbos male discernentes, inique in causas inquirentes, scæminarum benevolentiam captantes, uroscopos ac empiricos variis technis applausum sibi comparantes. Tirones potius instruit, illos potissimum, qui in Anglia nati sunt, quomodo studium Medicum rite auspiciari ac felici-

R r r

citer

citer absolvere possint, vultque, ut Latinæ & Græcæ linguæ sint periti, Philosophiæ per duos annos operam dent, insimulque Botanicam excolant, in Anatomicis se exercent, hinc Collegium Medicum Institutionum & Practicum habeant, Nosocomia frequentent; consulantque, ut in pharmacopolæ ædibus divertentes materiz medicæ cognitionem sibi comparent, medicamentorumque præparationi adsistant, chirurgosque sibi reddant familiares, a quibus instrumenta eorumque usum cognoscere & operationes addiscere queant; itinera instituant per Galliam, Italiam, Helvetiam, Germaniam, ibidemque celebriores Professores adeant, ac Antiquitates observent. Periculum porro & damnnum exponit, quod inferunt illi, qui cruda studia ad Praxin adferunt, quod ut ægri evitare, & sui quique Medici esse possint, temperantiam commendat & collaudat, ac regulas generales pro conservanda sanitate præscribit. Inter medicamenta, quæ nullius efficaciz esse judicat, numerat lapidem bezoardicum, margaritas, aurum, aurum potabile ac fulminans, pilulas argento obductas, lapides pretiosos, sarsaparillam, mumiã, partes animalium molles, pulverem viperarum, cranium humanum, nidus hirundinum, exuvias serpentum, & alia. De cetero errores quosdam, quos D. Mead, Quincy, Bradley &c. in suis scriptis de peste commiserunt, annotat.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ
*Et cujuscunque generis Acta publica inter Reges Angliæ
 Et alios quorvis Et c. ab ineunte Seculo XII ad nostra usque tempora tractata. Tomus XIV Et XV, accurante
 THOMÆ RYMER; Tomus XVI, e schedis THOMÆ RYMER potissimum edidit ROBERTUS
 SANDERSON; Et Tom. XVII, accurante
 ROBERTO SANDERSON,*

Generoso.

Londini, per W. Churchill, T. XIV 1712, T. XV 1713, T. XVI
 1715, T. XVII 1717, fol.

Const. T. XIV Alph. 9, T. XV Alph. 9, T. XVI Alph. 8 pl. 20,
 T. XVII Alph. 11 pl. 16.

ET si morem, quem in antecedentibus Tomis recensendis (quos scilicet operose fatis & proluxe excerptimus,) secuti sumus, servare nunc nobis haud liceat, quippe librorum novorum copia ita continuo obrutis, ut, si unquam, nunc certe brevitate uti conveniat, aliquam tamen potius quam nullam reliquorum Voluminum, quibus opus egregium completur, mentionem facere maluimus, vel ideo, ut in Indice quarto Generali, quem absoluto hoc anno parabimus, univcrsum opus uno conspectu exhibeatur.

In Tomo XIV, Acta ab A. 1523 ad A. 1543 complexo, plurima occurrunt notatissima: ut binæ Clementis VII Pont. Tom. XIV. bullæ, A. 1524 d. 5 Mart. & 11 Sept. datæ, quarum altera Henrico VIII titulum Defensoris fidei, ob librum adversus Lutherum editum, tribuit, altera eidem jus concedit atque auctoritatem supprimendi quædam monasteria, & non obstantibus quibuscunque conciliorum decretis aut Pontificum privilegiis, *etiam si in illis caveatur expresse, quod illis etiam per quascunque Litteras Apostolicas nullatenus derogari possit*, redditus eorum in commodum Academiz Oxoniensis convertendi; tractatus pacis A. 1525 inter Anglos Gallosque, post captum Franciscum I, a Galliz Regente Ludovica procuratæ, & sponsiones de vigesies centenis millibus aureorum a Gallis aliquot annorum spatio solvendis, atque instrumentum super juramentum de observanda pace a Francisco genibus provoluto post reditum in Galliam A. 1526 præsitum; bulla item Pontificis, eodem anno ad Regem Henricum missa, qua is *Protector Fœderis Italici* declaratur. Patet quoque hinc, jam A. 1529 Aurelianensem Academiam consultam ab Anglis respondisse, *nuptias cum Fratris relicta, quam Fratritiam vocant, citra divina legis injuriam attentari non posse, etiam si summi Pontificis accedat indulgentia*, ut alia taceamus, quæ ad divortium Regis spectant. Tacemus & quæ de summa Regis in Ecclesia auctoritate afferuntur, siquidem ita titulum suum concepi Henricus præceperat A. 1535: *Henricus VIII, Dei gratia, Angliæ & Franciæ Rex, Fidei Defensor & Dominus Hiberniæ, & in terra supremum caput Anglicanæ Ecclesiæ.*

p. 13.
24.
conf. 272 ff.

48. ff

175.

187.

290.

conf. 392 ff.

p. 549.

- T. XV**
 P. 4. 5.
 110 ff.
 192. 193.
 255.
 351.
 377. 393.
 404. & c.
T. XVI.
 P. 34. 67.
 III.
 207.
 284.
- In Tomo XV, qui ad A. 1586 pertingit, memoratu digna sunt: Tractatus matrimonii inter Mariam Scotiz Reginam & Principem Eduardum, solenniter confirmati A. 1543, quod tamen effectu caruit; Testamentum Henrici VIII integrum; litteræ Regiz, quibus centum libræ annuz tum Martino Bucero, tum Paulo Fagio, Germanis, S. Theol. Professoribus, confignantur; privilegium Laurentio Torrentino, Germano, de imprimendo opere *Digestorum*, accurate ex archetypo, quod per multa secula Pisis, deinde Florentia conservatum existit, quod etiam plurimi docti homines illud ipsum esse crediderunt, quo usus olim sit Justinianus Imp. desumpto, concessum; Custodia Bibliothecz Westmonasterienfis, quam Bartholom. Traheron sub Eduardo VI habuerat, a Maria in Johannem Clyff cum salario viginti Marcarum Sterlingorum translata; documenta quædam ad ejusdem Reginz cum Philippo nuptias spectantia, & alia.
- Tomus XVI, ad A. 1616 excurrrens, quem a Rymero digestum, eo mortuo, edidit Cl. Sanderfonus, maximam partem rebus ad sublevandos non minus Belgas, quam Henricum IV R. G. ab Elisabetha gestis oppletus est, in quibus & variz occurrunt Principum Germaniz Protestantium, imprimis Christiani I El. Sax. ad Reginam litteræ, cujus quidem Principis mortem, quam scelerate veneno a Christianiz religionis hostibus maturatam credit, acerbissime illa luget in litteris ad Christianum Principem Anhaltinum d. 22 Oct. 1591 datis, quippe *sublato tali contra tam potentes adversarios propugnatore, Christianam Rempublicam gravissimum vulnus accepisse* fatetur, hortaturque Principem, cujus *expeditionis in Galliam autor fuerit Saxo, ut in proposito constanter perseveret, nec prius exeat e Gallia, quam Henricus IV in corona sua dignitate stabilitus sit*, copias insuper & pecunias liberaliter promittens. Eminent inter cetera: Litteræ Elisabethæ ad Rudolphum II Imp. quibus ei omnino persuaderi cupit, Turcas a se minime excitos fuisse ad bellum Cæsari movendum A. 1593; ejusdem Imp. Litteræ, quibus Thomæ Arundello ob virtutem in bello Turcico demonstratam Comitis S. Rom. Imp. dignitatem, *juribus tamen & superioritatibus Elisabetha semper illæsis ac salvis*, contulit; quod quidem absque consensu suo factum

etum esse, adeo ægre tulit Elifabetha, ut, ne in conspectum suum veniret, titulo illo præter morem regni suscepto uteretur, interdixit, imo & costodiæ eum, ad speciem saltem animadvertionis, mandaret, ut ex ejusdem Reginz ad Cæsarem litteris patet; mandatum porro de exterminandis sub Jacobo Jesuitis A. 1604 promulgatum; descriptio numerorum in memoriam unionis Regnorum Angliæ & Scotiæ euforum; tabulæ fœderis inter Jacobum & Electores & Principes quosdam Germaniæ, Vefaliæ d. 28 Mart. 1612 subscripti; postremo Litteræ patentes, quibus idem Rex Carolus filium, qui *Princeps M. Britannia, atque Dux Cornubiæ & Eborum, & Dux Albania in Regno Scottiæ* appellatur, *Principem Walliæ & Comittem Cestriæ* a se creatum, & per *cincturam Gladii, traditionem & positionem Serti in capite, & Annuli aurei in digito, nec non Virgæ aureæ in manum investitum*, pronuntiat.

p. 280.

597.

605.

714.

792.

Tomus XVII seu postremus (plures enim non prodituros, Indices Nominum, tum & locorum & rerum in univfersum opus, ac Syllabus Actorum omnium, qui huic Tomo accessere, indicant) qui ad A. 1625, seu primum Caroli I, porrigitur, non minus studiose a solo Sonderfono compilatus est. Ut vero pauca attingamus, legi merentur, quæ de renovatione fœderis cum quibusdam Germaniæ Principibus, de quo ad Tomum antecedentem diximus, A. 1619 tractata; mandatum item de herbæ Nicotianæ, quippe corporibus noxiæ, usu tollendo, statutis gravibus pœnis, si quis aut plantare eam in Angliâ, aut ex aliis provinciis advehere ausus fuerit; pactum de Frankenthalio, quod Jacobus Rex nomine Palatini, generi sui, militibus occupaverat, Isabellæ Gubernatrici Belgii in sequestrum A. 1623 tradendo; tractatus de suspensione armorum in Imperio Germanico a Jacobo Rege d. 30 Maj. 1623 confirmatus, aliæque quæ ad legationes ejusdem pro Genero institutas pertinent.

T. XVII

160.

233.

461. 472

499.

Prostant ergo nunc, quæcunque ab A. 1101 ad A. 1625 publico nomine exarata, in archivo hæctenus Regio, Cottonianis item aliisque Codicibus latitabant, quibus ex eo ingens pretium accedit, quod pauca admodum libri exempla impressa sunt, ut adeo jam pridem quingentis Joachimicis & ultra venditus fuerit;

nectamen inficiendum, non ubique sollicitos de selectu fuisse compilatores, quædam etiam adeo perverse editasse, ut vix sensus erui possit, ac denique sphalmata irrepsisse vix condonanda, ut cum Rex *Dacia* pro *Dania* & lingua *Græca* pro *Gallica* ponitur; nec tamen usquam operæ pretium visum est errata addere. Quo magis laudanda adhuc est *Thomæ Madox* diligentia, qui *Formulare Anglicanum, or a Collection of ancient Charters and Instruments from the Norman Conquest to the End of the Reign of K. Henry VIII*, Londini 1702 in fol. accurate satis edidit, & prolixam insuper ac eruditam de discernendis MSstis Dissertationem præmisit, quod ideo hoc loco monendum duximus, quod liber ille paucissimis hactenus in nostris oris innotuit.

THE ILIAD OF HOMER, TRANSLATED

by Mr. POPE.

i. e.

ILIAS HOMERI CARMINE ANGLICO
expressa, Autore ALEXANDRO POPE.

Tomus V & VI.

Londini, apud Bern. Lintot, 1720, fol.

Alph. 6 pl. 2 Tab. 22. 1.

EAdem, quam in antecedentis operis recensione allegavimus, ratio nos movet, ut Voluminum horum, quibus tandem elubratisimum Popii Poema absolvitur, mentionem hoc loco vel paucissimis faciamus, postquam de prioribus diximus in *Actorum Erud. Supplem. Tomi VII Sect. 7 p. 281 ff.* Pertextitur in his *Ilias Anglica* a L. XVII usque ad finem L. XXIV, in quibus ita sibi confat Autor, ut a carminis epici majestate, sermonisque venustate, & exæstantis imprimis spiritus poetici calore nunquam remiserit. Eandem quoque, quam antea, in *Notis* servavit rationem, nisi quod nunc ad L. XVIII paulo latius excurrat in descriptionem Clypei Achillis, & singulari dissertatione probet, 1 futiles esse Criticorum de eo censuras, 2 delineationem clypei, qualem cum Boitaino nos quoque in *Actis A. 1716 id p. 184* representavimus, descri-

descriptioni Homericae optime respondere, & denique hanc ipsam descriptionem cum exactissimis rei pictoriae regulis convenire, qua in re ad celeberrimum pictorem Anglum Godofredum Kneller, seu judicem optimum, provocat. Sed ut de his quoque non nihil hic addamus, more antehac servato, quae ex S. Literis illustravit Autor, confert is Il. 7 v. 10 cum 2 Maccab. XV, 15; Il. 496 cum Deut. XXV, 4; Il. 13 cum Exod. X, 19; Il. 464 p. 179. 246 cum Eccles. XIV, 18; Il. 522, 523 cum Lament. Jer. I, 13; 283. Il. 64 cum Es. XII, 16, Pl. CXXXVII, 9, Hof. XIII, 16; Il. 296. 298 171 cum Deut. XII, 2; Il. 527, 528 cum Prov. XXXI, 6 & T. VI. p. 39 loca alia cum aliis, passimque miratur, scriptores duos omnium confessione vetustissimos, Mosen & Homerum, tam belle inter se conspirare. Sub finem observationum non diffitetur, annotationes ex Eustathio passim insertas, a *Broomio* sibi communicatas, & dissertationem de Homero toti operi praemissam, ex his, quae ipse Popius collegerat, a *Parnellio*, nuper defuncto (cujus poemata proxime se editurum recipit) compositam esse; ac postremo universum poema *Congrevio* consecrat. Accessere ultimo loco Indices, tum personarum ac rerum, tum poeticus, in fabulas, characteres, orationes, descriptiones, similia, & ea quae ipso sono rem exprimunt, distributus, tum denique artium & scientiarum, quarum vestigia in Homero occurrunt. Ceterum cum ingenti satio pretio veniret haec editio (nam ultra tres libras Sterl. constat) recudi coepit liber Londini in forma octava, ita ut Tomi IV priores A. 1718 & 1719 prodierint, quibus hoc tempore haud dubie etiam hi duo Tomi postremi accessere.

T. V

p. 179. 246

283

296. 298

& T. VI. p. 39

47

214

WERNHERI TESCHENMACHERI AB ELVERFELDT *Annales Cliviae, Juliae, Montium, Marcae Westphalicae, Ravensbergae, Geldriae & Zutphaniae. Annotationibus, Tabulis Genealogicis, Geographicis, codice diplomatico atque Indice locupletissimo illustravit* **JUSTUS CHRISTOPH. DITHMARS**, *Histor. in Acad.*

Viadrina Prof. Ordin. ejusdem Academiae Bibliothecarius & Societ. Scient. Berol. Sodal. S.

Francof. & Lipsiae, apud Christoph. Gottlieb Nicolai, 1721, f.

Alph. 9.

Cum

CUm & unicus fere haecenus in hac historia Tefchenmacherus, & rarissime profaret, eoque immenso pretio venderetur, rem oppido gratam fecit eruditis Cl. Editor, quod non solum opus ipsum a tot sphalmatibus probe purgatum recudit, verum & nihil omisit, quod ad illustrationem ejus & ornatum pertineret. Nec levibus subsidiis instructus hanc operam suscepit: praeterquam enim quod optimorum Codicum, quos ipse quoque Autor consuluerat, Chronici imprimis Turckiani & Averdorpiensis, quod Noster rectius Honfelarianum appellat, copiam habuit, alia quoque adhibuit MSta, Anonymi scilicet, quem Essendensem Canonicum fuisse putant, Opus Geneal. Historicum *de Urfsnis Principibus ex Harcinea dominis oriundis, ex quibus veterum Teisterbantia, & ab his ortorum Clivia Comitum, nec non Heusdanorum Dynastiarum, Altenanorum Comitum, a quibus dein orti Comites Marcani, Arembergenses, Isenbergenses, & tandem Duces moderni Clivenfes, Bergenses, Niverfi & Bulsonii, item Lumainga & Serainga Domini &c.* tum & alterius Anonymi, qui se Secretarium Adolphi I & Johannis I Ducum Clivæ vocat, *Genealogiam & Chronicon Comitum postea Ducum Clivensium*; quibus in construendis praesertim Tabulis Genealogicis, quas subinde magno Lectoris commodo inseruit, diligenter usus videtur doctissimus Editor. Nec parum se debere Viris in Republica summis, Ludovico Ottoni Nob. de Plotho, Potent. Regis Prussiae Status rerumque gravissimarum administro & supremorum Tribunalium Praesidi, & Jo. Henr. Schlütero, eidem Regi a Consiliis justitiae sanctioribus & Societatis scientiarum Berolinensis Directori, gratus profitetur. Quod ad Tabulas Geographicas attinet, quæ ex opere Geographico Blæviano mutuatur, nonnullis quidem hujus libri exemplis additæ conspiciuntur in editione priori, quæ Arnheimii 1638 prodiit, eas hic repetere operæ pretium minime duxit Noster, sed retenta solum Evvichii Tabula antiqua Clivæ ceterarumque ditionum, novam ipse adjunxit Tabulam, qua summaria mediæ ævi descriptio Geographica repræsentatur. Imprimis vero de Historia hac bene meruit, quod Codicem Diplomaticum haud vulgarem, Diplomata quippe CLIV complexum, adjecit, quo res in ipso opere expositæ præclare illustrantur. E

Notis

Notis multa doctrina refertis specimina promere supervacaneum ducimus, cum illæ cum Autoris assertis collatæ majori fructu ex ipso opere petantur; illud tantum monendum, integras subinde Cl. Dithmari Dissertationes, ut p. 189 ff. de Comitatu Teisterbantia, p. 430 ff. de origine ac successione Ducum Limburgensium &c. & p. 467 ff. de rebus gestis Comitum Ravensbergensium; Catalogum item Abbatissarum Essendiensium p. 247, Abbatum Werthinensium p. 249 ff. & Tuitiensium p. 413, aliaque documenta passim Notis inserta deprehendi. Ceterum ut ideam Vir Cl. editionem scriptorum Saxoniae Inf. & Westphaliae, cujus alicubi in Notis spem facere meminimus, feliciter absolvat, etiam atque etiam optamus.

ATHENARUM LUBECENSIVM PARS III,
autore, IO. HENR. von SEELEN, Rect.
Lubec.

Lubecæ, apud Petrum Bockmannum, 1721, 8.

Alph. I pl. II.

Pergit Cl. Autor Lycei Lubecensis recensere discipulos, & tertio quidem hoc Tomo eos commemorat, qui vel Icti, vel Medici, vel Philosophi, vel Philologi evaserunt, publicisque infervierunt commodis. Ex his nostrum est producere eos qui non solum domi, sed apud exteros quoque clarius consecuti sunt nomen, quosque dum uberius descripsit Cl. Selenius, haud dubie magnam inivit gratiam ab Historiæ literariæ cultoribus.

Inter Ictos occurrit *Daniel Lipstori*, Lubecæ A. 1631 natus, ibidemque A. 1684 demortuus. Factus is est A. 1662 Professor Juris in Academia Upsaliensi. Hinc A. 1672 Hagæ Comitum constitutus est Advocatus Curia Hollandicæ, reverius hinc A. 1675 in patriam, ubi sibi Musisque vixit ad mortem usque. Edidit Lugduni Bat. 1653 *Specimina philosophiæ Cartesianæ*, itemque *Copernicum redivivum sive de vero mundi systemate* librum; Ienæ 1656 librum *de monarchia Papali*; Lugd. Bat. 1656 librum *de appellationibus in causis criminalibus*, & alium, *de concursu aulici Imperatoris Iudicii cum Camera Spiritus*.
 S s s
 Io.

p.98. lqq.

- P. 130. *Io. Fridericus Pappingius* A. 1638 Lubez natus, ibidem A. 1684 e vita discessit. Emisit A. 1668 *Orbem illustratum*, seu *Novam historico-politico-geographicam Imperiorum rerumque publicarum per totum terrarum orbem descriptionem*: quem librum acerba quidem censura profecutus est Schurzfleischius in *Iudiciis Sarcmafianis*, sed benigniori exceperunt iudicio alii.
160. *Nicolaus Theophilus*, Flensburgi A. 1541 natus, & A. 1604 Professor Iuris Rostochiensis demortuus, edidit præter aliquot libellos Iuridicos *Epigrammata*, laudatorem nacta Borrichium.
164. *Ioannes Werlbosius* Lubez A. 1660 in lucem editus, A. 1686 Politices, & A. 1696 Iuris civilis Professor factus est in Acad. Helmstadiensi, ibique A. 1711 exstinctus. Præter optimæ notæ poemata pluresque libellos Academicos reliquit librum *de commerciis maritimis*, egregia daturus de Iure publico, de Iure Naturæ & Gentium, de Iure ecclesiastico, nisi mors eum occupasset. Sed de hoc quidem doctissimo viro in his quoque *Actis* expositum fuit *Supplem. T. Vp. 235sq.*
222. Inter Medicos exhibetur *Hermannus Grubius*, Lubez natus A. 1637. Fuit is Medicus ordinarius Haderslebiensis in Holfatia, eoque in oppido A. 1698 diem suum obiit. Scripsit librum *de malo citreo*, item *de arcanis Medicorum*, porro *de transplantatione morborum*, ac denique *de vi Musces in ictu Tarantulae*. Receptus in Sodalitatem Naturæ Curiosorum gessit nomen Palamedis.
347. *Henricus Meibomius*, Lubez A. 1638 natus, Helmstadii fuit Professor Medicinæ, Historiæ & Poeseos, ibique decessit A. 1700, relictis compluribus scriptis argumenti medici, historici, poetici, quæ hic singulatim commemorantur.
394. *Joan. Jac. Stolterfothius*, Slesuici A. 1665 natus, Gryphiswaldiæ A. 1693 factus est Professor artû Medicæ. Hinc Lubezam migravit ibique A. 1718 Archiater mortuus est, relictis libellis plurimis, qui hic recensentur.
- 267--290. Inter hæc Cl. Autor exhibit specimen notarum nondum editarum, quas tamen dignas, quæ edantur, censuit Morhofius atque Grævius, *Jacobi Holstii* in Cornelium Celsum, quæ nunc latent Lubez in bibliotheca Krysingiana. Sunt ex notæ criticæ five
thera-

therapeuticæ. Id enim egit Holstius, Medicus Tonningensis, ut mendas librariorum tolleret e Celsi libris *de re medica*. Iudicabunt hinc Critici, quanto suo incommodo posthac carituri sint hoc labore Holstiano.

Philologos inter atque Philosophos obiter meminit *Morhofii*, fateturque non obscure, errare eos, qui Morhofium scribant infedisse scholæ Lubecensis subcellis. Etiam ad ea, quæ jam *P. I p. 50 sqq. de Io. Kirchmanno* protulit, hic annectit Spicilegium, in quo docet, Rev. Kraftium in civitate Husumensi possidere omnia MSS. Kirchmanniana, quorum hic exhibetur Catalogus. Docti imprimis optabunt, ut edantur hic memoratæ cum ipsius Kirchmanni, tum aliorum eruditione clarorum hominum epistolæ. Uberius vero Cl. Autor exponit de *Joachimo Jungio*, Lubecæ nato A. 1587. Is A. 1624 Rostochii factus est Professor Matheseos; A. 1625 Helmstadii Professor Medicinæ. Hinc A. 1629 Hamburgensis Gymnasii scholæque constitutus est Rector, ibique defunctus A. 1657. Huius viri & elogia & scripta hic recensentur. Eum fuisse auctorem Societatis rosæ crucis, hic negatur. Memoratur etiam eius controversia cum sacerdotibus Hamburgensibus de stylo N. T. eiusque barbarisimis, item controversia eius Logica cum Scharfio, Philosopho Wittebergenfi.

Ultimo loco Cl. Selenius nos docet, se in eo esse, ut novam Helmoldiani Chronici editionem adornet. Cum enim superiores eius editiones hoc tempore sint rarissimæ, recudendam accurate curabit editionem Bangerti, novasque subinde notas ei adjiciet, imo & aliquot Dissertationes Helmoldum illustraturas. Pollicetur etiam p. 519 *Delicias Postarum Lubecensium*, & p. 540 librum *de Epopiis veterum*.

IO. IACOBI SYRBII INSTITUTIONES *Philosophiæ primæ novæ & eclecticæ.*

Ienæ, apud Io. Fel. Bielckium, 1720, 8.

Alph. 1 pl. 17.

Philosophiam primam sive *Metaphysicam* tam longo ævo nihil aliud fuisse, quam Glossarium Philosophicum in qualemcun-

P. 517.

446.

431.

539.

que scientiæ formam redactum, inter omnes constat. Cum enim Scholastici in Philosophiam ac Theologiam innumeras voces novas veteri Latio incognitas invexissent, qui illam addiscendis cupidus erat, ei & has cognoscere necesse erat. Ceterum Scholasticam istam Methaphysicam injuste superbire titulo *Philosophia prima ac sapientia architectonica*, doctissimus quisque proximis temporibus agnovit doluitque. Non hic subsistendum sibi putavit Celeb. Autor, sed manum admovit novo ædificio, veram suoque nomine dignam concinnaturus *Philosophiam primam*. Scilicet cum in Academia Ienenfi suscepisset munus Professoris Philosophiæ primæ & Logicæ, utrique muneri satisfactorus non solum edidit *Institutiones philosophiæ rationalis eclecticæ*, in his Actis A. 1718 p. 327 sqq. recensitas, verum etiam, postquam iam A. 1710 Dissertationem ediderat *de philosophia prima in locum & honorem suum restituenda*, nunc tandem *Novas & electicas Institutiones primæ philosophiæ* producit in publicum.

Vt autem cognoscatur, quid Cl. Autor vocet *philosophiam primam*, ipse eam definit complexum fundamentorum totius philosophiæ, sive systema primarum præcipuarumque veritatum philosophicarum. Cum vero non omnium, quæ ad philosophiam pertinent, fundamenta æque clara perspectaque sint, hinc duplicem facit Philosophiam primam, *manifestam & occultam*: quarum illam appellat *architectonicam*, hanc *metaphysicam*. *Architectonica* obiectum adæquatam non putat esse *ens*, quatenus *ens*, sed *hominem*: adeoque *Architectonica* ipsi est *disciplina prima, ex ipsa natura hominis doctrina reliquæ fundamenta ponens atque applicans*. Divisit eam in septem Capita, quorum primo agit de natura & partibus hominis in genere; secundo de fine summo, hoc est, DEO, hominisque ad eum relatione; tertio de studiis hominum in genere; quarto de studio sapientiæ sive philosophiæ in specie, disciplinarumque nexu; quinto de fundamentis logicis; sexto de fundamentis moralibus; septimo de fundamentis physicis. Quod attinet ad alteram partem Philosophiæ primæ, *Philosophiam occultam* sive *Metaphysicam*, eam Cl. Autor definit *disciplinam, res occultas & ex traditione philosophica oblatas ad principia certiora revelationis divini restæque rationis,*

nis, exigentem. Agit igitur Capite *primo* de spiritibus in genere, eorumque existentia, essentia, attributis, & operationibus generalissimis; *secundo* de variis spirituum generibus; *tertio* de iis quæ de DEO sunt occulta; *quarto* de occultis animæ humanæ; *quinto* de divinatione huiusque variis generibus; *sexto* de Magia; *septimo* denique de occultis corporum naturalium. Tertia Pars, quam *Philosophiam primam verbalem* vocat, est *Ontologia*, seu Explicatio terminorum vulgarium, quibus hodie carere non potest philosophiæ studiosus: quam quidem Cl. Autor haberi vult pro appendice Philosophiæ primæ.

Non temere auguramur, Lectores nostros edoceri velle specialiora huius libri argumenta. Ast cum ipse Autor nervosæ brevitatæ studiosissimum se præbeat, quæque post accuratam præstantissimorum librorum lectionem subtilemque meditationem cognitu digna censuit, arctissimo compendio constrinxerit, non licet nobis, nisi leges methodi nostræ migrare lubet, singulas persequi materias. Ne tamen totam spem lectorum nostrorum fallamus, singularia quædam excerpemus, digito monstraturi fontes, unde peti queant uberiora. *P. 1 cap. 1 §. 8* incongruum censet, brutis abjudicare omnem rationem omniæque intellectum. *§. 27* verosimile putat, unionem animæ cum corpore consistere in amore. *Cap. 2* exhibetur elegans Compendium Theologiæ naturalis, sive, ut ipse p. 19 loquitur, *summa universæ Theologiæ philosophicæ.* Hic *§. 14* *ascitatem* DEI vocat inficitæ & prodigiolæ barbariei vocabulum, idque sine causa effectum putat. *Cap. 3* de distinctionibus *boni* agit, simulque de temperamentis hominum eorumque natura. *§. 21* statuit, animas hominum non esse omnes eiusdem generis ac veluti unius massæ, sed gradibus inter se differre. Tres autem in classes distribuit humanas animas, in earumque infima collocat animas tardiores & humiles, avaras & melancholicas; in media animas agiliores & lætiores, voluptati intentas; in supræma animas acriores & velociores, ad gloriam adspirantes. *Cap. 4* varias eruditionis divisiones exhibet & expendit, ubi quidem *§. 3* divisionem *sapientiæ* in *divinam* & *humanam* rejicit, cum omnis sapientiæ pro divino tantum bono sit

habenda. §. 13 de *pedantismo* præclare agit, eumque §. 14 disposcit in *antiquarium & novaturientem*, per posteriorem intelligens illud literatorum vitium, quod nonnulli *galantissimum* vocant. *Cap. 5* §. 5 rejicit distinctionem inter *ideas innatas & acquisitas*, putans, ex omnium exemplorum inductione patere clarissime, ideas omnes esse acquisitas, innatam nullam. §. 7 rejicit divisionem idearum in *veras & falsas*, eamque putat neque Metaphysico sensu tolerari posse: quanquam valde veremur, ne controversia hæc redeat ad *λογωμαχίαν*. §. 12 sqq. vulgarem rejicit doctrinam de tribus operationibus mentis, arbitratus, plures nominari debere mentis operationes. Eas hoc ordine enumerat: perceptio ideæ, contemplatio ideæ, recordatio, fictio ideæ, comparatio idearum, dubitatio, affirmatio & negatio, abstractio, ratiocinatio five collectio, dispositio idearum, attentio. *Haec ferme sunt, inquit, potiores mentis nostræ operationes, a quibus, si quæ sunt reliquæ, non tam ratione formali, quam objectis, videntur diversa.* §. 34 rejicit divisionem Logicæ in partem dialecticam & analyticam. *Cap. 6* §. 11 vulgarem opinionem, qua voluntas dicitur obsequi intellectui, repudiat. Cum enim *obsequi* sit facere, quod alter *vult*; intellectus vero non habeat facultatem volendi; hinc sequi putat, nec intellectum imperare voluntati, nec voluntatem obsequi intellectui. Viderint tamen alii, annon hic quoque subfit *λογωμαχία*. §. 17 sqq. de libertate humanæ voluntatis curate fuseque disputat. §. 33 sqq. agit de numero & ordine affectuum, variasque Philosophorum opiniones recenset & ponderat, ac deinde suam affectuum dispositionem exhibet. §. 39 sqq. agit de fundamento moralitatis, quo de argumento aliquot abhinc annis controversia ipsi intercessit cum S. R. Wernsdorfio. Contendit igitur, primum moralitatis fundamentum esse voluntatem DEI, alterum libertatem hominis. Refellit a p. 247 usque ad p. 283 eos, qui intrinsicam statuunt moralitatem, item actiones per se & sua natura morales, id est, justas injustasque, sententiamque Pufendorfii, quam tuetur, rite explicat, recteque formare studet statum controversiæ. Ad ultimum tamen manifestum facit, in hæc controversia multum esse *λογωμαχίας*, suosque ac Pufendorfii antagonistas obscuros confusasque ideas habere. §. 41 agit de principio juris naturalis

ralis, miraturque, eruditos in diversissimas de re tam clara discussisse sententias. Statuit igitur, *finem hominis* esse verum, primum, clarum, adæquatum, & unicum principium, quod non solum voluntatem DEI, sed & actionum ad normam relationem & moralitatem curavate cuivis patefaciat. §. 42 de natura legis disputat, a Viro quodam illustri adductis rationibus dissentiens, qui legem naturalem censuit esse legem improprie dictam. *Cap. 7* initio de motu disputat, definitionemque *motus* Aristotelicam præbere posse censet exemplum prodigiosæ obscuritatis. §. 15 ostendit, leges motus Cartesianas Newtonianasque non esse omni exceptione majores. §. 17 docet, *Physicam* veram maximam partem esse occultam.

Venimus ad *Metaphysicam* Syrbianam, cuius Capite 2 Cabbalistarum, Chaldæorum, Ægyptiorum, aliorumque philosophorum dogmata de spiritibus strictim exhibentur eruditeque, contendente autore, barbarorum Græcorumque philosophorum de spiritibus doctrinam originem traxisse e Cabbala Judæica. *Cap. 3* §. 4 Cl. Autor docet, philosophos ethnicos unitatem DEI asseruisse universos, simulque dissensum suum profitetur a Viro quodam celeberrimo, qui Platonem publico scripto postulavit atheismi. §. 6 docet, mysterium Triados divinæ non patere ex nuda ratione, attamen eius vestigia in philosophia barbarica & Platonica superesse statuit non obscura, ratus, ex traditione Hebræorum hanc doctrinam pervenisse ad ethnicos. §. 7 tradit, mundum non posse quidem non habere causam efficientem, attamen a DEO eum potuisse ab æterno creari. §. 11 *sq.* Spinozæ, potestatem miracula patrandi DEO abjudicantis, argumenta refellit. *Cap. 4* §. 4 ad quæstionem de origine animæ, postquam varias retulit opiniones excussitque, respondendum existimat: *Non liquet*. §. 9 *sq.* philosophatur de unione animæ cum corpore, creditque, eam fieri *desiderio*, quod proinde vocat *affectum unionis*. Has ceterasque de anima quæstiones docte singulas illustrat ex historia philosophica. §. 17 agit de facultate animæ imaginativa, deque admirabili vi imaginationis humanæ. C. 5 §. 7 & 8 dissentit ab Antonio van Dale, qui gentilium oracula ad unam omnia retulit ad fraudem malitiamque hominum, excluso prorsus Diabolo. §. 10 *sq.* divinationes naturales, e.g. chiromantiam, physognomiam, sympathiam, non simpliciter resciciendas putat, suadet.

suadetque hic eruditam *εροχη*. Cap. 6 §. 9 definit *Magiam* facultatem, qua homines ope Diaboli alicujus, peculiaribus criminiis sibi conciliati, ea præstare videntur, quæ alias viribus humanis præstari non possunt. Non facit in hac definitione peculiaris cum Diabolo pacti mentionem, quippe quod magiæ accidentale duntaxat sit, non essentialiale. Existere illam Magiam, Cl. Autor non solum credit, sed etiam rationibus adstruit, maxime e S. Scriptura petitis. Speciatim §. 12 sqq. Viri cujusdam illustri argumenta, in Disp. *de crimine Magiæ* contra eius existentiam prolata, studiose refellit. Cap. 7 §. 4 sq. exponit causas, cur in Physica tam multa sint incognita. §. 7 docet, doctrinam de anima mundi nondum nec probatam nec refutatam satis esse. §. 9 harmoniam præstabilitam Leibnitianam prorsus rejicit. §. 12 de pluralitate mundorum certi quid definiri posse negat.

Substituimus hic, paucis addentes, non solum subnecti huic operi Tabulam, universam historiam philosophicam compendiose representantem; sed & Cl. Autorem in Præfatione polliceri, se reliquarum quoque disciplinarum Institutiones elaboraturum, ac deinde omnes disciplinas philosophicas etiam vernaculo explicaturum esse sermone, ut & a rudioribus percipi possit philosophia: cui quidem consilio felicem apprecamur successum.

D. JOANNIS FECHTII HISTORIA ET EXAMEN *novæ Theologiæ Indifferentiasticæ.*

Rostochii & Lipsiæ, ap. Jo. Henr. Rusvormium, 1721, 8 Alph. 1 plag. 12.

POSTquam Clarissimus Vir, M. Gustavus Fridericus Fectius, beate defuncti Parentis Instructionem Pastoralem & eiusdem Lectiones theologicas in Selectiorum ex diversa Theologia controversiarum, recentiorum præcipue, Syllogem e schedis paternis in lucem publicam emisit, ut de erudito Orbe præclare mereri pergeret, Theologiam Indifferentiasticam, a B. Genitore Auditoribus suis olim in lectionibus publicis propositam, reliquis paternis scriptis, quæ porro edere parat, ideo præmittendam esse censuit, quo pestulenti dogmati, virus suum per patrocinantium ingenia, calliditatem atq; insidias plus quam credi potest, ubique hodie diffundenti, in eo nervi incidantur magis. Ut autem hunc librum magna industria elaboratum, & hac ætate maxime utilem Lectori eo magis commendabilem redderet, non tantum eundem e MSS. paterno, instituta diligenti & accurata collatione, recensuit, sed illi quoque præfationem præmittere, quadruplicemque indicem, capitum, locorum S. Scripturæ vel explicatorum, vel vindicatorum, vel illustratorum, vel adductorum, Actorum allegatorum, & rerum atque verborum subjungere haud inconsultum duxit.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Decembris Anno MDCCXXI.

SEPTUAGINTA INTERPRETUM TOMUS
*Tertius, continens V. T. libros Propheticos omnes
sive canonicos sive apocryphos; quos ex antiquissimo
codice Alexandrino accurate descriptos ope aliorum exem-
plarum ac priscorum scriptorum, praesertim vero Hexa-
plaris editionis Origenianae, emendavit atque supplevit
V. Cl. JOAN. ERNEST. GRABE, Borussus,*

S. T. P.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1720, 8.

Alph. 3 pl. 6.

UNicus, qui adhuc ad complendam LXX Interpretum edi-
tionem Grabianam desiderabatur Tomus, ordineque
est *tertius*, quem quartus seu ultimus multis annis ante-
cessit, non multo post secundum etiam prodiit, scripta divino-
rum Vatum cum majorum tum minorum comprehendens. In
his minores majoribus anteire, & ordine, qui ab Hebraeis paulu-
lum diversus est, ita se insequi videmus, ut sit I Hoseas, II Amos,
III Michæas, IV Joel, V Abdias seu Obadias, VI Jonas, VII
Nanm, VIII Abacuc, IX Sophonias, X Aggæus, XI Zacharias,
XII Malachias. Qui vero illis succedunt majores, comparent
eo ordine, quo in Hebraeis habentur codicibus, nisi quod post
Threnos liber Baruch & epistola Jeremiæ ad captivos in Babylo-
nia Judæos, in initio Danielis fabula Susannæ, & in ejusdem fi-
ne Belis & draconis fabulæ ibidem legantur. Offerunt & hic
se prolegomena, ex quibus cognoscere licet, *primum* autorem
prolegomenon secundi Tomi esse *literatissimum Virum, Fran-*

T t t

ciscum

ciscum Lee, qui tamen æque ac Georgius Smalridge Episc. Bristolensis, antequam hic tertius Tomus prodiret, ex hac vita discessit, tum Grabium, ut ipse in suis schedis notavit, plus centum triginta versus ad hunc tomum spectantes ex antiquis Ecclesiæ scriptoribus & MSS. exemplaribus eruisse, & locis suis in hac editione restituisse, quos minores literæ a textu Alexandrino discernant, *deinde* editionem hanc exemplar Grabianum cum asteriscis obelis & reliquis Hexaplaribus notis accurate referre, tum aliquot commata Jeremiæ, quibus LXX versio, Cap. VIII, 10, 11, 12, XXVIII, 44-49, LII, 28-30, careat, & quæ nec a Grabio adjecta fuerint, nec ex ejus scripto, quod nominavit quidem sed inveniri non potuit & ita præcul dubio periit, peti potuerint, ex Flaminii Nobilii notis, quæ in T. VI Bibl. Polyglot. Waltoni extant, suppleta esse, *postremo* commata 6, 7, 8 Cap. X Jer. post 9 studio esse expressa. Ac ut melius de codice Alexandrino Prophetarum constet, hic uti in prolegomenis secundi tomi factum, exhibentur & lectiones ejus in Bibliis polyglottis Waltoni vel non accurate expressæ vel plane omisæ, & codicis Alexandrini in Prophetis sphalmata, & diversa ejusdem scribendi ratio, qua cum vocales tum consonantes sunt permutatæ, consonantes adjectæ, loco duplicis consonantis simplex, & loco simplicis duplex apparet; quamvis fateri oporteat, tantum specimen hujus rei a Grabio esse confectum, neque omnia, quæ huc pertinent, ab eo animadversa. Antequam ab his Autor Prolegomenon abit, illustrat quædam LXX versionis loca, & contendit, Abdiz XIII legendum esse *περφόρος*, quod eum, qui face accensa in bello ad pugnandum dederit signum, & sine scelere violari non poterit, notat, cui hebræus textus prorsus consonet; atque Mal. II, 15 LXX recte legisse *אין נשי ען אללון*, quoniam Propheta arguat Judæos uxores pro lubitu repudiantes & alias ducentes, cum scire debeant, æque illas ac se fecisse eundem Deum & non alium. Ac quoniam in edendo Jeremia Grabium multum juvit Regius Codex, is qui horum prolegomenon est Autor istum Prophetam a Cap. XXVI ad LII percurrit, ostenditque, quomodo ea, quæ in Alexandrino codice omisæ aut minus accurate expressa sunt, ex illo ut & Marchaliano, seu R. Patrum Societatis Jesu, qui cum

cum illo prorsus conveniat, emendata sint atque suppleta. Exhibet idem collationem Vaticani & Alexandrini Codicis in Prophetis Hosea, Amoso, Micha & Joele a Grabio factam, qui etiam Barbarinum Laudinumque codices & Theodoretii lectionem in auxilium adhibuerit; ubi & contra Capellum docetur Hof. I, 10 LXX legisse וַיִּצַד & καλεωδύτειν etiam significare prospera incrementa capere, & in eodem loco com. 22 LXX neque ἐν συμβόλοις , neque ἐν συμβελάϊς , sed ἐν ζύλοις scripsisse. Post quæ non tantum aliquot capitum Jesaiæ variz lectiones codicum Vaticani & Alexandrini producuntur, sed etiam hujus cum Hexaplis convenientia ostenditur, ut Alexandrino codici sua constet autoritas, quæ & contra Morinum variis exemplis defenditur, in quo etiam duo insignia additamenta Jes. IX, 6 & LXVIII, 1 legi animadvertitur. Tum differitur de duobus regis codicibus, quibus Grabius in adornando hoc Tomo usus est, & ex eorum posteriori summa capitum Jesaiæ græce breviter sistitur, in quo tamen Prophetæ minores in capita divisi non compareant. Afferuntur tandem conjecturæ, quas Grabius in textum intulit, quarum causa ab eo Mal. II, 16 ἐνδοίμαϊα pro ἐνδοίματα , Jes. XXX, 10 δότηαι pro λάλια , v. 16 ἀναβάται pro ἀναβάταις , LVII, 18 παθηνοῖς pro ποθηνοῖς , Jer. XVI, 26 Μανναῖ pro μαννῶ sit positum. Ceterum id adhuc monendum est, quod etiam in prolegomenis indicatur, non tantum multa commata *Jeremia* hic comparere, quæ in aliis LXX editionibus desiderantur, ut sunt Cap. X, 6-10, XI, 7, 8, XVII, 1, 4, XXVII, 1, 7, 13, 14, 17, 19-22, XXVIII, 14-20, XXIX, 15-21, XXX, 10, 11, 15, 22, XXXIII, 14-25, XXXIX, 4-13, XLVI, 26, XLVIII, 45, 46, 47 XLIX, 6, LI, 45, 46, 48, LII, 2, 3, 15, 28, 29, 30, ne quid dicamus de variis vocibus, quæ in aliis editionibus frustra quaeruntur, in hac vero ad commata perfecte exhibenda leguntur, sed etiam ejusdem Prophetæ capita a XXV ad LI, si Alexandrinum codicem cum Hebræo conferas, multum a se distare, & quæ hic in posterioribus habet, illum in prioribus tradere; quemadmodum ea, quæ subjicimus, clarissime docent.

LXX Alexandr.

Hebræus codex.

Cap. XXV, 1-14. 34-39 est Cap. XXV, 1-14 & XLIX, 35-39.

Ttt 2

Cap.

Cap. XXVI, 1-28	-	XLVI, 1-28.
XXVII, 1-46	-	L, 1-46.
XXVIII, 1-64	-	LI, 1-64.
XXIX, 1-22	-	XLVII, 1-7 & XLIX, 7-22.
XXX, 1-6, 28-33, 23-27	-	XLIX, 1-6, 28-33, 23-27.
XXXI, 1-47	-	XLVIII, 1-47.
XXXII, 15-38	-	XXV, 15-38.
XXXIII, 1-24	-	XXXIII, 1-24.
XXXIV, 1-22	-	XXVII, 1-22.
XXXV, 1-17	-	XXVIII, 1-17.
XXXVI, 1-32	-	XXIX, 1-32.
XXXVII, 1-24	-	XXX, 1-24.
XXXVIII, 1-40	-	XXXI, 1-40.
XXXIX, 1-44	-	XXXII, 1-44.
XL, 1-26	-	XXXIII, 1-26.
XLI, 1-22	-	XXXIV, 1-22.
XLII, 1-19	-	XXXV, 1-19.
XLIII, 1-32	-	XXXVI, 1-32.
XLIV, 1-21	-	XXXVII, 1-21.
XLV, 1-28	-	XXXVIII, 1-28.
XLVI, 1-18	-	XXXIX, 1-18.
XLVII, 1-16	-	XL, 1-16.
XLVIII, 1-18	-	XLI, 1-18.
XLIX, 1-22	-	XLII, 1-22.
L, 1-13	-	XLIII, 1-13.
LI, 1-30, 1-5	-	XLIV, 1-30 & XLV, 1-5.

פתח לשה הקדש

CLAVIS LINGUÆ SANCTÆ, CONTINENS
grammaticalem explicationem 564 versiculorum ex libro
Psalmsorum & 546 versiculorum ex ceteris libris V. T. in
quibus omnes radices pure Hebraicæ cum nonnullis radici-
bus Chaldaicis (occurrentibus tamen in libris Hebraicis)
inveniuntur, & in hac clave referantur, & juxta gram-
maticas regulas resolvuntur & explicantur, Autore
NICOLAO TROTIO,

Oxonii

Oxonii, e theatro Sheldoniano 1719, fol. maj.

Plag. 16.

SI vel nullo alio, certe hoc duplici nomine opus hoc omni admiratione est excipiendum, quod ab illustri Autore; quodque ex novo orbe, præstantissimi thesauri instar, inaudito hætenus exemplo profectum, præcipuam orientis linguam ad ultimam occidentis regionem delatam, ibidemque a summx dignitatis viro in delitiis habitam esse testatur. Autor hujus operis, qui Armigeri & Regis Magnæ Britannæ Consiliarii titulis eminet, atque supremi causarum judicis in Carolina, Indiæ occidentalis provincia, munere jam a quatuor lustris strenue defungitur, non solum leges, in coloniis Anglicanis hætenus latas, magna cum solertia collegit, quas etiam cum veteris orbis legum peritis communicare constituit; sed & sacrarum litterarum dulcedine captus, incredibili labore & industria, gravissimas inter occupationes suas, Hebrææ linguæ cultoribus clavem ejusmodi comparare haud est gravatus, qua intimos sacrarum litterarum recessus faciliori negotio possint recludere. Opus itaque in Carolina compositum, itinere ob publica negotia facto in Angliam, Oxonii suis sumptibus splendidissime excudi curavit, ob publicum hoc documentum in illustrium *ἑβραϊοφίλων*, imo, quod magis mireris, in Lexicographorum numerum, magna cum laude referendus.

Ipsius tamen operis non diminuenda est præstantia, in quo multa peregre atque solertissime collecta, & magno cum discentium emolumento concinne non minus, quam ingeniose disposita inveniuntur, quæ frustra alibi quæsieris: id quod, ortu, methodo, ac ordine hujus operis ex præfatione Auctoris strictim delibatis, uno alterove exemplo probatum dabimus. Nempe mirifice Cl. Autori placuit Johannis Leusdenii industria, qui in Psalterio hebraice edito 564 versiculos stellulis notavit, in quibus omnes voces Psalmorum, & radices usitatiores 1184 habentur; in fine quoque hujus Psalterii ex aliis libris Biblicis catalogum 546 versiculorum contexit, in quibus cæteræ 683 radices inusitatiores, (in codice enim sacro dantur 1867 radices pure Hebraicæ, si ex Buxtorffii Lexico eas numeraveris) cum nonnullis

radicibus Chaldaicis inveniuntur. Multis vero difficultatibus quum inventum hoc Leusdenianum obnoxium esse animadverteret illustris Autor, pro suo sacrarum litterarum promovendarum studio id ipsum juvare, & tyrones a molesta radicum investigatione liberare, iisque vocum hebraicarum genuinam significationem, grammaticalem resolutionem, usumque biblicum commonstrare voluit. Quem in finem *textum* hebraicum horum versiculorum nitidissimis characteribus, & in eorum gratiam, qui viva magistri voce desituuntur, vocum hebraicarum *lectionem* litteris latinis exprimi curavit, *versionem latinam* eamque litteralem apposuit, singulas *voces grammaticè resolvit*, levissimis minutiis grammaticalibus non prætermisissis: tum *radicum* minio distinctarum, & *derivatarum* vocum *significationem, flexionem & usum* ex optimis Grammaticis & Lexicographis, Robertsono, Pagnino, Buxtorfio & aliis descripsit; collatis subinde antiquis *versionibus Orientalibus*, præsertim paraphrasi Chaldaica, & *Græcis*, quibus LXX interpretes in vocibus hebræis exprimendis usi sunt, verbis sedulo notatis, nec non insperis passim *observationibus philologicis & theologis*, ex præstantissimis Philologis & Commentatoribus decerptis: denique egregio instituto, magnoque labore voces non solum *synonymas*, earumque differentiam ex Criticorum sententia, sed etiam *contrarias*, imo *litteris & sono* quodammodo *affines*, ut una eademque opera memorie imprimantur, congestit, & voces quidem sono & litteris tantum cognatas lineis inclusit.

Atque hac methodo in prioribus hisce Partis primæ plagulis titulum Psalmorum, & Pf. I v. 4, itemque Psalmi II v. 1, 2, 6, 8, 9, 12, & secundum ordinem verborum in his commatibus occurrentium, 52 radices cum vocibus suis derivatis exposuit: & quidem ad *titulum* ספר תהלים non solum de utriusque vocis significatione, grammatica flexione, voce prioris synonyma ספר, verbisque græcis βιβλος, βιβλίον, ψαλμοὶ, ὕμνοι, ᾠδῆαι, ψαλτήριον; sed etiam de psalmodiarum autoribus, collectione, distributione, de versuum numero, & medio totius psalterii versu; de numeri psalmodiarum inter Latinos, Græcos & Hebræos differentia, de Psalmo 151, de 7 Psalmis alphabeticis, de 15 Psalmis graduum,

de

de Psalmorum titulis, dicendi genere, usu & præstantia, erudite differuit. Ex ipsa vero clave, ut, quid in illa præstitum sit, evidenter ostendamus, nonnulla excerpemus exempla, quæ etiam usum hujus clavis satis superque demonstrabunt. Prima, quæ in illa p. I explicatur, vox est particula \aleph , quam cum verbis constructam, *prohibendi & negandi adverbium*; cum substantivis *sine, absque*; cum adjectivis *adverbium privandi* significare; & interdum non tam negare quam corrigere, atque per *non solum* exponendam esse; interdum extra locum, uti Deut. XXII, 4; interdum in interrogatione pro \aleph , ita, ut affirmationem includat; interdum nominaliter poni pro $\mu\eta\delta\epsilon\nu$; nonnunquam etiam in principio versus positum, in sequentia spargi, ut Ps. IX, 19, observat, docetque Hebræos verbo affirmanti negationem contrarii adjicere ad innuendam certitudinem & perfectionem, contrarii affirmationem negatione indicare, & duabus negativis vehementius negare. Insuper deinde observationibus maforeticis, quibus in locis & quoties scribatur \aleph , vel \aleph ponatur pro \aleph , & vice versa, vel pro \aleph scriptum sit \aleph , voces synonymas \aleph , \aleph , \aleph , \aleph , \aleph , \aleph , \aleph , \aleph in formulis jurandi, \aleph , & differentiam \aleph & \aleph , quibusue cum præfixis hæc particula componatur, aannotat; voces denique ejusdem soni, vel iisdem litteris scriptas, uti \aleph illi, \aleph vel \aleph *utinam* lineis inclusas exhibet. Ad vocem \aleph pag. 7 radicem inusitatam \aleph de *propagatione & cura nutriendi liberos* explicat, additisque vocibus cognatis \aleph *ancilla* & \aleph *nutrivit fideliter*, vocem \aleph *matrem* significare, a propagatione & educatione prolis sic dictam, & de *avibus* etiam, nec non per metaph. de *civitatibus & vitis majoribus* adhiberi; quoad sonum vero ei confinia esse \aleph *si*, & \aleph *terror*: vocem \aleph & \aleph *gens cognatam*, populum ab una eademque matre propagatum denotare, atque hoc sensu a \aleph & \aleph differre: vocem denique \aleph , quæ sono convenit, cum \aleph *ancilla*, plerumque *cubitum*, & semel tantum *possem* designare tradit, atque hac occasione non solum de quatuor cubiti generibus, communi, sacro, Babylonico & geometrico, sed etiam de triplici, cujus in Scriptura

מנע-

mentio injicitur, mensura differit, & sicuti nomina *capacitatem* significantia, ad vocem אִיפָה, nomina *temporum* ad vocem יָרִם se enumerasse testatur; sic voces, quibus Hebræi *linearum* longitudinem determinant, h. l. 10 recenset, nempe, אֶצְבֵּעַ, טַבַּח, וְצִמְדֵי כָרֶם, חֶבֶל, קֶנֶה, אִמָּה, צֶעַר, פְּעֻטִים, אֶרֶת, טוֹרֵף, & כִּסְדָּה. Radicem מִלַּךְ *regnavit*, cui qua sonum affine est מִלְּךְ *anguis secuit*, pag. 11 cognatam esse docet cum הֵלֵךְ *ambulavit*, quod Regem oporteat bene præire subditis, item cum מִלַּח *sallivit*, quia magistratus vel regnans debet habere salem sapientiz: ex ea etiam descendere μαλακός, quia, vel ipso Christo teste Matth. XI, 8, τὰ μαλακὰ ferentes in domibus regum inveniuntur. Expositis dein vocibus derivatis מִלְכָּה, מִלְכָּה, מִלְכָּה, מִמְלָכָה, de *Melchisedech*, (nomina enim propria, suo quodvis loco, etiam refert, nihil certi quidem definiri posse opinatur, quis fuerit; quo sensu tamen typus Christi fuerit, aperte satis declarat. De nominis divini יהוה vera significatione, epithetis, quibus a Judæorum magistris insigniri solet, lectione, scriptione, synonymis, itemque an ethnicis, & speciatim Pythagoræ, qui per τετρακτύον jurare solitus est, cognitum fuerit, p. 18-20 multa lectu haud injucunda afferuntur. Ambabus etiam amplectimur, quando inter varias טָעַם כל significationes, p. 48 quinto loco relatam legimus, vocem hanc absolute sine substantivo positam, denotare subjecti sui universalitatem, & in concionibus legalibus, atque promissionibus evangelicis omnino universaliter accipi debere, ut, cum *omnes* homines peccati accusantur, & damnantur; & contra, cum *omnibus* salus offertur; *omnes* credere jubentur; *omnibusque* credentibus certa salus promittitur. Agmen claudat radix מָסָה, quam proprie *confugit, recepit se ad alium*, sub cujus protectione tutus sit, ut pulli sub alis gallinarum, per metaph. *speravit, confidit* &c. significare: cum בָּ & תָּתִיב construi: cognationem habere cum הִוִּיתָ *vidit*, & cum מָסָה *robustus, firmatus est suppetiis*; nitentes enim alicujus subsidio oculos habent fixos in eum, a quo sperant suppetias: a LXX reddi ἐλπίζω, ἀντιχόμεαι, πειθω, ἐπιπείθω: in significatione *spei* convenire cum שָׁבַר & aliis verbis *sperare* significanti-

cantibus; in significatione autem *fiducia* cum מַבְטָח, & aliis ejusdem significationis verbis: differre tamen a מַבְטָח, quod hoc verbum securitatem & carentiam timoris, מַבְטָח vero quaestionem, uti loquitur, securitatis & tuti status vel, si mavis, animum auxilia solicite circumspicientem notet: sono denique convenire non solum cum מַבְטָח *vidit*, sed etiam cum מַבְטָח & מַבְטָח *fluit*, & Chald. מַבְטָח *opus habuit*: & hinc מַבְטָח, Græcis ἐλπὶς, καὶραΦυγῆ, cum מַבְטָח *asylum, refugium*, & cum מַבְטָח *spem* atque *expectationem* denotare, p. 49, 50 ostendit.

Ex quibus allatis exemplis neminem amplius latere confidimus, clavem hanc non solum a Jo. Mehlfuhreri clave L. Hebr. Norib. 1598 & 1628 in 8 edita, quæ omnes Hebræas voces sententis tantummodo complectitur, longe diversam esse; sed etiam Jo. Leusdenii clave Hebr. V. T. 1681 edita, in qua voces anomalæ resolvuntur, nec non Christ. Henningii clave linguæ Hebr. quæ Lexici Buxtorfiani est compendium, & 1697 in 12 prodit, & si quæ sunt alia opuscula ejusdem tituli, multis modis præstare. Hæc enim clavis revera est Lexicon Biblicum V. T. in quo voces hebrææ totius codicis sacri grammaticæ & philologicæ explicantur, licet in eo a reliquis Lexicis differat, quod ab ordine alphabetico recedat, quem index operi huic subjungendus restituet. Quanquam igitur in ea sumus sententia, linguæ hebrææ tyrones, brevi institutione grammatica præmissa, ad ipsos libros Biblicos, initio facto ab historicis, debita cum animi ingeniique contentione perlegendos, potius adduci oportere, quam versiculis illis a Leusdenio collectis, inter se plane non coherentibus, memoriæ imprimendis cruciari, præsertim, quum *συναΐφρα* genuinam vocum hebræarum significationem multo facilius & accuratius subministret: nihilo tamen minus omnibus iis, qui hebræam linguam addiscere cupiunt, clavem hanc maximo commendamus opere, certo persuasi, non solum tyrones, si semel atque iterum clavem hanc perlegerint, ope usque ejus, linguæ hebrææ penetralia feliciter ingressuros, & in ipsius codicis sacri lectione, ad quam cum illustri Autore omnes sacrarum litterarum cultores merito invitamus, facilius progressuros; sed etiam peritiores in explicandis divinis oraculis hac

clave, index promissus si accefferit, Lexici instar commode usuros esse: quapropter opus hoc eruditissimum quam primum omnibus suis numeris & partibus absolutum videre gestimus.

LITURGIA: SEU LIBER PRECUM COMMUNIIUM & ADMINISTRATIONIS SACRAMENTORUM, ALIORUMQUE RITUUM & CEREMONIARUM IN ECCLESIA ANGLICANA RECEPTUS, &c. Editio tertia.

Londini, typis G. Bowyer, 1720, in 12 maj.

Constat plagulis dimidiatis alpha: 1 pl. 18.

EX quo Anglia, discussis tenebris excussoque jugo errorum ac decretorum papalium, doctrinam cultumque divinum saniore cœpit instituire ratione, sua sibi elegit *agenda ecclesiastica*, quæ *liturgia* nomine veniunt, & ab institutis Genevensis ecclesiæ, quam pleræque Reformatorum ecclesiæ secutæ sunt, tantum non in omnibus cultus externi partibus recessit. Prima, quæ publica autoritate præscripta fuit, liturgia auspiciis Eduardi VI, & XIII viris eruditissimis, summe reverendo Benthemio in Statu eccles. Anglic. p. 99 memoratis, A. 1548 adornata, & A. 1549 supremi senatus decreto confirmata, Londini edita est: sub Elisabetha vero A. 1559 ad mentem Martini Bucerii & Petri Martyris passim immutata, & in formam hætenus receptam, & Caroli II edicto A. 1662 stabilitam, redacta. Atque, ut liturgiam Guil. Laudii, Scoticæ ecclesiæ A. 1638 præscriptam, & in Synodo Glasgoviensi postmodum rejectam; itemque Eduardi Stephani, Whistonii, Grabii, & si quæ aliæ liturgiæ privato ausu consilioque prodierunt, in præsentem mittamus, primam illam Eduardi VI, Londini A. 1717 recusam, in sacris publicis restituendam esse, magno quidem opere & acriter satis muki nuperrime contenderunt (conf. Nova Litt. nostra lat. 1718 p. 42) communis tamen & usitata hætenus ecclesiæ Anglicanæ liturgia, utriusque provinciæ Synodorum examini subjecta & ab iis approbata, locum adhuc obtinet, quæ latino idiomate jam tertia vice typis est descripta. Tertiam hanc liturgiæ Anglicanæ editionem summam ut perlustremus, *Præfatio ecclesiæ Anglicanæ*
 pru-

prudentiam commendat, quod medium inter duo extrema semper tenuerit, nec obstinate negaverit, ne ulla; nec facile concesserit, ut quælibet in liturgia præscripta fieret immutatio: monetque, liturgiæ Anglicanæ usum postliminio restitutum, a turbulentis ingenijs multis modis impugnatum; in nova vero hac recensione omni studio cautum esse, ne vel ulla ex propositis immutationibus acciperetur, quæ ecclesiæ detrimento foret, vel rejiceretur, quæ usui esse possit: hinc sacra peracturis meliorem in calendariis & rubricis præscriptam esse directionem; voces & phrasas obsoletas vel dubiæ significationis cum aliis, quæ hodierni temporis sermone magis accommodatæ & magis perspicuæ sint, cominutas; sectiones Scripturæ, liturgiæ insertas, accuratius exhibitas; nonnullas denique precum formulas, ad speciales quasdam occasiones accommodatas, maxime in gratiam navigantium, una cum officio pro baptisimo adultorum esse adjectas. Præfationem excipit forma administrandi sacra, ad antiquorum Patrum mentem & consilium accuratius præscribens, quinam textus sacri, quoque tempore sint prælegendi. Tum de ceremoniis disseritur, cur aliæ quidem abrogatæ, aliæ vero retentæ fuerint: & indicatur ordo prælegendi Psalterium, & reliquas sacras litteras, additis *tabulis propriarum lectionum & psalmodiarum, cum calendario & tabulis feriarum*; nec non ordo in precibus matutinis & vespertinis quotidie per totum annum observandus. Exhibentur deinde *Symbolum Athanasii, Litanias, supplicationes & gratiarum actiones* pro variis, quæ sese offerunt, occasionibus, *collectæ, cum epistolis & evangelijs* ex versione Castellionis: *ordo administranda cæna Domini, Padobaptismus cum publicis, tum privatis, & baptismus adultorum, cum catechismo, & ordine confirmationis, formula matrimonii celebrandi, ordo visitandi infirmos, communio infirmorum, ordo pro sepultura mortuorum, purificatio mulierum & comuatio,* seu denunciatio iræ ac judiciorum DEI adversus peccatores, cum quibusdam supplicationibus. Et interposito Psalterio ex versione Castellionis, adduntur *preces in usum navigantium*, ac præscribitur *forma ordinandi diaconos, ac presbyteros, & Archiepiscopum, aut Episcopum consecrandi*. Adjiciuntur denique formu-

la precum solemniorum, utpote in utraque domo synodi, & Prælatorum, & reliqui cleri, in ipso statim cujuslibet conventus initio: die 5 Novembris, ob Regem Jacobum I, & tres ordines regni, cædi nitrati pulveris, quæ ipsis parabatur, feliciter ereptos, & Guilielmi III adventum: die 30 Januarii, martyrio Caroli I sacro: die 29 Maji, ob sedatam rebellionem, restitutumque Regem ac regimen: die 2 Septembris, proptèr diram Londini conflagrationem: & die 1 Augusti, quo Rex Georgius I solium feliciter ascendit, quotannis recitandarum, cum forma strumosos atrectandi, & XXXIX articulis fidei in Synodo Londinensi A. 1562 compositis, & A. 1571 denuo confirmatis. Præcipuos ritus ecclesiasticos & precum formulas in Statu eccles. Anglic. summe Rev. Benthemii jam supra laudato videas, in quo, si duplicem exhortationem ad futuram communionem, pædobaptismi privati, & baptismi adultorum rationem, preces pro navigantibus, nec non solenniores preces, & formam strumosos atrectandi excoeperis, non facile quicquam desideraveris.

מעשה מרביה

h. e.

OPUS TOBIÆ DE UNIVERSO, AUCTORE R. TOBIA, Medico Metenfi.

Jesnicii Anhaltinorum, typis Israël̄is bar Abraham, a. 481,
C. 1721, 4.

Alph. 1 pl. 7½.

Auctor, prout ipse in præfatione scribit, fuit filius Mose Nadal, filii Elealar וועסליר, Crömnicensis, filii R. Elieser (perperam Cl. Wolfius in Bibl. Hebr. p. 163 *Eliam* vocat) de Vidas, qui librum וועסליר וועסליר וועסליר scripsit, quorum genealogiam usque ad Esram deduci posse, Judaico more gloriatur. Pater ipse immatura morte decedens ipsum parvulum reliquit, unde is Metis in Poloniam ad consanguineos profectus est. Sed ibi propter belli tumultus sedem fixam non videns Patavium concessit, ubi cum R. Gabriele Medico amicitiam contraxit, & cum

sum ipso ab Electore Brandenburgico commendatus Francofurtum ad Viadrum pervenit. Ibi cum primoribus Judæorum primo amice vixit, postea cum magnam suorum invidiam sentiret, Patavium repetiit, majorem Medicinæ operam ponens, Philosophiæ quoque plusquam Christiani solent, studens, Tandem in Arabiam contendit, & Constantinopolin, ubi hunc ipsum librum conscripsit, & ope R. Israel Koniai, Venetias imprimendum misit. Annus impressionis non satis clarus est: nam in testimoniis Rabinorum legitur a. 462 & 465 C. 1692 & 1695.

Liber est Theologicus, Philosophicus & Medicus in tomos tres divisus. Primus subdividitur in partes V. Prima pars agit de עולם עליון *mundo supremo*, & habet sectiones sex in capita sua divisas. Sect. 1 argumentis metaphysicis demonstrat existentiam, unitatem, æternitatem, spiritualitatem & providentiam Dei. Sect. 2 agit de Angelis, eorumque numero, quem, quia cuiusvis stellæ angelum præfigunt, eundem cum stellarum numero Judæi statuunt. Sect. 3 statuit, Legem Judaicam esse veram & divinam, neque unquam mutabilem. Sect. 4 agit de providentia divina circa omnes creaturas, & actiones hominum morales. Sect. 5 de pœnis impiorum post hanc vitam. Sect. 6 de adventu Messiz. Sect. 7 de resurrectione mortuorum ex mente antiquorum, & potissimum Abarbanelis.

Pars secunda describit עולם הגלגלים *h. e. orbis celestes*. Proœmii loco admodum prolixus est in explicanda traditione Judaica, quod Schechina propter septem generationes pravas per septem cœlos adscenderit, propter septem justos vero per eosdem descenderit, & in terram pervenerit. Deinde c. 1 exponit circulos in globo occurrentes, c. 2 proponit tria systemata Ptolemæi, Copernici & Tychois de Brahe, c. 3 sententiam Judæorum exponens docet, cœlum non esse ex materia fixa, sed aereum & a stellis variis pertransibile; stellas circumire & moveri non vero primum mobile; denique Solem moveri, non vero terram. C. 4 argumenta Copernicanorum profert, eaque a Diabolo originem trahere dicit: c. 5, 6 systema Judaicum exhibetur, ubi terra est in umbilico, circa terram aquæ inferiores, deinde aer, postea firmamentum, hoc includitur a cœlo stellifero, quod in sa-

cris caeli caelorum dicitur, demum sequantur aquae superiores, & sphaera intelligentiarum. C. 7 agit de Sole, c. 8 de Luna, c. 9 de reliquis planetis, c. 10 de stellis fixis, c. 11 de stellis novis, & cometis, c. 12 de vaticiniis ex positu stellarum, c. 13, 14 de quatuor partibus anni, c. 15 de fertilitate & sterilitate terrae, c. 16 de mutatione aeris, c. 17 de mutatione lunae, c. 18 de meteoris, c. 19 de arcu caelesti & tonitru, c. 20 de ventis & aere, c. 21. de praedictione tempestatum a reliquis creaturis facta, c. 22 - 25 de ventis, c. 26 de grandinae, c. 27 de tonitru, c. 28 de fulmine, c. 29 de nive, glacie & rore, c. 30 de grandina, c. 31 de rore, pruina & glacie. Pleraque vero illa ex vulgatissimis libellis astronomicis petita & minoris momenti sunt.

Pars tertia pertractat עולם התחתון, *mundum inferiorem*, ubi c. 1 quaeritur, an ante, post & extra hunc mundum alii tales mundi sint, quae singula Autor negat, c. 2 quo anno & die mundus conditus sit, c. 3 de quantitate terrae, c. 4 de climatibus, c. 5 de loco, ubi decem tribus commorantur, quem post adductas varias sententias in India Orientali esse definit, c. 6 agit de inventione Americae, c. 7 de inventione terrarum Sinicarum, & magno muro, c. 8 de urbibus Peking & Babel, nec non ingentibus muris earum, c. 9, 10 de cortice Chinae, c. 11 de ligno גומיך, quod alias lignum Sanctum dicitur, c. 12 de Salsaparilla, c. 13 de Sassafras, c. 14 de Thee, c. 15 de Cacao, c. 16 de קפה, Caffee, c. 17 de Tabaco seu herba Nicotiana, c. 18 de herba סנסיוונית, c. 19 de herba באקרוס, c. 20 de ligno נפלח.

Pars quarta agit de עולם הקטן, *Microcosmo* seu hominiae: ubi c. 1 de aetatibus hominum, item de generatione & formatione in utero, c. 2 de chiromantia & metoposcopia, c. 3 de gigantibus, c. 4 de pygmaeis, c. 5 de androgynis, c. 6 de mirabilibus hominum formis, c. 7 de centauris, c. 8 de satyris, c. 9 de Sirenibus, c. 10 de planta בוראטיין, quae ad formam hominis crescit in Africa in Tartaria majore (haec est geographia Autoris nostri) & homines proxime ad se accedentes diripit, magnos clamores excitat, & non nisi sagittis a caule separari potest, c. 11 de simia, quem hominibus ut in aliis, sic etiam in sanguine menstruo, similem esse perhibet. Haec omnia fere desumpta sunt ex Plinio, quem

quem Noster æque ac Aristotelem, Hippocratem & Ptolemaum citavit.

Pars quinta describit יסודי עלים, *quatuor elementa*. C. 1 varias Philosophorum de numero elementorum sententias recenset: c. 2 agit de igne, continetq; theses & problemata XCV sed vulgaria: c. 3 de aere, habet theses LX & mentionem facit barometrorum, thermometrorum & aliorum quorundam experimentorum, sed causas rerum non tradit: c. 4 de terra, ubi tamen omisso elemento, quod vulgo terram vocat, ad globum terraqueum convertitur: c. 5 de aqua, quod habet paragraphos LXXI.

Alter tomus hujus libri vocatur עולם חדש, *mundus novus*, & est Medicus, distinctus in partes tres. Prima dicitur ארץ חדשה, *terra nova*, in qua physiologia, pathologia & semeiôtica occurrit, formulæ quoque medicinales adduntur. Secunda vocatur בית חדש, *domus nova*, ubi anatomica & chirurgica tractantur. Tertia, הכרת משמרת, *conservatio domus*, regulas conservandæ sanitatis continet.

Tomus tertius titulum habet עולם עשיה, *mundus factus*, & est Medicus. Pars Prima dicitur גן נעור, *hortus clausus*, de utero, conceptione & morbis mulierum agens. Secunda, בטן פרי, *fructus ventris*, de cura & morbis infantum: Tertia, מעין התום, *fons obsegnatus*, de semine humano & vasis spermaticis: Quarta, פרס רמנים, *hortus malorum punicorum*, tractat cognitionem arborum & fruticum: Quinta, דבושם, *arcola aromatica*, notitiam herbarum alphabeticam tradit.

Hic est brevis conspectus opusculi, quod tam paucis plagulis tam multas materias complectitur. Singulas ejus hypotheses perlustrare vel enarrare opus non est, quia pleræque vulgares sunt, & ab hædiernis Philosophis & Medicis emendatæ.

ABRAHAMI WIELINGI, HAMMONENSIS,
de Furto per Lancem & Licium concepto
Diatrife.

Mar:

- L** Ex XII Tabularum est: *Si furtum lance licioque conce-
ptum. escit. atque. uti. manifestum. vindicator*: quæ vi-
ros doctissimos hucusque exercuit, & in varias sententias distra-
xit. In ea vero explicanda Cl. Autor diligentiam suam ostensu-
rus primo singula verba expendit. *Concipere* ergo ipsi est vin-
dicare, quam notionem ex alia quadam Lege earundem Tabula-
rum & expresso Ulpiani testimonio comprobat. Priscam por-
ro Romanorum vindicandi rationem, eamque vel publicam vel
privatam exponit: publicam vero bellicam & cruentam fuisse,
ita ut per dimicationem & vim perageretur, ostendit. *Lanx*
vafis escarii proprie genus est, æneum plerumque, nonnunquam
aureum atque argenteum, in tantam aliquando magnitudinem
excrefcens, ut animalia integra caperet. Notat tamen etiam or-
bes ab utraque libræ parte pendulos, unde libra *bilanx* vocatur.
Quum ergo quidam vindicationem rei furto ablatæ per lancem
vel profanis vel etiam sacris usibus destinatam fieri existiment,
Cl. Autor conjecturam suam affert, usum lancis ex antiquo
mancipationis more deducens. Mancipatione quippe res man-
cipi ejusque dominium in alium transferebatur per nexum h. e.
æres & libram. Actui ergo vindicationis rei furtivæ solemnæ lancem
adhibitam esse putat, eo quidem fine, ut rei suæ proprietatem
hoc quasi symbolo dominus vindicans ostenderet, adquisitam sibi
ex jure Quiritium per lancem sive libram. *Licium* est filum
stamini illigatum, nonnunquam ipsum stamen, item quodcu-
que filum. *Licium* quoque est cingulum, quo succingebantur,
qui negotia expedite & cum cura volebant exequi: præcipue ve-
ro lictores & apparitores, publici Magistratum ministri: un-
de & ipsis nomen. Nam *licere* antiqui dicebant ligare, inde *li-
cium*. Hic Noster satis prolixus est de habitu lictorum, senten-
tiasque simul alias refellit. Ut vero singula hæc rectius intelli-
gantur, modus furtum apud Romanos concipiendi sic describi-
tur. Cui aliquid ablatum erat, is, si testibus destitueretur, ei,
quem suspectum habebat, tribus nudinis publice convitium fe-
cit.

cit. Trinum hoc convitium erat loco vocationis in jus. Quando vero in jus vocatus non statim sequebatur, testes dominus sibi depolcebat presentes auricula tacta, quod *antefari* vocabant. Quo facto, si reus extra ædes esset, manum injiciendi obtortoque collo adversarium in jus rapiendi facultatem dominus nanciscebatur. Ubi in jus ventum erat, reum actor furti accusabat. Reo furtum inficiante, Prætor actori potestatem dabat ædes ejus intrandi cum testibus & ministro publico, ut rem, de qua lis esset, quærent. Re inventa, manum injiciebat dominus, fuentaque formula vindicabat: *Hanc rem meam esse ajo*. Contra vindicante reo, redibatur cum testibus ministroque in forum vel comitium, unde abierant. Hic primum lis erat solemniter *contestanda*, quod fiebat adhibitis testibus, unde *contestationi* nomen. Uterque, & petitor, & inficiator, simul manu rem prehendebant, eamque disertis verbis vindicabant. Ubi dominus: *Hanc rem meam esse ajo ex jure Quiritium*. Reus contra: *Immo meam*. Huic sollemni actioni Cl. Auctor LANCEM adhibitam fuisse con-
 ficit, qua dominus ostenderet, optimo titulo rem sibi esse acquisitam, nimirum ex jure Quiritium, eodemque etiam jure eam se vindicare, & ab adversario repetere. Postambo præ-
 sentes perorabant, id est, causam dicebant, quam Prætori quam maxime probare omnibus quisque viribus allaborabat. Causa orata jure abeundi potestas litigatoribus dabatur voce præconis. Post meridiem, ubi reditum in jus, sententiã ferebat Prætor, remque controversam alterutri adjudicabat. Uterque præsens esse debebat. Hic Cl. Autori lictoris LICIO cincti partes fuisse videntur, usitata quadam carminis formula rem e manibus victi, qui lite pendente possessor manserat, arreptam victori tradere. Hic est modus, quo Vir doctissimus furtum per lancem & licium conceptum esse credit, ubi singula testimoniis legum & autorum comprobatur, id vero, quod caput rei est, de lance & licio per conjecturam inserit, de quo aliorum esto judicium. Originem hujus instituti a Græcis derivat Vir Cl. solennem vero concipiendi actum ipsis incognitum fuisse demonstrat. Abrogata autem est isthæc furti concipiendi ratio lege Abutis, quæ nugæ legum Decemviralium plebi molestissimas

plebiscito fustulit. Hic refelluntur Ant. Augustinus, & Sibr. Siccama, qui in re tam obscura & tantis difficultatibus obsita facile labi potuerunt. In locum vero licii & lancis duplex alia rei furtivæ vindicandæ ratio successit, quam viri docti cum priore sæpenuero confundunt, nimirum per præconem & libellum. Præco erat persona privata, cui tamen ob majorem fidem additus est servus publicus cum aliquot testibus: ille servus vero lancem manu tenebat, in qua diploma, quo quaesitori venia investigandi alienas ædes a Magistratu facta fuerat. Libellus vero sive schedula publice ad columnas vel pilas hic illic in urbibus stantes affigebatur, in qua res perdita, nomen & ædes domini, & præmium indicio statutum notabantur. Tandem quoque de pœna furti concepti agitur. Hic prolixus est Autor, ut in genere de furto, & pœna ejus tum naturali, tum quæ legibus positivis dicta sit, mentionem faciat. Apud Romanos pœna furti manifesti primo capitalis erat, postin exilii permissionem mutata, tandem actio in quadruplum in ejus locum a Prætoribus substituta. Quam ergo furtum per lancem & licium conceptum manifesto equipararetur, quadrupli pœna quoque in illud decreta esse legitur. Quam vtro hoc primum specimen sit, quo Autor Cl. eruditionem suam hauritissimam ostendit, Jurisprudentiæ intimiori phura in posternum a diligentia ipsius, si Deus vitam & vires, quod precamur, concefferit, promittimus.

SISTEME NOUVEAU DE L'ORIGINE DU
Mah, fondé sur la consideration du mystere de la
Trinité.

i. e.

NOVUM SYSTEMA DE ORIGINE MALI,
considerationi mysterii Sacro Sanctæ Trinitatis in-
nixum.

Colon. ap. Petr. Marteau, 1721, 8, pl. 7.

EA est ingenii humani ad novas opiniones & fingendas & ornandas proclivitas, ut novum subinde systema in abstractis & difficillimo argumento de origine mali excogitari mi-

rum

rum non sit: ex mysterii vero sacro-sanctæ Trinitatis contem-
platione originem mali explanari posse, novum merito dixeris
ἐύρημα, quod facile lectorem allicere, & ad novum hoc syste-
ma perlustrandum commovere queat: præsertim, quum
Auctor, quisquis sit, se nihil quicquam, quod a recta ratione &
analogia fidei alienum, proferre, & de principiorum suorum so-
litudine satis convictum esse jactiter. Sed ipsum opus inspicia-
mus, cujus typi, procul dubio ficti, multis erroribus typographi-
cis locum reliquerunt. In hoc duas statim præmittit observa-
tiones, minime prætermittendas, cum ex illis statim appareat, quid
de sequentibus judicandum. Prima est: in manifestatione uni-
tatis, in Trinitate adorabilis, nullam dari temporis differenti-
am, nec patrem esse priorem filio, nec patrem & filium esse
priores Spiritu S. sed tres illas personas nihil aliud esse, quam
solam ipsam unitatem, se in semet ipsa manifestantem. Altera:
quicquid uni personæ divinæ tribuatur, in quo cum reliquis dua-
bus non sit conjuncta, hoc tantum fieri in abstracto, & respectu
habito ad creaturas, ut hoc modo id, quod creaturæ est essentia-
le & inamissibile, distinguatur ab eo, quod ipsi est accessorium,
& quo se privare potest, ad causas peccati & pœnæ remotiores
per consequentiam naturalem detegendas. Jam consideremus
ideam Trinitatis, quam Auctor nobis exhibet. Hic unitatem in-
comprehensibilem, dum ab æterno se intra sese manifestare vo-
luit, actum voluntatis intra divinas perfectiones terminando,
produxisse arbitratur suum verbum & lumen, suam sapientiam
& veritatem, & sic ex illa processisse motum ordinatum & amo-
ris vinculum, adeo, ut divinitas non amplius sub idea unitatis,
seu voluntatis simplicis & indeterminatæ sit consideranda, sed
tanquam voluntas libera & independens, tanquam lumen omni-
um tenebrarum expers, tanquam motus vivus & bene dispositus;
& potentia, veritas aut sapientia, amor aut sanctitas sint trium
divinitatis personarum characteres. Ast, quomodo ex hac con-
sideratione origo mali deduci potest? Auctor ita philosophatur,
unitatem, dum se etiam extra se manifestare voluit, nec quic-
quam invenit, quod immensum vacuum, uti loquitur, desiderio-
rum divinorum explere potuerit, produxisse fundum tenebra-

rum, ex quo motus convulsivus & inordinatus, spiritus impurus necessario prodierit. Nimis prolixum foret, omnia ejus philosophumena ordine recensere: hinc paucis saltem notamus, ens mixtum statui ab Auctore, ex ente infinito & nihilo productum, quod ab ente perfecto acceperit, quicquid boni possideat, a nihilo autem defectum: Ens ergo illud supremum contra intentionem & naturam suam factum esse causam per accidens peccati & infelicitatis creaturæ, dum creavit, 1 voluntatam liberam, sed dependentem; 2 fundum illuminationis capacem, sed in se obscurum & tenebrosum; 3 motum vivum quidem, sed convulsivum & inæqualem. Ita enim creaturam intelligentem describit, in se consideratam, & extra communionem, quam cum DEO habere queat. Creatum esse itaque Autori est fons mali, non quatenus mali, sed quatenus subjectum exhibet, ex quo proprietates & virtutes trium divinarum personarum, per intimam unionem cum Deo, omnes imperfectiones ex nihilo adhzrentes obtegentem, relucere queant: fundamentum vero mali, qua mali, & moralis & physici, est, quod ens creatum, vel ad temerariam divinitatis imitationem, actum voluntatis suæ intra se terminare voluit, vel per voluntatis suæ obstinationem, vel per nimiam de excellentia sua persuasionem, uno verbo *ἁλιεύσαν* dixeris, se communioni cum Deo subtraxit, & in profundas naturæ suæ tenebras præcipitavit. Atque hoc pacto opinatur, Deum nec ullo modo malum, qua malum, decrevisse, nec illud permisisse permissione arbitraria, sed influxum homini concessisse satis sufficientem ad illum retinendum in officio, ita tamen, ut eum non plane sibi subjecerit, quod esset contra naturam entis intelligentis: neque Deum ab illa dependentia, ex nihilo accepta, hominem liberare posse, nisi totam suam essentiam cum illo communicaverit, quod contradictionem involvit. Sed quid est nihilum illud, ex quo dependentia illa isque defectus fluit? respondet Auctor, nihilum est, quod per se non existit, sed existentiam suam ex sola creatoris voluntate habet: quatenus ergo creatura per se existere non potest, est nihilum seu non ens. Sed tantum de hoc. Nos facile Autori largimur, neminem, nisi philosophi, Teutonici illius, hominis rarissimi exempli,

pli, principis imbutum, ipsius mentem & mysteria perspicere posse. Sed quum nostri non sit instituti, Manichæorum sententiam cum hoc systemate conferre, & de hac quæstione prolixius disputare, hoc tantum monemus, multa dici *ἀρέε γερὰ φῆς*.

*Historische Beschreibung vieler alten Blech-
Münzen ꝛc.*

i c.

JO. GEORGH LEUCKFELDI, PAST. PRIM.
Groning. & Reg. Bor. Societ. Scient. Membri, Antiquitates Nummarie, seu Historica Descriptio multorum variorum Bracteatorum ex argento a variis Episcopis Halberstadenſibus, ut & nonnullis Archiepiscopis Magdeburgensibus, & aliquot Abbatissis Quedlinburgensibus olim cufis: quorum simul jus Monetarium Diplomatum adductis confirmatur, simul varia de illius generis Nummis illustrantur. Adduntur insuper solidi quidam & unciales Nummi ad emendationem Historiæ Nummarie Episcoporum.

Lipſiæ & Guelſerb. apud Viduam Godofr. Freytagii,
1721, 4. Alph. I. plag. 11 Tabb. 16,

CUM omni tempore inventi sint aliqui ex eruditis, qui Historiæ Nummarie ejusque usui aliquid laboris dederunt; Nummi tamen Bracteati facti quodam diu absconditi latuerunt; usque dum nostra ætate viri docti eos ex situ & squalore eruerunt, & illos etiam habere, quod rei litterariæ conferre possent, docuerunt. Si quis eos omnes nosse cupit, inveniet numerum eorum in hoc opere a §. 3 ad 9, cui nunc Cl. etiam Leuckfeldus bono publico accedere voluit. Non tamen cæco istius generis Nummorum amore abreptum ad scribendum animum, appulisse Cl. Autorem, vel inde apparet, quod celeberrimo cuidam Viro concedere non vult, de *Uſu Bracteatorum* tale opus conscribi posse, quale Spanhemius de Romanis Numismatibus cum eru-

ditis communicavit; sed illud totum, qualecumque sit, inter vana eruditorum suspiria numerat, non suis quidem, sed Anonymi cujusdam verbis, qui & aliis in partibus ab isto celeberrimo Viro dissentum suum profitetur, vide p. 6, 12, 16. Quæ igitur sigillatim ad Nummos Episcoporum Halberstadenſium spectant, ita sese habent, ut Cl. Autor principio doceat, quis illis concesserit *Jus Monetarium*, & postquam §. 11 sqq. varia de illo Jure in universum attulisset, statuit demum §. 14, Ottoneum II Imperatorem A. 973 Kal. April. cum Quedlinburgi moraretur, *pro piissimi*, ut verba Diplomatis habent, *Patris sui Imperatoris anime remedio, Hildiwardo Halberstadenſi Episcopo concessisse, ut in loco quodam sui Episcopii Saligenſtadt vocato, publica moneta conficeretur*: idque jus ab Henrico II & Adolpho Imperatoribus confirmatum aliisque immunitatibus & privilegiis auctum esse. Qua occasione §. 15 vexatissimæ quæstionis meminit, an illo jam tempore, an Seculo demum XII Bracteati fiat cusi? & litem sub judice relinquit. Deinde de Nummis suis & de Patrono Cathedralis Templi Halberstadenſis S. Stephano monita quædam profert, & §. 19 ostendit, cur adductos Nummos pro Halberstadenſibus & non *Metensibus* habeat: atque sic Apparatus sui Nummarii explicationem ipsam aggreditur. Tunc §. 21 antiquissimum nummum Rudolphi Halberstadenſium Episcopi XVII probe illustrat, qui A. 1135 Episcopus electus est, ut olim Meibomius censuerat, Noster vero integro ejus aliquo Diplomate probat. Eodem modo, qui a §. 22 excipiunt, Episcopi *Ulrici* Nummi tractantur, in quibus No. 8 & 11 *elegantissimi* sunt, & cum modernis sepe contendere possunt; No. vero 23 rarissimus, quinque imaginibus elegantissime insignitus, merito Cl. Leuckfeldo §. 41 laudatus. Nec lectu indigna sunt, quæ de *Nimbis* & circulis circa capita Sanctorum attulit Noster p. 63 & 75 sqq. quanquam ex illis nihil certi, ut videtur, statui possit. Magis longe incerta sent, quæ de obscuris aliquot & rudioribus Nummis post illos Cl. Autor dixit. No. 32 sqq. apparent aliquot Nummi bilaterales, quales cusos esse & cudi potuisse in bracteis, aliqui dubitarunt. §. 59 *Geronis* Episcopi, qui a Friderico I pulso propter Schisma Papale Ulrico successus est, historia pari

pari splendore, hoc est, Nummis aliquot Geronis illustratur: nec aliter, quæ ad *Theodoricum, Gardolphum, Conradum & Ludolphum* pertinent, §. 62 sqq. prolata vides, sed Nummi & Diplomata eorum quoque res gestas aperiunt. SOLIDORUM autem Halberstadenfium usus tam late non patet, quem Cl. Autor inde a §. 95 demonstrare nititur. Utilia tamen sunt, quæ de translato per Ludovicum Episcopum ad Capitulum & Senatam Halberstadenfem Jure Monetarum §. 96 sqq. differit. Quod ad Antiquitates Nummarias *Magdeburgenses*, itidem Cl. Autor primo docet, Ottonem I A. 965 Monetarium jus Magdeburgo & *S. Mauritio* ibidem concessisse. De illo *Mauritio* ejusque, ut & legionis, cui Dux præfuit, martyrio plures §§. loquuntur. Dein Nummos *Friderici, Wichmanni* (qui *Cæza* per Fridericum I Imperatorem *Magdeburgum* translatus est, obstrepente Papa Eugenio per litteras, quas hic p. 175 insertas legere licet) *Ludolphi, Alberti, Rudolphi, Conradi, Erixi*, Archiepiscoporum *Magdeburgensium*, tum & ipsius *S. Mauritii* imagine sola insignitos, pro more suo explanat. Tandem *Solidos* quosdam *Magdeburgenses*, & inprimis in memoriam rerum singularium culos, Appendixis loco adjecit. Restat, ut Nummos *Quedlinburgenses* perlustremus, quos Cl. Autor ita pertractat, ut initio ostendat, non ab *Henrico Aucupe*, sed ab *Otone II* jus Monetz Abbatisse *Quedlinburgensi* concessum esse, ut apud *Deum & S. Servatium*, de quo §. 5, pro salute ejus cum aliis deprecaretur. Deinde Nummos *Beatricis II*, quam *Friderici Barbarossæ* sororem fuisse §. 13 & 14 probat, *Adelheidis, Agnetis*, Abbatissarum exponit. Plures enim adhuc inventi non sunt. Subjecit tamen, quia locus permisit, Nummos *Hedwiga* Abbatissæ *Northufinz* & alios quosdam obscuriores, de quibus certi nihil Cl. Autori constat. Et sic finem imposuit huic suo labori, quem V. G. D. *Justus Christoph. Babmerus*, Theol. & Eloqu. in Academia Julia P. P. Præfatione de Nummis eorumque usu exornare non dedignatus est.

JO. CHRISTOPHORI FRANCK, JUR. UTR.
Doct. Institutiones Juris Cambialis ex Legibus Cambia-
libus

*libus diversarum Gentium, indole Negotiationis, moribus
Campſorum ac Jure Communi nova methodo
collectæ &c.*

Halæ Magdeburgicæ, sumtu novi Bibliopolii, 1721, 8.

Alph. 3 pl. 6.

QUAMVIS Cambium, negotium quotidie in foro obvium, suis peculiaribus, iisque accuratissimis legibus cum integrarum gentium, Danicæ, Norwagicæ, Gallicæ, Prussicæ, Suevicæ, Imperiive provinciarum, Austriacæ inferioris, Halberstadenſis, Magdeburgicæ, Marchicæ, Guelpherbytanz, Electoralis Saxonicæ, Lusaticæ, Altenburgensis, tum urbium clarissimarum, Augustæ Vindelicorum, Coloniz Agrippinz, Fani S. Galli, Francofurti, Lubecz, Noribergz, Bolzani, Brunſuigz, Lipsiæ, Numburgi, Vratislaviæ, Amstelodami, Antwerpiz, Rotterodami, Lugdunî, Bononiz, Genuz, Novz, Rigz, Gedani, sit constitutum atque ordinatum, neque defint scriptores, qui vel magnis voluminibus artem tradere annisi sunt, Jo. Casp. Herbach, Sigismundus Scaccia, Raphael de Turri, Jo. Martinus Vogt, Henricus Zipfilius, vel epitomes conscripserunt, Wenceslaus Neuman de Puchholz, Jo. Phoonſen, Jacobus Puteanus, Theodorus Sprengerus, vel annotando cupidam legum juventutem juvare tentarunt, Jo. Christianus Kœnigkîus, J. R. Wegelin, Christoph. Imnig, vel denique singularibus dissertationibus lucem huic scientiæ afferre voluerunt, quorum equidem numerus ita facile iniri non potest; fatendum tamen est, justas Juris Cambialis Institutiones in ea voluminum phalange esse desideratas, quas cum Consultissimus Auctor, Cambialium rerum a longo tempore & studiosissimus & peritissimus, ex genuinis fontibus collectas dederit, fecit rem omnibus Trituræ Forensis Candidatis longe gratissimam. Habet hæc Juris Cambialis Epitome Prolegomena, Institutionum Libros duos, Mantissam. In Prolegomenis de moralitate Cambii, quæstione Domitiana, de origine Cambii, quæ prima aut melior Italis debetur, manifesto nominum in hoc negotio obvientium indicio, de Jure Cambiali, de Juris Cambialis scriptoribus, de institute denique præſenti, quinque Titulis agitur.

agitur. Liber I ea exhibet, quæ in Cambiis regulariter observanda sunt, Se & tione scilicet I Cambia in genere, explicata eorum significatione, indole, definitione, divisione, ac literarum imprimis cambialium natura, Sectione II principium & progressum Cambiorum in loco contractus, Sectione III rectum exitum Cambiorum in loco destinatae solutionis, acceptando, solvendo, compensando, scontrando obtentum, S. IV obliquum exitum literarum cambialium, turbato executionis ordine, non facta acceptatione, & insecuta protestatione. Liber II tradit ea, quæ in Cambiis quandoque extra ordinem observanda sunt, ubi Sectione I de generibus infrequentioribus Cambiorum, cambiis pro computo alieno, (für frembde Rechnung) computatis, ab alibi habitante solvendis, conditionalibus, recurrentibus, interimisticis, per alia loca, siccis, S. II de securitate pro Cambiis præstita, hypotheca videlicet, pignore, fidejussione, S. III de impedimentis cursum cambiorum aliquando remorantibus, quo referas tardiores transmissionem & adventum literarum cambialium, legitimationis defectum ad exigendam pecuniam, dilatam exactionem, jacturam literarum, prorogationem publicam adiumenti literarum, mortem debitoris cambialis, S. IV de modis singularibus tollendi cambium, revocatione literarum, confusione, præscriptione, officii sine, cujus intuitu cambium est contractum, novatione, delegatione, solutione per exceptiones ex persona tertii competentes, S. V de Jure Cambiorum, orto concursu creditorum, S. VI de casibus quibusdam dubiis juris cambialis, S. VII de Jure litium in causis cambialibus orientium agitur. In Mantissa conflictus jurium cambialium diversorum & quid in eo juris sit, ordine exponitur, habito scilicet respectu diversi temporis Tit. I, diversarum personarum Tit. II, diversi fori Tit. III, prærogativa etiam extraordinaria jurium cambialium collidentium Tit. IV, & Retorsione jurium cambialium diversorum Tit. V expensa. Hæc nos pro instituti ratione breviter & per summa capita; qui ipsum librum intimius inspiciet, deprehendet, Consultissimum Auctorem eo uti apparatus, (neque enim est lex cambialis ulla, quam extare vel ex scriptore fide digno didicit, aut ab aliis accepit unquam, quam ipse non possit

possideat, & in fonte consuluerit, si a Veronenſibus & Perpinianenſibus ſtatutis diſceſſeris, haecenus fruſtra a diligentiffimo Viro quaeritis) eo, inquam, uti apparatu, eo ordine, ea pollere doctri-
na, ea eminere induſtria, ut facile vota noſtra provocet, quaepro
luculentiori Juris Cambialis opere, quale in praefatione pro-
mittere videtur Cl. Auctor, publico nomine ſuſcipimus.

ERRATA CORRIGENDA.

In Actis m. Majo 1721.

Pag. 163 lin. 24 pro *Madis* lege *Martii*, p. 164 l. 3 pro *anim-
malium* l. *anilium*, p. 195 l. 6 pro *BURCHARDI* l. *BUR-
CARDI*, p. 197 l. 22 pro *contentioſius* l. *contentioſus*, p. 199 l.
4 pro *tertia* l. *tertia*, p. 200 l. 7 pro $d^2 y x d^3 y$ l. $d^2 y x d^3 y$, p. 201
l. 15 pro $-d^2 n d^2 z + d^3 n d^2 z$ l. $-d^2 n d^2 z + d^3 n d^2 z$, ibid. l.
18 pro $\frac{z^3}{1.2.3 dz^2}$ l. $\frac{z^3}{1.2.3 dz^2}$, p. 202 l. 2 pro $d^2 n, d^3 n$ l. dn^2, dn^3 ,
ib. l. penult. pro *Bornoulliana* l. *Bernoulliana*, p. 203 l. 16 pro
ſubſtractiones, l. *ſubtractiones* ib. l. 25 pro $rs + rs$ l. $rs + rs$,
ibid. l. 27 pro $zy + zy$ l. $zy + zy$, pag. 204 l. 10 pro *eos* l. *ear*,
& pro *dignos* l. *dignas*, ib. l. 17 pro *ſi* l. *qua*, p. 205 l. 4 pro *reil-
criminiſ*, ibid. l. 12 pro *adeo* l. *uſque adeo*, ib. l. 23 pro *Bornoul-
lius* l. *Bernoullius*, p. 206 l. 25 pro *amicis* l. *amicis Tuis* ib. l. 11
a fine pro *quondam* l. *quodam*, l. 9 a fin. pro *unius cujuſque* l. *u-
nicuique*, p. 207 l. 11 pro *proue* l. *procure*, p. 208 l. 19 pro *qui-
dem* l. *quidem ſatis*, ib. l. 7 a fin. pro *ſoit* l. *ſort*, ib. l. 5 a fin. pro
connois ſeur l. *connoiſſeur*, p. 214 l. 27 pro *exemter* l. *excepter*,
ib. l. 30 pro *Geometrie* l. *Geometres*, p. 218 l. 7 pro *deſcenden-
dum* l. *diſcedendum*, ib. l. 10 pro *Lit. F. l. Lit. Q.* ib. l. 13 pro *bocl. il-
lud*, p. 219 l. 26 pro *Kcl. kc.* p. 221 pro *ſolidi, rotundi, minima
reſſentia* l. *ſolidi rotundi minima reſſentia*, p. 223 l. 19 pro
tantillum l. *vel tantillum*, ib. l. 29 pro *Mr.* l. *Mrs.* p. 225 l. 9 pro
données l. *donnés*, l. 13. pro *porroit* l. *pourroit*, ib. l. 30 pro *lon-
gueur* l. *longueur*, pag. 226 lin. 8. pro *je demande* l. *je vous de-
mande*, p. 229 l. 6 & 7 pro *FG* l. *Fg*, pro *CC* l. *CG*, ib. l. 8 pro

Fig. l. Fig, pag. 226. lin. 14. pro $\sqrt{2a^2x - x^2} - a\sqrt{ax} = y$

$a - \sqrt{ax^2}$ legs

$$\text{lege } \frac{\sqrt{2a^3x - x^4} - a\sqrt{ax}}{a - \sqrt{ax^3}} = y \text{ p. 230. l. 7. pro } acdx \ x(\sqrt{+znZ})^{\frac{3}{2}}$$

ponatur $acdx \ x(\sqrt{+znZ})^{\frac{3}{2}}$.

Notandum quoque, post pag. 437 sequi statim p. 448, nec non paginam 473 ter repetitam, ut itaque distingui hæc paginæ possint, addidimus in Indice primæ *a*, secundæ *b* & tertiæ *c*.

In Actis A. 1720 m. Junio.

P Ag. 271 l. 15 pro *i - c* l. *i - c*, pag. 272 l. 6 pro *e - q - i* l. *e - qa - i*, ibid. l. 21 pro x^{e-i} l. x^{i-e} , pag. 273 l. 7 a fine pro $bx^e y^e$ l. $bx^e y^e$, p. 274 l. 6 pro x^e l. x^e ib. l. penult. pro $-bc + be$ l. $-bc + bc$, p. 275 l. 1 lege $x^{e-i} y^{i-e}$, ib. l. 5 l. y^{i-e} , ib. l. 9 Exponentes ipsarum *x* & *y* non sunt rite expressi, concipiatur *x* elevata ad $c + q - qa - i$ & *y* ad $e - ga - i$, ib. l. antepen. in numeratore pro $+bc$ l. $-bc$, p. 276 l. 7 a fine in denominatore pro $-bye$ l. $by^e -$, p. 279 l. 1 pro *algebraicæ* l. *Algebraicæ*, p. 280 l. 5 pro *mutatus* l. *mutuatus*, p. 282 l. 12 pro *impossibilitatis* l. *impossibilitas*.

Eodem Anno 1720 m. Maio.

P Ag. 224 l. 7 a fine *supplementi*, ib. l. ult. lege *schedia smata*, pag. 226 l. 4 a fine pro *secundis* l. *secandis*, p. 227 l. 22 pro *ducit* l. *ducit*, p. 230 l. 26 pro *italiam*, ib. l. 29 pro *directe* l. *diserte*, p. 231 l. 4 a fin. pro $+pspdy$ lege $y + pspdy$, p. 232 l. 1 pro *videt* l. *videt*, p. 234 l. 5 pro $\frac{dy}{y}$ lege $\frac{dy}{y}$ p. 237 l. 21 pro *suspicit* lege *perspicit*, ib. l. 26 leg. *obtinat*. Fig. III. pro lit. *a*. l. lit. *a*.

Suppl. T. VII Sect. VII.

P Ag. 304 l. ult. pro $nB - dx$ l. $nB ; - dx$, p. 305 l. 18 l. *hoc casu*, p. 306 l. 6 pro $px - dx$ l. $px - dx$, p. 308 l. 8 dele =, ib. l. 16 pro *Rda, dy* l. *Rdady*, p. 310 l. 7 a fine pro $pspdy$ l. $psRdy$, p. 313 l. 21
 $Yy y 2$
 pro

INDEX AUTORUM.

pro 154 l. 254 ib. l. ult. lege *quodam*, p. 316 l. 8 pro GD l. Gd, p. 317 l. 14 pro signo ambiguo + l. signum -, p. 320 l. 29 pro Z l. z, ib. l. 30 pro SZdz l. fZdz, p. 321 l. 9 pro LZi l. Zt, p. 322 l. 4 a fine & p. 323 l. penult. pro Z + Zt l. z + Zt.

Fig. VI. litera b pertinet ad interfectionem applicatæ SN productæ & curvæ.

Supplem. T. VII Sect. VIII.

P Ag. 339 l. 18 pro $-a^r-1ZZdz$ l. $-a^{2r-1}ZZdz$, ib. l. ult. pro r^{2m} leg. $r^{a^{2m}}$, pag. 340 l. 10 pro $a^{2m}Lda$ l. $a^{2m}zda$, p. 341 l. 1 pro a^{2-2m} l. a^{2-m} , p. 343 l. 8 a fine & lin. antepenult. pro $-aZdz$ l. $aZdz$, p. 344 per totum §. 57 pro lit. v in exponentibus l. lit. r , ib. l. 5 a fine pro \mathcal{E} l. $\mathcal{E}c$, p. 345 l. 3 loco *paal* l. *pro a*, p. 347 l. 4 pro \mathcal{E} l. $\beta-s$ ib. pro *qyl* l. *bq*, p. 349 l. 18 pro *arbitraria* l. *arbitraria*, ibid. l. 5 a fine pro IHE l. AHE, p. 350 l. 13 & 16 pro r^x l. r^X , p. 351 l. 15 inter *dy* & $+tdx$ ponatur signum = . .

INDEX AUTORUM, Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A	<i>Nonymi Consideratio trium locorum Scripturae S. de origine Jobi, de 450 annis Aet. XIII, 20 & de Melchisedeco.</i>	242
	<i>Epistola de visione Ezech. IX, 4.</i>	242
	<i>Sermones de Sanctissima Trinitate.</i>	488
	<i>Liturgia in Ecclesia Anglicana recepta.</i>	530
	<i>Novum systema de origine mali ex consideratione mysterii SS. Trinitatis.</i>	538
		Azno

INDEX AUTORUM.

Azzoguidi (<i>Valerii Felicis</i>) <i>Chronol. & Apolog. Dissertatio super questiones in sacram Genesis historiam excitatas.</i>	246
Biblia <i>Hebraica</i> ex editione D. Jo. Henr. Michaelis.	49
Elsneri (<i>Jacobi</i>) <i>Observationes sacrae in Novi Foederis libros. To- mus I.</i>	108
Fechtii (<i>Job.</i>) <i>Historia & examen nova Theologia Indifferenti- stica.</i>	520
Fleury <i>Historia Ecclesiastica Tomus XX.</i>	389
Grabe (<i>Jo. Ern.</i>) <i>Septuaginta Interpretum Tomus II. 473 c. Tomus III.</i>	521
Kappii (<i>Jo. Erhardi</i>) <i>scriptorum quorundam ad indulgentias & motas inter Lutherum & Tetzelium controversias spe- ctantium Collectio.</i>	340
Loescheri (<i>Val. Ern.</i>) <i>Acta & documenta Historiam Reformatio- nis Evang. spectantia, Tomus I.</i>	343
Marckii (<i>Job.</i>) <i>Sylloge Dissertat. Philol. Theol. ad selectos quor- dam textus N. T.</i>	237
Michaelis (<i>Jo. Henr.</i>) <i>Biblia Hebraica</i>	49
Olearii (<i>Jo.</i>) <i>de Stylo Novi Testamenti Liber, cum additam. Jo. Conr. Schwartz.</i>	471
Offerwald (<i>Jo. Frid.</i>) <i>Summaria & Meditationes in singulos li- bros & capita Scripturae S.</i>	64
Pfaffii (<i>Christoph. Matthaei</i>) <i>Acta & Scripta publica Ecclesiae Wir- tembergica.</i>	348
Poireti (<i>Petri</i>) <i>Posthuma.</i>	417
Prideaux (<i>Humphredi</i>) <i>Vetus & Novum Testamentum connexum &c. Pars II.</i>	481
Saurini (<i>Jacobi</i>) <i>Dissertationes ad practicas V. & N.T. historias. T. I & II ad Pentateuchum.</i>	23
Schwartz (<i>Jo. Conr.</i>) <i>Nota & additiones ad Jo. Olearium de sty- lo N. T.</i>	471
Stebbing (<i>Henr.</i>) <i>Tract. de Operationibus Spiritus S.</i>	291
Struvii (<i>Burcardi Gottbelf</i>) <i>Descriptio-Historia Ecclesiastica Pa- lasina.</i>	455
Van Til (<i>Salom.</i>) <i>opus analyticum seu Introductio in S. Scriptu- ram. Tomi II.</i>	58

INDEX AUTORUM.

Trotii (Nic.) <i>Clavis Linguae Sanctae, continens explicationem</i> 564 <i>vers. Psalmorum & 546 vers. ex ceteris libris V. T.</i> 524	524
Vitringæ (Campegii) <i>Commentarius in Librum Prophetiarum Esaiæ. Pars II.</i>	97

II. Libri Juridici.

A <i>Nonymi Historia Juris Canonici.</i>	18
De Berger (Christoph. Henr.) <i>Decisiones summi provocationum Senatus Electoralis Saxonici.</i>	364
Ferrerii (Claudii Jos.) <i>Historia Juris Romani.</i>	15
Franck (Jo. Christoph.) <i>Institutiones Juris Cambialis.</i>	543
Gundlingii (Nic. Hier.) <i>singularia ad Legem Majestatis itemque de silentio in hoc crimine.</i>	6
Sarpii (Pauli) <i>Jura Principum contra excommunicationes & interdicta Pontificum Rom. defensa.</i>	281
Wielingi (Abrab.) <i>de furto per Lanceam & Licium concepto diatriba.</i>	55

III. Libri Medici & Physici.

A <i>Nonymi Additamentum de phenomini in vicinia observatis.</i>	161
Collectio variorum edictorum occasione pestis Londinensis A. 1665 publicatorum.	416
Medicina flagellata.	505
Academia Regiæ scientiarum Anni 1717 Historia.	188
Acta Medicorum Berolinensium. Vol. VII & VIII.	316
Barham (Henr.) <i>Dissertatio de Bombycibus & ratione serici conficiendi.</i>	183
Bernoulli (Jo.) <i>de motu muscutorum, effervescencia & fermentatione Dissertationes.</i>	393
Bradley (Richardi) <i>Recensio Philosophica Operum Naturæ &c.</i>	369
Consideratio Pestis Massiliensis.	412
Browne (Job.) <i>Tractatus practicus de peste.</i>	410
Bruckmanni (Jo. Jac.) <i>Machina nova elementaris inventa.</i>	151
De Buchwald (Job.) <i>Specimen Medico-Practico Botanicum.</i>	315
Camerarii (Eliæ) <i>Systema cautelarum Medicarum &c.</i>	231
Da-	Da-

INDEX AUTORUM.

Davini (Jo. Bapt.) <i>de potu vini calidi Dissertatio.</i>	124
Heisteri (Laur.) <i>Oratio de incrementis Anatomiae in hoc Saeculo XVIIII.</i>	273
Hodges (Nathan.) <i>Loimologia seu Relatio historica de Peste Londinenfi.</i>	414
Hoffmanni (Frid.) <i>Dissertat. Physico-Medicarum Decas II.</i>	397
Kanold (Jo.) <i>Medicorum quorundam Massiliensium Epistola de peste Massiliensi, Germanice translata.</i>	402
Leopold (Jo. Frid.) <i>Relatio de itinere suo Suecico.</i>	249
Liebknecht (Jo. Georg.) <i>accurata Descriptio Lucula Borealis d. 17 Febr. & 1 Mart. 1721 observata.</i>	157
Mead (Rich.) <i>Tr. de contagio pestilentiali & metodo illud praecavendi.</i>	406
Michelotti (Petri Ant.) <i>Animadversiones ad ea, quae Jac. Keil protulit in tentamine de motu muscutorum.</i>	393
	<i>Dissertatio Phys. Mechan. Medica de separatione fluidorum in corpore animali.</i> 493
Nenteri (Georgii Phil.) <i>Fundamentorum Medicinae Theoretico-Practicorum Tomus II.</i>	272
Perraltiorum (Claudii & Petri) <i>Opera diversa Physica & Mechanica. Volumina II.</i>	145
Pontederæ (Julii) <i>Antologia & Dissertationes XI.</i>	80
Quincy (Job.) <i>Tentamen de causis pestis & contagii natura.</i>	414
Rega (Henr. Jof.) <i>Diss. Medica de Sympathia seu consensu partium corporis humani, potissimum ventriculi, in statu morbofo.</i>	501
R. Tobia <i>de universo opus.</i>	531
Vateri (Abrahami) <i>Observatio de novo ductu salivali Glandulae lingualis.</i>	360
Vogli (Jo. Hyacinthi) <i>Fluidi nervi Historia.</i>	117
Volckmanni (Georg. Ant.) <i>Silesia subterranea.</i>	85
Weberi (Jo. Henr.) <i>Machina nova elementaris inventa.</i>	151

IV. Libri Mathematici.

A	<i>Nonymi Solutio Problematis a Nic. Bernoulli, Jo. Fil. propositi de curvis motis secundum axem &c.</i>	156
	<i>Acade.</i>	

INDEX AUTORUM.

<i>Academia Regia Scientiarum Anni 1717 Historia.</i>	188
Bernoulli (Jo.) <i>Operatio analytica, per quam deducta est ejusdem solutio problematis de inveniendâ Curva &c.</i>	228
Burcardi (Job.) <i>Epistola ad Vir. Cl. Brook Taylor.</i>	195
Flamsteedii (Job.) <i>Historia Cælestis Libri duo.</i>	463
Kreſa (Jacobi) <i>Analysîs speciosa Trigonometria primo mobili &c. applicata.</i>	137
De Moivre (Abrab.) <i>Doctrina Sortis, seu Methodus computandi probabilitatem eventuum in ludis.</i>	131
Sturmii (Leonb. Christoph.) <i>Regula Symmetria in architectura templi Salomonici conspicua.</i>	466
<i>Institutio de interioribus edificiorum rite ordinandis.</i>	466
<i>Institutio Goldmanniana de ornatu Archi-æconomice extraordinario.</i>	466
<i>Institutio de edificiis publicis orphanorum, agroorum, vineorum &c. rite parandis.</i>	468
<i>Institutio de monumentis defunctorum, cenotaphiis, suggestibus doloris &c. præcipiens.</i>	469
<i>Institutio de machinis hydraulicis, aqua ductibus, fontibus & cisternis publicis.</i>	470
<i>Institutio de navium armamentariis & stationibus, itemque partibus rite parandis.</i>	470
Wurzelbau (Jo. Phil.) <i>Uranici Norici Basis Astronomica.</i>	152

V. Libri Historici, Geographici &c.

A Nonymi <i>Historia Juris Canonici & Regiminis Ecclesiastici.</i>	18
<i>Diarium rerum memorabilium sub Henrico III R. G. gestarum. Tomi II.</i>	166
<i>Atlas Historicus, cum Dissertat. Gueudevilli. Tom. IV & VI, et cum Diss. H. P. de Limiers. Tom. VII.</i>	185
<i>Vita Petri Abalardi.</i>	263
<i>Historia Margarite Valeſte, sororis Francisci I.</i>	302
	Regni

INDEX AUTORUM.

<i>Anonymi Regni Gallia juxta Generalitates &c. enumeratio nova.</i>	460
<i>De Avesbury (Roberti) Historia de mirabilibus gestis Eduardi III.</i>	387
<i>Brenneisen (Ennonis Rudolphi) Historia Frisia Orientalis & Sta- tus regiminis Territorialis. Tomi II,</i>	I
<i>Burckhard (Jac.) de lingua Latina in Germania satis Commen- tarius novus.</i>	309
<i>Cantalupi (Nic.) de antiquitate & Origine Univ. Cantabrig.</i>	434
<i>Cottæ (Castellani) Recensio insignium Juris interpretum.</i>	13
<i>Eccardi (Jo. Georgii) Veterum Monumentorum quaternio. I 2 I</i>	
<i>Origines Habsburgo-Austriacæ.</i>	333
<i>Epistola de nummis quibusdam sub Theodorico O- stro-Gothorum Rege cussis.</i>	350
<i>Egenolffi (Augustini) Historia lingua Germanica. Pars II.</i>	143
<i>De l'Etoile (Petri) Commentarii Historia Gallica ab A. 1515 ad 1611 inservientes. Tomi II.</i>	168
<i>Fabricii (Jo.) Historia Bibliothecæ Fabricianæ. Pars IV.</i>	453
<i>Fabricii (Jo. Alb.) Bibliothecæ Græcæ Volumen X.</i>	426
<i>Ferrerii (Claudii Josephi) Historia Juris Romani.</i>	15
<i>Fichardi (Jo.) vitæ recentiorum Ictorum.</i>	13
<i>De Gazalupis (Jo. Bapt.) Historia Interpretum & Glossatorum Juris.</i>	13
<i>Gentilis (Alberici) de Juris Interpretibus Dialogi VI.</i>	13
<i>Glasfey (Ad. Frid.) Nucleus Historiæ Electoralis Saxonica.</i>	366
<i>Guioniz Vita, ab ipsamet conscripta. Partes III.</i>	171
<i>Keysleri (Jo. Georg.) Antiquitates selectæ septentr. Celtica.</i>	162
<i>Leopold (Jo. Frid.) Relatio de itinere suo Suecico 1707 factò.</i>	249
<i>Leuckfeld (Jo. Ge.) Narratio de Monasteriis S. Mariæ Magdebur- gi & Gratia Dei prope Calbam.</i>	277
<i>Descriptio trium locorum in aurea Tempe & prope adstorum &c.</i>	473 b.
<i>Antiquitates Nummaria.</i>	541
<i>Leyseri (Polycarpi) Historia Poetarum & Poematum medii ævi.</i>	253
<i>Lœscheri (Jo. Casp.) Merita Theologorum in re militari. Pars I.</i>	279

INDEX AUTORUM.

Maichellii (<i>Dan.</i>) <i>Introductio ad Hist. Liter. de precipuis Bibliothecis Parisiensibus.</i>	448
Mantuzæ (<i>Marci</i>) <i>Epitome Vitorum illustrium.</i>	13
Meibomii (<i>Henr.</i>) <i>Chronicon Monasterii Marienbornensis ex edit. Jo. Ge. Leuckfeldi.</i>	276
Mophæ (<i>Matth. Gribaldi</i>) <i>Catalogus Interpr. Jur. Civ.</i>	13
Panziroli (<i>Guidi</i>) <i>de claris Legum interpretibus Libri IV.</i>	13
Parkeri (<i>Rich.</i>) <i>Descriptio Collegiorum Academia Cantabrig.</i>	431
Pez (<i>Hieronymi</i>) <i>Scriptores rerum Austriacarum.</i>	321
Rymer (<i>Thoma</i>) <i>Fœdera, Conventiones, Litera &c. inter Reges Angliæ & alios quorvis tractata. Tomus XIV, XV, XVI & XVII.</i>	506
Sanderfon (<i>Rob.</i>) <i>vide Rymer.</i>	
Von Seelen (<i>Jo. Henr.</i>) <i>Arbenarum Lubecensium Pars II.</i>	430.
	Pars III. 513
Taciti (<i>C. Corn.</i>) <i>Opera ex edit. Jacobi Gronovii. Tomi II.</i>	381
Teschennacheri <i>ab Elversfeldt (Wernberi) Annales Clivie, Julia, Montium &c. cum notis Justi Christoph. Dithmari.</i>	511
Vellejus Paterculus <i>ex edit. Petri Burmanni.</i>	114

VI. Libri Miscellanei.

A <i>Nonymi Animadversiones Critica de arte Poetica & Pictoria.</i>	46
<i>Collatio Codicis MS. Quintiliani e Bibl. Gotbani cum Cap. IV Libri X edit. P. Burmanni.</i>	71
M. T. Ciceronis libri de Divinatione & de Fato, ex edit. Jo. Davisi.	304
Engelschalli (<i>Car. Gotofr.</i>) <i>de nova Operum Jo. Dallæi editione consilium.</i>	95
<i>Tristis memoria incendiorum, speciatim in Saxonia.</i>	367
Erpenii (<i>Thoma</i>) <i>Tract. de peregrinatione Gallica utiliter instituenda.</i>	313
Fabricii (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Bibliotheca Græcæ Vol. X.</i>	426
Flacci (<i>C. Valerii</i>) <i>Argonauticon Libri VIII, ex recens. Nic. Heinsii & P. Burmanni.</i>	307
	<u>Funde</u>

INDEX AUTORUM.

Funcii (Jo. Nic.) <i>de Origine Latina linguae tractatus.</i>	140
<i>de pueritia Latina Linguae tractatus.</i>	140
Gebaueri (Georgii Christiani) <i>de Calda & Caldi apud veteres po- tu Liber.</i>	354
Gibert <i>Judicia de scriptoribus Rhetoricis. Tomus II.</i>	257
<i>Tomus III.</i>	298
Lackmanii (Adami Hem.) <i>Miscellanea litteraria.</i>	312
Leibnitii (G. G.) Clarkii, Newtoni & aliorum <i>diversa scheda de Philosophia, Religione naturali, Historia, Matheſi &c. collecta.</i>	88
<i>Theſes de Monadologia, de existentia & attributis divinis, mente item humana &c.</i>	94
Leuckfeldi (Jo. Georg.) <i>Antiquitates Nummariae.</i>	541
Lipſii (Juſti) <i>Epistola de peregrinatione Italica.</i>	312
Lockii (Joannis) <i>Schedarum variarum collectio.</i>	376
Obſequens (Julius) <i>de prodigiis ex edit. Franc. Oudendorpii.</i>	118
Pope (Alexandri) <i>Ilias Homeri carmine Anglico expreſſa. Tomus V & VI.</i>	510
Schwarzii (Christiani Gottlieb) <i>Miscellanea politioris humanita- tis.</i>	422
Syrbii (Jo. Jac.) <i>Institutiones Philosophiae prima nova & electi- ca.</i>	515
R. Tobiz <i>opus de universo.</i>	532
Trotii (Nic.) <i>Clavis Linguae Sanctae.</i>	524
Ab Uffenbach (Zachariae Conradi) <i>Bibliotheca MSpt. a.</i>	233
Voonii (Metii) <i>Oratio Tacito Augusto dicta.</i>	422
Wachtleri (Christoffridi) <i>Litteris excerpta occasione locorum quorundam Philoſtrati.</i>	177
<i>occasione locorum quorundam Libanii.</i>	266
Wielingi (Abrah.) <i>de furto per lancem & licium concepto diatri- ba.</i>	525

INDEX RERUM NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

A Bzardi (<i>Petri</i>) <i>vita.</i>	Acuum <i>magneticarum di-</i>
263	<i>versitas.</i> 31,32
<i>verum nomen A-</i>	Edificiorum <i>publicorum con-</i>
beillard. 264	<i>structio.</i> 468 sq.
Abietes <i>in solo fabuloso ut</i>	Equinoctia <i>a Walthero obser-</i>
<i>producenda?</i> 378	<i>vata.</i> 154
Aborigines <i>in Italia origine</i>	Equinoctii <i>vernalis observa-</i>
<i>Germani.</i> 141	<i>tio.</i> 192
Abcessus <i>cum intestino com-</i>	Equinoctiorum <i>vernaliū &</i>
<i>municans.</i> 320	<i>autumnaliū intervalla.</i> 154
Abolutio <i>fieri potest a Laico.</i>	Aer <i>in pulmonibus num sangui-</i>
454	<i>ni misceatur?</i> 497
Abuyngdoni (<i>Henr.</i>) <i>epitaphi-</i>	<i>unicum fermentum, quod</i>
<i>um.</i> 310	<i>sanguinū & chylum solvit.</i>
Academia <i>trium Facultatum</i>	497
<i>Vronæ instituta.</i> 389	De <i>Æsculapio fabula latet in</i>
Acidularum <i>& thermarum</i>	<i>serpente Moysi.</i> 29
<i>convenientia.</i> 400	Æstus <i>maris ut observandus?</i> 150
Actio <i>negatoria quando onus</i>	Ætheris <i>natura.</i> 146
<i>probandi non transferat</i>	Affectuum <i>regimen.</i> 41,42
<i>in reum?</i> 365	<i>usus salutaris.</i> 44
Actionum <i>liberarum discrimen.</i>	Agius <i>idem ac Wicbertus.</i> 121
37	Agii <i>vita Flatbunode & dialo-</i>
<i>humanarum finis ultimi-</i>	<i>gus de ejus obitu.</i> 121
<i>mus.</i> 39	Agricolæ <i>Mumia vegetativa.</i>
<i>frues particulares.</i> 39	371
<i>consequentiā quomodo</i>	Agronia <i>sacra cur instituta?</i> 424
<i>in pœnarum numerum refe-</i>	De <i>Albertis (Alb.) notatus.</i> 298
<i>renda?</i> 38	Alcuini <i>vita.</i> 258
Acus <i>magnetica declinatio.</i>	Alexander (<i>Natalis</i>) <i>laudatus</i>
189	<i>& notatus.</i> 301
	Ale-

INDEX RERUM.

Alexandri Bibliorum Codicis praesentia. 477 ff. 483	Anaximander, Philosophus, Cantabrigia docuit. 436
Algebrae nova species. 135, 136	Andreae Cretenensis Opera. 428
Allatii (Leon.) diatriba de Ge- orgiis recusa. 430	Angeli quot ex hypothese Ju- daeorum? 533
Alstedii, urbis palatina, histo- ria. 473 b.	Angliae saeculum aureum. 91
Althusius (Jo.) Codicem Legum Frisiae truncavit. 2	Anguilla, piscis longavus. 372
Altingius notatus. 385	De Anicuri fabula. 337
B. Altmanni vita. 324	Animae cum corpore uno in quo consistat? 517, 519
Aluminis parandi ratio. 252 sq.	hominum gradu diffe- runt. 517.
Aluminariae officinae Suecicae de- scripta. 252	Animalia solo tactu praedita. 150
Ammorum officia. 45	inter & plantas analo- gia. 371
Ammanni (Pauli) Irenicum ex- aminatum. 230	Animalium partes petrefactae. 87
Amor Dei in quo consistat? 43	docilitas unde? 373
ex doctrina Mystico- rum. 29	generatio ut fiat? 373
Amoris musui indoles. 45	partes molles nullius in Medicina efficacia. 506
motiva. 45	In Animalibus & plantis sexus differencia. 371
Analysis speciosa ad Trigonome- triam planam & sphaericam applicata. 137	Animorum flendorum me- dia. 41
In Analysis speciosa quae assi- terit Leibnitius? 93	Animulae e purgatorio appari- tio. 176
quid presti- terit Wolffius? 93	Anni quantitas. 154
Anastasio Imp. numi explicati. 351 ff.	Antestari quid sit? 537
Anastomosis vasorum datur. 127	S. Antonius illiteratus. 391
Anatomiae hoc saeculo incremen- ta. 273	monachus autor. 390
Anatomica inventa Heisteri. 274	Apices in flore quid? 83
	Apicum liquor in floribus num ad embryonis fecundatio- nem necessarius? 83
	L z z 3 Δpo.

INDEX RERUM.

Apocalypſeos Joannis inſcri- ptio examinata. 313 ſq.	Arthritis fonte Freyenwaldenſi curata. 316
autor quis? 313 ſq.	Arundellius (Thom.) S. R. L.
Apogzi Solaris motus annuus. 155	Comes creatus. 508
Apollonius Tyanzus quando fuerit Romæ? 179	Aſciticæ ſectio. 316
quando magis accusari ceperit? 181	Aſthma convulſivum vini calidi potu curatum. 125
Appellari an a Pontifice poſſit ad Concilium? 284	Aſthmatico-ſcrophuloſi ſectio. 317
Aqua in putco aſcendit, dum in mari deſcendit & contra. 188, 189	peripneumonici ſectio. 319
medicina univerſalis. 400	Athei ſpeculatiæ num deſunt? 490
Aquæ minerales Sileſiæ. 88	præctici quinam? 491
per foramen vaſis erum- pentis velocitas. 496, 497	Atheiſini ſtultitia demonſtra- ta. 489 ſſ.
Aquarum bonitas ut probanda? 400	Athici, Aſtriacorum ſatoris, • majores. 334 ſq. 339
Aræ veterum ſeptentrionali- um. 163	Atomia fonte Freyenwaldenſi curata. 316
Aranearum in Anglia genera- tio. 374	Atrophia ex catarrho vini cali- di potu ſublata. 126
Arbor quæ in Bacchi ſacris? 424	extincti ſectio. 317
Arduoaldinum ſtemma impu- gnatum. 334-338 ſſ.	Avaria quid? 329
Architectonica philoſophia pri- ma quid? 516	Auditus explicatio. 149
Arithmeticæ progreſſionis in geometricam converſo. 136	Auguſtinus (Ant.) refutatus. 538
De Arriaga (Roderico) libri IV de Oratore vindicati. 262	S. Auguſtini Diſſ. de arte rheto- rica laudata. 258
Arteria emulgens duplicata. 317	Avium generatio. 372
Artes divinatoria notata. 94	ingenium in conſtruendis nidis & imitanda voce hu- mana. 372
Artium ſcientia, Philoſophiæ pars. 41	pennarum colores pulcri. 373
	celeritas ſingularis. 372
	Aurantii mali icones lapidibus inſcriptæ. 87
	Aure-

INDEX RERUM.

<i>Aurelianensis Academia in causa divortii Henrici VIII R. A. responsum.</i>	507	Bandurus (<i>Anselmus</i>) laudatus.	186
<i>Aurora borealis descriptio.</i>	157, 161, 188	<i>De Baptismo vivorum pro mortuis Tractatus.</i>	265
<i>Aurum Silesiacum.</i>	88	<i>Bardi cum Scaldis & Druidibus iidem.</i>	144
<i>fulminans nullius efficacia in Medicina.</i>	506	<i>Bardorum carmina quanam?</i>	144
<i>potabile nullius efficacia in Medicina.</i>	506	<i>Barthius (Casp.) notatus.</i>	424
<i>Austriz nomen unde?</i>	328	<i>Bary (Ren.) notatus.</i>	299
<i>quando invaluerit?</i>	329	<i>Bath. kol quid & unde dictum?</i>	484
<i>diviso gemina.</i>	328	<i>Bayle (Petri) Dictionarium incomparabile.</i>	380
<i>Austriaca historia nova promissa.</i>	322	<i>Bedæ in Cantabrigiam merita.</i>	437
<i>Austriaci Scriptores editi.</i>	321 ff.	<i>Bellinus refutatus.</i>	497
<i>Austriacorum character.</i>	330	<i>Benedictinorum reformatio suscepta.</i>	390, 391
<i>Austriaco-Habsburgica familia Origines.</i>	333	<i>Beutheri liber Status Eccl. Angl. commendatus.</i>	530
<i>Avtochiria impugnata.</i>	42		532
B <i>abylon urbs typus fuit Babylonis spiritualis.</i>	62	<i>S. Bernardi elogium.</i>	391
<i>bodierna Roma.</i>	103	<i>Bernoulli (Jo.) vindicatus.</i>	196 seq.
<i>Babylonica lingua confusio num miraculum?</i>	141	<i>inventor calculi integralis.</i>	223
<i>Baccalaurei nomen unde?</i>	311	<i>Bernoulli (Jo.) elogium.</i>	494
<i>Bacchus senis forma pictus.</i>	425	<i>Bevriarius notatus.</i>	299
<i>Bacchi sacrificium in gemma.</i>	432	<i>Beutheri (Dav.) Chymici, editiones mendosa.</i>	317
<i>Baccius refutatus.</i>	355	<i>Bibliorum Codex Vaticanus num Alexandrino preferendus?</i>	474
<i>Bailii liber Sapientia foris, predicans laudans.</i>	299	<i>Codices præcipui differunt.</i>	475
<i>Baglivius refutatus.</i>	499	<i>Biblio-</i>	
<i>Baluzii (Steph.) MSpa in Bibliam Regiam Paris. translata.</i>	450		

INDEX RERUM.

Bibliorum Codices omnes confere- rendi. 476	Bigonius (Jo. Paul.) laudatus. 449. 450
editio Hebraica nova. 49 ff.	Bilis proprietates. 490
Bibliotheca Coisliniana ubi ser- vetur? 451	Bochmeri (Justi Christoph.) de numis eorumque usu. oratio. 543
Sorbonne. 451	Boissimontius notatus. 300
S. Genoviese. 451	Boivinius laudatus. 453
S. Victoris Abbatia Par. 452	Bombyces Noachus aluit. 183
Oratorii Patrum Par. 452	In Bombyces num cadat gene- ratio equivocata? 184
Pradicatorum Par. 452	Bombycum curatio & nutritio. 184
Augustinianorum Par. 452	virtus medica. 184
Celestinorum Par. 452	Bombycibus num noxia tom- trua? 184
Minimorum Par. 452	De Bombycibus Tractatus. 183
Bibliothecae Uffenbachiana le- ges. 234	Bona vera ut ab apparentibus discernenda? 41
igne cremata. 368	quanam sint? 37
Parisienses descripta. 448 ff.	Boneti (Theoph.) sepulcretum ex- aminatum. 232
Regia Paris. historia. 449 sq.	Bonifacius IX, Simoniacus. 390
Colbertina historia. 450 sq.	Bonitas divina a dubiis libera- ta. 43
Sangermaniana historia. 451	Bordius notatus. 300
Mazariniana historia. 451	Bos (Lamb.) refutatus. 474
Jesuitarum Parisina. 451	Botanica specimina. 315
Bibliothecarii Bibliotheca Re- gia Paris. 450	Bovis cornu in terra vegetatum. 189
Bibl. Sangermaniana. 451	Bracteati numi explicati. 541
Bibl. Jesuitarum Par. 452	quo saeculo pri- mum cusi? 542
De Bibliothecarum usu tracta- tio. 452 ff.	De Bresler (Ferd. Lud.) lauda- tus. 187
	Brettevillæus notatus. 300
	Broo-

INDEX: ERUM.

Boeckhufius notatus.	386	Calvarie usus.	379
Broomii in Homerum merita.	511	Cambii origo.	544
Bruni (Jordanii) vita.	490. ff.	Cambiale jus explicatum.	544 ff.
Siber Spaccio &c. apud Anglos immansi pretio venit.	490	Cambialis juris scriptores.	544
quid continens?	491	Campanellæ (Tb.) Rhetorice notata.	262
Brutum machina?	380	Candelarum usus in sacris.	163
Bubones pestilentialia quid?	415	Canis vocabulum in convivio habitum.	13
Buceri (Mart.) ossa effossa & combusta.	448	servis tributum.	472
Bubo vivus in medio duri saxi repertus.	370	Canifii (Hæyr.) Læctionum ant. nova editio promissa.	320
Buharius notatus.	299	Canonici quinam dicti?	390
Burignonia obitus.	418	Cantabrigiæ Acad. Hist. & Antiquitates.	434 ff.
Burmannaus (Petr.) notatus.	76, 78, 116, ff.	Cantalupi (Nic.) de Antiqu. Cantabr. Acad. liber Anglice versus.	434
Buxtorffius (Jo.) notatus.	314	Scripta & obitus.	435
E		Capitis per se lethales.	319
Abbala sententia Philosophorum veterum de spiritibus origo.	519	Caprificandi ratio.	84
Caergrantsolm dicta Cantabrigia.	435	Carbunculi pestilentialia quid?	415
Calculus fonte Freyenwaldensi curatus.	316	De Carnium quina usu interdicto Tract.	165
Calculi differentialis circa quantitates finitas usus.	191	Carolus M. Poeta.	255
De Calculi differentialis inventionis controversia.	199, 200	Caroli M. diploma Frifis datum falsitatis postularum.	2
De Calde & Caldi apud veteres uso Dissertatio.	255 ff.	Caroli Borbonis moribundi circumspectio.	169
Calix plantæ quid?	81	De Caroli V. in meritum J. C. obitu Epistola.	315
ad fructum potius quam ad florem spectans.	81	De Carolis Gallie Regibus epigramma.	269
		Carolinæ provincia, Constitut. fundamentales.	376
		Aa aa	Car.

INDEX RERUM.

Carpio, <i>persistens conu.</i>	372	De Champe <i>Albus refutatus</i>	399 fl.
Cartesius <i>notatus.</i>	92	Charta <i>picca tempore Nat. Chri-</i>	448
<i>Gassenda preferendus.</i>	92	<i>sti studiosis permissa.</i>	203, 204.
Cartesii <i>dogmata qualia?</i>	92	Cheyneus <i>notatus.</i>	205
Castalio <i>refutatus.</i>	355	<i>refutatus.</i>	495 - 497
Ex Cataracho <i>atrophia ut cura-</i>	126	Chillingworthi <i>Novissima nul-</i>	380
<i>ta?</i>	126	<i>lus momenti.</i>	305
In Catharinam Senensem <i>cen-</i>	390	China, <i>corritis; viri amarijditis</i>	505
<i>ra.</i>	390	<i>in quo consistat?</i>	183
Cavalcantii (Barthol.) <i>Rheto-</i>	260	Chinesium <i>autor Novissimus</i>	132
<i>rica laudata.</i>	260	Chirurgica <i>Dionis examinata.</i>	239, 240
Causarum <i>occasionalium syste-</i>	378	<i>antiqua num. praexi-</i>	240 fl.
<i>ma ad Spinozianum & Hob-</i>	298	<i>stentationum ratio.</i>	419
<i>besianismum dicit.</i>	298	Christiani <i>I. El. Sax. mors veno-</i>	408
Causius (Nic.) <i>notatus.</i>	231, 1	<i>no procurata.</i>	43
De Colto (Conrado) <i>singularia.</i>	239	Christiani (Job.) <i>Hypomnesti-</i>	379
Censurae <i>Esclaf. fundamentum.</i>	261	<i>coa.</i>	42
De Ja Cerda (Melch.) <i>notatus.</i>	150	Christianismi <i>praesentia pra-</i>	379
Cerebrum <i>primum motus prin-</i>	190	<i>religione naturali.</i>	42
<i>cipium.</i>	190	Chronologiae <i>autores.</i>	379
<i>liquidum in monstro.</i>	128	Ciborum <i>capiendorum ratio.</i>	42
Cerebri <i>cortex num glandulo-</i>	318.	Cicero <i>M. Tullii Fil. num dis-</i>	487 sq.
<i>sus?</i>	319	<i>solutus & prodigus?</i>	378
<i>defectus in fetu.</i>	319	Ciceronis (M.T.) <i>Opera com-</i>	489
<i>usus.</i>	319	<i>mendata.</i>	Clar-
In Cerebri <i>vulneribus ut motus</i>	129	Clarckius <i>refutatus.</i>	Clar-
<i>& sensus superesse possit?</i>	39		
Ceremoniarum <i>definitio.</i>	39, 40		
<i>discrimen.</i>	39, 40		
<i>ad virtutem usus.</i>	39, 40		

INDEX RERUM.

Clarmindi (<i>Adolphi</i>) verum nomen. 301	Cometarum <i>orbis a Newtono</i> <i>assignata.</i> 363, 364 <i>observationes.</i> 464
Claves regni celorum quibus <i>credita?</i> 239	Comod. <i>in numis quid notet?</i> 353
Claustro-Neoburgense <i>Chroni-</i> <i>con editum.</i> 325	Comœdiæ <i>objectum.</i> 47
Clendon <i>refutatus.</i> 488 sq.	Concilia <i>an a Pontificis convo-</i> <i>canda & confirmanda?</i> 284
Cleopatra <i>dicta Nova Isis.</i> 423	De Conciliis <i>prava Whistonæ</i> <i>sententia.</i> 489
Cleopatræ <i>filia Luna dicta.</i> 423	Concipere <i>indicare.</i> 536
Clypeus <i>Achillis Homericus.</i> 510 ff.	De Concorato <i>sententia Fran-</i> <i>ciscæ R. G.</i> 169
Clystexes <i>nutrientes num den-</i> <i>tur?</i> 89, 190	Confessio <i>Sancti Sancio sup-</i> <i>posita.</i> 168
Coccejani <i>notati.</i> 239	Connor (Barth.) <i>commendatus.</i> 501
Cochlear <i>Helena prima Russo-</i> <i>rum Principis Christianæ de-</i> <i>scriptum.</i> 353 sq.	Condrum <i>sectorum pressiones a</i> <i>cordis circumvolutis.</i> 194
Cochlearum <i>generatio.</i> 374	Conringius (Herm.) <i>autor Pie-</i> <i>tatis Academix Julix.</i> 455
<i>pulsus cordis.</i> 374	Conscientiæ <i>ortus.</i> 38
<i>coitus.</i> 374	<i>divisiones.</i> 38
Cogitatio <i>num corporis attri-</i> <i>butum?</i> 380	<i>lex quamam?</i> 39
Cognitio <i>viva & mortua qua?</i> 39	Consensus <i>partium humani</i> <i>corporis.</i> 501
<i>fui & aliorum com-</i> <i>mendata.</i> 41	Constantinus (Rob.) <i>110° annis</i> <i>major mortuus.</i> 171
Cognoscendis <i>hominibus qui</i> <i>libri inserviant?</i> 379	Consuetudinum <i>cur difficiliter</i> <i>mutatio?</i> 41
& Colomanni <i>vita.</i> 324	Contestatio, <i>vox, unde?</i> 537
Columnæ <i>olim Deos representabant.</i> 423	Continui <i>compositio cur laby-</i> <i>rinthis Philosophorum.</i> 92
Combinatorix <i>artis regule.</i> 134	Contractura <i>fonte Freyewald-</i> <i>densi curata.</i> 316
Ad Comestibilia <i>num jus proty-</i> <i>misos preferendum?</i> 364	Contractuum <i>ratiæ.</i> 45
	A a a a 2 Con-

Conzen (Matth.) Atbei, fata & doctrina.	490	Curva, in qua plantulae sunt arbores parallela apparitura.	191
Copernicani refutati.	533	Curules Ediles unde dicti?	16
Corallia Silesiaca.	87	Cylindrorum pressiones a chordis circumvolutis.	194
Cordis arteriae coronariae tres.	317	Cymbia.	358
cochlearum pulsus.	374		
Cornelius (Petrus) Tragicus, notatus.	47	D Adichi (Cor.) in Bibliothecam Uffenbachianam merita.	235
Cornu bovis in terra vegetatum.	189	Dagumerius laudatus.	453
Corporis perfectiones.	42	Van Dale (Ant.) notatus.	519
Cotyla.	358	Dallæi (Jo.) operum editio nova promissa.	96
Cranium humanum nullius efficaciae in Medicina.	506	Danielis, Jesuitæ, Iter per mundum Cartesii improbatum.	94
Creatio ex nihilo per Arithmeticam Dyadicam illustrata.	95	Decimarum ratio qualis hodie?	287
In Creatione mundi describenda quis scopus Moysi fuerit?	24	Decorum unde oriatur? unde addiscendum?	42
Cresollus (Lud.) notatus.	261		379
Criticorum pruritus castigatus.	308	Defensoris fidei titulus Henrico VIII R. A. concessus.	507
Critton (Georgii) obitus.	171	De Demetrio Phalereo varia.	482
Crotus (Jo.) vero nomine Jo. Jæger.	311	Desagulieri refutatus.	495
Cryptæ Silesiaca.	86	Deus quo sensu loqui cum hominibus dicatur in Scriptura?	25
Cudworthi Systema intellectuale in quo deficiat?	94	cur amandus?	43
Cultus Dei externus.	44, 45	Dei aseitæ.	517
Cuprimontana fodina in Suecia.	251	cultus externus.	44, 45
Curcellæi (Petri) Rhetorica notata.	260	Deorum nomina Principibus imposita.	423
Curva a projectili gravi in medio resistente descripta.	228 ff.	Ex Dieta prava morbi.	44
		Dialectus poetica explosa.	473a.

Dia-

INDEX RERUM.

Dialectus <i>Astrix</i> num reliquis præstantior? 473 a.	Dr Duvairii <i>Eluquinta Gallica</i> judicium. 161
Diarii Henrici III autor quis? 167	E ccentricitatis solaris quan- titas & mutabilitas. 155
Digitus sex in manu. 190	Ecclesie Gallicana libertas. 191.
Dionis scripta Chirurgica exa- minata. 232	corruptio unde? 393
Dioptre telescopicæ numpian- ciditis præferenda? 153	Ad Ecclesiam num pertineat bonorum temporalium por- sessio? 286
Dithmari (Justi Christoph.) Dissertat. de comitatu Teu- sterbensta, de orig. & succes- sione Ducum Læmberg. & de Comitibus Ravensberg. 513	Echo. 149
Divortii Satyrici autor. 167	Eclipses Jovialium observata. 464
Domicilii ratio. 42	Eclipsium observatio. 192-194
Dominicanorum ambitio. 392	Edda Islandicorum quid? 162
Dominatum necessitas & in- doles. 45	Edwardi III R. A. Histor. 387 ff.
Domni inter Benedictinos qui? 391	Eggs (Georg. Jos.) notatus. 342
Dracones quid in ihermis? 357-358	Egypti causa. 145
De Dresseri (Matt.) Rhetori- ca judicium. 260	Eclipsis Solis determinata. 155
Druides cum Bardis & Scaldis iidem. 144	Etinda ut cessarit Frisia dami- nis? 3
Druidum technæ. 163	Emmius (Ubbo) parvum studi- accusatus. 1
De Druidum visco Tract. 164	notatus. 34
Duchat Curia supr. Gall. Berol. Consi. merita. 167	Encaustrii (Huldreich.) vorum nomen. 349
Ductus cysthepaticus. 148	Epistolæ ad Corinthios intello- ctu difficilis. 380
biliaris. 148	Epistolarum Obscur. Vivor. au- tor. 311
thoracici nova insertio. 147 sq.	De Epoptis veterum liber præ- missus. 555
Duportius (Eptid.) notatus. 299	De Equinæ carnis usu inordi- ne Tract. 165
Durities corporum unde? 146	Erasmi (Des.) Ecclesiastes cum Quintiliano comparatis. 259
	Erasmo

INDEX RERUM.

Erasmo (Des.) facultas Cantabrigia Theologiam inceptum dedita.	448.	Febre continua septem diebus.	317
Erasmus refutatus.	239	Febrium theoria.	503
Ab Erskheim (Gustavi) verum nomen.	455	fomes in ventriculo.	504
Erythraeus (Valentinus) notatus.	260	Felicitatis definitio.	38
In Esaiam commentarius.	97	error.	42
Ethica cum Metaphysica connecta.	94	Fenelonius notatus.	302
De Etymologico magno tractatio.	426	Fermentum sanguinem & chyli solvens.	497
Euclides Hispanice translatus.	139	Ferrarius (Claud. Jos.) notatus.	46
D'Ewes (Simonis) de antiquitate Cantabrigiae Oratio.	434	Fiducia in Deum definitio.	43
Excommunicatio quid sit qua cautione adhibenda?	282 ff.	quando incipit?	43
num Pontifici competat?	283	Filix ramosa, mar. depictio scripturae.	87
Excommunicatus num ditionibus privari possit?	285	Fisherius (Jo.) suppletum.	418
Exemplorum usus.	39, 40	Fixarum catalogus.	414
Experientia in Medicina non sufficit.	397	Flatus vis, quomodo in vesicam compellitur.	497
solida an acquiri in Medicina possit?	398	Florendi ratio diversa stirpium.	83
Fabrettus notatus.	386	S. Floriani vitae edita.	324
Fabricius (Jo. Alb.) defensus.	254	Flos quomodo facilius quis? sterilis quis? perfectus & imperfectus. sterculosus seu compactus.	82 82 84 85
Farnabii (Th.) Index Rhetoricus commendatus.	263	Florum doctrina.	80
Febre lenta extincti lectio.	317	Fluidi norveici Historia.	477
		sententia inde oritur?	494
		Fluidorum actio.	194
		crassities.	494
		affectiones & proprietates.	494
		Fluidi.	

INDEX RERUM.

Fluidorum animalium natura.	499	Friſius (Paulus) notatus.	259
De Fœminis fatidicis Cæſarum		Frontinus (Jul.) de coloniis	
<i>Tract.</i>	165	<i>editus.</i>	115
Fœtus monoculus ſine naſo.	190	Fructus monſtroſi.	150
<i>ex ovis colubris excernitur.</i>	190	Funck (Chr.) filia doctæ.	432
<i>ſeptimeſtris Anatome.</i>	318	<i>Chronicon Aurici pro-</i>	
Fohi, Chinenſum autor, No-		<i>miſſum.</i>	432
<i>chus.</i>	183	Furor poeticus.	48
Folliculi ſolci vultus per ſe le-		Furtum Lance Licioque conce-	
<i>thale.</i>	319	<i>ptum quale?</i>	142, 536 ff.
Fontium virtutes unde?	400	Furti manifeſti apud Romanos	
<i>originem quinam ex-</i>		<i>pœna.</i>	538
<i>plicaverint?</i>	151	G	
Fornicarum ſoleria in exclu-		<i>litera quando introducta?</i>	143
<i>dendis ovis.</i>	374	Galatarum nomen unde?	482
Forſneri (Chriſtoph.) Episto-		Galliæ redituum ratio expenſa.	
<i>promiſſa.</i>	432	<i>160 ff.</i>	
Fortuna adverſa quando pœna?	37, 38	<i>focorum numerus.</i>	461
Foulerus (Eduardus) refuta-		Gallorum in Graciam expedi-	
<i>tus.</i>	240	<i>tiones.</i>	482
Fourmondus laudatus.	453	Gallendi elogium.	94
S. Franciſcus notatus.	391	Gaudii definitio.	38
Franciſcanorum corruptela.	392	Gemma ex muſeo Rinckii ex-	
Frankii (Aug. Herm.) pater		<i>plicata.</i>	358
<i>quis?</i>	431	Gemmæ Sileſiæ.	86
Freyenwaldenſis fontis eſſe-		Gemmarum origo.	86
<i>ctus.</i>	316	Generatio animalium ut fiat?	
Friederici III El. Sax. ſymbium		<i>373</i>	
<i>ſeu viſio.</i>	346	<i>inſectorum.</i>	374
Frigidarii deſcriptio.	356	<i>bombycum.</i>	184
Friſiæ Oriens. hiſtoria.	1	Per Genium Principis pejerare	
<i>veteris diſviſo.</i>	2	<i>num licitum?</i>	9
		Gentiles num a ſalute æterna	
		<i>excludendi?</i>	420
		Geographiæ autores.	379
			S. Geogr-

INDEX RERUM

S. Georgii Monasterii Kelbra Historia. 473 b.	loqv. <i>Christ. commendata.</i> 263
De Georgiis <i>Diff. Le. Allatii re-</i> <i>cusa.</i> 430	B. Gothalmi <i>Peregrini Vita.</i> 324
De Germania <i>gentili Tract.</i> <i>promissus.</i> 164	De Govey (<i>Lagerii</i>) <i>de partu</i> <i>naturali & violento placita</i> <i>examinata.</i> 232
Germanica <i>lingua unde orta?</i> 141	Grabii (<i>Jo. Ern.</i>) <i>obitus.</i> 473 c.
<i>Latine ma-</i> <i>ter.</i> 141	Gradus <i>in Tellure quantitas.</i> 153
Germanicæ <i>linguæ Historia.</i> 143 ff.	Græcorum <i>colonia in Italiam</i> <i>ducta.</i> 142
<i>ecclesiæ Actorum pu-</i> <i>blicorum edendorum Catalo-</i> <i>gus.</i> 350	Granaticæ <i>quantum tribu-</i> <i>endum?</i> 312
De Gigantum <i>in Britannia ori-</i> <i>gine Tract.</i> 164	Grauatensis (<i>Lud.</i>) <i>Rhetorica</i> <i>Eccl. laudata.</i> 260
Gilletus <i>notatus.</i> 300	Granati <i>Succici.</i> 251
Gisbertus (<i>Blasius</i>) <i>refutatus.</i> 301	Gratia Dei, <i>monasterii prope</i> <i>Kalbam, Historia.</i> 278
Gladii <i>sanctitas.</i> 163	Gravitas <i>universalis rejeeta.</i> 91
Glandulæ <i>sublingualis ductus</i> <i>salivialis novus.</i> 360	Gravitatis <i>natura.</i> 146, 147
Glandularum <i>structura.</i> 497, 498	Gronovii (<i>Jac.</i>) <i>in Tacitum</i> <i>merita,</i> 382 <i>(Abr.) in Tacitum me-</i> <i>rita.</i> 386
Glaucoma <i>fonte Freyenwalden-</i> <i>ficuratum.</i> 316	Grubii (<i>Herm.</i>) <i>vita & scripta.</i> 514
Globus <i>terrestriis artificiales</i> <i>variationes acus magnetica</i> <i>in diversis Telluris locis ex-</i> <i>hibens.</i> 32	Gudii (<i>Marqv.</i>) <i>Antiquitates</i> <i>Galliæ MS. ubi lateant?</i> 166 <i>divitiæ unde?</i> 454
<i>igneus cælitus delapsus.</i> 188	De Guerreto <i>judicium.</i> 299
Glossaria <i>Græca descripta.</i> 426	Guionæ (<i>Maria Bouvieres de</i> <i>la Mothe</i>) <i>vita.</i> 171 ff. <i>scripta.</i> 172
Gody (<i>Simpliciani</i>) <i>Via ad E-</i>	Guntramnus <i>quis?</i> 336

Hab.

INDEX RERUM.

H Absurgicæ domus origo.	187, 333 ff.	Heisteri (Laur.) <i>Anatomica inventa.</i>	274
Hadwigis, conjugis Ottonis illustriſis D. Sax. origines.	124	Helmoldiani Chronici editio nova promiſſa.	515
Hæmoptoe vini calidi potu curata.	126	Henricus VIII Defenſor fidei & Protector Fœderis Ital. conſtitutus.	507
Hæmoptici Sectio.	317		caput Angl. Eccl.
Hæreſium origo num ex Philoſophia Ariſtoteliſ?	314		507
Hæretici num in Rep. tolerandi?	290	Henrici VIII R. A. ad Annam Bolæn. epiſtola edita.	389
Halberſtadenſium bracteati explicati.	542	Henricionius laudatur.	453
	jur moneta-	Hepatis vulnus per ſe letale.	319
	varium unda?	Hermannus (Jac.) notatus.	494
Hammondi Novum Teſt. commendatum.	381	Hernia veſicæ.	189
Von der Hardt (Herm.) notatus.	341	Post Herniam feliciter ſectam peripneumonia.	316
Harduinus (Jo.) refutatus.	241	Herodiani quinam inter Ju- os?	485
Harduini (Jo.) character.	453	Hibernia Partbolaymo conceſſa.	435
Harmoniâ præſtabilita deſenſa.	91	Hieronymus refutatus.	476
Hebræa lingua num primeva?	26	Hieronymi ſomnium vindicatum.	310
Hebrææ lingua clavis.	524 ff.	Hirundinum nidi nullius effica- cie in Medicina.	506
Hebraica Bibliorum editio nova.	49 ff.	Historia Saxonica Electoralis nova.	366
Hebraicæ literæ hodiernæ num eadem cum ſcriptura Moſiſ?	238	Cæleſtis Flamſteedii.	463 ff.
Hebraicorum accentuum & vocalium antiquitas examinata.	238	Historiæ generalis aut præſ. Anglica nota un- de petenda?	379
Heſtici ſectio.	316, 319	Bb bb	Hob-
Heiſii in Barbiump odii cauſa.	254		

INDEX RERUM.

Hobbesius (<i>Thom.</i>) defensus. 314	De Janninorum <i>Prædicatorum</i> promissa. 43
Ad Hoe ab Hoenege (<i>Matth.</i>)	Japeticarum & Noeticarum vocabulorum differentia. 143
Epistola inedita. 313	Jarryæus notatus. 300
Holltii (<i>Jac.</i>) Com. in C. Celsi sum ineditus. 14	Idearum in innatas & acquisitas divisio rejecta. 18
Homo num contra conscientiam agere possit? 38	productio incomprehensibilis. 377
Horning, mensis Februarii, unde dictus. 165	Idumæi quando notent. Nababæos? 83
Horologii oscillantia inventor. 193	Jebben (<i>Steph.</i>) Harmonia choral. IV. Evang. versio Latina promissa. 432
Horti in Europa celebriores. 375	De Jehovah nomine varia. 528
Hottingerus (<i>Jo. Henr.</i>) notatus. 347	Ignis cultus religiosus unde? 368
Hugenins quantum profecerit in doctrina motus? 92	scortationis pena. 368
Hugenii methodus computandi probabilitatem in ludis notata. 131	fatuus quid sit? 374
Humorum affectiones & proprietates. 494	Incendiorum in Saxonia historia. 368
De Humorum Secretionibus Diss. 492	Indifferentiæ theologia examinata. 520
Hunnia quid? 329	Indulgentiarum collectio nova. 340
Hydropici sectio. 316	Inertia materiae phaenomenon est. 92
Hysterico - hypochondriacum malum solis clysteribus curatum. 320	Infanticidium ob funiculum umbilicalem non delictatum. 319
Jablonski promissa. 480	Infantia pectoris extincti. sectio. 317
Jæger (<i>Jo.</i>) idem qui Jo. Crogus. 311	Infirmittatis naturalis definitio. 38
Jægerus (<i>Jo. Wolffg.</i>) refutatus. 420	Inimici quomodo habendi? 45
Jannini Prædicatorum liberalitas. 171	Infectorum generatio. 374
	Intelle-

INDEX RERUM.

Intellectus officis.	41	Judaici Regni terminus fatalis.	
Integralis calculi singularia.		Judicium alta arbore in Germania quam?	487
	199 ff.	Judicis & Actuarii munera num in eandem personam cadunt?	279
Intestinum cum abscessu communicans.	320	Julii Caesaris philosophia scripta commentata.	365
Intestinatorum dolor potu vini calidi curatur.	125	Jungii (Joach.) vita.	379
Invocatio Numinis.	44	Junii (Melch.) libri rhetorici commendati.	515
Joannes Apostolus num auctor Apocalypseos?	313 sq.	Jurinus (Jac.) refutatus.	260 sq.
Job unde oriundus? libri ipsi adscripti auctor.	243 sq.	Jus Cambiale explicatum.	497
	244	Nature ethicum.	544
Jodellus (Steph.) atheus.	169	Pufendorffii commendatum.	36
Joselimus (Jo.) quis? verus auctor libri Parthariani de Archiep. Cantuarii.	389	Juris Romani Historia.	379
Josephini (Jo.) Catalogus librorum Anglo-Saxonum.	389	istorum autoritas in Gallia qualis?	15 ff.
		Canonici Historia.	17
Josephi editio nova promissa.	451	Gallici historia.	18 ff.
		Cambialis scriptores.	16 ff.
Jochiadicum malum fonte Freywaldensi curatum.	316	De Jussieu (Ant.) Diss. de analogia inter plantas & animalia &c.	544
Ilis nova dicta Cleopatra.	423	Juvenis nobilis qua studiorum merito uti debeat?	371
Italice Antiqu. & Hist. Thesauri Graviani Continuatio promissa.	320		378
Itineris maritimi quantitas ut determinanda?	34		
Judaeorum secta descripta.	484, 485	K Alii Hispanici supini, annis sed foliis brevibus, descriptio.	190
		Keckermannus (Barthol.) notatus.	261
		B b b b 2	Keill

INDEX RERUM.

Keill (Jac.) de motu musculorum Tr. examinatus Germanorum	394	Lancelot vide Popeliniere.	
	206	In Langium (Joach.) convitiu.	422
qualis sit Analysta?	227	Lapis Bezoar nullius efficacia in Medicina.	506
notatus.	216, 496, 497	magnetis emulus.	188
refutatus.	394 ff.	Lapides quando duritiem acquirant?	370
plagii postulatus.	396, 397	vulgares Silesiaci.	86
Keill (Jo.) Fratris seductor.	396	figurati Silesiaci.	86
Kienius (Christoph. Frid.) Popta praecox.	431	sunt lusus naturae.	188
Kirchmanni (Jo.) MSpta ubi lateant?	515	pretiosi nullius efficaciae in Medicina.	506
Klostrale Latinum.	310	Laricis conii icones lapidibus inscriptae.	87
Kresæ (Jac.) vita & elogium.	137, 138	Latinæ linguae in Germania facta.	309
L Acrymæ num differant a sero sanguinis?	499	elegantia unde metienda?	311
Lactantius num librum de mortibus persecutorum scripserit?	453	in carmine praestantia.	47
Laffemus, sartor primum, post Advocatus, quos libros scripserit?	170	origo & pueriritia.	140 ff.
Lambecius (Petr.) notatus. cur apostata factus?	337	cultura a Graecis.	142
	313	usus unde addiscendus?	379
Lamii Ars dicendi notata.	301	Latinum Klostrale.	310
Lamii Dantii d' Isnard descriptio duarum novarum specierum.	190	Latitudo maris ope magnetis detecta.	30 ff.
Lanx quid veteribus?	536	Legis natura.	519
Lance licioque conceptum furtum quid?	142, 536	definitio.	37
		Legum naturalium Summa.	37
		differentia unde petenda?	37
		Legum	

INDEX RERUM.

Legum studium unde haurien- dum? 379	Librorum lectio ut instituen- da? 378
Leibnitius (G. G.) quenam re- spondeat Anglis palmam in- venti calculi differ. dubiam ipse reddentibus? 90	Licere antiquis ligare. 536
contra Desagulieri- um defensur. 495	Licium quid? 536
Leopoldus Austria Marchio num a Comitibus Babenberg. ascendat? 331	Lienis membrana propria car- tilaginosa. 316
quo anno Marchio- num Austria adierit? 331	Ligna petresacta Silesiaca. 86
ff.	Lingua primæva quenam? 140
De S. Leopoldo varia. 326	Anglica unde addiscen- da? 379
Leviathan quid? 102	Lipstorpii (Dan.) vita. 513
Leisdenius (Jo.) laudatus. 527	Liquidorum definitio. 494
ff.	Literæ unciales quam diu Ro- manis usitate? 423
Leuterationi num sit locus con- tra duas sententias confor- mes. 366	Litteræ secretæ quid? 310
Lex Majestatis explicata. 7 ff.	historiam notant. 310
conscientiæ quanam? 39	Liturgia Anglicana. 530 ff.
eadem ut naturalis, divi- na & humana esse possit? 37,	Livii Opera commendata. 379
38	Lockii (Jo.) in Metaphysicis cognitio. 93
divina quanam? 37	ignorantia methodi Ma- thematicæ. 93
humana quanam? 37	in prudentia politica profectus. 376
naturalis quanam? 37	liber de Intellectu ab Oxonienfibus damnatus. 380
Lexica Græca descripta. 426,	character. 381
427	Longini præcepta ad Scriptu- ram S. applicata. 473 a.
Libertatis eccl. turbatio an ju- sta excommunicationis cau- sa? 285	Longo maris ope magnetis detecta. 30 ff. 34 ff.
finis unicus Ec- clesiæ immo dum. 286	unde optime deter- minetur? 153
	Longoruzus laudatus. 453
	Longus (Jac.) laudatus. 452,
	453
	Loffii
	B b b b 3

INDEX RERUM.

Loffii (Luca) <i>Epistola promissa.</i>	Machina <i>ad sidera observanda.</i>
314	151
De Lotharii Imp. <i>electione</i>	<i>nova clemensaris.</i> 151.
<i>Tract. editus.</i> 122, 326	152
Lucule <i>borealis accurata de-</i>	<i>ad maritimi itineris</i>
<i>scriptio.</i> 157 ff. 161 ff. 188	<i>quantitatem determinan-</i>
Lubecenses <i>eruditi.</i> 430	<i>dam.</i> 32
Lubecenſium <i>Poetarum Delit-</i>	Machinae <i>hydraulica descripta.</i>
<i>tia promissa.</i> 515	470, 471
Lucius <i>Rex Britonum baptiza-</i>	Madox (Th.) <i>Formulare Angli-</i>
<i>tus.</i> 436	<i>canum commendatum.</i> 510
Ludolphi <i>Com. Saxonia pater</i>	Magdeburgenses <i>numi expli-</i>
<i>quis?</i> 122 ff.	<i>cati?</i> 543
Ludorum <i>duratio ut determi-</i>	<i>unde jus mo-</i>
<i>nanda?</i> 136	<i>neta acceperint?</i> 543
De Lulli (Ant.) <i>Rhetorica judi-</i>	Magis <i>definitio.</i> 520
<i>cium.</i> 258	Magnes <i>debilior cur subinde le-</i>
Lullistica <i>ars non prorsus sper-</i>	<i>cum trahat ferrum, ex polo</i>
<i>nenda.</i> 95	<i>magnetico fortiori pendu-</i>
Luna <i>Cleopatra filia dicta.</i> 423	<i>lum?</i> 188
Lupares <i>observationes.</i> 464	Magnetis <i>emulus lapis.</i> 188
Lunigius <i>notatus.</i> 279	<i>in longitudine & lati-</i>
Lutherus (Mart.) <i>defensus.</i> 347	<i>tudine maris determinanda</i>
Lutheri (Mart.) <i>vita & chara-</i>	<i>usus.</i> 30 ff.
<i>cter.</i> 345	<i>phenomenon singula-</i>
<i>Comm. in Genesiu lau-</i>	<i>re.</i> 188
<i>datus.</i> 25	Magnetici <i>nuclei in Tellure in-</i>
<i>libri Cantabrigia com-</i>	<i>clusi.</i> 31
<i>busti.</i> 448	Magneticæ <i>theoria specimen.</i>
	30
M abillonii (Jo.) <i>in Bibl.</i>	Majestatis <i>Lex explicata.</i> 7 ff.
<i>Reg. Paris. merita.</i> 450	Majus (Jo. Henr.) <i>notatus.</i>
Maccabæorum <i>nomen unde?</i>	266 ff.
483	Maji (Jo. Henr.) <i>in Bibl. Uffenb.</i>
Machina <i>ad observandum ma-</i>	<i>merita.</i> 233
<i>ris astum.</i> 150	<i>promissa.</i> 236
	Mala

INDEX RERUM.

<i>Male quanam sint?</i>	37	<i>Materia num sit substantia?</i>	91
<i>Malebranchii principia examinata.</i>	91	<i>Matrimonii cum Christo initi exemplum.</i>	175
<i>Mali origo ex Mysterio Trinitatis evicta.</i>	536	<i>Mathematicorum, Geometriam ad Physicam applicantium, dogmata dubia.</i>	497
<i>Mancipationis ritus.</i>	536	<i>Matheos in Medicina rationali necessitas asserta.</i>	493
<i>In Manus tumore glandule indurata.</i>	190	<i>S. Maximiliani vita.</i>	324
<i>Mappæ geographica, in quibus acus magnetica declinationis variationes exhibet.</i>	32	<i>Mechanica animalium.</i>	149
<i>M. Mare Scoti verum nomen.</i>	313	<i>Medicamenta infecura & infida.</i>	400, 401
<i>Margaritæ sunt producta morbi.</i>	190	<i>selectiora.</i>	397
<i>nobilis usus in Medicina.</i>	506	<i>balsamica.</i>	397
<i>Margaritz Valesæ, historia fabulosa.</i>	303	<i>Medicamentorum domesticorum præstantia.</i>	397
<i>S. Mariz Monasterii Magd. historia.</i>	277	<i>Medicarum cautelarum systema.</i>	231
<i>propositus</i>		<i>Medicina eclecticæ commendata.</i>	231
<i>olim secundus Germ. Primas dictus.</i>	277	<i>Flagellata.</i>	505
<i>Marienbornensium monasterii Chronicon.</i>	276	<i>Medicinæ Judaicæ compendium.</i>	535
<i>unde?</i>	276	<i>præsertim ratio est.</i>	398
<i>Maritus Saxo alibi degens quo casu uxori succedat jure Saxonico?</i>	365	<i>fundamenta theor. pract.</i>	272
<i>Martini (Corn.) lepida responsio Gretsero data.</i>	455	<i>In Medicina experientia non sufficit.</i>	397
<i>Martis minera pissiformis.</i>	251	<i>Medicorum imperitia & fraudes.</i>	505
<i>Masenius (Jac.) laudatus & notatus.</i>	299	<i>Medicini studium ut tractandum?</i>	505, 506
<i>De Masorethis varia.</i>	476 sq.	<i>Medulla quid sit?</i>	499
		<i>Meibomii (Henr.) vita.</i>	514
		<i>De Melanchthonis Rhetoricæ judicium.</i>	260
		<i>Melchi-</i>	

INDEX RERUM.

Melchisedecus quis?	26 ff.	Minerarum <i>Siles. origines.</i>	37
	245 ff.	Misnensium <i>March. a Witt-</i>	
Mellicensis <i>Monasterii Chroni-</i>		<i>kindo origo asserta.</i>	367
<i>ca edita.</i>	325	Modulatio <i>scenica veterum.</i>	48
Membranarum <i>continuitas &</i>		Mollerius <i>cur Plauto & Teren-</i>	
<i>contiguitas, causa consensus</i>		<i>tio preferendus?</i>	47
<i>partium.</i>	502	Monachus <i>origo & historia.</i>	
Mensis <i>in materia probationis</i>			390
<i>quot diebus absolvatur?</i>	365	<i>corruptela unde?</i>	
Menses <i>ex uteri cavitate fluen-</i>			392
<i>tes.</i>	319	<i>autor quis?</i>	390
Mentis <i>operationes quot?</i>	518	<i>unde ortus?</i>	485
<i>In pia Menynge spiritus ani-</i>		Monachi <i>mendicantes, Cynico-</i>	
<i>males fecernuntur.</i>	128	<i>rum amuli.</i>	392
Menyngum <i>necessitas ad vi-</i>		Monades <i>sole sunt substantia.</i>	
<i>tam.</i>	319		92
Mercurius <i>in Sole visus praefer-</i>		Monadologiae <i>Leibnitiana, in-</i>	
<i>tur phenomenon in longitu-</i>		<i>telligenda quid conducat?</i>	
<i>dine determinanda.</i>	53		95
<i>num per poros ligni</i>		S. Monicæ <i>cingulum divino cul-</i>	
<i>penetret?</i>	494	<i>tu affectum.</i>	346
Mercurialis <i>refutatus.</i>	355	Monmortius (<i>Remundus</i>) <i>quid</i>	
Metalla <i>Silesiaca.</i>	88	<i>in computanda ludorum for-</i>	
Metaphysicæ <i>definitio.</i>	516	<i>te præstiterit?</i>	131, 132
<i>Leibnitiana syste-</i>		Monastii <i>de Moivrao que-</i>	
<i>ma unde hauriatur?</i>	92, 93	<i>rela.</i>	132
Meteorum <i>igneum.</i>	189	Monoculum <i>infectum singulae</i>	
Micrometrum <i>universale.</i>	192,	<i>re.</i>	374
	193	Monstri <i>descriptio.</i>	190
Micrometri <i>inventor.</i>	193	Montfauconius <i>laudatus.</i>	453
Miliarium <i>quid?</i>	357	Monumenta <i>defunctorum ut</i>	
Minellianæ <i>editiones notatæ.</i>		<i>construenda?</i>	469
	114	Moralia <i>unde haurienda?</i>	379,
Mineralia <i>Silesiaca.</i>	88		380
<i>Suecica.</i>	250	Moralitas <i>actionum in quo con-</i>	
<i>ut generentur?</i>	370	<i>stat?</i>	37
			Morali-

INDEX RERUM.

Moralitatis fundamentum quod est quatuorplex? 518	Musculus pyramidalis sinister deficiens. 319
Morbi ex aliis morbis ordinantur. 411	Musculi (Musculus) comparati. 372
ex consensu partium o- riuntur. 501	Musculorum structura. 394
Morborum praecautio in quo constat? 399	actionis causa. 394, 395
Morum theoria demonstrativa artis. 39	motum quinam ad Marbesin alligaverit? 394
conjectandarum me- thodus. 40	palmaris & plan- tari defectus. 317
Morus arbor ut coli debeat? 184	Mulica veterum explicata. 149
Moti arboris virtutes Medicae. 184	Musices historia & facta. 48
Mors poena levior exilio. 8	Mystica Theologia origo. 393
Mortis repentina causa. 319	N aturæ ordo admirandus. 375
praesagium pediculus pub- satorius. 374	lump quid & qua- te sit? 95
Morte subitanea extincti se- ctio. 516	Navium armamentaria & sta- tiones. 471
Mosheimius (Jo. Lion.) refuta- tus. 177	Nebriæ quid? 425
De Musis moris Diss. 30	De Nehalennia Dea Tract. 164
Methius Vayerius (Franc.) lau- datus. 299	Nervi sunt productio menyn- gum. 130
Motiva actionum per se bene- ficarum atque turpium. 37	Nervorum optatorum defectus. 318
Motus vulnus artus ut fiat? 130	Newtonus (Is.) notatus. 91, 496
peristalticus explicatus. 145	cur methodos suas in calculum differentialem transformaverit? 90
spectat. 150	excusatus. 500
Muci natura. 499	Newtoni (Is.) discipuli quales? 91
Mimia nullius usus in Medici- na. 406	
Munia vegetativa Agricola. 371	

Cccc

Newto-

INDEX RERUM.

Newtoni (Is.) <i>philosophia quando corrumpit?</i>	54	Numi <i>bracteati bilaterales</i> . 542 <i>Zenonis & Anastasi Imp. explicati.</i> 351 ff.
Nicotiana <i>in Anglia usus interdicitur.</i>	509	De Nunnesii (Petr. Jo.) <i>Rhetorica iudicium.</i> 259
<i>fumus in peste profusus.</i>	413	Nutritionis <i>organa.</i> 150
Nihilum <i>quid sit?</i>	540	O Beliscorum <i>conscientiorum ratio.</i> 458
De Nimbis <i>Sanctorum tractatio.</i>	542	Obligatio <i>a conscientia orta.</i> 29
Nitrum <i>ex plantis & animalibus oritur.</i>	190	Obligationis <i>definitio.</i> 37
Noachus <i>post diluuium in Chinam secessit.</i>	183	Obliquitatis <i>obliqua quantitas.</i> 153
Noeticarum & <i>Japeticarum vocum differentia.</i>	143	Officia <i>erga Deum.</i> 43
S. Norbertus <i>quo translatus?</i>	278	Olearius (Gottfr.) <i>vindicatus.</i> 177 ff. 266 ff.
Noricum <i>quid apud veteres?</i>	328	Omenti <i>duplicatura diuisa.</i> 317
Norimbergae <i>latitudo & longitudo.</i>	152 sq.	Omphagia <i>vindicata.</i> 424
Norissus <i>notatus.</i>	385	Onion, <i>templum, unde dictum?</i> 483
Novi Testamenti <i>stylus exanimatur.</i>	471 ff.	Ontologia <i>quid?</i> 517
<i>cum Veteri conuexio demonstrata.</i>	481	Operationes <i>mentis quot?</i> 518
De Nuennar (Herm.) <i>elogium.</i>	311	Ophitarum <i>heresis.</i> 424
<i>vita promissa.</i>	311	Ophthalmia <i>fonte Freyentalensis curantia.</i> 316
Numerorum <i>compositorum in factores primitivos resolutio.</i>	191	<i>ut curanda?</i> 317
Numus <i>in Ducem Maximium.</i>	169	Opuntiae <i>majoris ramus petrefactus.</i> 87
Numi <i>bracteati explicati.</i>	541	Orationis <i>interioris domus quae?</i> 174
		<i>definitio.</i> 44
		Orbita <i>Solis determinata.</i> 155
		Ordinum <i>novorum institutio in Conc. Lateranensi prohibita.</i> 391
		Originorum <i>differentia in d. verfic</i>

INDEX RERUM.

<i>versis animalibus.</i>	149	Partes <i>quemodo</i> <i>insunt</i> <i>librae?</i>	
Osterwald (<i>Jo. Frid.</i>) <i>scripta.</i>	64 sq.	Partium <i>humani</i> <i>corporis</i> <i>con-</i>	92
<i>In Osterwaldum</i> (<i>J. F.</i>) <i>epi-</i>		<i>sensus.</i>	501
<i>gramma.</i>	71	Pascalii <i>elogium.</i>	93
Ostrez, <i>animalia</i> <i>phantasmi</i> <i>fami-</i>	371	Pascha <i>quo die</i> <i>olim</i> <i>Britanni</i> <i>&</i>	
<i>lia.</i>	371	<i>Hiberni</i> <i>celebraverint?</i>	483
<i>androgyna.</i>	371	Patarensiū <i>Episc.</i> <i>indices</i> <i>edi-</i>	
Ovum <i>ovo</i> <i>inclusum.</i>	150	<i>ti.</i>	324
Ozanami (<i>Jac.</i>) <i>elogium.</i>	194	Paterculi <i>cognomen</i> <i>unde na-</i>	
	195	<i>tum?</i>	115
P actorum <i>ratio.</i>	45	Paulus V <i>cur</i> <i>Veneto</i> <i>excommu-</i>	
Palatina <i>Historia</i> <i>Eccl.</i>	455 ff.	<i>nicaverit?</i>	287 ff.
<i>Salutarum</i> <i>fecundatio</i> <i>ut</i> <i>fiat?</i>	83	Paulus V <i>cum</i> <i>Venetis</i> <i>reconcilia-</i>	
Pantheorum <i>nova</i> <i>species.</i>	194	<i>ti.</i>	170
Panigarola (<i>Fr.</i>) <i>laudatus</i> <i>&</i>		Paupertas <i>evangelica</i> <i>quam?</i>	392
<i>notatus.</i>	261	Pedantismus <i>quotuplex?</i>	518
Papporum <i>in</i> <i>stere</i> <i>usus.</i>	83	Pedisculus <i>pulsatorius</i> <i>mortis</i>	
Parabolis <i>cur</i> <i>usus</i> <i>Christus?</i>	239	<i>praesagium.</i>	374
		Pelagius <i>haereticus</i> <i>Cantabrigia</i>	
Paradisus <i>ubi</i> <i>fuerit?</i>	183	<i>docuit.</i>	436
Paralyfis <i>fonte</i> <i>Kreyenwaldensi</i>		Pelleterius <i>notatus.</i>	298
<i>curata.</i>	316	Perfectio <i>vita</i> <i>humanae.</i>	39
Parkeri <i>vita</i> <i>Archiep.</i> <i>Cantuar.</i>		Perfectionis <i>definitio.</i>	37
<i>quem</i> <i>habeant</i> <i>verum</i> <i>auto-</i>		Periodorum <i>febrilium</i> <i>ratio.</i>	504
<i>rum?</i>	389	Peripnevmonia <i>post</i> <i>herniam</i>	
Parkeri (<i>Rick.</i>) <i>Descriptio</i> <i>Col-</i>		<i>foelicitate</i> <i>sectam.</i>	316
<i>legior.</i> <i>Cantabr.</i> <i>Anglice</i> <i>ver-</i>		Peripnevmonici <i>Scilicet.</i>	317
<i>sa.</i>	434	<i>De</i> <i>Perleoniis</i> <i>fabula.</i>	337
<i>character</i> <i>&</i> <i>obitus.</i>	437	Perraltius (<i>Claud.</i>) <i>quantum</i> <i>in</i>	
Parnellii <i>in</i> <i>Homerum</i> <i>merita.</i>	511	<i>lectione</i> <i>veterum</i> <i>autorum</i>	
		<i>versatus?</i>	149
Parrhelium <i>vulgam.</i>	189	Perraltii (<i>Claud.</i>) <i>elogium.</i>	145
		<i>opera.</i>	145; 146
		Peccata	

INDEX RERUM.

<p><i>Pestis Massiliensis historia.</i> 403 <i>patria in Oriente.</i> 404 <i>in Tartaria.</i> 412 <i>essentia in quo consistat?</i> 405, 411, 414 <i>in Anglia sponte non ori-</i> <i>tur.</i> 406 <i>contagium ut communicat-</i> <i>tur?</i> 406, 407 <i>ut arcenda?</i> 407 <i>per aerem communicabi-</i> <i>lis.</i> 406 <i>principio suffocanda.</i> 408 <i>a prava dieta.</i> 411 <i>a vermibus oritur.</i> 412 <i>Neapolitana historia.</i> 416 <i>tempore edicta publicata.</i> 416 <i>praeservatio.</i> 409, 413, 415 <i>Peste infecta domus haud occlu-</i> <i>denda.</i> 408 <i>In Peste ignea non accendenda.</i> 409 <i>tormenta explodenda.</i> 409, 410 <i>suffimigia aromatica</i> <i>non facienda.</i> 409 <i>sulphur accendi debet.</i> 409 <i>defunctorum cadaveri-</i> <i>bus phaenomena observata.</i> 416 <i>De Peste libri recensiti.</i> 402 ff. <i>Petalum in flore quid?</i> 82 <i>De Peterlenio (Jo. Will.) judi-</i></p>	<p><i>cium.</i> 432 sq. <i>Petrefacta Silesiaca.</i> 86 <i>Phavorinus (Varinus) quis?</i> 426 sq. <i>Pharmacopolarum inscitia &</i> <i>fraudes.</i> 505 <i>Philosophiae prima definitio.</i> divisio. 516 <i>practica unives-</i> <i>salis inventor & ratio.</i> 36, 37 <i>Phthificorum Sectio.</i> 316, 317 <i>Physicæ elementa Loebiana.</i> 478 <i>Physiognomia defensio.</i> 40 <i>Physiognomiae termini.</i> 40 <i>par melior.</i> 40, 41 <i>Picturae cum Poesi comparatio.</i> 46 ff. <i>quibus opera archite-</i> <i>ctonica exornantur.</i> 467, 468 <i>Pietatis studium quale proban-</i> <i>dum?</i> 393 <i>definitio & excellentia.</i> 43 <i>Pilati ad Tiberium Cas. Episto-</i> <i>la.</i> 387 <i>Pikulae argento obducta nullius</i> <i>in Medicinae efficacia.</i> 506 <i>Pisces num quiescant?</i> 372 <i>Piscium generatio.</i> 372 <i>Pro Piscibus asseruendis viva-</i> <i>ria.</i> 375 <i>Pisillum in flore quid?</i> 82 <i>Pisilli in flore usus.</i> 82</p>
---	---

Pirkas

INDEX RERUM.

Pitkarnius <i>refutatus.</i>	496	Pollichii (Mart.) <i>cum Comr.</i>	
Planetarum <i>observatio.</i>	464	<i>Wimpina controversia.</i>	343
Plapterum & animalium <i>analogia.</i>	371	Polzii (Jo.) <i>ingenium praecox.</i>	433
<i>differentia sexus.</i>	371	Pontifex <i>falsi potest.</i>	284, 287
<i>exoticarum cultura.</i>	375	<i>an Episcopus unio. dicendus?</i>	390
<i>classer.</i>	81, 83	Pontifici <i>num jus in Reges competat?</i>	21, 283
Plato <i>cur Poetas e Rep. ejecerit?</i>	46	De la Popeliniere (Lancelot.)	
Platonis <i>dogmata qualia?</i>	92	<i>ob historiae suae veritatem mortis periculum incurrit.</i>	171
Plinio <i>moderno conscribendo quis par sit?</i>	94	Potus <i>calidus praestat frigido.</i>	126
Pluviae <i>quantitas anni</i>	1716.		189
	189	Per Praeconem & libellum <i>rei vindicationis ratio.</i>	538
Pocockius (Ed.) <i>laudatus.</i>	380	Precum <i>necessitas & utilitas.</i>	44
Poculorum <i>in sacris usus.</i>	165	<i>formularum usus.</i>	44
Podagra <i>fontis Freyenwaldensis curata.</i>	316	Primas <i>Germaniae secundus quis olim dictus?</i>	277
Poenarum <i>descriptio.</i>	38	Principi <i>qua ratione competat jus in clarum?</i>	287
Poeppingii (Frid.) <i>vita & scripta.</i>	514	Probabilitatem <i>in Iudis computandi ratio.</i>	131 fl.
Poesis <i>cum arte pictoria comparata.</i>	46 fl.	Problematis <i>Geometrici solutio.</i>	156 sq.
Poetas <i>cur Plato e Rep. ejecerit?</i>	46	Processuum <i>mammillarum defectus.</i>	318
Poetarum <i>medii aevi Historia.</i>	253 fl.	De Prodigio <i>opus Jul. Obsequentis illustratum.</i>	118
Poiretus <i>Jes. laudatus.</i>	453	Projectile <i>quam in medio reflectente describat curvam?</i>	228 fl.
Poireti (Pecri) <i>vita.</i>	417		
Politica <i>principia unde haerenda?</i>	379		
<i>prudencia unde haerenda?</i>	381		
Politici <i>scriptura praestantiores.</i>	379		

INDEX RERUM.

Prophetæ anteriores cur dicti libri historici V. T. 62 ff.	R Acinus, Tragicus, notatus. 47
Prophetarum interpretatio ut instituta? 97	Radii luminosi phenomenon sin- gulare. 189
Protymileos jus num ad come- stibilia proferendum? 364	Rami (Petri) vita. 260
Proverbiorum Salomonis sco- pus. 63	Scholæ Rhetoricæ nota- ta. 260
Prudentiæ regula unde addi- scantur? 381	Ranz vivipara. 374
Puella a natiuitate infante gra- uida. 150	Ranarum coitus. 373, 374
Pulmonum vulnus sclopetari- um per se lethale. 319	femelle habeat par- tes genitalium duplicatas. 373
vis in expellendo aere. 497	Rapinus Jef. notatus. 299
Puteus singularis. 188, 189	Rapini (Ren.) obitus & sygneæ cantic. 170
Pythagoras per τρεπεκλιν̄ν iura- re consuevit. 528	Ratio Medicina præfer. 398
Q uedlinburgenses numi ex- plicati. 543	Ratiocinationi comparanda quenam inferant scripta? 379
unde jus monetae accepit? 543	Rationes legum ferendarum. 37
Quercus in Saxonia Inf. celebres. 165	Receptaculum in flore quid? 81
Quesnelliæ theses cur a Cle- mente XI damnata? 454	Reformationis historiam illu- strantia Acta collecta. 343 ff.
Quinaltus laudatus. 451, 453	promouenda adiumenta. 344
Quintilianus cum Codice MS. Gothano collatus. 71 ff.	Refractionis horizontalis quan- titas. 158
ubi natus? 258	Regis titulo quando vox Roma- norum addita? 279
adulationis postu- latus. 258	Reinesius (Th.) notatus. 163, 424
Quintiliani Institutiones com- mendata. 378	Religionis Christianæ notitiæ ut optime comparatur? 380
	Rensudotius (Euf.) laudatus. 453
	Rensudotii (Euf.) Diff. de Gama-

INDEX RERUM.

<i>Gonnadiarecusa.</i>	429	Sancio (<i>Harlao</i>) <i>supposita</i> Con-	
<i>Renum superficies inaequalis.</i>	319	fessio.	168
<i>Res materiales sunt phenomena.</i>	92	Sanguinis defectus in <i>andaveri-</i>	
<i>Resistentia fluidi unde oritur.</i>	494.	bus notatus.	317
<i>Resonantia.</i>	149	motus per <i>armas</i>	496
<i>Rheumatismus fonte <i>Fragu-</i></i>	316	per <i>ortus</i> <i>transi-</i>	
<i>waldensis curatus.</i>	316	tis <i>veleritas.</i>	486
<i>Rhythmus rejectus.</i>	47, 48, 79.	motus unde <i>retarde-</i>	
<i>Robertellus (France) castiga-</i>	260	tur?	497
<i>ctus.</i>	260	Sanitatis <i>leges.</i>	399
<i>Roma Babylon.</i>	103	Supientis in <i>divinam</i> & <i>huma-</i>	
<i>ebria</i> & <i>rubra cur dicta</i>	105	nam <i>diviso</i> <i>jecta.</i>	517
<i>apud Es.</i>	105	Saponis usus pro <i>vegetabilibus</i>	
<i>Roscellini errores.</i>	264	<i>fecundandis.</i>	577
<i>Rota aquas elevans.</i>	194	Sarsaparillæ <i>radix nullius in</i>	
<i>Rothweisch, lingua, unde dicitur</i>	318	<i>Medicina officina.</i>	506
<i>Et?</i>	318	Saxonis <i>Infer. & Westphalia</i>	
<i>Runicæ literæ, Fapetica.</i>	144	<i>Scriptores</i> <i>proponit.</i>	183
<i>cur in Germania</i>	144	Saxonica <i>Historia El. nova.</i>	366
<i>abrogata?</i>	144	Saxum <i>factidum</i>	251
<i>Ryckius notatus.</i>	385	<i>crenarium duplilis ge-</i>	
<i>De Sagis fabule.</i>	165	<i>generis.</i>	250
<i>Sagittarii (Casp.) vita.</i>	433	Saxorum <i>calvus, apud Veteres.</i>	
<i>Salis acida arte chymica in al-</i>	190	<i>in electione Regum</i>	
<i>calia converti possunt.</i>	190	<i>olim usus.</i>	163
<i>Salisburgense Chronicon edi-</i>	325	<i>pragrandium acer-</i>	
<i>tum.</i>	325	<i>vus indicium monumenti se-</i>	
<i>Saltatio veterum descripta.</i>	48	<i>pulcralis.</i>	163
<i>Ad Salutem qua sint necessaria?</i>	293	Scaldi cum <i>Druidibus</i> & <i>Bar-</i>	
<i>opus habemus Spi-</i>	293	<i>dis iidem.</i>	144
<i>ritu S.</i>	293	Scaliger (<i>Just. Jof.</i>) <i>divitiarum</i>	
		<i>contemptor.</i>	171
		Scapula (<i>Jo.</i>) <i>epitomator</i> <i>Ste-</i>	
		<i>phani.</i>	427
		Schi-	

INDEX RERUM.

<i>Schilo quid?</i>	27	<i>Deut. XXXIV.</i>	30
<i>Schismatici num in Rep. tolerandi?</i>	290	<i>2 Reg. XXII, 3, 8.</i>	57
<i>Schmidius (Jo. Andr.) laudatus.</i>	350	<i>Pf. XIV, 1.</i>	489 sq.
<i>Schminckii (Jo. Herm.) Diff. de Athico Duce.</i>	334, 337 sq.	<i>Prov. 1, 22.</i>	492
<i>Schomerus (Jusb. Christoph.) Theologus pariter & Jctus.</i>	433	<i>Esa. XIX, 8.</i>	484
<i>Schultingii ad Tacitum de causis corruptae eloqu. nota edita.</i>	382	<i>XXIV, 23.</i>	100 fl.
<i>Scortationis pena ignis.</i>	368	<i>XXVII.</i>	102
<i>Scotiz Rex vasallus Regis Anglia.</i>	388	<i>XXVIII, 2, 10.</i>	104
<i>Scotus (Jo.) Bedae discipulus.</i>	437	<i>Jer. XXV, 3.</i>	57
<i>Scriptura & quomodo legenda?</i>	66	<i>Ezech. IX, 4.</i>	246
<i>Scripturae S. loca explicata:</i>		<i>XIV, 8.</i>	54
<i>Genes. I.</i>	69	<i>Hof. 1, 10, 22.</i>	523
<i>IV.</i>	24	<i>Mal. II, 15.</i>	522
<i>XI, 4.</i>	62	<i>Matth. II, 21, 22.</i>	227
<i>XII, 4.</i>	247	<i>IV, 8.</i>	110
<i>XIV.</i>	26	<i>V, 18.</i>	238
18.	245	<i>XI, 8.</i>	528
<i>XV, 13.</i>	247	52.	113
<i>XIX.</i>	27	<i>XIII, 3-52.</i>	239
<i>XLIX.</i>	27	<i>XV, 5.</i>	113
<i>Exod. III, 2.</i>	493	<i>XVI, 39-44.</i>	240
<i>VII.</i>	28	<i>XVIII, 17, 18.</i>	239
<i>XV, 11.</i>	483	<i>XXI, 15.</i>	113
<i>XXXII, 31, 32.</i>	28	<i>XXIV, 28.</i>	239
<i>Num. XXI.</i>	29	<i>XXVI, 10.</i>	484
<i>Deut. XXXII.</i>	56	37, 38.	259
		<i>XXVII, 46.</i>	240
		<i>XXVIII, 19.</i>	483
		<i>Luc. I, 64.</i>	112
		<i>II, 19.</i>	110
		<i>XII, 50.</i>	110
		<i>XIV, 18.</i>	110
		<i>XV, 23.</i>	113
		<i>XIX, 9.</i>	111
		<i>XX, 3, 13.</i>	111
		<i>XXI, 2.</i>	113
			XXIII.

INDEX RERUM.

<p> XIII, 34 240 <i>Job. I, 14</i> 493 <i>VI, 44</i> 294 <i>VII, 6, 8</i> 240 37. 110 <i>X, 8</i> 113 <i>XIV, 16</i> 493 <i>XVI, 28</i> 240 <i>XXI, 25</i> 113 <i>Act. VII, 4, 16</i> 247 <i>XIII, 2</i> 115 20. 245 <i>XV, 10, 11</i> 241 21. 241 29. 110 <i>XVI, 15</i> 112 22. 242 <i>XXVII, 40</i> 111 <i>XXVIII, 2</i> 113 <i>Rom. VIII, 19-22</i> 241 <i>1 Cor. V, 5</i> 241 <i>XV, 5</i> 241 8. 241 29. 265 32. 242 <i>2 Cor. XI, 14</i> 174 <i>XII, 1-6</i> 242 <i>Gal. IV, 24sq.</i> 242 <i>Phil. II, 6</i> 493 <i>Coloss. I, 15</i> 493 <i>1 Job. V, 7</i> 493 <i>Hebr. I, 6</i> 493 <i>X, 28, 29</i> 493 <i>Apoc. XXII</i> 69 <i>Scripturam S. interpretandi</i> <i>via optima</i> 381 </p>	<p> 240 493 294 240 110 113 493 240 113 247 115 245 241 241 110 112 242 111 113 241 241 241 241 265 242 174 242 242 493 493 493 493 493 69 381 </p>	<p> <i>Ad Scripturam S. Introductio</i> <i>nova</i> 58 <i>Scriverius (Chr.) ubi natus?</i> 433 <i>Secretiones humorum ut fiant?</i> 27, 128 <i>Secretionum in corpore anima-</i> <i>li leges generales</i> 498 <i>animalium ratio</i> 580 <i>Secretiorum vasorum figura</i> <i>non sunt diverse</i> 498, 499 <i>Sectionis figura, quando singula</i> <i>puncta a fluido contento viri-</i> <i>bus inaequalibus juxta datam</i> <i>legem premuntur</i> 495 <i>Von Seelen (Jo. Henr.) promiss-</i> <i>sa</i> 515 <i>Semen masculinum non est spiri-</i> <i>tuosum</i> 373 <i>Seminis masculini animalcula</i> <i>natura</i> 499 <i>Seminum multitudo in plantis</i> 373 <i>Sensorium commune non datur</i> 130 <i>Septuagintaviralis versio quan-</i> <i>do facta?</i> 482 <i>versions co-</i> <i>dex Syriacus ubi asservetur?</i> 480 <i>De Septuagintavirali Versione</i> <i>theses quadam singulares</i> 475 ff. <i>Serapis, idolum Graecum</i> 482 <i>Serap.</i> </p>
--	---	---

INDEX RERUM.

Serapis, num Josephus, Jac. Fil.	Societatis ad religionis studium
482	promovendum regula. 381
Serapeum quid?	Solares observationes. 464
482	Soni in quadrupedibus differen-
Sericum qui primi consecerint?	tia unde? 373
183	Sortis doctrina. 131
ut in Europam trans-	Sortes Virgiliana in evolutione
latum? 183,	Bibliorum olim saepe tentata.
485	484
consciendi ratio. 183	Spanhemius (Ezech.) notatus.
Serierum infinitarum in arte	386
conjectandi usus. 133, 134	Specifica sunt sublesta fidei me-
Sermonis officia quenam? 45	dicamenta. 400
Serpens ex ovo extractus immo-	Spencerus impugnatus & de-
bilis motum a respiratione	sensus. 29
recipit. 190	Spermatice vena in exortu bif-
De Serpente aneo Moysi Diff. 29	da. 317
Serpentum exuvia nullius in	Spermatice arterie e regione
Medicina efficacia. 506	vasorum emulgentium ortu.
S. Severini vita. 324	319
De Sibyllis quid statuendum?	Sphærarum pressiones a chordis
486	circumvolutis. 194
Siccama (Sibrandus) refutatus.	Sphæroidum pressiones a chor-
538	dis circumvolutis. 194
Signa Leibnitiana in calculo	Spinalis medulla & nervi pro-
differentiali cur preferenda	ducunt spiritus animales.
Newtonianis? 202	129
Silentium in crimine Majesta-	Spiritus S. operatio necessaria.
tis num olim punitum? II fl.	294
an pu-	in quo con-
niendum? 12	listat? 295 fl.
Silesia subterranea. 85	in quibus
Simulationes ut detegantur? 40	fiat? 296
Sirii parallaxis. 192	num sit ir-
Soarius (Cyprian.) laudatus.	refestibilis? 296 sq.
261	
Societatis Rosæ Crucis autor.	
515	

INDEX RERUM.

<i>De Spiritus S. operationibus</i>	Stolterfothii (Jo. Jac.) <i>vita?</i>
<i>Tract.</i>	514
291 ff.	
<i>Spiritus animales in pia Menynge</i>	<i>Stone-Henge quid Anglis nocet?</i>
<i>secernuntur.</i>	162
128	
<i>unde producuntur?</i>	<i>Stratorum in fodinis carbonum</i>
129	<i>fossilium ratio.</i>
	370
<i>Spirituum animalium vis attractiva impugnata.</i>	<i>Strebæi (Jo. Lud.) libri Rhetorici commendati.</i>
395,	259
499, 500	
<i>De Spiritibus sententiæ Philosophorum vet. ortus ex Cabballa.</i>	<i>Strumofos in Anglia attractandi formula.</i>
519	532
<i>Stahlîi (Georg. Ern.) Observationes luculenta commendata.</i>	<i>Studiorum methodus juveni nobili conveniens.</i>
232	378
<i>Stamen in flore quid & quotuplex?</i>	<i>Sturmii (Jo.) libri Rhetorici alii laudati, alii notati.</i>
83	259
<i>Staphorsii (Andr.) inedita.</i>	(Leonb. Christoph.) <i>sata duriora.</i>
312, 313	36
<i>Starckii (Casp. Henr.) accessiones ad Placcii Anonymos promissa.</i>	<i>Substantiæ veræ quanam?</i>
433	92
<i>Statuarum bases determinata.</i>	<i>Succicum iter descriptum.</i>
467 sq.	250 ff.
<i>Steinheilii (Jo. Mich.) notatus.</i>	<i>Suffusio ex lente crystallina opaca & sublatæ coloris.</i>
266 ff.	319
<i>Stellarum narinarum motus ut fiat?</i>	<i>Suiffeti opera commendata.</i>
372	94
<i>Stephanorum de Lexicis merita.</i>	<i>Summum bonum in quo consistat?</i>
427	38
<i>Sterilitas sibi ut corrigenda?</i>	<i>Symmetriæ regule.</i>
375	466, 467
<i>Stewartii (Peri) promissa.</i>	<i>Systema harmoniæ præstabilitæ defensum.</i>
320	95
<i>Stürpium principia.</i>	<i>Solare Newtonianum.</i>
85	362
<i>faciætes.</i>	
85	
<i>floreidi modus diversus.</i>	<i>De Tabernaculo Mosaico</i>
83	<i>Diff.</i>
	29
	<i>Tacitus explicatus.</i>
	309 sq.
	<i>De Talæi (Audomari) Institut.</i>
	<i>Orator. judicium.</i>
	259 sq.
	<i>Targumim origo.</i>
	485
	<i>Tarnovius (Jo.) laudatus.</i>
	433
	<i>D d d d 2</i>
	<i>Tay</i>

INDEX RERUM.

Taylor (Brook) <i>notatus</i> . 196 ff.	Thermopolii <i>descriptio</i> . 355 ff.
<i>ut erga amicos se gerat?</i>	Thevet, <i>Cosmographi Galli</i> ,
196	<i>ignorantia</i> . 169
<i>plagii reus confessus</i> . 198	Thomaeus (Jac.) <i>refutatus</i> .
<i>convictus</i> . 202 ff.	264
<i>incompte & obscure</i>	(Chr) <i>refutatus</i> .
<i>scribit</i> . 197, 207 ff.	419, 520
De Taylor (Brook) <i>quid Mon-</i>	Van Til (Sal.) <i>refutatus</i> . 238
<i>mortuus sentiat?</i> 207 ff.	Tillotsonii <i>libri commendati</i> .
Telluris <i>constitutio interior</i> . 31	378
<i>circa Solem motus an-</i>	Timmermannus, <i>Guilicmi A-</i>
<i>nus demonstratus</i> . 192	<i>raus. percussor, inter Mar-</i>
Temperantiae <i>ratio</i> . 42	<i>tyres relatus</i> . 168
Tepidarii <i>descriptio</i> . 357	Timor Dei <i>in quo consistat?</i>
Terentii <i>Profectio Vitemberga</i>	43
<i>instituta</i> . 311	Tittelii (Aug.) <i>de Ciceronis filio</i>
<i>opera commendata</i> .	<i>Diff.</i> 87
379	Tournefortii <i>methodus planta-</i>
Terrae <i>sigillatae Silesiaca</i> . 88	<i>rum notata</i> . 81, 85
<i>inculta ut colenda?</i> 375	Tragediae <i>cur magis afficiant</i>
Tenarum <i>ortus</i> . 369	<i>spectatores quam Comediae?</i>
<i>genera</i> . 369	46
Testamenti V. & N. <i>connexio</i> .	Tragediae <i>indoles & conditio</i> .
481	47
Testiculus <i>sinister intra proces-</i>	Trajectoriarum <i>problematis so-</i>
<i>sum peritonaei latens</i> . 319	<i>lutio Anglica examinata</i> .
Theoderici Ostrogoth. R. <i>gesta</i>	270 ff.
& <i>numi</i> . 352, 354	Trapezuntius (Gerg.) <i>Hermog-</i>
Theologiae <i>mystica origo</i> . 393	<i>genes Latinus serito dicen-</i>
Theologorum <i>in rem littera-</i>	<i>dur</i> . 258
<i>riam merita</i> . 280	Tremores <i>fonte Freyenwalden-</i>
Theophili (Nic.) <i>vita & scri-</i>	<i>ficurati</i> . 316
<i>pta</i> . 514	Trevokienses <i>ffuita notati</i> .
Thermæ <i>Silesiaca</i> . 88	298
Thermarum & <i>acidularum</i>	Tribbechovius (Adam) <i>lauda-</i>
<i>convenientia</i> . 400	<i>tus</i> . 433
	Tri-

INDEX RERUM.

<p><i>Tribus decem ubi bodie commo- rentur?</i> 534</p> <p><i>Trigonometria plana & sphae- rica analyticè tractata.</i> 137, 138</p> <p><i>Trinitatis, & Philosophia Plato- nica ortus, fabula.</i> 419</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>idea singularis.</i> 539</p> <p><i>De Trinitate sermones.</i> 488</p> <p><i>Tuba in flore quid?</i> 82</p> <p><i>Tubæ in flore usus.</i> 82</p> <p><i>Tubi optici inventor.</i> 193</p> <p><i>In Tumore manus glandula indurata.</i> 190</p> <p><i>Turris Babel num symbolum So- lis?</i> 26</p> <p><i>Typographia a Moguntinis in- venta.</i> 451</p> <p>V<i>alentini (Mich. Bern.) Pandecla & Novella Medica examinata.</i> 232</p> <p><i>Valerii (Corn. & Augustini) Rhetorica laudata.</i> 260</p> <p><i>Varices fonte Freyswaldensi curati.</i> 316</p> <p><i>Varignonina laudatus.</i> 453</p> <p><i>Ex Valis sanguineis intra peri- cardium mors inopinata.</i> 319</p> <p><i>Vaticana Bibliothecæ Codex A- lexandrino prelatas.</i> 474</p> <p><i>De Vavassore (Fr.) iudicium.</i> 301</p> <p><i>Vauumorierius notatus.</i> 299 sq.</p> <p><i>Ad Vectigalia solvenda clerus obligatur.</i> 289</p>	<p><i>Vegetabilia petrosacta Silesia- ca.</i> 86</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>sapone secundan- da.</i> 371</p> <p><i>Vegetatio plantarum ut fiat?</i> 371</p> <p><i>Vena cava admodum inflata.</i> 317</p> <p><i>In Vena cava inferiori valvula Eustachii.</i> 189</p> <p><i>Venalectio magnum ad vitam longam & sanam remedium.</i> 399</p> <p><i>Venenum ut in corpore nasca- tur?</i> 414</p> <p><i>Venerabilis titulus quibus pro- prius?</i> 124</p> <p><i>Venetorum contra Paulum apologia.</i> 281-291</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>in mare Hadriat. imperium.</i> 291</p> <p><i>Ventriculus plurimum morborum origo.</i> 503</p> <p><i>Ventriculi dolor potu vini cali- di curatus.</i> 125</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>consensus cum parti- bus.</i> 503</p> <p><i>Vermehren (Paulus) laudatus.</i> 432</p> <p><i>Veronæ Academia trium Fa- cultatum instituta.</i> 389</p> <p><i>Verulamius notatus.</i> 262</p> <p><i>Vesica fellea bifurcata & ma- gna.</i> 317</p> <p><i>Vesicæ hernia causa.</i> 189</p> <p>E e e e Velli-</p>
--	--

INDEX RERUM.

Vestitus ratio.	42	Ulcera antiqua fonte Freyen-
Vexilla navium moderna depi-		waldensi curata. 316
Et.	188	folia coryophyl-
Ab Uffenbachi (Zarb. Conr.) Lau-		lata mundificans. 317
datus.	233, 350	Unguenti auroi preparatio le-
Vignerius (Hier.) refutatus.		gitima. 318
	334	Vocem quibus Cicero sacra ve-
Villaviciensis (Laur.) lauda-		rit? 306
tus.	260	Voluntas num obsequatur intel-
Vindicii Severiani (Jussi) ve-		lectus? 318
rum nomen.	455	ut perficiatur? 41
Vini calidi potus salutaris.		Voluntatis officia. 41
	124	Vossius (Gerh. Jo.) laudatus.
Winorum Italicorum prestan-		298
tia.	126	Ureter dexter duplex. 319
Viperarum pulvis nullius in		Ureterum sinus extra renes
Medicina efficacia.	506	protuberantes. 319
Virgilio opera commendata.		Urnx sepulcrales Silesiace. 88
	379	In Urnis filamenta non sunt fi-
Virtutis impedimenta.	40	la linea. 88
definitio.	38	De Utriculariorum collegio
ortus.	42	Diff. 423
christiana definitio.	43	Vulnus per thoracem, diaphrag-
Virtutes circa statum externum		ma & abdominis viscera
hominis obvia.	42	transione per se lethale. 319
Vis attractiva spirituum ani-		Vultus ac gesturam cum inclina-
malium impugnata.	395,	tionibus naturalibus harmo-
	499, 500	nia. 40
pectoris ad vesicam instan-		
dam, acquisita.	395	
De Visco Druidum Tract.	164	W Allia Principis investitur-
Vitia circa statum externum ho-		ra. 509
minis obvia.	42	Walrusse historia. 473 b.
Vivis (Lud.) libri Rectorici no-		Waterlandi vindicia Divinita-
tati.	259	sis Christi commendata. 489
		De

INDEX RERUM.

<i>De Wedderkop (Magni) fata.</i>	432	<i>sophisticis nunquam communi-</i>	
<i>Werthofii (Jo.) vida.</i>	514	<i>cavit.</i>	92
<i>Wernsdorfii cum Syrbio con-</i>		<i>primus Esbicam cum</i>	
<i>troverfia.</i>	518	<i>Metaphysica connexionem de-</i>	
<i>Whistonus (Guil.) refutatus.</i>	488 ff.	<i>dit.</i>	94
<i>notatus.</i>	91,	<i>Wolfius (Jo. Christoph.) nota-</i>	
	489	<i>tus.</i>	532
<i>Wicbertus quis fuerit?</i>	121	<i>Wolzogenii (Lud.) Rhetorica</i>	
<i>cum Agio idem.</i>	121	<i>eccl. novata.</i>	299
<i>Wimpinæ (Conv.) cum Mart.</i>		<i>Woodwardi promissa.</i>	249
<i>Polibio controversia.</i>	343	<i>Wowerius (Jo.) num atheus?</i>	313
<i>De Wirtembergensis Eccl. Actis</i>			
<i>scriptis que publicis Commen-</i>		Z <i>Achiz (Pauli) Quaestiones</i>	
<i>tatio.</i>	349	<i>Medico-Legales exami-</i>	
<i>Witikindi Gemma Misn.</i>		<i>nata.</i>	232
<i>March. assertum.</i>	367	<i>Zenonis Imp. ingenium & for-</i>	
<i>Woergen (Fr.) a Crenio lauda-</i>		<i>ma.</i>	351
<i>tus.</i>	433	<i>numi explicari.</i>	351 ff.
<i>Wolters (Joach.) elegia.</i>	432	<i>Zephyrini de Pace verum no-</i>	
<i>Wolfius (Christian.) quid in</i>		<i>men.</i>	455
<i>Metaphysicis praestiterit?</i>	93	<i>Zwetlenia Chronica edita.</i>	326
<i>cum Leibnitio de philo-</i>			

Errata Anni 1721, serius observata.

Pag. 177 lin. 31 pro *voluisse* lege *voluisse*, p. 178 l. 8 l. Sect. 2 c. 26, p. 178 l. 30 lege *ἀποκομίας*, lin. 31 l. *χρημάτων*, p. 180 l. 26 l. *ipsam*, p. 181 l. ult. pro *ἀντίου* l. *ἀντίου*, p. 182 l. 33 l. *δὲ*, lin. 35 pro 303 l. *adag.* 30, 32, p. 267 l. 9 pro *ἀρίστου* l. *ἀρίστου*, lin. 16 pro *ἀνεπιτότου dele commo*, lin. 24 lin. *ἔτλων*, lin. 32 l. *ἀντίου*, lin. 33 pro *γενόμενος* l. *γενόμενος*, p. 268 l. 13 lin. *ἔττων*, p. 269 lin. 5 l. *ἀφαιρέσις*, lin. 10 l. *ἀντιπύλω*, lin. 22 l. *ἀφαιρέσις*.

